

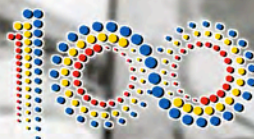

PROIECT FINANȚAT DE
MINISTERUL CULTURII ȘI
IDENTITĂȚII NAȚIONALE

ROMÂNIA

2018

ROMÂNIA

1918-2018 | SĂRBĂTORIM ÎMPREUNĂ

INSTITUTUL NAȚIONAL DE
STATISTICĂ
NATIONAL INSTITUTE OF STATISTICS

ROMÂNIA UN SECOL DE ISTORIE

D A T E S T A T I S T I C E

ROMÂNIA UN SECOL DE ISTORIE

- date statistice -

București

- 2018 -

Coordonator general

ANDREI Tudorel - Prof. univ. dr. (Institutul Național de Statistică)

Autori - „România un secol de istorie - date statistice”

ALEXANDRESCU Iulian Vladimir - Prof. (Institutul Național de Statistică)
ALEXANDRU-CARAGEA Nicoleta - Conf. univ. dr. (Institutul Național de Statistică)
ALEXEVICI Nina (Institutul Național de Statistică)
ANDREI Tudorel - Prof. univ. dr. (Institutul Național de Statistică)
ANGHEL Mădălina-Gabriela - Conf. univ. dr. (Societatea Română de Statistică)
ANGHELACHE Constantin - Prof. univ. dr. (Academia de Studii Economice București)
APREUTESEI Bianca (Institutul Național de Statistică)
BĂCESCU Valentina (Institutul Național de Statistică)
BADEA Leonardo Prof. univ. dr. (Universitatea Valahia din Târgoviște)
BĂICOIANU Violeta (Institutul Național de Statistică)
BALEA Virginia (Institutul Național de Statistică)
BÎRLOGEANU Florina (Institutul Național de Statistică)
CHERAN Ionica (Institutul Național de Statistică)
CHIRAN Vitty-Cristian (Institutul Național de Statistică)
CIOBANU Ștefan (Institutul Național de Statistică)
CÎRSTEA Florica (Institutul Național de Statistică)
DINA Ioana Magdalena (Institutul Național de Statistică)
DUMITRESCU Ilie - Ec., membru al Institutului Internațional de Statistică (Institutul Național de Statistică)
GHEORGHE Florentina Viorica - Drd. (Institutul Național de Statistică)
IGNAT Raluca - Conf. univ. dr. (Academia de Studii Economice din București)
ION Raluca Andreea - Conf. univ. dr. (Academia de Studii Economice din București)
ISAIC-MANIU Alexandru - Prof. univ. dr. (Centrul de Economie a Industriei și Serviciilor, Academia Română)
ISTUDOR Nicolae - Prof. univ. dr. (Academia de Studii Economice din București)
MIHĂESCU Constanța - Prof. univ. dr. (Academia de Studii Economice din București)
MIHĂLCIOIU Carmen (Institutul Național de Statistică)
MIRICĂ Andreea - Dr. (Institutul Național de Statistică)
MURGESCU Bogdan - Prof. univ. dr. (Facultatea de Istorie, Universitatea din București)
PĂTULEA Marina Andreea (Institutul Național de Statistică)
PETRESCU Irina-Elena - Conf. univ. dr. (Academia de Studii Economice din București)
PISICĂ Silvia - Dr. (Institutul Național de Statistică)
POPESCU Claudia Elis (Institutul Național de Statistică)
PREDA Marian - Prof. univ. dr. (Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București)
SIMION Artur Emilian - Drd. (Institutul Național de Statistică)
SINIGAGLIA Lucia Cecilia (Institutul Național de Statistică)
ȘIRBU Anca (Institutul Național de Statistică)
SORA Andrei Florin - Conf. univ. dr. (Facultatea de Istorie, Universitatea din București)
TATOMIRESCU Valeria (Institutul Național de Statistică)
TRICĂ Carmen Lenuța - Conf. univ. dr. (Academia de Studii Economice din București)
ȚURCANU Alida (Institutul Național de Statistică)
VAINER Aurel - Dr. (Federația Comunităților Evreiești din România - Cultul Mozaic)

Colectiv redacțional

CIMPOERU Tania (Institutul Național de Statistică)
DRĂGHIA Bogdan (Institutul Național de Statistică)
MÎRLOGEANU Cătălin (Institutul Național de Statistică)
NECULA Marian - Drd. (Institutul Național de Statistică)
PĂTĂRLĂGEANU Bogdan - Dr. (Institutul Național de Statistică)
TĂNASE Hadrian (Institutul Național de Statistică)
TOMA Iulia Elena - Drd. (Institutul Național de Statistică)
ȚÎRU Ana-Maria-Antoaneta (Institutul Național de Statistică)

Colectiv grafică și pre-press

CHIRAN Cristian-Vitty (Institutul Național de Statistică)
MUNTEANU Valentina (Institutul Național de Statistică)
POPESCU Daniela (Institutul Național de Statistică)
ȘTEFAN Mihaela (Institutul Național de Statistică)
ZAGALCA Gabriela (Institutul Național de Statistică)

Coperta

NENCIU Alexandru (Ministerul Culturii și identității Naționale)
POPESCU Alexandru (Institutul Național de Statistică)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
România: un secol de istorie: date statistice. -
București: Editura Institutului Național de
Statistică, 2018
ISBN 978-606-8590-17-2

311
94

Cuvânt înainte

„O oglindă care se plimbă de-a lungul unui drum”, definiția dată romanului realist de celebrul Stendhal este, cu siguranță, potrivită în egală măsură și statisticii, știința care exprimă, în limbajul abstract al cifrelor, starea și evoluția întregii societăți.

Reunite într-un fluviu unic, asemeni apelor unor râuri, fluxurile indicatorilor statistici generează, în timp, imaginea reală a transformărilor unei țări și a unei națiuni, cu creșterile și descreșterile lor economice și sociale, cu împlinirile lor istorice și cu cele lăsate, ca așteptări de împlinit, generațiilor viitoare.

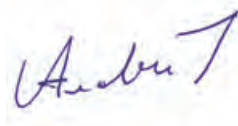
În cadrul lucrării de față, „România, un secol de istorie - date statistice” volumul focalizează asupra ultimilor noștri o sută de ani din istorie, veacul trecut până acum de la acel 1 decembrie 1918, ziua în care, prin voința liberă și plenar exprimată a românilor, toate provinciile istorice ale țării s-au reunit într-un singur stat.

Prin aceasta, sunt puse în valoare, desigur cu subiectivismul generat de însăși dimensiunea limitată a spațiului avut la dispoziție, o parte, cea mai semnificativă, după speranța autorilor, a uriașului tezaur statistic disponibil în arhiva și biblioteca Institutului Național de Statistică, instituție fundamentală a României moderne înființată în 1859 și devansând astfel, prin vechime, cu aproape șase decenii, pe cea a statului român.

Destinată unui public larg, „România, un secol de istorie - date statistice” se dorește a fi importantă nu doar prin informațiile aduse sau readuse astăzi după multă vreme în prim planul atenției cititorului contemporan, ci și prin deschiderea apetitului cercetătorilor de a consulta, cu ochiul experimentat al omului de știință, documente și lucrări de odinioară care pot lărgi aria de observare și da consistență unor aserțiuni privind prezentul și viitorul țării.

Cu aceste cuvinte, nu pot încheia fără a mulțumi colegilor mei, atît celor din Institutul Național de Statistică, cât și acelor din Academia de Studii Economice, Universitatea din București și din mediul academic, în general, care, cu pasiune și generozitate, n-au ezitat a-și reuni strădaniile în nobilul demers de a marca Centenarul Marii Uniri printr-o scriere care, la sfârșitul parcurgerii filelor sale, să bine merite de la cititor aprecierea atît de inspirat imaginată de marele poet român Tudor Arghezi: „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris!”

Tudorel Andrei,
Președinte
Institutul Național de Statistică

Opiniile exprimate de autori în lucrarea de față aparțin în exclusivitate autorilor și nu angajează în niciun fel instituțiile din care fac parte și nici pe cele sub egida căruia apare aceasta.

CUPRINS

PREFAȚĂ	7
01. POPULAȚIA	9
02. FORȚA DE MUNCĂ	49
03. EDUCAȚIA	65
04. SĂNĂTATEA	79
05. INDUSTRIA	97
06. COMERȚUL	141
07. AGRICULTURA, SILVICULTURA ȘI MEDIUL ÎNCONJURĂTOR	195
08. CONSTRUCȚIILE ȘI INVESTIȚIILE	239
09. TRANSPORTURILE	261
10. COMUNICAȚII ȘI IT	315
11. TURISMUL ÎN ROMÂNIA	335
12. SISTEMUL COOPERATIST DIN ROMÂNIA	355
13. EVOLUȚIA PRODUSULUI INTERN BRUT ȘI A ALTOR AGREGATE MACROECONOMICE	369
14. LOCUL ROMÂNIEI ÎN LUME DE-A LUNGUL A 100 DE ANI	
- O ANALIZĂ PE BAZA DATELOR STATISTICE	399
15. ROMÂNIA: DINAMICI INSTITUȚIONALE ȘI EVOLUȚII POLITICE	429
BIBLIOGRAFIE	485

În loc de prefață

Apariția lucrării **„România, un secol de istorie - date statistice”** în anul Centenarului României Mari, într-un moment aniversar cu imensă semnificație istorică, politică și socială este un eveniment care trebuie să genereze în comunitatea statisticienilor, cercetătorilor în societatea românească în general, atât sentimente de mândrie pentru excepționalitatea ei dar și un sentiment complementar de normalitate pentru că, Institutul Național de Statistică ne-a obișnuit cu apariții periodice sau ocazionale a unor lucrări valoroase care au o amprentă specifică și vădesc o anumită continuitate.

Lucrarea **„România, un secol de istorie - date statistice”** trebuie să fie un prilej de mândrie pentru că este o lucrare exemplară, atât prin calitatea științifică a autorilor cât și prin valoarea informației și prin acuratețea și importanța datelor statistice provenind din cea mai sigură și mai bogată sursă: Institutului Național de Statistică.

Fără să fie o simplă alăturare de statistici, un „supra-anuar” care să cuprindă, de o manieră exhaustivă, devenirea demografică, economică și socială a României în cei o sută de ani de la întregirea sa de la 1 decembrie 1918, lucrarea este o culegere selectivă de informații, în care se realizează decupaje, pe alocuri cu o pronunțată notă de inedit, care să stârneasce și să mențină atât interesul cititorului cât și informarea sa corectă cu privire la aspecte uneori deja cunoscute pe care le reia sau le detaliază, alteori, noi, mai puțin cunoscute de cititor. Deși toate datele sunt reproduse exclusiv din surse oficiale, unele - mai ales în capitolul dedicat populației și în special pentru perioade mai vechi - sunt adevărate premiere fiind reintroduse în circuitul oficial pentru prima oară după momentul publicării inițiale.

Deși în titlu se face referire la „un secol de istorie” în volum referirile istorice depășesc cu mult acest interval. A fost o opțiune asumată de autori ce a decurs în mod natural din necesități obiective, de a sublinia continuitatea evoluției statului român, firescul prin care s-a ajuns la momentul întregirii sale și, nu în ultimul rând, posibilitatea de a face comparații între perioadele istorice de dinainte și de după 1918 și de a putea exploata o bogăție statistică excepțională, datând din perioada scursă între 12 iulie 1859 - momentul înființării statisticii oficiale românești - și 1 decembrie 1918, data Marii Uniri. În acest fel, lucrarea acoperă așadar nu o sută, ci peste 150 de ani de istorie a României.

Dincolo de momentul aniversar, de efortul enorm înglobat, de bogăția și uneori ineditul datelor prezentate, de valoarea autorilor, toate aceste elemente conferindu-i, după cum spuneam, un caracter de excepționalitate, lucrarea are și elemente de continuitate cu publicațiile INS care o înscriu în tipicul publicațiilor sale statistice și îi conferă, astfel, un caracter de normalitate. Derularea capitolelor este cea firească, de la cel privind Populația și continuând cu cele abordând Forța de muncă, Educația, Sănătatea, Industria, Comerțul, Agricultură, Silvicultura și Mediul înconjurător, Construcții și IT, Turismul, Evoluția PIB și a altor agregate macroeconomice, Sistemul cooperatist, Locul României în lume, o poziționare a țării în diferite momente ale devenirii sale, în raport cu celelalte state, Dinamici instituționale și Evoluțiile politice. Întregul volum este însoțit de o selecție de reproduceri după documente și fotografii de epocă. Acestea, ca și bogata bibliografie pusă la îndemâna cititorului sunt un argument convingător pentru soliditatea și acuratețea documentației.

Tabelele, graficele, ilustrația în general, eleganța editării și grija pentru detaliul tipografic sunt alte argumente pentru a afirma că **„România, un secol de istorie - date statistice”** este o lucrare de excepție.

Prin toate detaliile ei și prin lucrare în ansamblu, la centenarul Marii Uniri, excepționalul corp de profesioniști reuniți în statistica oficială românească de astăzi demonstrează, dincolo de calitățile profesionale dovedite anterior și patriotismul autentic care îl caracterizează. Pentru că autorii lucrării valorifică, de această dată, nu doar rezultatele propriilor cercetări statistice, prelucrările informațiilor primite din sursele pe care tehnologia modernă li le pune la dispoziție, ci și pe acelea pe care predecesorii lor, unii intrați în Cartea de Aur a statisticii universale, le-au lăsat moștenire României.

Prof. univ. dr. Marian PREDA

Capitolul 01

Populația

Prof. univ. dr. Constanța **MIHĂESCU**

Ec. Ilie **DUMITRESCU**

Dr. Andreea **MIRICĂ**

CUPRINS

1.1 Populația în perioada 1860 - 1945	12
1.1.1 Populația și mișcarea naturală a populației în perioada 1860 - 1918	12
1.1.2 Populația și mișcarea naturală a populației în perioada 1918 - 1945	16
1.1.3 Recensămintele populației în perioada 1859 - 1945	18
1.1.4 Serii de date reconstituite	25
1.2 Evoluții demografice în perioada 1945 - 1989	27
1.2.1 Evoluția numărului populației României în perioada 1948 - 1989	28
1.2.2 Structura populației	29
1.2.3 Natalitatea și fertilitatea populației	31
1.2.4 Mortalitatea populației	33
1.2.5 Mortalitatea infantilă	34
1.2.6 Nupțialitatea și divorțialitatea	35
1.2.7 Sperața de viață	35
1.2.8 Migrația externă a populației	36
1.3 Evoluții demografice după 1989	38
1.3.1 Populația și structura acesteia	38
1.3.2 Mișcarea naturală a populației	41
1.3.3 Migrația	47
Concluzii	48

Statistica oficială are rolul de a pune la dispoziția utilizatorilor date statistice și informații care să faciliteze luarea deciziilor. Unul dintre domeniile esențiale ale statisticii oficiale este reprezentat de populație și evoluția fenomenelor demografice. Indicatorii din această categorie, alături de cei care analizează teritoriul, constituie fundamentul necesar definirii potențialului și resurselor de dezvoltare ale economiei naționale, toți ceilalți indicatori economici și sociali fiind legați intrinsec de aceștia.

Capitolul de față își propune o analiză a populației și fenomenelor demografice în România începând cu anul 1860. Acestea pot fi studiate numai în corespondență cu schimbările teritoriale intervenite în timp, deoarece „mărima teritoriului național a cunoscut o evoluție marcată de schimbări (măririi și reduceri n.a.) de-a lungul celor două milenii și mai bine, de la statul centralizat al dacilor, pe vremea lui Burebista (circa 82 - 44 î. Hr.), până astăzi”¹. Din 1859, anul înființării Statisticii Oficiale în Principatele Unite, și până în prezent, mărima teritoriului național a oscilat în funcție de un complex de factori geopolitici (tabelul 1.1).

Tabel 1.1 Evoluția suprafeței României din 1859 și până în prezent

Anul	Suprafața (kmp)	Observații
1859	123 335	Unirea Munteniei cu Moldova
1879	114 641	Anexarea de către Rusia a județelor din sudul Basarabiei
1880	130 177	Pacea de la Berlin atribuie României Dobrogea de Nord
1913	137 903	Pacea de la București atribuie României Cadrilaterul
1919	295 049	Pacea de la Versailles
1947	237 500	Pacea de la Paris
2000	238 391	Actualizare după Agenția Națională de Cadastru
2015	238 397	Actualizare după Agenția Națională de Cadastru

Sursa: datele pentru anii 1859 - 1947 sunt preluate din Vladimir Trebici, „Demografie: excerpta et selecta”, Editura Enciclopedică, București, 1996; pentru 2000 și 2015 - Anuarul Statistic al României, Institutul Național de Statistică, 2017, p.17.

Capitolul este structurat în trei subcapitole, în funcție de schimbările majore petrecute la nivelul societății românești. Astfel, primul subcapitol are în vedere perioada 1860 - 1945, analiza fiind făcută separat pentru perioadele de dinainte și de după Marea Unire. O atenție deosebită este acordată recensămintelor populației și locuințelor, acestea fiind principalele surse de date cu privire la populație, la acea vreme. Subcapitolele al doilea și al treilea se referă la perioadele 1945 - 1989, respectiv 1990 - 2017, analizând în detaliu populația și structura acesteia, precum și mișcarea naturală și migrația, beneficiind de o bogăție mai mare de date demografice.

1.1 Populația în perioada 1860 - 1945

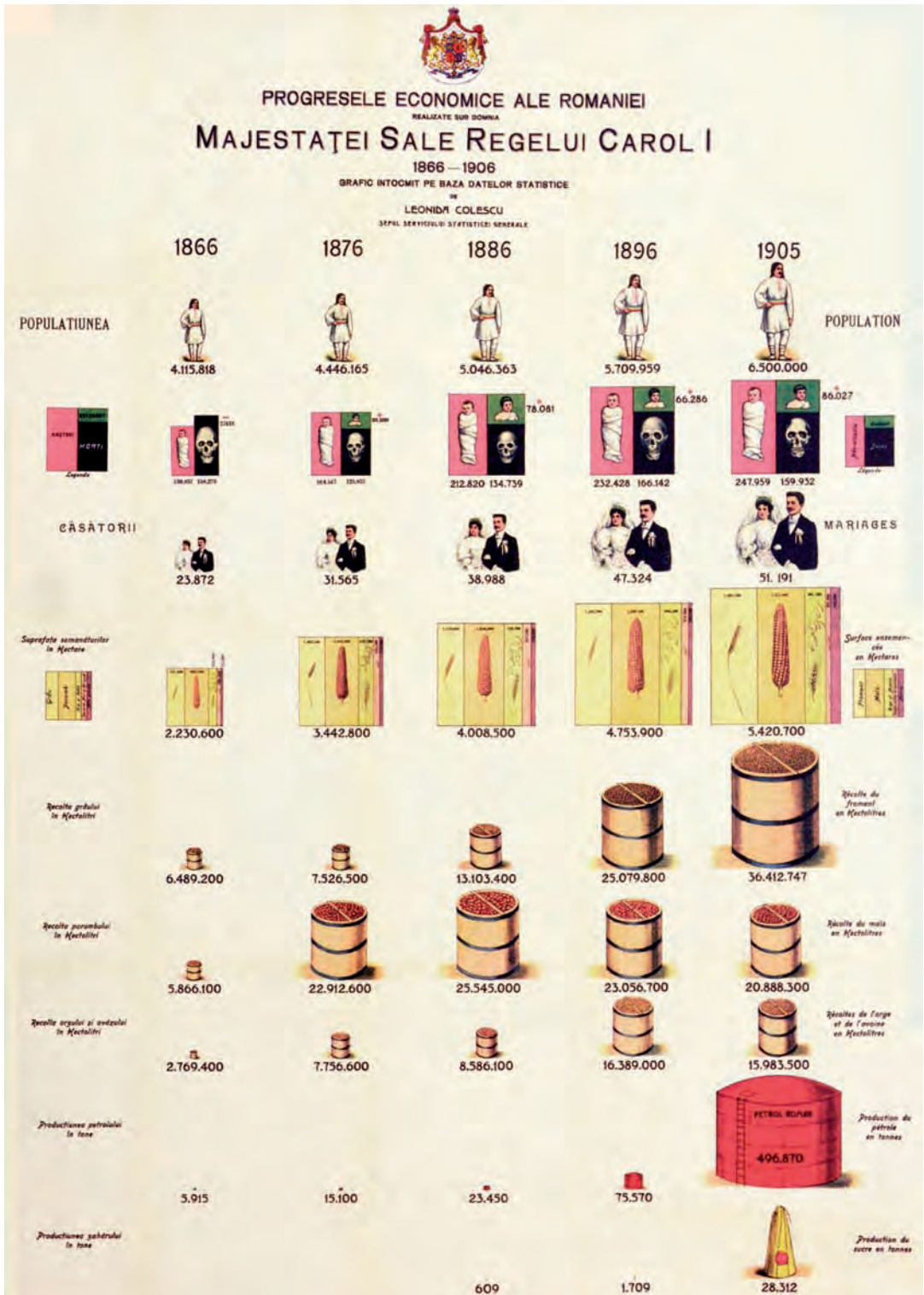
Date despre evoluția populației după Unirea din 1859 se regăsesc în lucrarea lui Leonida Colescu, directorul Serviciului Statisticii Generale, lucrare intitulată „Progresele economice ale României realizate sub Domnia Majestății Sale Regelui Carol I - 1866 - 1906” și publicată în 1906, inclusiv sub forma sintetică și inspirată a unui poster, reprodus ca atare mai jos (figura 1.1). Această lucrare va fi baza analizelor ce urmează în acest subcapitol.

1.1.1 Populația și mișcarea naturală a populației în perioada 1860 - 1918

De-a lungul a patru decenii, populația României a crescut continuu, atât prin extinderea teritoriului, cât și prin aportul sporului natural (tabelul 1.2). Între 1886 și 1896, sporul mediu anual al populației a depășit 60 mii de locuitori (cu o rată de creștere de 1,3% anual), pentru ca în intervalul 1896 - 1905 să crească la 79000 locuitori în medie pe an (cu rata medie anuală de 1,5%).

¹ Sursa: Demografie Excerpta et Selecta, Vladimir Trebici, Editura Enciclopedică, 1996, pg. 18.

Figura 1.1 Progresele economice ale României realizate sub Domnia Majestății Sale Regelui Carol I - 1866 - 1906

Sursa: grafic întocmit pe baza datelor statistice de Leonida Colescu, șeful Serviciului Statisticii Generale și preluat din arhiva INS.

Tabel 1.2 Evoluția populației României în perioada 1866 - 1905

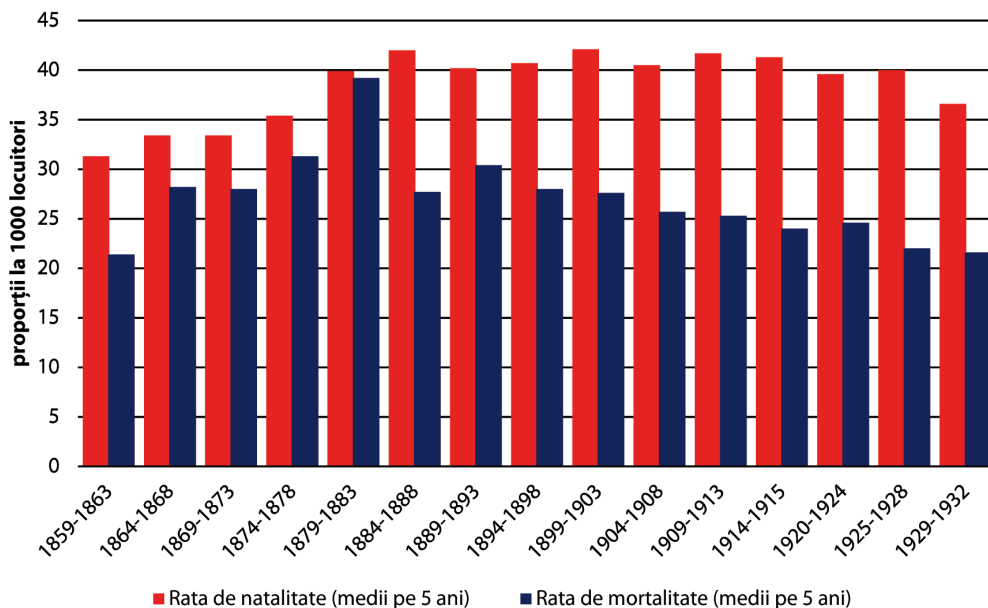
Anul	Efectivul populației
1866	4 115 818
1876	4 446 165
1886	5 046 363
1896	5 709 959
1905	6 500 000

Sursa: Colescu, Leonida, „Progresele economice ale României realizate sub Domnia Majestății Sale Regelui Carol I 1866 - 1906”; pentru datele din intervalul 1866 - 1896; pentru anul 1905 - Anuarul Statistic al României 1939/1940, Institutul Central de Statistică, 1939/1940.

Evoluția sporului natural a fost influențată de natalitatea și mortalitatea fiecărei perioade. Lucrarea „Demografia Rurală a României” din anul 1940, a medicului-demograf Sabin Manuilă², conține date cu privire la aceste fenomene pentru perioada 1859 - 1932, pe intervale de câte 5 ani.

Rata de natalitate a înregistrat o evoluție ascendentă, cu niveluri în jurul a 30‰ în primii cinci ani ai domniei lui Cuza, pentru ca la cumpăna dintre secole, să crească la 42,1 născuți vii la 1000 de locuitori, nivel pe care nu l-a mai atins în anii ce au urmat (figura 1.2). După acest record, rata a oscilat în jurul a 40 de născuți vii la 1000 de locuitori, iar în ultimul interval cincinal a coborât la 36,6‰ (figura 1.2).

În paralel, mortalitatea, cu un nivel ridicat comparativ cu cel înregistrat în alte țări europene, a înregistrat rate mai mici față de natalitate, asigurând un spor natural continuu pe toată perioada analizată. Dacă în primii 25 de ani, rata mortalității a crescut de la 21,4 la 39,9 decedați la 1000 de locuitori, după 1884 intensitatea mortalității a scăzut permanent, într-un ritm alert, astfel că în ultima subperioadă, 1929 - 1932, a revenit la nivelul atins la începutul domniei lui Alexandru Ioan Cuza (figura 1.2).

Figura 1.2 Evoluția ratelor de natalitate și mortalitate în România în perioada 1859 - 1932

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Demografia Rurală a României, autor Sabin Manuilă, Editura Institutului Central de Statistică, București, 1940.

² Sabin Manuilă a fost membru corespondent al Academiei Române și directorul Institutului Central de Statistică între 1934 și 1947.

Această evoluție ascunde specificul oscilațiilor anuale, întrucât este vizibilă doar prin ratele medii cincinale de mortalitate. Cu toate acestea, mesajul conținut de datele disponibile este unul valoros, pentru că dovedește tendința de scădere pe termen lung a mortalității în România, urmând modelul țărilor din vestul Europei, la acea dată. De menționat că populația a fost afectată de pierderi demografice mari din cauza Războiului de Independență (1877 - 1878) și a Primului Război Mondial (1915 - 1918), pierderi recuperate însă, prin creșteri ale natalității după fiecare conflict armat (figura 1.2).

În aceste condiții, sporul natural, ca rezultat al evoluțiilor înregistrate de natalitate și mortalitate, s-a înscris pe o traiectorie ascendentă, rata medie a sporului crescând de la 9,9‰ în intervalul 1859 - 1863, la 15‰ între anii 1929 - 1932.

În contrast cu evoluția din Vechiul Regat, natalitatea în Transilvania, potrivit lui Leonida Colescu, înregistra o evoluție descendentă, astfel:

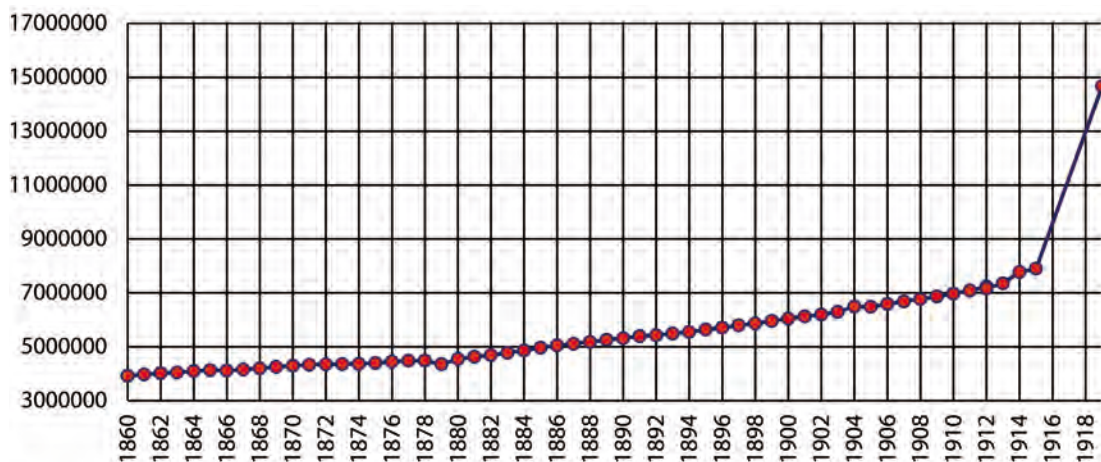
Tabel 1.3 Evoluția ratei natalității în Ardeal 1875 - 1930

Perioada:	Rate medii (născuți vii la 1000 locuitori)
1875 - 1890	42,3
1891 - 1900	36,8
1901 - 1910	36,1
1911 - 1913	34,6
1914 - 1920	32,2
1921 - 1925	29,6
1926 - 1930	28,8

Sursa: Colescu, Leonida, „Progresele economice ale României realizate sub Domnia Majestății Sale Regelui Carol I 1866 - 1906”, 1906; Leonida Colescu a fost șeful Serviciului Statisticei Generale.

Datele statistice din lucrările lui Sabin Manuilă indică faptul că sporul cel mai mare de populație s-a înregistrat în provinciile în care populația majoritară era de etnie română. Românii au avut nivelurile cele mai ridicate ale natalității, în special în mediul rural, comparativ cu celelalte etnii, cu ponderi importante în structura populației.

Figura 1.3 Evoluția populației probabile a României în perioada 1860 - 1919* (persoane)

Notă:* în perioada 1860 - 1899 - efectivul probabil de la finele anului;

- în perioada 1900 - 1948 - efectivul probabil la 1 iulie;

- pentru anii 1916, 1917 și 1918 lipsesc datele.

Populația a fost calculată după cum urmează:

1860 - 1898 pe baza recensământului din 1860; 1900 - 1911 pe baza recensământului din 1899;

1913 - 1915 pe baza recensământului din 1912; 1919 - 1941 pe baza recensământului din 1930;

De la 1941 pe baza recensămintelor român și maghiar din 1941.

Teritoriul cuprins a fost: 1860 - 1878 = 123335 km²; 1879 = 114641 km²; 1880 - 1912 = 130177 km²; 1913 - 1915 = 137903 km²;

1919 - 1940 = 295049 km²; 1940 - 1945 = 195259 km²; 1945 - 1948 = 237502 km².

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1948, Direcția Centrală de Statistică, 1965.

Ca rezultat al acestor evoluții ale fenomenelor demografice, populația probabilă a țării a crescut continuu, mai lent în perioada 1860 - 1880 de la 3,9 la 4,5 milioane locuitori și mai alert după 1880, culminând cu creșterea semnificativă, dublarea populației datorată Marii Uniri, când s-a atins recordul de aproximativ 14,7 milioane locuitori (figura 1.3).

1.1.2 Populația și mișcarea naturală a populației în perioada 1918 - 1945

După terminarea Primului Război Mondial, pe fondul unui proces dificil de tranziție la nivelul întregii societăți, Serviciul Statistic al României „a suferit multe dificultăți. Dintre acestea, se disting, în primul rând, lipsa informațiilor cu privire la populație și la fenomenele demografice, întrucât populația reprezintă elementul prioritar în demersul de evaluare a potențialului unei națiuni și de stabilire a măsurilor de înlăturare a efectelor și daunelor provocate de conflagrație.”, potrivit lui Leonida Colescu³.

Tabelul 1.4 Populația probabilă și fenomenele mișcării naturale în perioada 1909 - 1919

Anul	Populația probabilă la sfârșitul anului	Căsătorii	Divorțuri	Născuți vii	Decese	Spor natural	Morți* război	Rate la 1000 locuitori			
								Nupțialitate	Natalitate	Mortalitate	Excedent
Media anilor											
1909 - 1913	7100880	66376	2948	295807	179510	116297	-	18,7	41,6	25,3	+16,3
1914	7771341	65325	3433	327345	182949	144396	-	16,8	42,1	23,5	+18,6
1915	7897311	56314	3226	319544	193574	125970	-	14,3	40,5	24,5	+16,0
1916				Date lipsă, din cauza războiului							
1917											
1918 ¹	6504121	57345	865	103072	297310	-	194238	17,6	15,8	45,7	-29,9
Vechiul Regat, 1919	7222000	72580	2781	285579	260839	24740	-	20,0	39,5	36,1	+3,4
Basarabia, 1919	2500000	34895	235	79983	66916	13067	-	27,9	31,9	26,7	+5,2

¹ fără Dobrogea.

* morți în timpul celor două campanii ale Primului Război Mondial.

Sursa: Buletinul Statistic al României, nr. 2, 1926.

În timp ce înregistrările evenimentelor demografice au continuat pe teritoriul Vechiului Regat în aceleași condiții ca în trecut, prin existența și menținerea în funcțiune a condicilor, în celelalte provincii alăturate României Mari, evidența demografică a fost mult mai dificil de realizat. Pentru Basarabia s-a recurs la registrele de evidență care se găseau în structurile bisericești, după sistemul rusesc, cu toate că abundau în elemente nesigure, îngreunând centralizarea. Pentru Transilvania, Banat și celelalte teritorii românești dificultățile au fost și mai mari. Pentru a le surmonta, în anul 1920, N. T. Ionescu, directorul Statisticii Demografice din Ministerul de Interne, a reușit să înființeze la Cluj un serviciu regional de evidență. În pofida impedimentelor și incertitudinilor, care grevau capacitățile sistemului de evidență a fenomenelor demografice și, implicit ale sistemului statistic, au fost produse date, pentru finele anului 1919, pentru Vechiul Regat (1909 - 1919), pentru Basarabia (1919) (tabelul 1.4) și ceva mai târziu pentru România reîntregită.

³ Buletinul Statistic No. 1, Seria IV, Vol. XIV, 1919.

Tabelul 1.5 Mișcarea populației României în perioada 1920 - 1923

Diviziunile istorice	Anii	Căsătorii	Divorțuri	Născuți-vii (fără n.-m.)	Morți	Născuți-morți	Excedent
Moldova	1920	28 167	1 791	70 493	52 845	2 413	17 648
	1921	31 717	2 151	86 641	45 693	2 941	40 948
	1922	25 218	1 899	85 128	48 291	2 857	36 837
	1923	25 110	1 676	90 329	51 221	2 958	39 108
Muntenia	1920	43 458	1 912	117 797	97 132	3 203	20 665
	1921	43 688	2 522	133 569	74 042	3 402	59 527
	1922	40 247	2 340	141 652	80 033	3 736	61 619
	1923	36 053	2 146	137 974	82 737	3 655	55 237
Oltenia	1920	17 747	596	45 677	43 059	1 768	2 618
	1921	17 153	880	50 509	32 263	1 836	18 246
	1922	15 275	852	55 658	35 630	2 011	20 029
	1923	13 895	739	51 394	37 822	1 829	13 572
Dobrogea	1920	7 891	110	24 792	18 876	501	5 916
	1921	6 923	238	28 527	14 506	548	14 021
	1922	6 775	216	27 176	16 315	636	10 861
	1923	7 393	202	31 157	15 207	775	15 950
Țara veche (total)	1920	97 263	4 409	258 759	212 912	7 885	45 847
	1921	99 481	5 791	299 246	166 504	8 727	132 742
	1922	87 515	5 307	309 615	180 269	9 240	129 346
	1923	82 450	4 763	310 854	186 987	9 217	123 867
Basarabia	1920	28 981	170	93 458	66 285	193	27 173
	1921	27 427	178	119 188	70 715	174	48 473
	1922	20 725	122	105 431	60 927	201	44 504
	1923	25 598	260	110 582	56 460	164	54 122
Bucovina	1920	10 434	214	23 761	18 619	503	5 142
	1921	9 788	408	26 810	17 386	647	9 424
	1922	8 096	305	24 485	16 463	679	8 022
	1923	7 924	226	23 702	16 036	674	7 666
Transilvania, Banat, etc.	1920	69 998	2 923	163 381	116 813	2 114	46 568
	1921	61 302	3 364	175 216	117 552	2 325	57 664
	1922	53 461	2 815	174 195	118 577	2 039	55 618
	1923	49 243	2 892	163 625	112 997	1 860	50 628
România	1920	206 676	7 716	539 359	414 629	10 695	124 730
	1921	197 998	9 741	620 460	372 157	11 873	248 303
	1922	169 797	8 549	613 726	376 236	12 159	237 490
	1923	165 216	8 141	608 763	372 480	11 915	236 283

Sursa: Buletin Statistic nr. 1, 1925.

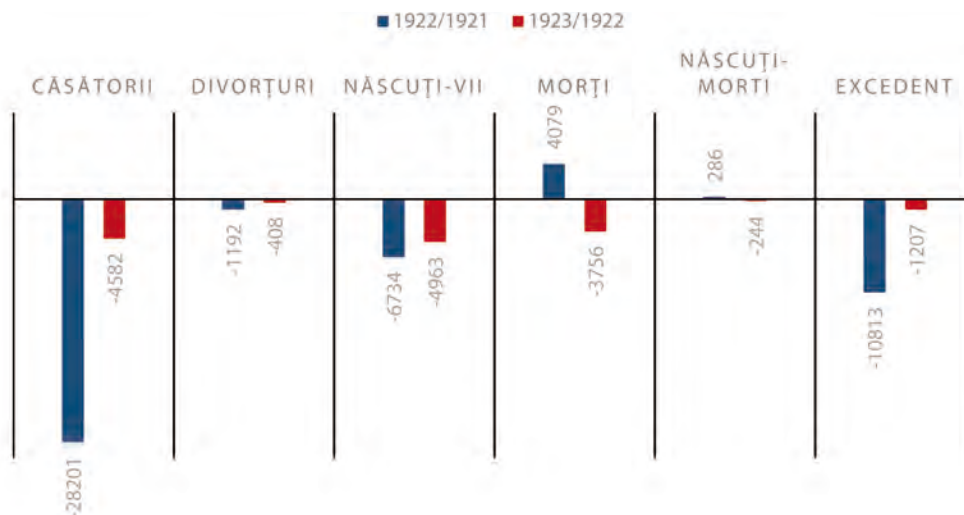
Cu privire la datele despre populație din perioada 1921 - 1922, directorul Statisticii din Ministerul de Interne, N.T. Ionescu afirma că „sub aspect statistic, doar datele provenite din Vechiul Regat verificate la Minister (n.a. de Interne) sunt exacte până la unitate”. „Celelalte sunt bazate pe sistemul buletinelor individuale, scoase din anumite condici ce se țin la oficiile de stare civilă (în Basarabia și Bucovina, la șefii confesiunilor religioase)⁴”, având un grad mai scăzut de exactitate. Totuși, aceste date erau singurele disponibile pentru redarea evoluției demografice din Basarabia și integrarea lor la nivelul întregii țări.

⁴ Ionescu, N.T., „Mișcarea populației române în anii 1921 și 1922”, Buletinul Statistic al României nr. 1/ 1924.

De reținut faptul că N. T. Ionescu identifica **trei obiective majore** pentru o mai bună statistică a populației: (1) realizarea unui recensământ general al populației în 1930, acțiune hotărâtă de guvernul de atunci al României întregite; (2) introducerea în Ardeal, Banat și în alte zone din Transilvania a condicilor cu buletine statistice de stare civilă, după modelul realizat în Vechiul Regat și (3) preluarea „din mâna șefilor confesiunilor religioase” a documentelor de stare civilă din Bucovina și Basarabia și înscrierea lor în sistemul de evidență statistică. Urmare a eforturilor depuse, în 1925 era disponibilă, sub aspect statistic, situația mișcării naturale a populației din toate provinciile României Mari (tabelul 1.5).

În anii 1922 și 1923, nupțialitatea (evoluția căsătoriilor n.a.) și divorțialitatea, la fel ca și natalitatea și variația naturală a populației țării, au înregistrat scăderi față de anii precedenți, prin exodul populației maghiare din teritoriile redobândite de România (figura 1.4).

Figura 1.4 Dinamica fenomenelor demografice ce compun mișcarea naturală a populației României în anii 1922/1921 și 1923/1922 (diferențe absolute față de anul precedent)

Sursa: realizat de autori pe baza prelucrărilor datelor din tabelul 1.4.

Pe calea sporului natural, urmare a reîntregirii, România și-a mărit populația cu aproape jumătate de milion de locuitori în 1922 față de 1920. Cu toate acestea, sporul natural al populației a scăzut în anul 1923 față de 1922, respectiv 1921. Astfel, rata creșterii sporului a fost 13,7‰, mai mică decât cea înregistrată în 1922 (14,4‰) respectiv față de cea din 1921 (15,1‰), dar mai mare decât cea din 1920 (7,7‰).

Mortalitatea la nivelul întregii țări a crescut în anul 1922 față de 1921 cu peste 4000 persoane decedate, dar în 1923 a înregistrat un recul de peste 3700 decese față de anul precedent (figura 1.4). Mortinatalitatea a înregistrat de asemenea o scădere, astfel că în 1923 numărul copiilor născuți morți a scăzut cu 244 față de anul precedent.

1.1.3 Recensămintele populației în perioada 1859 - 1945

Statistica în general, și statistica populației în special, și-a consolidat poziția de principal furnizor de date la nivelul societății, prin efectuarea de recensăminte la intervale egale de timp, în principiu din 10 în 10 ani. Convenția de efectuare în toate țările lumii a recensămintelor populației din 10 în 10 ani luase naștere odată cu crearea Institutului Internațional de Statistică în anul 1859.

În România, acceptând și perioadele de dinaintea Unirii Principatelor de la 1859, au fost organizate sporadic recensăminte fără însă ca, în mod special în perioadele de început, acestea să fi fost consacrate numărării populației și evidențierii, în context, a structurilor caracteristice ale acesteia. Înregistrările care au precedat recensământul din 1838, și într-o oarecare măsură chiar și acesta, au fost prevalente de natură fiscală (catagrafii), dar au furnizat și elemente specifice recensămintelor.

Tabelul 1.6 Evoluția populației României la recensămintele din perioada 1859 - 1899

Anul	Populația	Sporul populației de la un recensământ la altul
1859 - 60	3 864 848 ^{*)} locuitori	-
1884	4 648 123 ^{**)} locuitori	783 275 (25 ani)
1889	5 038 342 locuitori	390 219 (5 ani)
1894	5 406 249 locuitori	367 907 (5 ani)
1899	5 956 690 locuitori	550 441 (5 ani)

*) România cu Basarabia.

**) România cu Dobrogea.

Sursa: Colescu, Leonida, „Analiza rezultatelor recensământului general al populației României din 1899”, București 1944, pg. 19.

Potrivit majorității personalităților din sfera demografiei, statisticii și economiei, dintre recensămintele populației care s-au derulat înainte de 1945, cel de la **1 ianuarie 1912** și, mai ales, cel din **decembrie 1930**, au fost cele mai reușite din întreaga istorie a cercetării demografice din țară noastră. Aceste cercetări de importanță națională majoră s-au evidențiat puternic între recensămintele apreciate, implicit de mediile internaționale, ca fiind concepute și desfășurate în condiții, cel puțin egale, cu cele ce au avut loc, în perioade similare, în țările avansate ale Europei. „Dintr-un anumit punct de vedere, recensământul este cea mai vastă operație de informare asupra realității dezvoltării umane”⁵ afirma academicianul Octav Onicescu. La aceeași idee au aderat și alte personalități marcante din domeniul istoriografiei și cercetării științifice. Populația „*reprezintă factorul fundamental și condiția de existență a societății, iar la nivelul comunităților constituită în istorie, componentă de temelie a patrimoniului național, o avuție creatoare de valori materiale și spirituale*”⁶.

În perioada 1838 - 1945, pe teritoriul României au avut loc următoarele recensăminte: 19 august 1838; decembrie 1859 - martie 1860; decembrie 1899; 19 decembrie 1912; 29 decembrie 1930; 6 aprilie 1941.

Recensământul populației din decembrie 1899

Cu anumite rezerve, în categoria reușitelor poate fi înscris și recensământul populației din 1899. Urmare a intervenției marelui statistician Leonida Colescu, a personalității, științei și activității sale, recensământul amintit a fost transformat, conceptual și aplicativ, dintr-o simplă catagrafie fiscală, așa cum erau cele care l-au precedat, într-un adevărat recensământ al populației. Valoarea contribuției sale, în recalibrarea recensământului din 1899, s-a confirmat prin validarea și certificarea datelor după recensământul din 1912.

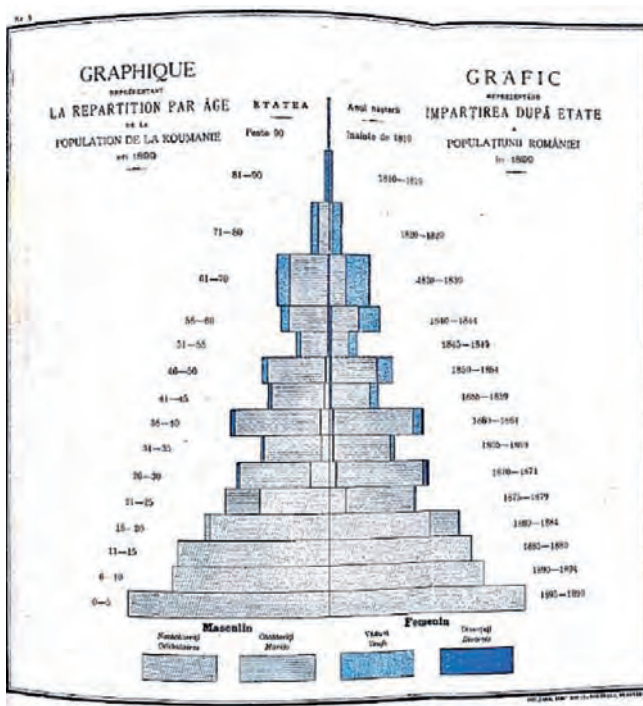
Deși imperfect executat, recensământul din 1899 a oferit o imagine quasi-fidelă asupra numărului și stării populației României la acel moment. Recensământul din 1899 continuă logica, conținutul substanțial și coerent al datelor în spiritul recensămintelor anterioare, așa cum constata Sabin Manuilă în prefața lucrării „*Analiza rezultatelor recensământului general al populației României din 1899*”.

Consemnarea caracteristicilor „etatea” (vârsta), genul și starea civilă a persoanelor recensate a permis construirea piramidei vârstelor, concomitent și după statutul marital, cu tehnica din epocă (figura 1.5). După forma piramidei, populația de pe teritoriul de atunci al României, era o populație tânără, din punct de vedere demografic. Baza foarte largă și vârful ascuțit, indică manifestarea unei natalități ridicate, contracarată de mortalitatea infantilă și generală, situate tot la cote înalte. Piramida arată și efectele Războiului pentru Independență de la 1877, prin natalitatea mai scăzută în perioada războiului (vizibilă în grupa 21 - 25 ani), dar și prin pierderile de vieți omenești pe front. În 1899, grupele cele mai afectate au fost cele de 41 - 60 de ani, pentru că în 1877 acestea aveau cu 22 de ani mai puțin, apți de a fi chemați la oaste.

⁵ Onicescu, Octav, - *Revista de Statistică nr.1*, ICS, București, 1986.

⁶ Axenciuc, Victor, *Avuția Națională a României. Cercetări istorice comparate 1860 - 1939*, Editura Centrul Român de Economie Comparată și Consensuală, București, 2000. Victor Axenciuc este membru de onoare al Academiei Române.

Figura 1.5 Piramida vârstelor populației la recensământul din 1899

Sursa: Dr. Leonida Colescu „Analiza rezultatelor recensământului general al populației de la 1899” - ICS, 1944, pg. 69.

Constatând că sporul populației, de 550,4 mii persoane, între recensămintele din 1895 și 1899 era neverosimil de mare, Leonida Colescu a procedat la o corectare a acestor date și a obținut rezultate diferite, justificate prin argumente concrete (tabelul 1.7). În urma acestor corecții, sporul natural nu mai era de 550,4 mii persoane, ci numai de 370,8 mii persoane.

Rezultatele obținute la recensămintele din 1859/60 și 1899 au fost luate în considerare de Leonida Colescu, directorul Serviciului Statisticii Generale și la determinarea datelor pe fiecare dintre cei 40 de ani ce despart cele două recensăminte. Această operațiune a fost îngreunată de o serie de condiții ce au impus raționamente complexe și calcule multiple. Astfel, de-a lungul a patru decenii, modificarea de câteva ori a teritoriului României, a solicitat specialiștii din Serviciul Statisticii Generale, în primul rând pe Leonida Colescu, la eforturi intelectuale deosebite, pentru găsirea celor mai potrivite calcule și ajustări raționale.

Tabelul 1.7 Recalcularea sporului natural în perioada 1895 - 1899 (Leonida Colescu)

Anul	Spor natural (persoane)
1895	82 489
1896	66 286
1897	77 037
1898	59 563
1899	85 418
TOTAL	370 793

Sursa: Colescu, Leonida, „Analiza rezultatelor recensământului general al populației României din 1899”, București 1944, pg. 19.

În 1879, de exemplu, în urma Tratatului de la Berlin, trei județe ale Basarabiei care fuseseră anterior realipite Moldovei, au fost retrocedate Imperiului Rus (pierderi: 8000 kmp; 163 000 de locuitori); ca alternativă, România și-a recâștigat Dobrogea, aflată până atunci în suzeranitatea otomană (câștig: 15 500 kmp și 169 000 locuitori).

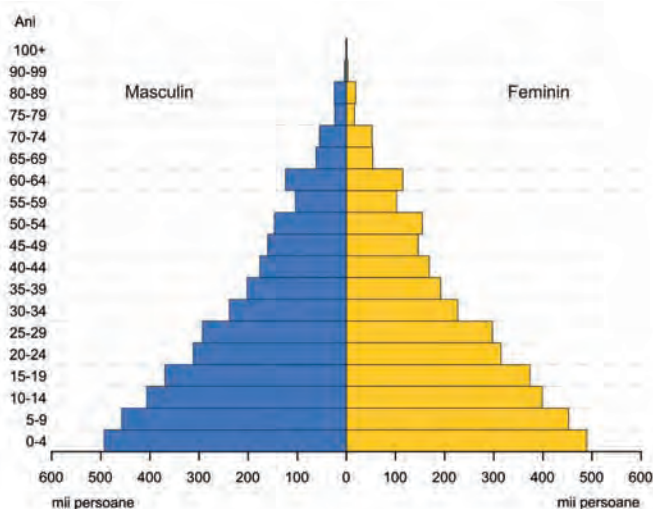
Recensământul din 19 decembrie 1912

Acest recensământ s-a bucurat de o deosebită apreciere, atât din partea observatorilor naționali, cât și a unora dintre cele mai proeminente personalități internaționale în domeniul Demografiei și Statisticii demografice.

Numărul populației înregistrat la recensământul din 1912 s-a ridicat la 7 234 920 locuitori, cu 1 278 320 persoane mai mult față de numărul populației la recensământul din decembrie 1899 (5 956 690), reprezentând o creștere de 21,46 % în cei 13 ani. Creșterea populației s-a realizat în întregime pe seama sporului natural, ca urmare a excedentului nașterilor față de numărul deceselor.

Recensământul din 1912 este primul care răspunde din punct de vedere metodologic și tehnic tuturor principiilor și criteriilor ce au stat la baza recensămintelor moderne din țările europene avansate. Leonida Colescu elogia recensământul, afirmând: „Este incontestabil că în domeniul investigațiilor sociale și economice înfăptuite în ultimul pătrar de secol în România, Recensământul General al Populațiunii din 19 decembrie 1912 (1 ianuarie 1913) constituie opera cea mai măreață și cea mai vastă. Executată după principii științifice într-o singură zi, în tot cuprinsul țării, în urma pregătirii migăloase de 10 ani, această lucrare a îmbrățișat populațiunea sub toate raporturile care interesează viața fizică și socială a locuitorilor.”⁷.

Figura 1.6 Piramida vârstelor populației la recensământul din 1912

Sursa: realizată de autori, pe baza datelor din Buletinul Statistic al României, nr. 6 - 7, volumul XVI, 1921, pg. 31.

Structura populației a fost determinată, nu numai pe vârste, sexe, stare civilă, dar și pe medii și pe fiecare dintre regiunile istorice din acea vreme. Piramida vârstelor construită pe datele din 1912 (cu toate că sunt afectate de unele erori), arată o populație tânără demografic, în care domină tinerii cu vârste între 1 an și 25 de ani, comparativ cu vârstnicii, de 50 de ani și peste (figura 1.6).

Structura pe medii a arătat preponderența populației rurale, estimată la aproape 6 milioane locuitori (5 904 787), reprezentând 81,6% din total, față de populația urbană, de numai 1 330 133 locuitori (18,4%). În intervalul dintre cele două recensăminte (1899 - 1912) a avut loc un puternic exod migratoriu de la sate spre orașe. Prin prisma datelor cuprinse în lucrare⁸, România, cu o creștere de 16,5 % între anii 1900 - 1907 se detașa net de celelalte țări europene, ale căror creșteri se încadrau între 1,5 % Irlanda și 15,8 % Bulgaria, respectiv 14,8 % Olanda.

Rezultatele recensământului din 1912 au scos la lumină și alte structuri importante ale populației, cum ar fi structura pe regiuni, după naționalitate și după religie, redate în 1912 comparativ cu 1899 (tabelul 1.8).

⁷ Scărlătescu, I., „Statistica demografică a României”, Buletinul Statistic al României, nr. 6 - 7, volumul XVI, 1921.

⁸ Idem.

Tabelul 1.8 Structura populației României după religie, în 1912 față de 1899

Religie	1912	1899
Ortodoxă	93,1	91,5
Mozaică	3,3	4,5
Catolică	2,2	2,5
Protestantă	0,3	0,4
Mohomedană	0,7	0,7
Lipovană	0,3	0,3
Armeană	0,1	0,1
Altele și necunoscute	0,0	0,0

Sursa: I. Scărlătescu, „Statistica demografică a României” - Extras din Buletinul Statistic al României, nr. 6 - 7, 1921.

Se remarcă ponderea foarte mare a populației care și-a exprimat opțiunea pentru credința ortodoxă: 91,5% la recensământul din 1899 și cu aproape 2 puncte procentuale (pp) mai mare la cel din 1912 (peste 93%) (tabelul 1.8). După religia ortodoxă urmează cea mozaică și abia pe locul al treilea cea catolică. Acest clasament este valabil în cazul ambelor recensăminte.

Tabelul 1.9 Structura populației României, după naționalitate, la recensământul din 1912

Naționalitate	Total țară		Rural		Urban	
	1912	1899	1912	1899	1912	1899
Români	93,47	92,15	97,84	97,61	74,13	68,59
Unguri	0,96	1,82	0,34	0,68	3,72	6,75
Austrieci	0,63	-	0,32	-	1,97	-
Turci	0,47	0,40	0,15	0,10	1,85	1,66
Greci	0,24	0,34	0,04	0,06	1,14	1,54
Bulgari	0,16	0,13	0,08	0,07	0,50	0,40
Italiani	0,15	0,15	0,07	0,08	0,47	0,47
Germani	0,11	0,13	0,02	0,02	0,47	0,60
Sârbi	0,06	0,07	0,04	0,04	0,18	0,22
Ruși	0,06	0,08	0,02	0,00	0,27	0,25
Francezi	0,02	0,03	0,00	0,00	0,11	0,13
Elvețieni	0,01	0,01	0,00	0,00	0,06	0,05
Englezi	0,01	0,01	0,00	0,00	0,04	0,04
Belgieni	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,01
Olandezi	0,00	0,00	0,00	6,00	0,01	0,00
Danezi	0,00	0,00	-	0,00	0,00	0,00
Alții	0,01	0,00	0,01	0,00	0,04	0,03
Totalul străinilor	2,89	3,17	1,09	1,09	10,85	12,15
Fără protecțiune	3,63	4,68	1,07	1,30	15,01	19,26
Necunoscuți	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00
Total general	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Sursa: I. Scărlătescu, „Statistica demografică a României” – Extras din Buletinul Statistic al României, nr. 6 - 7, 1921.

Nivelul ridicat al ponderii persoanelor de religie ortodoxă a fost determinat de ponderea majoritară a populației rurale care a indicat credința ortodoxă, în proporție de 96,5% la recensământul din 1912 și respectiv, de 95,9% la cel din 1899. La orașe ponderea a fost cu 18 pp mai mică în 1912, în timp ce la recensământul din 1899 ponderea locuitorilor din urban, care au optat pentru religia ortodoxă, a fost mai mare cu aproape 24%.

În anul 1912, din punctul de vedere al structurii după naționalitate, populația României era în proporție de 93,5% constituită din români, 2,9% din străini și 3,6% din cetățeni străini care nu erau plasați sub un statut anume, din punct de vedere al cetățeniei (tabelul 1.9).

Recensământul din 29 decembrie 1930

Este primul recensământ realizat pe teritoriul României Mari și este apreciat ca unul dintre cele mai moderne efectuate în acei ani în lume. Apreciat în presa europeană a vremii ca o „realizare științifică excepțională”, „operă de stil mare, realizată obiectiv și fără cusur”, a adus o premieră absolută pentru Statistica din Europa, prin înregistrarea concomitentă a apartenenței etnice, a limbii materne și a religiei⁹.

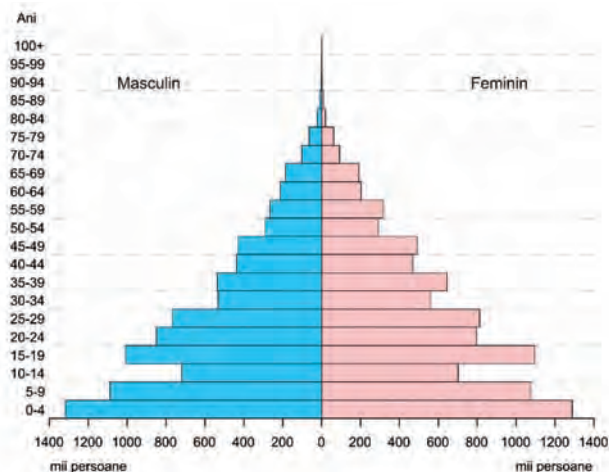
Figura 1.7 Material promoțional recensământ 1930

Recensământul din 1930 a „beneficiat de aportul celor mai buni specialiști de care dispunea România în domeniile angajate într-o investigație de asemenea amploare și importanță – statisticieni, sociologi, juriști, matematicieni etc. Aceștia s-au implicat nu doar cu toată știința, ci și cu toată dăruirea lor în derularea continuă și, mai ales, în interpretarea datelor și informațiilor rezultate”¹⁰.

În anul 1930, populația României păstra aceeași structură tânără, din punct de vedere demografic, populația tânără având o pondere cu mult mai mare comparativ cu cea vârstnică (figura 1.8).

Figura 1.8 Piramida vârstelor populației României la recensământul din 1930 (mii persoane)

Sursa: realizată de autori, pe baza datelor din Buletinul Statistic al României - 1921, seria IV, volumul XVI, București, 1921, pg. 31.

Astfel, populația de 0 - 14 ani reprezenta mai mult de o treime (34,3%) din total, populația adultă, în vârstă aptă de muncă 15 - 59 de ani, deținea o pondere de peste jumătate (58,4%), iar populația vârstnică, 60 - și peste, doar 6,4%, fără a lua în considerare populația nedeclarată (tabelul 1.10).

⁹ <http://www.recensamantromania.ro/istoric/recensaminte-1859-1990/>.

¹⁰ Idem.

Tabel 1.10 Structura populației României pe grupe de vârstă, sexe și medii de rezidență la recensământul din 1930 (%)

Vârsta	Total			Urban			Rural		
	Total	Masculin	Feminin	Total	Masculin	Feminin	Total	Masculin	Feminin
România	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 4	14,4	14,8	14,0	9,6	0,7	9,5	15,6	16,1	15,2
5 - 9	12,0	12,3	11,7	9,2	9,3	9,1	12,7	13,0	12,4
10 - 14	7,9	8,1	7,7	7,4	7,6	7,2	8,0	8,2	7,8
15 - 19	11,6	11,3	11,9	12,3	11,8	12,8	11,5	11,2	11,7
20 - 24	9,1	9,6	8,7	12,7	15,1	10,3	8,2	8,1	8,3
25 - 29	8,7	8,6	8,9	9,8	9,2	10,3	8,5	8,5	8,5
30 - 34	6,0	6,0	6,1	7,2	7,0	7,4	5,8	5,8	5,8
35 - 39	6,5	6,0	7,0	7,2	6,7	7,7	6,4	5,9	6,9
40 - 44	5,0	4,9	5,4	5,5	5,3	5,6	4,9	4,8	5,0
45 - 49	5,1	4,8	5,3	5,2	4,9	5,4	5,1	4,8	5,3
50 - 54	3,2	3,3	3,2	3,5	3,5	3,5	3,2	3,2	3,1
55 - 59	3,2	3,0	3,4	3,3	3,0	3,5	3,2	3,0	3,4
60 - 64	2,3	2,4	2,2	2,3	2,2	2,4	2,3	2,4	2,2
65 - 69	2,1	2,1	2,1	1,9	1,7	2,1	2,1	2,2	2,1
70 - 74	1,1	1,2	1,0	1,1	1,0	1,1	1,1	1,2	1,0
75 - 79	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,8	0,7
80 - 84	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2
85 - 89	*	0,1	0,1	0,1	*	0,1	0,1	0,1	0,1
90 - 94	*	*	*	*	*	*	*	*	*
95 - 99	*	*	*	*	*	*	*	*	*
100 și peste	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Nedeclarată	0,5	0,5	0,5	0,8	0,9	0,8	0,4	0,4	0,4

* Sub 0,1.

Sursa: Anuarul Statistic al României 1939/1940, Institutul Central de Statistică, 1939 și 1940.

Din punctul de vedere al natalității, rata generală pe țară, de 29,6‰, se regăsea aproximativ la același nivel în Oltenia și Muntenia, dar era mai mare în Dobrogea și Moldova și mai mică în Crișana, Maramureș, Banat, Bucovina și Transilvania (tabelul 1.11).

Tabelul 1.11 Ratele de natalitate, mortalitate și sporul natural ale populației României la recensământul din 1930 (proporții la 1000 de locuitori)

Regiune istorică	Născuți vii	Decese	Excedent natural (spor)	Născuți morți	Decese sub 1 an
ROMANIA	29,6	19,2	10,4	2,5	18,3
Oltenia	29,3	17,8	11,5	3,4	15,5
Muntenia	30,9	18,3	12,6	2,4	17,0
Dobrogea	33,4	20,1	13,3	2,5	19,9
Moldova	36,4	22,7	13,7	2,6	20,5
Basarabia	31,3	20,2	11,1	2,5	19,4
Bucovina	26,0	18,8	7,2	3,3	20,8
Transilvania	26,3	17,8	8,5	2,2	16,4
Banat	18,2	18,6	0,4	2,5	17,2
Crișana și Maramureș	25,3	18,4	6,9	2,1	19,7

Sursa: Anuarul Statistic al României 1939/1940, Institutul Central de Statistică, 1939/1940.

Natalitatea și mortalitatea au înregistrat scăderi ale intensităților lor în intervalul 1938 - 1946, la nivelul țării și, implicit, în urban și rural (tabelul 1.12). Astfel, în 1946 rata natalității cobora la 23,8 născuți vii la 1000 de locuitori, de la aproape 30‰, în 1930. Rata mortalității a scăzut la rândul ei, dar de o manieră mai puțin accentuată, respectiv de la 19,2 decedați la 1000 de locuitori, cât era în 1930, la 18‰ în 1946. Ca o consecință, excedentul natural s-a redus considerabil, de la 10,4‰ în 1930 la numai 5,8‰ în 1946. Este de semnalat apariția în premieră, a deficitului natural pentru zona urbană, de -0,4‰ în anul 1946.

Tabelul 1.12 Ratele de natalitate, mortalitate și sporul natural ale populației României, pe medii, în anii 1938 și 1946

Mediul	1938			1946		
	Născuți vii	Decese	Excedent natural (spor)	Născuți vii	Decese	Excedent natural
România	29,4	19,1	10,3	23,8	18	5,8
Urban	21,5	19,7	1,8	17,7	18,1	-0,4
Rural	31,3	18,9	12,4	25,4	18	7,4

Sursa: Anuarul Statistic al României - 1990, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1990, pg. 67.

Una dintre cele mai urmărite structuri, prin prisma interesului național după reîntregirea țării, este aceea după naționalitate (etnie) (tabelul 1.13).

Tabelul 1.13 Populația României pe naționalități, la recensământul din 1930

ROMÂNIA	TOTAL	Români	Unguri	Germani	Ruși	Ruteni, ucrainieni	Sârbi, croați, sloveni	Bulgari	Cehi, slovaci	Poloni	Huțani
Efectiv	18057028	12981324	1425507	745421	409150	582115	51062	366384	51842	48310	12456
%	100,0	71,9	7,9	4,1	2,3	3,2	0,3	2,0	0,3	0,3	*

* Sub 0,1.

Sursa: Anuarul Statistic al României 1939/1940, Institutul Central de Statistică, 1939/1940. p. 58 - 59, p. 62 - 63.

Tabelul 1.13 Populația României pe naționalități, la recensământul din 1930 - continuare

ROMÂNIA	Evrei	Greci	Albanezi	Armeni	Turci	Tătari	Găgăuzi	Țigani	Alte neDECLARAȚII neamuri	
Efectiv	728115	26495	4670	15544	154772	22141	105750	262501	56355	7114
%	4,0	0,1	*	*	0,9	0,1	0,6	1,5	0,3	*

* Sub 0,1.

Sursa: Anuarul Statistic al României 1939/1940, Institutul Central de Statistică, 1939/1940. p. 58 - 59, p. 62 - 63.

Astfel, în 1930, românii dețineau 72% din total populație, ungurii 7,9%, germanii 4,1%, rușii, rutenii și ucrainenii 5,5%, evreii 4%, bulgarii 2%, restul având ponderi ne semnificative (0,3 - croații, sârbii și slovenii, cehii și slovaci și polonezii).

1.1.4 Serii de date reconstituite

Lipsa unor serii istorice de date de calitate despre populație și structurile sale, a constituit o provocare pentru profesioniștii din statistica oficială și pentru alți specialiști interesați de domeniu. Retroactiv, au fost reconstituite astfel de serii sub auspiciile Direcției Centrale de Statistică (denumirea din perioada socialistă a Institutului Național de Statistică), prin actualizarea datelor demografice la teritoriul de astăzi al țării. Datele nu au fost publicate în serie completă și nici nu a putut fi identificată în detaliu metodologia utilizată în demersurile colective la nivelul statisticii oficiale sau a cercetătorilor individuali. Totuși, parțial, au fost cuprinse în publicații statistice oficiale (Anuarele Statistice: 1957, pag.54; 1980, pag.58; 1981, pag.58; Anuarul Demografic al României 2015, pg. 9 - 10, Rezultatele recensământului populației 1992, pg. 9 - 15) date statistice actualizate ale populației, în mod special pentru perioada de după 1930, cu detalii privind structuri demografice, inclusiv în profil teritorial. Pentru întregirea informațiilor și asigurarea coerenței seriilor de date istorice, specialiștii din INS și-au propus să estimeze datele demografice din 1860 până la zi, pentru teritoriul actual al țării, urmând ca datele să fie publicate, pe site-ul INS, cel mai târziu în 2020.

Statistica demografică dispune de seria completă de date, la nivel de țară, cu privire la populație, pentru perioada 1860 - 1945, așa cum a fost prezentată în anuarele statistice ale vremii (edițiile 1904 - 1939 - 40) și în alte publicații statistice oficiale, buletine statistice și alte lucrări statistice de sinteză. Datele respective sunt adecvate teritoriului aparținând de jure României, în conformitate cu normele și standardele internaționale în vigoare, în fiecare moment al devenirii României de la 1859 și până după cel de-al Doilea Război Mondial, care a consacrat stabilizarea și recunoașterea internațională a granițelor țării.

În diferite perioade, în special după 1945, experți statisticieni din statistica oficială, precum și experți demografi, care au studiat retrospectiv problematica numărului populației și a fenomenelor demografice de la 1859 și până la 1945, au recurs la ample studii de analiză și reeașezare a statisticii demografice, pe întreaga perioadă premergătoare actualei structuri teritoriale a României (tabelul 1.14).

Tabelul 1.14 Populația României în anii 1860 - 1945

ANUL	POPULAȚIA*) PROBABILĂ (PERSOANE)	ANUL	POPULAȚIA**) PROBABILĂ (PERSOANE)	POPULAȚIA PROBABILĂ REACTUALIZATĂ LA TERITORIUL DE DUPĂ 1945 (MII PERSOANE)
1	2	3	4	5
1860	3 917 541	1905	6 478 268	
1861	3 969 675	1906	6 583 840	
1862	4 018 957	1907	6 683 270	
1863	4 044 208	1908	6 770 845	
1864	4 093 452	1909	6 864 991	
1865	4 132 842	1910	6 965 383	
1866	4 115 818	1911	7 086 306	
1867	4 153 363	1912	7 234 919	
1868	4 198 649	1912	7 160 682	Rec. 14 281
1869	4 250 373	1913	7 352 855	
1870	4 294 201	1914	7 771 341	
1871	4 332 873	1915	7 897 311	
1872	4 347 689	1919	14 669 841	
1873	4 355 701	1920	15 541 424	
1874	4 361 135	1921	15 727 940	
1875	4 399 236	1922	15 970 836	
1876	4 446 165	1923	16 207 723	
1877	4 479 813	1924	16 445 697	
1878	4 485 696	1925	16 687 359	
1879	4 349 609	1926	16 926 647	
1880	4 545 821	1927	17 149 321	
1881	4 622 674	1928	17 390 605	
1882	4 687 722	1929	17 638 127	
1883	4 776 193	1930	17 888 992	
1884	4 862 037	1930	18 057 028	14 141
1885	4 960 063	1931	18 166 336	14 355
1886	5 046 363	1932	18 426 575	14 554
1887	5 108 406	1933	18 652 678	14 730
1888	5 177 629	1934	18 913 727	14 924
1889	5 256 221	1935	19 087 770	15 069
1890	5 318 341	1936	19 319 330	15 256
1891	5 392 576	1937	19 535 398	15 434
1892	5 424 517	1938	19 750 004	15 601
1893	5 485 789	1939	19 933 802	15 751
1894	5 544 706	1940	13 280 869	15 907
1895	5 635 434	1941	13 551 756	
1896	5 709 959	1941	13 535 757	Rec. 16 126****)
1897	5 795 235	1942	13 574 434	
1898	5 863 037	1943	13 608 968	
1899	5 956 690	1944	13 699 924	
1900	6 045 481	1945	16 406 435	15 791 (1946)
1901	6 125 952			
1902	6 193 139			
1903	6 289 508			
1904	6 490 024			

*) La finele anului. **) La 1 iulie. ***) Pentru anii 1916, 1917 și 1918 lipsesc datele.

Notă: De la 1900, populația probabilă la data de 1 iulie a fiecărui an.

Populația a fost calculată după cum urmează: 1860 - 1898 pe baza recensământului din 1860; 1900 - 1911 pe baza recensământului din 1899; 1913 - 1915 pe baza recensământului din 1912; 1919 - 1941 pe baza recensământului din 1930; De la 1941 pe baza recensămintelor român și maghiar din 1941;

Teritoriul cuprins a fost: 1860 - 1878 = 123335 km²; 1879 = 114641 km²; 1880 - 1912 = 130177 km²; 1913 - 1915 = 137903 km²; 1919 - 1940 = 295049 km²; 1940 - 1945 = 195259 km²; 1945 = 237500 km²;

Datele din coloana 5 reprezintă populația României la 1 iulie pentru anii 1930 - 1940, reactualizată la teritoriul țării de după cel de-al Doilea Război Mondial.

****) Anuarul Statistic 1957, Direcția Centrală de Statistică, București, 1957.

Sursa: Anuarul Statistic al României 1939/1940 (pg. 141 - 143).

Prin demersuri metodologice de amploare, datele cu privire la populație pentru perioada 1930 - 1945 au fost recalculat la teritoriul actual (de după cel de-al Doilea Război Mondial) și publicate în Anuarul Demografic al României 2015. În schimb, datele pentru perioada 1941 - 1945, au fost „incomplete și incerte din cauza celui de-al Doilea Război Mondial”¹¹.

Tabelul 1.15 Evoluția populației României în perioada 1912 - 1941, date actualizate

Data recensământului	Numărul populației	În procente față de:		Ritm mediu anual de creștere (procente)	Densitatea populației (loc./kmp.)
		anul 1912	recensământul precedent		
19 decembrie 1912	12 768 399	100,0	-	-	53,6
29 decembrie 1930	14 280 729	111,8	111,8	0,6	59,9
6 aprilie 1941	16 126 063	126,3	112,9	1,1	67,6
25 ianuarie 1948	15 872 624	124,3	98,4	-0,2	66,6
21 februarie 1956	17 489 450	137,0	110,2	1,2	73,4
15 martie 1966	19 103 163	149,6	109,2	0,9	80,1
5 ianuarie 1977	21 559 910	168,9	112,9	1,1	90,4
7 ianuarie 1992	22 810 035	178,6	105,8	0,4	95,7

Sursa: Recensământul populației și al locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol. I Populație - Structura Demografică, CNS, București, 1993.

Recalcularea datelor cu privire la populația României, în perioadele anterioare anului 1945, aduse la teritoriul de după cel de-al Doilea Război Mondial, a apărut ca o necesitate de cuantificare a numărului populației și a evoluției fenomenelor demografice, la nivel de țară și în profil teritorial.

Concret, principalele rezultate ale recensămintelor din 1912, 1930 și 1941 actualizate la teritoriul de azi al României, au fost publicate în volumul I din Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992 (tabelul 1.15). Aceste date sunt disponibile și la nivel de județ.

1.2 Evoluții demografice în perioada 1945 - 1989

După cel de-al Doilea Război Mondial, statistica demografică românească a intrat pe făgașul dezvoltării surselor de date despre populație. În anul 1949 s-a constituit evidența populației întregii țării, printr-o acțiune de mare amploare a autorităților locale și centrale. Pentru toți cetățenii de 15 ani și peste s-au întocmit fișe personale, iar pe baza lor s-au eliberat, în premieră, buletinele de identitate, în format unic pe țară¹². Aceasta a fost acțiunea necesară pentru constituirea evidenței curente a mișcării naturale și migratorii a populației. În acest fel, pe lângă recensăminte, registre agricole și cadastrul funciar, evidența curentă a tuturor evenimentelor demografice a modernizat substanțial sistemul informațional demografic din România, prin posibilitățile de actualizare frecventă a datelor de stare civilă și de migrație, pentru fiecare cetățean al țării.

În deceniile care au urmat, imperativele dezvoltării economiei planificate au crescut nevoile de cunoaștere statistică, impunând diversificarea și perfecționarea continuă a sistemului informațional. În epocă s-au organizat patru recensăminte ale populației și locuințelor - 1948, 1956, 1966 și 1977. Fiecare a adus contribuții valoroase, din punct de vedere organizatoric și metodologic, în fazele de pregătire și de colectare a datelor, dar și în privința soluțiilor de prelucrare și diseminare a rezultatelor obținute. Datele colectate ale recensământului din 1966 au fost prelucrate, în premieră, cu ajutorul calculatoarelor electronice (de dimensiuni impresionante comparativ cu ceea ce există azi). Recensămintele desfășurate în această perioadă sunt apreciate unanim de către specialiști pentru completitudinea și calitatea înregistrărilor efectuate, ca urmare a implicării sistemului politic în aceste operațiuni de mare amploare.

¹¹ Anuarul Demografic al României 2015, - Notă Metodologică, pag IX, INS, București, 2015.

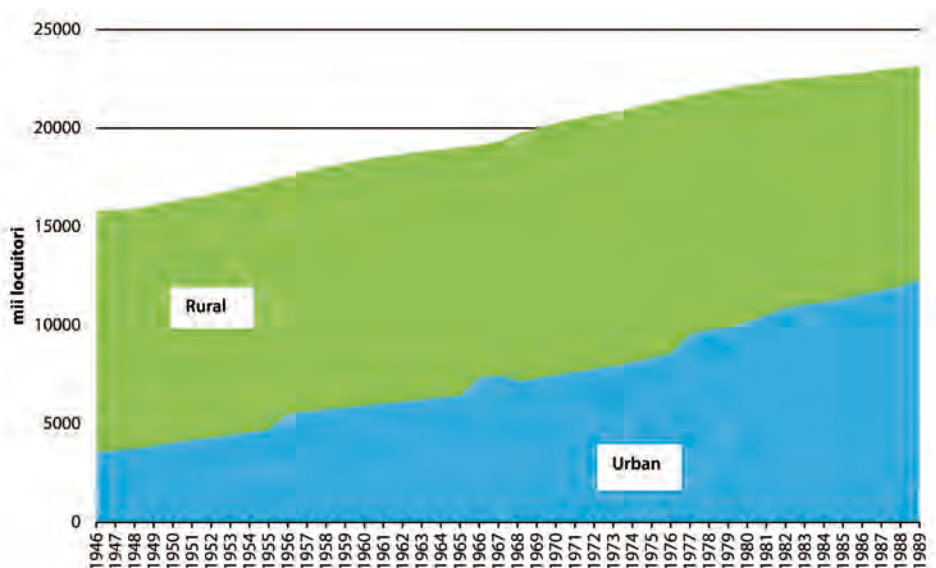
¹² <https://legeaz.net/dictionar-juridic/evidenta-persoanelor-romania-istoric>.

Pe lângă recensăminte, au apărut surse și metode noi de colectare a datelor, a crescut gama caracteristicilor înregistrate, precum și a posibilităților de analiză demografică. De aceea, în cele ce urmează, complexitatea și disponibilitatea datelor demografice ne-au permis diversificarea aspectelor demografice analizate, comparativ cu primul capitol. De menționat că indicatorul de bază - numărul populației s-a calculat și raportat în epocă, după metodologia categoriei de **populație stabilă**¹³, echivalenta **populației rezidente** de astăzi.

1.2.1 Evoluția numărului populației României în perioada 1948 - 1989

La 1 iulie 1946, la un an după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, populația stabilă a României număra aproximativ 15,8 milioane locuitori, cei mai mulți locuind la sate (77,2%). În următorii 43 de ani, efectivul populației a crescut continuu și cu un ritm ridicat, mai ales după 1966, ca urmare a politicii pronatalist-forțate dusă de regimul comunist.

Figura 1.9 Evoluția populației stabile a României în perioada 1946 - 1989 (1 iulie)

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Demografic al României - 2015, INS, București, 2015.

Interzicerea avortului, la cerere, a provocat, în intervalul 1967 - 1969, o creștere spectaculoasă a sporului mediu al populației, la 286 mii persoane pe an, corespunzând unui ritm mediu anual de 1,47%. Această evoluție a determinat sporirea populației cu un milion de persoane într-un interval extrem de scurt (aproximativ 3 ani) și înregistrarea efectivului rotund - de 20 milioane locuitori la 20 iunie 1969 (figura 1.9). Din 1977 însă, ritmul de creștere și-a reluat tendința de scădere, astfel că până în 1989, rata medie anuală a oscilat în jurul a numai 0,5%. În acest fel s-a văzut clar că măsurile coercitive, de ordin administrativ, care vizau un spor demografic mare, nu pot constitui suport de politică demografică pe intervale mari de timp, dacă nu sunt însoțite de măsuri de ordin material, educațional și sanitar corespunzătoare.

Pe ansamblu, populația a continuat să crească, sporul total a fost de peste 7,3 milioane persoane, conducând la un efectiv de 23,2 milioane de locuitori în 1989 (figura 1.9). În aceste condiții, densitatea geografică a crescut de la 66,5 loc./kmp în 1946 la 97,5 loc./kmp în 1989. Dacă până spre mijlocul anilor 80, populația rurală a fost preponderentă, anul 1985 a marcat egalitatea proporțiilor pe medii de rezidență, an după care mediul urban a început să domine (figura 1.9).

Evoluțiile, diferite de la o perioadă la alta, ale efectivului populației, constituie, în același timp, expresia sintetică a mutațiilor înregistrate în structura complexă a populației.

¹³ La nivelul unei localități, persoanele care aveau înscrisă în actul de identitate o adresă din acea localitate constituia **populația stabilă** a acelei localități. Aceasta se stabilea cel mai bine cu ocazia unui recensământ, care constituia baza la care se adăugă apoi, an de an, intrările (născuții vii, imigrația internă și externă) și din care se scădeau ieșirile (decesele și emigrația internă și externă).

1.2.2 Structura populației

În România, **structura pe sexe** a efectivului, nediferențiat pe vârste, a fost mereu favorabilă femeilor. Cele două conflagrații mondiale la care România a participat la începutul acestui secol, a accentuat mortalitatea populației masculine. Ca urmare, în anul 1948 raportul de masculinitate era de 935 bărbați la 1000 de femei, iar populația masculină reprezenta numai 48,3% din populația totală (tabel 1.16).

Tabel 1.16 Evoluția raportului de masculinitate și a structurii pe sexe a populației României, în perioada 1948 - 1989

Anii	Raportul de masculinitate (nr. bărbați la 1000 femei)	Ponderea în totalul populației (%)	
		Masculin	Feminin
Recensământ 1948	935	48,3	51,7
Recensământ 1956	946	48,6	51,4
01.07.1966	959	49,0	51,0
01.07.1977	972	49,3	50,7
01.07.1989	974	49,3	50,7

Sursa: preluat din Mihăescu, C., „Populație și Ocupare. Trecut-Prezent-Viitor”, ed. Economică, București, 2001.

În următoarele trei decenii, structura pe sexe a evoluat în sensul apropierei celor două ponderi, fapt dovedit de creșterea continuă a raportului de masculinitate. În 1989 acest indicator atingea cel mai mare nivel al său, de 974 de bărbați la 1000 femei (tabel 1.16).

În afara structurii pe sexe, **structura pe vârste** a populației este de importanță fundamentală sub raport demografic și socioeconomic, analiza ei reoferindu-se la avansul procesului de îmbătrânire demografică.

Cu aproximativ cinci decenii în urmă, populația țării era tânără din punct de vedere demografic: în 1948 vârsta medie a populației era de 29,8 ani, vârsta mediană de 25,2 ani, iar proporția persoanelor de 65 de ani și peste de 5,6%¹⁴ (tabel 1.17).

După cel de-al doilea Război Mondial și până la sfârșitul regimului comunist ponderea vârstnicilor a crescut continuu, pe seama scăderii proporției tinerilor în populația totală, cu anumite oscilații provocate de politica drastică anti-avort, inițiată la sfârșitul anului 1966. Astfel, dacă în decursul primelor trei decenii ale perioadei analizate (1948 - 1977), tinerii „au pierdut” 3,5 puncte procentuale, în următorii 13 de ani s-au recuperat 2,2 pp din această pierdere (tabel 1.17).

Tabel 1.17 Structura populației pe grupe mari de vârstă, vârsta medie și raportul de dependență în perioada 1948 - 1990

Indicator/Anii	1948	1956	1966	1977	1987	1990
Populația totală (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Populația tânără - 0 - 14 ani	28,9	27,5	26,0	25,4	24,2	23,6
Populația adultă - 15 - 64 ani	65,5	66,1	66,1	64,7	66,1	66,1
Populația vârstnică - 65 ani și peste	5,6	6,4	7,9	9,9	9,7	10,3
Vârsta medie (ani)	29,8	30,0	32,4	33,0	34,5	34,9
Vârsta mediană (ani)	25,2	25,4	30,1	30,1	30,3	30,4
Rap. dependență total, din care (la 1000):	616	597	621	661	642	645
Tineri (0 - 14 ani)	467	439	421	422	397	390
Vârstnici (60 ani și peste)	149	158	200	239	245	255

Notă: Momentul de referință este 1 iulie.

Sursa: calcule ale autorilor pe baza datelor din „Anuarul demografic al României - 2015”, I.N.S., București, 2015.

Populația adultă (15 - 64 ani) a înregistrat o relativă stabilitate, ea suferind schimbări în mai mică măsură, pentru că timp de cinci decenii proporția sa în populația totală a oscilat în jurul a 65 - 66%. În schimb, ponderea populației vârstnice (65 de ani și peste) a crescut fără nici o excepție de-a lungul perioadei analizate, prin „preluarea pierderilor” suferite de populația tânără: de la 5,6% în 1948 la aproape 10,3% în 1990 (tabel 1.17).

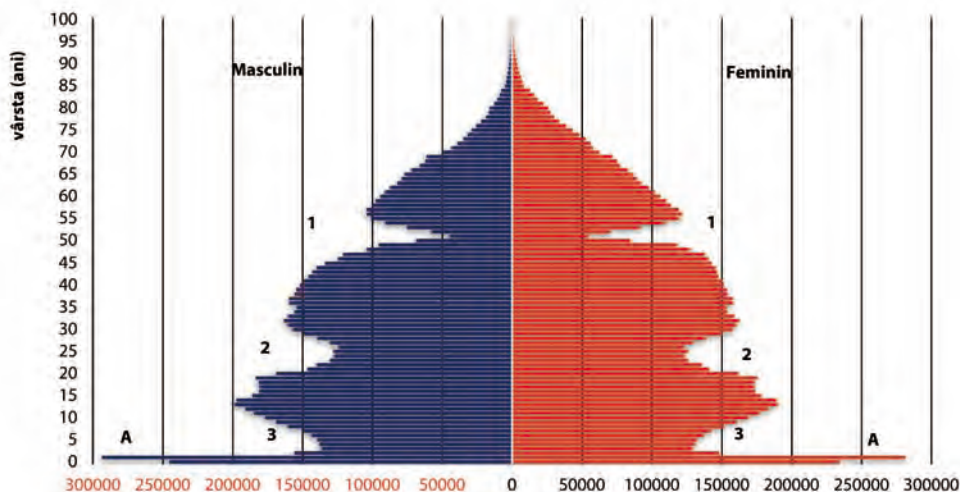
¹⁴ În literatura de specialitate, se precizează câteva praguri, în funcție de care se constată stadiul în care se află o populație, din punctul de vedere al îmbătrânirii populației. Dacă ponderea persoanelor de 65 de ani și peste este mai mică de 7%, populația respectivă este tânără din punct de vedere demografic; dacă respectiva proporție este cuprinsă între 7 și 12%, populația din care face parte se află în plin proces de îmbătrânire demografică, iar dacă depășește 12%, atunci populația totală este deja îmbătrânită demografic.

Avansul procesului de îmbătrânire demografică se vizualizează pertinent cu ajutorul **piramidei vârstelor** (figura 1.10 și 1.11).

În 1969, an în care populația României atingea efectivul, rotund și record, de 20 milioane de locuitori, piramida vârstelor populației avea o bază largă și un vârf ascuțit, reflectând o populație „tânără” din punct de vedere demografic (figura 1.10). Forma de triunghi a piramidei este afectată de anumite intrânduri sau breșe (**1, 2 și 3**), care indică deficitul de nașteri din timpul celor două războaie mondiale, efectul celor trei ani de secetă - 1945 - 1947, dar și scăderea natalității din perioada 1955 - 1966, când avortul la cerere era permis.

Pe de altă parte, baza excesiv de largă a piramidei, reprezentată de baby-boom-ul 1967 - 1969, artificial produs de legislația anti-avort, oferă amploarea efectelor politicii pronatalist-forțate, dusă de regimul comunist.

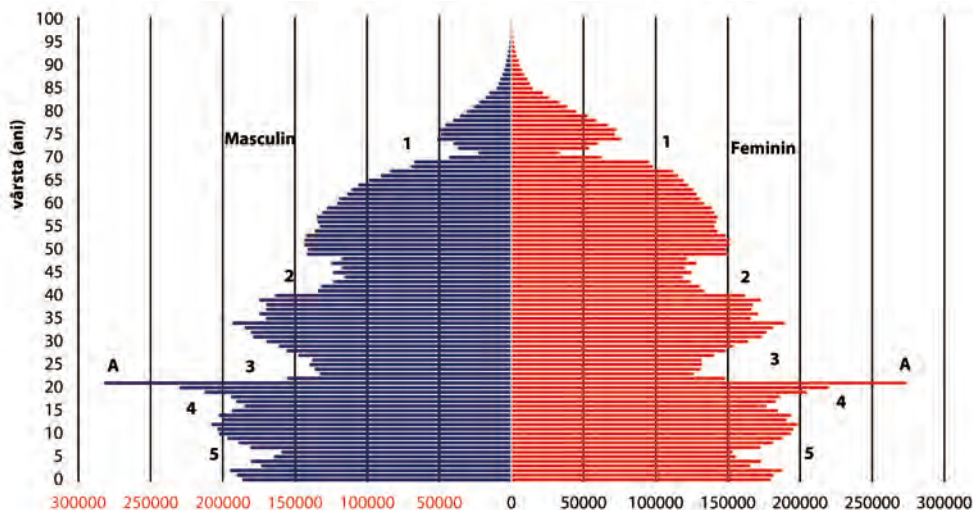
Figura 1.10 Piramida vârstelor populației României la 1 iulie 1969 (locuitori)

Sursa: realizată pe baza prelucrării datelor din Anuarul demografic al României - 2015, INS, București, 2015.

Cu o vârstă medie de 34,9 ani și cu ponderea vârstnicilor de 10,3% în populația totală, la 1 iulie 1989, România era o țară în plin proces de îmbătrânire demografică.

Figura 1.11 Piramida vârstelor populației României la 1 iulie 1989 (locuitori)

Sursa: realizată pe baza prelucrării datelor din Anuarul demografic al României - 2015, I.N.S., București, 2015.

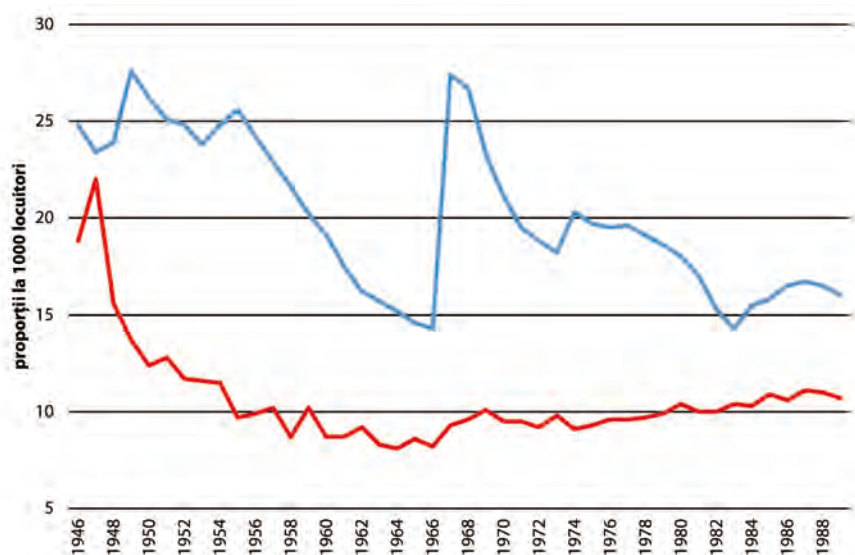
La modul general, procesul de îmbătrânire demografică reflectă modificările în timp ale fenomenelor demografice, sub influențele combinate ale factorilor economici, demografici, sociali și culturali. Natalitatea (prin fertilitate) și mortalitatea au cele mai directe și vizibile influențe, provocând așa numita îmbătrânire „prin baza piramidei vârstelor”, respectiv „prin vârful piramidei”.

În România, îngrijorările conducerii statului față de implicațiile negative ale procesului de îmbătrânire demografică, au condus la promulgarea unui ansamblu de legi și măsuri dure care vizau încetinirea procesului, în special prin creșterea natalității.

1.2.3 Natalitatea și fertilitatea populației

Până la sfârșitul anului 1989, populația țării a suportat o serie de „experiențe legislative” demografice ale conducerii comuniste. Simplificând în mod grosolan realitățile demografice, guvernarea de atunci au crezut că pot dirija și evoluția unui fenomen atât de complex ca fertilitatea, numai prin măsuri restrictive asupra avortului, făcând abstracție de determinarea socio-economică și culturală a fenomenului¹⁵.

Figura 1.12 Evoluția ratelor de natalitate și mortalitate în România în perioada 1946 - 1989

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Demografic al României - 2015, INS, București, 2015.

În România, ca și în Europa de Vest, tendința de scădere a natalității s-a instalat în primii ani de după cel de-al doilea Război Mondial și s-a intensificat în perioada 1957 - 1966. În această perioadă, accesul la avort a fost liber și a favorizat schimbarea profundă a comportamentului reproductiv al tinerelor generații, apte de reproducere. Se întâmpla pe fondul unor prefaceri majore în economie și societate, provocate de industrializare, urbanizare și colectivizarea agriculturii. Pe acest fond urbanul a fost alimentat puternic cu forță de muncă tânără, de la sate care, prin schimbarea modurilor de a trăi și de a munci, și-a schimbat și opțiunile privind mărimea familiei, comparativ cu generațiile părinților. Tendința de scădere a natalității a fost temporar oprită la sfârșitul anilor '60, după care a reintrat pe „făgașul normal” al scăderii. Rata generală de natalitate reflectă această evoluție (figura 1.12).

În aproape două decenii (1948 - 1966) rata de natalitate a scăzut cu 10,5 nașcuți-vii la 1000 de locuitori, după care tendința seculară de scădere a continuat, cu excepția celor trei reprize de înăsprire a legislației coercitive, privind avortul (1966, 1973 și 1984). În anul 1983 intensitatea natalității s-a reîntors la nivelul „alarmant” de mic, de 14,3‰, din 1966. Pe întregul interval 1967 - 1989 rata natalității a pierdut 11,4 promile, pierdere înregistrată și în trecut, dar într-o perioadă de aproape două ori mai mică, 1955 - 1966.

¹⁵ Ghețu, Vasile, „Tranziția și impactul său demografic”, în *Revista de cercetări sociale*, nr.1/1994, București, 1994.

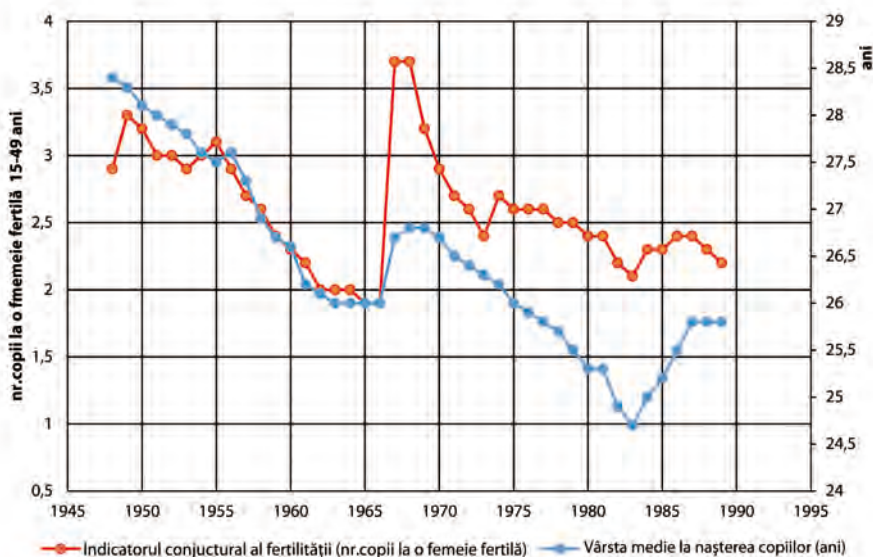
Natalitatea a oscilat între 273678 născuții-vii în 1966 și 527 764 născuții-vii în 1967, oglindind impactul măsurilor legislative luate la sfârșitul anului 1966. Dublarea numărului de născuți vii în 1967 față de 1966, a provocat un val demografic care s-a propagat în timp, suprasolicitanând toate sectoarele societății¹⁶: asistența medicală, educația, producția, consumul, investițiile, piața muncii, mediul înconjurător, corpul demografic (perturbarea structurii pe vârste induce mutații pe „piața matrimonială” și implicit consecințe asupra fertilității) etc.

Mult mai relevantă pentru procesul reproducerii, decât rata generală de natalitate, este **rata brută de reproducere** a contingentului feminin fertil. În perioada 1950 - 1960 aceasta a scăzut, ca medie, la aproape 1,302 fete pentru o femeie de vârstă fertilă¹⁷, ceea ce echivala cu o reproducere simplă (un cuplu format din mamă și tată ar trebui să aibă doi copii, ideal ar fi o fată și un băiat), ținând cont de nivelul de mortalitate din epocă. Între anii 1962 - 1966 acest indice a devenit subunitar, semnaland perspectiva neasigurării reproducerii simple a populației. După 1966, pentru o perioadă scurtă indicele a crescut, după care s-a înscris pe o traiectorie ferm descendentă, depărtându-se astfel, din ce în ce mai mult, de pragul necesar înlocuirii exacte a generațiilor.

Tot din gama indicatorilor relevanți, o viziune sintetică asupra fertilității este dată de **indicatorul conjunctural al fertilității** (ICF)¹⁸ (figura 1.13).

Până în 1990, singura perioadă în care indicatorul conjunctural al fertilității a coborât sub pragul de 2 copii pentru o femeie fertilă din grupa 15 - 49 de ani, este perioada 1964 - 1966. În rest, fără excepție, valorile sunt superioare pragului necesar de înlocuire a generațiilor. Pentru România acest prag este calculat la 2,13 copii pentru o femeie fertilă, ținând cont de efectele pe termen lung ale mortalității și raportul pe sexe al născuților vii.

Figura 1.13 Evoluția indicatorului conjunctural al fertilității și a vârstei medii la nașterea în perioada 1948 - 1989

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Demografic al României - 2015, INS, București, 2015.

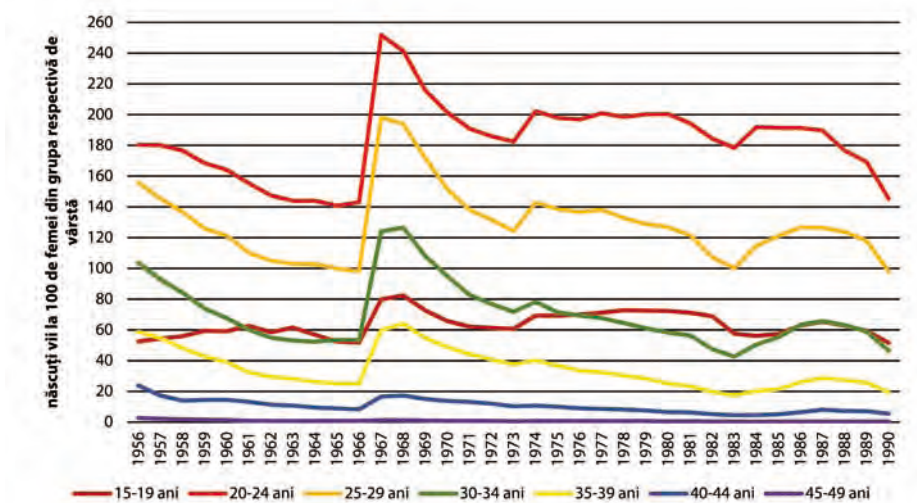
Vârsta medie la nașterea copiilor, mai ridicată pentru **generațiile mai înaintate**, a scăzut (figura 1.13). Micșorarea vârstei medii la maternitate a fost determinată, în primul rând, de scăderea fertilității specifice pe vârste (figura 1.14) și, în al doilea rând, de diminuarea numărului de născuți vii de rangul al III-lea și peste, la generațiile mai tinere (născute după 1970).

¹⁶ Mihăescu, C., „Populație și Ocupare. Trecut-Prezent-Viitor”, ed. Economică, București, 2001, pg.87.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Indicatorul conjunctural al fertilității (ICF) este un indicator sintetic al tabelii de fertilitate de moment. ICF indică numărul de copii pe care i-ar naște o femeie, de-a lungul vieții sale fertile (15 - 49 ani), în condițiile regimului de fertilitate specific anului pentru care s-a elaborat tabela (de obicei, pentru anul cel mai apropiat de momentul analizei).

Figura 1.14 Evoluțiile ratelor de fertilitate specifice pe grupe de vârste - România 1956 - 1990

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Demografic al României - 2016, INS, București, 2016.

O altă particularitate a fertilității populației în România în timpul regimului comunist este caracterul ei **legitim, matrimonial**. Până la sfârșitul anilor '80, majoritatea covârșitoare (peste 95%) a născuților vii se nășteau în cadrul **cuplurilor legat constituite** și, cu toate că în scădere, proporția celor care aveau mame aflate la **prima căsătorie**, depășea 80% (tabelul 1.18).

Tabel 1.18 Născuți-vii de către mame aflate la prima căsătorie

Anul	Născuți-vii de către mame aflate la prima căsătorie(1) (mii)	Ponderea (1) în totalul născuților-vii (%)
1970	394,0	92,3
1975	379,2	90,7
1980	354,7	88,9
1985	310,2	86,5
1990	262,6	83,4

Sursa: Informații preluate sau calculate din Anuarul demografic al României - 2015, INS, București, 2015.

După **statutul matrimonial al mamei** se observă tendința de scădere a ponderii copiilor născuți de către femeile aflate la prima căsătorie: de la 92,3% în 1970, la 83,4% în 1990. În schimb, a crescut ponderea născuților ale căror mame erau **recăsătorite** sau **necăsătorite**.

1.2.4 Mortalitatea populației

Cunoscută în perioada interbelică, ca o țară cu una dintre cele mai ridicate rate de mortalitate generală din Europa, România a înregistrat progrese notabile în materie, după cel de-al Doilea Război Mondial (figura 1.12). Intensitatea mortalității generale s-a redus la aproape jumătate în anii '60, comparativ cu ce se înregistrase în anii ce au urmat imediat războiului.

După Vladimir Trebici, tranziția mortalității a durat șase decenii, din care, patru decenii pentru a trece de la 30‰ la 20‰, dar mai puțin de un deceniu și jumătate pentru trecerea de la 16,5‰ (1946 - 1950) la 8,6‰ (1961 - 1965), practic o înjumătățire.

Creșterea lentă începută la sfârșitul anilor '60 s-a datorat, atât accentuării procesului de îmbătrânire demografică, cât și „exploziei” demografice, care a fost însoțită de o intensificare a mortalității infantile, prin venirea pe lume a multor copii nedoriți (figura 1.12)

În perioada ce a urmat ultimului Război Mondial și până la sfârșitul anilor '70, evoluția mortalității, în general favorabilă, poate fi descrisă sintetic prin¹⁹:

- scăderea fermă a mortalității generale;
- scăderea mai accentuată a mortalității infantile;
- schimbarea structurii mortalității pe cauze de deces, în sensul urmat de structurile specifice țărilor dezvoltate;
- reducerea decalajelor în mortalitatea specifică pe medii de rezidență și din punct de vedere social;
- creșterea sistematică a duratei medii de viață.

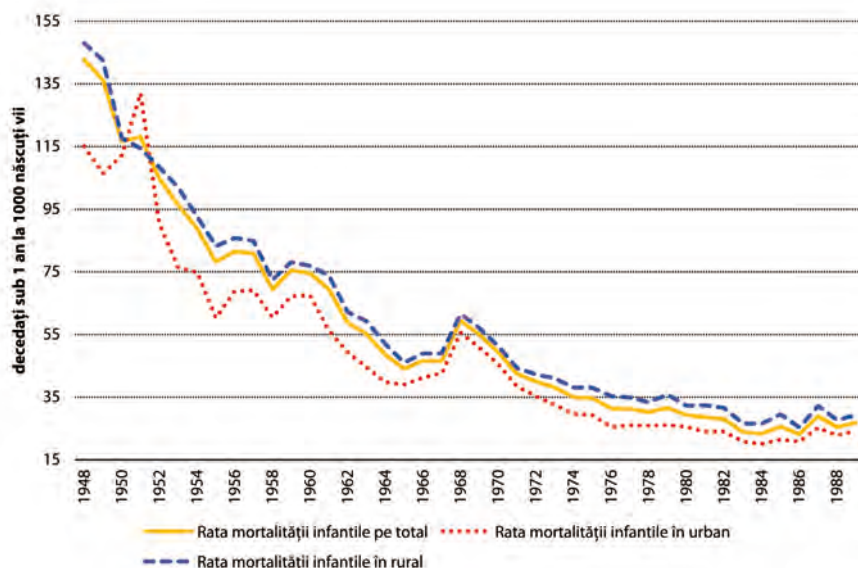
În anii 80, mortalitatea generală a început să crească lent și cu ușoare oscilații, iar **tendența ascendentă** s-a dovedit a fi fermă și de lungă durată. Ratele sub 10 decese la 1000 locuitori, înregistrate până la sfârșitul anilor '70, au crescut la 11‰ în 1989.

Această evoluție generală a fost rezultatul interferenței dintre îmbătrânirea demografică, scăderea nivelului de trai și deteriorarea situației economice, resimțite din plin în ultimele două decenii analizate.

1.2.5 Mortalitatea infantilă

Imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, rata mortalității infantile era extrem de ridicată: 150 decedați sub 1 an la 1000 de născuți vii (figura 1.15). Contextul social-economic și îmbunătățirea asistenței sanitare au determinat, în primele două decenii de după război, o scădere sistematică a intensității fenomenului: față de 1948, în 1965 nivelul ratei de mortalitate infantilă era de 3,2 ori mai mic.

Figura 1.15 Evoluția ratelor de mortalitate infantilă pe total și pe medii de rezidență în perioada 1948 - 1989

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Demografic al României - 2015, INS, București, 2015.

Revenirea la valori mai mari, de peste 50‰ în perioada 1967 - 1970 este, fără îndoială, cauzată de baby-boom-ul provocat de măsurile legislative coercitive privind avortul și care a determinat nașterea multor copii nedoriți. În același sens se mai poate avea în vedere și capacitatea sistemului sanitar și medical de a lua în ocrotire un asemenea „val” de nou născuți, stocul de medicamente, posibilitățile materiale ale părinților, nivelul lor de instruire etc.

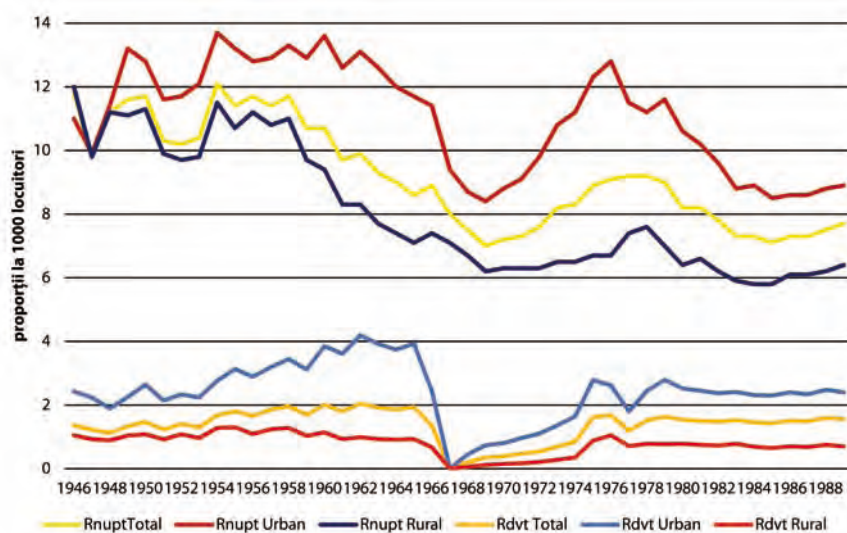
¹⁹ Trebici, Vl. „Populația României și creșterea economică”, ed. Politică, București, 1971.

Evoluția mortalității infantile în deceniile care au urmat poate fi caracterizată drept ușor fluctuantă, în jurul unor valori de peste 25‰, foarte mari comparativ cu țările din vestul Europei și chiar cu țările vecine. Pe medii, rata din urban a reprezentat trei sferturi din cea rurală, datorită diferențelor existente în acordarea asistenței sanitare, a alimentației, a modului de trai și a nivelului de instruire al părinților.

1.2.6 Nupțialitatea și divorțialitatea

În perioada regimului comunist, comportamentul nupțial a fost puternic marcat de tradiții, obiceiuri, religie și norme sociale, divorțul fiind relativ rar întâlnit. Ratele de nupțialitate și de divorțialitate s-au plasat pe traiectorii descendente până în anul 1967, an în care rata de divorțialitate a fost aproape nulă, din cauza legislației din epocă, prin care s-a înăspriț regimul de obținere a divorțului.

Figura nr 1.16 Evoluțiile ratelor de nupțialitate și divorțialitate pe medii de rezidență - România 1946 - 1989

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Demografic al României - 2015, INS, București, 2015.

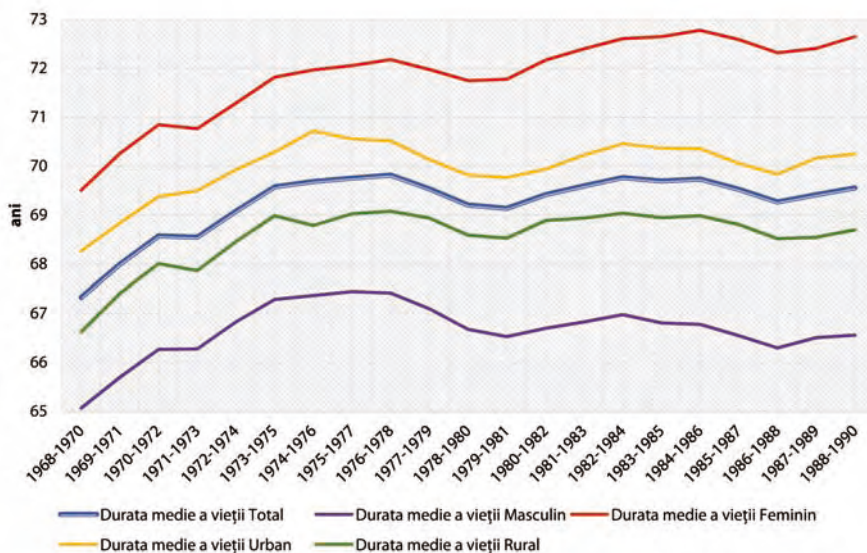
Dar s-au resimțit și efectele altor măsuri menite să țină cuplurile unite și să aibă copii. Decalajele între rural și urban sunt vizibile, lumea satului fiind mai conservatoare și tradițională decât orașul (figura 1.16). Totuși, ratele de nupțialitate sunt mai mari în urban, pentru că populația din rural este mai îmbătrânită demografic decât cea din urban și deci mai puțin dispusă să-și schimbe viața. În consecință, ratele de divorțialitate sunt mai ridicate în urban, atât prin efectul de volum, cât și prin cel de comportament care sparge tabu-urile sociale.

1.2.7 Speranța de viață

La zece ani după cel de-al Doilea Război Mondial, speranța de viață la naștere era pe ansamblul populației de 63,17 ani. Pe sexe, exista un decalaj de 3,5 ani, în defavoarea bărbaților, provocat de fenomenul de supramortalitate masculină, prezent la toate grupele de vârstă.

În următoarele patru decenii evoluția duratei medii a vieții a îmbrăcat forma a trei mici valuri (figura 1.17). „Creasta” primului val se poate observa la sfârșitul anilor '70, când progresele economice, sociale, de educație și sanitare ale epocii, au determinat creșteri importante la ambele sexe, speranța de viață la naștere înregistrând cel mai mare nivel din secolul al XX-lea, atât la bărbați, cât și pe total: 67,42 ani și respectiv 68,82 ani. Cu toate acestea ecartul dintre sexe s-a mărit la 4,8 ani.

Figura 1.17 Evoluția duratei medii a vieții pe total, pe sexe și pe medii de rezidență în perioada 1968 - 1990

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Demografic al României - 2016, INS, București, 2016.

În anii '80, anii de criză a economiei românești, durata medie a vieții a început să scadă, cu predilecție în cazul bărbaților (mai vulnerabili din punct de vedere psihic la înrăutățirea condițiilor de trai și de asistență medicală), iar decalajul dintre sexe a depășit chiar 6 ani spre mijlocul deceniului al nouălea.

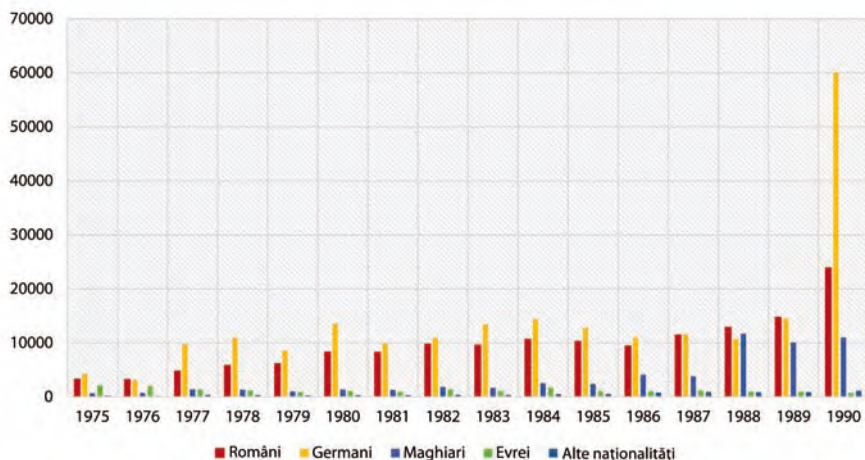
Evoluția diferențiată **pe medii**, atât a mortalității generale, cât mai ales a celei infantile, și-a pus amprenta și asupra dinamicii speranței de viață din **urban și rural**. Decalajul existent între medii, în permanență în favoarea mediului urban, a crescut în timp, dar cu mult mai puțin decât pe sexe: la orașe se „trăia” cu 1,4 ani mai mult decât la sate, în anii '70, și cu aproape 2 ani mai mult la mijlocul anilor '80.

1.2.8 Migrația externă a populației

După cel de-al Doilea Război Mondial și până la sfârșitul anilor '80, în România migrația externă a fost extrem de redusă. Ea s-a rezumat la emigrări, de altfel extrem de restricționate prin legislația oficială privitoare la circulația românilor peste granițele țării. Primele informații mai detaliate despre migrația internațională au fost date publicității în 1994 cu ocazia apariției rezultatelor definitive ale *Recensământului populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992* și respectiv, prin publicarea de către Comisia Națională pentru Statistică a două ediții - 1994 și 1996 a lucrării „*Anuarul demografic al României*”, la care se adaugă, mai recent, ediția din 2015.

Coroborând informațiile din aceste surse am dispus de date referitoare la migrația externă pentru intervalul 1975 - 1989. De menționat ca până în 1989, informațiile disponibile se referă numai la **emigrări**, ceea ce ne determină să apreciem că imigrația a fost neglijabilă. Ca atare, numai în această perioadă datele despre emigrație pot fi considerate ca sold negativ al migrației externe românești.

Figura 1.18 Evoluția emigrației externe după etnie în perioada 1975 - 1990

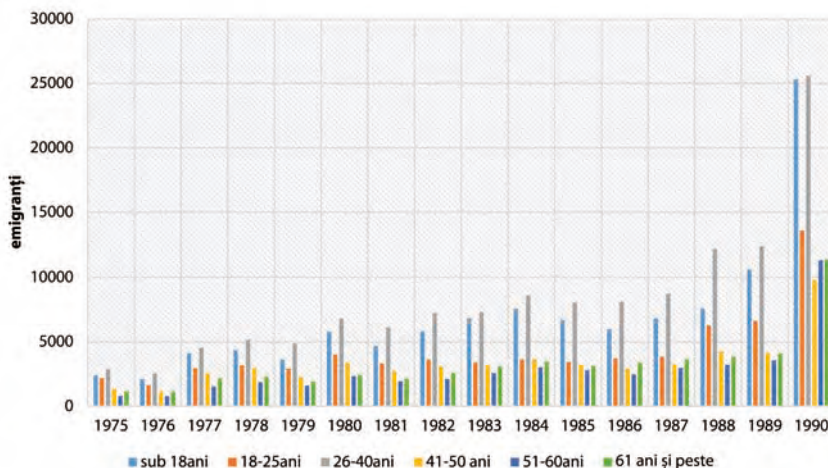
Sursa: realizată de autori pe baza informațiilor din Anuarul demografic al României - 1996, CNS, București, 1996.

Prima constatare ce se poate face, analizând fondul informațional, este aceea a creșterii în trepte a numărului de emigranți în anii regimului comunist. Dacă până la sfârșitul anilor '70 emigranții nu atinseseră nici 17100 persoane anual, începând chiar din 1980 numărul lor a înregistrat o creștere bruscă cu 45% față de anul precedent, depășind astfel 24700 persoane și determinând o rată a emigrației de 1,1 persoane la 1000 locuitori (figura 1.18).

Cu ritmuri oscilante, pe parcursul deceniului al 9-lea, emigrația a crescut atingând cifra „record” de 41363 emigranți în 1989. A fost rezultatul conjugării unor factori ce țineau, atât de înrăutățirea situației economice și sociale (nerespectarea drepturilor omului) interne, cât și de presiunile internaționale asupra conducerii comuniste a statului pentru relaxarea (fie chiar și în reprize) a legislației extrem de „încorsetante” privind emigrarea sau simpla circulație a cetățenilor români în afara granițelor țării.

Pe întreg intervalul 1975 - 1990 au emigrat 459393 persoane, din care majoritatea au fost *germani* - 47,9%, urmați de *români* - 33,2%, maghiari - 12,5%, evrei - 4,5%, restul de 1,9% fiind de alte naționalități. Pe subperioade constatăm că, emigrația **germanilor** s-a situat la cotele cele mai înalte între 1975 și 1987 și apoi în 1990, fiind explicabilă prin dorința de repatriere a celor rămași în România după cel de-al Doilea Război Mondial și a urmașilor lor, dar mai ales prin atracția deosebită a nivelului înalt al dezvoltării economice și sociale din Germania (figura 1.18).

Figura 1.19 Distribuția emigranților din România pe grupe de vârste 1975 - 1990

Sursa: realizată pe baza informațiilor din Anuarul demografic al României - 1996, CNS, București, 1996 și Anuarul statistic al României - 1997, CNS, București, 1997.

A scăzut semnificativ ponderea emigranților de naționalitate maghiară sau a evreilor. Cea mai importantă parte a evreilor a emigrat după al Doilea Război Mondial până la sfârșitul anilor '70, astfel că, rămasă puțin numeroasă în prezent, această etnie a însemnat doar 0,5% din totalul emigrației. În ceea ce privește etnicii maghiari, cele mai mari proporții ale emigrației lor s-au înregistrat după anul 1986, la valori cuprinse între 11,3 și 17,4% din totalul emigranților.

Structura pe grupe de vârstă a emigranților este extrem de interesantă pentru implicațiile demo-economice pentru țara de unde pleacă, dar și pentru cea de destinație. Cel mai dispus la mobilitate a fost segmentul de populație cu vârste cuprinse între 26 și 40 de ani, fiind alcătuit din persoane adulte, apte de muncă, în general cu un statut profesional bine format și mai ales „flexibile” în căutarea unui loc de muncă (figura 1.19). De remarcat „exodul” persoanelor din această categorie de vârstă, în anul 1990 s-au înregistrat 25589 emigranți, reprezentând 26,4% din total.

Cea mai puțin dispusă la emigrare a fost populația de 51 - 60 de ani, aflată din punctul de vedere al ocupării sale, în pragul retragerii din viața activă (pensionare) și care, într-o altă țară ar fi avut șanse infim de mici în a-și găsi un loc de muncă și deci o sursă de venit. Aceasta, dacă nu ținem cont și de restricțiile legale de vârstă, impuse de țările de imigrație solicitanților de imigrare și de drept de muncă.

1.3 Evoluții demografice după 1989

În această perioadă România a intrat într-un **declin demografic** accentuat, provocat de contextul socio-economic, specific tranziției la o economie capitalistă²⁰. Această evoluție poate avea consecințe deosebit de grave pe termen lung, printre care lipsa sustenabilității sistemului de pensii²¹ este cea mai îngrijorătoare. Cu toate acestea pe termen scurt, scăderea populației ajută la reducerea presiunii asupra sistemului educațional, a sistemului de sănătate și a sistemului asigurărilor sociale²².

1.3.1 Populația și structura acesteia

Începând cu Recensământul populației și locuințelor din 2011, s-a schimbat metodologia de calcul a categoriilor de populație înregistrate la recensământ, respectiv a **populației rezidente** și a **populației după domiciliu**. Nevoia calculării celor doi indicatori rezidă în cerințele regulamentelor ONU și Eurostat precum și în cerințele naționale de fundamentare a politicilor publice²³. Astfel, „populația rezidentă, la o dată determinată, reprezintă totalitatea persoanelor cu cetățenie română, străini și fără cetățenie, care au reședința obișnuită pe teritoriul României, pentru o perioadă de cel puțin 12 luni²⁴, în timp ce „populația după domiciliu reprezintă numărul persoanelor, cu cetățenie română și domiciliul pe teritoriul României, delimitat după criteriile administrativ-teritoriale²⁵. Ambele concepte sunt deosebit de utile: populația rezidentă se folosește în fundamentarea politicilor publice și planificare bugetară, în timp ce populația după domiciliu este utilă în determinarea resurselor umane din diverse structuri la nivel local, ce pot fi atrase în condiții adecvate - primării, consilii locale²⁶.

În statistica demografică românească, populația după domiciliu este disponibilă începând cu anul 1992, în timp ce populația rezidentă este disponibilă din anul 2002 (figura 1.20 și 1.21). Ambele categorii de populație confirmă declinul demografic continuu al țării, iar tendința este mai pronunțată în cazul populației din mediul rural.

²⁰ Ghețău, V., *Declinul demografic al României: ce perspective?* Sociologie românească, 2(2), 2004, 5 - 41.

²¹ Bărbulescu, R., *A Dark Scenario for Romania's Pension System Future: Fertility, Mortality and Migration Remain the Same in Romanian Economic and Business Review*, 8(1), 2013, 66 - 72.

²² Ghețău, V., *Copiii care ne lipsesc și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul XXI în Sociologie românească* 2 (2), 2017, 7 - 84.

²³ 19 947 311; 22 299 730 *Ce reprezintă cele două numere? Care dintre acestea estimează populația României?*, INS, 2014, <http://www.insse.ro/cms/files/evenimente/prezentare-populatie.pdf> (accesat 9.06.2018).

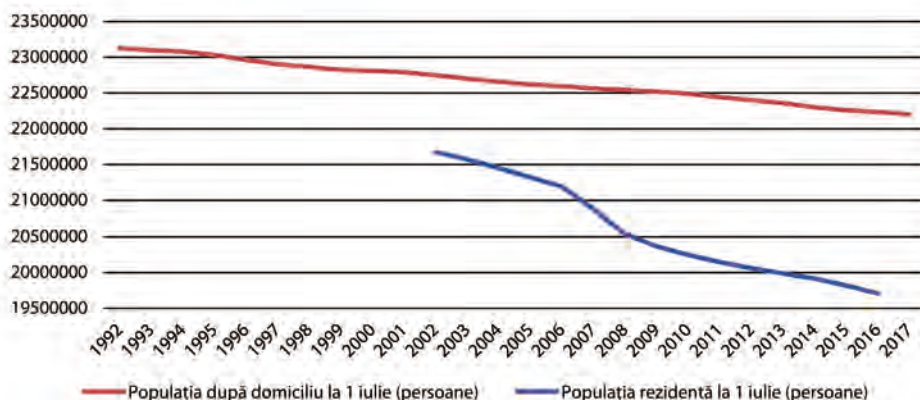
²⁴ Idem p. 6.

²⁵ Idem p.15.

²⁶ Ioniță, A. C., Șerban, R. M., *Concepte metodologice privind populația în Romanian Statistical Review Supplement*, 63(12), 2015, 9 - 16.

Structura pe medii de rezidență evidențiază o pondere ridicată a populației rurale în totalul populației rezidente, oscilând în intervalul 44 - 48%, plasând România printre țările cu ponderi mari ale populației rurale la nivel european²⁷.

Figura 1.20 Evoluția populației după domiciliu și a populației rezidente a României în perioada 1990 - 2017 (persoane)

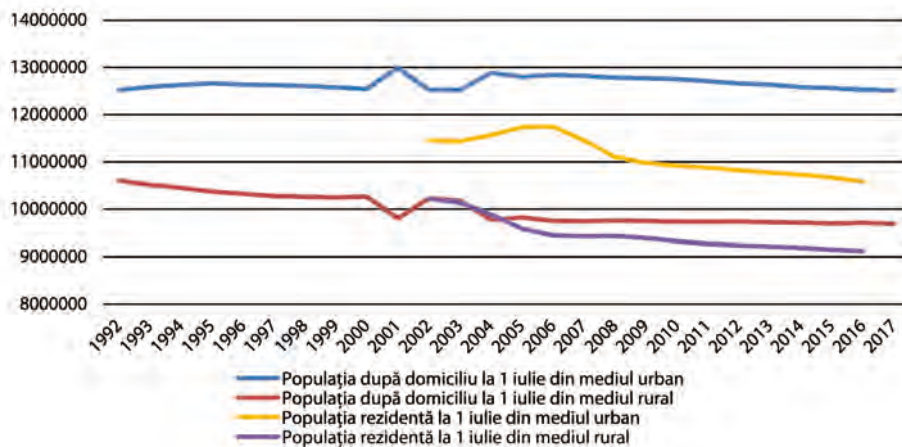

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

Conform aceleiași surse, această categorie socială se confruntă cu o serie de probleme majore: peste jumătate din populație prezintă risc de sărăcie sau excluziune socială, probabilitatea ca o persoană din mediul rural să se afe într-o asemenea situație fiind de două ori mai mare, comparativ cu o persoană din mediul urban; 29% din populația din mediul rural din România trăiește în condiții de sărăcie absolută.

Cauzele situației din mediul rural sunt numeroase. În primul rând, după 1990 s-a înregistrat o puternică migrație dinspre mediul urban spre cel rural, ca urmare a dezindustrializării; în al doilea rând, dezvoltarea inegală a localităților rurale care a condus la crearea, pe de-o parte, a unor comunități cu un grad ridicat de dezvoltare în zonele limitrofe ale orașelor și, pe de altă parte, a unor comunități subdezvoltate, bazate pe practicarea agriculturii de subsistență²⁸.

Figura 1.21 Evoluția populației după domiciliu și a populației rezidente a României în funcție de mediul de rezidență (persoane)

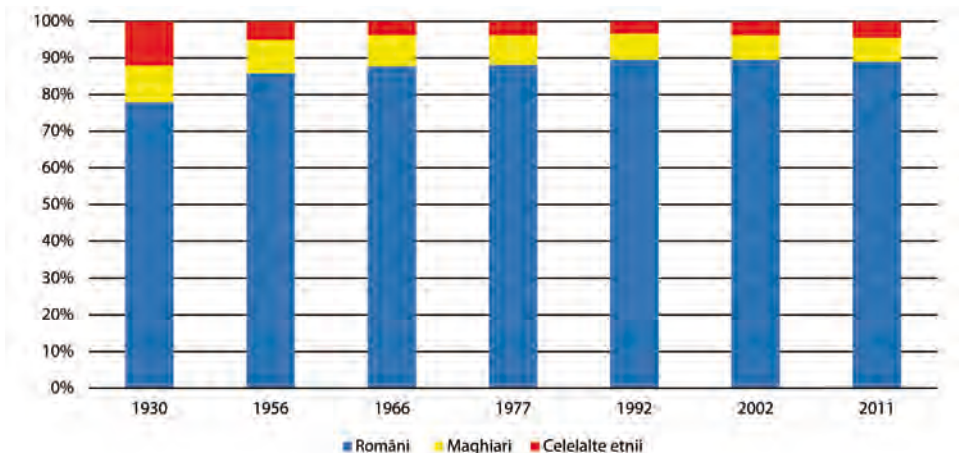
Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

²⁷ Eurostat *Statistics on rural areas in the EU*, (2017a) http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_rural_areas_in_the_EU (accesat 9.06.2018).

²⁸ Mihalache, F., Croitoru, A., *Mediul rural românesc: evoluții și involuții. Schimbare socială și antreprenoriat*, Editura Expert, București, 2011.

Analiza populației în funcție de **etnie** este deosebit de importantă pentru crearea unor politici eficiente, menite să descurajeze discriminarea²⁹.

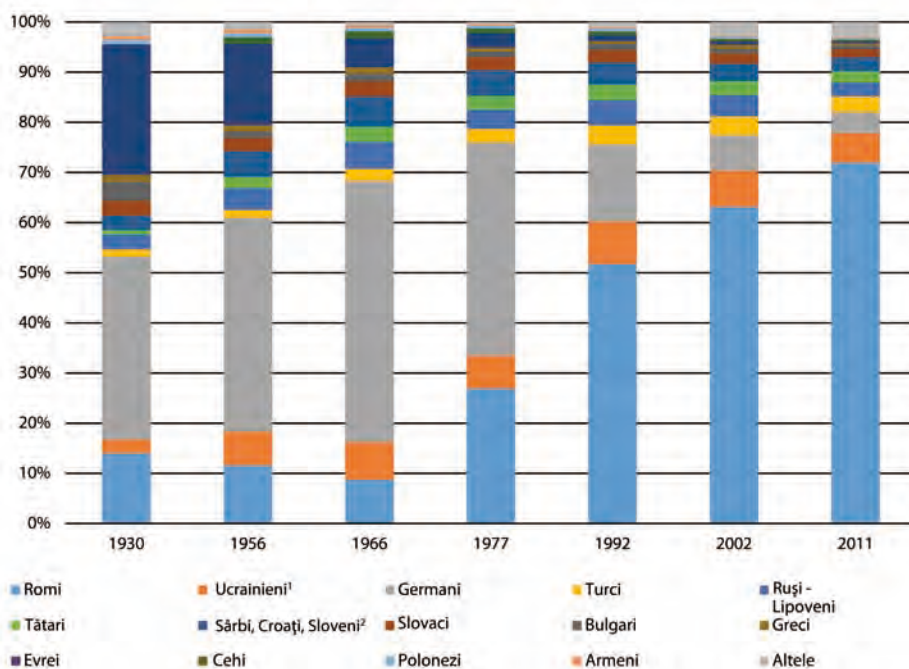
Figura 1.22 Evoluția structurii populației României după etnie la ultimele șapte recensăminte

Sursa: realizat de autori pe baza datelor din Recensământul Populației și Locuințelor 2011, volumul 2, Tabelul 1, INS, București, 2013.

În context, prezentăm populația stabilă (rezidentă) pe total și pe etnii înregistrată la recensămintele din 1930, 1956, 1966, 1977, 1992, 2002 și 2011 (figura 1.22).

Figura 1.23 Evoluția structurii populației de alte etnii, alta decât cea română, la ultimele șapte recensăminte

Sursa: realizat de autori pe baza datelor din Recensământul Populației și Locuințelor 2011, volumul 2, Tabelul 1, INS, București, 2013.

²⁹ Official for National Statistics, *Ethnicity and National Identity in England and Wales: 2011, 2012*. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/ethnicity/articles/ethnicityandnationalidentityinenglandandwales/2012-12-11> (accesat 9.06.2018).

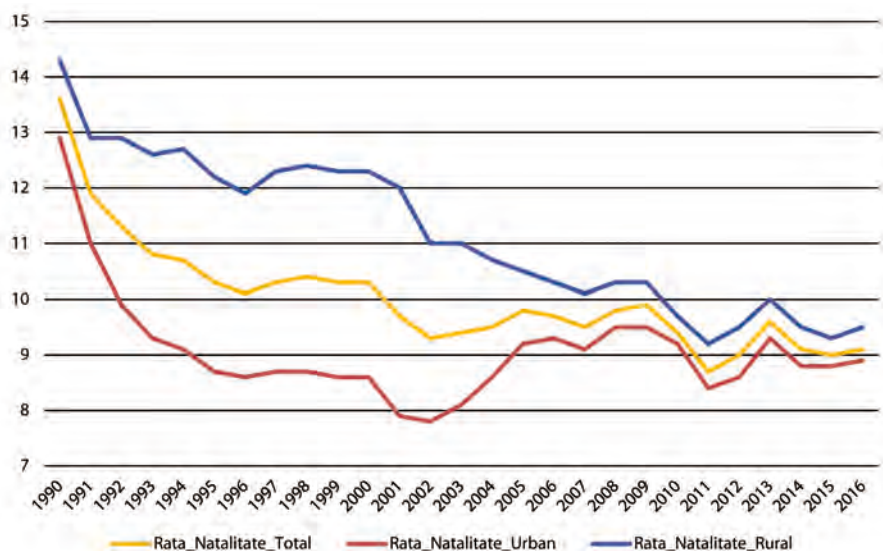
Ca o noutate în metodologia Recensământului Populației și Locuințelor din 2011, „populația stabilă (rezidentă) a fost determinată conform recomandărilor Conferinței Statisticienilor Europeni pentru runda 2010 - 2011 a recensămintelor populației și locuințelor și ale Regulamentului (CE) nr. 763/2008 al Parlamentului European și al Consiliului privind recensământul populației și locuințelor”³⁰.

Persoanele de etnie română, romă și maghiară dețin cele mai mari ponderi în populația stabilă (rezidentă). O creștere în timp a ponderii populației de etnie romă se constată după anul 1989, concomitent cu reducerea ponderii populației de etnie română (figura 1.23). Literatura de specialitate punctează câteva aspecte importante ce caracterizează acest grup social în România: rata mare de natalitate asociată cu sănătatea precară a reproducerii³¹, discriminare în ceea ce privește remunerarea³² și accesul pe piața muncii³³.

1.3.2 Mișcarea naturală a populației

Politicile naționale cu privire la familie, schimbările de mentalitate³⁴, dar și contextul economic au condus la scăderea severă a ratei de natalitate începând cu anul 1991, care pe fondul unei rate a mortalității relativ stabile, a dus la accelerarea procesului de îmbătrânire demografică³⁵.

Figura 1.24 Evoluția ratei de natalitate în România, pe total și pe medii de rezidență în perioada 1990 - 2016 (născuți-vii la 1000 locuitori)

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

În perioada 1990 - 2016 **rata de natalitate a înregistrat un trend descendent accentuat**, nivelurile ei din urban fiind mai mici decât în rural, deși la sate populația este mai îmbătrânită demografic (figura 1.24). În același timp, rata de mortalitate, se înscrie pe un trend ușor ascendent în mediul urban, fiind relativ constantă pe total și în mediul rural (figura 1.25).

³⁰ *Recensământul Populației și Locuințelor 2011*, volumul 2 - Notă metodologică p. 23, INS, București, 2013.

³¹ Ringold, D., *Roma and the transition in Central and Eastern Europe: Trends and Challenges*. World Bank Publications, 2000.

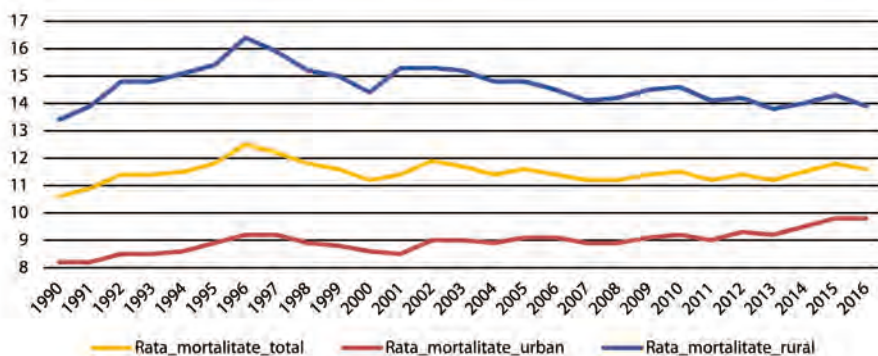
³² Andrei, T., Oancea, B., Mirică, A., *Action Against Income Discrimination. Case Study: Roma Minority In Romania*, in *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, 51(4), 19 - 36, 2017.

³³ Andrei, T., Mirică, A., Teodorescu, D., Dascălu, E. D., *Main Determinants of Labor Force Participation in the case of Metropolitan Roma People*, *Journal for Economic Forecasting*, (3), 144 - 163, 2016.

³⁴ Inglot, T., Szikra, D., & Raț, C., *Continuity and Change in Family Policies of the New European Democracies: A Comparison of Poland, Hungary and Romania*. National Council for Eurasian and East European Research, 2011.

³⁵ Nancu, D. V., Guran-Nica, L., & Persu, M., *Demographic Ageing In Romania's Rural Area*, *Human Geographies*, 4(1), 33, 2010.

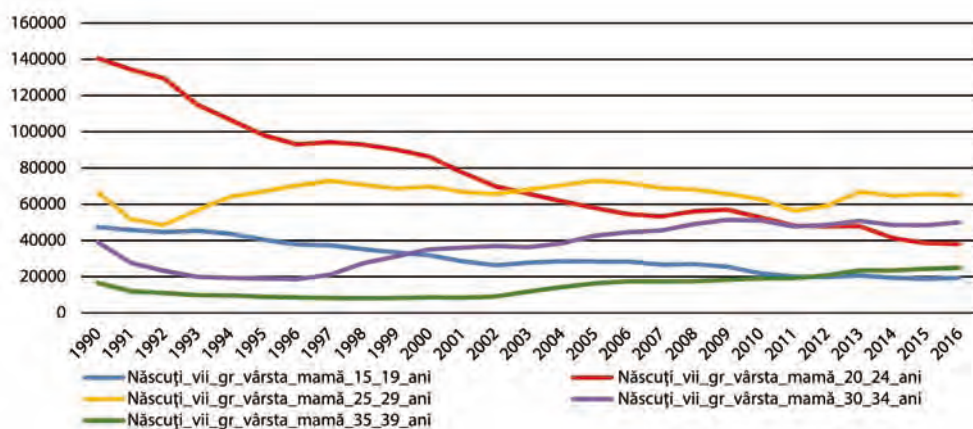
Figura 1.25 Evoluția ratei de mortalitate în România, pe total și pe medii de rezidență în perioada 1990 - 2016 (decese la 1000 de locuitori)

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

Numărul de născuți-vii în funcție de grupa de vârstă a mamei, vârsta medie a mamei la prima naștere, precum și numărul de născuți-vii în cadrul căsătoriei reprezintă caracteristici importante pentru analiza schimbărilor în comportamentul reproductiv al românilor.

Figura 1.26 Evoluția natalității pe grupe de vârstă ale mamei în perioada 1990 - 2016

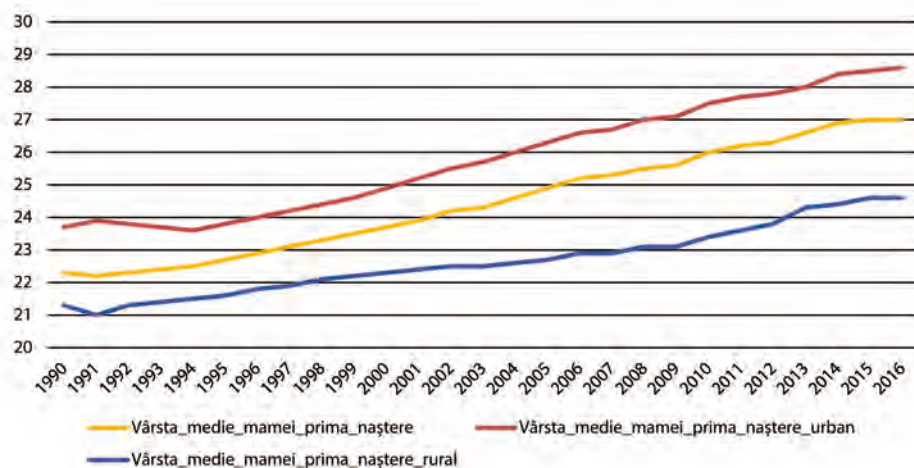

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

Natalitatea a scăzut puternic în cazul mamelor de 20 - 24 ani și a crescut ușor în cazul mamelor mai vârstnice, din grupa de vârstă 30 - 34 ani (figura 1.26). În același timp, vârsta medie a mamei la prima naștere a crescut, atât în mediul urban (de la 23.7 ani în anul 1990 la 28.6 ani în 2016), cât și în mediul rural (de la 21.3 ani în anul 1990 la 24.6 ani în anul 2016). Creșterea vârstei mamei la prima naștere în România se înscrie în tendința generală, observată în țările europene, principala cauză a acestui fenomen fiind participarea, din ce în ce mai intensă, a femeilor pe piața muncii și creșterea nivelului lor educațional³⁶ (figura 1.27).

³⁶ Rendall, M., Aracil, E., Bagavos, C., Couet, C., Derose, A., Digiulio, P., Verropoulou, G. *Increasingly heterogeneous ages at first birth by education in Southern European and Anglo-American family-policy regimes: A seven-country comparison by birth cohort*, Population Studies, 64(3), 209 - 227, 2010.

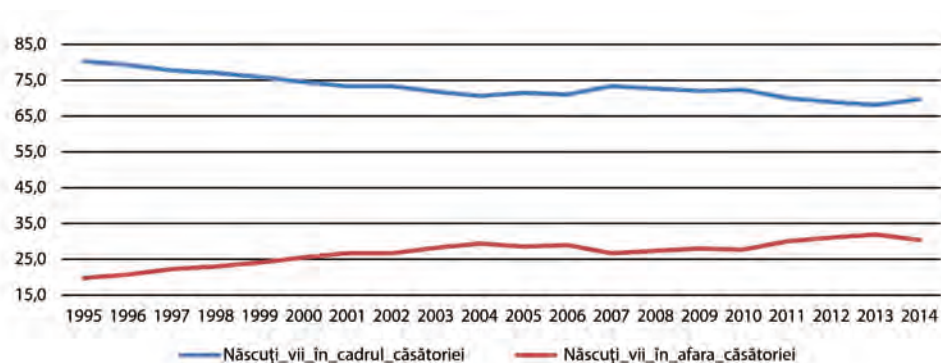
Figura 1.27 Evoluția vârstei medii a mamei la prima naștere pe medii de rezidență în perioada 1990 - 2016

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

De asemenea, **ponderea copiilor născuți în afara căsătoriei** înregistrează un trend crescător (de la 19,7% în anul 1995 la 30,4% în anul 2014) (figura 1.28). Conform Eurostat (2015), „decizia de a avea un copil nu se mai bazează pe statutul civil, pe opinia sau pe dezaprobarea altor persoane, ci mai degrabă pe alte considerente precum: găsirea unui partener potrivit, un venit adecvat, resurse pentru creșterea copilului, circumstanțe speciale în viața personală³⁷”.

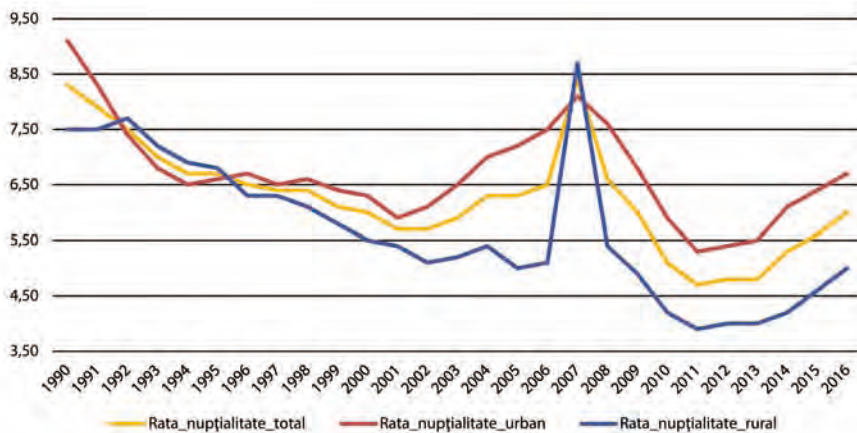
Figura 1.28 Evoluția ponderii născuților-vii în cadrul căsătoriei și a celor născuți în afara căsătoriei în perioada 1995 - 2014 (%)

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul demografic al României - 2015, INS, București, 2015.

Informațiile cu privire la copiii născuți în afara căsătoriei se recomandă analizate în legătură cu evoluțiile fenomenelor de nupțialitate și divortțialitate.

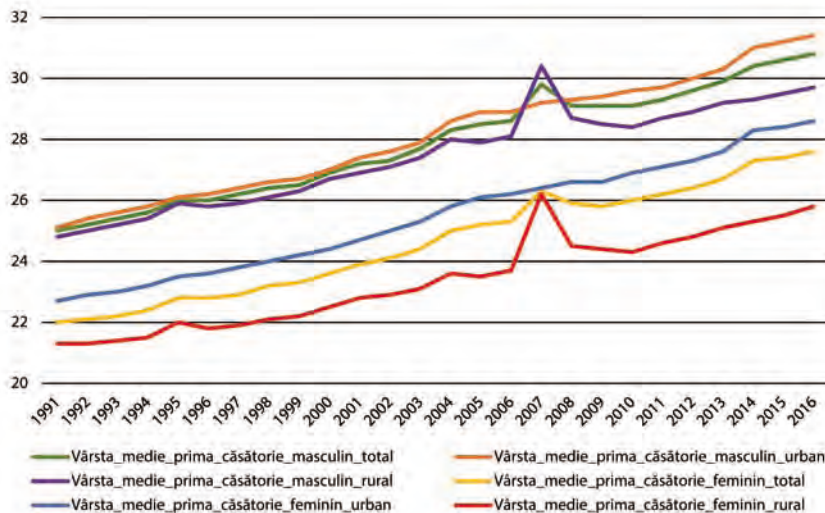
³⁷ Eurostat - *Marriages and births in Romania - Romania between modernism and traditionalism* http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriages_and_births_in_Romania, 2015, (accesat 9.06.2018).

Figura 1.29 Rata de nupțialitate pe total și pe medii de rezidență (număr de căsătorii la 1000 locuitori)

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

Deși pe o traiectorie descendentă, din 1990 rata de nupțialitate a înregistrat brusc un nivel record în anul 2007, anume: 8,4 căsătorii la 1000 de locuitori la nivelul țării, 8,1 în urban și 8,7 în rural. În fapt sunt efectele Legii nr. 396/2006 privind acordarea unui sprijin financiar la constituirea familiei, care au determinat multe cupluri să-și legalizeze conviețuirea pentru a obține suma de 200 de euro. După acest episod, intensitatea nupțialității și-a reluat trend-ul de scădere, pentru a atinge recordul opus, întrucât nivelurile înregistrate în 2011, în plină criză financiară, au fost cele mai mici din toată perioada observată (figura 1.29).

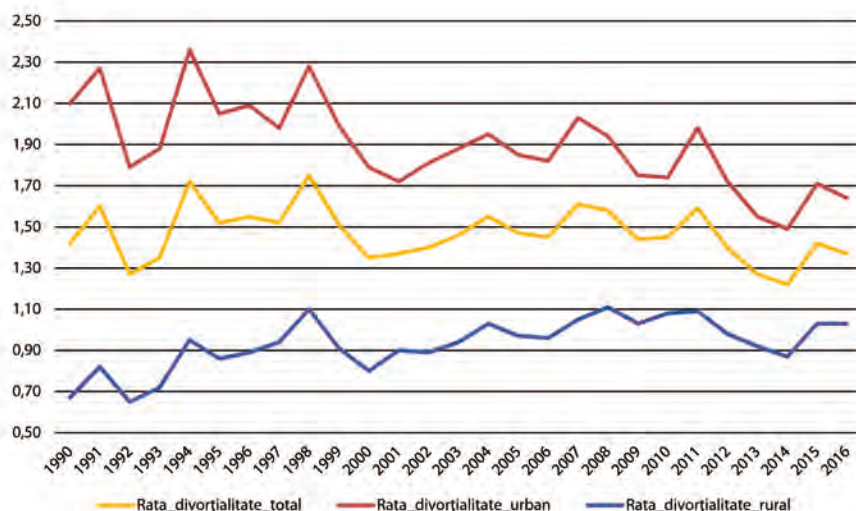
Schimbările în mentalități, în modurile de a munci și de a petrece timpul, au condus la modificări în comportamentul de reproducere și în calendarul nașterilor. Vârsta medie la prima căsătorie pentru femei a fost de 27,6 ani în 2016 (pe total), mai mic în mediul rural - 25,8 ani și mai mare în urban - 28,6 ani. Cum era de așteptat, pentru bărbați vârsta medie la prima căsătorie este mai mare: 30,8 (total), 31,4 ani (urban), 29,7 (rural) (figura 1.30). Toate aceste niveluri sunt peste vârsta medie a mamei la prima naștere, pe total respectiv, pentru mediul urban și rural, lăsând loc pentru natalitatea în afara căsătoriei.

Figura 1.30 Vârsta medie la prima căsătorie în funcție de gen și pe medii de rezidență

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

O parte din „beneficiile” nupțialității sunt anulate de divorțialitate. Pentru perioada analizată, rata divorțialității este oscilantă în jurul unei traiectorii ușor descendente. La limită, am putea spune că e în ușoară scădere în mediul urban și în ușoară creștere în mediul rural (figura 1.31).

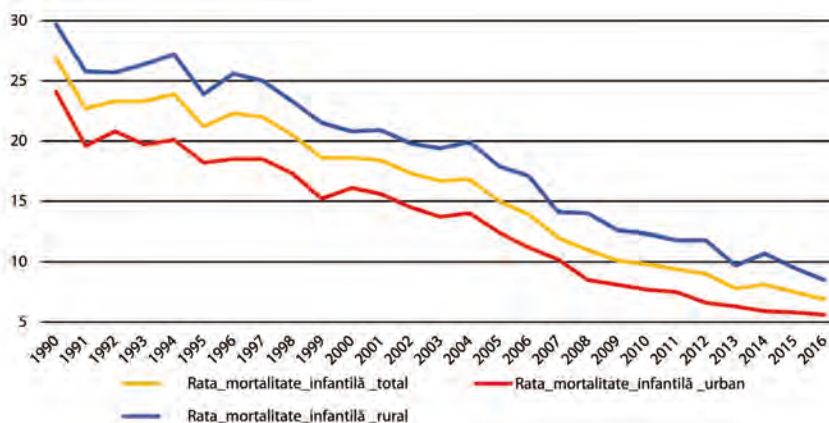
Figura 1.31 Rata de divorțialitate (număr de divorțuri la 1000 locuitori)

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

Rata mortalității infantile reprezintă unul dintre cei mai relevanți indicatori pentru măsurarea stării de sănătate a populației la nivelul unei societăți³⁸. România a înregistrat **progrese** remarcabile în evoluția mortalității infantile, deoarece într-un interval scurt rata **mortalității infantile** a scăzut spectaculos, în ambele medii de rezidență. De la 26,9 decese sub 1 an la 1000 de născuți vii în 1990, la 7,3 în 2016. Această scădere este în concordanță cu tendința la nivel global. World Health Organisation (2018) arată că rata mortalității, la nivel global, a scăzut de la 64,8 decese la 1000 de născuți vii în anul 1990 la 30,5 decese la 1000 de născuți-vii în anul 2016³⁹. La nivelul Uniunii Europene, România este țara cu cea mai mare rată de mortalitate infantilă⁴⁰.

Figura 1.32 Rata mortalității infantile pe total și în funcție de mediul de rezidență (numărul de decese la copii sub 1 an la 1000 născuți-vii)

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

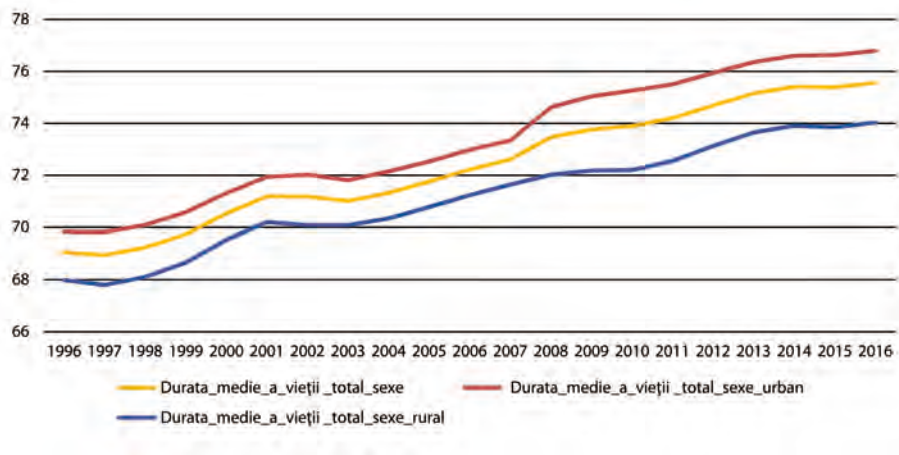
³⁸ Reidpath, D. D., & Allotey, P., *Infant mortality rate as an indicator of population health*, Journal of Epidemiology & Community Health, 57(5), 344 - 346, 2003.

³⁹ World Health Organisation, *Infant mortality Situation and trends, 2018*, http://www.who.int/gho/child_health/mortality/neonatal_infant_text/en/ (accesat 10.06.2018).

⁴⁰ Eurostat *Mortality and life expectancy statistics* http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Mortality_and_life_expectancy_statistics, 2017b (accesat 10.06.2018).

Durata medie a vieții reprezintă o variabilă esențială pentru definirea profilului demografic al unei țări⁴¹. Creșterea nivelului acestui indicator este unul dintre factorii decisivi ai îmbătrânirii demografice a populației.

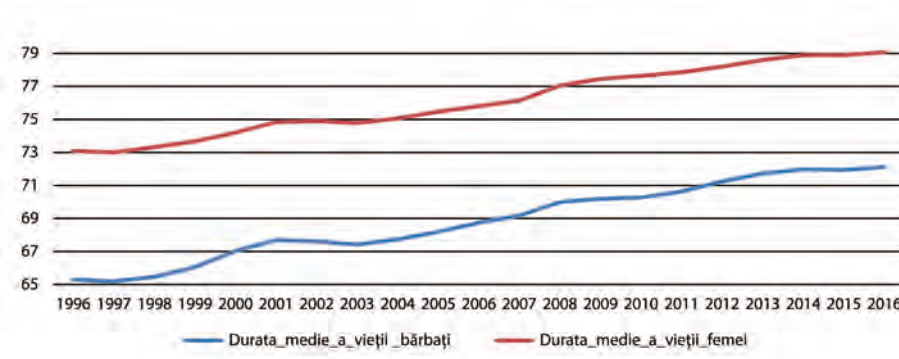
Figura 1.33 Durata medie a vieții în funcție de mediul de rezidență

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

Durata medie a vieții se înscrie pe un trend ascendent, atât în mediul urban (de la 69.84 ani în anul 1996 la 76.79 în anul 2016), cât și în mediul rural (de la 67.99 ani în anul 1996 la 74.03 în anul 2016). Același lucru este valabil și în funcție de gen (figura 1.34).

Figura 1.34 Durata medie a vieții în funcție de gen

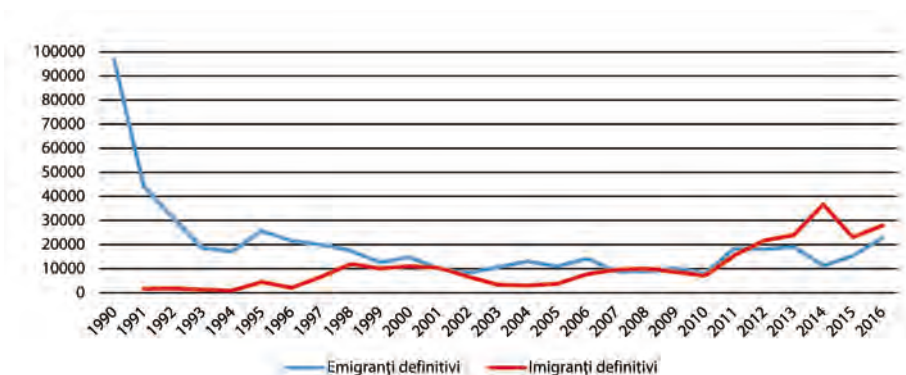
Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

⁴¹ Simion, M., *Profilul demografic al României, Calitatea vieții*, 1 - 14, 2004.

1.3.3 Migrația

În intervalul 1990 - 1993, România s-a confruntat cu un adevărat val de emigrație externă, pe seama emigranților de etnie germană și maghiară.

Figura 1.35 Numărul de emigranți și imigranți definitivi

Sursa: realizată de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

În anul 1990, 61% dintre emigranții erau de etnie germană, în timp ce numai 24% erau de etnie română și aproximativ 11% de etnie maghiară. În anul următor, ponderea emigranților germani a scăzut la 35%, iar a celor maghiari a crescut la 16%.

Tabel 1.19 Emigranți definitivi în funcție de naționalitate

Anul	Total	Română	Maghiară	Germani	Evrei	Alte naționalități
1990	96 929	23 888	11 040	60 072	745	1 184
1991	4 160	19 307	7 494	15 567	516	1 276
1992	31 152	18 104	3 523	8 852	224	449
1993	18 446	8 814	3 206	5 945	221	260

Sursa: realizat de autori pe baza datelor Tempo Online (accesat 26 ianuarie 2018).

O schimbare importantă s-a produs în structura după etnie a emigranților definitiv, întrucât din anul 1991, ponderea cea mai mare în totalul emigranților au înregistrat-o emigranții de etnie română (vezi tabelul 1.19). După deschiderea granițelor, etnicii germani și maghiari și-au epuizat în numai doi ani „capitalul” de mobilitate acumulat în anii comunismului, după care cei mai mobili au rămas tot români. Totuși, începând cu 1993 numărul emigranților definitivi nu a mai atins recordul anilor 1990 - 1992, plasându-se la cote mai mici de 20 000 de persoane pe an, cu două excepții, în anul 1995 și mai recent, în 2016, când au depășit 25 600, respectiv 22 800 persoane plecate definitiv din țară.

După intrarea în Uniunea Europeană în 2007, România a devenit o țară atractivă pentru imigrație. Numărul imigranților definitiv a crescut de la an la an, astfel că în 2014 s-a înregistrat un record de peste 36 600 imigranți, care a făcut ca soldul migratoriu să fie pozitiv, echivalând cu o imigrație netă pe datele stabilirilor definitive, evoluție menținută până în prezent (figura 1.33). Cea mai mare parte a acestor imigranți sunt cetățenii Republicii Moldova, care au obținut la cerere cetățenia română, grație acordurilor internaționale în domeniu.

Concluzii

Evoluția populației României, începând cu anul 1860 și până în prezent, este strâns legată de evenimentele istorice care au condus la modificarea teritoriului său. Acesta este și motivul pentru care, în acest capitol, am ales să realizăm o analiză a principalelor fenomene demografice pe parcursul a trei perioade: 1860 - 1945, 1946 - 1989 și 1990 - prezent. În plus, odată cu analiza propriu-zisă a fenomenelor demografice, capitolul de față punctează mai multe elemente cheie în istoria statisticii oficiale românești. Perioada 1860 - 1919 a fost caracterizată de o creștere a numărului de locuitori pe teritoriul României, datorată, atât extinderii teritoriului, cât și sporului natural. Astfel, populația a crescut continuu, mai lent în perioada 1860 - 1880, de la 3,9 la 4,5 milioane locuitori și mai alert după 1880, culminând cu creșterea demografică prin Marea Unire, când a înregistrat aproximativ 14,7 milioane locuitori. În această perioadă, s-au pus bazele Statisticii Oficiale în România, remarcându-se organizarea foarte bună a recensământului din 1912.

Între anii 1920 și 1945 populația României a urmat un trend descendent. Mai mult, atât rata natalității, cât și rata mortalității au înregistrat printre cele mai mari niveluri din Europa. De remarcat în această perioadă sunt schimbările teritoriale care au fost asociate cu schimbări majore în structura etnică a populației. Pe parcursul celor 25 ani, statistica oficială a înregistrat progrese importante, din punct de vedere organizatoric și metodologic. În context, amintim de organizarea Recensământului populației și locuințelor din 1930 care s-a bucurat, în epocă, de un succes de răsunet european.

Intervalul 1946 - 1989 a fost marcat de schimbări administrative majore. Astfel, în anul 1949 s-a constituit evidența populației întregii țării, printr-o acțiune de mare amploare a autorităților locale și centrale. Sub presiunea comandamentelor economiei planificate, nevoia de date statistice a condus la dezvoltarea de noi metode de colectare și prelucrare a datelor primare. De menționat că în această epocă au fost organizate patru recensăminte ale populației și locuințelor. Numărul de locuitori a înregistrat o evoluție ascendentă pe toată perioada, sub influența puternică a politicii pro-nataliste forțate. De remarcat este faptul că, în această perioadă, mortalitatea infantilă a scăzut drastic.

Începând cu anul 1990, România a intrat într-un declin demografic continuu, acompaniat de accelerarea procesului de îmbătrânire demografică. Principalii factori care au contribuit la aceste evoluții sunt natalitatea în scădere și emigrația în creștere. Sub aspect metodologic, una dintre noutățile în domeniul colectării datelor despre populație se referă la folosirea a două categorii de populație - populația după reședință și populația după domiciliu -, începând cu Recensământul Populației și Locuințelor din octombrie 2011, prin alinierea standardelor României la Recomandările EUROSTAT și ale Diviziei Populație a ONU.

Capitolul 02

Forța de muncă

Dr. Silvia **PISICĂ**

Prof. univ. dr. Bogdan **MURGESCU**;

Conf. univ. dr. Florin Andrei **SORA**;

Conf. univ. dr. Nicoleta **ALEXANDRU-CARAGEA**

CUPRINS

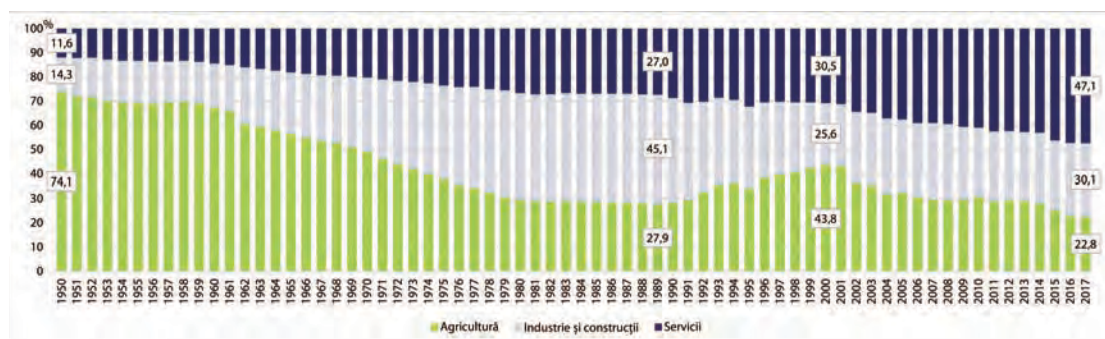
2.1 Forța de muncă – perspectiva unui secol de activitate economică	52
2.2 După Marea Unire și perioada interbelică	55
2.3 Anii socialismului	59
2.4 Forța de muncă în perioada post-comunistă	61

2.1 Forța de muncă – perspectiva unui secol de activitate economică

Istoria tumultuoasă a României și-a pus amprenta asupra parcursului, deseori anevoios, al societății românești și, implicit, și asupra evoluției economico-sociale. Imediat după încheierea primului război mondial, în România s-au resimțit efectele distrugerilor din timpul acestuia. Pe de altă parte, Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 a reconfigurat România pe harta Europei. Deși în perioada interbelică România a avut de înfruntat serioase dificultăți economice, ea a cunoscut fenomene de dezvoltare industrială, precum și progrese în reglementarea relațiilor de muncă din industrie și servicii.

La jumătatea secolului XX, România era încă o țară precumpănitor agrară, aproape trei sferturi din populația ocupată lucrând în agricultură, iar sectorul serviciilor antrenând abia puțin peste o zecime din totalul celor care lucrau.

Figura 2.1 Structura populației ocupate pe sectoare de activitate în perioada 1950 - 2017

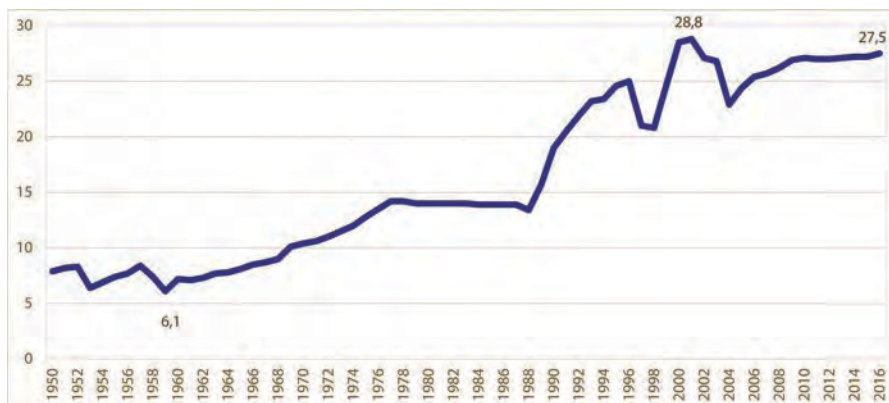

Sursa: INS, 1950 - 1961: Anuarul Statistic al RPR 1962, pag. 112 - 113, 1962 - 1968: Anuarul Statistic al RSR 1969, pag. 118, 1969: Anuarul Statistic al RSR 1970, pag. 122, 1970: Anuarul Statistic al RSR 1971, pag. 124, 1971 - 1974: Anuarul Statistic al RSR 1975, pag. 67, 1975 - 1979: Anuarul Statistic al RSR 1980, pag. 112 - 113, 1980: Anuarul Statistic al RSR 1985, pag. 60, 1981 - 1989: Anuarul Statistic al Romaniei 1990, pag. 102 - 103, 1990: Anuarul Statistic al Romaniei 1991, pag. 96 - 97, 1991 - 1994: Anuarul Statistic al Romaniei 1995, pag. 145, 1995: Anuarul Statistic al Romaniei 2000, pag. 98, 1996 - 2017: Tempo online, matrici AMG (AMIGO – ancheta forței de muncă în gospodării)

Perioada comunistă a adus cu sine un avânt puternic în procesul de industrializare, sectorul secundar (industrie și construcții) înghițind o pondere din an în an mai mare a populației ocupate. Astfel, la sfârșitul perioadei comuniste, în anul 1989, sectorul secundar era sectorul cel mai puternic prin comparație cu celelalte două (cu sectorul primar - agricultură și cel terțiar - servicii) peste 45% din populația ocupată fiind angrenată în desfășurarea activităților de industrie și construcții, restul repartizându-se în proporții aproape egale între celelalte două sectoare.

Primul deceniu al perioadei post-decembriste aduce o reîntoarcere spre agricultură și diminuare a gradului de ocupare în sectorul de industrie și construcții. Anul 2000 a fost anul în care, după 1990, s-a înregistrat cea mai mare pondere a populației ocupate în agricultură (43,8%).

Ultimii ani din perioada contemporană sunt caracterizați de o înflorire a sectorului terțiar (47,1% în anul 2017), concomitent cu o reducere semnificativă a gradului de ocupare în sectorul primar (22,8% în același an).

Figura 2.2 Ecartul dintre câștigul salarial mediu lunar brut și net exprimat în \$ SUA (100-net/brut*100)

Sursa câștiguri salariale: <http://www.insse.ro/cms/ro/content/castiguri-salariale-din-1938-serie-anuala-0>

Sursa curs de schimb 1938 și 1947 - 1990: Ordin nr. 4 din 5.aug. 2003 - Monitorul Oficial, Partea I 576 12.aug. 2003 - Intrare în vigoare la 12.aug. 2003, privind cursul oficial leu/dolar S.U.A. în perioada 1945 - 1989

Sursa curs de schimb 1991 - 2017: BNR

De-a lungul ultimului secol, evoluția ecartului dintre câștigul salarial mediu lunar brut și net reflectă (parțial) presiunea fiscală asupra muncii românilor. Se poate observa o creștere semnificativă a acestei poveri odată cu trecerea la economia de piață, astfel încât în anul 1996 ecartul dintre câștigul salarial mediu lunar brut și net atingea pragul de 25%. Istoria ultimilor 20 de ani ne-a obișnuit cu mutații permanente ale reglementărilor fiscale, așa încât presiunea fiscală asupra muncii a fluctuat între 25,0% și 28,8%.

Date despre șomaj avem în România abia începând cu deceniul al treilea din secolul trecut. Marea criză economică din perioada 1929 - 1933, pornită din Statele Unite ale Americii, a avut efecte devastatoare pe plan mondial, inclusiv în țara noastră. România a fost puternic marcată de această criză, cu toate că în acea perioadă industria era slab dezvoltată. Șomajul s-a dublat/triplat în câteva luni (între 1929 și 1930), disponibilizările masive afectând inclusiv pătura funcționarilor publici.

Tabelul 2.1 Șomerii cu experiență în muncă, pe ramuri economice, în perioada 1927 - 1931

	Agricultura	Industrie și Construcții	Servicii
1927	7106	8778	880
1928	8835	11475	5443
1929	3462	10087	3755
1930	15027	27646	6558
1931	12435	33304	10013

Sursa: pentru perioada 1927 - 1931 - Banu G. (1931) Șomajul în România

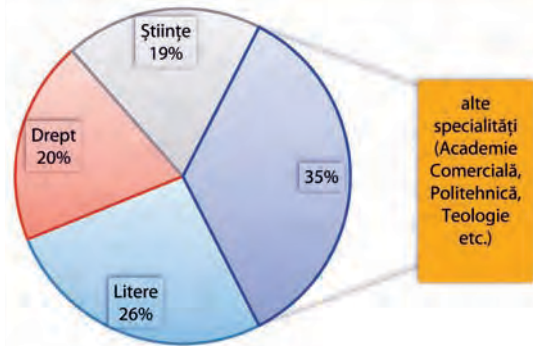
Figura 2.3 Telegramă

Sursa: www.adevarul.ro

Au fost anii când foarte mulți oameni rămași fără loc de muncă și-au exprimat dorința să plece să muncească în străinătate. Numai în județul Putna (Vrancea de astăzi, n.a.), 352 de oameni au informat Ministerul Muncii că vor să meargă în Franța la muncă. (Cum au trecut românii peste marea criză mondială din anii '30? Ș. Borcea)

Șomajul din perioada interbelică era un fenomen întâlnit și în rândul intelectualilor. Datele *Recensământului șomerilor intelectuali*, prezentate de Sabin Manuilă în *Breviarul Statistic al României* (vol. II, 1939), arată faptul că în anul 1937 cei mai mulți șomeri cu licență în învățământul superior aveau specializare în Litere, Drept și Științe. După cum arată cercetările mai noi¹, șomajul intelectual era cauzat mai ales de imperfecțiunile mecanismelor instituționale de absorbție a licențiatilor, numărul acestora în raport cu populația fiind relativ mic în contextul european al vremii.

Figura 2.4 Structura șomerilor licențiați, pe specialități, în ziua de 7 martie 1937

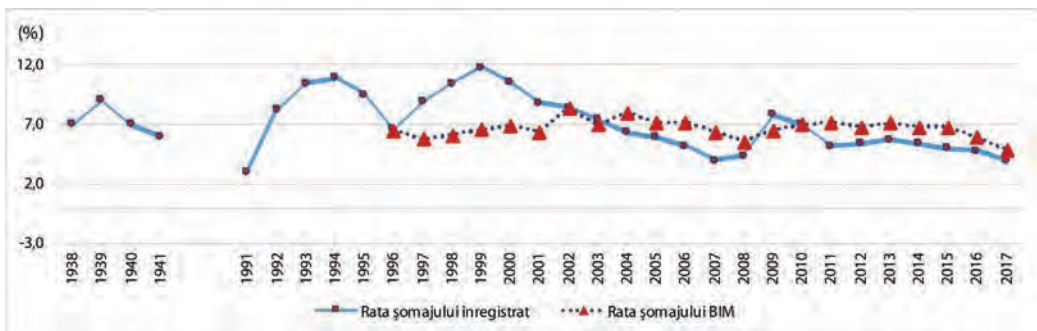
Sursa: *Recensământul șomerilor intelectuali*

În perioada interbelică, orașele mari (Bucureștiul, în principal) deveniseră rezervoare de șomeri intelectuali (peste 80% dintre șomerii licențiați se aflau în mediul urban).

Dezvoltarea orașelor, inclusiv din punct de vedere al volumului populației a fost pusă pe seama (...) „fenomenului de atracție pe care marile centre comerciale și industriale l-au exercitat întotdeauna asupra populației înconjurătoare și, (...), prin mărirea, concentrarea și complexitatea din ce în ce mai accentuată a aparatului administrativ”²

Rata șomajului înregistrat se afla în limitele de 5 - 7% (deși în anul 1939 atinsese valoarea de 9%, pe fondul declinului economic asociat perioadei de start a celui de-al doilea război mondial).

Figura 2.5 Rata șomajului în România în perioadele 1938 - 1941 și 1991 - 2017

Sursa: Agenția Națională a Forței de Muncă (ANOFM) pentru datele privind șomajul înregistrat și INS, *Ancheta forței de muncă în gospodăria (AMIGO)* - pentru datele privind șomajul BIM (șomajul BIM măsoară șomajul conform criteriilor Biroului Internațional al Muncii, adică include toate persoanele în vârstă de 15 - 74 ani care îndeplinesc simultan următoarele 3 condiții: (i) nu au un loc de muncă; (ii) sunt disponibile să înceapă lucrul în următoarele două săptămâni; (iii) s-au aflat în căutare activă a unui loc de muncă, oricând în decursul ultimelor patru săptămâni). Pentru anii 1938 - 1943 datele sunt preluate din Mitchell, 2007, p.176.

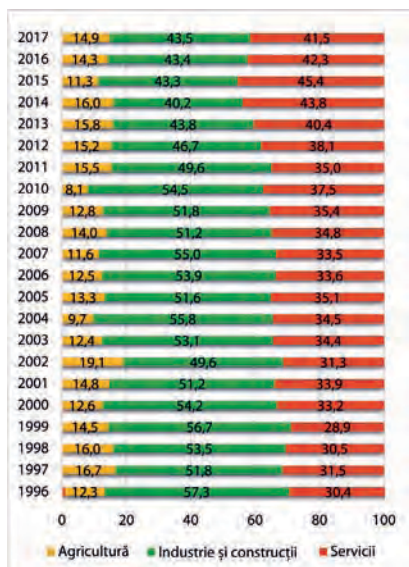
În timpul regimului comunist, șomajul nu era recunoscut și permis, ceea ce face ca în înregistrările oficiale populația activă să fie egală cu populația ocupată.

După 1990 șomajul a fost recunoscut oficial și reglementat prin Legea nr.1/1991 privind protecția socială a șomerilor și integrarea lor socială. În condițiile reducerii producției industriale și ale unor începuturi de restructurare a întreprinderilor, șomajul înregistrat a debutat în 1991 cu valori mici, „timide”, de numai 337 mii persoane, atingând vârful în 1994, cu 1.224 mii persoane, fluctuând la valori ridicate până în anul 2000 și reducându-se apoi la circa jumătate la sfârșitul anului 2010 (627 mii persoane).

¹ Dragoș Sdrobiș, *Limitele meritocrației într-o societate agrară. Șomaj intelectual și radicalizare politică a tineretului în România interbelică*, Iași, Polirom, 2015, p.132-185.

² Sabin Manuilă, D.C. Georgescu, *Populația României (cu o anexă cuprinzând populația Bucureștiului după datele recensământului general din 29 decembrie 1930)*, (București: Imprimeria Națională, 1937), p.54.

Figura 2.6 Structura șomerilor BIM^{*)} cu experiență în muncă, pe sectoare economice, în perioada 1996 - 2017

În perioada 1990-2000, structura ocupării s-a deteriorat, prin scăderea dramatică, mai exact prin înjumătățirea numărului de salariați, creșterea semnificativă a numărului persoanelor ocupate în agricultură și scăderea populației ocupate în servicii.

Rata șomajului înregistrat a fost mai mare de 10% în anii 1993, 1994 și în perioada 1998-2000.

Structura șomerilor BIM pe sectoare economice (pentru cei cu experiență în muncă, adică exclusiv șomerii proveniți direct de pe băncile școlii), arată preponderența șomerilor proveniți din industrie și construcții, atenuată gradual de creșterea ponderii șomerilor din servicii (cu peste 10 puncte procentuale) în ultimii 20 de ani, reflexie a dezvoltării economice a sectorului serviciilor care, treptat, în timp, a „înghițit” din ce în ce mai multă forță de muncă, populația ocupată în agricultură reducându-se semnificativ.

Sursa: Ancheta forței de muncă în gospodăria

Notă: Gruparea pe activități ale economiei naționale s-a făcut pe baza nomenclatorului CAEN Rev.1 - pentru perioada 1996 - 2007 și CAEN Rev.2 - pentru perioada 2008-2017

^{*)} Exclusiv șomerii care au încetat să lucreze de mai mult de 8 ani.

2.2 După Marea Unire și perioada interbelică

După Marea Unire, România era o țară preponderent agrară, principala activitate a majorității populației fiind agricultura, sau mai bine spus, *întrebuințarea pământului și îngrijirea animalelor*. „Pentru întreținerea lor și a vitelor, ei (țărani, n.a.) erau nevoiți să mai caute pământ aiurea. Pământ și nu lucru, căci lotul pe care li-l dăduse legea, deși mic, îi obliga totuși să ție vite de muncă, să aibă plug și car, să fie plugar. Lotul îi mai lega și de sat, căci nu-l puteau vinde decât cu multe greutăți și numai muncitorilor lipsiți de pământ”, scria Constantin Garoflid în cartea „Agricultura veche”, apărută în 1943. În funcție de mărimea suprafeței de pământ deținute, proprietarii de pământ se împărțeau în chiaburi, țărani înstăriți, mici gospodari, gospodari dependenți. Cei fără pământ erau muncitori agricoli.

În ceea ce privește industria, România avea nevoie de inițiativă în spațiul economic, de capital, materie primă, forță de muncă liberă și o nouă legislație. Însă nici unul dintre aceste atribute nu exista. Persistența influenței dominației otomane în Principate și a stăpânirii habsburgice în Transilvania, Banat și Bucovina creau serioase bariere în calea dezvoltării economiei, în special a industriei începutului de secol XX. Cu toate acestea, perioada a marcat istoria omenirii prin numeroase invenții și descoperiri tehnice și științifice, realizate cu ajutorul guvernelor acelor state care au înțeles importanța și utilitatea lor pentru propria dezvoltare.

Pe teritoriul de astăzi al României, industria își are originea la mijlocul secolului al XIX-lea, în fabricarea băuturilor alcoolice (spirt și bere), dar și a bumbacului și postavului. Alte forme de organizare industrială, mai degarbă meșteșugărești, erau constituite pentru fabricarea de chibrituri, lumânări, sticlă și cărămizi.

Figura 2.7 Fabrica de bere din Azuga și Filatura și țesătoria mecanică Dâmbovița

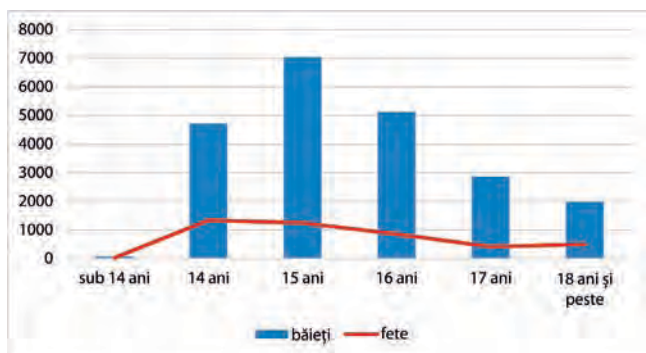
O fabrică de sticlă, în care lucrau câteva sute de specialiști din Bohemia, dar și altele, de var, de ciment, de cașvacal, de postav și șampanie au făcut din Azuga cea mai industrializată localitate din țară, la începutul secolului XX.

Sursa: <http://adevarul.ro/locale/ploiesti>

Corelat cu gradul mare de analfabetism al populației, forța de muncă era slab calificată. Se făceau eforturi pentru răspândirea educației de bază, iar calificările înalte se obțineau în școlile și universitățile din marile orașe europene. Scriitorul Radu Rosseti scria: „școlile se înmulțiseră atât la sat, cât și la orașe, ele deversau aproape în fiecare an asupra comunelor rurale ca notari, percepatori, ajutoari de subprefecți un număr mare de oameni cu învățătura rudimentară și absolut fără creștere”.

Mai ușor de instruit erau copiii, care intrau imediat în câmpul muncii ca ucenici. Ucenicii aveau vârste mai mari de 14 ani împliniți³, numărul băieților fiind de cinci ori mai mare decât al fetelor (în 1937).

Figura 2.8 Distribuția pe vârste a ucenicilor angajați în anul 1937

Sursa: *Breviarul Statistic al României*, vol. II, 1939

Poșta Română a constituit un motor important al alfabetizării populației. Rețeaua de unități poștale răspândite pe toată suprafața țării era un magnet de personal calificat (funcționari superiori, inferiori, factori rurali și agenți poștali). Numărul funcționarilor care lucrau în Poșta Română a crescut în anul 1923 de peste trei ori, comparativ cu anul 1905 (Anuarul Statistic al României din 1923).

Figura 2.9 O carte poștală de la finele sec. XIX (1899)

Sursa: <https://miscarea.net>

³ Conform Convenției BIM nr. 59/1937 privind stabilirea vârstei minime pentru admiterea copiilor la muncile industriale, „Copiii sub 15 ani nu pot fi angajați sau primiți să muncească în întreprinderile industriale, publice sau particulare, sau în unitățile subordonate acestora. Legislația națională poate autoriza folosirea muncii copiilor sub 15 ani în cazurile în care aceștia sunt membrii familiei celui care angajează și care folosește ca forță de muncă numai propria familie, cu excepția muncilor care, prin natura lor sau condițiile în care sunt îndeplinite, periclitează viața, sănătatea sau moralitatea celor care le execută.” Convenția a fost revizuită în anul 1973- Decret nr. 284/1973 pentru ratificarea unor convenții ale Organizației Internaționale a Muncii. În România, reglementarea vârstei de muncă a avut loc pentru prima dată în anul 1950, când a fost adoptată Legea numărul 3/1950, Primul Cod al Muncii din România.

Ce profesii aveau ucenicii și ucenicele? Majoritatea fetelor își făceau ucenicia în atelierele de croitorie (61%), dar erau și coafeze (13%) sau lucrau în *mode* (5%).

Băieții erau, de asemenea, cei mai mulți înscriși ca ucenici-croitori (11%), lăcătuși (10%), tâmplari (10%) sau lucrau în comerț (7%).

Profesiile pentru care se pregăteau băieții ca ucenici erau mult mai diversificate: mecanici, fierari, frizeri, pantofari etc.

Între profesiile vremii se întâlneau și săpunari, mățari, frânghierii și alte meserii care astăzi sunt deja istorie.

Structura personalului poștal cuprindea funcționari superiori și inferiori, factori rurali și agenți poștali. Pe măsură ce rețeaua unităților poștale s-a extins în profil teritorial, ponderea factorilor rurali și a agenților poștali a crescut, în defavoarea funcționarilor (de la 28,8% în anul 1926, la 34,7% în 1937).

Tabelul 2.2 Personalul poștal în anii 1926 – 1937 (persoane)

Anul	Totalul personalului poștal	Funcționari superiori	Funcționari inferiori	Factori rurali, agenți poștali, etc.
1926	24222	7875	9359	6988
1927	25435	8512	9724	7199
1928	26226	8817	10310	7099
1929	26198	8799	10016	7383
1930	23997	5905	10852	7240
1931	22089	5829	8853	7407
1932	21804	5841	8525	7438
1933	21695	5857	8587	7251
1934	21529	5659	8483	7387
1935	21114	5537	8188	7389
1936	21135	5503	8251	7381
1937	21377	6708	7261	7408

Sursa: Institutul Central de Statistică, Anuarul Statistic al României - 1937 și 1938 ed. 1939, tabelul 298

Una din activitățile economice din perioada de început a industrializării României este extracția petrolului, țara noastră fiind prima din lume care, începând cu anii 1900, exporta benzină în toate colțurile lumii.

Figura 2.10 Grup de sonde în Prahova

Sursa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/petrolul-o-istorie-romaneasca

În primul deceniu al secolului XX, la Cămpina se înființează prima școală de maiștri sondori și rafinori din lume. Pregătirea acestora era la un nivel atât de avansat, încât după puțin timp muncitorii erau doriți în străinătate.

În anii '30, personalul întrebuințat în industria extractivă lucra în explorări petrolifere, în mine de cărbuni, explorări mine și cariere, dar și în uzine metalurgice. În anul 1936, de exemplu, 26,2% din personalul minier lucra în explorări petrolifere, 26,3% în mine de cărbuni și 36% explorări miniere și cariere.

Tabelul 2.3 Personalul întrebuințat în industria extractivă în anii 1931 - 1936

	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Total	50095	47160	46253	53181	63485	65828
din care:						
Explorări petrolifere	14466	14537	15777	15856	16655	17250
Mine de cărbuni	-	15054	15508	17203	17106	17299
Explorări miniere și cariere ¹⁾	35629	17569	14968	20122	23521	24135
Uzine metalurgice ²⁾	-	-	-	-	6203	7214

¹⁾ Inclusiv personalul minelor de cărbuni pentru anul 1931;

²⁾ lipsă date pentru anii 1931 - 1934

Sursa: Institutul Central de Statistică, Anuarul Statistic al României - 1937 și 1938 ed. 1939

Simbolic, granița dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea este asociată cu o schimbare de atitudine între sexe și de relaționare diferită a tinerilor față de familie sau comunitate și față de muncă. Această schimbare de atitudine a produs mutații în ceea ce privește forța de muncă, deși acestea au fost lente.

Figura 2.11 Muncitoare la uzinele Malaxa

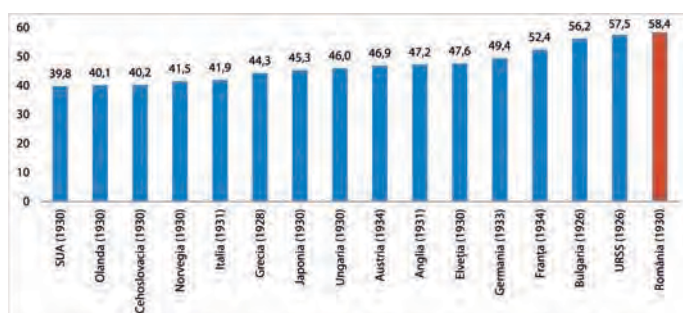

Sursa: <https://arhivadepresa.files.wordpress.com/2012/11/muncitoare-la-malaxa-feb1940-margaret.jpg>

Nevoia de forță de muncă a influențat disocierea structurilor tradiționale, prin antrenarea femeilor în activități economice.

La începutul deceniului al treilea al secolului XX, România ocupa prima poziție în rândul țărilor (pentru care există date) în ceea ce privește rata de activitate a forței de muncă.

Figura 2.12 Rata de activitate în diverse țări (în jurul anului 1930)

Sursa: *Breviarul Statistic al României 1938*, pag. 112

Totuși, cea mai mare parte a populației era ocupată în agricultură. Rezultatele recensământului agricol al României din anul 1941⁴ arată că populația agricolă⁵ era de 9,7 milioane persoane (71,6% în totalul populației țării). Între persoanele care făceau parte din populația agricolă, 6,5 milioane erau active în agricultură, iar restul (3,2 milioane) erau așa-zisii „întreținuți în agricultură”. Cea mai mare parte munceau în propria gospodărie, dar a crescut și numărul muncitorilor agricoli angajați permanent sau temporar.

Tabelul 2.4 Numărul muncitorilor agricoli din România

	Total	813546
Membrii familiei care lucrează la alții pe bani sau pe produse	În sat	748821
	Plecați din sat	64725
	Total	191198
Muncitori permanenți angajați la 1 Septembrie 1940	Bărbați	103353
	Femei	68325
	Copii	19521

Sursa: *Anuarul Statistic al României din anul 1941, Secția Recensământul Agricol, Rezultate provizorii ale Recensământului Agricol din 6 Aprilie 1941*

⁴ Date provizorii după Recensământul Agricol din 6 Aprilie 1941.

⁵ Populația agricolă este alcătuită din persoanele trăind în gospodării care prezentau la momentul recensământului unul din următoarele trei elemente: agricultura ca ocupație principală a șefului gospodăriei, cel puțin 500 metri pătrați cultivați de gospodărie sau, cel puțin un animal mare ori mic, ori 10 păsări de curte ținute de gospodărie în vederea vânzării.

2.3 Anii socializmului

După cel de-al doilea război mondial, a avut loc cea mai evidentă și mai rapidă schimbare a României, în special a relației oamenilor cu proprietatea, ceea ce a condus indirect și la schimbarea relațiilor de muncă.

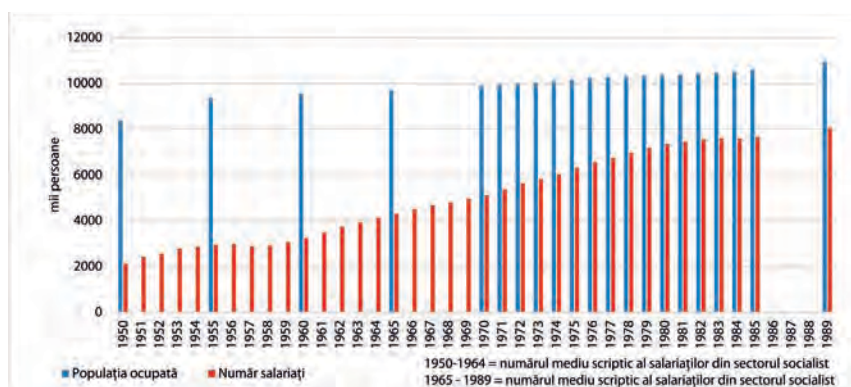
În agricultură, procesul de colectivizare, început oficial în 1949, a făcut ca proprietarii să fie deposedați de avere (terenuri, bunuri sau imobile). Exproprierea a început cu chiaburii și s-a încheiat cu țărani de rând.

„Pe noi ne-au părât vecinii că eram chiaburi. Ne-au luat animalele din bățatură, caii, vacile, tot. Taica a fost luat la Miliție și, ca să ne scape pe noi, a dat tot. Asta a fost în '45. În '46 a venit seceta, în '47 foametea și în '49 colectivizarea a pus capac.”
(Marin Costache - 83 de ani, din Bucu, județul Ialomița <https://www.historia.ro/>)

La Plenara C.C. al P.M.R din 1961 se vorbea despre 89000 țărani arestați, dintre care 37000 mijlocași și 7000 săraci, numai pentru segmentul de timp 1950–1952⁶. Este de menționat că în „Registrul agricol”, populația rurală era înregistrată în: gospodărie chiaburească cu terenuri de peste 5 hectare, gospodărie mijlocașă cu 3,5 - 4,5 hectare, gospodărie mică de 1,5 - 2,5 hectare, iar cei care aveau doar grădină și casă erau denumiți „țărani săraci”⁷.

În anii 1950 - 1989 populația ocupată a crescut semnificativ, în special în prima decadă (cu peste 1 milion de persoane, în perioada 1950 - 1960). Principalul motor de creștere a populației ocupate a fost industrializarea socialistă a economiei naționale, dar, contribuții semnificative au avut și atragerea unei părți considerabile a populației feminine în relații de muncă salariată și creșterea demografică generală. Politica demografică a regimului Ceaușescu, concretizată în interzicerea avorturilor în 1966 și creșterea natalității începând cu 1967, a condus la sporirea cohortelor intrate în activitate economică la mijlocul anilor 1980.

Figura 2.13 Populația ocupată și numărul salariaților în perioada comunistă

Sursa: INS, 1950 - 1985 - Anuare Statistice; pentru anii 1986 - 1989 anuarele statistice prezintă date pentru populația ocupată doar în structură pe activități ale economiei naționale; pentru anul 1989 sursa datelor: Documentar - Evoluția principalilor indicatori economico-sociali în perioada 1989 - 1995, febr.1996, Comisia Națională pentru Statistică

Forța de muncă din anii socializmului se remarcă prin creșterea continuă, aproape liniară, a ponderii numărului de salariați în totalul populației ocupate. Așadar, dacă în anul 1950 salariații dețineau doar 25,3% din populația ocupată, în 1970 ponderea acestora se dublase (51,7%), ajungând în anul 1989 la 73,5%. Salariații erau, în principal, muncitori, dar și ingineri, tehnicieni și personal de specialitate. Femeile salariate reprezentau aproape o treime din totalul salariaților la sfârșitul anilor '50, ponderea acestora crescând permanent până la căderea comunizmului.

⁶ ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dos. nr. 53/1961, vol. I, f. 222, citat în Dan Cătănuș, Octavian Roske, *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică*, vol. I, 1949–1953, Institutul Național pentru Studiul Totalitarizmului, București, 2000, p. 31–32.

⁷ Prima stratificare a claselor sociale din mediul rural, realizată de Anton Golopenția în 1939, după criteriul suprafeței de pământ deținute.

Tabelul 2.5 Efectivul salariaților din sectorul socialist, pe categorii

	Total (mii persoane)	femei (%)
la 1 iulie 1958		
total salariați	3020,8	27,0
muncitori	2124,4	22,9
ingineri și tehnicieni	257,4	14,1
la 31 dec 1963		
total salariați	3794,4	27,6
muncitori	2669,9	21,9
ingineri tehnicieni și personal de specialitate	637,4	40,5
la 31 dec 1969		
total salariați	4852,5	30,1
muncitori	3570,3	24,6
ingineri tehnicieni și personal de specialitate	806,1	43,8
în luna martie 1972		
total salariați	5402,1	na
muncitori	4089,1	na
ingineri	122,8	na
la 31 dec 1982		
total personal muncitor	7543,7	38,2
muncitori	6000,6	35,2

Sursa: Documentar - Evoluția principalilor indicatori economico-sociali în perioada 1989 - 1995, februarie 1996, Comisia Națională pentru Statistică

Un alt fenomen specific perioadei comuniste a fost reducerea rapidă a forței de muncă în agricultură prin migrarea populației de la sat la oraș, ca impact al industrializării. Entuziasmul ocupării unui loc de muncă (mai bine plătit), dar și mirajul vieții la oraș s-au estompat rapid. Începând cu anii '80, pe lângă nemulțumirile legate de lipsa alimentelor, muncitorii erau nemulțumiți și de programul prelungit de muncă. La începutul anilor '70 a intrat în vigoare Codul Muncii al Republicii Socialiste România⁸ care a reglementat condițiile și durata muncii.

Figura 2.14

Sursa: www.somesanul.ro

practica de a folosi instituțiile militare și civile pentru a forța unele segmente de populație (soldați, profesori, elevi, studenți etc.) să presteze diferite activități, mai ales în construcții și agricultură.

Semnificativ, regimul a evitat să cuprindă munca elevilor și a studenților desfășurată în perioadele de practică și în campaniile agricole în categoria „munca în rândul copiilor”, deși această sintagmă devenise deja o temă de maximă importanță, cuprinsă în strategiile și politicile sociale naționale și internaționale. În România, reglementarea vârstei minime pentru muncă a copiilor a avut loc prin emiterea Decretului nr. 83 din 23 iulie 1975 privind ratificarea unor convenții ale Organizației Internaționale a Muncii.

⁸ Codul Muncii în vigoare la acea dată (Legea nr.10/1972 – Codul Muncii al Republicii Socialiste România) prevedea “Durata timpului de munca nu poate depăși 48 de ore pe săptămână și 8 ore pe zi.”

După revoluția din 1989, principalele prevederi legislative referitoare la munca în rândul copiilor sunt cuprinse în Constituția României, Codul Muncii⁹ și Codul Familiei, precum și în Convențiile și recomandările internaționale ratificate de România. Pentru comensurarea fenomenului referitor la munca copiilor, statistica oficială a realizat în perioada octombrie 2000 – septembrie 2001, *Ancheta națională asupra activității copiilor*, care a avut ca scop principal colectarea și furnizarea datelor referitoare la specificul activităților pe care le desfășoară copiii cu vârsta cuprinsă între 5 - 17 ani: școlare, economice, gospodărești. Analiza rezultatelor anchetei evidențiază faptul că participarea copiilor la activitatea economică este legată, în principal, de nivelul de trai scăzut al unei mari părți a gospodăriilor cu copii; de particularitățile modelului economic al gospodăriilor (în special al celor din mediul rural) și de condițiile de realizare a producției agricole.

2.4 Forța de muncă în perioada post - comunistă

Evoluția economiei în primul deceniu al perioadei post - comuniste (anii '90) a fost marcată de scăderea producției naționale până în 1999, inflație și restrângerea severă a ocupării forței de muncă. România a suferit importante schimbări ale vieții economice, în special legate de procesele de privatizare, dar și de instituirea relațiilor de piață și de crearea instituțiilor necesare funcționării pieței forței de muncă.

Transformările socio-economice din perioada parcursă de România în cadrul procesului de tranziție, de la economia planificată la cea de piață, au accentuat sărăcia și au modificat profilul pieței muncii sub diverse aspecte.

Aplicarea reformelor economice acompaniate de închiderea minelor de cărbuni, combinatelor siderurgice, mamușilor industriali etc., demararea și adâncirea procesului de privatizare au condus la o invadare cu masă salarială disponibilizată. Programele economice și sociale care ar fi trebuit să intervină și să aplaneze aceste efecte au apărut târziu și au fost, în bună măsură, insuficiente și ineficiente.

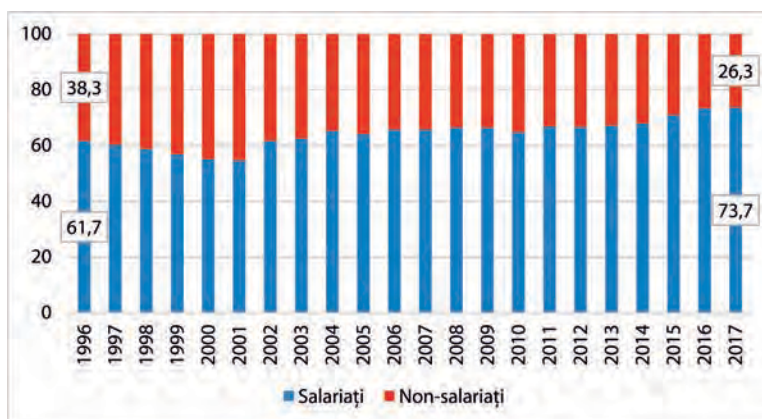
În lipsa locurilor de muncă pe piața muncii autohtone care să absoarbă forța de muncă disponibilizată, România s-a confruntat cu severe fenomene de migrare a forței de muncă:

- de la orașe la sate și comune, în căutarea unor mijloace de trai, generând, în timp, apariția unei păături substanțiale de populație ocupată (în agricultură) pentru subzistență (care a ajuns la 44% din totalul populației ocupate la un deceniu după căderea comunismului); fenomenul a fost amplificat de combinația între facilitățile pentru pensionarea anticipată din sectorul de stat și retrocedările de pământuri cooperativizate în timpul comunismului, ceea ce a făcut ca, pentru prima dată după zeci de ani de urbanizare, România să cunoască fenomenul inversat, cel de ruralizare;
- din sectorul formal în sectorul informal, favorizând dezvoltarea economiei subterane;
- din categoria salariaților în cele ale non-salariaților (lucrători pe cont propriu, inclusiv patroni, adică lucrători pe cont propriu cu salariați și inclusiv lucrători familiari care lucrează pe adăpost și hrană și nu contra unei remunerații)
- de emigrare în străinătate, oamenii părăsind țara în căutarea unor locuri de muncă în țările cu economii dezvoltate care să le asigure un nivel decent de trai.

Inflația și șomajul au constituit fenomene persistente în toată perioada tranziției, afectând condițiile de viață ale populației.

Spre deosebire de perioada comunistă, structura ocupării în România, începe să se schimbe prin apariția (reapariția) de noi statute profesionale, procesul de privatizare stimulând această transformare.

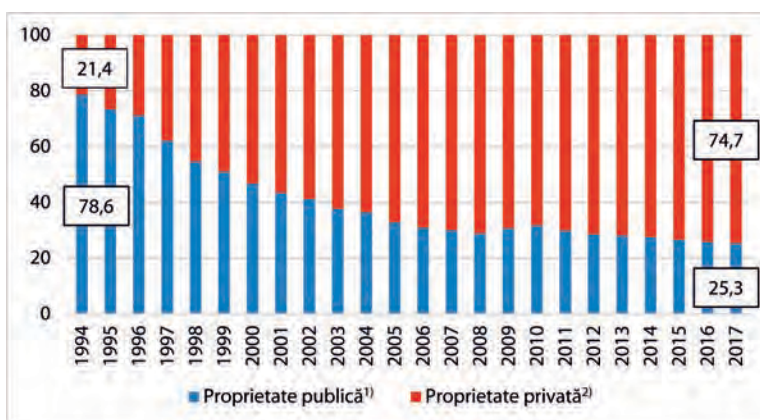
⁹ Conform Codului Muncii în vigoare (Legea nr. 53/2003), *"Persoana fizică dobândește capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani. Aceasta poate încheia un contract de muncă în calitate de salariat și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul părinților sau al reprezentanților legali, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele sale, dacă astfel nu îi sunt periclitare sănătatea, dezvoltarea și pregătirea profesională. Încadrarea în muncă a persoanelor sub vârsta de 15 ani este interzisă. De asemenea, încadrarea în muncă în locuri de muncă grele, vătămătoare sau periculoase se poate face după împlinirea vârstei de 18 ani".*

Figura 2.15 Structura populației ocupate după statutul profesional (salariați, non-salariați)

Sursa: INS, Anchetă forței de muncă în gospodării (AMIGO)

Este adevărat că, majoritatea persoanelor care lucrează cu alt statut profesional decât cel de salariat (non-salariați) cuprind lucrătorii pe cont propriu din sectorul agricol. Astfel, în 2017, ponderea non-salariaților pentru ramurile economice din agricultură, silvicultură, piscicultură era de 90,0%, în timp ce în ramurile non-agricole de numai 7,5%.

Privatizarea a adus cu sine o deplasare semnificativă a forței de muncă din sectorul public înspre cel privat. Practic, în ultimul sfert de secol, raportul dintre două sectoare – public, privat – se răstoarnă: dacă la începutul perioadei, în anii imediat de după comunism, sectorul public înghițea aproape patru cincimi din forța de muncă salariată a României, în celălalt capăt al intervalului (anul 2017), sectorul privat este cel care domină, cuprinzând circa trei sferturi dintre salariați.

Figura 2.16 Structura pe forme de proprietate a numărului mediu de salariați

Sursa: INS, Anchetă costului forței de muncă

Notă: ¹) Cuprinde proprietatea integrală de stat, proprietatea majoritară de stat (capital social de stat peste 50%), proprietatea publică de interes național și local;

²) Cuprinde proprietatea majoritară privată (capital social privat peste 50%), proprietatea integral privată, proprietatea cooperatistă, proprietatea obștească, proprietatea integral străină

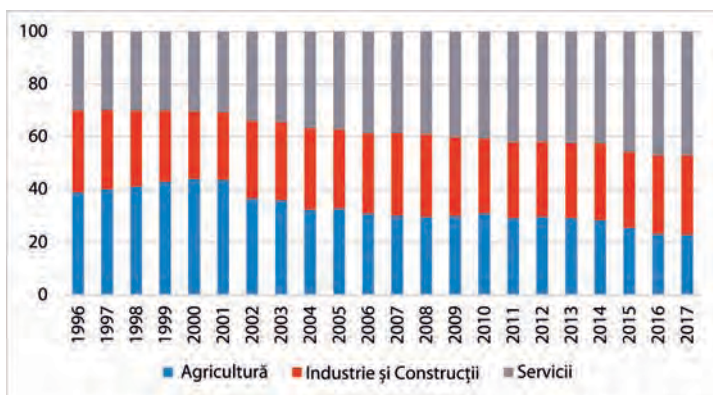
Reformele economice aplicate după 1990 au condus la dislocări masive de forță de muncă din rândul salariaților și au determinat fluxuri de migrare dinspre urban spre rural, precum și din sectorul industriilor și construcțiilor spre cel agricol. Activitățile agricole au ajuns să antreneze circa două cincimi (38,8%) din populația ocupată a țării în anul 1996, crescând an de an până la valoarea maximă atinsă în anul 2000 (43,9%). Este adevărat, în condițiile unei scăderi de ansamblu a populației ocupate, creșterea relativă a fost mai mare decât cea în valori absolute, iar după anul 2002,

datorită efectelor cumulate ale expansiunii sectorului serviciilor, ale relansării producției industriale, ale creșterii fenomenului emigrației și ale structurii de vârstă îmbătrânite a forței de muncă din agricultură trendul a fost inversat, astfel încât în anul 2017 populația ocupată în agricultură mai reprezintă doar 22,8% din total.

În schimb, pe fondul diminuării ocupării în sectorul primar, sectorul serviciilor a reușit să câștige, constant și continuu, deținând în anul 2017 cea mai mare proporție (47,1%) din întreaga perioadă 1996 - 2017.

Modelul de ocupare pe sectoare de activitate diferă pe sexe și mai ales pe medii de rezidență. Astfel, în anul 2010, persoanele de gen masculin erau ocupate în proporție de 70,9% în activități neagricole (industrie, construcții și servicii), iar cele de gen feminin preponderent în sectorul serviciilor (48,5%) și în sectorul agricol (31,3%). Diferențe mai mari în configurația ocupării pe sectoare sunt între mediile de rezidență. Populația din urban era ocupată, în anul 2010, în proporție de 60,0%, în sectorul serviciilor și de 36,5% în industrie și construcții. Populația din mediul rural era ocupată în proporție de 61,9% în sectorul agricol, ponderea ocupării în sectoarele neagricole fiind relativ scăzută.

Figura 2.17 Evoluția structurii populației ocupate pe sectoare de activitate economică

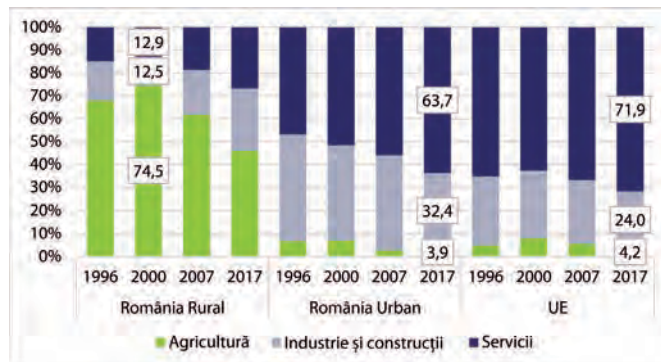

Sursa: INS, Ancheta forței de muncă în gospodăria (AMIGO)

Notă: Pentru seria de date 1996–2017, perioada 1996 - 2001 nu este perfect comparabilă cu cea din seria anilor următori, din cauza revizuirii definițiilor aplicate din anul 2002 și a implementării începând cu anul 2008 a versiunii revizuite a Clasificării activităților din economia națională (CAEN Rev.2 în loc de CAEN Rev.1)

Se observă că modelul de ocupare în mediul urban se apropie de cel european, cu mențiunea că evoluția din România este încă întârziată în raport cu cea din ansamblul Uniunii Europene, între România și UE27 existând un ecart de peste 8 puncte procentuale în ceea ce privește cuprinderea populației ocupate în sectorul serviciilor.

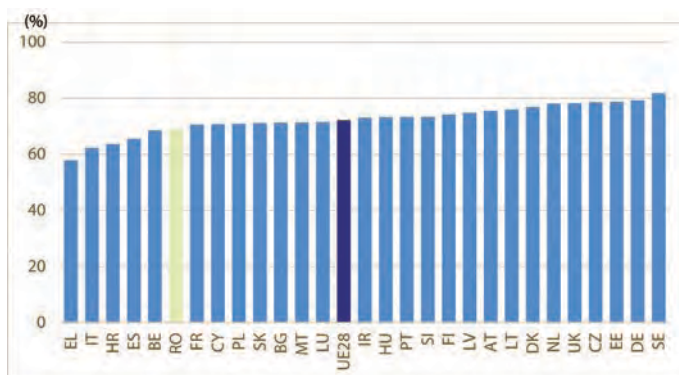
Figura 2.18 Structura populației ocupate pe principalele sectoare de activitate în România (total, urban și rural) și UE în anii 1996, 2000, 2010 și 2017

Sursa: INS, Ancheta forței de muncă în gospodăria (AMIGO) - pentru datele referitoare la România și Eurostat - New Cronos - EU-LFS - pentru datele referitoare la UE (UE15 pentru perioada 1996 - 1999, UE27 pentru perioada 2000 - 2001 2000, UE28 pentru perioada 2002 - 2017)

La nivelul Uniunii Europene, Strategia Europa 2020 a fost instrumentul utilizat pentru monitorizarea evoluției programelor de ocupare la nivelul fiecărui stat membru, precum și pe ansamblul Uniunii. Această Strategie a stabilit ținte pe care UE28 trebuie să le atingă în anul 2020 și a impus statelor membre să își definească propriile ținte naționale, în funcție de locul pe care se plasau la momentul lansării strategiei. Pentru ocupare, indicatorul stabilit este rata de ocupare a populației în vârstă de 20 - 64 ani, țintele de atins până în anul 2020 fiind de 70% pentru România și, respectiv, de 75% pentru UE28.

Figura 2.19 Rata de ocupare a populației de 20 - 64 ani în anul 2017 – UE28

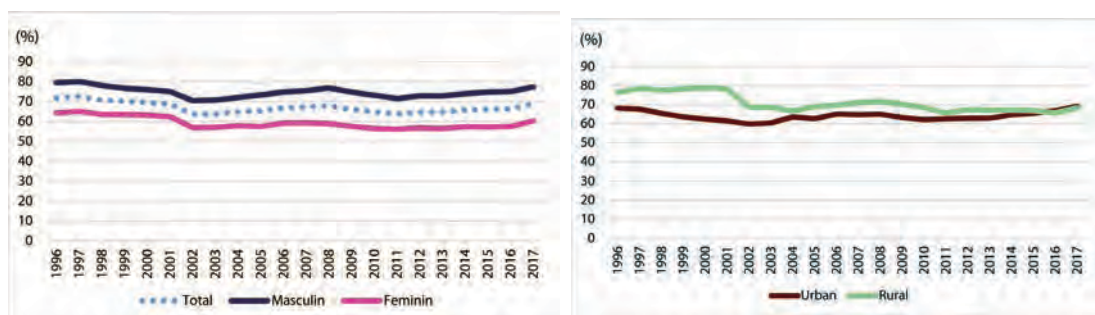

Sursa: INS, Ancheta forței de muncă în gospodării (AMIGO) - pentru datele referitoare la România și Eurostat - New Cronos - EU-LFS - pentru datele referitoare la UE28 și celelalte state membre UE

Rata de ocupare a populației în vârstă 20 - 64 ani pentru România se situa, în anul 2017, la o distanță de 1,2 puncte procentuale față de ținta națională stabilită în contextul strategiei Europa 2020, în timp ce la nivelul UE28 ținta este deja depășită.

Între ratele de ocupare pe cele două sexe, discrepanțele sunt notabile, gradul de ocupare fiind semnificativ mai mare în rândul bărbaților (cu un ecart de peste 17 puncte procentuale în detrimentul femeilor). În schimb, disparitățile în ocupare pe cele două medii de rezidență s-au diminuat până la estompare în ultimul an încheiat (2017), când rata de ocupare în mediul urban a depășit-o pe cea din mediul rural cu aproape un punct procentual.

Figura 2.20 Rata de ocupare a populației de 20 - 64 ani în România în perioada 1996 - 2017 pe sexe și medii de rezidență

Sursa: INS, Ancheta forței de muncă în gospodării (AMIGO)

Transformarea economiei în perioada post-decembristă s-a dovedit un proces de durată, deosebit de complex și de dificil. Criza de tranziție s-a extins până în anii 1999 - 2000, după care economia s-a lansat pe un trend crescător. Criza economico-financiară din 2008 a condus la o contractare a activității economice, la ajustări bugetare și la reduceri severe ale nivelului de trai, precum și la modificări ale legislației muncii în defavoarea angajaților. Deși începând din 2011 creșterea economică a fost reluată, tensiunile de pe piața muncii rămân considerabile. Raportul dintre populația ocupată și populația dependentă economic este îngrijorător, iar emigrația masivă în statele mai dezvoltate face ca în multe domenii să se manifeste lipsa forței de muncă calificate.

Capitolul 03

Educația

Dr. Silvia **PISICĂ**

Prof. univ. dr. Bogdan **MURGESCU**

Conf. univ. dr. Andrei Florin **SORA**

Conf. univ. dr. Nicoleta **ALEXANDRU-CARAGEA**

CUPRINS

3.1 Modele de organizare a educației - primele forme organizate de învățământ și apariția rețelei școlare/sistemului de educație	68
3.2 Evoluția volumului și structurii populației școlare și a absolvenților pe vârste, niveluri de educație, profiluri/domenii de studiu	71
3.2.1 Instrucția școlară și primele forme de alfabetizare	71
3.3 Studiul limbilor	76
3.3.1 Limbi moderne	76
3.3.2 Limbi de predare	76
Concluzie	78

3.1 Modele de organizare a educației - primele forme organizate de învățământ și apariția rețelei școlare/sistemului de educație

Educația diferă de la o etapă istorică la alta în funcție de condițiile materiale și spirituale ale societății. Educația este un fenomen social, specific uman, care apare odată cu societatea, dintr-o anumită necesitate proprie acesteia – aceea a dezvoltării omului ca om, ca forță de muncă și ființă socială. Primele forme de organizare a educației, pe teritoriul de astăzi al României, își au originile în epoca medievală. Această perioadă s-a încheiat la 1821 și a fost caracterizată printr-un interes scăzut și limitat pentru educație al elitei conducătoare, boierești și ecleziastice, populația formațiunilor statale românești având rata analfabetismului ridicată. Revoluția de la 1821 a dus la apariția și dezvoltarea unor instituții de învățământ (școli elementare, gimnazii, colegii, pensioane, universități etc.). Totodată au apărut și o serie de reglementări și legi de organizare și funcționare a învățământului (Regulamentul Organic, Legea lui Cuza și ale lui Spiru Haret, etc.). Între acestea, Legile lui Spiru Haret (1898 - 1899) și reforma sistemului educational au fost și au rămas model pentru toate generațiile care au urmat. „Sistemul școlar al unei țări, (n.a. spunea Spiru Haret) *trebuie să fie oglinda fidelă a trebuințelor, aspirațiilor și caracterului național al poporului care o locuiește. Reforma școlară care se urmărește de câțiva ani are de obiect principal realizarea acestui deziderat.*”

Figura 3.1 Universitatea din București (1864) și Iași (1860)

Sursa: ¹⁾ <https://b1.ro/stiri/bucuresti-centenar>
²⁾ www.radiiasi.ro

Educația la început ...de Românie! Începutul procesului de formare a statului român modern a dus la inițierea procesului de construcție a unui sistem de educație național.

Figura 3.2 Școlile de stat, pe provincii, în anul școlar 1921-1922

Perioada imediat următoare anului 1918 a fost marcată de mult entuziasm, însă cea mai mare provocare era integrarea sistemelor de învățământ diferite din Vechiul Regat și din provinciile istorice Bucovina, Transilvania și Basarabia, într-unul singur. De asemenea, nevoia de modernizare pe care societatea o întâmpina făcea trecerea învățământului de la unul „elitist” la unul general, mai accesibil.

Sursa: Perioada 1921 - 1929 - Statistica învățământului din România, pe anii 1921/922 - 1928/929

În perioada imediată de după primul război mondial, învățământul primar devenea obligatoriu și gratuit pentru toți cetățenii. Cu toate acestea, analfabetismul afecta încă o proporție semnificativă a populației (în special, segmentele vârstnice). În perioada interbelică, s-a păstrat modelul de educație al lui Spiru Haret, iar modelele sistemelor austriac și maghiar răspândite în Transilvania și Bucovina au fost eliminate.

Al doilea război mondial, dar și perioada imediat următoare, marcată de dictatura legionar-fascistă, au marcat evoluția sistemului educațional din România, mulți profesori, în special din mediul universitar, fiind uciși sau forțați să se pensioneze. Anul 1948 a fost un an de referință pentru această perioadă. Un eveniment cu efecte importante pentru sistemul de educație a fost emiterea decretului (nr. 176) *pentru trecerea în proprietatea Statului a bunurilor bisericilor, congregațiilor, comunităților sau particularilor, ce au servit pentru funcționarea și întreținerea instituțiilor de învățământ general, tehnic sau profesional*. Tot în anul 1948 a avut loc recensământul populației, publicarea rezultatelor cu informații detaliate, inclusiv privind educația, „a fost cu puțință grație unei inovații îndrăznețe (...) adică, pe lângă sarcina de a înscrie declarațiunile locuitorilor, recensorul a făcut și o despuiere restrânsă a acestor declarațiuni pe câteva formulare speciale” (Populația Republicii Populare Române la 25 ianuarie 1948, A. Golopenția, D.C. Georgescu).

Figura 3.3 Monitorul Oficial al României.
Partea 1 1948 - 08 - 03, nr. 177

Deciziuni ale Consiliului de Miniștri, Deciziuni Ministeriale, Comunicate, Anunțuri Judiciare (de interes general)
Perioada comunistă a fost marcată de faptul că toate școlile private și religioase au fost închise și au fost preluate de către stat. Ocupația sovietică a schimbat fundamental sistemul de învățământ românesc, care până atunci avea influențe liberale, de inspirație franceză, ducându-l spre un sistem educațional de tip stalinist.
Până în anul 1989, ateismul științific a luat locul religiei, iar materia despre studiul sovietic a devenit foarte răspândită. Școala obligatorie a crescut la 7 ani. S-a instaurat cenzura, iar Partidul Comunist Român s-a implicat în procesul educațional prin crearea de organizații în interiorul școlilor (ca de exemplu Pionierii și Uniunea de Muncă pentru Tineret).

Sursa: <https://www.utcb.ro/informarepublica/3-MO24926oct1948.pdf>

În ceea ce privește *rețeaua de unități de învățământ* (grădinițe, școli primare și gimnaziale, licee și universități), numărul și structura pe niveluri au avut variate evoluții în diferite perioade istorice. Dacă în anul școlar (universitar) 1938/1939 - caracterizat ca un an cu o economie stabilă a României - au funcționat 15,9 mii unități școlare (universitare), din care: 1,6 mii grădinițe, 13,7 mii școli primare și gimnaziale, 408 licee, 224 școli profesionale și 16 instituții de învățământ superior public cu 33 facultăți, în anul școlar (universitar) 1948/1949 - anul caracterizat de o nouă reformă a învățământului - rețeaua de unități de învățământ cuprindea 19,1 mii de școli și universități, din care: 3 mii grădinițe, 14,8 mii școli primare și gimnaziale, 281 licee, 511 școli profesionale, 454 școli postliceale de specialitate și tehnice de maiștri și 47 instituții de învățământ superior public cu 129 facultăți. Curba ascendentă a continuat și în perioada comunistă. De exemplu, în anul școlar (universitar) 1976/1977, se înregistrau 30,1 mii unități, din care: 13,6 mii grădinițe, 14,6 mii școli primare și gimnaziale, 1,1 mii licee, 440 școli profesionale, 293 școli postliceale de specialitate și tehnice de maiștri și 43 instituții de învățământ superior public cu 139 facultăți.

După anul 1990, sistemul de educație a intrat într-o nouă perioadă de schimbări majore. Începând din anul școlar (universitar) 1990 - 1991 a început să funcționeze în România și învățământul particular (privat și cooperatist), iar educația este și în prezent guvernată de legea Legea Educației Naționale nr.1/2011. Scăderea drastică a numărului de unități de învățământ, după anul 1990, a fost cauzată de reformarea rețelei școlare din învățământul primar și gimnazial. Unitățile de învățământ independente, fie au fost desființate, fie au fost transformate în secții ale altor școli primare sau gimnaziale mai mari, sau ale grupurilor școlare în care funcționau mai multe niveluri de educație.

Figura 3.4a Rețeaua școlară din învățământul preuniversitar (numărul de școli), în perioada 1920 - 2017

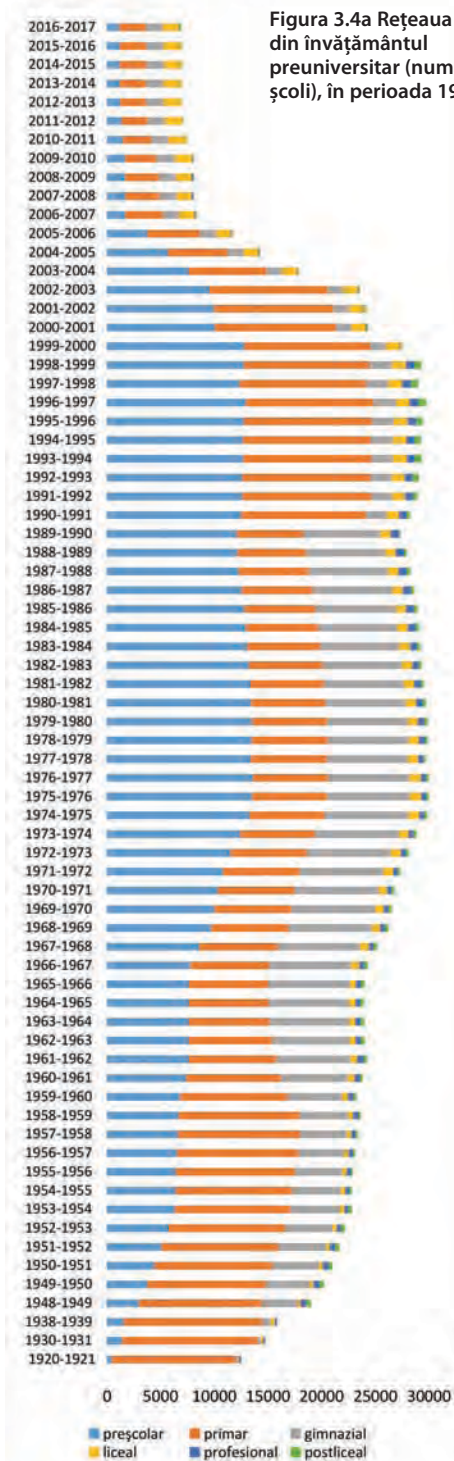

Figura 3.4b Rețeaua școlară din învățământul superior (numărul de universități și facultăți), în perioada 1920 - 2017

Sursa: Perioada 1885 - 1910 - Anuarul statistic al României din anul 1912, Perioada 1910 - 1921 - Anuarul statistic al României din anul 1922, Perioada 1921 - 1929 - Statistica învățământului din România, pe anii 1921/922 - 1928/929, Perioada 1920 - 1990 - Anuarul de învățământ din anul 1996, Perioada 1990 - 2017 - Baza de date TEMPO, INS

3.2 Evoluția volumului și structurii populației școlare și a absolvenților pe vârste, niveluri de educație, profiluri/domenii de studiu

3.2.1 Instrucția școlară și primele forme de alfabetizare

Școala, armata și biserica au avut o contribuție majoră la promovarea conștiinței, a identității și unității culturale a neamului românesc. Pregătirea „știutorilor de carte” a avut loc prin trimiterea tinerilor în școlile din străinătate cât și în cele din Transilvania, începând cu prima jumătate a secolului al IX-lea, însă prima dată se vorbește de alfabetizarea populației României la recensământul din 1930.

Situația instrucției populației, înainte de 1918 și în perioada 1918 - 1930

În anul 1899, conform datelor recensământului populației și locuințelor (RPL) din anul 1905, ponderea „știutorilor de carte” în totalul populației a fost de 19,6% (50,6% în comunele urbane reședință de județ, 14,6% în comunele rurale, 8,3% populație feminină și 30,5% populație masculină).

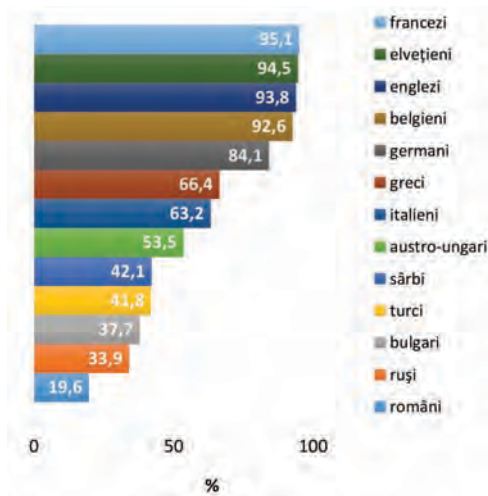

Figura 3.5 Repartizarea populației de cetățenie română și alte cetățenii, după instrucțiune (ponderea știutorilor de carte), în anul 1899

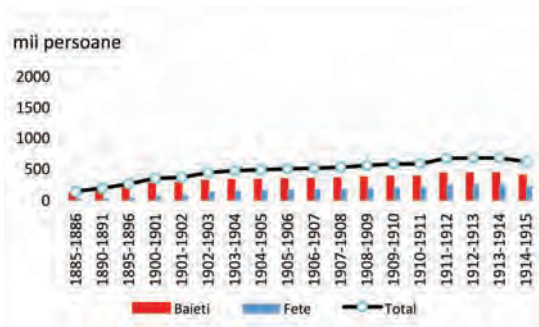
În general, populația de cetățenie străină era instruită.

8,8% din populația care trăia pe teritoriul provinciilor istorice (Moldova, Muntenia, Oltenia, Dobrogea) era de alte naționalități (cei mai mulți erau locuitorii nesupuși altor state, 5,1% și austro-ungari, 2,2%).

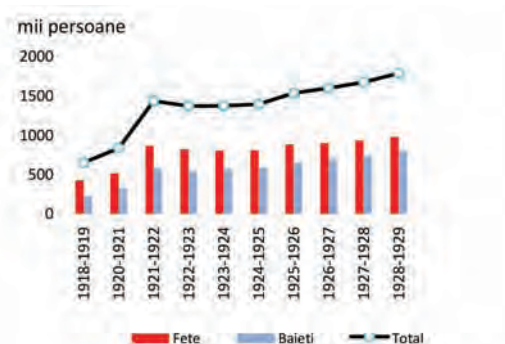
Populația de 7-15 ani știutoare de carte era de 27,5%; 82,9% dintre persoanele de peste 15 ani erau neștiutoare de carte.

Sursa: Calcule ale autorilor pe baza datelor din Recensământul General al Populației României din anul 1899, Rezultate definitive, Introducțiune cu explicații și date comparative, an de apariție 1905

Figura 3.6 Evoluția numărului de elevi înscriși în școlile publice, pe sexe 1885 - 1918 1918 - 1929

Sursa: Perioada 1885 - 1910 - Anuarul statistic al României din anul 1912, Perioada 1910 - 1921 - Anuarul statistic al României din anul 1922

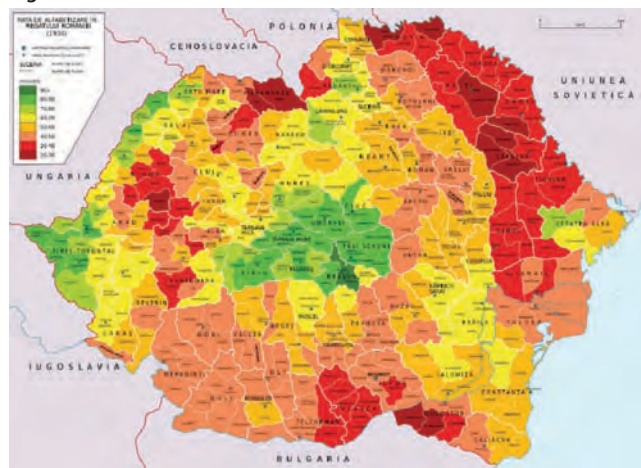
Sursa: Perioada 1910 - 1921 - Anuarul statistic al României din anul 1922, Perioada 1921 - 1929 - Statistica învățământului din România, pe anii 1921/1922 - 1928/1929

Procesul de modernizare în România a antrenat societatea românească în acte de schimbare, unele radicale, asupra unei populații majoritar neinstruite la nivel elementar. La sfârșitul secolului al XIX-lea, în 1899, doar o cincime din populația României era alfabetizată. Pentru prima dată, se vorbește despre alfabetizarea populației în anul 1930, la Recensământul general al populației României.

Tabel 3.1 Gradul de instrucție pe sexe, la 1930

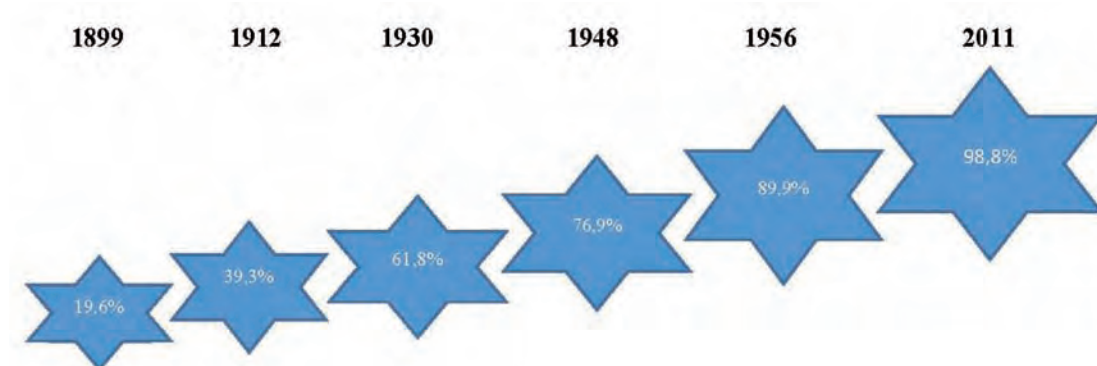
Gradul de instrucție	Total		Masculin		Feminin	
	persoane	%	persoane	%	persoane	%
Alfabetizați	8250183	100,0	4893947	100,0	3356236	100,0
Instrucție extrascolară	126078	1,5	73059	1,5	53019	1,6
Instrucție primară	7018263	85,1	4172988	85,3	2845275	84,8
Instrucție secundară	708581	8,6	369945	7,6	338636	10,1
Instrucție profesională	263579	3,2	170749	3,5	92830	2,8
Instrucție universitară	91139	1,1	69844	1,4	21295	0,6
Instrucție la alte școli superioare	42543	0,5	37362	0,8	5181	0,2

Sursa: Recensământul general al populației României din 1930

Figura 3.7

Sursa: Recensământul general al populației României din 1930, Romania 1930 counties.500px.svg (by Andrein) – Rata de alfabetizare (de la 20 - 30% grena la 90%+ verde închis)

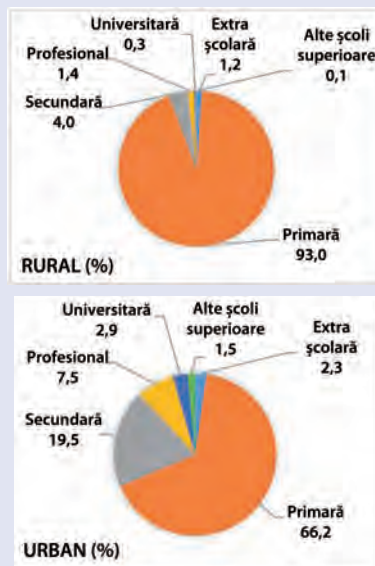
Campania de alfabetizare a populației active, cu vârste între 16 și 65 ani, neștiutoare de carte, a fost declanșată după cel de-al doilea război mondial și a fost declarată ca încheiată în 1966. Scăderea analfabetismului în această perioadă a fost apreciată ca fiind un mare succes în ceea ce privește accesul la educație al categoriilor defavorizate ale populației.

Figura 3.9 Ponderea „știutorilor de carte” în totalul populației/Rata de alfabetizare

Sursa: pentru anul 1899, Anuarul statistic al României din anul 1912; pentru anul 1912, Recensământul Populației din 1912; pentru anii 1930 și 1948, Populația Republicii Populare Române la 25 ianuarie 1948 (A. Galopentia, D.C. Georgescu); pentru anul 1956, Recensământul Populației din 21 februarie 1966 (Direcția Centrală de Statistică, 1959) pentru 2011, Recensământul Populației și al Locuințelor din anul 2011 (<http://www.recensamantromania.ro/>)

Figura 3.8

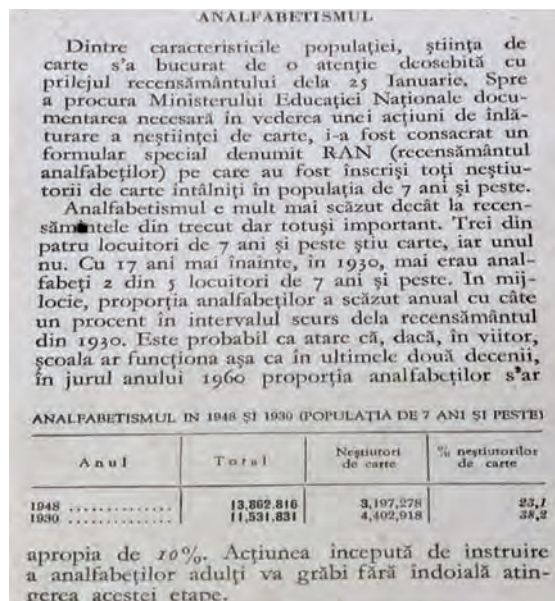
Alfabetizarea, în special în zonele rurale, a fost extrem de scăzută, fiind estimată la aproximativ 25 - 30% pentru mediul rural, de sex masculin și în jur de 80 - 85% pentru zona urbană, de sex masculin din aceeași cohortă (Hoivik, 1974, p.283).

Sursa: Recensământul general al populației României din 1930

La mijlocul secolului trecut, analfabetismul era încă o problemă care afecta, în special, populația feminină - peste două treimi dintre femei erau neștiutoare de carte, fiind ocupate în agricultură sau erau „*gospodine care își vedeau numai de menaj*”.

Figura 3.10

Sursa: Populația Republicii Populare Române la 25 ianuarie 1948

În perioada comunistă au existat unele realizări – una dintre acestea, tipic pentru regimurile totalitare, fiind alfabetizarea în masă. Au avut loc campanii de educație pentru adulți, precum și introducerea educației în limbile minorităților (în special în limba maghiară).

În deceniile șapte și opt ale secolului XX, populația școlară a crescut considerabil în toate nivelurile de educație (cu un ritm mediu de 60 de mii de elevi și studenți în fiecare an). Au fost anii „de aur” ai pionierilor și șoimilor patriei. Așadar, o treime din această creștere a fost formată din preșcolari care au intrat în sistemul de educație în perioada 1970 - 1990 (19,4 mii de copii în fiecare an).

Un alt aspect marcant al acelor ani este faptul că liceele industriale și agricole deveneau preponderente. În anul școlar 1977 - 1978 liceele real-umaniste au fost înlocuite cu cele de matematică-fizică.

Școlile profesionale pregăteau muncitori calificați care intrau imediat în producție. Numărul elevilor înscriși în învățământul profesional și tehnic a crescut la finalul deceniului opt de aproape trei ori (de 2,7 ori, în anul școlar 1989 - 1990 față de 1970 - 1971).

Învățământul superior purta, de asemenea, amprenta modelului sovietic. În anii '70, studenții înscriși erau recrutați din mediile muncitorești ale „țărănimii muncitoare”. Numărul de studenți a crescut cu 20% în perioada 1970 - 1980, când a fost atins și maximul numărului de studenți din perioada comunistă.

Figura 3.11

Sursa: Populația Republicii Populare Române la 25 ianuarie 1948

În mediul urban, analfabetismul era mai redus decât în mediul rural. (...) „numai îmbunătățirea funcționării școlii și înlăturarea piedicilor poate evita permanentizarea unei cote oarecare de analfați”.

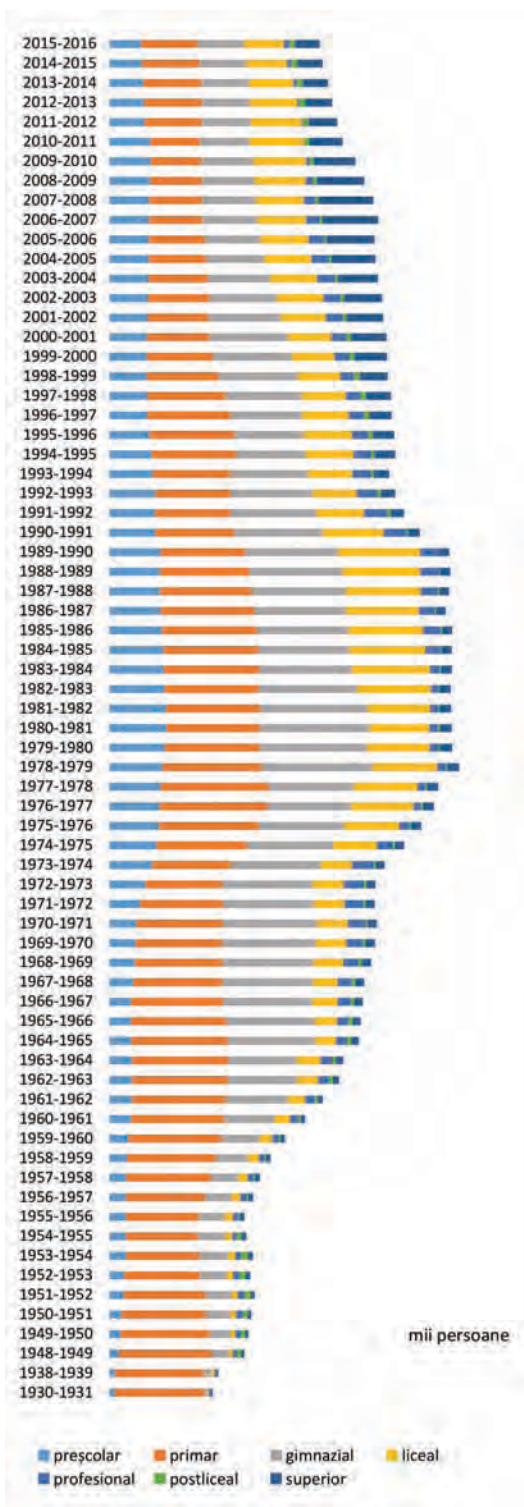

Figura 3.12 Populația școlară, în perioada 1930 - 2016

Populația școlară aproape s-a dublat în perioada 1960 - 1990 (a crescut de 1,7 ori).

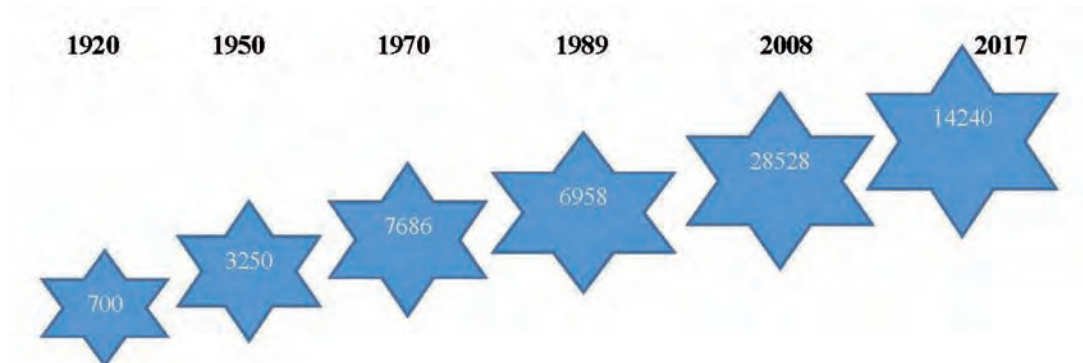
În aceeași perioadă, cele mai spectaculoase creșteri au avut loc pentru învățământul liceal (care a crescut de 5 ori), dar și pentru învățământul universitar (care a crescut de peste 2 ori).

După anul 1990, populația școlară a început să scadă treptat (cu un ritm mediu anual de 2.5%). Totuși, în perioada 1990 - 2017 reducerea masei de elevi și studenți a avut loc pe fondul scăderii populației rezidente și nu prin limitarea accesului la educație.

Numărul de studenți a crescut considerabil după 1990, pe fondul apariției învățământului privat. Cea mai mare masă a studenților (907 mii) a fost înregistrată în anul universitar 2006 - 2007, de aproape cinci ori mai mare decât în 1990.

Sursa: Perioada 1930 - 1990 - Anuarul de învățământ din anul 1994, Perioada 1994 - 2016 - Baza de date TEMPO, INS

Figura 3.13 Studenții la 1 milion de locuitori

Sursa: pentru anul 1920: Buletinul Demografic al României 1932, pentru perioada 1930 - 1994 - Anuarul de învățământ din anul 2004, pentru perioada 1994 - 2016 - TEMPO, INS

Dacă ne referim la diferențele pe sexe ale populației școlare, cea mai evidentă discrepanță se înregistrează la începutul secolului XX - în învățământul superior. Raportul dintre numărul băieților și al fetelor studente era, în anul universitar 1921 - 1922, de 5:1. În prezent, nu putem vorbi de diferențe de gen, în ceea ce privește accesul la educație (raportul de masculinitate al populației școlare fiind egal cu unitatea). În învățământul superior se poate vorbi chiar de o superioritate numerică a fetelor (în anul 2016, raportul era de 0,9 pentru programele de licență, 0,7 pentru programele de masterat și 1,1 pentru doctorat).

Profilurile de studii universitare s-au diversificat foarte mult de-a lungul timpului. La începutul secolului trecut, existau cinci universități, care aveau facultăți cu specializări numai în drept, medicină (inclusiv medicină veterinară și farmacie), litere, filozofie și teologie. Dreptul deținea cea mai mare pondere a populației universitare (45,6%, în anul universitar 1921 - 1922). Urmare a exploziei industriale din anii 60 - 70, a avut loc o mutație a populației universitare către științele ingineresti, politehnice.

Figura 3.14 Clădirea rectoratului Universității Politehnica, București

Sursa: www.old.upb.ro

Universitatea Politehnica din București este una dintre cele mai vechi și prestigioase școli de ingineri din România. Tradițiile ei sunt legate de înființarea, în anul , de către , a școlii tehnice superioare cu predare în limba română la mănăstirea Sfântul Sava din București, care în anul 1832 este reorganizată în Colegiul de la Sfântul Sava.

Din noiembrie 1920 denumirea se schimbă în Politehnica din București. La data de 3 august 1948 Politehnica s-a transformat în Institutul Politehnic din București, care cuprindea inițial 4 facultăți (Mecanică, Electrotehnică, Chimie Industrială și Textile) și în care, din 1950, au apărut majoritatea facultăților actuale. O parte dintre secțiile fostei Politehnici au fost transformate în institute de învățământ diferite. În noiembrie 1992, Institutul Politehnic din București a devenit Universitatea Politehnica din București.

Anii 90 au fost marcați de o nouă reorientare a studenților către facultățile de drept, dar și către cele de științe economice.

3.3 Studiul limbilor

3.3.1 Limbi moderne

Învățarea limbilor străine în școală este considerat un proces fundamental în educația interculturală în toate sistemele de educație. În secolul trecut, franceza avea statutul de limbă a comunicării internaționale, însă după anii '90 și-a pierdut acest statut, în favoarea limbii engleze. Totuși, contextul geo-politic al Uniunii Europene face ca și limba engleză să fie pe cale de a fi detronată.

În școlile din România, cele mai studiate limbi moderne sunt engleză, franceză, germană și spaniolă, ierarhia acestora fiind diferită în funcție de nivelul de educație. De exemplu, în învățământul primar, în anul 2016, 85% dintre elevii studiau limba engleză și doar 13,5% franceza. Începând cu nivelul gimnazial de educație, în școlile din țara noastră elevii studiază două limbi moderne, astfel încât, limba franceză devine mult mai răspândită în aria disciplinelor de studiu ale elevilor din preuniversitar. La liceu, limba engleză este studiată de aproape toți elevii (99,8%).

Tabel 3.2 Ponderea elevilor care studiază limbi moderne, în totalul populației școlare, pe niveluri de educație și după principalele limbi moderne studiate, în perioada 2013-2016

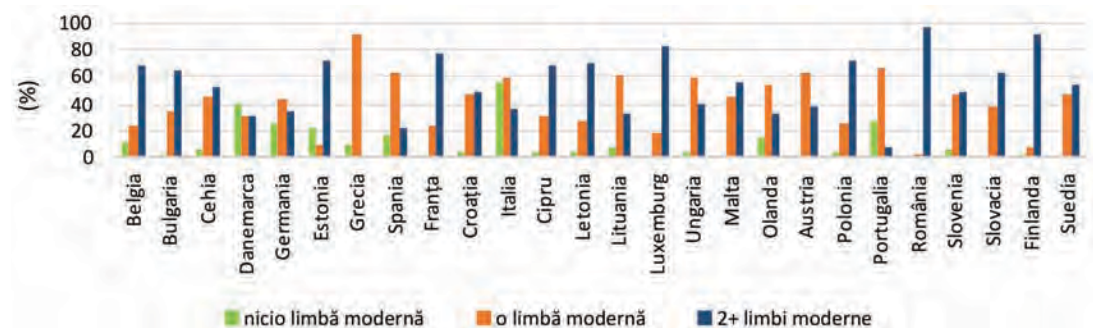
	2013			2014			2015			2016		
	P	G	L	P	G	L	P	G	L	P	G	L
Limba engleză	45,3	99,2	98,9	69,3	99,4	99,2	82,7	99,5	99,9	84,9	99,7	99,8
Limba franceză	10,8	85,0	87,8	13,2	84,6	87,0	15,2	83,6	85,4	13,5	83,1	85,5
Limba germană	1,5	10,3	8,7	1,9	10,7	9,1	2,5	11,0	9,8	2,5	11,7	10,2
Limba spaniolă	0,1	0,4	1,3	0,2	0,5	1,3	0,2	0,5	1,5	0,3	0,5	1,5
Limba rusă	0,0	0,2	0,1	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,2

Sursa: Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_lang01&lang=en

Notă: P/G/L - Primar/Gimnazial/Liceal

Între statele Uniunii Europene, România ocupă primul loc în ceea ce privește studiul mai multor limbi moderne. Astfel, 97,2% dintre elevii de liceu învață două sau mai multe limbi străine, locul al doilea fiind ocupat de Finlanda (90,7%).

Figura 3.15 Structura elevilor de liceu care studiază limbi moderne în statele membre ale Uniunii Europene¹ pe niveluri de educație și după numărul limbilor moderne studiate, în anul 2016

Sursa: Eurostat, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>

3.3.2 Limbi de predare

Predarea într-o limbă străină este deja un fapt obișnuit în școlile din sistemul național de educație din România. Acest aspect poate fi întâlnit în două situații: fie învățământul se adresează elevilor care aparțin minorităților naționale, fie elevilor care doresc să studieze într-o limbă străină.

Prin învățământ cu predare în limbile minorităților naționale se înțelege: *tipul de învățământ în cadrul căruia toate disciplinele se studiază în limba maternă, cu excepția disciplinei Limba și literatura română, respectiv tipul de învățământ pentru elevii aparținând minorităților naționale care frecventează unități de învățământ cu predare în limba română sau în altă limbă decât cea maternă și cărora li se asigură, la cerere, ca discipline de studiu, limba și literatura maternă, istoria și tradițiile minorității naționale respective și educația muzicală²*

¹ Pentru care există date disponibile.

² <https://www.edu.ro/invatamant-minoritati-nationale>

Începând din anul școlar 1991-1992, pe lângă predarea în limba maternă, în învățământul liceal s-au organizat clase cu predare intensivă a unei limbi străine sau clase bilingve. Astfel, s-au introdus limbile de predare engleză și franceză, iar în anul școlar 1993-1994 s-a introdus și limba italiană.

Conform *Anuarului de învățământ* din anul 1994, „în anul școlar 1993-1994, din 722 mii elevi înscriși în învățământul liceal:

- 95,1% (687 mii elevi) studiau în limba română
- 4,2% (30 mii elevi) studiau în limba maghiară
- 0,3% (2 mii elevi) studiau în limba germană
- 0,4% (3 mii elevi) studiau în alte limbi.

În învățământul liceal cu limba de predare franceză erau înscriși 1409 elevi, în cel cu limba de predare engleză 1101 elevi, iar în cel cu limba de predare italiană 273 elevi” (*Anuarul de învățământ din anul 1994*, INS).

Tabel 3.3 Numărul de elevi înscriși în învățământul liceal, după limba de predare

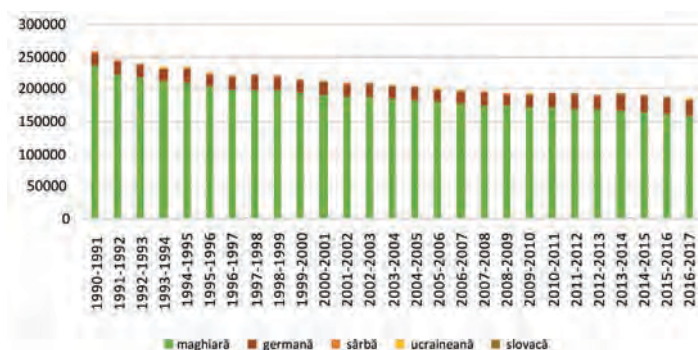
	1980-1981	1985-1986	1989-1990	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994
TOTAL	979741	1226927	1346315	995689	778420	714013	722421
Română	937995	1171405	1308442	952058	742747	680279	686790
Maghiară	36083	48872	33555	41367	33447	31196	30475
Germană	5242	6029	3910	1730	1605	1657	1931
Sârbă	142	266	142	290	197	199	200
Ucraineană	98	69	13	49	92	113	125
Slovacă	181	286	253	195	133	123	117
Engleză	-	-	-	-	27	172	1101
Franceză	-	-	-	-	172	274	1409
Italiană	-	-	-	-	-	-	273

Anuarul de învățământ din anul 1994, INS

„Minoritățile naționale au dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă la toate formele de învățământ. În localitățile cu populație din rândul minorităților naționale pot funcționa grădinițe, școli primare și gimnaziale, licee, școli normale, secții, clase, grupe cu predarea în limba maternă. Stabilirea acestor instituții școlare, secții, clase sau grupe se face în funcție de solicitări și de ponderea populației școlare minoritare din zonă. În învățământul superior sunt organizate grupe sau secții cu ponderea în limba minorităților pentru pregătirea cadrelor necesare în activitatea didactică și cultural artistică. Tinerii din rândul minorităților naționale trebuie să cunoască limba română asigurându-se condițiile necesare în acest scop. Limba și literatura română este obligatorie la concursul de admitere în învățământul liceal și la examenul de bacalaureat. Tinerilor proveniți din rândul minorităților naționale care au optat pentru clase cu predarea în limba română li se asigură, la cerere, însușirea limbii materne.

„La concursurile și examenele de admitere în învățământul de toate gradele candidații din rândul minorităților naționale pot susține probele în limba maternă, la disciplinele pe care le-au studiat în această limbă” (text preluat din *Anuarul de învățământ din anul 1994, INS*).

Figura 3.16 Populația școlară care studiază în limbile minorităților, în perioada 1990-2017

Sursa: Perioada 1990-2017 - TEMPO

Concluzie

Educația este o problematică de interes național, cu beneficii sociale fundamentale pentru indivizi și pentru societate. Statisticile educației reprezintă un instrument care reflectă realitatea privind nivelul de instruire al societății, în contextul evoluției sistemului educațional din ultimul secol. Așadar, timp de peste 100 de ani, sistemul educațional din România s-a schimbat în mod constant, în cea mai mare măsură în sens pozitiv. În prezent, există încă necesitatea de a moderniza sistemul național de învățământ și de a crea mecanisme de corelare mai eficiente a acestuia cu piața muncii.

Capitolul 04

Sănătatea

Ec. Ilie **DUMITRESCU**

Prof. univ. dr. Constanța **MIHĂESCU**

CUPRINS

4.1 Ocrotirea sănătății 1918 - 1945	82
4.2 Ocrotirea sănătății în România 1950 - 1989	88
4.3 Ocrotirea sănătății în România după 1989	90

4.1 Ocrotirea sănătății 1918 - 1945

Informațiile și datele statistice privind ocrotirea sănătății pe teritoriile românești, înainte și imediat după Marea Unire, sunt puține și lacunare.

Totuși, prin intermediul unei lucrări prețioase, aproape singulare¹ în peisajul istoriei statistico-demografice, *Anuarul pentru toți 1928 - 1929*, se cunosc o serie de aspecte ce țin de asistența sanitară, începând cu zona spitalicească: „În România, spitalele au fost înființate de vechii prinți domnitori și alți membri ai aristocrației române, precum și de autoritățile bisericești sau diferite persoane bogate, care le-au lăsat moștenire averea lor”². Actele și documentele vechi pomenesc de cele mai vechi așezăminte spitalicești, înființate sub oblăduirea bisericii, acelea din Bistrița, datând aproximativ de pe la sfârșitul veacului al XIII-lea. În aceleași vremuri au fost înființate spitale și în alte orașe din Transilvania, ca de exemplu: în Brașov, Sibiu, Râșnov, Turda și altele. Se amintesc trei episoade în care, evident în epoci diferite, domnitorii Mihai Viteazul, Alexandru Lăpușneanu și Matei Basarab apelează la doctori din Bistrița (primii doi) și Sibiu (cel din urmă), pentru nevoi de asistență medicală.

În anul 1695, spătarul Mihai Cantacuzino a înființat în București, spitalul Colțea, urmat de spitalele Brâncovenesc, Filantropia și altele, reunite într-o eforie a spitalelor, prin care s-a dezvoltat rețeaua de unități spitalicești, atât în București, cât și în alte orașe din Muntenia, Moldova și Basarabia.

Anuarul menționat prezintă date statistice despre unitățile de asistență sanitară și socială, precum și situația bolilor infecțioase în România, după Primul Război Mondial, în perioada 1923 - 1926 (tabelul 4.1). Totuși, aceste date trebuie privite cu rezerve, întrucât în multe situații nu este indicată sursa lor, cu toate că autorul lasă să se înțeleagă că a folosit, pe cât posibil, informații valide, preluate de la instituții publice de resort și alte surse, inclusiv de la Ministerul Sănătății și Institutul Central de Statistică.

În acele timpuri, bolile infecțioase și bolile sociale dominau morbiditatea și mortalitatea populației. Cauzele erau multiple: inerția în manifestarea acestor boli după incidența lor mare pe timpul războiului, precaritatea condițiilor de trai ale populației, insuficiența mijloacelor de asistență sanitară și de tratamente corespunzătoare, mai ales într-o populație preponderent rurală (peste 80% în populația totală) (tabelul 4.2).

Tabelul 4.1 Statistica organizațiilor de asistență socială

Felul organizațiilor	Anul 1923	Anul 1924	București	V. Regat	Basarabia	Bucovina	Ardeal
Boli sociale	66	63	11	41	1	1	9
Maternități și puericultură	117	127	18	71	7	10	21
Ocrotirea fetelor și femeilor	17	32	5	2	5	3	17
Cantine școlare	37	10	4	4	1	-	1
Colonii de vară	36	35	8	23	-	-	4
Cămine școlare	16	14	2	-	-	12	-
Ocrotirea copiilor de vârstă a 2-a	73	144	16	52	10	12	54
Azile și ospătării de bătrâni	35	49	11	12	11	4	11
Orbi și surdo-muți	4	7	4	2	-	1	-
Asistență la domiciliu	43	161	15	23	24	14	85
Educație fizică	3	4	3	1	-	-	-
Organizații cu caracter general	1	1	-	1	-	-	-
	448	647	97	232	59	57	202
	Total		647				

Sursa: *Anuarul pentru toți 1928 - 1929*, pag. 323, București.

¹ *Anuarul pentru toți 1928 - 1929*, București, elaborat cu titlu personal de col. Mihăilescu.

² Idem, pag. 323.

În anul 1923 s-a înregistrat un număr mare de îmbolnăviri și, respectiv, de decese provocate de tifosul exantematic, boală specifică celor care au fost în război, dar niveluri chiar mai mari ale incidenței și mortalității s-au înregistrat și din cauza scarlatinei, febrei tifoide și tusei convulsive. Importantă este evoluția favorabilă până în 1926 a acestor indicatori, întrucât de la an la an, numărul deceselor din această categorie s-a diminuat continuu la aproape toate bolile înregistrate (tabelul 4.2).

Tabelul 4.2 Statistica bolilor infecțioase în România

Felul bolii	1923		1924		1925		1926	
	C	D	C	D	C	D	C	D
Variola	89	11	9	1	27	2	8	1
Tifos exantematic	5173	515	3312	372	1956	219	2360	213
Febră recurentă	152	7	49	7	31	0	8	1
Febră tifoidă	5277	581	8276	909	6051	708	5236	639
Disenterie	1931	235	1420	192	942	107	1064	143
Encefalită letargică	-	-	-	-	38	19	7	2
Difteria	1445	159	1289	186	1382	233	1905	317
Scarlatina	23706	3084	19029	1700	10422	841	10849	655
Tusea convulsivă	18872	146	14406	975	15544	1105	13296	690

Notă: C = cazuri; D = decese.

Sursa: Anuarul pentru toți 1928 - 1929, București.

Dacă asupra datelor din anuarul colonelului Mihăilescu planează anumite rezerve în ceea ce privește calitatea datelor demografice, de mai mare încredere considerăm datele prezentate în *Anuarul Statistic al României 1939 - 1940* (tabel 4.3) referitoare la evoluția bolilor infecțioase în perioada 1898 - 1938. Din această serie am selectat doar anumiți ani, cu scopul de a clarifica evoluția mortalității prin bolile infecțioase la momente relevante pentru dezvoltarea economică și socială a țării.

Figura 4.1 Date statistice medicale din anul 1937

Sursa: Buletin Statistic "Eforia spitalelor Civile", anul V, nr. 3 februarie 1937.

Tabelul 4.3 Mișcarea bolilor infecțioase în anii 1898 - 1938

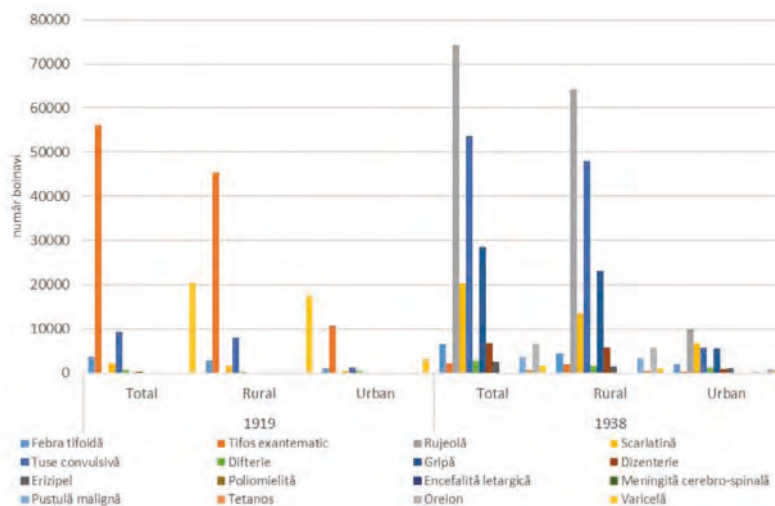
Anul	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	TOTAL	Febra tifoidă	Tifos exantematic	Rujeola	Scarlatina	Tuse convulsivă	Difterie	Gripa	Dizenterie	Eritipel	Poliomelită	Encefalită letargică	Meningită cerebro-spinală	Pustulă malignă	Tetanos	Oreion	Varicela
1898	67998	2815	...	31835	2673	19533	9780	...	730	632
Rural	54593	1466	...	25272	1671	17925	7208	...	464	577
Urban	13405	1349	...	6563	1002	1598	2572	...	266	55
1900	45975	1931	...	5055	10467	19630	7283	...	1568	41
Rural	37998	1022	...	4515	8367	18137	4997	...	933	27
Urban	7977	909	...	540	2100	1493	2286	...	635	14
1910	106732	7912	44	34524	27365	30862	4562	...	1446	17
Rural	92702	5881	...	30161	23450	29246	2660	...	1292	12
Urban	14030	2031	44	4363	3915	1616	1902	...	154	5
1912	62113	6548	...	10142	14314	22417	7220	...	1402	70
Rural	53118	4997	...	9650	10952	20943	5270	...	1247	59
Urban	8995	1551	...	492	3362	1474	1950	...	155	11
1915	56611	5139	403	...	21876	18172	9317	...	1476	228
Rural	46613	3452	311	...	17467	17249	6719	...	1237	178
Urban	9998	1687	92	...	4409	923	2598	...	239	50
1919	92841	3766	56042	...	2215	9309	712	...	274	20523
Rural	75552	2762	45249	...	1631	8060	210	...	193	17447
Urban	17289	1004	10793	...	584	1249	502	...	81	3076
1922	52607	5952	4630	...	29023	9615	1526	...	996	865
Rural	38129	3765	3830	...	19948	8295	822	...	719	750
Urban	14478	2187	800	...	9075	1320	704	...	277	115
1925	28704	5602	707	...	6991	13522	931	...	937	14
Rural	21815	3731	588	...	3966	12214	508	...	800	8
Urban	6889	1871	119	...	3025	1308	423	...	137	6
1930	116015	5031	1858	44130	30918	15112	4321	2040	2837	1621	127	4	89	1276	148	6503	...
Rural	88915	3648	1671	37909	19035	13906	2529	1464	2533	436	76	2	31	1140	76	4459	...
Urban	27100	1383	187	6221	11883	1206	1792	576	304	1185	51	2	58	136	72	2044	...
1935	381575	6780	2813	59386	30949	23339	5116	237917	6037	1139	48	4	77	1726	220	6024	...
Rural	307003	4949	2566	55233	21352	21459	2928	186553	5198	493	41	2	22	1541	150	4516	...
Urban	74572	1831	247	4153	9597	1880	2188	51364	839	646	7	2	55	185	70	1508	...
1938	210460	6555	2226	74179	20386	53589	2817	28565	6669	2560	185	25	162	3702	625	6591	1624
Rural	174827	4464	1945	64184	13597	47881	1645	23027	5740	1481	145	21	102	3324	538	5705	1028
Urban	35633	2091	281	9995	6789	5708	1172	5538	929	1079	40	4	60	378	87	886	596

... = lipsă date.

Sursa: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, pag. 200 - 201, Institutul Central de Statistică, București

Astfel, în perioada analizată, mortalitatea prin boli infecțioase a fost mai mare în mediul rural, întrucât populația țării era preponderent rurală, iar condițiile de viață și de asistență sanitară erau mai precare la sate comparativ cu cele de la orașe.

Figura 4.2 Mișcarea bolilor infecțioase în România în anii 1919 și 1938

Sursa: realizat de autori pe baza datelor din tabelul 4.3.

Dacă în 1919 cei mai mulți bolnavi aveau tifos exantematic, în special în mediul rural, iar varicela ocupa locul secund ca importanță, numărul de îmbolnăviri din aceste cauze a scăzut spectaculos până în 1938, lăsând loc dominației altor boli infecto-contagioase. Clasamentul îmbolnăvirilor în acest din urmă an prezintă pe primele patru locuri rujeola, tusea convulsivă, gripa și scarlatina, cu ponderi importante în mediul rural (85% - 90% din total) (figura 4.2). În situații similare, sub aspectul ponderii covârșitoare a cazurilor din mediul rural (85% și peste), erau îmbolnăvirile prin difterie și dizenterie, pentru întreaga perioadă de după 1919 (tabelul 4.3).

În structura clasei mari de boli infecțioase, în perioada de după Primul Război Mondial (1916 - 1918), a dominat tifosul exantematic, extrem de virulent prin gradul de expansiune. La un an după război, în 1919, acesta deținea o pondere de peste 60% (60,36%) din îmbolnăviri. Prin măsurile luate, a scăzut la aproximativ 2% în intervalul 1925 - 1930 și apoi chiar sub 2% până în anul 1938. Ponderele celor bolnavi de scarlatină atingeau aproape 40% în 1912 (39,43% în rural și 46,39% în urban), pentru ca după 1919 să aibă o evoluție fluctuantă: scădere bruscă la aproape 2% în 1919, creștere spectaculoasă la peste 60% în 1922, urmată de diminuare semnificativă la aproximativ 8% în 1938.

În perioada premergătoare celui de-al Doilea Război Mondial, România a evoluat în consonanță cu celelalte țări europene, atât din punct de vedere economic, cât și social, inclusiv pe aspecte privind îmbunătățirea condițiilor de viață și, implicit, a condițiilor igienico-sanitare. În acest context, foarte importante au fost măsurile de implementare, dar mai ales efectele, Campaniei Sanitare din august-septembrie 1938, care a atins cote spectaculoase, ca grad de acoperire și de manifestare.

Din punct de vedere organizatoric, campania a reunit și implicat echipe sanitare (429 în total, 272 în rural și 157 în urban), peste 2200 medici, aproximativ 350 surori de ocrotire, peste 300 agenți sanitari, bugetari și temporari, aproape 2200 moașe etc.

Este de-a dreptul impresionant faptul că de această campanie sanitară au beneficiat aproape 8 milioane de persoane (aproximativ 87% din mediul rural și 13% din urban), care au fost igienizate, după o examinare prealabilă, prin îmbăiere și deparazitare (tabel 4.4).

Tabelul 4.4 Numărul persoanelor examinate, îmbăiate și deparazitate în timpul campaniei sanitare august-septembrie 1938

INSPECTORATUL SANITAR	Mediul	Numărul persoanelor		
		Examinate	Îmbăiate	Deparazitate
România	Întrunit	7769434	1410027	2735703
	Rural	6715366	1158605	2307090
	Urban	1054068	251422	428613

Sursa: Breviarul Statistic al României, Volumul II - 1939, pag. 106, Institutul Central de Statistică, București.

Numărul locuințelor inspectate, curățate și dezinfectate în timpul campaniei a fost, de asemenea impresionant, reunind aproape 3 milioane de locuințe inspectate, peste 1,5 milioane curățate și 180000 dezinfectate (tabel 4.5).

Tabelul 4.5 Numărul locuințelor inspectate, curățate și dezinfectate în timpul campaniei sanitare din august-septembrie 1938

INSPECTORATUL SANITAR	Mediul	Locuințe		
		Inspectate	Curățate	Dezinfectate
România	Întrunit	3140840	1564776	178254
	Rural	2612018	1377094	155842
	Urban	528822	187682	22412

Sursa: Breviarul Statistic al României, Volumul II - 1939, pag. 119, Institutul Central de Statistică, București.

Scopul principal al campaniei a fost acela de a identifica bolnavii de boli infecto-contagioase, dar și a celor de boli sociale, așa cum li se spunea în epocă, următoarelor boli: tuberculoză, sifilis, pelagră și malarie (tabele 4.6 și 4.7).

Tabelul 4.6 Numărul cazurilor de boli infecțio-contagioase descoperite în timpul campaniei sanitare august-septembrie 1938

INSPECTORATUL SANITAR	Mediul	Febră tifoidă	Tifos exantematic	Scarlatină	Tuse convulsivă	Pojar	Difterie	Dizenterie	Gripă	Erizipel	Meningită cerebro-spinală	Pustulă malignă	Tetanos	Parotidă epidemică	Varicelă	Turbare	Paralizie infantilă
		România	Întrunit	1903	16	2751	9062	2154	345	2905	2609	312	26	1283	33	40	41
	Rural	1141	9	1851	8134	1931	220	2530	2253	72	23	1196	26	20	23	19	14
	Urban	762	7	900	928	223	125	375	356	240	3	87	7	20	18	-	3

Sursa: Breviarul Statistic al României, Volumul II - 1939, pag. 110 - 112, Institutul Central de Statistică, București.

Tabelul 4.7 Numărul bolnavilor de boli sociale înaintea campaniei și numărul bolnavilor descoperiți în timpul campaniei sanitare din august-septembrie 1938

INSPECTORATUL SANITAR	Mediul	TUBERCULOZĂ			SIFILIS			PELAGRĂ			MALARIE		
		Bolnavi înaintea campaniei	Descoperiți în timpul campaniei	Total bolnavi după campanie	Bolnavi înaintea campaniei	Descoperiți în timpul campaniei	Total bolnavi după campanie	Bolnavi înaintea campaniei	Descoperiți în timpul campaniei	Total bolnavi după campanie	Bolnavi înaintea campaniei	Descoperiți în timpul campaniei	Total bolnavi după campanie
România	Întrunit	90455	19946	110401	161161	21326	182487	77662	6444	84106	276224	62613	338837
	Rural	77320	16849	94169	120445	12160	132605	75772	6390	82162	262624	57354	319978
	Urban	13135	3097	16232	40716	9166	49882	1890	54	1944	13600	5259	18859

Sursa: *Breviarul Statistic al României, Volumul II - 1939, pag. 114 - 115, Institutul Central de Statistică, București.*

Campania a avut și misiunea de a curma sau de a micșora efectul unor cauze generatoare de boli infecțioase sau sociale, prin identificarea de soluții adecvate. Astfel s-au luat măsuri care au vizat îmbunătățirea calității apei potabile, inspectarea, asanarea și construirea de fântâni (tabel 4.8).

Tabelul 4.8 Numărul fântânilor inspectate, asanate și construite din nou în timpul campaniei sanitare din august-septembrie 1938

INSPECTORATUL SANITAR	Mediul	Fântâni		
		Inspectate	Asanate	Construite din nou
România	Întrunit	806500	293164	19057
	Rural	729428	278355	17804
	Urban	77072	14809	1253

Sursa: *Breviarul Statistic al României, Volumul II - 1939, pag. 120, Institutul Central de Statistică, București.*

Cu același scop s-au efectuat lucrări de îmbunătățiri igienico-sanitare prin inspectarea, asanarea și construirea de noi latrine și a altor utilități asociate, desfundare de șanțuri, secarea de bălți, mutarea de gunoaie și asanarea de grajduri etc. (tabel 4.9).

Tabelul 4.9 Numărul latrinelor inspectate, asanate și construite din nou în timpul campaniei sanitare din august-septembrie 1938

INSPECTORATUL SANITAR	Mediul	Latrine		
		Inspectate	Asanate	Construite din nou
România	Întrunit	1874010	538773	754837
	Rural	1434315	407802	725438
	Urban	439695	130971	29399

Sursa: *Breviarul Statistic al României, Volumul II - 1939, pag. 121, Institutul Central de Statistică, București.*

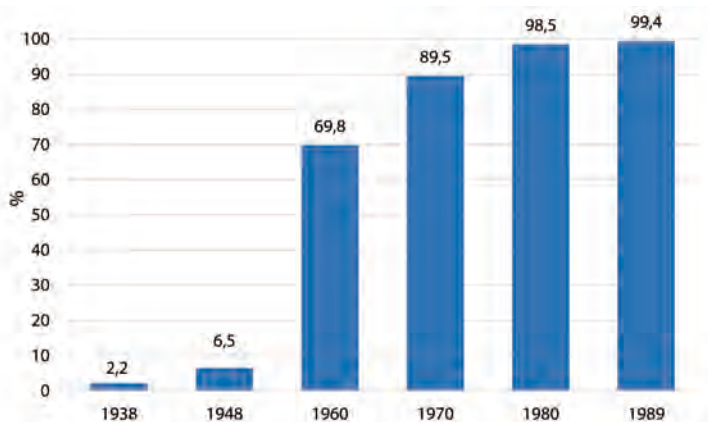
Îmbunătățirea condițiilor sanitare a continuat pe o perioadă relativ scurtă după 1938, întrucât România se pregătea și avea să intre în cel de-al Doilea Război Mondial, iar după acesta, prioritățile de reconstrucție și refacere a vieții economice și sociale au presupus un proces dificil și complex de orientare a resurselor.

4.2 Ocrotirea sănătății în România 1950 - 1989

După cel de-al Doilea Război Mondial s-au înregistrat progrese remarcabile în domeniul ocrotirii sănătății. Ilustrarea acestora este, însă, tributară disponibilității datelor specifice din anuarele statistice, pe perioada regimului comunist. Numărul de indicatori disponibili la acest capitol este foarte mic, pentru că se publicau doar date care prezentau evoluții sociale favorabile, care să susțină „superioritatea” orânduirii socialiste.

Primul dintre indicatorii capitolului *Ocrotirea Sănătății* în Anuarul Statistic al României - 1990³, este proporția născuților vii în maternități. Dacă în 1938, cel mai performant an al economiei românești interbelice, majoritatea născuților vii veneau pe lume în casa părinților, după război această pondere a scăzut spectaculos. Astfel, în 1948 doar 6,5% dintre copii erau născuți în unități medicale specializate, pentru ca în 1960 ponderea să ajungă deja la aproximativ 70%, iar 1989 cvasitotalitatea născuților-vii să fie înregistrată în maternitățile de stat (figura 4.3).

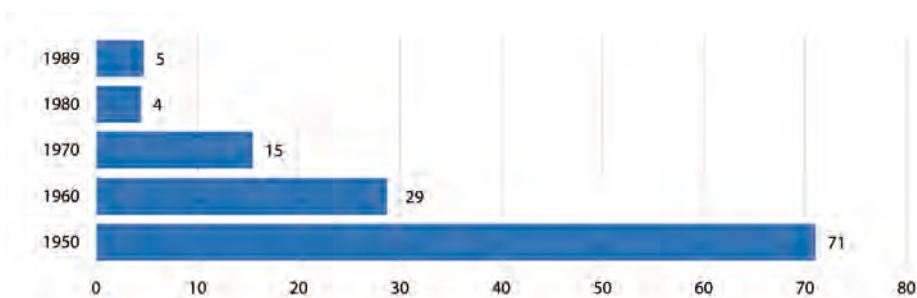
Figura 4.3 Evoluția ponderii născuților vii în unități de ocrotire a sănătății în perioada 1938 - 1989 (%)

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 1990, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1990.

Politica demografică a epocii comuniste a avut ca scop principal creșterea demografică și evitarea implicațiilor negative ale îmbătrânirii demografice. Natalitatea ridicată, provocată de decretul anti-avort din 1966, a impus dezvoltarea în timp record a infrastructurii de îngrijire a sănătății mamei și copilului, dar și pe cea de creștere și educație a generațiilor, de la an la an tot mai numeroase.

Figura 4.4 Evoluția numărului de născuți vii din generația precedentă pe un loc în creșe în perioada 1950 - 1989

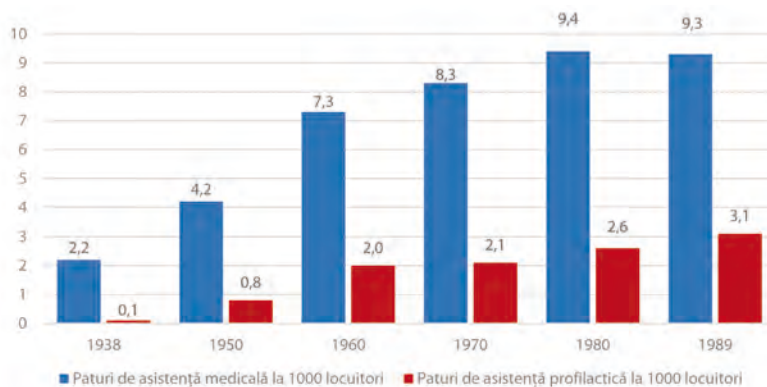
Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 1990, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1990.

³ Anuarul Statistic al României - 1990, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1990.

Creșa, ca serviciu destinat copiilor sub 3 ani, a fost dezvoltată cu deosebire în anii '70 - '80, în 1974 fiind elaborate reglementările referitoare la organizarea și funcționarea creșelor ca unități sanitare. Progresele au fost evidente, întrucât numărul de născuți vii dintr-o generație precedentă (intrarea la creșă fiind mai frecventă după vârsta de un an), ce revenea pe un loc în creșe a scăzut spectaculos, de la 71 în 1950 la 15 în 1970 și 5 în 1989 (figura nr. 4.4.). Cea mai amplă dezvoltare s-a înregistrat în 1980 când în România existau 902 creșe și 90000 de copii îngrijiți în creșe⁴.

Infrastructura de ansamblu a sistemului de ocrotire a sănătății s-a dezvoltat continuu, rezultate spectaculoase observându-se, mai ales din anii '60.

Figura 4.5 Evoluția numărului de paturi de asistență medicală și de asistență profilactică la 1000 de locuitori în perioada 1930 - 1989

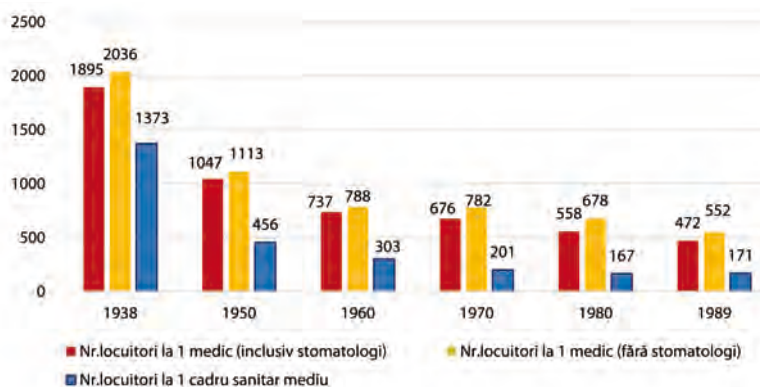

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 1990, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1990.

Astfel, numărul de paturi de asistență medicală, respectiv de asistență profilactică la 1000 de locuitori a crescut de la 4,2 în 1950 la 7,3 în 1960 și 9,4 în anii '80 (figura 4.5).

Politica de sănătate în această perioadă a vizat nu numai dezvoltarea infrastructurii medicale, dar și pe cea a învățământului medical românesc și a cercetării științifice în medicină. Ca rezultat, deși populația a crescut continuu, indicatorii de intensitate care compară personalul medical cu populația au cunoscut evoluții favorabile, în sensul diminuării lor în timp.

Figura 4.6 Evoluția numărului de locuitori ce revin la un medic, respectiv la un cadru sanitar mediu în perioada 1938 - 1989

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 1990, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1990.

Astfel, numărul de locuitori la un medic, respectiv la un cadru sanitar mediu a scăzut de la 1047, respectiv 456 în 1950 la 472, respectiv 171 în 1989 (figura 4.6).

⁴ **Educație timpurie în România**, București, editura Vanemonde, 2004, https://www.unicef.org/romania/ro/Studiu_crese.pdf

4.3 Ocrotirea sănătății în România după 1989

După 1989, pe fondul schimbărilor radicale din economie și societate, sistemul de sănătate a suferit numeroase derapaje, stagnări, regres, dar și progrese, ca majoritatea domeniilor de activitate. Sistemul de finanțare, legislația, mentalitățile, inerția din sistem, privatizările, reformele și politicile în domeniu au modelat evoluțiile indicatorilor specifici sectorului de sănătate. În cele ce urmează, vor fi prezentați cei mai importanți indicatori ai ocrotirii sănătății, regăsiți în anualele statistice ale INS, încercând, pe cât posibil, menținerea corespondenței cu cei din perioada anterioară.

Grija față de viitorul țării se oglindește în indicatorii de infrastructură pentru creșterea și educația tinerelor generații, de la cele mai fragede vârste (figura 4.7). Un indicator pertinent în context este *numărul de născuți vii din generația precedentă pe un loc în creșe*, căci arată gradul de pregătire cu servicii de îngrijire și educație al sectorului medical pentru generațiile care apar.

Figura 4.7 Evoluția numărului de născuți vii din generația precedentă pe un loc în creșe în perioada 1990 - 2016

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din *Anuarul Statistic al României - 2016*, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe *Tempo-Online*.

Cu toate că natalitatea a intrat în scădere severă încă din 1991, evoluția acestui indicator este nefavorabilă, de la aproximativ 8 copii în 1990, la 19 copii în anul 2001, reflectând o criză a infrastructurii destinată educației timpurii, întrucât numărul creșelor a scăzut dramatic de la 840 (în 1990) la 287 (în 2003)⁵. Principalele cauze ale acestei evoluții rezidă în scăderea natalității, concediul acordat mamelor pentru creșterea și îngrijirea copilului până la doi ani și restructurarea economiei care a crescut șomajul în rândul femeilor, după 1990⁶.

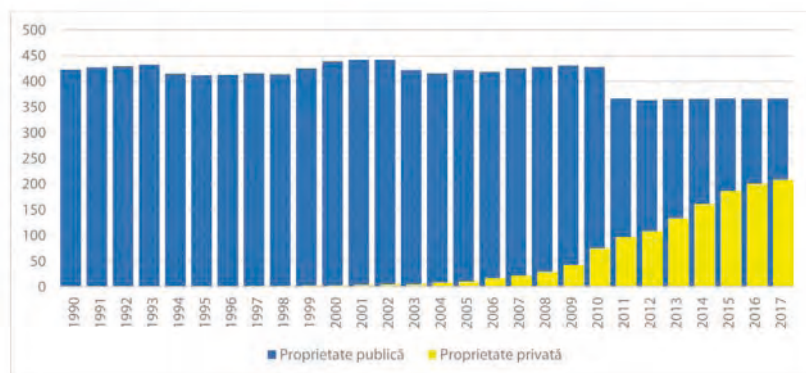
Nu trebuie uitată însă nici baza legală de organizare și funcționare a creșelor, care a rămas Ordinul Ministerului Sănătății, elaborat în 1974, pentru toate unitățile subordonate acestui minister. În 2001 a avut loc trecerea creșelor din subordinea sectorului sanitar în aceea a administrației publice locale, fără a se modifica organizarea și funcționarea creșelor ca servicii de îngrijire și educație destinate copiilor de vârstă mică. După acest an, evoluția numărului de copii în vârstă de un an pe un loc în creșe a intrat pe un fâgaș favorabil, diminuându-se până la 10 copii în 2016, dar neatingând încă nivelul din anul 1990.

Tot pe partea de infrastructură a sistemului de sănătate este de menționat că numărul de spitale publice a cunoscut o evoluție ușor stagnantă (în jurul a 425 de unități spitalicești) până în anul 2010, după care a scăzut la 367 în 2017.

⁵ **Educație timpurie în România**, București, editura Vanemonde, 2004, https://www.unicef.org/romania/ro/Studiu_crese.pdf

⁶ Idem.

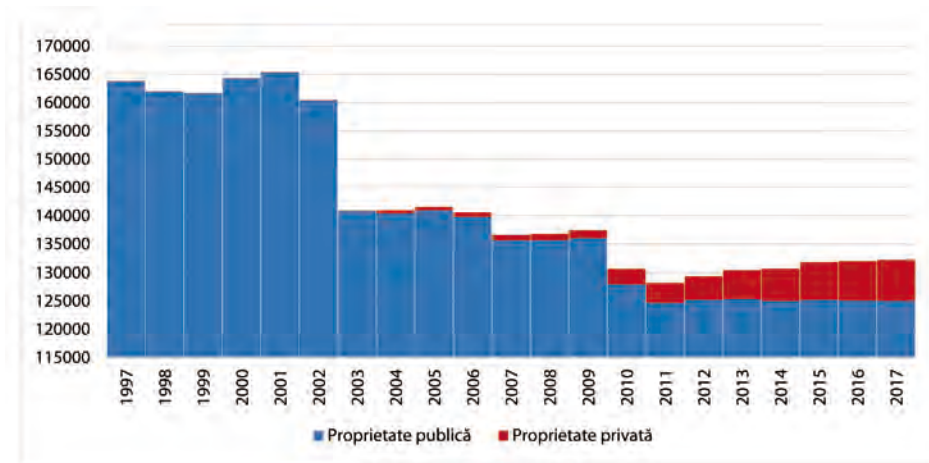
Figura 4.8 Evoluția numărului de spitale pe forme de proprietate în perioada 1990 - 2016

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 2016, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe Tempo-Online.

Această evoluție a avut loc pe fondul creșterii numărului de spitalele private, care reprezentau în 2017 mai mult de jumătate din numărul celor publice, respectiv 209 (figura 4.8).

Figura 4.9 Evoluția numărului de paturi în spitale pe forme de proprietate în perioada 1997 - 2017

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 2016, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe Tempo-Online.

Numărul de paturi în spitalele publice a scăzut brusc începând cu anul 2002, de la niveluri de peste 160000 în anii '90 la sub 126000 paturi în 2017, în timp ce inițiativa privată în domeniu a înregistrat o creștere în compensare, cu 7215 paturi în spitale private în anul 2017 (figura 4.9).

Ca urmare, dacă până în 2002, la 1000 de locuitori reveneau 7,2 paturi în spitale, din 2003 acest indicator a cunoscut o scădere bruscă la 6,5 paturi la 1000 locuitori și s-a menținut la niveluri apropiate până în 2017 (figura 4.10).

Figura 4.10 Evoluția numărului de locuitori ce revin la un pat în spitale în perioada 1997 - 2017

Notă: pentru intervalul 1990 - 2001 s-a lucrat cu populația după domiciliu, iar din 2002 cu populația după reședință.

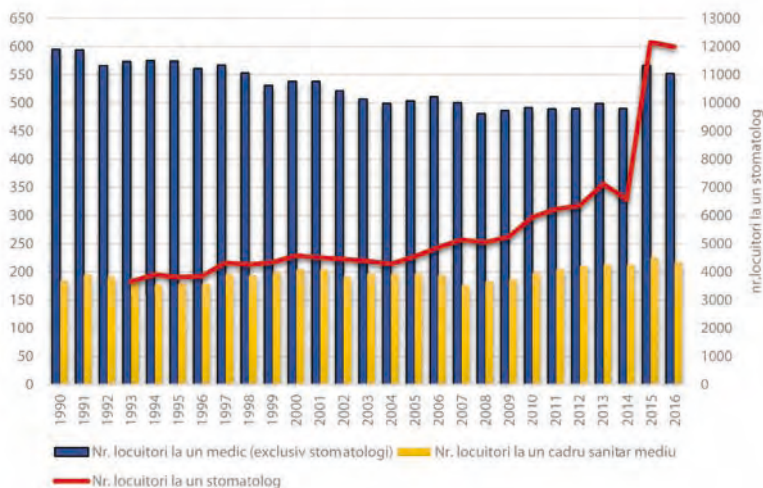
Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 2016, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe Tempo-Online.

Aceste evoluții au legătură cu politicile guvernamentale prin care se finanțează din fondurile de asigurări de sănătate un număr, mereu în scădere, de paturi din spitalele publice și private. și la nivel european se manifestă o astfel de tendință de reducere, considerându-se că astfel se stimulează tratarea mai eficientă a pacientului și reducerea costurilor în sistemul medical.

În ceea ce privește personalul medico-sanitar, numărul de locuitori ce revin la un medic (exclusiv stomatologi) a înregistrat o ușoară tendință de scădere, de la un nivel de 595 locuitori la un medic în 1990, la 490 în 2014 (figura 4.11). În 2015 s-a înregistrat însă, o creștere bruscă a nivelului acestui indicator, din cauza emigrației intense a medicilor români, în special în țări ale UE, în care salariile sunt semnificativ mai mari, sistemele de sănătate funcționează după criteriile de performanță, documentele de studii românești sunt recunoscute, iar profesarea este posibilă, chiar dorită de țările primitoare.

Cu medicii stomatologi situația este și mai îngrijorătoare. Dacă în anii 90, un stomatolog deservea peste 3500 de locuitori, acest indicator a crescut continuu dublându-se în 2014, pentru ca imediat în anul următor (2015) să crească exploziv la peste 12000, ca după modelul medicilor (figura 4.11). Cauza principală este emigrația a acestei categorii de medici, foarte solicitată în vestul Europei, unde salariile sunt semnificativ mai mari comparativ cu România, iar condițiile economice și sociale foarte prielnice pentru profesare și trai.

Figura 4.11 Evoluția numărului de locuitori la un medic, la un stomatolog și la un cadru sanitar mediu în perioada 1990 - 2016

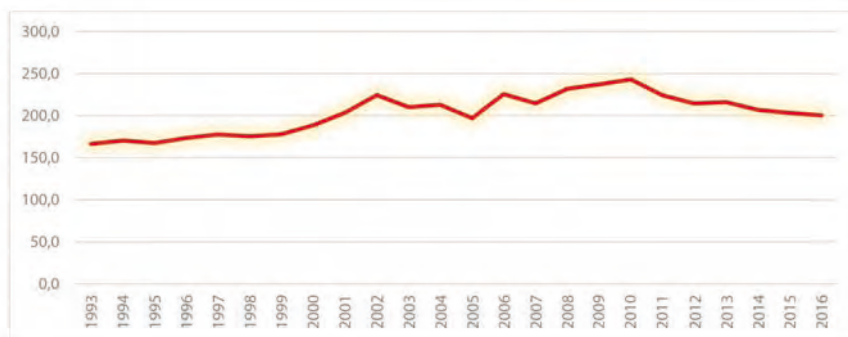
Notă: date indisponibile pentru numărul de stomatologi în anii 1990 - 1992: pentru intervalul 1990 - 2001 s-a lucrat cu populația după domiciliu, iar din 2002 cu populația după reședință.

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 2016, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe Tempo-Online.

În același tipar de evoluție se înscrie și numărul de locuitori ce revin la un cadru sanitar mediu. În cei 27 de ani ai perioadei analizate nivelul a oscilat mereu, pornind de la 185 în 1990, ajungând 205 în 2000 și 176 în anul integrării 2007, în 2015 - anul exploziei emigrației medicale -, a atins 226 locuitori la un cadru sanitar mediu, oglindind pierderile și de personal mediu sanitar prin emigrație (figura 4.11).

O altă componentă a statisticii în sectorul de sănătate se referă la asistența medicală. Unul dintre indicatorii relevanți la acest capitol este numărul de pacienți externăți din spitale la 1000 de locuitori, a cărui evoluție semnaleză probleme, fie în starea de sănătate a populației, fie în managementul sectorului de sănătate după anul 2000. Dacă până în acest an, rata anuală a externărilor era sub 200 pacienți ieșiți din spitale la 1000 locuitori, începând cu anul 2001 aceasta a crescut continuu, atingând maximum de 243 în 2010, după care a revenit la pragul de 200 în anul 2017, fără a mai coborî spre 150 ca în anii 90 (figura 4.12).

Figura 4.12 Evoluția numărului de pacienți externăți din spitale la 1000 de locuitori în intervalul 1993 - 2016

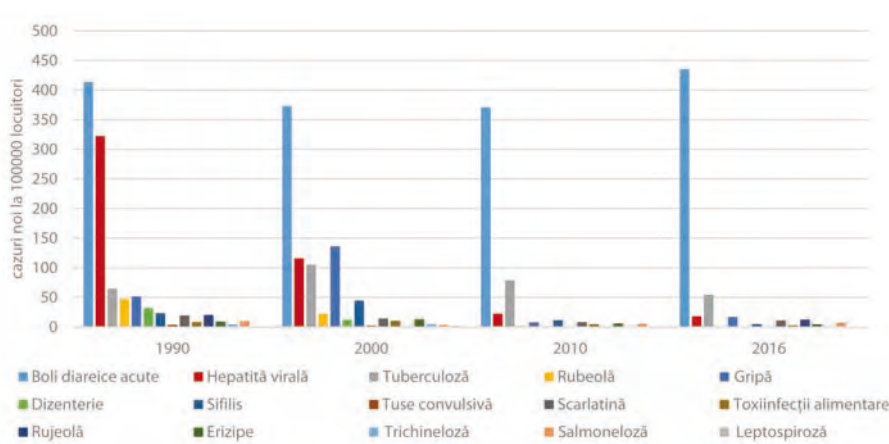

Notă: pentru intervalul 1990 - 2001 s-a lucrat cu populația după domiciliu, iar din 2002 cu populația după reședință.

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 2016, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe Tempo-Online.

Cazurile noi de îmbolnăviri prin boli infecțioase și parazitare indică incidența în populație a acestor boli, pentru care s-au depus eforturi de decenii, în sensul eradicării sau măcar al diminuării răspândirii lor. Sunt boli ale căror prevenție și tratare țin de educația sanitară, igiena colectivă și personală, de nivelul de trai și calitatea vieții (figura 4.13).

Figura 4.13 Evoluția ratei de incidență a unor boli infecțioase și parazitare în 1990, 2000, 2010 și 2016

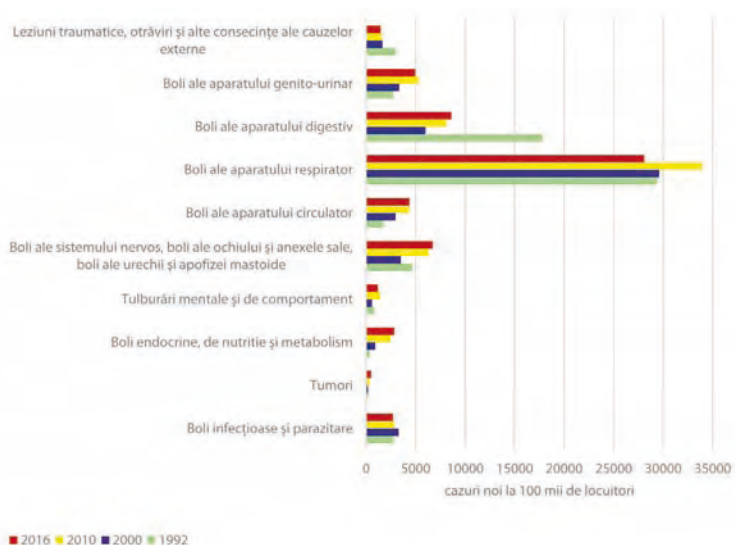
Notă: pentru intervalul 1990 - 2001 s-a lucrat cu populația după domiciliu, iar din 2002 cu populația după reședință.

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 2016, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe Tempo-Online.

Dintre toate bolile infecțioase și parazitare, bolile diareice acute au înregistrat, pe intervalul de analiză, cele mai ridicate rate de incidență. Dacă în 1990 se consemnau 414 cazuri noi de îmbolnăvire prin boli diareice acute la 100 mii de locuitori, în anii de mijloc - 2000 și 2010, ratele au scăzut la aproximativ 370, pentru ca în 2016 să constatăm un îngrijorător reviriment la 436 cazuri noi la 100 mii locuitori (figura 4.13). Sunt semnale ale unor carențe în educația privind igiena alimentară (calitatea hranei și a apei), igiena personală și colectivă, pe fondul reformelor fără sfârșit în educație și sănătate, dar și al discrepanțelor în nivelul de trai pe medii, pe regiuni, județe și pe anumite categorii defavorizate de populație.

Evoluții favorabile se pot observa la toate celelalte boli infecto-contagioase, în sensul scăderii drastice a incidenței lor, mai ales după anul 2010 (figura 4.13).

Figura 4.14 Evoluția ratei cazurilor noi pe clase de boli, declarate de medicii de familie în 1992, 2000, 2010 și 2016

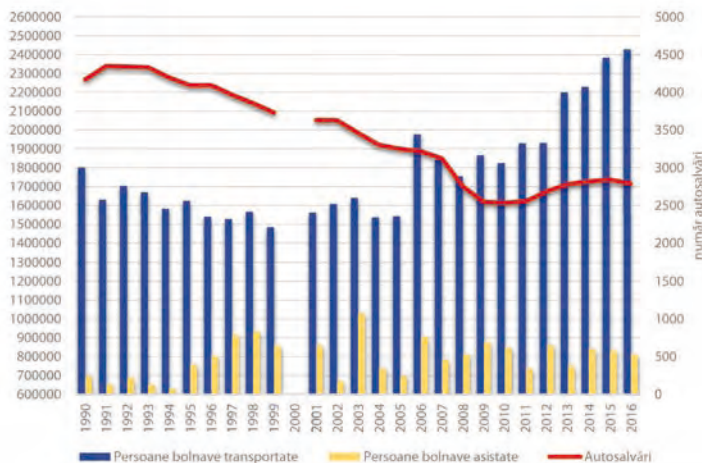
Notă: pentru intervalul 1990 - 2001 s-a lucrat cu populația după domiciliu, iar din 2002 cu populația după reședință.

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 2016, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe Tempo-Online.

Incidența bolilor declarate de medicii de familie în intervalul 1992 - 2016 evidențiază rolul important pe care aceștia îl au în depistarea precoce, prevenția și tratarea bolilor. Dintre toate clasele de boli, medicii de familie pot identifica într-o măsură mai mare bolile aparatului respirator, ale aparatului digestiv, ale sistemului nervos și ale aparatului genito-urinar. În perioada analizată, rata de incidență la 100 mii de locuitori a cazurilor noi declarate de medicii de familie a crescut în cazul bolilor endocrine, de nutriție și metabolism, al bolilor sistemului nervos, ale ochiului și ORL, al bolilor aparatului circulator și digestiv (figura 4.14).

În asistența de urgență se urmăresc indicatori care țin de dotarea cu autosalvări, dar și de numărul persoanelor asistate sau transportate.

Figura 4.15 Evoluția numărului de persoane bolnave transportate, respectiv asistate și a numărului de autosalvări în perioada 1990 - 2016

Sursa: realizată de autori pe baza datelor din Anuarul Statistic al României - 2016, Institutul Național de Statistică, București, 2017; respectiv date preluate de pe Tempo-Online.

Numărul persoanelor transportate prezintă, într-o primă perioadă, o tendință oscilatorie între 1485 mii persoane (1999) și 1800 mii persoane (1990), pentru ca în 2006 să crească brusc la peste 1,9 milioane persoane și mai apoi să atingă peste 2,4 mil. persoane transportate în 2016. Nu este cazul și al persoanelor asistate, care se situează la cote mult mai joase, pe un trend oscilant, între cele două extreme: 670 mii persoane în 2002 și 1,03 mil. persoane asistate în 2003 (figura 4.15).

Numărul autosalvărilor a înregistrat o tendință evidentă de scădere, de la 4350 câte funcționau în 1991, la 2536 în 2010, cu o revenire spre anul 2016, când se înregistrau 2792 de ambulanțe (figura 4.15). Apariția serviciilor private de urgență, reglementarea funcționării SMURD, lipsa investițiilor în parcul de ambulanțe pe măsura casării lor, sunt doar câteva dintre cauzele care au dus la această evoluție.

Figura 4.15 Spitalul Colțea (noaptea)

Sursa: De la Nicubunu - Operă proprie, CC BY-SA 3.0 ro, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16383737>.

Capitolul 05

Industria

Prof. univ. dr. Alexandru **ISAIC-MANIU**

Drd. Florentina Viorica **GHEORGHE**

Drd. Artur Emilian **SIMION**

Nina **ALEXEVICI**

Florica **CÎRSTEA**

CUPRINS

5.1 Perioada 1750-1848	100
5.2 Perioada 1848-1918	100
5.3 Perioada 1918-1940	109
5.4 Evoluții în industrie în perioada crizei economice (1929-1933).....	114
Principale resurse ale industriei extractive	114
Extracția de petrol brut	115
Producția de cărbune	115
Dinamica producției	116
Produse fizice diverse.....	116
Evoluția numărului de întreprinderi	117
Țițeiul.....	118
Gazele naturale.....	119
Cărbunele.....	120
Industria metaliferă.....	121
Metalurgia neferoasă	121
Producția de energie electrică.....	122
Plasarea României industriale în Europa	124
5.5 Industria în perioada celui de-al doilea Război Mondial	127
5.6 Perioada 1946-1965	129
5.7 Perioada 1966-1989	132
Industria constructoare de mașini	134
Industria metalurgică și chimică	136
Anexa I.....	138
Anexa II	140

5.1 Perioada 1750-1848

Revoluția industrială s-a declanșat în Anglia prin trecerea de la unelte la mașini, de la manufactură la fabrică, în ultima parte a secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, iar prima criză economică majoră a fost în 1825. Din Anglia, revoluția industrială s-a propagat treptat în majoritatea țărilor europene.

La începutul secolului al XIX-lea, economia românească era orientată în principal către Constantinopol. Tratatul de la Adrianopol (1829), după războiul ruso-turc, prevedea ca Principatele să fie administrate pe baza Regulamentelor Organice, perioada în care începe dezvoltarea modernă a țării. Până la 1848, activitățile cu caracter industrial se caracterizează prin organizarea producției sub forma breslelor și continuarea producției casnice.

Lipsa datelor statistice după sistemul seriilor face opțiunea abordării pe activități ca singura posibilă, cu semnalarea momentelor semnificative de evoluții în industrie.

Mineritul și metalurgia

Principalele activități au fost extracția de aur și argint – în Munții Apuseni, extracția de minereuri feroase în Banat, sare în Oltenia și Muntenia și începutul extracției țițeiului. În 1769 începe construirea Întreprinderii Metalurgice Reșița iar în anul 1850 a fost construit la Toplița un cuptor pentru obținerea fierului - capacitate 1200 tone-oră.

Sursele indică faptul că cea mai mare fabrică pare să fie cea de sticlă, întemeiată de Matei Basarab în 1650, la Târgoviște. Domnitorul Matei Vodă deținea o fabrică de hârtie, iar în 1768, în timpul lui Alexandru – Ghica Vodă este întemeiată o altă fabrică de hârtie. În 1778 se da de zestre Domniței Ruxandra Hanger o „fabrică de fidea”. În 1821 la Câmpulung funcționa o „fabrică de tutun”. Industria textilă s-a dezvoltat la Sibiu și Brașov, iar primele rafinării Schaeffer – 1840 și Heimsohn în 1844 la Lucăcești – Bacău. Din 1785 în Transilvania a fost proclamată libertatea industriei și meșteșugurilor, fapt ce a condus la o impulsie a dezvoltării industriei.

5.2 Perioada 1848-1918

Între 1848 și desăvârșirea procesului de unificare politico-statală din 1918, România a traversat una dintre perioadele semnificative de dezvoltare economică. Adoptarea în 1866 a unui tarif vamal protecționist și în 1887 a unei legi de încurajare a industriei (pentru întreprinderile cu cel puțin 25 de lucrători și 50.000 lei capital) prin acordarea unei scutiri de impozit pe 15 ani, scutiri de taxe vamale la importul de utilaje, reduceri de tarife pe calea ferată, etc.) au contribuit la impulsivitatea dezvoltării industriei.

Figura 5.1 Moara lui ASSAN

Sursa: <https://hyperflash.ro/moara-lui-assan/http://www.forcopar2basedesdonnees.org/Forcopar/Esemplari/Ru/Assan.pdf>
Giurescu, C. Constantin – Istoria Bucureștilor, București, 1979, Editura Sport-Turism

Recensământul „stabilimentelor industriale” din 1860 publicat de către D.P. Marțian, consemna funcționarea a 12.887 „stabilimente”, din care 2.986 create între 1830-1840, 2.032 între 1840-1850, respectiv 7.489 întemeiate între 1850-1860. Din total, 10.381 funcționau la sate, fiind cuprinși 28.252 lucrători, cu un volum total al producției de 90.240 mii lei (lei 1867). Ramurile principale de activitate erau: alimentară, materiale de construcții, textile și împletituri, ceramică și sticlă, tăbăcărie, hârtie și arte grafice, chimie și prelucrarea metalelor. Nivelul tehnic este redat de faptul că 5.126 stabilimente erau acționate de forța apei, 2.105 de forța vântului și 171 de vapori de apă [Anale Statistice 1863, nr.13, 14, 15, 16 pag 94-137]. Între 1866-1887 se înființau, în medie, 8,2 fabrici anual, între 1887-1893 câte 14 fabrici pe an, iar între 1893-1906 câte 18 fabrici/an, în principal în industriile: alimentară, lemn, textilă, petrol și prelucrarea metalelor.

În 1869, în Principatele Unite funcționau 33 de mori cu abur, iar în 1895 numărul se ridica la 98, cu o capacitate totală de circa 185 vagoane (de 10 tone) zilnic, cu 2.081 lucrători și o forță motrică cu 8.300 cai abur. Fabrica de bere Bragadiru s-a fondat în 1895, iar în 1899 fabrica de bere Azuga. Se dezvoltă „industria zahărului” și pot fi menționate fabricile din Sascut - 1875 și Chitila - 1876. În industria textilă, prima fabrică i-a aparținut lui Mihail Kogălniceanu (1854), cu profil de fabricarea postavului, beneficiind de facilități fiscale semnificative. Conform rezultatelor Anchetei Industriale din anul 1902, numărul angajaților din cele 54.405 stabilimente industriale de dimensiune mijlocie era de 105.031 persoane, iar în cele 625 de stabilimente din „industria mare” ocupau 39.746 persoane [Anchetă industrială 1901-1902, vol.I, Industria Mare, București 1904, pag.38]. În tabelul 5.2 se prezintă detalierea angajaților pe meserii, iar în figura 5.2 - structura întreprinderilor, după mărime, conform rezultatelor Anchetei Industriale din 1901-1902.

Tabelul 5.2 Industria mică și mijlocie în 1902

Nr. crt.	Gruparea meseriilor	Număr pers.
1	Industria ceramică	4.229
2	Industria materiilor minerale	1.705
3	Industria metalelor	15.100
4	Industria lemnului și a mobilierului	15.306
5	Industria tăbăcăriei și pielăriei	1.789
6	Industria alimentară	8.818
7	Industria textile	1.912
8	Industria împletiturilor de tot felul	2.737
9	Industria îmbrăcămintei și anexelor sale	40.759
10	Industria chimică	931
11	Industria hârtiei	384
12	Industria artelor grafice	1.312
13	Industria construcțiilor	1.772
14	Industrii diverse	1.001
	TOTAL	97.755

Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea României, Ed.II, Imprimeria Națională, București, 1936, pag. 86*

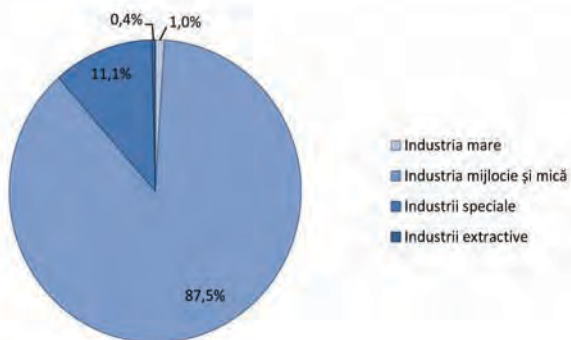
„Suntem țărani, curată socoteală, și țărănește ar fi trebuit să gospodărim. [...]

Un pas pe care îl face deputatul în cameră, o prostie pe care o zice, costă pe țară bani și banul e muncă. Un șir, scris de un ajutor de primar la sat, costă bani și banul e muncă. O prelegere rea, ținută la universitate costă bani și banul e muncă – în sfârșit banul este pretutindenea reprezentantul și tălmăcirea citează a muncii, într-însul e sudoare și putere musculară. [...]. Franțuzul ia o bucată de metal în preț de 50 de parale și-ți face din ea un ceasornic, pe care ți-l vinde cu doi napoleoni; d-ta îi vinzi ocaua de lână cu un franc și el ți-o trimite înapoi sub formă de postav și-ți ia pe aceeași oca 20 de franci; franțuzul ia paie de orez, care nu-l țiiu nimica și-ți împletește din ele o pălărie, pe care nevasta dumitale dă trei sau patru napoleoni. [...]

Neapărat că nu trebuie să rămânem popor agricol, ci trebuie să devenim și noi nație industrială măcar pentru trebuințele noastre, dar vezi că trebuie omul să-nvețe mai întâi carte și apoi să calce a popă; trebuie mai întâi să fie nație industrială și după aceea abia să ai legile și instituțiile națiilor industriale.”

„Paralele economice”, 13 decembrie 1877, „Timpul”.

În : Mihai Eminescu, *Opere, X, Publicistica, 1877-1880, Ed. Academiei, București 1989*

Figura 5.2 Structura stabilimentelor industriale după mărime

Industria mare se dezvoltă îndeosebi după adoptarea în 1912 a *Legii meseriilor*. De menționat că încă din 1880 se înființează primele societăți pe acțiuni (din care 4 au avut profil industrial). În totalul industriei erau ocupate 169.198 persoane, 62,1% în industria mică și mijlocie, respectiv 23,5% în industria mare.

Tabelul 5.3 Industria mică și mijlocie în 1902

Nr. crt	Industria	Număr întreprinderi	Angajați Total
1	Alimentară	191	10.564
2	Chimică	105	2.884
3	Metalelor	75	7.565
4	Lemnului	72	7.104
5	Textilă	31	2.444
6	Hârtiei	13	1.422
7	Artelor grafice	26	1.693
8	Ceramică	13	1.094
9	Materiilor minerale	13	849
10	Îmbrăcămintei și anexe	35	1.864
11	Tăbăcăriei și pielăriei	25	1.213
12	Sticlăriei	6	562
13	Diverse	20	488
	TOTAL	625	39.746

Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea Romaniei, Ed.II, Imprimeria Națională, București, 1936, pag.116*

Din totalul salariaților, 26,5% sunt în industria alimentară, iar în totalul întreprinderilor de profil ponderea este 30,5% fapt ce oferă o informație asupra dimensiunii întreprinderilor.

După volumul valoric, industria chimică contribuie cu circa 10%, urmată de industria lemnului și mobilierului cu circa 8% și industria metalelor cu 7,5%.

Un rol în impulsionarea dezvoltării industriale l-au avut legile de încurajare a industriei. De exemplu, prin legea din 1887 au beneficiat 30 întreprinderi, în 1890 un număr de 12, în anul 1900 beneficiază 18, iar numărul crește an de an, 92 în 1905, 97 în 1907, 60 în 1909, 46 în 1912, pe întreg intervalul 1887-1912, totalul beneficiarilor fiind 769.

Criza economică din 1873 a lovit puternic atât industria ușoară, cât și cea alimentară, iar avântul dezvoltării post-criză a fost frânat de războiul vama din 1886-1891 declanșat de Austro-Ungaria.

„Vecinătatea Austriei este omoritoare pentru noi, dacă nu ne vom trezi devreme și nu vom arunca la naiba toți receptorii, subreceptorii, sub-subreceptorii, dacă nu vom descărca pe țaran și nu îi vom asigura o dezvoltare liniștită, dacă nu ne vom hotărî, să nu purtăm nici un product străin pe noi, precum au facut ungurii în vremea absolutismului”.

Mihai Eminescu : „Influența austriacă asupra românilor din principate”, *prelegere publică, Convorbiri literare, X, nr.5, 1 septembrie 1876*-Cf.cu: V. Nechita, Editura Junimea, 1983, p 109

Treptat se amplifică volumul construcțiilor și deci al industriei materialelor de construcții, astfel în 1901 se înregistrează funcționarea a 13 fabrici de cărămidă. Prima fabrică de ciment „Portland” a fost construită la Brăila (1889-1890), apoi la Azuga, iar în 1889 la Cernavodă. O mare fabrică de sticlă a fost la Azuga în 1880. În 1863 se pune în funcțiune „Arsenalul Armatei”, iar în 1864 se dă în funcțiune uzina Lemaître (în socialism redenumită „Timpuri Noi”), iar în 1873 – Pirotehnia Armatei.

Distribuția teritorială a întreprinderilor este puternic eterogenă, de exemplu: în județul Ilfov funcționau 195 de întreprinderi, în Prahova 78, în Covurlui 38, iar în Neamț 37, în timp ce în Romanși doar 2, la fel în Olt, iar în Vlașca 1 (din totalul celor 625). În 1896 s-a înființat societatea „Steaua Română”, apoi „Astra”, iar în 1898 „Societatea Aurora” – toate în domeniul rafinării petrolului. În anul 1910 existau 21 de întreprinderi petroliere mari, iar în 1906 producția de țiței a fost de 887.000 tone. Graficul din figura 5.7 ilustrează evoluția volumului de țiței extras și a prețului acestuia.

Centrala Sinaia a fost cea mai mare centrală din țară la acea dată. Turbinele de tip Francis orizontale de 3600 CP au fost fabricate de firma Voight, fiind primele turbine moderne de acest tip montate în Europa. Generatoarele electrice de 250 kW și 300 V curent alternativ au fost fabricate de AEG și de Siemens AG and Sachsenwerk. În 1898 „Sinaia 1” (4 grupuri x 250 kW) intra ulterior în funcțiune. Ea se află și în prezent în utilizare.

Figura 5.3 Centrala hidroelectrică

Sursa: <http://www.hidroelectrica.ro/Details.aspx?page=74&article=73>

Figura 5.4 Tramvai electric în Brăila

Sursa: <http://adevarul.ro/locale/braila/foto-tramvaiul-electric-fala-brailiei-115-ani> Tramvaiul electric - fala Brăilei de acum 115 ani (Florentin Coman)

Primul tramvai electric în **Brăila** s-a realizat în anul 1897. Linia de circa 10 kilometri, făcea legătura între centrul orașului și stațiunea Lacu Sărat. Orarul trebuia afișat și respectat, iar pentru călători regulile prevedeau, de pildă: „**Persoanele cu pachete cari prin volumul sau conținutul lor ar putea jena pe ceilalți voiajori nu vor fi admise în tramvaie. Persoanele ale căror vestimente vor fi murdare astfel ca să murdărească sau să incomodeze pe ceilalți voiajori nu vor fi admise în tramvaie. În interiorul trăsurilor este oprit a se fuma și de a se cânta. Căinii nu vor fi admiși în tramvaie**”.

În **București** primul tramvai cu tracțiune electrică a fost pus în funcțiune în anul 1894 și făcea legătura între Cotroceni și Obor, având numărul 14 (primele 13 erau tractate de cai, în 1929 a fost desființat ultimul tramvai cu cai) fiind vopsit în verde pentru identificare (fiecare linie avea culoare distinctă, culoarea galbenă s-a utilizat după generalizarea transportului electric).

Figura 5.5 Tramvai cu tracțiune electrică în București

Sursa: <http://www.ziare.com/cultura/documentar/primul-tramvai-electric-din-bucuresti-pornea-acum-120-de-ani-documentar-1337611>

În **Sibiu** primele tramvaie electrice au funcționat din 1904. În prezent mai funcționează ocazional o linie între Sibiu și Rășinari.

Sursa: http://www.tursib.ro/page/istoric_tramvaie

Tramvaie electrice în alte orașe :

Cernăuți – 1897

Chișinău – 1914

Galați – 1900

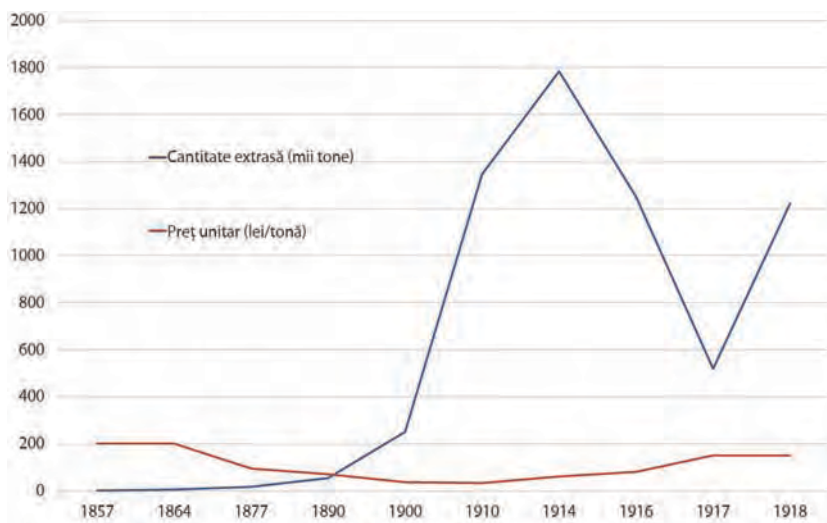
Iași – 1900 (cu specific ecartamentul metric, similar cu cele din Sibiu și Arad)

Oradea – 1905

Timișoara – 1899 (cu vagoane fabricate la Arad)

Figura 5.6 Tramvai cu tracțiune electrică în Sibiu

Sursa principală : STATISTICA UZINELOR ELECTRICE DIN ROMÂNIA - 1929, România villamos műveinek, INS, Biblioteca INS, 2454-D

Figura 5.7 Evoluția volumului și prețului țiteiului extras

Sursa: Statistica Minieră a României pentru anii 1913/14- 1915/16, Tipografia Curții Regale, pag.4-5, 1920

Tabelul 5.4 Valoarea și structura producției industriei mari pe ramuri (prețuri medii 1899-1901)

Ramura	Val. Prod.(mii lei)	Procente(%)
Total	231050	100,0
Ceramică	2258	0,9
Sticlă	2245	0,9
Materiale de construcții	1931	0,8
Prelucrarea metalelor	17487	7,6
Prelucrarea lemnului	18304	8,0
Pielărie	9860	4,2
Alimentară	131395	56,7
Textilă	6456	2,8
Confecții	8282	3,6
Chimică	22998	9,9
Hârtie	5057	2,2
Poligrafie	5392	2,3
Diverse	185	0,1

Sursa: Ancheta industrială din anii 1901-1902, vol.I, industria mare, București, 1904

Datele Anchetei industriale din 1901-1902 indică o consolidare a industriei, relevante fiind informațiile tabelului 5.4. Totodată, se mențin discrepanțe puternice între ramuri, industria alimentară deținând cea mai importantă pondere (56,7%) în totalul valorii celor 607 mari întreprinderi incluse în anchetă. Treptat, producția s-a diversificat, nomenclatorul produselor depășind tipologia industriei casnice sau a breslelor. Câteva produse fizice, conform Anchetei din 1901, sunt prezentate în tabelul 5.5.

Tabelul 5.5 Produsele principale ale industriei mari prelucrătoare, în anii 1901-1902

Produse	U.M.	Cantitatea
Căramizi	mii bucati	27.914
Căramizi refractare	mii bucati	1.171
Geamuri	mii lazi	18
Oglinzi de cristal și de sticlă subțire șlefuite	m ²	3.500
Oglinzi de sticlă ordinară	tone	27
Ciment	tone	19.238
Var hidraulic	tone	23.546
Var alb	tone	9.280
Ipsos	tone	2.287
Cuie de sârmă, nituri și țiște	tone	4.309
Sârmă	tone	186
Cherestea de brad, scânduri dușumele, rinduite și nerinduite, laturi și lemne de construcție	m ³	601.630
Scânduri de stejar, lemne de construcție, doage, parchete de stejar	m ³	21.861
Făina de grâu	tone	273.606
Tutunuri	tone	3.152
Zahăr rafinat	tone	19.120
Țigarete	mii bucati	220.042
Spirt	grade dl	134.599
Mălai	tone	46.312
Pâine, jimbă, franzelă	tone	12.557
Bere	hl	66.729
Paste făinoase	tone	618
Conserve de legume	tone	361
Conserve de carne	tone	76
Conserve de pește	tone	2
Postavuri diferite	tone	378
Articole de frânghierie	tone	679
Pânză națională	m	358.771
Barchet	m	150.000
Țesături mai fine	kg	889
Pânză de cânepă	m	2.500
Pânză de lână	m	1.000
Pălării de păslă	duzini	23.836
Petrol lampant	tone	33.210
Benzină	tone	23.607
Uleiuri minerale, motorină	tone	11.103
Săpun transparent și săpunuri fine de toaletă	tone	118
Hârtie de scris și imprimat	tone	4.149
Hârtie de împachetat	tone	2.635
Mucava (carton)	tone	1.262

Sursa: Anchetă Industrială din anii 1901-1902, vol.I, Industria mare, București, 1904

În jurul anului 1900 petrolul ocupa locul II în totalul exporturilor, după cereale și industria lemnului. Pentru industria lemnului interesante sunt informațiile tabelelor 5.6 și 5.7.

Tabelul 5.6 oferă date asupra evaluării pădurilor din județele de la sud de Dunăre.

Tabelul 5.6 Valoarea pădurilor din Cadrilater

OCOALE SILVICE	Evaluarea unui ha de pădure (lei)	Evaluarea totală a pădurilor (lei)
Bazargic	5299	60.237.212
Balcic	4089	85.952.492
Valoarea medie Jud. Caliacra	4868	85.952.492
Curt Bunar	3099	68.309.204
Acadânlar	3648	77.488.444
Silistra	4962	79.948.910
Turtucaia	4765	56.468.685
Valoarea medie Jud. Durostor	4323	282.215.243
Total general	X	368.167.735

Tabelul 5.7 Venitul brut al pădurilor în perioada 1927 - 1932

OCOALE SILVICE	Venit brut pe anii 1927-1937 (Lei)	Venitul brut anual mediu (Lei)	Venit pe an și Ha (Lei)
Bazargic	13.334.840	2.305.806	203
Balcic	5.244.480	1.311.110	208
Jud. Caliacra	19.079.320	3.616.916	204
R	19.079.320	3.616.916	X
Curt Bunar	15.318.089	2.553.015	104
Acadânlar	14.276.743	2.855.348	134
Silistra	19.357.264	3.226.210	200
Turtucaia	15.863.688	2.643.948	223
Jud. Durostor	64.815.784	11.278.521	157
Total general	83.895.104	14.895.437	X

Sursa: Cadrilateru 1913-1938, volumul I, Analele Dobrogei, Anul XIX, volumul I, 1938, Cernăuți, Glasul Bucovinei, pag. 198

Până în 1913, în Cadrilater, regimul fiuciar era reglementat prin legile otomane din 1858. Prin legea de organizare a Dobrogei Noi din 1914, modificată în 1924 și 1930 se reglementează și drepturile de proprietate fiuciară.

Câteva date privitor la extinderea utilizării civile a energiei electrice

După 1880, multe orașe din România au dezvoltat strategii pentru generarea și utilizarea energiei electrice.

1882 - București, prima centrală electrică

1884 - Timișoara, primul oraș cu străzi luminate electric

1890 - Cluj, Societatea de Gaz planifică introducerea iluminatului stradal electric

1893 - Galați: Se înființează Societatea de Exploatare a Electricității și Gazului

1895 - Bacău

1896 - Craiova

1896 - Sibiu

1895 - „Uzina Electrică” din Sibiu și hidrocentrala de la Sadu I

1898 - „Sinaia I”, prima hidrocentrală

1907 - Se pune în funcție hidrocentrala Sadu II

1939 - Începe extinderea electricității în toată țara

1955 - Înființarea Dispecerului Energetic Național

1958 - Dezvoltarea rețelei de transport al energiei electrice

1968 - Dispecerul Ardeal se mută de la Sibiu la Cluj

1990 - RENEL

1998 - CONEL

2000 - TRANSELECTRICA

Sursa: <http://www.transelectrica.ro/web/tel/istoric-1898;jsessionid=E885B855A2F7297FFDE6FCB789A659AB>

În continuare prezentăm date asupra producției de petrol. Datele cuprind valoarea totală a producției de petrol, precum și valoarea producției de petrol în funcție de tipurile de proprietate (publică, privată).

Tabelul 5.8 Volumul și valoarea producției de țigări

ANII	Proprietățile Statului			Proprietățile Particulare			Totalul producției		
	Producțiunea	Valoarea producțiunei	% din total	Producțiunea	Valoarea producțiunei	% din total	Producțiunea	Valoarea producțiunei	%
	Kgr.	Lei		Kgr.	Lei		Kgr.	Lei	
1906/1907	121894707	3871454	12,55	849124168	29276168	87,45	971018875	33147622	100
1907/1908	162199569	5631292	14,13	985283384	36376625	85,87	1147482953	42007917	100
1908/1909	150921779	5229808	13,25	988346640	38669950	86,75	1139268419	43899758	100
1909/1910	123855747	4042388	9,14	1232010788	41583156	90,86	1355866535	45625544	100
1910/1911	112137567	3742788	8,46	1214357723	35908331	91,54	1326495290	39651119	100
1911/1912	288605291	9022276	17,76	1336513567	40274080	82,24	1625118858	49296356	100
1912/1913	201866123	7606298	10,63	1696686292	73730829	89,37	1898554415	81337127	100

Sursa: Statistica Minieră a României pe anii 1906/1907-1912/1913, Ministerul Industriei și Comerțului, Biroul Statistic, Institutul de Editură și Arte Grafice „Flacăra” S.A., str. Câmpineanu, nr. 40, 1914, pag. 18

Tabelul 5.9 Producția și valoarea petrolului brut de la 1857-1918

Anii	TOTAL (tone)	Valoarea (Lei)	Anii	TOTAL (tone)	Valoarea (Lei)
1857	275	55000	1889	41400	2898000
1858	495	99800	1890	53500	3731000
1859	605	121000	1891	74900	3055500
1860	1188	237000	1892	82500	3712500
1861	2403	480600	1893	74500	3352500
1862	3226	645200	1894	68550	3174750
1863	3886	777200	1895	80000	3636000
1864	4591	918200	1896	81570	3400650
1865	5426	1085200	1897	110050	3573000
1866	5915	1183000	1898	180000	4795650
1867	6465	1293000	1899	250000	8923500
1868	7062	1412400	1900	250000	9060000
1869	6782	1356400	1901	269000	9324000
1870	11649	1164900	1902	311000	11460000
1871	11572	1157200	1903	394085	11822550
1872	12690	1187800	1904	503108	15878618
1873	14468	1146800	1905	639978	20384758
1874	14350	1435000	1906	890146	34452633
1875	15100	1510000	1907	1151002	47695704
1876	15480	1510000	1908	1150723	52772495
1877	16100	1510000	1909	1294201	52213163
1878	15200	1510000	1910	1345885	43323139
1879	15300	1530000	1911	1545299	53746153
1880	15900	1590000	1912	1804761	72190440
1881	16900	1183000	1913	1885225	131965750
1882	19000	1330000	1914	1783947	107036680
1883	19400	1358000	1915	1673145	83657250
1884	29300	2051000	1916	1250000	100000000
1885	26900	1883000	1917	518460	77769000
1886	23450	2341500	1918	1222582	183387300
1887	25300	1771000			
1888	30400	2128000			
			Total general	21.376.295	1.200.454.583

Sursa: Statistica Minieră a României pe anul 1920, Ministerul Industriei și Comerțului, București, Tipografia Lucia, 1921, pag. 4-5

Cel mai mare muzeu tehnic în aer liber din Europa, Muzeul Locomotivelor cu Abur, se află în Parcul Triaj din Reșița. A fost înființat în anul 1972, fiind amenajat la aniversarea unui secol de fabricare a locomotivelor cu abur la Reșița. Exponentul valoros este locomotiva „Resicza”, prima dintre cele trei locomotive cu aburi construite în spațiul sud-est european, între anii 1872-1873, vcare a fost recuperată, în 1961, de la Câmpia Turzii. Au fost fabricate în total 1491 de locomotive cu aburi până în anul 1964, când s-a trecut la procedura de locomotive Diesel și apoi electrice. Fabricația locomotivelor la Reșița s-a încheiat cu 10 locomotive destinate exportului.

Figura 5.8 Prima locomotivă fabricată la Reșița

Figura 5.9 Cea mai puternică locomotivă cu abur folosită și în Cel de-al Doilea Război Mondial (aflată acum în gara Timișoara)

Sursa principală: <http://zidezi.ro/turism/muzeul-locomotivelor-cu-abur-de-la-resita.html>

5.3 Perioada 1918-1940

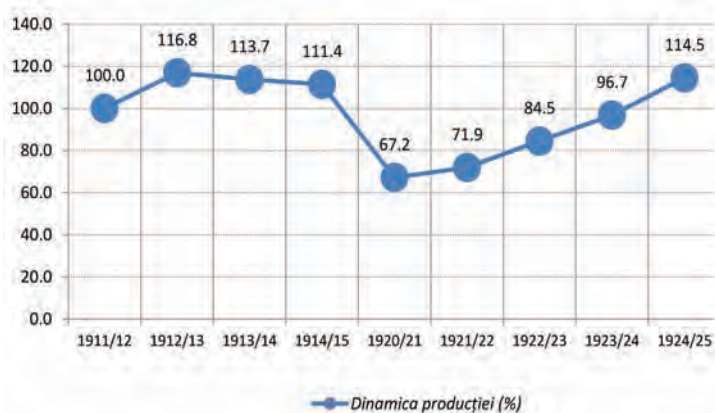
Deși războiul a cauzat pierderi în economie și în special industriei, refacerea a fost relativ rapidă așa cum rezultă din tabelul alăturat (tabelul 5.10). Producția de cărbune a fost în întregul Regat de 1.559.350 tone în 1919 și 1.570.391 în 1920 (din care 70,8% în Transilvania, 17,0% în vechiul Regat și 12,2% în Banat). Dinamica producției de țiței este redată în figura 5.10, din care se constată că în 1924 s-a atins nivelul antebelic.

Tabelul 5.10 Evoluția producției de țiței

Anii	Producția (tone)
1911/12	1.625.119
1912/13	1.898.545
1913/14	1.847.875
1914/15	1.810.171
1915/16	1.588.330
1916/17	898.994
1917/18	724.230
1918/19	968.611
1919/20	855.561
1920/21	1.092.140

Sursa: Statistica Minieră a României pe anul 1920, București, Tipografia LUCIA, 1921, pag.V

Figura 5.10 Dinamica producției de țiței 1912 -1925

Sursa: Calculat pe baza datelor din Statistica Minieră a României, Ministerul Industriei și Comerțului, București, Tipografiile Române Unite, 1925, pag. VII

După Marea Unire, economia României capătă o altă dimensiune, astfel (N. Manoilescu, *Importanța și perspectivele industriei în noua Românie*, Expunere la Congresul Industriei, 24 ianuarie 1921):

- populația sporește la 17.393.149 locuitori, de la 7.904.104 (220%);
- suprafața ajunge la 294.967 km² în loc de 137.903 km²;
- agricultura are un plus de potențial, prin suprafața cultivată, de la 6.102.631 ha la 13.128.000 ha;
- industria mare, după numărul cailor putere, crește la 235% (de la 211.582 H.P. la 497.0936 H.P.);
- lungimea rețelei de cale ferată: 10.583 km față de 4.155 km.

Toate forțele economice au sporit în proporții de la 2.1 la 2.5, Transilvania și Banatul amplifică caracterul industrial al economiei României, iar Basarabia, pe cel agricol. Structura aportului provinciilor la constituirea industriei naționale se prezintă în tabelul 5.11, informațiile conținute în cifre indicând totodată și nivelul tehnic al industriei pe provincii.

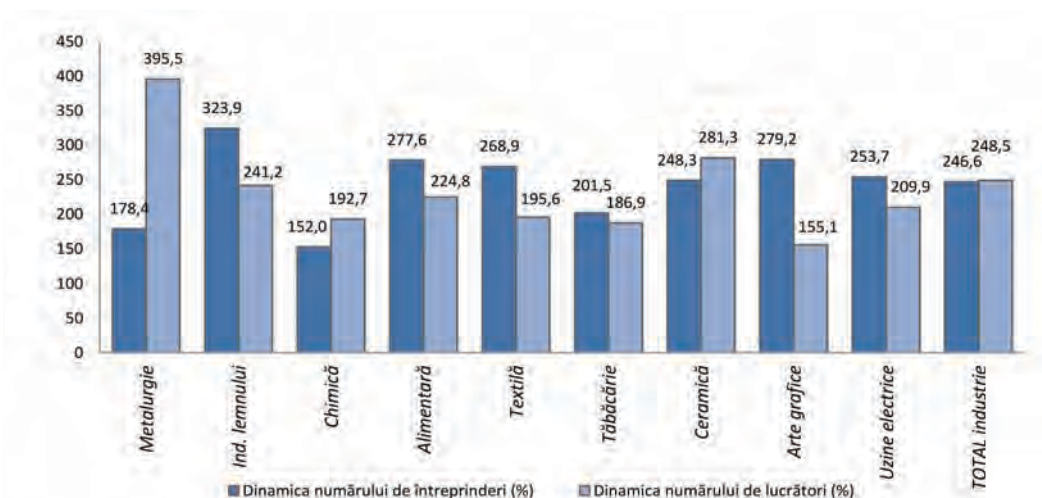
Tabelul 5.11. Ponderea provinciilor în industria națională în 1919 (%)

	Numărul întreprinderilor	Capitalul investit	Forța motrică	Personalul	Valoarea combustibilului	Valoarea materiei prime	Valoarea producției
Vechiul Regat	41,0	50,0	39,0	41,0	39,0	52,0	53,0
Transilvania	37,0	29,0	40,0	33,0	38,0	28,0	27,0
Banat	5,0	8,0	15,0	19,0	12,0	9,0	11,0
Bucovina	8,0	7,0	3,0	4,0	8,0	7,0	5,0
Basarabia	9,0	6,0	3,0	3,0	3,0	4,0	4,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea României, Ed.II, Imprimeria Națională, București, 1936, pag.156*

Pe ramuri ale industriei, numărul de întreprinderi și al lucrătorilor, se prezintă în figura 5.11.

Figura 5.11 Dinamica numerică a întreprinderilor și a lucrătorilor (1919/1900)

Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea României, Ed.II, Imprimeria Națională, București, 1936*

În Vechiul Regat funcționau în industria mare un număr de 1114 întreprinderi cu personal în număr de 63.346 persoane, numărul cel mai mare fiind în industria lemnului (18.613), urmată de industria alimentară (11.591), numărul cel mai redus fiind în industria energiei electrice (1.509), industrie care are și gradul cel mai ridicat de înzestrare tehnică (57.983 H.P, din total, circa 31%), capitalul investit în industrie în anul 1919 a fost de 1.406.527 mii lei, volumul cel mai ridicat al investițiilor fiind în industria alimentară (circa 34%).

Provinciile au avut contribuții complementare la sistemul economic industrial al României Mari, astfel: în industria metalurgică, comparativ cu Vechiul Regat, Banatul are un coeficient de 5,82, iar Basarabia de 0,09, în industria alimentară comparativ cu Vechiul Regat (nivel valoric 1), în Banat devansarea este de 1,36, iar în Basarabia de 0,54, în industria ceramicii Bucovina devansează cu 2,58 iar Basarabia realizează doar 0,04. La nivelul întregii industrii, față de Vechiul Regat, Banatul devansează semnificativ (2,33), iar Basarabia se depărtează semnificativ (0,22).

În tabelul 5.12 se prezintă informații pentru ramurile: alimentară, chimică, ceramică și pe total, pentru indicatorii: număr de întreprinderi, capital investit, forța motrică, numărul personalului și valoarea producției.

Tabelul 5.12 Indicatorii economici pentru principalele ramuri industriale în perioada 1919-1933

Industria	Anul	Numărul întreprinderilor	Capitalul investit (mii lei)	Forța motrică (H.P)	Personalul			Valoarea producției (mii lei)
					Ad-tiv și tehnic	Lucrători	Total	
Alimentară	1919	977	1042628	98584	4831	21223	26054	4416580
	1922	536	-	82870	3115	19990	23054	6061632
	1923	-	-	-	-	-	-	9730238
	1924	842	237351	101514	3930	28981	32911	14427830
	1925	602	224512	87905	3062	23796	26858	10238909
	1926	840	247458	99822	3560	31112	34672	14959371
	1927	1147	11335399	125266	5533	29616	35149	17435905
	1928	1133	11710459	129888	5451	24826	30277	18605354
	1929	1004	11686434	126336	4855	20789	25644	15312076
	1930	991	11280595	124875	4630	20566	25196	14134051
	1931	1030	11237682	127906	4286	17808	22094	7561851
	1932	1028	11078005	130570	3995	16725	20720	8512800
	1933	1029	10501527	128635	3985	24269	28254	9329289
Chimică	1919	187	247338	56526	1216	7524	8740	1217917
	1922	290	-	77000	1500	10000	11500	4963000
	1923	-	-	-	-	-	-	7538936
	1924	354	85394	51286	1764	12120	13884	10094638
	1925	281	84555	44347	1012	8034	9046	2115906
	1926	251	73751	43053	1158	7633	8791	2385660
	1927	378	6545665	62890	2750	15059	17809	11448927
	1928	330	6393218	64745	3280	16448	19728	11346702
	1929	248	6131896	69326	3084	16154	19238	11011389
	1930	261	6542220	65216	2992	14623	17615	9003997
	1931	256	7393473	67013	2877	15566	18443	7340195
	1932	278	7158869	65659	2531	11222	13753	7384135
	1933	257	8225080	83257	3288	13891	17179	6596999
Ceramică	1919	216	199875	39779	1080	13425	14505	343061
	1922	561	-	47767	883	12394	13277	645531
	1923	-	-	-	-	-	-	1467314
	1924	29	3132	481	74	741	815	56636
	1925	30	3324	572	52	814	866	85542
	1926	34	2935	487	58	669	727	72927
	1927	38	117100	727	71	743	814	87521
	1928	33	120623	757	83	749	832	95658
	1929	32	119487	683	80	754	834	104553
	1930	31	104920	491	77	605	682	76301
	1931	31	106555	712	85	691	776	49064
	1932	33	96440	518	64	620	684	40637
	1933	39	95586	518	64	646	710	48700
Total	1919	2747	2837299	481155	17288	140135	157423	11711796
	1922	2924	-	375011	16325	147029	163354	22378749
	1923	3301	-	392065	-	164000	-	34384323
	1924	3840	734431	389549	19381	194042	213423	44738463
	1925	3445	759020	384676	17255	191428	208683	34723329
	1926	3765	833824	408088	17171	192413	209584	43923884
	1927	4094	39482559	463436	24230	191547	215777	59044501
	1928	3966	39770161	472911	26232	180315	206547	60965204
	1929	3736	40284730	497063	24305	176879	201184	56128798
	1930	3646	40590930	492715	22769	151458	174227	48353864
	1931	3524	40549182	498059	19920	132389	152309	33154712
	1932	3557	39904283	514745	18688	133510	152198	32475096
	1933	3487	39828930	529968	21264	163513	184777	34940757

 Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea României, Ed.II, Imprimeria Națională, București, 1936*

Conform datelor statistice, din totalul personalului, cetățenii străini reprezentau circa 3%, cu diferențieri mari, pe categorii, astfel: ponderea cea mai ridicată era deținută de cetățenii străini în categoria personalului tehnic superior (circa 25%), urmată de categoria personalului tehnic inferior (19%), personalului administrativ (4,5%), necalificați (sub 1%). Diferențieri puternice se înregistrau pe ramuri de activitate, de exemplu în industria textilă, personalul tehnic superior în anul 1927 depășea jumătate (52,5%).

Tabelul 5.13 Gruparea întreprinderilor după numărul personalului

Numărul personalului pe unitatea industrială	Vechiul Regat				România în 1933			
	Numărul lucrătorilor	% din total	Numărul fabricilor	% din total	Numărul lucrătorilor	% din total	Numărul fabricilor	% din total
1-5	1.212	3,4	172	27,6	1.128	0,6	326	13,3
6-20	-	-	-	-	10.124	5,4	873	35,6
21-50	5.548	14,8	210	33,8	18.673	10,2	572	23,2
51-200	9.371	25,0	156	25,2	47.001	25,5	478	19,4
201-500	10.065	37,5	72	11,6	44.002	24,0	139	5,6
501-1000	1.292	3,5	3	0,5	32.369	17,6	48	1,9
peste 1000	5.837	15,5	8	1,3	30.738	16,7	20	1,0
Total	37.325	100,0	621	100,0	184.035	100,0	2.456	100,0

Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea României, Ed.II, Imprimeria Națională, București, 1936, pag.204*

Schimbări semnificative în structura industriei au avut loc după Marea Unire din punct de vedere al dimensiunii întreprinderilor, după numărul de lucrători, predominante fiind unitățile mijlocii, cu 6-50 persoane. Detalii comparative, în tabelul 5.13. Pe ramuri industriale, gruparea întreprinderilor după numărul personalului se prezintă în tabelul 5.14.

Tabelul 5.14 Gruparea întreprinderilor industriale, după numărul personalului în anul 1933

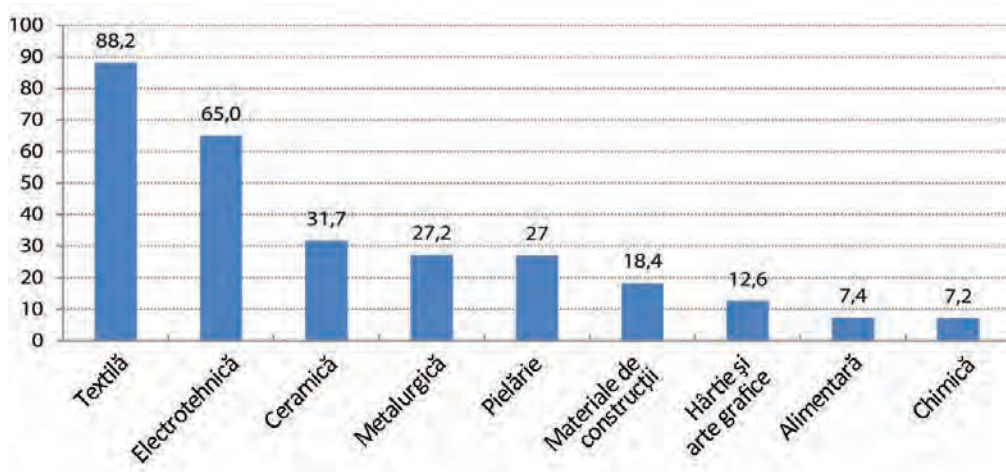
Numărul personalului pe unitatea industrială	1-5		6-20		21-50		51-200		201-500		501-1000		peste 1000	
	Lucrători	Fabrici	Lucrători	Fabrici	Lucrători	Fabrici	Lucrători	Fabrici	Lucrători	Fabrici	Lucrători	Fabrici	Lucrători	Fabrici
Alimentară	272	75	3.273	294	3.840	120	5.250	59	4.000	12	2.559	4	7.909	6
Chimică	111	30	813	69	1.918	61	4.655	44	3.999	13	1.742	3	4.207	3
Metalurgică	187	59	1.091	95	1.758	53	4.697	61	9.684	29	8.444	13	3.890	3
Textilă	118	28	1.276	98	3.460	103	11.420	119	12.537	40	8.030	12	10.823	5
Lemnului	280	89	2.022	169	2.967	95	8.237	83	6.395	20	2.409	4	3.907	3
Pielăriei	42	13	350	30	933	28	2.187	23	2.329	7	2.227	3	-	-
Hârtie și arte grafice	63	16	468	47	934	30	2.320	22	1.638	5	4.329	7	-	-
Materiale de construcție	35	11	590	49	2.283	64	5.593	58	1.684	6	504	1	-	-
Sticlărie	16	4	83	9	138	4	422	4	1.514	6	2.125	3	-	-
Electrotehnică	4	1	28	3	110	3	363	4	-	-	-	-	-	-
Ceramică	-	-	130	11	331	11	57	1	222	1	-	-	-	-
Total	1.128	326	10.124	874	18.672	572	45.201	478	44.002	139	32.369	50	30.736	20

Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea României, Ed.II, Imprimeria Națională, București, 1936*

Cel mai mare număr de întreprinderi (1445) sunt cu personal cuprins între 6-50 de persoane, peste 100 angajați aveau doar 20 de întreprinderi, număr ridicat de salariați se înregistra în industria alimentară și în industria textilă.

O mare diversitate pe ramurile industriale se înregistrează din punctul de vedere al provenienței materiilor prime folosite: indigene, respectiv străine. Graficul din figura 5.12 ilustrează diferențele pe ramuri:

Figura 5.12 Ponderea materiilor prime de import, în industrie (%)

Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea României, Ed.II, Imprimeria Națională, București, 1936*

Evoluțiile în industrie după Marea Unire indică o amplificare a producției, atât în domeniul extracției cât și al prelucrării. Creșterea volumului producției de materii prime este expresia dezvoltării industriei prelucrătoare ce solicita un volum sporit de materii prime, relevante fiind datele tabelului 5.15.

Tabelul 5.15 Producții ale industriei extractive și de prelucrare a minereurilor

Produsul	UM	1920	1924
PRODUSE EXTRASE			
Gaz natural	mii m ³	3.644.617	4.616.546
Petrol brut	tone	1.108.924	1.860.471
Carbune (total)	tone	1.587.575	2.776.371
Fier	tone	73.839	102.537
Asfalt	tone	1.056	1.583
Cupru	tone	46	4.365
PRODUSE PRELUCRARE			
Aur	kg	707	1.311
Argint	kg	2.135	2.246
Cupru	kg	164.795	89.635
Plumb și antimoniu	kg	209.990	433.118
Fonta	tone	19.007	46.081
Produse rafinate din țiței (benzine, petrol lampant, uleiuri)	tone	1.757.244	1.605.227

Sursa: *Statistica Minieră a României în anul 1924, Ministerul Industriei și Comerțului, București, Tipografiile Române Unite, 1925, pag. V, IX, 18, 19, 50, 51*

Evoluția producției miniere pentru principalele grupe de resurse se prezintă în tabelul 5.16.

Tabelul 5.16 Producția industriei extractive între 1919-1929

Anii	Petrol brut	Cărbuni (lignit, huiă, antracit)	Gaz natural -consum anual-	Minereuri	
				Minereuri metalice (de aur, argint, cupru, plumb, antimoniu, zinc, fier, mangan, chrom, pirit, bauxit, mercuriu)	Alte minereuri nemetalice
	Tone	Tone	metri cubi	Tone	Tone
1919	855.542	1.559.330	144.242.051	247.590	822
1920	1.108.924	1.587.575	170.537.689	202.568	1.191
1921	1.168.414	1.804.687	180.482.416	259.052	14.122
1922	1.372.905	2.416.221	230.093.998	300.742	13.016
1923	1.512.302	2.521.393	287.113.622	326.776	21.967
1924	1.860.471	2.776.371	362.318.989	347.369	19.731
1925	2.316.979	2.928.850	369.819.723	328.352	15.712
1926	3.244.415	3.053.553	376.754.066	380.459	24.891
1927	3.669.354	3.223.468	439.037.943	365.198	30.712
1928	4.282.377	3.027.240	613.023.563	415.403	8.875
1929	4.836.974	3.046.027	806.598.904	452.340	-

Sursa: Statistica Minieră a României, 1929, București, Imprimeria Națională, 1930, pag.16

5.4. Evoluții în industrie în perioada crizei economice (1929-1933)

Principale resurse ale industriei extractive

Anul 1935 marchează reluarea trendului crescător al producției industriei extractive - detalii pentru structura principalelor resurse în tabelul 5.17. Creșterile reflectă revenirea economiei, excepție făcând exploatarea aurului la care s-a înregistrat o diminuare a producției.

Tabelul 5.17 Volumul produselor miniere

PRODUSE	1933	1934	Ritmul modificării
			(%)
Petrol brut (tone)	7.376.604	8.466.205	14,77
Cărbuni (tone)	1.508.465	1.852.194	22,78
Gaz natural (mc)	1.499.911.147	1.813.999.690	20,94
Minereuri (tone)	447.269	539.096	20,53
Sare (sare)	278.006	308.723	11,05
Cariere (tone)	1.456.308	2.294.978	57,59
Aur (kg)	4.435	3.468	-
Argint (kg)	10.995	12.991	18,15
Cupru, plumb (tone)	5.233	11.384	117,54
Fontă (tone)	2.013	61.635	2961,84

Sursa: Statistica Minieră a României pe anul 1934; Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, Institutul de Statistică a Statului, București, Tipografia GOBL, 1935, pag.3

Extracția de petrol brut

Industria a evoluat diferențiat pe ramuri, astfel de exemplu **extracția de petrol brut** a evoluat crescător din punct de vedere fizic, dar prețurile aflate în scădere, au determinat o reducere a valorii producției (tabelul 5.18), sfârșitul perioadei crizei marcând inversarea trendului.

Pe plan mondial în 1932 producția de țiței a scăzut comparativ cu 1931 cu -5%. România ocupa locul 4, ca și în 1914 (tabelul 5.19).

Tabelul 5.18 Producția de țiței brut

Anii	Producția (tone)	Valoarea (lei)
1928	4.282.377	7.345.923.066
1929	4.836.974	7.441.204.190
1930	5.792.311	6.552.118.582
1931	6.756.054	2.770.558.368
1932	7.348.321	2.927.209.590
1933	7.376.604	3.197.329.682
1934 *)	8.466.205	3.078.443.805
1935 *)	8.376.017	4.565.258.772
1936 *)	8.703.497	5.097.903.181

Tabelul 5.19 Principalii producători de țiței

	- mii barili -	
	1931	1932
SUA	851,081.0	781,845.0
Rusia	156,342.9	149,719.0
Venezuela	120,069.5	118,635.7
Romania	46,333.9	50,491.2
Persia	40,253.5	45,122.4

Sursa: Statistica Minieră a României în 1932, Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, 1933, pag.4 și 1934, pag.4

*) Statistica Industriei Extractive, Anul XXXVII, 1936, Inst.cent.r.de Stat, Buc.1938, pag.10

Producția de cărbune

Producția de cărbune a scăzut semnificativ în timpul crizei (tabelul 5.20). Volumul extras în 1935 (1.945.053 tone) indica o ușoară creștere față de cantitatea din 1934 (1.852.194 tone).

Tabelul 5.20 Producția și dinamica extracției de cărbune

Anii	Producția (tone)	%	Valoarea (lei)
1919	1.559.330	100	266.442.867
1920	1.587.575	102	568.418.605
1921	1.804.687	116	929.360.456
1922	2.116.221	136	1.111.893.259
1923	2.521.393	162	1.788.182.513
1924	2.776.371	178	2.290.479.933
1925	2.928.850	188	2.292.597.155
1926	3.053.553	196	2.965.314.645
1927	3.223.468	207	2.737.926.903
1928	3.027.240	194	2.811.847.105
1929	3.046.027	195	2.556.045.866
1930	2.369.882	152	1.783.746.154
1931	1.918.391	123	1.366.881.031
1932	1.651.941	106	1.239.048.101
1933*)	1.508.465	97	984.982.547
1934*)	1.852.194	119	1.107.085.392
1935 *)	1.945.053	125	1.206.883.908
1936**)	1.964.394	126	1.247.302.816

Sursa: Statistica Minieră a României în 1932, Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, 1933, pag.18 și 1934, pag.21

*) Statistica Industriei Extractive, anulXXXVII, Edit.Inst.Central de Statistică, Buc.1935, pag.4

***) Statistica Industriei Extractive, anulXXXVIII, - 1936, Edit. Inst. Central de Statistică, Buc.1938, pag.11

Comparativ cu 1919 (100%) începând cu 1928 creșterea se temperează (+6% în 1932 față de 1919), -3 % în 1933, respectiv +19% în 1934, respectiv +26 % în anul 1936.

Impactul crizei economice (1929 – 1933) este bine redat de informațiile cuprinse în tabelul 5.21.

Dinamica producției calculată pe ramuri ale industriei (cu baza în 1927) a fost realizată de Institutul Românesc de Conjunctură, prin operații de agregare succesivă, în indici ponderați, folosind valoarea medie a producției din perioada 1927-1931.

Tabelul 5.21 Dinamica producției industriale pentru principalele ramuri (1927=100%)

INDUSTRIA	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Alimentară	85,2	74,3	91,9	100,0	99,9	86,4	98,6	73,3	93,9	116,8
Chimică	51,3	60,3	82,4	100,0	111,4	123,2	131,4	162,5	164,2	177,7
Textilă	58,9	72,0	85,6	100,0	111,7	114,1	143,0	134,1	170,3	211,2
Metalurgică	65,0	71,6	82,2	100,0	109,8	113,6	112,4	83,3	74,8	100,1
Lemnului	112,4	115,9	115,1	100,0	99,8	98,6	88,3	61,3	56,6	60,7
Pielăriei	80,4	104,7	101,0	100,0	141,7	116,0	107,9	146,5	145,6	150,7
Hârtiei și arte grafice	61,2	71,8	78,3	100,0	106,1	104,2	101,8	102,7	85,5	99,3
Materialelor de construcție	68,9	77,4	87,4	100,0	105,2	99,4	92,6	57,3	69,9	79,3
Sticlei și ceramicii	72,4	95,0	95,6	100,0	92,0	82,2	64,7	50,0	36,3	53,4
Electrotehnică	36,6	67,4	75,2	100,0	103,7	110,2	88,5	56,4	90,2	83,2
Industria de produse manufacturiere	71,6	76,2	89,3	100,0	108,4	105,8	113,1	105,7	114,9	135,7

Sursa: P. Arcadian, *Industrializarea României, București 1936, pag. 213*

Produse fizice diverse

Dinamica producției a fost contradictorie: creșteri la producția de zahăr, acid sulfuric, tricotate, piei tăbăcite, dar și scăderi la uleiuri vegetale, săpun, produse siderurgice, construcții metalice, cherestea, hârtie, ciment, sticlă etc., așa cum rezultă din datele cuprinse în tabelul 5.22.

Tabelul 5.22 Volumul unor produse fizice între 1929 - 1933

Denumirea	1929	1930	1931	1932	1933
Zahăr	89520	155654	41080	52076	105087
Făină de grâu	583366	584864	525378	529764	532909
Tărâțe	183914	181462	163316	172094	169968
Bere	80568	63251	56926	35769	38504
Uleiuri vegetale	26930	26598	23938	31298	25961
Turte oleaginoase	36792	49681	44713	47179	38977
Spirt	9403	6597	5938	3528	10211
Curățători de cereale	42306	47179	33108	43444	44529
Mezeluri	2513	2991	2692	4702	4987
Acid sulfuric	27394	28370	40284	34104	37987
Săpun, lumânări, paste	9385	8641	8813	5323	7515
Țesături lână	4997	4647	4143	5022	6146
Țesături bumbac	9799	11365	10690	13180	17450
Țesături în cânepa, iută	172	1671	2168	2768	3184
Țesături mătase	191	584	618	733	944
Tricotate de tot felul	1655	1819	1294	1633	2219
Siderurgie și mecan. siderurgie	194179	171473	128112	125780	153117
Constr. metal și cazangerie	23162	21364	12759	17260	11613
Buloane, sârmă și produse	38342	35379	26157	26518	31269
Cherestea Brad	1122590	960138	730873	646599	708998
Cherestea stejar și fag	103420	195987	51853	76890	73088
Piei tăbăcite	10228	7595	8431	9294	11500
Conf. încălțăminte	1154	878	1111	1169	1280
Hârtie	41899	38116	35889	35107	38198
Celuloză	32617	36654	29588	22867	26750
Pastă lemn	5840	5663	7601	8840	9739
Mucava	2733	3678	3044	2873	3618
Carton	2188	2661	2431	2152	3757
Ciment	317290	296355	196219	212941	229758
Sticla suflată	26561	22527	16268	10138	22069

Sursa: *Aspecte ale crizei românești în cadrul crizei mondiale; AGER, Tip. Bucovina, București 1937, pag. 227*

Evoluția numărului de întreprinderi

În perioada crizei și **numărul întreprinderilor** (tabelul 5.23) și valoarea producției (tabelul 5.24) au evoluat diferit pe ramuri, de exemplu numărul întreprinderilor din industria alimentară a crescut cu 2,5%, valoarea producției a scăzut cu -39%, în ramura chimie numărul întreprinderilor a sporit între 1929-1933 cu 3,6%, producția s-a redus valoric cu -40%, generată de scăderea prețurilor. Datele tabelelor 5.23 și 5.24 sunt relevante în acest sens.

Tabelul 5.23 Numărul întreprinderilor industriale în perioada crizei

Anul	Alimentară	Mecano met. Electr. Tech.	Lemn	Sticlă	Textilă	Pielărie	Hârtie	Materiale construcție	Ceramică	Chimică
1929	1004	460	787	35	516	211	147	296	32	248
1930	991	455	717	30	517	186	154	302	31	261
1931	1030	415	662	35	473	174	145	303	31	256
1932	1028	409	692	35	470	162	162	288	33	278
1933	1029	403	651	35	510	164	143	253	39	257

Sursa: Industria Românească în timpul crizei, Gh. Branzescu, Comunicare făcută la AGER, în volumul: Aspectele Crizei Românești în cadrul crizei mondiale, Tip. Bucovina, București 1937, pag.226

Tabelul 5.24 Valoarea producției industriale pe ramuri

Anul	Alimentară	Mecano met. Electr. Tech.	Lemn	Sticlă	Pielărie	Hârtie	Materiale construcție	Ceramică	Chimică
1929	15312	8651	5362	602	2614	2447	104	1573	11011
1930	14134	7815	3705	481	2091	2227	76	1309	9003
1931	7561	5460	2133	329	1548	2056	49	847	7340
1932	8512	4424	1508	278	1492	1834	40	861	7384
1933	9329	5327	1481	438	1591	1902	40	914	6596

Sursa: Industria Românească în timpul crizei, Gh. Branzescu, Comunicare făcută la AGER, în volumul: Aspectele Crizei Românești în cadrul crizei mondiale, Tip. Bucovina, București 1937, pag.226

Din punctul de vedere al dimensiunii întreprinderilor, de remarcat faptul că în totalul întreprinderilor industriale predominante sunt întreprinderile mici și mijlocii, care dețin peste 72% din totalul numeric și doar 16,2% din totalul salariiilor, aspect reflectat în tabelul 5.25.

Tabelul 5.25 Distribuția întreprinderilor industriale și numărul de salariați pe clase de mărime

Nr. persoanelor pe unitate industrială	1933			
	Numărul lucrătorilor	% din total	Numărul fabricilor	% din total
1 - 5	1128	0,6	326	13,3
6 - 20	10124	5,4	873	35,6
21 - 50	18673	10,2	572	23,2
51 - 200	47001	25,5	478	19,4
201 - 500	44002	24	139	5,6
501 - 1000	32369	17,6	48	1,0
peste 1000	30738	16,7	20	1

Sursa: Gh. Branzescu, Industria Românească în timpul crizei, Comunicare făcută la Asociația Generală a Economisților din România, 10 februarie 1937. În volumul: Aspectele Crizei Românești în cadrul crizei mondiale, Tip. Bucovina, București 1937, pag.839

În continuare, evoluțiile câtorva produse care reflectă dezvoltarea industriei, dar și criza anilor '29-'30.

Țițeiul

Începând cu anul 1857, când datele ne indică un volum de 275 de tone, creșterea a fost permanentă. Seria de date a fost inclusă complet pentru a oferi o imagine de ansamblu a producției acestei importante resurse.

Tabelul 5.26 Evoluția producției de țiței

ANII	PRODUȚIA (tone)	ANII	PRODUȚIA (tone)
1857	275	1894	70550
1858	495	1895	80000
1859	605	1896	81730
1860	1188	1897	110000
1861	2403	1898	80000
1862	3226	1899	250000
1863	3886	1900	250000
1864	4591	1901	270000
1865	5426	1902	310000
1866	3915	1903	384000
1867	7770	1904	500000
1868	7700	1905	614000
1869	8140	1906	887091
1870	11649	1907	1129097
1871	12520	1908	1147727
1872	12690	1909	1297257
1873	14463	1910	1352407
1874	14350	1911	1544847
1875	15100	1912	1804761
1876	15480	1913	1855619
1877	15100	1914	1783947
1878	15200	1915	1673145
1879	15300	1916	1244000
1880	15900	1917	517541
1881	16900	1918	1214000
1882	19000	1919	920488
1883	29300	1920	1034138
1884	29400	1921	1163315
1885	26900	1922	1365830
1886	23450	1923	1515658
1887	25300	1924	1851303
1888	30400	1925	2316504
1889	41400	1926	3241329
1890	53300	1927	3661358
1891	67900	1928	4269541
1892	85500	1929	4827280
1893	74500	1930	5744000
		1931	6657803
		1932	7380321
		1933	7387000
		1934	8743355
		1935	8394000
		1936	8704000
		1937	7153000
		1938	6610000
		1939	6240000
		1940	5815000

Figura 5.13 Graficul evoluției producției de țiței

Sursa: Constantin N. Mihăilescu, *Industria mineritului în România*, Institutul de Arte Grafice „Eminescu S.A.”, București, pag. 2

Cerințele tot mai mari ale dezvoltării economiei în general și industriei în special au solicitat țiței și derivate în volum tot mai ridicat, iar după 1936 se înregistrează o scădere generală și o creștere a prețurilor. În pas cu cerințele tot mai ridicate de produse petroliere a crescut și capacitatea de rafinare așa cum rezultă din informațiile tabelului 5.27.

Tabelul 5.27 Evoluția capacității de rafinare

Anul	Numărul rafinăriilor	Capacit. de dist. primară Tone anual
1930	53	6807000
1932	52	9079000
1934	61	10574000
1935	63	11764000
1936	63	11950000
1937	51	11657000
1938	47	10615000

Sursa: ing. Th. Dobrescu, *Industria rafinajului în România în perioada 1930-1938; Comunicare prezentată Congresului A.I.T.I.M. din 1939, București 1940, pag.2*

Principalele produse rafinate au fost reprezentate de benzine (cca 20-25%), păcură (cca 34%) și petrol lampant, în scădere, însă după 1931, așa cum rezultă din datele tabelului 5.28.

Tabelul 5.28 Evoluția volumului și structurii produselor rafinate

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Benzină ușoară	12,20	13,33	13,49	14,65	12,99	15,73	15,90	14,98	15,73
Benzină grea	6,37	6,42	6,54	4,78	6,37	3,79	4,10	4,12	4,16
White Spirit	1,37	1,24	1,93	1,56	3,72	2,79	2,99	3,66	3,91
Lampant	18,87	17,71	15,20	14,28	13,11	14,01	13,05	13,06	13,51
Motorină	11,59	12,88	15,10	15,95	15,50	15,07	15,92	14,92	13,81
Păcură	34,22	34,45	32,90	33,60	34,80	34,84	34,69	35,02	34,14

Sursa: ing. Th. Dobrescu, *Industria rafinajului în România în perioada 1930-1938; Comunicare prezentată Congresului A.I.T.I.M. din 1939, București 1940, pag.3*

Gazele naturale

Datele se vor referi la perioada post-unire și sunt evidențiate distinct sub forma gazelor de sondă, însoțind extracția țițeiului și având în compoziție alături de gazul metan și alte hidrocarburi grele, având putere calorică 5000 – 8500 calorii, în funcție de zona de extracție și gaz metan din zăcăminte distincte, aflate în principal în podișul Transilvaniei (tabelul 5.29).

Tabelul 5.29 Volumul producției de gaze naturale

GAZE DE SONDĂ			
Anul	metri cubi	Anul	metri cubi
1921	90419750	1931	1222717146
1922	95072263	1932	1313003833
1923	101083194	1933	1342435856
1924	146353764	1934	1642620836
1925	144742360	1935	1626914314
1926	134712305	1936	1925727475
1927	186726175	1937	1760595424
1928	340947182	1938	1559399565
1929	547731507	1939	1353445602
1930	997786886	1940	1440180238

GAZ METAN			
Anul	metri cubi	Anul	metri cubi
1921	90062667	1931	160354815
1922	155021735	1932	143032298
1923	186030408	1933	157475291
1924	215905225	1934	171378854
1925	225077363	1935	185165425
1926	242041761	1936	204721172
1927	252311768	1937	246546019
1928	272076381	1938	300784503
1929	258867397	1939	342654539
1930	208336856	1940	334744687

Sursa: Constantin N. Mihăilescu, *Industria mineritului în România*, Institutul de Arte Grafice „Eminescu S.A.”, București, pag.9

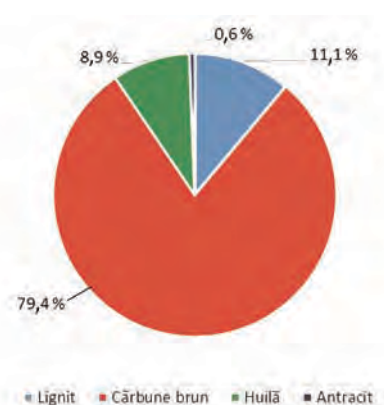
Principala constatare vizează faptul că în perioada crizei volumul producției de gaze a fost în creștere, destinația principală fiind industrializarea acestuia.

Cărbunele

Volumul producției de cărbune extras a avut o evoluție oscilantă, după Unire sporind până la izbucnirea crizei, revenind ulterior fără să mai atingă maximumul din anul 1920. Seria de date pe intervalul 1921-1941 se prezintă în tabelul 5.30.

Tabelul 5.30 Producția de cărbune 1921-1940

Anul	Tone	Anul	Tone
1921	1804687	1932	1651941
1922	2116221	1933	1503465
1923	2521393	1934	1852194
1924	2776371	1935	1945053
1925	2928850	1936	1964391
1926	3053553	1937	2183508
1927	3223468	1938	2395538
1928	3027240	1939	2464950
1929	3046027	1940	2637749
1930	2369882	1941	2428381
1931	1918391		

Figura 5.14 Structura producției de cărbune

Sursa: Constantin N. Mihăilescu, *Industria mineritului în România*, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, 193, p.10

Industria metaliferă

Principalele zăcăminte de fier se exploatau la Ghelar. Ocna de Fier și Dognacea, volumul exploatat pentru intervalul 1920-1940 se prezintă în tabelul 5.31.

Tabelul 5.31 Volumul minereului de fier extras

Anul	Tone	Anul	Tone
1921	91109	1931	61907
1922	94607	1932	8051
1923	99293	1933	13831
1924	102537	1934	83590
1925	107384	1935	93813
1926	102799	1936	108549
1927	97138	1937	129050
1928	83869	1938	139185
1929	90014	1939	143078
1930	92517	1940	150574

Sursa: Constantin N. Mihăilescu, *Industria mineritului în România, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, 193, pag.15*

În baza minereurilor extrase, la care se adaugă importurile de minereu din Serbia și fierul vechi colectat, s-a asigurat volumul de fontă și oțel necesar prelucrării ulterioare. Acest volum de producție a fost puternic afectat de criza economică, așa cum reflectă datele tabelului 5.32.

Tabelul 5.32 Producția de fontă și oțel între 1921-1940

Anul	Fontă	Oțel	Anul	Fontă	Oțel
1921	33362	-	1933	2024	144766
1922	31419	-	1934	61635	175336
1923	39102	-	1935	81989	213086
1924	46081	-	1936	97096	220082
1925	64273	37706	1937	127234	239271
1926	62979	40946	1938	132681	276332
1927	63498	116707	1939	118783	267838
1928	70123	143511	1940	122277	260942
1929	72346	49386			
1930	68843	128419			
1931	25894	113258			
1932	8752	103046			

Sursa: Constantin N. Mihăilescu, *Industria mineritului în România, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, 193, pag.17*

Metalurgia neferoasă

Bauxita se exploata în munții Bihorului pe Valea Crișului, Valea Iodului și Valea Isvorului, precum și pe Valea Galbeni la est de Pietroasa, volumul extracției fiind fluctuant (date în tabelul 5.33).

Tabelul 5.33 Volumul minereului de bauxită extras

Anul	Tone	Anul	Tone
1922	3737	1932	612
1923	4162	1933	1156
1924	-	1934	1458
1925	-	1935	1462
1926	745	1936	2039
1927	1706	1937	4685
1928	653	1938	5908
1929	926	1939	8697
1930	678	1940	6263
1931	381	1941	5281

Sursa: Constantin N. Mihăilescu, *Industria mineritului în România, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, 193, pag.19*

Necesitățile de aluminiu în industria prelucrătoare, în industria aeronautică și transportul energiei electrice au generat o concentrare și expansiune a producției de aluminiu în Europa. The Alliance Aluminium Company din Basel, era concernul care controla producția și în România.

Evoluțiile prelucrării minereurilor metalifere între 1929 și 1938 sunt inconstante, dar se plasează în general pe un trend crescător, așa cum se poate constata din informațiile prezentate în tabelul 5.34.

Tabelul 5.34 Producția principalelor neferoase

Anii	Aur fin	Argint fin	Cupru	Plumb	Zinc	Sulf	Pirită
	kilograme		in mii kilograme		(tone)	(tone)	(tone)
1929	2213	2822	143	672	-	-	-
1934	3468	12991	202	4306	3567	3308	-
1935	4671	14677	213	4968	4066	6476	-
1936	4977	18499	398	6074	4214	6288	-
1937	5466	25645	582	7355	6283	10539	-
1938	4912	22180	580	6394	4022	7663	54

Sursa: Marcela Felicia Iovaneli, *Industria Românească 1934-1938*; Editura Academiei R.S.R., București 1975, pag.227

Producția de energie electrică

În intervalul de 5 ani: 1934-1938 a sporit atât numărul producătorilor de energie electrică, termo și hidro, cât și puterea instalată, respectiv producția furnizată (date relevante în tabelul 5.35).

Tabelul 5.35 Evoluția industriei energiei electrice

Anii	Centrale electrice industriale			Centrale electrice de interes public				Total			
	Nr.	Puterea instalată (mii kw)	Producția (milioane kwh)	Termice		Hidraulice		Puterea (mii kw)	Producția (mil. kwh)	Durata de utilizare (h)	
				Nr.	Puterea (mii kwh)	Producția (mil. kwh)	Puterea (mii kwh)				Producția (mil. kwh)
1934	290	188	365	201	186,6	311,0	29	75,0	403,6	751	1870
1935	316	218	452	205	188,0	348,5	29	66,5	435,0	867	2000
1936	360	235	493	208	209,0	382,7	30	81,3	470,0	957	2020
1937	352	247	510	210	231,0	448,0	30	89,0	508,0	1077	2120
1938	344	248	580	224	232,0	485,0	30	83,0	510,5	1148	2240

Sursa: Marcela Felicia Iovaneli, *Industria Românească 1934-1938*; Editura Academiei R.S.R., București 1975, pag.227

Pentru **principalele ramuri ale industriei prelucrătoare**, indicatori fundamentali: număr de întreprinderi, capitalul investit, forța motrice, numărul de salariați și valoarea producției sunt prezentați în tabelul 5.36.

Tabelul 5.36 Principali indicatori ai industriei prelucrătoare între 1929-1938

OBIECTIVE	Anii	Nr. de întreprinderi	Capitalul investit (mil. lei)	Forța motrice (CP)	Nr. de lucrători	Valoarea producției (mil. lei)
Total industrie prelucrătoare	1929	3736	40285	497963	176879	56129
	1934	3510	40924	558468	185386	41835
	1938	3767	50069	746789	255336	69207
Industria alimentară	1929	1004	11686	126336	20789	15312
	1934	1036	9772	125935	25414	10612
	1938	974	10733	137018	31983	15577
Industria textilă	1929	516	5515	40421	32364	8449
	1934	530	5592	49830	46121	8372
	1938	640	8230	79561	67968	14692
Industria metalurgică	1929	448	6445	84775	35736	8444
	1934	351	6217	112295	34254	6461
	1938	366	8466	152147	46069	11363
Industria electrotehnică	1929	12	83	2026	656	209
	1934	13	59	1823	525	112
	1938	31	200	2958	2239	675
Industria chimică (fără industria de prelucrare a petrolului)	1929	212	3126	60718	10567	3665
	1934	220	3861	68079	10912	3046
	1938	356	5074	146330	18335	5975
Industria de prelucrare a petrolului	1929	36	3006	8608	5587	7346
	1934	34	5545	21865	5812	5432
	1938	41	7251	37063	4986	8180
Industria materialelor de construcții	1929	296	2086	52981	12776	1573
	1934	263	2881	52238	10097	1102
	1938	258	2493	56563	13705	1960
Industria lemnului	1929	787	3457	73827	37967	5363
	1934	664	2489	67201	28642	1902
	1938	713	2274	64121	39371	3584
Industria pielăriei	1929	211	1406	15117	6894	2614
	1934	168	1092	14006	8682	1963
	1938	158	1025	13415	10963	3438
Industria de hârtie și arte grafice	1929	147	2129	29971	9095	2447
	1934	144	2785	42337	9891	2283
	1938	157	3577	53366	13097	3089
Celelalte ramuri (sticlă, ceramică)	1929	67	1346	3183	4448	707
	1934	78	631	2859	5036	541
	1938	73	746	4247	6620	674

Sursa: Marcela Felicia Iovaneli, *Industria Românească 1934-1938*; Editura Academiei R.S.R., București 1975, pag.228-229

Dinamica producției industriale pe ramurile industriei prelucrătoare, respectiv extractive pentru intervalul 1929-1938, la indicatorii: valoarea producției în prețuri curente și prețuri comparabile se prezintă în tabelul 5.37 și se poate aprecia impactul crizei și revenirea.

Tabelul 5.37 Dinamica producției industriale

Anii	TOTAL:				Industria extractivă:				Industria prelucrătoare:			
	Val. prod.	Dinamica	Val. prod.	Dinamica	Val. prod.	Dinamica	Val. prod.	Dinamica	Val. prod.	Dinamica	Val. prod.	Dinamica
	în pr.	(%)	în pr.	(%)	în pr.	(%)	în pr.	(%)	în pr.	(%)	în pr.	(%)
curente	comparab.	curente	comparab.	curente	comparab.	curente	comparab.	curente	comparab.	curente	comparab.	
(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	(mild. lei)	
1929	67855	100,0	67855	100,0	11726	100,0	11726	100,0	56129	100,0	56129	100,0
1933	40448	59,6	65134	96,0	5507	47,0	8868	75,6	34941	62,3	56266	100,2
1934	47755	70,4	75442	111,2	5920	50,5	9352	79,8	41835	74,5	66090	117,7
1935	55087	81,8	73744	108,7	7799	66,5	10440	89,0	47288	84,2	63304	112,8
1936	59505	87,7	70254	103,5	8171	69,7	9647	88,3	51334	91,5	60507	108,0
1937	76837	113,2	81654	120,3	12268	104,6	13037	111,2	64567	115,0	68615	122,2
1938	77831	114,7	86001	126,7	8624	73,5	9530	81,3	69207	123,3	76472	136,2

Sursa: Marcela Felicia Iovaneli, *Industria Românească 1934-1938; Editura Academiei R.S.R., București 1975, pag.234*

Plasarea României industriale în Europa

Anul 1938 este considerat ca fiind anul de vârf al dezvoltării economice a țării pentru perioada premergătoare războiului. În pagina următoare se prezintă câțiva indicatori economici, din zona industriei pentru România și în unele țări europene, astfel:

- Structura veniturii naționale, din punct de vedere al contribuției industriei, agriculturii, construcțiilor și serviciilor, datele evidențind caracterul agrar al economiei (38,4% contribuția agriculturii, față de 16,9% a industriei), dar cu un nivel al veniturii naționale de 1500 mil \$, înaintea Danemarcei, Austriei etc.;

- Volumul producției de oțel (277 mii tone) plasa România pe locul XIII, în fața unor țări precum Finlanda, Norvegia sau Olanda;

- Producția netă totală a industriei de 253 mil \$ plasa România tot pe locul XII, cu 1% din volumul total al producției țărilor comparate;

- Producția de produse petroliere de 6538 mii tone situa România pe locul I între țările comparate și furniza 37,8% din volumul total, fapt ce explica și interesul țărilor beligerante pentru atragerea țării în război.

Tabelul 5.38 Producția de oțel a României și a altor țări europene – 1938

Țările	Nivel -mii tone-	% din total	Rang
Germania	22656	43,2	I
Marea Britanie	10565	20,2	II
Franța	6216	11,9	III
Italia	2323	4,5	IV
Belgia	2279	4,4	V
Cehoslovacia	1873	3,6	VI
Polonia	1441	2,8	VII
Luxemburg	1437	2,7	VIII
Suedia	987	1,9	IX
Austria	673	1,3	X
Ungaria	648	1,2	XI
Spania	574	1,1	XII
ROMÂNIA	277	0,5	XIII
Iugoslavia	227	0,4	XIV
Finlanda	76	0,1	XV
Norvegia	68	0,1	XVI
Olanda	57	0,1	XVII
Danemarca	26	-	XVIII
Grecia	20	-	XIX
Elveția	5	-	XX
TOTAL țări enumerate	52428	0	-
SUA	28805		

Sursa: Întocmit pe baza datelor din „Statistical Yearbook”, U.N., 1956, p. 261-262; pentru Elveția: B.R. Mitchell, *European Historical Statistics 1750-1970*, London, The Macmillan Press Ltd., 1975, p. 401; pentru Grecia: Ingvar Svernilson, *Growth and Stagnation in the European Economy*, Geneva, 1954, p. 262

Notă: Danemarca, Elveția și Grecia dețin o pondere de sub 0,1% din totalul producției țărilor europene menționate.

Tabelul 5.39 Structura veniturii național în România și în alte țări europene – 1938

Țările	Nivel - mil. \$ preț 1938-	Structura - în % -			
		Agricultură	Industrie	Construcții ș.a.	Servicii
Germania	23140	11,2	39,2	5,6	44,0
Marea Britanie	18020	4,1	37,2	7,0	51,8
Franța	9860	19,8	32,0	5,8	42,4
Italia	5560	19,8	32,3	3,4	44,5
Polonia	3600	32,3	19,8	7,5	40,4
Olanda	2810	11,4	23,7	5,6	59,3
Cehoslovacia	2690	11,4	32,5	5,9	44,2
Belgia - Luxemburg	2390	11,4	34,7	7,1	46,8
Suedia	2310	11,2	33,4	10,9	44,5
Elveția	1540	11,1	34,8	4,5	49,6
ROMÂNIA	1500	38,4	16,9	5,7	39,0
Austria	1220	16,6	32,8	6,6	44,0
Danemarca	1200	19,9	27,0	5,5	47,6
Ungaria	1020	29,9	23,6	3,4	43,1
Norvegia	740	10,4	29,6	12,4	47,6
Irlanda	730	25,5	17,1	3,6	53,8
Finlanda	660	19,1	20,7	20,2	40,0
Bulgaria	430	44,4	15,1	2,3	38,1
Total țări enumerate	79420	13,7	33,9	6,2	46,2

Sursa: calculat după: „Economic Survey of Europe in 1946”, Geneva, 1949, p. 21 și 235

Notă: la alcătuirea tabelului am folosit datele din tabelele privitoare la „venitul național total...”, „valoarea netă a producției industriale”, „valoarea netă a producției agricole” și a „valorii nete a industriei, agriculturii și construcțiilor”. Precizările făcute la respectivele tabele sunt valabile și aici.

Tabelul 5.40 Producția de produse petroliere în România și în alte țări europene - 1937

Țările	Nivel -mii tone-	% din total	Rang
ROMÂNIA	6538	37,6	I
Franța	4292	24,8	II
Germania	2144	12,4	III
Marea Britanie	1777	10,3	IV
Italia	913	5,3	V
Polonia	383	2,2	VI
Olanda	298	1,7	VII
Cehoslovacia	278	1,6	VIII
Belgia	262	1,5	IX
Ungaria	204	1,2	X
Austria	85	0,5	XI
Suedia	46	0,3	XII
Danemarca	27	0,2	XIII
Iugoslavia	26	0,1	XIV
Bulgaria	25	0,1	XV
TOTAL țări enumerate	17298	100,0	-
SUA	142040		

Sursa: Întocmit pe baza datelor din „Statistical Yearbook” U.N., 1956, p. 247, 250-251; pentru Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia și Ungaria s-au utilizat datele din „Statistical Yearbook of the League of Nations”, 1940/41, p. 131-132, iar pentru România din „Anuarul statistic al României”, 1939 și 1940, p. 268

Notă: datele pentru Germania includ benzina obținută din cărbune, ca și pe cea importată; datele pentru Italia nu cuprind cantitățile pierdute și cele consumate la rafinării; datele pentru Cehoslovacia se referă la anul 1936, iar cele pentru Danemarca la anul 1939.

Tabelul 5.41 Producția netă totală a industriei din România și din alte țări europene - 1938

Țările	Nivel -mil. \$ preț 1938-	% din total	Rang
Germania	9066	33,7	I
Marea Britanie	6696	24,9	II
Franța	3155	11,7	III
Italia	1789	6,7	IV
Cehoslovacia	875	3,3	V
Belgia-Luxemburg	830	3,1	VI
Suedia	771	2,9	VII
Polonia	711	2,6	VIII
Olanda	665	2,5	IX
Elveția	536	2,0	X
Austria	400	1,5	XI
Danemarca	324	1,2	XII
ROMÂNIA	253	1,0	XIII
Ungaria	241	0,9	XIV
Norvegia	219	0,8	XV
Finlanda	137	0,5	XVI
Irlanda	125	0,4	XVII
Bulgaria	65	0,3	XVIII
TOTAL țări enumerate	26867	100,0	-
SUA	21500		

Sursa: calculat după „Economic Survey of Europa in 1948”, Geneva, 1949, p. 21

Notă: s-a luat în considerare industria extractivă, prelucrătoare și producția de energie, fără construcții. Nivelul menționat s-a obținut prin calculul valorii adăugate nete a producției respectivelor industrii. Datele referitoare la Austria și Cehoslovacia privesc anul 1937, dar prețurile folosite sunt din 1938. În sursa folosită, România apare cu o valoare de 234 mil. dolari, prețuri 1938. În lipsa unor informații fiabile și a unor precizări metodologice am interpretat cifra indicată ca reprezentând valoarea industriei românești din 1938 la teritoriul actual (și nu la cel istoric de atunci). Pentru a amenda cifra menționată la teritoriul din 1938, am mărit-o cu 8% ca reprezentând, după calculele noastre, ordinul de diferență existent față de valoarea considerată, estimată la teritoriul actual.

În cadrul activității industriale, apropierea războiului a generat o creștere a preocupărilor industriașilor pentru sectorul apărării, dar și al analiștilor. Astfel la conferința asociației economiștilor - AGER din 27 ianuarie 1937, Costin Al. Dobre a prezentat o comunicare cu titlul: „Industria țării și apărarea națională sub aspectul crizei”, în care este analizată politica de industrializare, migrația capitalurilor, dar și situația industriei de război în țări precum Germania, Anglia, Rusia, Franța etc., cu învățăminte pentru industria de operare românească (detalii inedite în tabelul 5.42).

Tabelul 5.42 Caracteristici comparative ale tunului românesc

	Reșița românesc	Schneider Francez	Vickers Armstrong Englez
Calibru	75	75	75
Lungimea țevei calibre	36	31,3	30
Iuțeala inițială m/sec	620	600	595
Energie la gura țevei t/m	126	114	117
Greutatea proiectilului kgr	6,5	6,3	6,5
Bătaia maximă m	11500	12000	11060
Greutatea țevei cu închizător	402	310	394
Idem cu efect	1120	-	1480,5
Câmp de ochire grade	dir. +3%	-	+3%
	platf. 360 gr.	-	360
	inlt. 8+45	5+43	5+46 gr.

Sursa: Costin Al. Dobre, „Industria țării și apărarea națională sub aspectul crizei”, 1937

5.5 Industria în perioada celui de-al doilea Război Mondial

Al Doilea Război Mondial a fost un război global care a durat între 1939-1945. România a participat la două campanii: cea din est pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei, pierdută, și cea din vest pentru eliberarea Transilvaniei – câștigată. Economia țării a avut de suferit, ramura industrială fiind puternic afectată ca volum și structură.

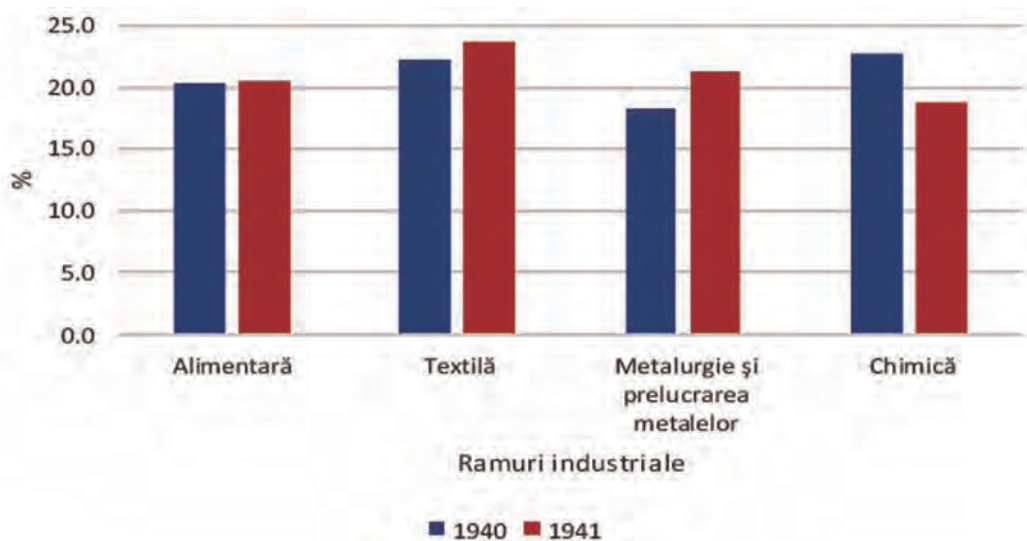
Declinul economic al României a început după dezmembrarea României Mari, ca efect al celor 3 tratate din 1940 - Tratatul Ribbentrop-Molotov, Dictatul de la Viena, Tratatul de la Craiova - prin care România a pierdut Basarabia, nordul Bucovinei, o parte din Transilvania, sudul Dobrogei - adică o suprafață de aproximativ 100.000 km² și o populație de circa 7 milioane locuitori. De asemenea, subordonarea politico-economică a României intereselor Germaniei, prin tratatele încheiate în 1941, în speranța recuperării teritoriilor pierdute, a avut consecințe grave asupra economiei românești în general, și industriei în special.

În anul 1940, industria prelucrătoare, denumită și „industria mare de transformare” a suferit nu numai o diminuare ci și o schimbare de structură. În urma pierderilor teritoriale din anul 1940, numărul întreprinderilor mari prelucrătoare a scăzut de la aproximativ 3700 la circa 2700, capitalul investit de la 52 la 47 miliarde lei, forța motrică de la 775 la 694 mii CP, iar personalul de la 300 la 230 mii. La capitolele combustibil utilizat, materii prime, valoarea producției, comparația nu poate fi făcută decât ținând cont de deprecierea continuă a monedei. Numărul marilor întreprinderi alimentare trece de pe locul întâi pe locul al doilea, iar numărul întreprinderilor forestiere de pe locul al doilea pe locul al treilea, plasându-se în urma industriei textile, mai puțin influențată de pierderile teritoriale.

Deși numărul întreprinderilor și forța motrice au scăzut (2.700 respectiv 694.000 în 1940 – 2.250 respectiv 547.000 în 1942), numărul personalului a înregistrat o ușoară creștere de la 230.000 în 1940, 240.000 în 1941, 250.000 în 1942. Numărul întreprinderilor a înregistrat, în general, un trend descendent, întreprinderile din industria alimentară reluând prima poziție în 1942, devansând întreprinderile din industria textilă; întreprinderile din metalurgie, locul al patrulea, trecând înaintea industriei chimice; iar întreprinderile din industria ceramică locul al zecelea, trecând înaintea întreprinderilor electrotehnice.

Pierderea unui număr însemnat de întreprinderi în 1940 și militarizarea economiei naționale s-a reflectat și în ponderea pe care diferite ramuri o ocupau în ansamblul industriei prelucrătoare. Din punct de vedere al structurii valorice, așa cum se observă în figura 5.15, ponderea industriei metalurgice și de prelucrare a metalelor precum și ponderea industriei textile s-au majorat semnificativ, în timp ce industria chimică și-a redus ponderea cu circa 4 puncte procentuale.

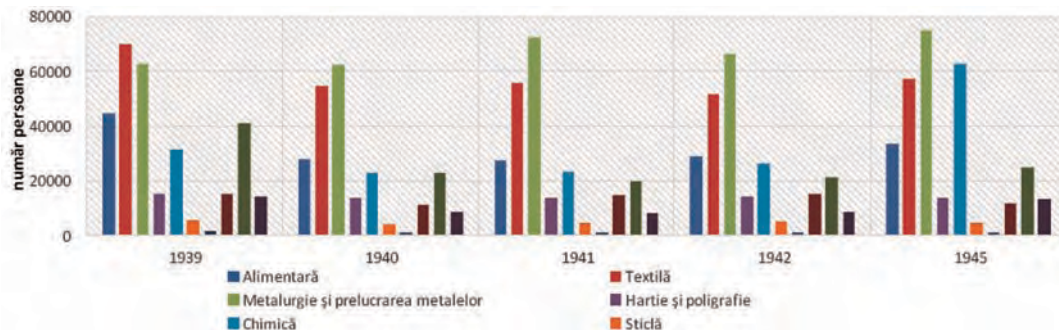
Figura 5.15 Ponderea principalelor ramuri în valoarea industriei prelucrătoare, în 1940 și 1941

Sursa datelor: pentru anii 1939-1942, Comunicări statistice nr.8 1945

Personalul cel mai numeros îl întrebuințau în 1942 întreprinderile metalurgice (67.000), cele textile (52.000), forestiere (30.900), alimentare (29.000), chimice (26.000). În anul 1945, la câteva luni de la terminarea celui de-al doilea război mondial, numărul personalului depășea 3200 persoane, rămânând însă sub nivelul înregistrat în 1939, mai ales în industriile alimentară și de prelucrare a lemnului. Ilustrarea acestor modificări se poate urmări în figura 5.16.

Figura 5.16 Evoluția numărului de personal, pe ramuri ale industriei prelucrătoare în perioada 1939-1945

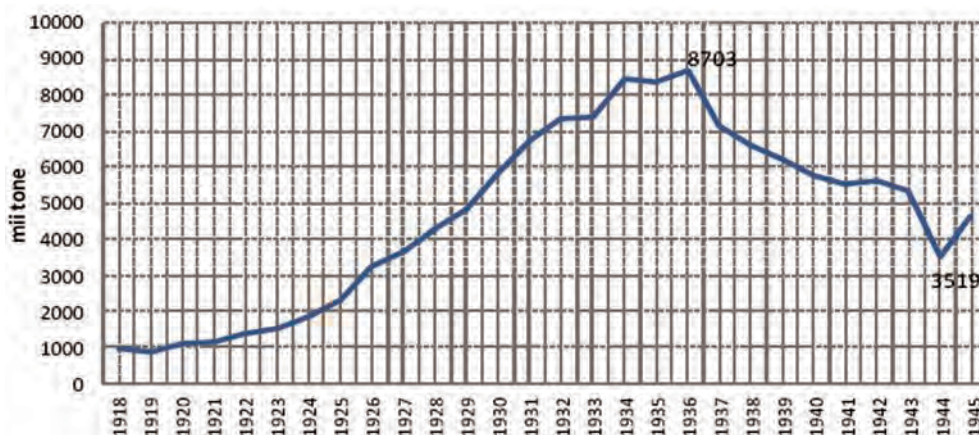

Sursa datelor: pentru anii 1939-1942 Comunicari statistice nr.8 1945; pentru anul 1945, V. Axenciuc, Cercetari Statistico-Istorice 1859-1947, Vol.I Industria, (Arhiva BNR, Serviciul Studii, dosar 2, 1945, „Curierul UGIR” nr.6, 1946)

În ordinea importanței forței motrice folosită în 1942, industria metalurgică s-a clasat pe locul întâi (113.000 CP) fiind urmată îndeaproape de industria chimică (108.000 CP). Urmează industriile alimentară, textilă, a materialelor de construcții și a hârtiei, fiecare cu peste 50.000 CP.

În anul 1944 majoritatea ramurilor industriale s-au confruntat cu reduceri ale producției, ajungând chiar până la 50% din nivelul antebelic, lipsa materiilor prime și a pieselor de schimb conducând la diminuarea gradului de utilizare a capacităților de producție existente. La nivelul ramurilor industriale, în anul 1945 în prim plan rămâne industria metalurgică atât din punct de vedere al numărului de personal cât și al forței motrice, urmată de industria chimică, în creștere puternică atât față de 1938 cât și față de anii războiului, în vreme ce industriile ușoare, cu excepția celei textile, au suferit un recul față de 1938.

Figura 5.17 Producția petrolului brut în perioada 1918 - 1945

Sursa: pentru anii 1939-1942 Comunicari statistice nr.8 1945.

După un trend descrescător de aproape un deceniu, în 1945, producția petrolului brut și-a reluat creșterea, cu o dinamică de 32% față de anul 1944 (+1,1 milioane tone). Cu toate acestea, nivelul producției din 1945 era la circa jumătate din nivelul producției de petrol brut din anul 1936, ca nivel maxim înregistrat (4,6 față de 8,7 milioane tone). Nu trebuie neglijat faptul că, distrugerilor provocate de război li s-au adăugat marile pagube provocate de armata germană în retragere pe care le-a suferit industria petrolieră a cărei producție a scăzut în 1944 la 3,5 milioane tone de la 5,3 milioane tone în 1943, iar capacitatea de prelucrare a rafinăriilor a scăzut din cauza distrugerilor bombardamentelor cu peste 80%.

Tabelul 5.43 Activitatea rafinăriilor de petrol în anii 1939 și 1945

	1939	1945	1939	1945
	tone		% în total produse obținute	
Total produse obținute, din care:	5411,6	4423,3	100,0	100,0
Benzină de turism (inclusiv benzină ușoară)	1331,9	1122,2	24,6	25,4
Păcură	1954,0	1517,1	36,1	34,3
Motorină	770,2	589,2	14,2	13,3
Petrol lampant	738,4	543,4	13,6	12,3

Sursa datelor: pentru anii 1939-1942 Comunicari statistice nr.8 1945

Patru tipuri de produse petroliere acoperă peste 85% din producția rafinăriilor: benzina de turism (circa 25% din totalul în 1945), păcură (34%), motorină (13%) și petrol lampant (12%).

Pierderile teritoriale, distrugerile generate de desfășurarea frontului, bombardarea unor capacități de producție, schimbarea dimensiunii teritoriului național, lipsa forței de muncă etc., au influențat puternic nivelul și structura producției industriale. Informațiile selectate și incluse în tabelul 5.44 sunt grăitoare:

Tabelul 5.44 Indicatori ai resurselor producției industriale 1940-1945

Anii	Petrol brut (mii to)	Produse din petrol (mii to)	Gaz de sondă (mil m.c.)	Gaz natural (mil m.c.)	Cărbune (tone)	Minereuri brute (tone)	Nisip de cuarț (to)
1940	5738,2	5041,2	1836,1	334,7	2681,9	454,9	11,1
1941	5520,2	4829,1	1710,8	362,0	2458,4	466,8	11,4
1942	5623,6	5149,8	1917,5	470,8	2651,6	437,2	23,4
1943	5323,0	4565,8	1521,8	607,9	2909,6	405,4	33,1
1944	3519,2	2919,8	1037,9	474,3	2268,6	435,5	14,6
1945	4648,4	4423,3	1289,4	537,6	2008,4	577,6	46,3

Sursa: Statistica Industriei Extractive pe anii 1940-1945, Editura Institutului Central de Statistică, București, 1949, pag. 3,10,11,102-125,145,179

5.6 Perioada 1946-1965

Deși prin pacea încheiată la Paris, în februarie 1946, Dictatul de la Viena a fost anulat, iar partea de Nord a Transilvaniei a redevenit a României, însă au rămas sub ocupație sovietică Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herței, România Mare pierzând un teritoriu de cca 5500 km² și peste 3 milioane de locuitori.

Reconstrucția economiei a început printr-o serie de programe de dezvoltare în toate sectoarele economice, în vederea transformării economiei agrare, slab dezvoltate, într-o economie modernă, industrializată. Cu toate acestea, în primii ani după Primul Război Mondial, amploarea daunelor provocate de război și lipsa resurselor de investiții au limitat creșterea economică. Abia în 1950, venitul național a atins nivelul din 1938, iar în 1953 a fost atins nivelul producției agricole de dinainte de război, de atunci, dezvoltarea continuând apoi într-un ritm susținut.

Industrializarea a fost nucleul strategiei de dezvoltare a României după 1950, fiind considerată ca necesară pentru crearea unei societăți socialiste dezvoltate, pentru creșterea nivelului de trai și asigurarea independenței economice. Importanța industrializării, în special în industria grea, era subliniată în planurile de dezvoltare de creșterea productivității muncii și utilizării mai eficiente a materiilor prime. Politica economică de industrializare a țării s-a reflectat și în repartitia investițiilor în economie, în general și în industrie, în special. Astfel, fondurile investite în economie în perioada 1950-1964 au fost de 293 miliarde lei, din care, în sfera producției materiale¹⁾ 249.4 miliarde lei, respectiv peste 85%.

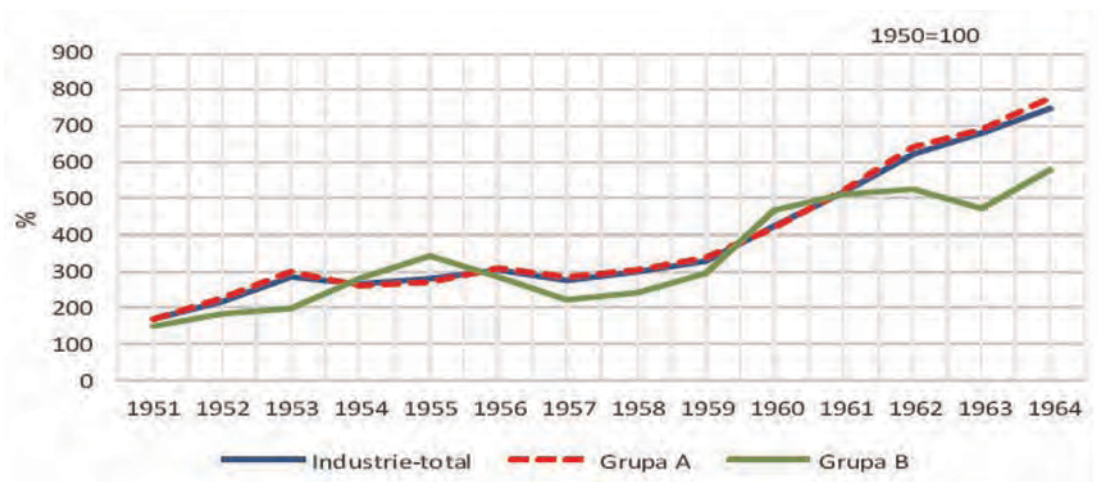
¹⁾ Inclusiv transporturile de călători și telecomunicațiile (neproductive).

Tabelul 5.45 Investițiile în economie și pe principalele ramuri, în perioada 1950-1965

	1950-1959	1960-1965
Total economie	126913	210744
din care:		
Industrie	69207	104294
din care:		
Grupa A	60517	92496
Grupa B	8690	11798
Construcții	4610	7014
Agricultură și silvicultură	17438	42701
Transporturi și telecomunicații	13261	19753

Sursa: Breviarul Statistic al RSR 1966, pag 192

Atât datele din tabelul 5.45 cât și figura 5.18 oferă o imagine concludentă asupra evoluției investițiilor, reflectând eforturile în direcția industrializării țării. În întreaga perioadă, aproximativ 50% din totalul investițiilor în economie au revenit industriei. Politica de industrializare se reflectă și în repartitia pe cele doua grupe A și B ale industriei²⁾. Astfel, grupele A (industria grea) i-a revenit în perioada 1950-1959 60.5 miliarde lei, în timp ce în perioada 1960-1965, volumul investițiilor a crescut cu peste 50, ajungând la 92.5 miliarde lei. Similar, pentru grupa B, volumul investițiilor a crescut cu 36%, de la 8.7 miliarde lei în perioada 1950-1959 la 11.8 miliarde lei în perioada 1960-1965.

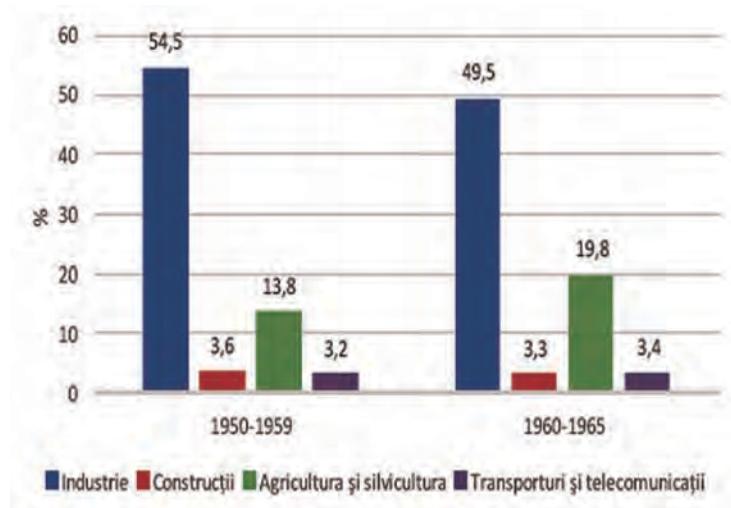
Figura 5.18 Dinamica investițiilor în industrie în perioada 1950-1964

Sursa: Dezvoltarea industriei RPR, culegere de date statistice, Direcția Centrală de statistică, București 1964, pag 110; Breviarul Statistic al RSR 1966, pag. 192

²⁾ Grupa A cuprinde industria producătoare de mijloace de producție iar Grupa B cuprinde industria producătoare de bunuri de consum.

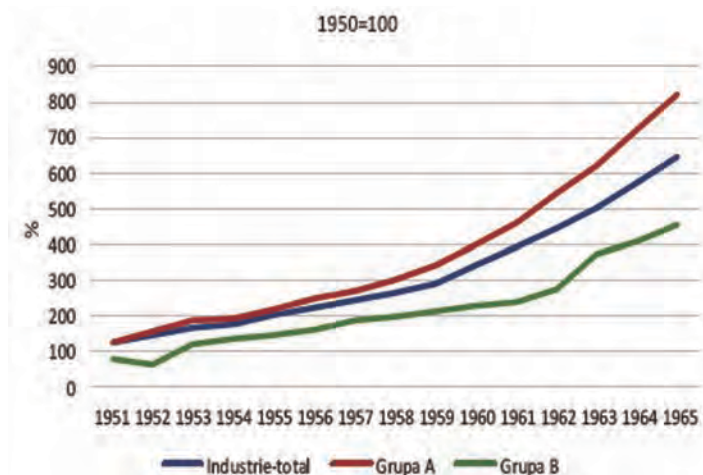
Pe lângă investițiile în industrie, așa cum arată figura 5.19 a fost avută în vedere și agricultura, cu o creștere cu peste 2.4 ori în perioada 1960-1965 față de perioada 1950-1959. Ponderea agriculturii în totalul investițiilor din economia națională a crescut și ea cu 6 pp.

Figura 5.19 Structura investițiilor realizate pe ramuri în perioada 1950-1965

Sursa: Breviarul Statistic al RSR 1966, pag. 192

Figura 5.20 Dinamica producției globale industriale în perioada 1950-1965

Sursa: Dezvoltarea industriei RPR, culegere de date statistice, Direcția Centrală de statistică, București 1964, pag. 128; Breviarul Statistic al RSR 1966, pag. 78

La sfârșitul anului 1965, producția globală industrială era de 6.5 ori mai mare decât în anul 1950 și de circa 2 ori mai mare decât în 1960 (figura 5.20). Ritmul mediu de creștere în perioada 1951-1965 a fost de 13.3% pe total industrie (globală), de 15.1% pentru grupa A, respectiv 10.7% pentru grupa B.

Tabelul 5.46 Structura producției globale, pe ramuri, în anii 1950, 1955, 1960, 1965 (%)

	1950	1955	1960	1965
Energie electrică și termică	1,9	2,2	2,5	3,2
Combustibil	11,3	10,9	9,1	7,0
Metalurgia feroasă	5,4	4,2	6,3	5,7
Metalurgia neferoasă	2,1	2,3	2,1	2,1
Construcții de mașini și prelucrarea metalelor	13,3	18,8	24,0	28,2
Chimie	3,1	4,7	6,1	10,0
Extracția minereurilor nemetalifere	0,1	0,2	0,3	0,3
Materiale de construcții	2,4	3,2	3,2	3,7
Exploatarea și prelucrarea lemnului	9,9	8,9	7,5	7,1
Celuloză și hârtie	1,3	0,9	1,0	1,2
Sticlă, porțelan și faianță	0,7	0,7	0,7	0,6
Textilă	11,1	10,0	7,9	6,8
Confecții	7,5	5,9	5,6	5,0
Pielărie, blănărie și încălțăminte	4,0	3,5	2,8	2,4
Alimentară	24,2	21,7	18,9	14,8
Săpunuri și cosmetice	0,4	0,5	0,4	0,3

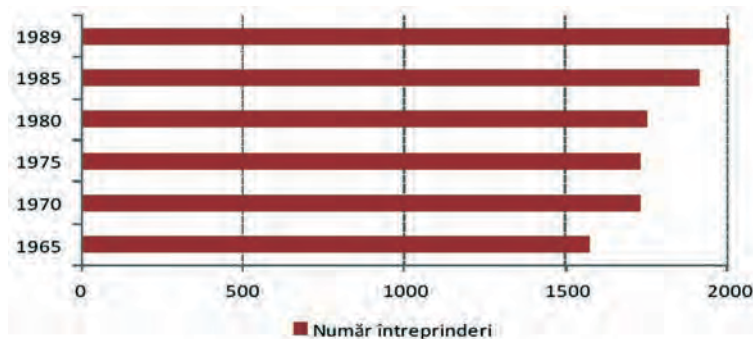
Sursa: Dezvoltarea industriei RPR, culegere de date statistice, Direcția Centrală de statistică, București 1964, pag. 131; Breviarul Statistic al RSR 1966, pag. 86

Nota: Structura producției industriale pe ramuri s-a calculat pentru anii 1951- 1965 din valorile exprimate în prețuri comparabile 1950

Dintre ramurile de importanță deosebită pentru construirea bazei tehnico-materiale la nivelul economiei în ansamblu, ponderea cea mai mare o deținea în 1965 industria constructoare de mașini cu o pondere de 28.2% în totalul industriei, față de 13.3% pondere deținută în 1950. Principalele produse erau destinate extracției și prelucrării țiteiului, industriei chimice și de prelucrare a lemnului, de autocamioane, tractoare și mașini agricole, mașini și aparataj electric, bunuri de consum.

5.7 Perioada 1966-1989

Această perioadă este cunoscută ca „etapa societății multilateral dezvoltate” în care, toate eforturile au fost îndreptate spre „intensificarea procesului industrializării”. Următoarele date reflectă modificările structurii de dimensiune a întreprinderilor industriale din 1960 (tabelul 5.47), ilustrând gradul de concentrare a acestora în industria națională. După cum arată datele tabelului, în perioada 1960-1975 a existat doar o mică creștere a numărului de întreprinderi industriale, în ciuda intensificării diversificarea structurii industriale. Cu toate acestea, numărul mediu de locuri de muncă pentru fiecare întreprindere s-a dublat, de la 748 în 1960 la 1554 în 1975. Tendința spre întreprinderi mai mari pare evidentă atât în întreprinderile de stat, întreprinderile de subordonare locală cât și în cooperativele meșteșugărești. Dar a fost deosebit de puternic la nivelul cooperativelor de artizanat, în care ocuparea medie a fiecărei unități a crescut la aproape 670 de persoane.

Figura 5.21 Numărul întreprinderilor industriale

Sursa: Anuarul statistic al României, ediția 1991, pag. 408

Tabelul 5.47 Numărul de întreprinderi industriale și numărul de salariați

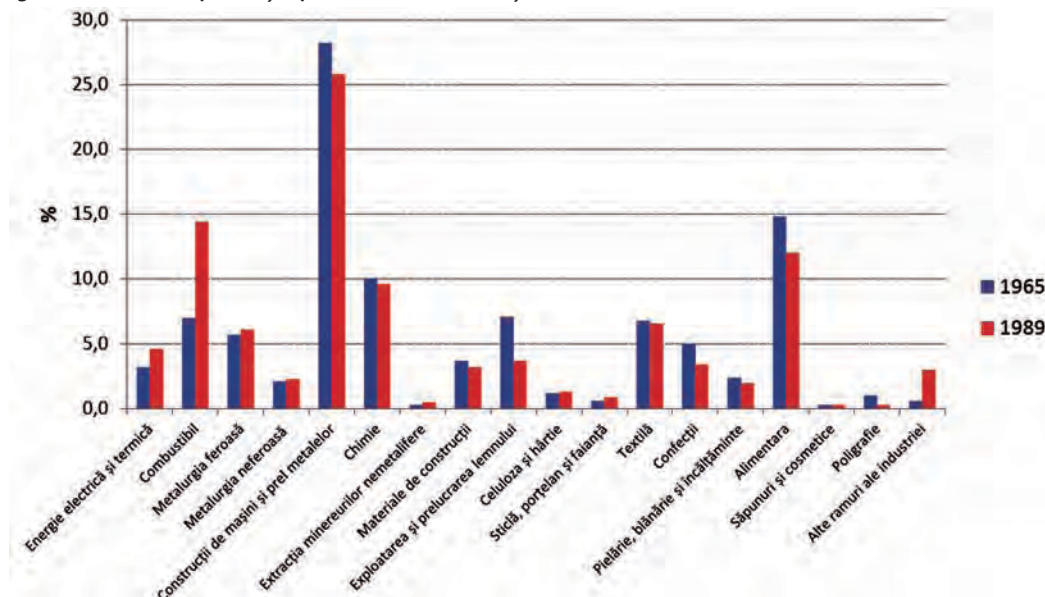
An	Total industrie	Industria de stat		Cooperative meșteșugărești
		Industria națională	Industria locală	
Număr de întreprinderi ^{a)}				
1960	1.658	1.001	318	339
1965	1.572	1.065	207	300
1970	1.731	1.126	246	359
1975	1.731	1.276	99	356
1980	1.752	1.321	13	418
1985	1.913	1.418	38	457
1989	2.102	1.474	67	561
Salariați (mii) ^{b)}				
1960	1.241	1.003	149	89
1965	1.648	1.409	137	102
1970	1.997	1.629	207	161
1975	2.691	2.191	262	238
1980	3.198	2.880	16	302
1985	3.504	3.125	56	323
1989	3.690	3.246	80	364
Număr mediu de salariați pe întreprindere				
1960	748	1.002	469	263
1965	1.048	1.323	662	340
1970	1.154	1.447	841	448
1975	1.554	1.717	2.646	669
1980	1.825	2.180	1.231	722
1985	1.832	2.204	1.474	707
1989	1.755	2.202	1.194	649

^{a)} La sfârșitul anului. Sunt excluse unitățile fără statut juridic, care sunt considerate independente din punct de vedere economic (a se vedea Glosarul)

^{b)} La determinarea numărului de angajați utilizați de întreprinderile industriale, a fost luat în considerare numărul angajaților utilizați în toate schimburile (inclusiv numărul de angajați în formarea noilor întreprinderi).

Sursa datelor: Anuarul statistic al României, diverse ediții

Cincinalul 1976-1980 a primit atributul „revoluției tehnico-științifice”, care preconiza dezvoltarea industriei construcțiilor de mașini și ale unor ramuri de vârf în cadrul acesteia.

Figura 5.22 Structura producției pe ramuri, în anii 1965 și 1989 (%)

Sursa datelor: Anuarul statistic al României, ediția 1991, pag.438

Nota: Datele privind producția industrială se referă la producția globală pentru perioada 1938-1980, iar din anul 1981 la producția marfă și cuprinde producția realizată în întreprinderile din industria de stat și cooperatistă, în unitățile industriale din cadrul întreprinderilor neindustriale și în mica industrie particulară.

Atât în termeni cantitativi cât și în ceea ce privește diversitatea producției, sectorul construcției de mașini și utilaje era impresionant.

În 1982 România era pe locul 10 în lume la producția de mașini-unelte, cel mai mare exportator de vagoane feroviare de transport de marfă din lume și al treilea exportator de instalații petoliere.

România era una din puținele țări care construia platforme maritime de foraj. Platformele uriașe erau asamblate pe șantierul naval de la Galați folosind componente produse național.

Pași mari au fost făcuți și în construcția de nave, mașini de teren, avioane și echipament electric și electronic.

Industria constructoare de mașini

În anul 1965 industria de automobile din România reușea să producă circa 3600 automobile. În 1980 această ramură industrială era formată din trei fabrici de automobile (la Craiova, Pitești și Câmpulung Muscel), opt fabrici de subansambluri și peste 100 de fabrici de piese.

Figura 5.23

Sursa: <http://www.wikipedia.org>.

Tabelul 5.48 Producția de autoturisme, autocamioane și tractoare

		1960	1965	1970	1975	1980	1985	1989
Autoturisme	mii bucăți	1	14	24	63	88	134	144
Autocamioane (inclusiv autotractoare și autobasculante)	bucăți	8.383	3.653	35.018	35.965	31.711	20.788	13.515
Tractoare	bucăți	17.102	15.836	29.287	50.003	70.873	70.199	17.124
Pluguri pentru tractor	bucăți	15.692	9.270	11.414	19.883	12.818	13.647	5.650
Semănători pentru tractor	bucăți	14.322	3.024	11.721	25.448	19.351	17.926	12.410
Cultivatoare pentru tractor	bucăți	3.135	797	2.992	700	3.073	4.086	3.433
Combine pentru recoltat păioase și porumb	bucăți	5.500	5.012	1.179	5.659	4.890	6.806	5.649

Sursa: INS, Anuarele Statistice ale României, diverse ediții

În anul 1989 producția era de 144000 de autoturisme și peste 13500 de autocamioane. În anii '80 50-80% din producția industriei de automobile era exportată.

Producția de locomotive și material rulant

În anii '80 România era cel mai mare exportator de vagoane de marfă din lume și exporta aproximativ 70% din producție. Între 1970-1984 România a exportat peste 100000 de vagoane de marfă, 3000 vagoane de pasageri și 1500 de locomotive.

Tabelul 5.49 Producția de material rulant

		1960	1965	1970	1975	1980	1985	1989
Locomotive electrice și diesel pentru linii magistrale	bucăți	10	110	265	266	276	91	152
Vagoane de marfă pentru linii magistrale	bucăți echivalent 4 osii	3.058	6.994	8.218	14.334	12.287	12.178	11.274
Vagoane de pasageri pentru linii magistrale	bucăți	97	100	197	293	601	191	203

Sursa: INS, Anuarele Statistice ale României, diverse ediții

Producția de mașini-unelte

Producția anuală de mașini unelte a crescut în perioada 1965-1985 de șase ori în termeni de tonaj. În același timp, modele noi și mai sofisticate apăreau mereu și astfel încasările au crescut de 31 de ori în această perioadă.

Tabelul 5.50 Producția de mașini-unelte

		1960	1965	1970	1975	1980	1985	1989
Mașini-unelte pentru prelucrat metale prin așchiere și prin alte procedee de desprindere a metalului	mil. lei	145	313	789	3137	7506	7820	6179
din care:								
strunguri	buc.	1969	2258	3815	6298	7779	5148	4748
mașini orizontale dealezat și frezat	buc.	-	23	86	328	607	147	80
mașini de frezat	buc.	232	639	1148	2749	3033	2618	2073
mașini de rectificat	buc.	60	152	371	977	1228	780	424
mașini de danturat	buc.	-	-	59	268	311	151	75

Sursa: INS, Anuarele Statistice ale României, diverse ediții

Calculatoarele, automată și electrotehnică

Fabricile au început să producă o gamă largă de calculatoare, periferice, instrumente de măsurat industriale și sisteme de control electronice pentru uz domestic și export. În 1981, România avea un calculator de producție proprie. Se fabrica la București pe platforma Pipera și se numea Felix. A fost rodul unei colaborări franco-româno-americane.

Figura 5.24 Computerul românesc Felix

Sursa: <http://www.libertatea.ro/stiri/stiri-interne/asa-arata-computerul-romanesc-in-1981-1144008>.

Tabelul 5.51 Producția de mijloace ale tehnicii de calcul

		1960	1965	1970	1975	1980	1985	1989
Mijloace ale tehnicii de calcul electrotehnice și electronice	mil. lei	-	3	104	1825	3723	2457	4961
din care:								
calculatoare electronice	buc. echiv. calculatoare de 128 kO					216	200	512

Industria metalurgică și chimică

Obținerea independenței din punct de vedere al producției de oțel, necesar industriei constructoare de mașini și utilaje, a fost ținta economică principală după al Doilea Război Mondial. În scopul atingerii acestei ținte a fost construit combinatul siderurgic de la Galați. Producția de oțel a crescut de la 550 kt în 1950 la 1.8 milioane tone în 1960 și la 6.5 milioane tone în 1970.

Chiar dacă producția de oțel a crescut foarte mult, țara ducea lipsă de oțel de calitate, cel produs în România fiind de calitate slabă și nu putea fi folosit pentru multe aplicații în industria constructoare de mașini. Din această cauză, la începutul anilor '70, guvernul a decis să construiască un combinat siderurgic cu tehnologie din Germania de Vest la Târgoviște. Spre sfârșitul anilor '70 a mai fost construit un combinat siderurgic la Calarași, tot cu tehnologie din Vest.

Chiar și cu aceste noi combinate, ținta de 18 milioane de tone nu a putut fi atinsă și în 1985 producția a fost de 13.8 milioane tone, iar în 1988 de 14.3 milioane.

Chiar dacă ținta nu a fost atinsă, producția din 1988 a dus Romania în top 10 mondial în ceea ce privește producția de oțel pe cap de locuitor.

România a folosit și tehnologie sovietică. Folosind instalații de laminare rusești, livrate în 1985, combinatele siderurgice Galați și Republica au început producția de țevă fără sudură, necesară conductelor de gaz sovietice. Uniunea Sovietică era și principalul furnizor de materii prime pentru industria producerii oțelului. Alt furnizor de materii prime era Australia.

Metalurgia neferoasă a devenit după cel de-al Doilea Război Mondial foarte importantă. Producția a crescut în perioada 1966-1982, în medie, cu 8% pe an. Metalele neferoase reprezentau în 1982 4% din totalul producției industriale, față de 3.2% în 1966. Cele mai mari centre erau la Brănești, Baia Mare, Copșa Mică, Zlatna, Tulcea, Slatina și Oradea.

Industria cuprului și aluminului au avut parte de un tratament special. Din anul 1965 până în 1987 producția de aluminiu a crescut de 27 de ori. Noi mine de cupru, titan și vanadiu erau construite pentru a reduce dependența față de importuri.

Industria chimică în România anilor 1965-1989

„Sectorul chimic s-a dezvoltat rapid după al Doilea Război Mondial, în special după 1965. Înainte de război, industria chimică genera mai puțin de 3% din toată producția industrială și lista de produse era limitată la negru de fum, acid sulfuric și clorhidric, sodă caustică, câteva tipuri de fibre, vopsea și lacuri. Până în 1980 industria chimică producea între 10-20% din totalul producției industriale și reprezenta peste 25% din încasările din exporturi. Ramura petrochimică era inima acestei industrii, reprezentând aproximativ 50% din producția totală a industriei chimice. După 1985 România s-a concentrat pe producerea de produse chimice complexe cum ar fi: plastic special, cauciuc sintetic, fibre, electrozi, medicamente, detergent etc. Planul guvernului era ca până în 1989 să dubleze cantitatea de îngrășăminte și produse pentru agricultură fabricate în România.”

Sursa: http://www.stiri-economice.ro/despre_industria_metalurgica_chimica_romania_1965_1989.html.

Figura 5.25 Combinat petrochimic Pitești

Sursa foto: (ediție online), <http://www.stiri-economice.ro/wp-content/uploads/2016/12/rafinaria-Arpechim.jpg>

După 1985 România s-a concentrat pe producerea de produse chimice complexe cum ar fi: plastic special, cauciuc sintetic, fibre, electrozi, medicamente, detergent etc. Planul guvernului era ca până în 1989 să dubleze cantitatea de îngrășăminte și produse pentru agricultură fabricate în România.

În **Anexa I** se poate urmări nivelul anual al principalelor produse fizice între 1938 și 1989, iar în **Anexa II**, seria produselor fizice principale între 1989 și 2016.

Producția principalelor produse industriale conform Anuarului statistic al României ediția 1990

Cod	Denumire produs	U/M	1938	1950	1960	1970	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
1	Energie electrică	mii. kWh	1130	2113	7650	35088	67486	70138	68923	70260	71595	71819	75478	74079	75322	75851
25	Cărbune extras	mii tone	2826	3893	8163	22835	37814	39564	41433	48759	47799	49819	51432	55699	62917	66462
57	Țiței extras	mii tone	6594	5047	11500	13377	11511	11644	11742	11593	11453	10718	10125	9504	9389	9173
62	Benzină	mii tone	1529	1502	2792	2786	4765	4986	4794	5102	5321	5305	5991	6692	6594	6074
80	Motorină	mii tone	858	731	2376	5049	7475	6738	5946	6440	6809	6842	7886	8203	8471	8435
	Gaze lichefiate	mii tone	2	12	77	207	222	242	231	218	210	185	207	216	211	192
124	Gaz metan extras	mii. mc	311	2057	6707	19971	28156	29263	28620	27719	28083	27196	26763	25301	25195	22222
7553	Mineruri de fier extrase	mii tone	139	392	1460	3206	2333	2304	2146	1987	1916	2287	2431	2281	2252	2482
170	Fontă	mii tone	133	320	1014	4210	9012	8857	8637	8190	9557	9212	9329	8673	8941	9052
187	Oțel	mii tone	284	555	1806	6517	13175	13025	13055	12593	14437	13795	14276	13885	14314	14415
5499	Lamine finite din oțel	mii tone	319	402	1254	4504	9319	9549	9346	9179	10329	9900	10207	9675	10355	10263
244	Țevi din oțel	mii tone	0,6	58	338	767	1464	1428	1422	1411	1507	1513	1565	1394	1569	1360
	Aluminiu	mii tone	—	—	—	104	259	261	228	244	264	265	269	275	279	280
6150	Cupru de convertizor	tone	1462	2277	8532	32328	40675	39450	38500	40210	39796	39871	40977	37970	38697	39397
1004	Turbine cu abur (peste 500 kW)	buc.	—	—	27	7	13	23	23	13	10	9	3	5	5	5
1016	Turbine hidraulice	buc.	—	—	—	4	10	15	31	54	85	132	96	103	72	48
73368	Motoare cu combustie internă	mii buc.	—	5	35	95	233	215	222	228	236	253	215	222	235	220
6601	Generatoare electrice	mii kVA	3	16	83	747	1111	772	929	606	1011	788	683	490	869	720
509	Mașini de spălat rufe	mii buc.	—	—	38	131	344	364	372	352	208	210	263	242	236	204
501	Frigidere	mii buc.	—	—	11	135	376	400	431	440	402	400	404	420	442	470
422	Radioreceptoare și radiocasetofoane	mii buc.	—	40	167	455	863	698	599	542	458	571	580	618	623	590
6858	Televizoare	mii buc.	—	—	—	280	541	498	412	390	406	522	530	484	511	511
736	Mașini-unelte pentru prelucrat metale prin așchiere	mii. lei	—	—	145	789	7506	7980	7386	8015	8050	7820	7930	8050	7556	6179
1216	Utilaje pentru prelucrarea țiteiului	mii tone	—	—	7	5	25	25	22	18	16	22	18	19	21	17
1303	Excavatoare	buc.	—	—	127	732	1198	808	769	791	988	897	945	1073	1052	953
1398	Tractoare	buc.	—	3469	17102	29287	70873	68093	71815	77142	76456	70199	39229	37941	32150	17124
1587	Locomotive electrice și diesel	buc.	—	—	10	265	276	249	183	168	156	91	145	159	165	152
		mii CP	—	—	21	647	863	855	647	562	517	293	477	483	490	437
5425	Vagoane de marfă pentru linii magistrale	buc.echiv.	201	1851	3058	8218	12287	9824	10004	11298	11996	12178	13281	13872	11485	11274
5424	Vagoane de pasageri pentru linii magistrale	buc.	—	40	97	197	601	543	430	404	301	191	250	317	161	203
8075	Autoturisme	mii buc.	—	—	1	24	88	92	104	90	125	134	124	129	141	144
1437	Autobuze	buc.	—	—	700	2073	3702	1583	1619	397	1350	1521	1222	1844	1539	1404
1442	Troleibuze	buc.	—	—	115	15	350	67	61	125	114	143	228	121	167	164
18220	Autocamioane	buc.	—	—	8383	35018	31711	14762	16981	15846	16485	20788	14485	12715	16556	13515

Cod	Denumire produs	U/M	1938	1950	1960	1970	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
16544	Nave și ambarcațiuni maritime pentru transportat mărfuri	buc.	—	4	2	16	17	26	18	19	21	14	12	11	9	14
		mii CP	—	2	9	58	481	369	393	287	673	274	193	405	104	502
		mil. buc.	—	0,2	5	24	102	106	109	109	113	116	117	121	132	143
2010	Rulmenți	mii tone	2	4	17	101	289	325	358	358	418	447	466	450	473	453
2219	Acid clorhidric	mii tone	44	52	226	994	1756	1814	1596	1941	1915	1835	1971	1693	1825	1687
2224	Acid sulfuric (100%)	mii tone	23	38	180	582	937	926	870	788	912	836	895	894	918	889
2274	Sodă calcinată (100%)	mii tone	12	15	74	330	723	767	760	745	805	814	846	817	821	763
4309	Sodă caustică	mii tone	—	0,6	71	895	2451	2640	2692	2913	3073	3097	3278	2897	2995	2805
2781	Îngrășăminte chimice (100% SA)	mii tone	—	—	0,9	29	141	146	160	171	201	185	201	184	189	170
2604	Fibre și fire sintetice	mii tone	—	0,4	1,2	206	579	584	591	633	655	628	664	638	653	640
	Materiale plastice și rășini sintetice	mii tone	—	—	—	61	150	146	137	147	159	156	173	152	161	149
2484	Cauciuc sintetic	mii tone	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7174	Anvelope	mii buc.	—	217	743	3444	5254	5701	6168	6704	8036	7210	7459	6487	6940	6838
2677	Dețergenti (100% SA)	tone	—	—	492	6152	19660	18701	15820	13461	13699	13810	14568	13550	14292	14622
2874	Ciment	mii tone	585	1125	3142	7966	15611	14746	14995	13968	14016	12238	14216	13583	14447	13265
2969	Cărămizi și blocuri ceramice	mil. buc.	200	371	627	1705	1423	1472	1326	1276	1236	1038	1026	870	817	785
2896	Prefabricate din beton armat	mii mc.	—	—	219	2284	7454	6582	6178	6007	6083	5708	5991	6199	6479	6274
3002	Geamuri (echivalent 2 mm grosime)	mii mp.	—	—	18817	45215	77504	77290	67465	65632	65250	61994	68584	72990	76379	76199
3098	Cherestea	mii mc.	2238	3559	3928	5305	4593	4442	4510	4594	4670	4638	4263	4227	3891	3784
3157	Uși și ferestre din lemn	mii mp.	—	93	1496	4259	5964	5401	4840	5119	4956	4407	4334	4212	4109	4335
4441	Mobilă din lemn	mil. lei	—	64	1166	5610	14142	15327	16425	16958	16713	17399	17869	18094	19603	20475
3235	Hîrtie și cartoane	mii tone	70	97	170	514	822	834	801	798	795	741	768	712	730	709
19673	Știclărie	mii tone	21	38	94	244	391	395	384	418	412	387	398	374	377	374
3349	Fire de bumbac	mii tone	17	29	52	109	183	189	187	171	169	170	181	172	165	157
3362	Țesături	mil. mp	130	193	329	608	1154	1150	1153	1108	1071	1098	1151	1132	1102	1109
3472	Tricotaje	mil. buc.	—	13	41	134	296	314	336	339	340	279	285	274	258	261
3543	Încălțăminte	mil. per.	5	11	30	66	113	107	107	114	115	112	116	113	109	111
17111	Carne	mii tone	170	140	270	425	993	989	832	878	908	986	962	1006	810	686
7041	Pește	mii tone	25	11	16	65	189	209	244	251	253	260	293	268	265	216
3646	Brînzeturi	tone	—	9981	33645	68178	112870	74524	61423	79247	95795	87356	84416	79042	72610	81604
27166	Zahăr	mii tone	95	87	391	377	509	609	596	556	806	582	489	646	580	693
		mii tone	2	2	11	39	77	64	41	54	49	53	64	72	47	37
3621	Conserve din carne	mii tone	0,3	0,8	1	14	25	19	25	27	19	17	17	20	12	8
3638	Conserve din pește	mii tone	2	7	34	172	345	365	350	273	336	316	346	361	370	343
6539	Conserve din legume	mii tone	0,1	27	41	114	195	176	194	174	154	163	183	167	171	190
6540	Conserve din fructe	mii tone	—	3873	4671	4493	7599	9951	13069	9487	10038	5349	11846	8055	6425	4632
3771	Vin brut	mil hl.	510	871	1633	4375	9897	9730	9911	9928	9845	9847	10603	10364	10655	10573
3786	Bere	mil hl.	11	15	21	27	33	28	31	36	33	32	31	33	33	33
3793	Produse de tutun	mii tone	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

PRODUCȚIA FIZICĂ INDUSTRIALĂ

Denumire produs	U/M	1989	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹⁾
Energie electrică	mil.kwh	75851	64309	59267	51935	59413	60979	62216	59047	58888	65675	66296	65104	63645
Energie termică	mild.Kcal	181706	168332	101508	68474	51246	38470	37876	34972	32973	28476	27024	26505	21051
Cărbune extras	mii tone	66462	40847	43988	30924	31633	32162	37342	35610	25923	24671	26726	23225	na
Țiței extras	mii tone	9173	7928	6717	6042	5215	4168	4075	3862	3984	3912	3848	3685	3525
Benzină	mii tone	6074	4667	3922	3221	4956	3345	3313	3147	3263	3497	3403	3750	3891
Motorină	mii tone	8435	6426	4695	3354	4542	3839	3828	3720	4173	5138	5069	5391	5611
Păcură	mii tone	10172	8126	2984	1433	1707	764	722	561	400	321	307	345	307
Fontă	mii tone	9052	6355	4203	3066	4098	1718	1594	1466	1601	1631	1938	1922	1133
Ōțel	mii tone	14415	9761	6557	4672	6280	3724	3811	3417	3073	3193	3423	3370	3442
Laminele finite pline din ōțel	mii tone	10263	6787	4959	3687	5311	3762	4073	3467	2935	3171	3321	3319	3567
Țevi din ōțel	mii tone	1360	1041	544	465	529	708	820	781	699	789	689	627	690
Mașini de spălat rufe	mii buc.	204	205	125	25	25	15	18	19	20	12	13	11	12
Frigidere (în Anuar+congelatoare)	mii buc.	470	393	435	341	826	1284	1481	1729	1803	1973	2219	2408	2438
Aspiratoare de praf	mii buc.	160	132	145	160	318	832	1043	1082	1195	1104	1214	1529	2406
Televizoare	mii buc.	511	401	369	32	32	*)	-	-	-	-	-	-	-
Tractoare	buc.	17124	25640	15458	5398	3510	176	349	258	271	274	220	185	266
Locomotive electrice și diesel pentru linii magistrale	buc.	152	121	1	2	-	1	2	6	6	9	2	3	5
Autoturisme	mii buc.	144	100	88	64	175	324	310	327	411	392	387	359	363
Autobuze	buc.	1404	1186	452	38	-	2	12	58	31	20	24	49	41
Troleibuze	buc.	164	141	80	7	-	-	-	-	-	2	-	11	8
Autocamioane, autotractoare și autobasculante	buc.	13515	8457	2683	698	169	50	141	21	45	6	10	4	26
Mașini de gătit pentru combustibil gazos	mii buc.	518	435	336	356	842	545	561	563	562	581	595	332	571
Acid clorhidric (32%)	mii tone	453	332	172	147	162	147	188	133	111	112	104	105	102
Acid sulfuric (100%)	mii tone	1687	1111	477	181	11	*)	2	*)	*)	*)	*)	3	72
Sodă calcinată (100% Na2CO3)	mii tone	889	632	504	391	346	377	417	428	425	419	505	516	540
Sodă caustică (100% Na OH)	mii tone	763	552	372	343	443	286	334	193	171	202	209	215	234
Îngrășăminte chimice (100% substanță activă)	mii tone	2805	1744	1449	1054	1682	1190	1288	1009	742	785	459	370	467
Anvelope	mii buc.	6838	5143	3473	3226	14208	24163	28013	26054	28177	29540	31346	33252	35605
Ciment	mii tone	12225	9468	6842	8411	7043	6992	8087	8223	7451	7621	8356	8038	8509
Cherestea	mii mc.	3784	2932	1778	1405	3018	4416	5145	5175	5836	5985	5868	5452	4172
Sticlărie	mii tone	374	307	203	129	7043	101	107	101	95	94	127	136	143
Țesături (inclusiv textile neșesute)	mil. mp	1109	845	445	208	171	62	64	55	66	71	68	78	79
Tricotaje	mil. buc.	261	202	123	39	47	26	28	24	23	23	22	23	16
Ciorapi și ciorapi pantalon	mil. per.	240	199	192	150	241	97	81	80	85	91	108	153	92
Încălțăminte	mil. per.	111	88	52	38	72	45	46	48	50	52	48	47	42
Carne	mii tone	686	947	604	259	265	546	580	611	632	681	745	779	768
Preparate din carne	mii tone	276	365	179	127	290	369	350	339	326	338	359	378	363
Lapte de consum	mii hl.	5687	5222	3964	1608	1600	2262	2239	2095	2181	2594	2650	2745	2739
Brânzeturi	mii tone	82	94	51	29	61	66	64	67	71	76	81	87	84
Uleiuri comestibile	mii tone	248	270	224	253	264	225	204	193	196	274	268	279	285
Zahăr	mii tone	693	538	266	476	539	276	384	446	456	438	516	434	409
Bere	mii hl.	10573	10527	8768	12664	15295	16656	17239	18325	17519	16581	18091	18029	18103

¹⁾ Date provizorii.

Sursa: Anuarul Statistic al României.

Capitolul 06

Comertul

Drd. Florentina Viorica **GHEORGHE**

Drd. Artur Emilian **SIMION**

CUPRINS

6.1 Comerțul interior	144
6.1.1 Volumul și structura vânzărilor de mărfuri, pe grupe de mărfuri	144
6.1.1.1 Începuturile	144
6.1.1.2 Comerțul interior în perioada 1950-1989	146
6.1.1.3 Comerțul cu amănuntul după anul 1990	148
6.1.2 Volumul și structura serviciilor prestate populației, pe activități	153
6.2 Comerțul exterior	157
6.2.1 Aspecte metodologice ale estimării seriilor de date statistice de comerț exterior al României	157
6.2.2 Influențe istorice asupra comerțului exterior în perioada 1918-2016	159
6.2.2.1 Perioada interbelică 1918-1938	159
6.2.2.2 Perioada postbelică/comunistă 1945-1989	159
6.2.2.3 Perioada postcomunistă 1990-2016	160
6.2.3 Evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale	160
6.2.4 Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi	163
6.2.5 Structura exporturilor, importurilor și soldului balanței comerciale	164
6.2.6 Orientarea geografică a exporturilor și importurilor	170
Anexe	176

6.1 Comerțul interior

6.1.1 Volumul și structura vânzărilor de mărfuri, pe grupe de mărfuri

6.1.1.1 Începuturile

Dezvoltarea producției de mărfuri și a rețelei de transport au favorizat comerțul desfășurat cu precădere în centrele urbane consacrate (București, Brașov, Sibiu, Iași) dar și în porturile dunărene. De exemplu în București în anul 1711 funcționau 3238 de prăvălii. Pentru mediul rural, covârșitor ca structură a populației, comerțul se desfășura în târguri și bălciuri. În țara Românească la 1828 existau 478 de târguri ocazionale organizate în 251 de localități. Un impuls în dezvoltarea comerțului l-a avut desființarea în anul 1834 a vămilor interioare, precum și a taxelor percepute de la țărani la intrarea în târguri. De exemplu, doar între 1842 și 1846 s-au înființat târguri noi în 42 de localități.

În absența unor date statistice sistematice, caracterizarea evoluției comerțului interior se va efectua de cele mai multe ori indirect, cu informații parțiale, dar care ilustrează procesul de formare a pieței interne naționale.

După revoluția de la 1848-1849, ca urmare a dezvoltării producției, schimbul de mărfuri s-a amplificat. Un rol important l-a jucat modernizarea legislației comerciale (inspirată din Codul comercial francez) adoptată de Adunările Obștești ale Moldovei (1838) și țării Românești (1840), cu modificări în 1863, până în 1878 când a fost adoptat un nou cod comercial (de inspirație italiană și parțial repus în vigoare după 1989). În 1831 existau 13737 de negustori, iar în 1860 numărul era de 18326. De exemplu, în București operau 3495 de comercianți, în Brăila - 1252, în Craiova - 761, în Ploiești - 755, etc.

În toată această perioadă se amplifică rolul târgurilor periodice, amplasate în localitățile aflate la intersecția drumurilor principale sau în porturile dunărene.

În anul 1890 numărul comercianților de pe teritoriul României (exceptând București, Brăila și Iași) ajunge la 55726, iar în 1903 numărul consemnat a fost de 107332.

Pentru două orașe din Transilvania numărul comercianților a evoluat astfel:

Tabelul 6.1 Numărul comercianților

Localitatea	1870	1884	1895
Brașov	246	396	458
Sibiu	97	193	269

Sursa: N.N. Constantinescu, *Istoria Economică a României, Buc., Ed. Economică, p. 314 - 315*

Amplificarea activității comerciale este generată de dezvoltarea economiei în general, extinderea rețelei de transport, dar și de multiplicarea instrumentelor moderne de credit (cecul, cambia, mandatul), de crearea monedei naționale și a dezvoltării sistemului bancar.

În timpul Primului Război Mondial toată economia a avut de suferit, inclusiv comerțul interior, fluxul principal fiind către susținerea frontului, iar în zona ocupată plata se efectua de către trupele dușmane în „bani de război”, fără acoperire și, în general, refuzați de către comercianți, dar alimentând inflația.

Figura 6.1

Periodice digitizate
BCU „Lucian Blaga”

Spre pagina revistei
Țara Noastră

ȚARA NOASTRĂ

1922 - ANUL 3

Sursa: <http://documente.bcucuj.ro/web/bidigit/periodice/taranoastra/1922.html>

Formarea statului național unitar român a reprezentat de asemenea, o consfințire statală a marii piețe naționale românești.

Din punct de vedere economic, refacerea a fost deosebit de dificilă, lentă și cu prețul unor sacrificii din partea populației.

Comerțul a fost puternic afectat de procesul inflaționist, dar și de distrugerile suferite de rețelele de transport. De exemplu, în anul 1922 indicii prețurilor au fost de 1900% raportându-ne la anul 1916. Volumul masei monetare a sporit între 1918 și 1921 de peste 5 ori, iar puterea de cumpărare a leului era de doar 0,3 față de 1916.

Desăvârșirea procesului de constituire a pieței naționale a fost consacrată prin organizarea de stat unitară, o rețea de comunicații extinsă, o unificare monetară și financiar-fiscală. S-au extins târgurile săptămânale și cele periodice. S-a dezvoltat rețeaua de magazine urbane. Reorganizarea burselor de mărfuri prin Legea din 13 august 1929 a generat și o sporire a numărului de burse, astfel încât în 1936 funcționau 18 burse de mărfuri în: Arad, București, Bălți, Botoșani, Brăila, Călărași, Cernăuți, Chișinău, Cluj, Constanța, Craiova, Focșani, Galați, Iași, Ismail, Oradea, Ploiești și Timișoara.

Și la bursa de valori București volumul tranzacțiilor crește de la 2,8 miliarde lei în 1925 la 5,5 miliarde lei în 1928, respectiv 7,8 miliarde lei în 1937.

Tot ca expresie a dezvoltării pieței naționale, numărul membrilor camerelor de comerț constituie un indicator relevant. Astfel, Anuarul Statistic al României 1939 - 1940, la pag. 573, tabelul 31, prezintă Camerele de Comerț și Industrie pe circumscripții teritoriale, menționând la nivelul întregii țări 1639 de membri și un buget anual de 205708374 lei venituri.

În perioada 1940 - 1945, în timpul războiului, a avut de suferit nu doar economia în general, ci și piața internă. După 1946 schimbarea regimului politic a generat alt model de dezvoltare economică, inclusiv în domeniul comerțului, în totală contradicție cu mecanismul economiei de piață. Statul s-a implicat tot mai puternic în mecanismul pieței, extinzând controlul asupra producției și circulației mărfurilor. La toate acestea trebuie adăugate penuria de mărfuri după război, instituirea unui regim de control al consumului, cartelarea produselor (cu diferențieri pe categorii sociale) și practicarea unor prețuri reduse la produsele cartelate față de cele comercializate „liber”.

Figura 6.2 Târguri, iarmaroace și negoț în zona Moldovei

Sursa: Expoziție la Palatul Culturii Iași

6.1.1.2 Comerțul interior în perioada 1950 - 1989

Dezvoltarea impetuoasă a comerțului de stat s-a concretizat în creșterea de peste 6,3 ori în anul 1968 a volumului mărfurilor desfăcute populației comparativ cu anul 1950 și cu 31,0% față de anul 1965.

Modificările intervenite în structura social-economică a țării au determinat și unele schimbări ale structurii comerțului pe cele două grupe: alimentare și nealimentare. Astfel desfacerile de mărfuri alimentare, a căror pondere în volumul total al desfacerilor scăzuse de la 49% în anul 1955 la 45% în anul 1960, au înregistrat tendință de sporire după acest an ca urmare a trecerii de la consumul unor articole produse în gospodăria proprie, în special de populația din mediul rural, la consumul unor produse oferite de industria alimentară.

Rețeaua unităților de comerț cu amănuntul (tabelul 6.2) ilustrează și schimbările în structura de proprietate generate de naționalizarea mijloacelor de producție din 30 dec. 1947, urmată de naționalizările din rețeaua comercială, farmaciile, cabinetele medicale, mici ateliere etc., iar în paralel a apărut și s-a amplificat o rețea comercială cooperatistă.

Tabelul 6.2 Numărul unităților comerciale și de alimentație publică

Anii	Unități total	Comerț socialist			Comerț particular
		Total	de stat	cooperatist	
1948	108357	10411	1952	8459	97946
1950	65795	27567	7762	19805	38228
1965	58871	53371	24550	28821	-
1975	71614	71614	34966	36648	-
1980	78746	78746	40582	38164	-
1985	82707	82707	43165	39542	-
1987	82069	82069	42306	39763	-
1988	82097	82097	42058	40039	-

Sursa: Anuarul Statistic al R.S.R., DCS, 1988, pag. 68, Anuarul Statistic al României, 1940, CNS, pag. 566

Dacă numărul unităților din sistemul cooperatist reprezenta în 1987 circa 94%, în volumul vânzărilor ponderea acestui tip de comerț s-a stabilizat după 1975 puțin peste 20%.

Tabelul 6.3 Volumul și structura vânzărilor

Anii	Unități total	Comerț socialist			Comerț particular
		Total	de stat	cooperatist	
Milioane lei - prețurile fiecărui an					
1948	9915	3915	3055	860	6000
1950	18650	12050	8121	3929	1600
1965	68788	63738	42342	21396	-
1975	140797	140797	99909	40888	-
1980	218085	231085	162622	50463	-
1985	277063	277063	215049	62014	-
1987	291174	291174	226470	64704	-
1989	297343	297343	233122	64221	-
Structura pe forme de proprietate					
1948	100,0	39,5	30,8	8,7	60,5
1950	100,0	88,3	59,5	28,8	11,7
1965	100,0	100,0	66,4	33,6	-
1975	100,0	100,0	71,0	29,0	-
1980	100,0	100,0	76,3	23,7	-
1985	100,0	100,0	77,6	22,4	-
1987	100,0	100,0	77,8	22,2	-
1989	100,0	100,0	78,4	21,6	-

Sursa: Anuarul Statistic al R.S.R., DCS, 1988, pag. 68

O altă caracteristică a activității de comerț a fost reprezentată de schimbarea structurii vânzărilor către mărfurile nealimentare și alimentația publică (date relevante în tabelul 6.4 pentru comerțul de stat).

Tabelul 6.4 Structura vânzărilor de mărfuri prin comerțul socialist

Anii	Unități total	Comerț socialist		
		Mărfuri alimentare	Alimentație publică	Mărfuri nealimentare
1950	100,0	27,6	11,2	61,2
1965	100,0	34,3	15,9	49,8
1975	100,0	33,8	17,0	49,2
1980	100,0	33,2	16,7	50,1
1985	100,0	35,6	18,8	45,6
1987	100,0	34,2	19,8	46,0

Sursa: Anuarul Statistic al R.S.R., DCS, 1988, pag. 69

Dinamica vânzărilor de mărfuri (calculate în prețuri comparabile) ilustrează pe de o parte ameliorarea nivelului de trai, iar pe de altă parte efectul cooperativizării agriculturii și restrângerea capacității gospodăriilor rurale de a-și asigura alimentația de bază.

O altă concluzie vizează deteriorarea aprovizionării cu alimente după 1985, ilustrată prin ritmul mediu de 0,4% pe intervalul 1986 - 1987 (datele acestor dinamici în tabelul 6.5).

Tabelul 6.5 Dinamica vânzărilor de mărfuri

Anii	Comerț socialist total	Comerț de stat	Comerț cooperatist	Din total comerț socialist		
				Mărfuri alimentare	Alimentație publică	Mărfuri nealimentare
1950 = 100						
1965	459	452	472	467	588	431
1975	10 ori	11 ori	923	10 ori	13 ori	996
1980	15 ori	18 ori	11 ori	15 ori	19 ori	15 ori
1985	17 ori	19 ori	12 ori	16 ori	21 ori	17 ori
1987	18 ori	21 ori	12 ori	16 ori	24 ori	18 ori
1989	18 ori	121 ori	12 ori	15 ori	24 ori	18 ori
Ritmul mediu anual 1951 - 1987 (%)	7,7	8,1	6,5	7,1	8,5	7,7
1965 = 100						
1970	145	152	132	139	150	148
1975	215	230	186	205	222	220
1980	314	360	221	292	316	328
1985	341	399	228	301	362	362
1987	359	421	237	304	400	384
Ritmul mediu anual 1966 - 1987 (%)	6,0	6,8	4,0	5,2	6,5	6,3
1985 = 100						
1986	102,3	102,0	103,2	99,7	104,8	103,2
1987	105,1	105,3	104,3	100,9	110,7	106,1
1989	107,4	108,4	103,6	97,0	120,7	110,0
Ritmul mediu anual 1986 - 1989 (%)	1,8	2,0	0,9	-0,8	4,8	2,4

Sursa: Anuarul Statistic al R.S.R., DCS, 1988, pag. 70, Anuarul Statistic al României 1990, pag. 576

6.1.1.3 Comerțul cu amănuntul după anul 1990

După anul 1990 structura comerțului cu amănuntul a suferit modificări, în special prin prisma clasificărilor naționale ale activităților din economie, dar și a structurii pe forme de proprietate.

„Comerțul cu amănuntul reprezintă activitatea de vânzare a mărfurilor către consumatorii finali, în general în cantități mici și în starea în care ele au fost cumpărate, precum și vânzările cu amănuntul prin magazine proprii ale întreprinderilor producătoare de bunuri.

Comerțul cu amănuntul se desfășoară prin magazine specializate, magazine nespecializate, prin corespondență, standuri în piețe, chioșcuri și alte forme de comerț.

În valoarea comerțului cu amănuntul nu se includ: vânzările directe către populație de produse agricole de către producătorii agricoli (vânzările pe piața țărănească); vânzările de produse care nu sunt utilizate ca bunuri de consum (cereale, semințe, petrol brut etc.); vânzările de alimente și băuturi pentru consumul pe loc; valoarea materialelor și pieselor de schimb aduse de populație sau operatori economici unităților pentru reparații și transformări de

îmbrăcăminte, încălțăminte, produse electronice și electrice, de mijloace de transport etc.; valoarea obiectelor supuse reparațiilor sau transformărilor” (https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Activitatea%20funcțiilor%20societatilor%20comerciale%20din%20judetul%20Maramures.pdf).

Comerțul cu amănuntul și comerțul cu ridicata cuprind veniturile realizate, atât în întreprinderile care au ca activitate principală comerțul, cât și în întreprinderile cu alte activități, care obțin venituri din activitatea de comerț.

Datele valorice privind veniturile realizate sunt prezentate în prețurile curente ale fiecărui an, inclusiv TVA (tabelul 6.6).

Tabelul 6.6 Veniturile activităților de comerț între 1993 și 2008

	miliarde lei (ROL) prețuri curente						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Total¹⁾	4487,0	11236,0	17928,2	29134,1	68030,5	125512,6	160136,5
Mărfuri alimentare	2430,9	5531,9	8362,9	12144,1	28721,9	51640,2	67936,4
Mărfuri nealimentare	2056,1	5704,1	9565,3	16990,0	39308,6	73872,4	92200,1

Tabelul 6.6 Veniturile activităților de comerț între 1993 și 2008 - continuare

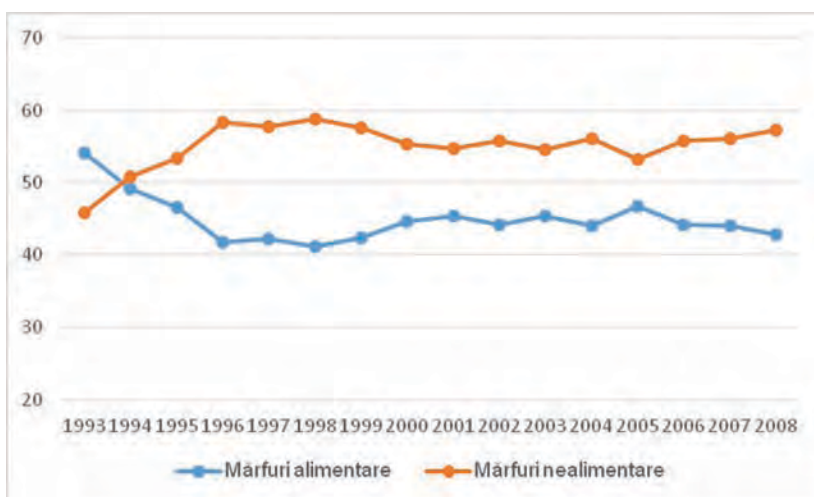
	miliarde lei (ROL) prețuri curente								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total¹⁾	21356,9	28727,8	36269,5	46016,2	57147,5	71504,3	84192,8	101023,8	127644,7
Mărfuri alimentare	9528,3	13010,5	16021,7	20892,5	25125,7	33442,8	37178,5	44406,3	54574,0
Mărfuri nealimentare	11828,6	15717,3	20247,8	25123,7	32021,8	38061,5	47014,3	56617,5	73070,7

Sursa: Anuarele Statistice ale României, serii de timp - 1999, pag. 590, tabelul 16.2.1; 2004, pag. 302, tabelul 10.2.1; 2009, pag. 934, tabelul 19.1
Notă: Datele sunt conform CAEN Rev.1.

¹⁾ Exclusiv vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, a motocicletelor și comerțul cu amănuntul al carburanților.

În perioada 1990 - 1993 vânzarea de mărfuri alimentare a avut ponderea cea mai mare, după care populația s-a orientat către cumpărarea de mărfuri nealimentare, preponderentă până în prezent (de exemplu în 1993 ponderea vânzărilor de mărfuri alimentare a fost de 54,1%, iar în 2008 de 42,8%), ilustrarea grafică fiind prezentă în figura 6.3.

Figura 6.3 Structura comerțului cu amănuntul, pe grupe de mărfuri, în perioada 1993 - 2008

Sursa: Anuarele Statistice ale României, serii de timp - 1999, pag. 590, tabelul 16.2.1; 2004, pag. 302, tabelul 10.2.1; 2009, pag. 934, tabelul 19.1

Tabelul 6.7 Veniturile activităților de comerț între 2008 și 2016

	miliarde lei (ROL) prețuri curente								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ²⁾
Total ¹⁾	158191,5	140627,8	151515,6	169333,2	184880,7	186435,2	199894,6	212500,6	222651,0
Mărfuri alimentare	55479,9	51806,5	52398,5	56633,8	61691,0	63176,2	66699,1	72865,5	79062,2
Mărfuri nealimentare	71386,0	63987,4	65594,0	67097,8	72374,1	74250,2	81878,1	91393,0	99225,0
Comerț cu amănuntul al carburanților	31325,6	24833,9	33523,1	45601,6	50815,6	49008,8	51317,4	48242,1	44363,8

Sursa: Anuarele Statistice ale României, serii de timp - 2014, pag. 615, tabelul 19.1
2016, pag. 638, tabelul 19.1

Notă: Datele sunt conform CAEN Rev.2

¹⁾ Exclusiv vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, a motocicletelor

²⁾ Date provizorii.

Dezvoltarea activității de comerț este reflectată și prin urmărirea numărului de întreprinderi cu profil de comerț, aspect evidențiat de datele tabelului 6.8.

Tabelul 6.8 Întreprinderile din comerțul cu amănuntul (cu excepția autovehiculelor și motocicletelor); repararea bunurilor personale și gospodărești

	Comerț cu amănuntul						
	Anul 1997	Anul 1998	Anul 1999	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003
Număr întreprinderi	162503	157444	152122	139636	130372	119126	119947

Sursa: TEMPO Matricea 101B; <http://statistici.inse.ro/shop/index.jsp?page=tempo3&lang=ro&ind=INT101B>

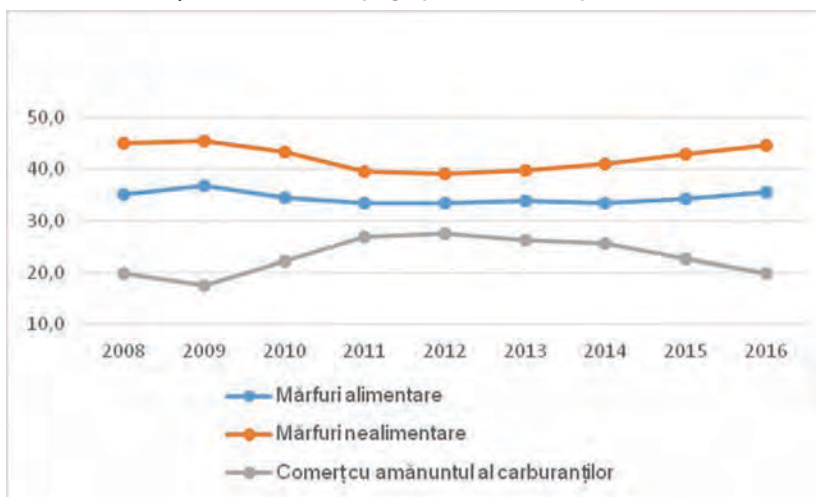
Tabelul 6.8 Întreprinderile din comerțul cu amănuntul (cu excepția autovehiculelor și motocicletelor); repararea bunurilor personale și gospodărești - continuare

	Comerț cu amănuntul			
	Anul 2004	Anul 2005	Anul 2006	Anul 2007
Număr întreprinderi	126342	131434	133545	134649

Sursa: TEMPO Matricea 109A; <http://statistici.inse.ro/shop/index.jsp?page=tempo3&lang=ro&ind=INT109A>

Principala constatare ce rezultă din datele din tabelul 6.8 vizează concentrarea treptată a comerțului în unități mari, paralel cu reducerea buticurilor (specifice primilor ani după 1989).

Din anul 2008 când a fost introdusă noua clasificare CAEN Rev2, prin separarea vânzării carburanților în comerț cu amănuntul și comerț cu ridicata, se observă că mărfurile nealimentare au deținut ponderi semnificative, 64,5% în anul 2016.

Figura 6.4 Structura comerțului cu amănuntul, pe grupe de mărfuri, în perioada 2008 - 2016²⁾

Sursa: Anuarele Statistice ale României, serii de timp - 2014, pag. 615, tabelul 19.1
2016, pag. 638, tabelul 19.1

Tabelul 6.9 Evoluția numărului întreprinderilor din comerțul cu amănuntul

Anul 2008	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015
135244	121311	112198	100321	102459	102928	104283	101371

Sursa: TEMPO Matricea 109C;

Conform clasificărilor internaționale ale activităților din economie, comerțul a fost separat în comerț cu amănuntul și comerțul cu ridicata.

Valoarea vânzărilor cu ridicata reprezintă volumul veniturilor rezultate din vânzarea mărfurilor cu ridicata și/sau comisionul încasat de comisionari din activitatea de intermediere a comerțului cu ridicata.

Comerțul cu amănuntul și comerțul cu ridicata cuprind veniturile realizate, atât în întreprinderile care au ca activitate principală comerțul, cât și în întreprinderile cu alte activități, care obțin venituri din activitatea de comerț.

Datele valorice privind veniturile realizate sunt prezentate (tabelul 6.7) în prețurile curente ale fiecărui an, exclusiv TVA.

Tabel 6.10 Veniturile obținute din comerțul cu ridicata, în perioada 1993 - 2008

miliarde lei (ROL) prețuri curente

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4972,2	15162,3	27996,8	42178,2	94609,2	128746,2	213241,0

Tabel 6.10 Veniturile obținute din comerțul cu ridicata, în perioada 1993 - 2008 - continuare -

miliarde lei (ROL) prețuri curente

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
37073,2	54870,5	69917,2	91363,2	125276,8	139257,9	170463,1	205324,7	244891,8

Sursa: Anuarul Statistic al României, serii de timp - 1999, pag. 591, tabelul 16.2.5
2004, pag. 303, tabelul 10.2.7
2009, pag. 937, tabelul 19.7

Notă: Date conform CAEN Rev.1

Valorile cifrei de afaceri obținută de întreprinderile cu activitate principală comerț cu amănuntul, comerț cu ridicata se prezintă în tabelul 6.11.

Tabelul 6.11 Cifra de afaceri a întreprinderilor de comerț

Activitatea (CAEN Rev. 1)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	miliarde lei (ROL) prețuri curente					milioane lei prețuri curente				
Vânzarea ¹⁾ , întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor.										
Comerțul cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule	36366	53047	73490	114503	16070	22222	28619	39443	59508	70453
Comerțul cu ridicata cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	196498	335558	491927	620359	83277	110134	124081	149307	183168	220711
Comerțul cu amănuntul (cu excepția autovehiculelor, motocicletelor și a carburanților pentru autovehicule); repararea bunurilor personale și gospodărești	110288	160149	221082	265412	33983	43232	52366	64243	78383	96979

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2017, INS, 2018, pag. 644

Activitatea (CAEN Rev. 2)	milioane lei prețuri curente									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹⁾	
Comerțul cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	48771	31401	31457	34866	36928	29914	32692	37459	43426	
Comerțul cu ridicata, cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	220690	203733	210409	232999	244517	240560	250785	261182	271191	
Comerțul cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	118183	108515	114962	131244	142631	144609	156098	169097	185794	

Sursa: Anuarul Statistic al României, serii de timp - 2000, pg. 506, tabelul 16.2.7

Raportul între comerțul cu ridicata și comerțul cu amănuntul s-a modificat pe parcursul intervalului analizat, astfel în 1999 devansarea era de 1,78, a crescut la 2,37 în 2005 și s-a redus la 1,45 în anul 2016, reflectând schimbările din structura desfășurării comerțului din România.

Dinamica activității comerciale este reflectată prin indicii cu bază mobilă pentru totalul activității și în structura activităților, aspect detaliat în tabelul 6.12.

Tabelul 6.12 Indicii privind comerțul cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor

-anul precedent = 100

CAEN Rev2	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Total	104,6	95,2	102,7	99,6	110,2	117,9
din care:						
Comerț cu autovehicule	106,4	92,6	98,6	102,4	118,3	126,6
Întreținerea și repararea autovehiculelor	99,3	98,0	90,7	99,2	110,3	124,3
Comerț cu piese și accesorii pentru autovehicule	104,5	97,8	112,5	96,5	100,4	103,4
Comerț cu motociclete, piese de schimb și accesorii aferente; întreținerea și repararea motocicletelor	67,4	103,5	92,4	99,3	116,8	129,1

Notă: Date rezultate din cercetările statistice infraanuale

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2017, INS, 2018, pag. 644

6.1.2 Volumul și structura serviciilor prestate populației, pe activități

În volumul serviciilor pentru perioada 1950 - 1990 se cuprind serviciile prestate de unitățile publice și cooperatiste care au fost plătite de populație. În anul 1990 în volumul serviciilor se cuprinde și valoarea serviciilor prestate populației de întreprinderile mici și asociațiile cu scop lucrativ specializate în prestarea de servicii. Tabelul 6.13 prezintă volumul valoric al serviciilor în perioada 1950 - 1990.

Tabelul 6.13 Valoarea serviciilor către populație

- Milioane lei tarifele fiecărui an -

	1950	1960	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Total	2745	6129	16670	42646	58199	61215	63619	68994	68661	69185

Sursa: Anuarul Statistic al României ediția 1991, pentru perioada 1950 - 1990, pag. 588

Tabelul 6.14 prezintă unitățile din sectorul public și cooperatist, specializate în prestarea de servicii pentru populație (la sfârșitul anului), datele indicând o creștere a infrastructurii cu +13,3%.

Tabelul 6.14 Rețeaua unităților prestatoare de servicii

- număr -

	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Total unități cu caracter permanent de funcționare	67622	78779	81259	83406	84373	81136	76598
Total unități cu caracter sezonier sau ocazional de funcționare	1300	1515	1579	1602	1603	1661	1611

Sursa: Anuarul Statistic al României ediția 1991, pentru perioada 1950 - 1990, pag. 588

În numărul unităților cu caracter permanent de funcționare de la sfârșitul anului 1990 sunt incluse și întreprinderile mici și asociațiile cu scop lucrativ particulare specializate în prestarea de servicii.

Volumul cifrei de afaceri pentru întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață, în perioada 1999 - 2016 se prezintă în tabelul 6.15.

Tabelul 6.15 Cifra de afaceri a întreprinderilor prestatoare de servicii de piață

Activitatea (CAEN Rev. 1)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	miliarde lei (ROL) prețuri curente				milioane lei prețuri curente					
Servicii de piață pentru populație *)	21847	33475	42313	53947	6859	9674	11618	15527	19082	25151
Servicii de piață **)	92622	149910	230952	302944	40562	54185	63638	81367	101109	129605

Sursa: Anuarul Statistic al României - serii de timp, tabelul 19.5

Clasificarea utilizată: CAEN Rev1

*) Conform sferei de cuprindere EUROSTAT; sunt incluse activitățile: hoteluri și restaurante, agenții turistice și ale tur-operatorilor, alte servicii de rezervare și asistență turistică.

**) Cu excepția serviciilor prestate în principal pentru populație

Activitatea (CAEN Rev. 2)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹⁾
	milioane lei prețuri curente								
Servicii de piață pentru populație *)	14234	12669	12377	13299	14886	14693	16110	19610	21208
Servicii de piață **)	139037	132057	135878	145053	155622	160918	175834	191282	204721

Sursa: Anuarul Statistic al României - serii de timp, tabelul 19.5

Clasificarea utilizată: CAEN Rev2

1) Date provizorii

*) Conform sferei de cuprindere EUROSTAT; sunt incluse activitățile: hoteluri și restaurante, agenții turistice și ale tur-operatorilor, alte servicii de rezervare și asistență turistică.

**) Cu excepția serviciilor prestate în principal pentru populație

Volumul serviciilor prestate populației include: activitățile hoteliere și alte facilități de cazare, facilități de cazare pentru vacanțe, parcuri pentru rulote și campinguri, restaurante, activități alimentare pentru evenimente, baruri și alte activități de servire a băuturilor, activități ale agențiilor turistice, alte servicii de asistență juridică. Datele, în expresie valorică, în prețuri curente, care cuprind veniturile realizate, inclusiv TVA, sunt prezentate în tabelul 6.16.

Tabelul 6.16 Volumul serviciilor prestate în principal către populație, pe activități

milioane lei prețuri curente

Activitatea (CAEN Rev. 2)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016¹⁾
Total ²⁾	16865,5	14882,9	14883,8	16072,6	17930,3	19098,4	20768,4	23167,8	25108,0
Hoteluri și alte facilități de cazare	3597,3	3009,9	3046,8	3434,8	3215,9	3498,9	3596,7	4354,7	4683,2
Facilități de cazare pentru vacanțe și perioade de scurtă durată	462,9	214,5	181,9	235,6	252,4	228,2	269,5	325,1	238,4
Parcuri pentru rulote, campinguri și tabere	44,1	33,6	52,9	52,0	24,6	27,6	18,7	27,8	36,3
Alte servicii de cazare	251,3	513,0	582,2	641,7	1042,6	361,5	418,5	425,0	428,6
Restaurante	5444,0	5411,0	5255,6	5595,6	6314,5	7759,9	8837,3	9721,6	11452,6
Activități de alimentație (catering) pentru evenimente și alte servicii de alimentație	1045,4	716,8	857,5	839,5	821,0	880,0	873,1	1074,7	1304,3
Baruri și alte activități de servire a băuturilor	2395,0	2098,3	1933,6	1853,0	2211,9	2232,2	2363,7	2450,5	3052,7
Activități ale agențiilor turistice și a tur-operatorilor	3575,8	2810,3	2918,2	3318,0	3923,4	3976,0	4225,2	4635,8	3761,5
Alte servicii de rezervare și asistență turistică	49,7	75,5	55,1	102,4	124,0	134,1	165,8	152,7	150,4

Notă: Diferențele între datele pe total și valorile obținute din însumarea diverselor structuri utilizate sunt datorate rotunjirilor.

¹⁾ Date provizorii. / Provisional data.

²⁾ Conform sferei de cuprindere EUROSTAT; sunt incluse activitățile: hoteluri și restaurante, agenții turistice și ale tur-operatorilor, alte servicii de rezervare și asistență turistică.

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2017, București, pag. 644

Întrucât până în anul 2008 structura serviciilor către populație nu este identică cu cea utilizată între 1993 și 2007, prezentăm în tabelul 6.17 volumul valoric al serviciilor. După 1999 seria este exprimată în RON.

Tabel 6.17 Volumul serviciilor prestate în principal către populație, pe activități

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	miliarde lei (ROL) prețuri curente						
Total	657,9	1962,5	3179,6	4689,9	9385,6	14374,4	22612,9
Hoteluri	102,7	298,9	715,6	1082,6	2222,6	2883,0	3905,6
Campinguri și alte facilități pentru cazare de scurtă durată	7,1	32,5	49,5	38,6	50,4	87,2	130,6
Restaurante	174,1	474,1	515,3	773,1	1569,7	2382,7	3256,9
Baruri, cantine și alte unități de preparare a hranei	151,5	494,5	653,1	827,6	1488,1	2259,0	2713,0
Agenții de turism și asistență turistică	64,1	205,9	352,2	430,8	715,7	1210,2	2278,9
Închirierea bunurilor personale și gospodărești	0,5	1,7	3,5	4,0	27,2	25,6	26,7
Activități fotografice, traduceri, secretariat, multiplicări	4,9	14,4	26,3	45,7	162,5	199,1	473,4
și video	5,9	18,2	38,3	73,4	156,8	251,0	415,0
Activități de radio și televiziune	20,9	56,0	119,0	195,0	487,7	1252,6	2984,3
Activități de artă și spectacole	4,5	12,4	51,3	31,8	72,5	102,0	271,4
grădinilor botanice și zoologice	3,4	9,9	8,4	18,7	46,0	66,3	76,0
Activități sportive și alte activități recreative	65,2	199,0	417,9	616,1	1499,8	2400,4	4464,8
Alte activități de servicii	53,1	145,0	229,2	552,5	886,6	1255,3	1616,3

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2009, serii de timp, tabelul 19.9

Notă: Pentru perioada 1993 - 2002, exclusiv serviciile de transporturi, depozitare și comunicații.

Tabel 6.17 Volumul serviciilor prestate în principal către populație, pe activități -continuare

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	milioane lei prețuri curente							
Total	3600,2	4571,0	5978,1	7634,7	10585,0	12576,2	17583,2	21707,6
Hoteluri	591,2	845,8	1059,8	1204,6	1538,6	2023,5	2459,5	2976,9
Campinguri și alte facilități pentru cazare de scurtă durată	14,3	23,9	38,7	50,5	105,0	142,4	343,1	447,2
Restaurante	502,4	750,0	1108,7	1587,8	2022,4	2358,6	3318,4	4240,2
Baruri, cantine și alte unități de preparare a hranei	569,5	551,7	831,6	1019,3	1482,6	1449,5	2331,6	2583,3
Agenții de turism și asistență turistică	429,0	554,5	759,5	732,3	1039,1	1373,9	1871,3	2484,8
Închirierea bunurilor personale și gospodărești	15,8	39,6	28,9	43,3	18,5	35,0	46,7	54,7
Activități fotografice, traduceri, secretariat, multiplicări	49,7	98,9	198,7	279,8	282,3	271,0	471,6	438,7
Producția, distribuția și proiecția de filme cinematografice și video	91,6	131,3	191,3	171,2	375,1	439,6	460,8	540,2
Activități de radio și televiziune	469,3	520,2	776,4	1127,1	1467,6	1701,5	2139,9	2555,7
Activități de artă și spectacole	28,5	78,9	87,6	96,0	233,4	234,5	273,5	301,9
Activități ale agențiilor de presă, ale bibliotecilor, muzeelor, grădinilor botanice și zoologice	17,7	16,2	26,4	32,7	73,6	69,3	112,9	138,5
Activități sportive și alte activități recreative	585,9	640,4	558,0	910,0	1475,7	1893,1	2924,3	4003,5
Alte activități de servicii	235,3	319,6	312,5	380,1	471,1	584,3	829,6	942,0

Dinamica principalelor activități incluse în sfera serviciilor prestate către populație se prezintă în tabelul 6.18.

Tabelul 6.18 Indicii volumului cifrei de afaceri pentru servicii de piață prestate populației

Serie brută anul precedent = 100

Activități	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hoteluri și restaurante	107,3	99,4	100,8	100,9	108,7	115,0
Jocuri de noroc și alte activități recreative	112,5	95,5	93,7	97,5	106,3	95,4
Activități ale agențiilor turistice și ale tur-operatorilor, alte servicii de rezervare și asistență turistică	98,5	123,8	87,8	98,5	123,5	97,7
Coafură și alte activități de înfrumusețare	99,8	105,3	80,0	103,8	114,9	140,7
Spălarea, curățarea (uscată) articolelor textile și a produselor din blană	90,6	108,4	108,1	98,8	99,9	115,4
Alte activități	100,1	95,7	80,8	105,5	116,8	86,1

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2017, București, pag. 645

Notă: Date rezultate din cercetări statistice infraanuale

6.2 Comerțul exterior

6.2.1 Aspecte metodologice ale estimării seriilor de date statistice de comerț exterior al României

Comensurarea în timp a evoluției fenomenelor și proceselor economico-sociale se realizează cu ajutorul seriilor de date, care cuprind o perioadă de timp impusă de scopul analizei. Și în ceea ce privește comerțul exterior, seriile de date se supun aceluiași cerințe, pentru obținerea unor rezultate relevante, fiind necesare serii cât mai lungi cu structură și informații comparabile statistic.

Demersurile de analiză a fluxurilor comerciale ale României în perioada 1918 - 2016 au întâmpinat o serie de restricții, legate în principal de:

- Nu au fost identificate date statistice relevante pentru anul 1918 iar pentru perioada 1940 - 1944 datele sunt disponibile doar la nivel de total. Seria de date privind exporturile, importurile și soldul balanței comerciale în perioada 1919 - 2016 este prezentată în Anexa 1.

- Comparabilitatea din punct de vedere teritorial – pe de o parte după Marea Unire, față de perioada anterioară dar și după destrămarea României Mari, în 1940, comparativ cu perioada interbelică;

- Comparabilitatea datelor pe țări partenere – din cauza modificărilor esențiale ale teritoriilor țărilor, în principal a celor din Europa, în perioada analizată; în plus, între 1948 și 1978 țările partenere erau stabilite pe principiul țară vânzătoare - țară cumpărătoare; din 1979 până în 2006, principiul utilizat este cel al țării de destinație la export și al țării de origine la import; din 2007 până în prezent se utilizează principiul țării de destinație la export și al țării de origine la import, în cazul sistemului Extrastat, respectiv țară de destinație la export și țară de expediție la import, în cazul sistemului Intrastat;

- Nomenclatoarele de produse diferite utilizate în etape diferite ale perioadei analizate – nomenclatoare de produse comparabile au fost identificate astfel: 1919 - 1947, 1965 - 1985, 1986 - 2016. Comparabilitatea între aceste trei perioade poate fi asigurată prin construirea unor grupe cât mai omogene, însă această activitate va fi realizată într-o etapă ulterioară;

- Valorile exprimate în lei nu sunt potrivite analizelor ca atare, date fiind cel puțin trei evenimente care au afectat seria de date: stabilizarea monetară din 1929 (1 leu aur pentru 32.25 lei stabilizați), reforma monetară din 1947 (1 leu stabilizat putea fi schimbat pentru 20.000 lei vechi), denominarea leului din 2005 (1 leu nou echivalează cu 10 000 lei vechi). Între 1919 și 1940 moneda românească a variat foarte mult din pricina devalorizării și a inflației – pentru eventuale analize este necesară fie utilizarea unui deflator, fie transformarea valorilor într-o monedă care să permită comparabilitatea;

- În perioada 1948 - 1980 seriile identificate sunt exprimate în mii lei valută (mii lei la curs oficial), iar din 1981 în mii lei la curs comercial. În publicațiile studiate este precizat faptul că transformarea valutilor străine în lei valută, în anii 1948 - 1980, s-a făcut conform cursului oficial al leului pentru valutele respective, iar pentru perioada 1981 - 1989, pe baza cursului comercial planificat;

- Transformarea seriilor de date valorice exprimate în lei, în dolari SUA – au fost identificate cursuri de schimb leu-dolar SUA pentru întreaga perioadă 1919 - 2016;

- Comparabilitatea unităților de măsură în care erau exprimate datele cantitative. În cazul în care unitățile de măsură nu sunt identice, analiza poate fi făcută numai din punct de vedere valoric;

- Diferențe în sfera de cuprindere atât la exporturi cât și la importuri. De exemplu, evaluarea mărfurilor pentru și după procesarea în țară, includerea reparațiilor și altor servicii, în sfera de cuprindere a exporturilor și importurilor. Concret, între 1948 - 1989, conform Anuarelor Statistice, sfera de cuprindere a comerțului exterior era următoarea:

„În volumul comerțului exterior sunt cuprinse bunurile materiale și serviciile cu caracter productiv, care se schimbă între RSR și alte țări, în cadrul operațiunilor comerciale și de cooperare economică și tehnico-științifică, având ca obiect exportul și importul de mărfuri, schimbul de mărfuri, prestările de servicii, proiectarea și executarea de lucrări, asistența sau colaborarea tehnică, vânzarea sau cumpărarea de licențe pentru folosirea brevetelor de invenții sau procedeele tehnologice și re-exportul.

În volumul exportului și importului nu sunt cuprinse mărfurile de proveniență străină în tranzit pe teritoriul RSR, mărfurile exportate sau importate gratuit, mostre sau mărfuri pentru târguri și expoziții, ajutoarele, bagajele personale ale pasagerilor, obiectele de serviciu ale ambasadelor și misiunilor diplomatice, ambalajele, containerele și mijloacele de transport ale produselor de consum, mijloacele de transport și utilajele care se aduc în țară/se trimit în străinătate pentru reparații după care se întorc în țara de origine”.

După 1990, sfera de cuprindere a comerțului exterior a fost modificată în mai multe etape, inițial separându-se fluxurile nete de bunuri de cele de servicii – cu excepția activităților de procesare a bunurilor, care au rămas cuprinse, ca manoperă, la comerțul cu bunuri.

Anul 2007 a marcat o nouă schimbare de mod de determinare a comerțului exterior al României, ca urmare a aderării la UE. Comerțul exterior cu bunuri, la nivel de total țară, se stabilește, de la 1 ianuarie 2007, prin agregarea datelor provenite din sistemele Extrastat și Intrastat.

În construcția seriilor de date de comerț exterior cu bunuri au fost folosite ca surse de date :

- Anuarele Statistice al României, edițiile din perioada 1923 - 2016;
- Anuarele de Comerț Exterior al României, edițiile din perioada 1924, 1994-2016;
- Institutul Național de Statistică - baza de date TEMPO;
- Banca Națională a României - Baza de date interactivă;
- Eurostat - bazele de date New Cronos și COMEXT;
- UNCTAD - baza de date Statistice;
- Comerțul Exterior al României în anul 1923, Ministerul Finanțelor, Direcțiunea Statisticii Generale a Finanțelor și a Comerțului Exterior, Direcțiunea Statisticii Comerțului Exterior - Partea I, pagina XLIX.

Transformarea în dolari SUA a valorilor exprimate în lei: pentru perioada 1991 - 2016, datele sunt disponibile în dolari SUA, pe total și detaliat pe țări partenere și grupe de bunuri conform Nomenclatorului Combinat, în baza de date TEMPO - a Institutului Național de Statistică. Pentru perioada 1918 - 1990, datele sunt disponibile pe format hârtie, în lei și parțial în dolari SUA sau ruble, în anuarele și publicațiile statistice aferente perioadei. Acolo unde a fost necesar, acestea au fost convertite în dolari SUA, folosind cursurile de schimb oficiale, aferente fiecărui an în parte.

6.2.2 Influențe istorice asupra comerțului exterior în perioada 1918 - 2016

6.2.2.1 Perioada interbelică 1918 - 1938

Marea Unire a reprezentat o oportunitate pentru extinderea și restructurarea schimburilor comerciale ale României cu alte țări, susținută de ansamblul unor modificări majore, precum: dublarea suprafeței țării, extinderea suprafeței arabile la 14,6 milioane ha (de la 6,6 milioane ha), triplarea suprafeței împădurite de la 2,5 milioane ha la 7,3 milioane ha, întărirea potențialului industrial și a rolului industriei în economie, creșterea puterii de absorbție a pieței interne, înglobarea unei rețele de căi ferate de circa 11.000 km (plus 660 km de cale ferată îngustă).

În perioada 1919 - 1923 comerțul exterior este caracterizat prin creșterea importului în condițiile în care refacerea economică a României după război a fost greoaie, întreprinderile nu aveau mijloacele necesare reluării producției și întregul stoc de cereale era epuizat - în anul 1919 România a importat 229,2 mii tone de cereale pentru hrana populației. Balanțele comerciale sunt deficitare, având ca rezultat creșterea datoriei publice externe. Statul va interveni direct în comerțul exterior prin acceptarea exportului în compensație și instituind prohibiția exportului alimentelor de primă necesitate. În anul 1921 se aplică un tarif vamal protecționist pentru industrie, iar din 1923 taxe vamale pentru produsele agricole.

În etapa dezvoltării moderate din perioada 1924 - 1928, când România își reface potențialul economic, producția industrială și cea agricolă cresc treptat și se încheie procesul de unificare în plan politic și economic, comerțul exterior a evoluat în funcție de o serie de factori, precum :

- Necesitățile industriei naționale pentru anumite materii prime, semifabricate sau produse finite; situația agricolă favorabilă sau nefavorabilă;
- Politica vamală protecționistă;
- Condițiile economice externe favorabile, îndeosebi cererea mare pentru exporturile românești de petrol, lemn și cereale, precum și menținerea prețurilor la materii prime și combustibil până în 1929, la un nivel relativ ridicat;
- Reorganizarea relațiilor economice ale României; încheierea unor acorduri cu Suedia și Olanda (1922), Spania (1923), Norvegia (1924), Grecia (1925); semnarea protocolului de la Geneva din 1923 privind regimul internațional al căilor ferate și transportul pe Dunăre.

Politica economică dusă de stat în privința comerțului exterior, în perioada 1929 - 1933, în care economia românească a fost puternic afectată de criza economică mondială de supraproducție, a constat, pe de o parte în forțarea exportului (cereale, petrol, lemn etc) pentru a obține deizele necesare importurilor și comprimarea importului, pe de altă parte, pentru a proteja industria autohtonă și a micșora volumul plăților în deizele în străinătate.

Recesiunea din perioada 1929 - 1933 a determinat prăbușirea sistemului schimburilor multilaterale în comerțul internațional. Fiecare țară tinde să își protejeze producția internă și să își asigure excedente ale balanței comerciale.

În perioada de relansare economică a anilor 1934 - 1938, politica protecționistă a statului a făcut ca România să devină un factor mai activ în schimburile de mărfuri, atât pe plan european cât și la nivel mondial, remarcându-se dintre țările vecine, atât prin ponderea în volumul comerțului internațional, cât și ca număr de piețe partenere.

În numele interesului național, la 1 octombrie 1939 a fost introdus un nou regim privind comerțul și plățile cu străinătatea, toate exporturile și importurile fiind autorizate de „Oficiul schimburilor cu străinătatea” din cadrul Ministerului Economiei Naționale. Aceste măsuri erau menite să economisească valuta ce venea ca produs al propriului export. Din această valută, statul trebuia să facă față plăților scadente ale datoriei externe și să asigure importurile necesare.

6.2.2.2 Perioada postbelică/comunistă 1945 - 1989

Evoluția economică a României a fost marcată de politica de promovare și de stimulare a exporturilor, derulată în paralel cu măsurile vizând reglementarea și controlul importurilor.

Cele mai importante evenimente ale perioadei 1945 - 1989, cu influențe asupra relațiilor economice internaționale ale României au fost:

- Comerțul exterior al României era subordonat principiilor centralismului, instituindu-se monopolul de stat, prin naționalizarea principalelor mijloace de producție în 1948, adică planificarea riguroasă a importurilor și exporturilor, derulate prin întreprinderi de comerț exterior specializate și subordonate ministerelor de resort.

- Înființarea Consiliului de Ajutor Reciproc (CAER), în ianuarie 1949, ai cărui membri fondatori au fost: Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, România, Ungaria și URSS. Ulterior, au aderat și Albania (între 1949 - 1962), R.D. Germană (1950), R.P. Mongolă (1962), Republica Cuba (1972) și R.S. Vietnam (1978).

- Intrarea României sub sfera de influență a URSS prin încheierea Acordului privind schimbul de mărfuri și Acordul de colaborare economică (1945). Exporturile României erau orientate spre URSS în proporție de 90%, iar 51% din importuri veneau din această țară.

- Îmbunătățirea relațiilor de colaborare bi și multilaterală cu țările membre ale CAER și ieșirea treptată de sub influența URSS, după 1964

- Deschiderea României spre țările Europei Occidentale și SUA, creșterea schimburilor cu țările în curs de dezvoltare, după 1965.

6.2.2.3 Perioada postcomunistă 1990 - 2016

Revoluția română din decembrie 1989 și evenimentele care au urmat (desființarea CAER în 1991, prăbușirea imperiului sovietic, Criza din Golful Persic, Criza Iugoslavă, recesiunea economică mondială, etc.) au determinat modificări importante în orientarea geografică a schimburilor comerciale ale României.

După anul 1990, România s-a înscris pe traiectoria tranziției de la economia socialistă, centralizată, la economia de piață. Reforma economică aferentă acestui proces de tranziție a vizat inclusiv domeniul comerțului exterior, a cărui adaptare rapidă la mecanismele specifice economiei de piață era impusă de necesitatea deschiderii economiei către exterior.

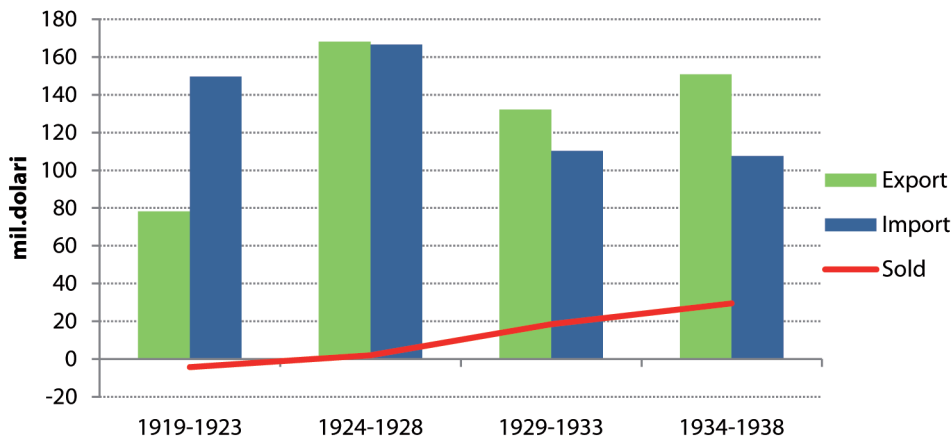
Comerțul exterior a contribuit la diminuarea monopolului întreprinderilor de stat, prin recurgerea la importuri, pentru aprovizionarea pieței interne și la restructurarea producției, prin re tehnologizare, investiții străine, specializare internațională, în raport cu avantajele comparative.

Cadrul legal creat în anul 1990 oferea posibilitatea ca orice agent economic legal constituit să poată desfășura operațiuni de comerț exterior. Dacă până în 1989 doar circa 20 de întreprinderi de comerț exterior erau autorizate să desfășoare operațiuni de comerț exterior, în 2016 mai mult de 21000 de operatori economici au realizat exporturi de bunuri.

6.2.3 Evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale

Schimburile comerciale externe în perioada interbelică au fost influențate de evoluția economică atât a României, cât și a țărilor partenere. Evoluția exporturilor și importurilor de bunuri pe etape ale perioadei interbelice este ilustrată în figura 6.5.

Figura 6.5 Evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale – valori medii în fiecare dintre cele 4 etape ale perioadei interbelice 1919 - 1938

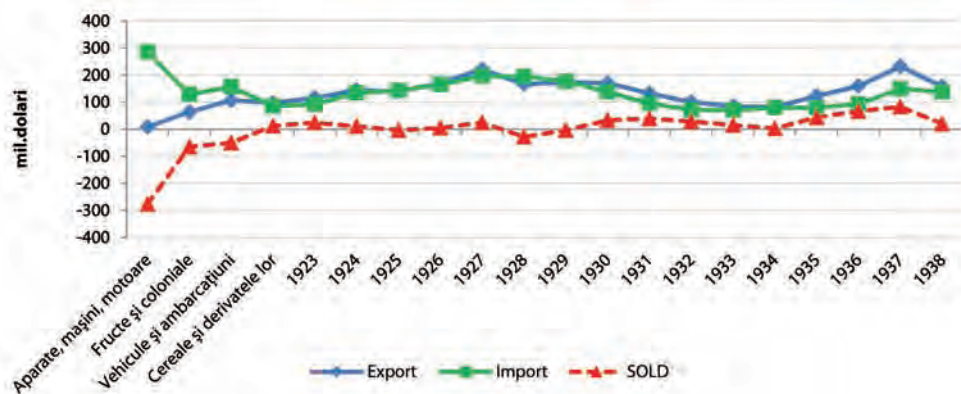

Sursa: Calcule pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Dintre cele 4 etape se observă că doar în perioada 1919 - 1923 balanța comercială a fost deficitară, din cauza condițiilor economice deosebit de grele din primii ani de după război, fiind necesare importuri mari de bunuri pentru refacerea economiei naționale. În celelalte trei etape, balanța comercială a avut sold pozitiv, eficiența schimburilor comerciale fiind în creștere de la o perioadă la alta, după cum indica gradul de acoperire a importurilor cu exporturi.

Analizând pe ani, începând din 1922 - balanța comercială este pozitivă, excepție făcând anii 1925 (-0,8 miliarde lei) și 1928 (-4,8 miliarde lei). Cel mai mare sold pozitiv al balanței comerciale a fost înregistrat în anul 1937, de 11,3 miliarde lei, exporturile fiind de 31,6 miliarde lei iar importurile de 20,3 miliarde lei (figura 6.6).

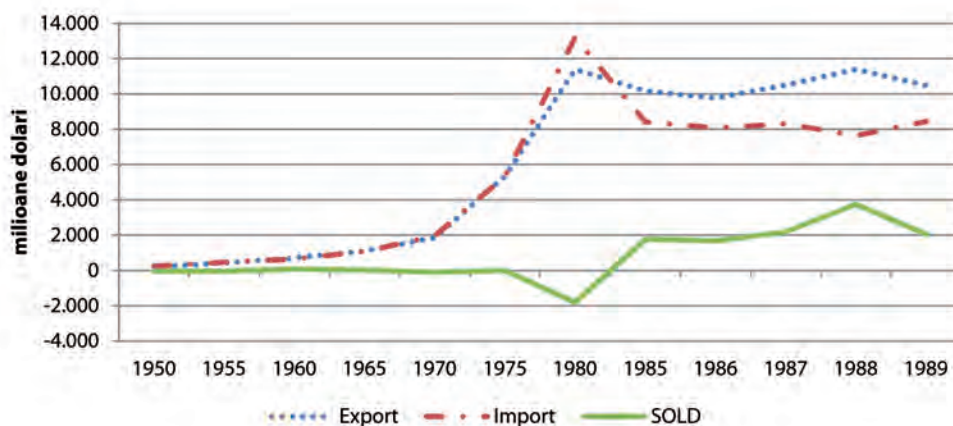
Figura 6.6 Evoluția importului, exportului și soldului balanței comerciale, pe ani, în perioada interbelică 1919 - 1938

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Începând din anul 1950, când a fost atins nivelul de dezvoltare economică de dinainte de război, evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale este prezentată în Figura 6.7.

Figura 6.7 Evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale în perioada 1950 - 1989

Sursa: Calcule pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, ediția 1990

Evoluția volumului valoric al comerțului exterior al României între 1950 și 1989, indică o creștere de aproape 50 de ori a exporturilor de bunuri, în timp ce importurile s-au majorat de circa 32 ori (1989 față de 1950). Aceasta demonstrează la o prima constatare faptul că, în perioada 1950 - 1989, potențialul de export al României a fost foarte bine valorificat.

Tabelul 6.19 Dinamica exportului și importului, pe decenii, în perioada 1950 - 1989

Perioada	în % față de deceniul precedent	
	export	import
1950 - 1959	177,0	189,0
1960 - 1969	291,6	289,4
1970 - 1979	467,8	456,6
1980 - 1989	202,5	154,2

Sursa: Calcule pe baza datelor din ASR 1990

O analiză pe intervale de 10 ani în perioada 1950 - 1989 ilustrează faptul că dinamica exportului și importului României indică o evoluție similară, ca ritm de creștere, a celor două fluxuri comerciale în deceniile 50, 60 și 70. În anii 80, ritmul de creștere al exportului a fost mai mare decât cel al importului, dată fiind politica de forțare a exportului pentru plata datoriei externe.

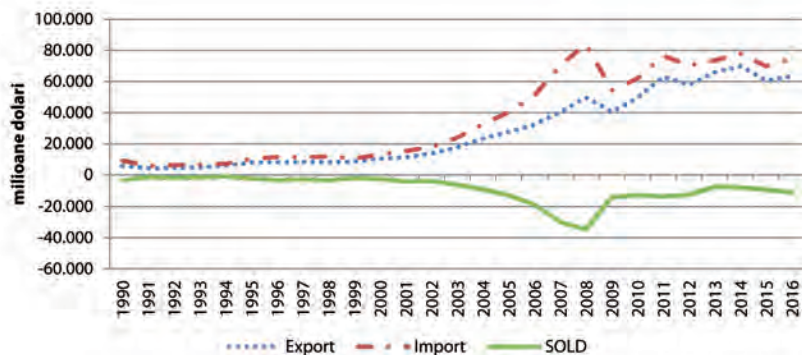
Evoluția soldului balanței comerciale a României din anul 1950 și până în anul 1980 a înregistrat, în general, solduri negative în timp ce, din 1981 până în 1989 soldul balanței comerciale a fost excedentar, cu o medie de circa 2 miliarde dolari pe an.

Tendința de dezvoltare a schimburilor internaționale, bazată pe oportunități de afaceri, a făcut ca în perioada 1990 - 2016, balanța comercială a României să cunoască deficite importante și să crească nivelul de îndatorare externă a țării. Deși la începutul anului 1990 România nu mai avea datorii externe și dispunea de rezerve valutare echivalente a circa 1 miliard euro, această situație era rezultatul politicilor economice de forțare a exporturilor și restricționare exagerată a importurilor. Datoria externă brută, la sfârșitul anului 2015, a fost de 90 miliarde euro (din care, aproximativ 78% este datorie pe termen lung, conform Raportului anual al BNR).

Dacă în ultimii ani de economie centralizată politica economică a fost îndreptată spre menținerea exporturilor la un nivel cât mai înalt și reducerea drastică a importurilor, cu consecințe grave asupra calității vieții populației, începând cu anul 1990, situația s-a schimbat în mod radical. În primii patru ani ai economiei de tranziție, exporturile s-au redus considerabil (în special cele de produse agroalimentare și bunuri de consum), situându-se în 1993 la numai 55% din nivelul anului 1989. Abia în anul 2001, exporturile vor depăși nivelul celor din anul 1989.

În ceea ce privește importurile, după o creștere cu 9% în 1990 față de 1989 (ca urmare a unor achiziții masive de produse agroalimentare și bunuri de consum), acestea s-au redus în anii următori, nivelul anului 1989 urmând a fi depășit din nou în 1995.

În 2016, exporturile au fost de 6,1 ori mai mari decât cele din anul 1989 în timp ce importurile au fost mai mari de 8,8 ori. Figura 6.8 ilustrează evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale de-a lungul perioadei 1990 - 2016.

Figura 6.8 Evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale în perioada 1990 - 2016

Sursa datelor: Calcule proprii pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

Exporturile și importurile au crescut de-a lungul celor patru perioade analizate. Dacă la începutul perioadei de preasociere, în 1990, exporturile de bunuri erau de circa 5,8 miliarde USD, până la finalul anului 2016 acestea au crescut de circa 11 ori, depășind 63 miliarde USD.

Importurile de bunuri au crescut de circa 8,1 ori în 2016 față de 1990. Deși dinamica exporturilor este superioară celei a importurilor, în 2016 față de 1990 volumul importurilor este mai mare decât volumul exporturilor, soldul net generat având și el o evoluție ascendentă de-a lungul perioadelor analizate.

Ultimul an din economia centralizată, anul 1989, a fost și ultimul în care soldul balanței comerciale a fost excedentar, după care importurile au depășit constant și din ce în ce mai mult exporturile. Evoluția soldului balanței comerciale a fost influențată de pierderea unor piețe tradiționale prin desființarea CAER în 1991, dezmembrarea URSS și trecerea, de la 1 ianuarie 1991, la operațiuni de schimb în prețuri internaționale.

a) 1995 - 2000 – perioada de asociere la Uniunea Europeană

În perioada de asociere la Uniunea Europeană, caracterizată prin dezarmare vamală, liberă concurență și deschidere externă, exporturile au marcat o creștere în primă fază cu 1,8 miliarde dolari în anul 1995 față de anul 1994 și au stagnat în jurul valorii de 8 miliarde dolari până în 1999 (figura 6.8). Deficitul comercial tinde să se cronicizeze, maximum perioadei fiind atins în anul 1998 (-3,5 miliarde dolari).

b) 2001 - 2006 – perioada de preaderare la Uniunea Europeană

În această perioadă ritmurile medii anuale de creștere a exporturilor au fost mai mici decât cele înregistrate la importuri, fapt ce a condus la cronicizarea deficitului comercial. România s-a transformat în piață de desfacere pentru produsele importate din statele membre ale Uniunii Europene, care au concurat puternic cu produsele românești pe bază de preț și costuri. Astfel, ritmul mediu anual de creștere a exporturilor românești în perioada de preaderare (2000 - 2006) a fost de 21% (sub ritmul mediu anual de creștere al importurilor de 26%). Acest lucru a condus la adâncirea deficitului comercial care a atins în 2006 o valoare de -18,8 miliarde dolari (figura 6.8).

c) 2007 - 2016 – perioada de postaderare la Uniunea Europeană

Beneficiile aderării la Uniunea Europeană nu au fost cele așteptate. Dimpotrivă, în primii ani de aderare, deficitele comerciale au atins maxime istorice de -29,9 miliarde dolari în 2007 și -34,6 miliarde dolari în 2008 (figura 6.8). Criza economică din 2009 - 2010 și slaba reziliență a exporturilor românești la criză au condus la o reducere drastică a exporturilor cu 35,5% în anul 2009 față de anul 2008. Trendul descendent și al importurilor din anul 2009 a avut ca prim efect reducerea semnificativă a deficitului comercial până în anul 2014, când deficitul comercial a reluat trendul ascendent. În anul 2014 gradul de acoperire al importurilor prin exporturi ajunsese la 89,7%.

6.2.4 Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi

Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi este un indicator al eficienței comerțului internațional, care arată o valorificare din ce în ce mai bună a exporturilor în perioada interbelică, chiar și în timpul crizei economice din perioada 1929 - 1933.

Tabelul 6.20 Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în cele 4 etape ale perioade interbelice 1919 - 1938

		1919 - 1923	1924 - 1928	1929 - 1933	1934 - 1938
Export		391,0	841,0	661,0	754,0
Import	mil.dolari	748,0	833,0	551,0	538,0
Sold		-357,0	8,0	110,0	216,0
Grad de acoperire	%	52,3	101,0	120,0	140,1

Sursa: Calcule pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Începând încă din perioada interbelică și până în 1980, gradul de acoperire a importurilor cu exporturi indica o valorificare insuficientă a exporturilor, dat fiind soldul negativ al balanței comerciale. Totuși, politica comercială de limitare a importurilor după 1981 a determinat o balanță comercială excedentară, și implicit, un comerț exterior mai eficient.

Tabelul 6.21 Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în perioada postbelică (1950 - 1989)

		1950	1960	1970	1980	1989
Export		212,3	717,0	1850,8	11401,1	10486,0
Import	mil.dolari	263,8	701,9	2123,6	14301,4	8436,0
Sold		-51,5	15,1	-272,8	-2.900,3	2.050,0
Grad de acoperire	%	80,5	102,2	87,2	79,7	124,3

Sursa: Calcule pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, ediția 1990

Începând cu 1990, așa cum reiese și din tabelul 6.22, gradul de acoperire a importurilor prin exporturi a fost defavorabil economiei. În perioada de postaderare 2007 - 2016 gradul mediu de acoperire a importurilor prin exporturi a depășit 78%, indicând în continuare faptul că, prin activitatea de export, România nu compensează încă importurile.

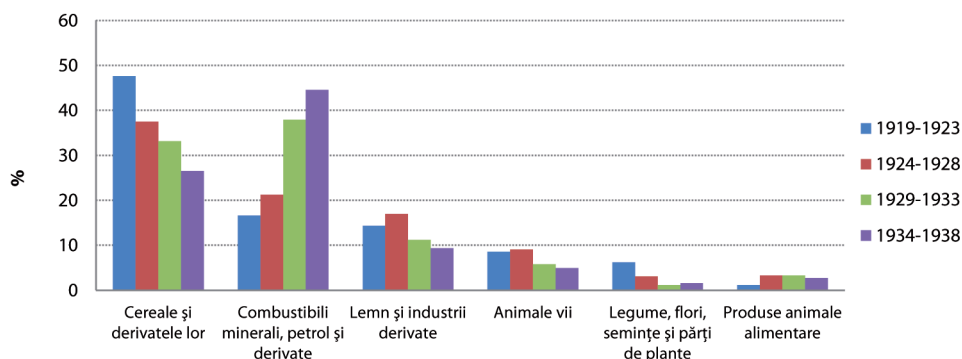
Tabelul 6.22 Gradul mediu de acoperire a importurilor cu exporturi, pe etape, în perioada 1990 - 2016

		1990 - 1995	1996 - 2000	2001 - 2006	2007 - 2016
Export		5.559,6	8.734,2	21.071,7	56.113,1
Import	mil.dolari	7.527,4	11.633,0	30.275,0	71.385,0
Sold		-1.967,8	-2.898,8	-9.203,3	-15.271,9
Grad mediu de acoperire	%	73,9	75,1	69,6	78,6

Sursa datelor: Calcule pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

6.2.5 Structura exporturilor, importurilor și soldului balanței comerciale

Baza exportului României au format-o materiile prime și produsele agricole, lemn și petrol. Practic, de-a lungul celor 4 etape ale perioadei interbelice, exporturile de cereale și derivatele lor și exporturile de combustibili minerali, petrol și derivate se află în evoluție inversă (Figura 6.9).

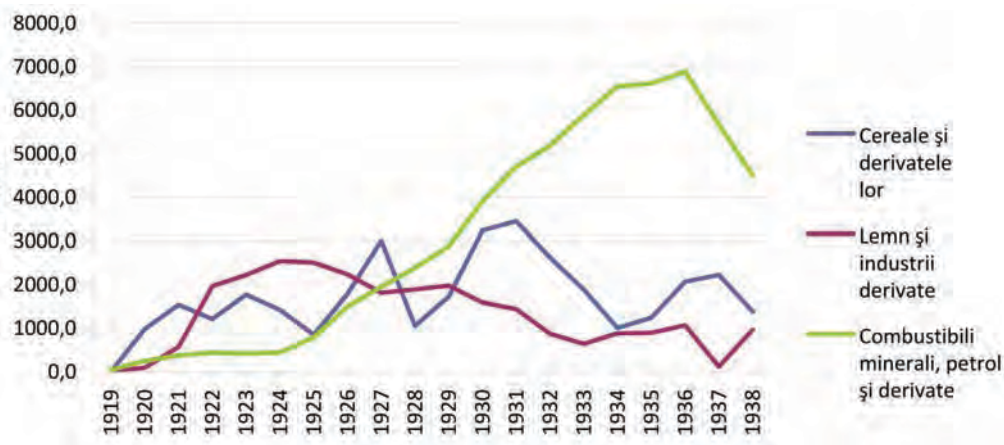
Figura 6.9 Structura exportului în perioada interbelică - ponderea principalelor grupe de produse

Sursa: Calcule pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Exporturile României s-au bazat în intervalul 1919 - 1923 pe produse imediat disponibile – 47,7% erau cerealele și derivatele lor în timp ce în perioada 1934 - 1938, petrolul și derivatele lui dețineau o pondere de 44,6% în total exporturi.

Ponderea medie a exporturilor de petrol în această perioadă a fost de peste 45% în valoarea totală a exporturilor. În anul 1936 România exporta circa 6,9 milioane tone produse petroliere în peste 40 de țări din toate continentele, dintre care cele mai importante cantități au fost exportate în Germania (1072,4 mii tone), Franța (866, 3 mii tone), Anglia (846, 3 mii tone), Italia (655,1 mii tone), Egipt (300,9 mii tone) etc.

Figura 6.10 Evoluția cantitativă a principalelor produse exportate în perioada interbelică

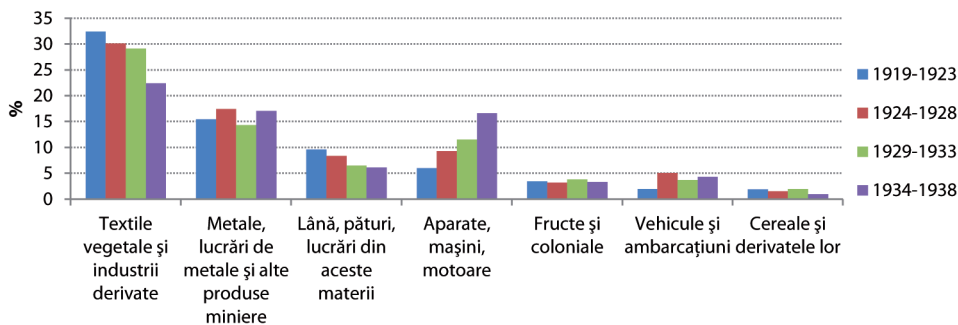
Sursa: Calcule proprii pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Evoluția cantitativă a exporturilor și importurilor, pe ani, în perioada interbelică, este prezentată în Anexa 2 a și b.

Figura 6.10 ilustrează evoluția cantitativă a exporturilor din topul primelor trei grupe de produse în perioada 1919 - 1938. Se observă faptul că, spre deosebire de cereale și lemn, criza din 1929 - 1933 nu a avut influență asupra cantității de petrol și produse petroliere exportate.

Începutul celui de-al Doilea Război Mondial în 1939 a stopat creșterea exporturilor în mare măsură și pentru că firmele care se bazau pe materii prime din import nu au mai avut resurse necesare producției. De asemenea, agricultura a fost marcată de începerea războiului care a diminuat forța de muncă disponibilă iar exporturile de cereale și alte produse agricole au scăzut începând din 1939.

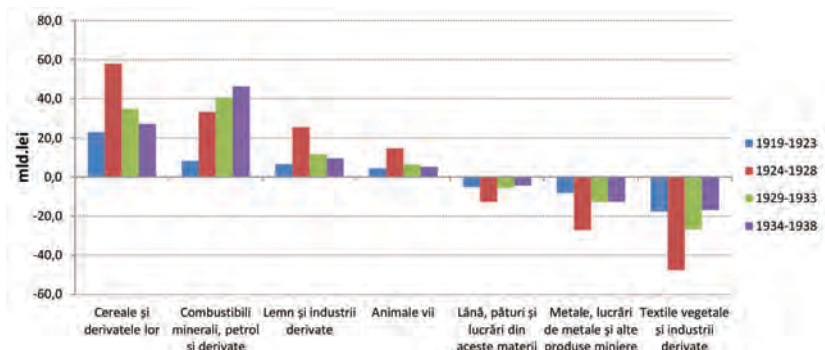
Figura 6.11 Structura importului în perioada interbelică – ponderea principalelor grupe de produse

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Importul viza o serie de produse industriale, semifabricate, utilaje, instalații și materii prime deficitare pe plan național. Figura 6.11 ilustrează faptul că preponderente în toate etapele perioadei interbelice au fost importurile de textile vegetale (cu ponderi între 32,4% în prima etapă și 22,4% în ultima etapă), cele de metale, lucrări de metale și alte produse miniere (de la 15,5% în prima etapă la 17,1% în etapa a patra), lână, pături și lucrări din acestea (de la 9,6% la 6,1%), aparate, mașini și motoare (6% la 1,6%).

Figura 6.12 Balanța comercială a principalelor grupe de produse în perioada interbelică – top excedente și deficite (peste 4 miliarde lei per etapă)

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Balanța comercială, pe grupe de bunuri, după cum ilustrează figura 6.12, a înregistrat atât solduri pozitive (la cereale, combustibil, lemn și animale vii) pe toată perioada, cât și solduri negative (lână și articole de lână, metale și produse miniere, textile vegetale).

Evoluția exportului, importului și balanței comerciale pe principalele grupe de produse în fiecare an din perioada 1918 - 1938 este prezentată în Anexele 3 a-c, inclusiv ponderile grupelor de produse în valoarea totală a exporturilor, respectiv a importurilor în Anexele 3 d-e.

Anexele 4 a-c prezintă valorile exporturilor, importurilor și soldul balanței comerciale precum și ponderile grupelor de produse în total export, respectiv import, pentru cele patru etape ale perioadei interbelice.

Progresele înregistrate în dezvoltarea economică a țării în perioada postbelică, dezvoltarea intensivă a industriei, în special a unor ramuri precum construcțiile de mașini, chimia, metalurgia, materiale de construcții etc, au avut drept consecință creșterea producției industriale (producția industrială în 1989 era de 30 de ori mai mare decât în 1950), cu impact asupra structurii exporturilor și importurilor. În 1990 industria asigura 99% din exportul României.

Tabelul 6.23 Structura exporturilor pe grupe de produse (%)

Grupe de produse	1950	1960	1970	1980	1985	1989
Mașini, utilaje și mijloace de transport	4,2	16,7	22,4	24,9	28,7	29,3
Combustibili, minerale, materii prime și cereale	33,8	37,0	22,6	29,5	30,1	29,3
Produse chimice, îngrășăminte, cauciuc	1,7	2,1	7,2	9,7	10,5	9,5
Materiale de construcții și accesorii	4,4	2,5	2,8	2,2	1,6	2,0
Materii prime nealimentare	28,9	14,7	10,2	4,8	4,7	4,1
Animale vii	-	-	-	-	-	-
Materii prime pentru producția mărfurilor alimentare	11,6	9,1	4,5	4,2	1,5	0,6
Produse alimentare	14,1	12,1	12,1	8,5	6,2	4,3
Mărfuri industriale de larg consum	1,3	5,8	18,2	16,2	16,7	18,1
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Anuarul Statistic al României, edițiile 1976, 1981, 1990

Volumul exporturilor a crescut în 1980 de 42 de ori față de 1950, ca urmare a creșterii exporturilor de mașini, utilaje, mijloace de transport (de 239 ori), produselor chimice de 236 ori, bunurilor de larg consum (de 486 ori).

Aceasta a dus la creșterea ponderii produselor cu un grad înalt de prelucrare și cu aport valutar superior, în consecință, la 57% din exporturi în 1989 față de 7,2% în 1950. Cele mai exportate astfel de produse erau locomotive, rulmenți, transformatoare, autocamioane, autoturisme, produse chimice, aluminiu, televizoare, frigidere, aparate radio etc.

Tabelul 6.24 Structura importurilor pe grupe de produse (%)

Grupe de produse	1950	1960	1970	1980	1985	1989
Masini, utilaje și mijloace de transport	38,3	33,7	40,3	24,6	22,1	25,5
Combustibili, minerale, materii prime și cereale	23,5	34,3	31,1	50,3	56,6	56,0
Produse chimice, îngrășăminte, cauciuc	4,5	7,4	6,0	6,4	6,7	5,6
Materiale de construcții și accesorii	1,1	1,0	1,5	1,0	0,7	0,9
Materii prime nealimentare	21,4	13,4	10,1	5,7	5,7	5,4
Animale vii	-	0,3	0,2	0,1	-	-
Materii prime pentru producția mărfurilor alimentare	0,7	2,2	2,3	5,7	2,9	1,7
Produse alimentare	0,3	2,5	3,0	3,2	1,9	1,5
Mărfuri industriale de larg consum	10,2	5,2	5,5	3,0	3,4	3,4
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Anuarul Statistic al României, edițiile 1976, 1981, 1990

Importurile României în perioada postbelică au avut ca scop dezvoltarea rapidă a industriei autohtone, importuri necesare pentru dotarea întreprinderilor nou create sau re tehnologizarea celor vechi. Totodată, erau importate materii prime necesare producției industriale (minereuri de fier, de mangan, de cocs, de cărbune etc), petrol, gaz natural, necesare industriilor petroliere, chimice și energetice. Practic, importurile grupei de combustibili, minerale, materii prime, cereale a crescut de la 23,5% în 1950 la 56% în 1989. Evoluțiile înregistrate de cele două grupe – mașini, utilaje, mijloace de transport și combustibili, minerale, materii prime și cereale au dus la creșterea ponderii lor cumulate în exporturi de la 62% în 1950 la 82% în 1989.

Dezvoltarea producției interne a bunurilor de larg consum dar și politica de limitare excesivă a importurilor de produse agroalimentare și de bunuri de larg consum, în vederea economisirii de valută liber convertibilă pentru plata datoriei externe, în special în anii '80, a dus la reducerea ponderii cumulate a acestor bunuri de la 31,6% în 1950 la 8,8% în 1989.

Structura pe grupe de mărfuri a exporturilor și importurilor României a suferit modificări semnificative în procesul de tranziție de la economia centralizată la economia de piață, determinate de reconfigurarea piețelor de desfacere, de intensificarea concurenței în anumite domenii economice dar și de situația producției naționale, intrate într-o perioadă de degingoladă începând cu anul 1990.

Tabelul 6.25 Situația comparativă a topului exporturilor, în perioada 2007 - 2016 față de 1990 - 1995

Top export în perioada 1990 - 1995	pondere (%)	Top export în perioada 2007 - 2016	pondere (%)
XV. Metale comune și articole din acestea	17,5	XVI. Mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	26,2
XI. Textile și articole din textile	15,8	XVII. Mijloace și materiale de transport	15,6
V. Produse minerale	11,6	XV. Metale comune și articole din acestea	10,9
XVI. Mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	10,2	XI. Textile și articole din textile	8,5
VI. Produse chimice	8,2	V. Produse minerale	5,9
XVII. Mijloace și materiale de transport	7,9	VII. Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	5,4
XX. Mărfuri și produse diverse	7,9	II. Produse vegetale	4,8
XII. Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	3,8	VI. Produse chimice	4,2
IX. Produse din lemn, exclusiv mobilier	3,4	XX. Mărfuri și produse diverse	4,1
I. Animale vii și produse animale	3,2	IX. Produse din lemn, exclusiv mobilier	3,3
VII. Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	2,1	XII. Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	3,0
XIII. Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din alte materiale similare	1,9	IV. Produse alimentare, băuturi și tutun	2,5
II. Produse vegetale	1,6	XVIII. Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale	1,3
XXII. Bunuri necuprinse în alte secțiuni din Nomenclatorul Combinat	1,4	I. Animale vii și produse animale	1,3
IV. Produse alimentare, băuturi și tutun	1,0	VIII. Piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea	0,7
III. Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	0,7	X. Hârtie și articole din acestea	0,6
VIII. Piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea	0,7	XXII. Bunuri necuprinse în alte secțiuni din Nomenclatorul Combinat	0,6
X. Hârtie și articole din acestea	0,6	XIII. Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din alte materiale similare	0,6
XVIII. Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale	0,3	III. Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	0,4

Sursa datelor: Calcule pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

După cum este ilustrat în tabelul 6.25, în perioada 2007 - 2016 structura exporturilor este foarte diferită din punct de vedere al topului ponderilor în total export. Dacă în perioada 1990 - 1995 exporturile erau dominate de metale comune și articole din acestea (17,5%), textile și articole din textile (15,8%), produse minerale (11,6%), mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile (10,2%), produse chimice (8,2%), în perioada 2007 - 2016 în topul exporturilor se regăsesc, în ordine, următoarele: mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile (26,2%), mijloace și materiale de transport (15,6%), metale comune și articole din acestea (10,9%) și textile și articole din textile (8,5%).

Importurile în perioada tranziției la economia de piață au fost îndreptate în special către nevoile producției (mașini, aparate, echipamente performante tehnologic, materii prime, produse energetice) dar și pentru consumul populației.

Așa cum reiese și din tabelul 6.26, diferențele de structură între perioada 1990 - 1995 și 2007 - 2016 sunt semnificative. Dacă în primii ani de tranziție, în perioada de preasociere, peste 30% din importuri erau reprezentate de produsele minerale, în perioada de postaderare, cele mai multe importuri (cca 27%) sunt de mașini, aparate și echipamente electrice.

Pe lângă produsele minerale, scăderi semnificative în perioada de postaderare față de perioada de asociere s-au mai înregistrat la textile și articole textile (-3,1 %), produse alimentare, băuturi și tutun (-2,4 %), produse vegetale (-1,8 %). Grupa de metale comune și articole din acestea a înregistrat în schimb o creștere a ponderii în total importuri cu +6 %.

Tabelul 6.26 Situația comparativă a topului importurilor, în perioada 2007 - 2016 față de 1990 - 1995

Top import în perioada 1991 - 1995	pondere (%)	Top import în perioada 2007 - 2016	pondere (%)
V. Produse minerale	30,4	XVI. Mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	26,9
XVI. Mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	18,0	XV. Metale comune și articole din acestea	10,7
XI. Textile și articole din textile	9,7	V. Produse minerale	10,6
VI. Produse chimice	7,9	VI. Produse chimice	9,7
IV. Produse alimentare, băuturi și tutun	6,0	XVII. Mijloace și materiale de transport	9,3
XV. Metale comune și articole din acestea	4,7	VII. Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	6,9
II. Produse vegetale	4,4	XI. Textile și articole din textile	6,6
XVII. Mijloace și materiale de transport	4,0	IV. Produse alimentare, băuturi și tutun	3,6
VII. Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	3,0	II. Produse vegetale	2,6
XVIII. Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale	2,1	I. Animale vii și produse animale	2,0
X. Hârtie și articole din acestea	1,7	XX. Mărfuri și produse diverse	1,9
VIII. Piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea	1,6	XVIII. Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale	1,8
XXII. Bunuri necuprinse în alte secțiuni din Nomenclatorul Combinat	1,4	X. Hârtie și articole din acestea	1,8
XX. Mărfuri și produse diverse	1,3	XIII. Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din alte materiale similare	1,4
I. Animale vii și produse animale	1,2	VIII. Piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea	1,4
XIII. Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din alte materiale similare	1,0	XII. Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	1,1
XII. Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	0,9	IX. Produse din lemn, exclusiv mobilier	0,9
IX. Produse din lemn, exclusiv mobilier	0,5	III. Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	0,4
III. Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	0,4	XXII. Bunuri necuprinse în alte secțiuni din Nomenclatorul Combinat	0,3

Sursa datelor: Calcule pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

6.2.6 Orientarea geografică a exporturilor și importurilor

Tabelul 6.27 Principalele țări partenere la export

Ponderi export	%											
	1919	1920	1923	1924	1925	1928	1929	1930	1933	1934	1935	1938
Cehoslovacia	21,3	4,1	4,4	9,3	9,4	5,9	6,2	7,0	4,8	5,4	5,9	9,6
Ungaria	11,2	1,5	12,5	14,6	11,8	12,2	11,1	7,5	4,0	5,5	7,9	5,1
Franța	10,2	4,0	10,6	6,3	5,7	4,8	4,5	6,9	12,4	9,7	4,1	4,7
Anglia	0,0	6,5	4,8	5,8	8,1	5,9	6,4	11,3	15,4	10,0	9,6	11,1
Germania	0,0	1,2	7,3	5,7	8,5	18,3	27,6	18,8	10,6	16,6	16,7	26,5

Sursa: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Dacă în anul 1919 principala țară parteneră la export era Cehoslovacia (21,3%), în 1938 exporturile mergeau în special către Germania (26,5% - combustibili, cereale, animale vii, lemn) și Anglia (11,1% - combustibili, cereale și produse alimentare animale).

Tabelul 6.28 Principalele țări partenere la import

Ponderi import	%											
	1919	1920	1923	1924	1925	1928	1929	1930	1933	1934	1935	1938
Italia	19,9	24,6	7,6	10,0	11,0	7,5	6,9	7,9	10,5	7,3	7,7	5,0
SUA	14,8	5,6	1,7	0,9	1,9	5,0	6,1	5,4	4,7	4,2	3,0	4,9
Anglia	14,1	20,0	5,6	9,8	10,5	8,5	7,3	8,1	14,9	16,3	9,8	8,1
Franța	11,6	13,9	6,7	8,1	7,8	6,4	5,5	7,4	10,5	11,1	7,2	7,7
Grecia	11,5	1,9	1,2	0,7	1,0	0,8	0,8	0,9	1,0	1,3	2,3	1,2
Cehoslovacia	0,9	3,6	6,1	11,5	14,3	14,5	13,6	14,6	9,8	9,9	13,0	13,1
Germania	0,1	1,9	23,1	19,2	16,7	23,7	24,1	25,1	18,6	15,5	23,8	36,8

Sursa: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Și în cazul importurilor, topul țărilor partenere s-a modificat radical în 1938 față de 1919. Dacă la începutul perioadei interbelice circa 73% din totalul importurilor României proveneau din Italia, SUA, Anglia, Franța și Grecia, în 1938 Germania (36,8%) și Cehoslovacia (13,1%) erau principalii parteneri comerciali ai României la import.

Evoluția exporturilor, importurilor și balanței comerciale pe țări partenere, în fiecare an din perioada 1918-1938, este prezentată în Anexele 5a-c, inclusiv ponderile țărilor partenere și valoarea totală a exporturilor, respectiv a importurilor în Anexele 5d-e.

În 1938, exportul României către Rusia acoperea doar 19,9% din volumul total al exportului. După război, în anii 1945-1946, s-a produs o importantă schimbare în orientarea geografică a exportului României. Ca urmare a intrării țării în sfera de influență a URSS, circa 95% din exportul României s-a îndreptat în acești ani către URSS și după 1949, odată cu înființarea CAER, principalul partener comercial al României a rămas URSS, urmat de Cehoslovacia și Bulgaria. De-a lungul timpului evoluția comerțului cu fiecare dintre statele membre CAER s-a aflat în scădere. Această evoluție denotă reorientarea României, din punct de vedere comercial, către alte spații geografice.

Figura 6.13 Orientarea geografică a exportului în 1965 comparativ cu 1938

Sursa: Anuarul Statistic al României, edițiile 1939 și 1990

Către sfârșitul perioadei analizate, ponderea exportului către URSS s-a diminuat, fiind de circa 40% în 1965. Ponderea URSS în importul României în 1946 a crescut la peste 60%, pentru ca la sfârșitul perioadei, în 1965, să fie de 37%.

Orientarea impusă de URSS pe linia autoizolării țărilor socialiste de restul țărilor lumii, agravată de politica de blocadă și de discriminări comerciale, desfășurată de țările capitaliste față de țările socialiste, a întârziat procesul de refacere economică a României ca și a altor țări din Europa de Est.

Aprofundând analiza evoluției repartizării geografice a comerțului exterior al României pe țări membre CAER, în perioada anilor 1950 - 1989, observăm că între anii 1960 - 1980, țările membre CAER, care reprezentau primul partener comercial al țării noastre, își reduc constant ponderea de la 88,1% în anul 1950, la 65,6% în 1960 și la 38,3% în anul 1980.

Tabelul 6.29 Comerțul României cu țările partenere din CAER

	valori efective, milioane lei valută										milioane lei		
	1950	1960	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1975	1980	1985	1989
Export	1.123	2.820	4.212	3.985	4.214	4.598	5.064	5.582	6.048	10.247	19.494	67.795	66.965
Import	1.138	2.635	3.719	3.847	4.150	4.446	4.836	5.681	5.843	9.826	18.308	65.945	73.911
Sold	-15	185	493	138	63	153	227	-99	205	421	1.186	1.850	-6.946
Grad de acoperire a importurilor cu exporturi	98,7	107,0	113,3	103,6	101,5	103,4	104,7	98,3	103,5	104,3	106,5	102,8	90,6
Total export România	1.274	4.302	6.609	7.117	8.372	8.811	9.799	11.105	12.606	26.547	50.963	178.031	167.780
Pondere export CAER în Total export	88,1	65,6	63,7	56,0	50,3	52,2	51,7	50,3	48,0	38,6	38,3	38,1	39,9

Sursa: Anuarul Statistic al României, edițiile 1976, 1981, 1990

După anul 1980, concomitent cu reducerea comerțului cu țările CAER, s-au amplificat schimburile comerciale cu țările din Comunitatea Economică Europeană (CEE, formată în 1958 din Belgia, Franța, Italia, Luxemburg și Olanda, Danemarca, Irlanda, Anglia în 1973, Grecia în 1981, Portugalia și Spania în 1986; transformată după 1989 în Uniunea Europeană) și Asociația Economică a Liberului Schimb (formată în 1960 din țări care au migrat ulterior spre CEE – din 1991 cuprinde doar Norvegia, Elveția, Islanda și Lichtenstein).

Tabelul 6.30 Comerțul României pe grupe de țări partenere

	în % față de total export / total import							
	1950	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1989
Total export	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Total import	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
din care:								
CAER								
export	88,1	65,6	63,7	50,3	38,6	38,3	38,1	39,9
import	77,9	67,8	56,4	48,1	37,0	31,0	44,9	54,8
CEE								
export	1,9	13,1	14,7	20,2	21,2	22,9	25,0	25,2
import	5,6	14,5	21,0	22,0	24,9	16,0	10,1	5,6
AELS								
export	2,9	6,8	7,0	8,1	6,8	4,2	2,9	3,3
import	8,8	6,8	8,9	12	9,8	4,1	2,0	1,3
OPEC								
export	0,0	0,3	1,0	3,5	8,4	6,3	8,4	6,3
import	0,0	*	0,3	1,5	6,9	21,3	12,2	21
Pondere cumulată CAER+CEE+AELS+OPEC								
export	92,9	85,5	85,4	78,6	66,6	65,4	66,0	68,4
import	92,3	89,1	86,3	82,1	71,7	51,1	57,0	61,7

Nota: CEE și AELS reconstituite pentru anul 1950, pentru comparabilitate

Sursa: Anuarul Statistic al României, edițiile 1976, 1981, 1990

De-a lungul perioadei analizate, ponderea comerțului cu țările CAER, CEE, AELS și OPEC a avut o tendință descendentă, de la peste 92% în 1950, la peste 85% în anii 1960 - 1965 până la o medie de 65% în 1989.

În perioada 1965 - 1980, dezvoltarea accentuată a industriei românești a intensificat schimburile comerciale cu țările CEE și AELS, exporturile către CEE înregistrând în 1980 o creștere de 12 ori față de 1965.

Toate aceste modificări de orientare a comerțului exterior al României, într-un interval de câteva decenii și mai ales din ultimul deceniu, explică instabilitatea orientării geografice a exportului și importului țării noastre. Oscilațiile în volumul valoric al comerțului său exterior, soldul negativ al balanței comerciale și slaba eficiență a schimburilor comerciale ale României, rezultă inclusiv din ponderea mare a relațiilor cu țări cu nivel de dezvoltare mult superior.

Tabelul 6.31 Evoluția exporturilor și importurilor României, pe principalele grupe de țări partenere, până la aderarea la Uniunea Europeană

Grupa țări partenere	EXPORT FOB						IMPORT CIF					
	miliarde euro			Pondere în total export (%)			miliarde euro			Pondere în total import (%)		
	1990-1995	1996-2000	2001-2006	1990-1995	1996-2000	2001-2006	1990-1995	1996-2000	2001-2006	1990-1995	1996-2000	2001-2006
Total	23,1	40,6	110,1	100,0	100,0	100,0	39,3	53,8	157,1	100,0	100,0	100,0
din care												
Europa	20,0	30,1	94,3	86,7	74,2	85,7	25,7	46,1	144,3	65,3	85,8	91,8
din care												
UE	11,7	24,8	75,5	50,6	61,0	68,6	14,4	29,2	105,8	36,6	54,4	67,4
AELS	0,5	0,4	1,4	2,0	1,1	1,3	0,8	0,8	2,2	2,1	1,5	1,4
CEFTA	1,4	2,5	6,0	5,9	6,2	5,5	2,3	4,3	8,3	6,0	8,0	5,3
Africa și Orientul Mijlociu	4,0	3,1	5,5	17,2	7,6	5,0	6,3	1,7	2,4	16,1	3,2	1,5
Asia și Oceania	2,9	2,4	6,4	12,5	5,8	5,8	2,3	4,4	16,3	5,9	8,2	10,4
America	1,6	2,2	4,7	6,8	5,3	4,3	2,8	3,5	9,2	7,1	6,4	5,8

Sursa datelor: calcule proprii pe baza datelor Institutului Național de Statistică - baza de date Tempo, Anuarul Statistic al României - serii de timp

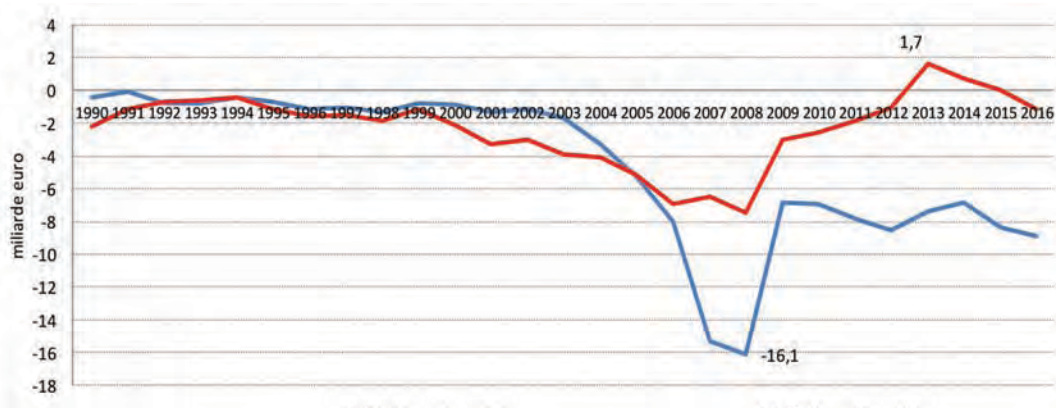
Nota: UE12 în perioada 1990 - 1994, UE15 în perioada 1995 - 2003, UE25 în perioada 2004 - 2006; CEFTA - 1990 - 2003 Polonia, Ungaria, Cehia și Slovacia, România, Slovenia 2004 - 2006 România, Bulgaria și Croația, 2006 inclusiv Macedonia

După 1990, orientarea geografică a importurilor României a căpătat preponderență în zona țărilor europene, atingând sau chiar depășind ponderea pe care Europa o avea la export (tabelul 6.31). Tendința de intensificare a schimburilor comerciale cu UE s-a manifestat odată cu depunerea cererii de aderare a României la UE, în 1995, când a început și procesul de adaptare a politicii și legislației comerciale la cerințele și condițiile impuse de UE, sub

impactul adopției unui nou tarif vamal de import, al reducerii treptate a taxelor vamale pentru produsele industriale și al restricțiilor cantitative la schimbul de bunuri supuse prelucrărilor în lohn, liberalizarea parțială a comerțului cu produse agricole etc. Totodată, schimburile comerciale cu țările din Africa și Orientul Mijlociu au avut o tendință de reducere pronunțată, din cauza tensiunilor politice și problemelor economice din aceste zone, în timp ce relațiile comerciale cu țările din Asia au fost marcate de creșterea importurilor, după anul 2000, odată cu aderarea Chinei la OMC (China fiind astăzi cel mai mare partener extracomunitar al României, la import).

Soldul balanței comerciale totale este influențat decisiv de soldul operațiunilor comerciale ale României cu partenerii din Uniunea Europeană (figura 6.14). Balanța comercială cu țările extra-UE a avut o evoluție diferită față de cea cu statele membre UE dat fiind că, începând din 2008, deficitul extracomunitar a început să scadă treptat, transformându-se în anii 2013 - 2015 într-un excedent temporar (judecat din prisma evoluției sale ulterioare din anii 2016 - 2017).

Figura 6.14 Evoluția soldului balanței comerciale - pe componente Intra-UE și Extra-UE, în perioada 1990 - 2016

Sursa datelor: Calcule proprii pe baza datelor Institutului Național de Statistică, baza de date Tempo online

România a avut în anul 2016 relații comerciale cu 211 țări. Cu toate acestea, majoritatea comerțului internațional este axat pe câteva țări partenere dominante. În anul 2016, cele mai importante 10 piețe de export au reprezentat 64,7% din totalul exporturilor României, în timp ce primele 10 țări partenere la import au realizat 68,6% din totalul importurilor.

Ca orientare geografică a exporturilor din anul 2016, principala destinație o reprezintă în continuare statele membre ale Uniunii Europene, care dețin 75,1% din valoarea exporturilor. De asemenea, principala zonă de proveniență a importurilor o reprezintă tot statele membre ale Uniunii Europene, care dețin o pondere de 77,1% din total importuri.

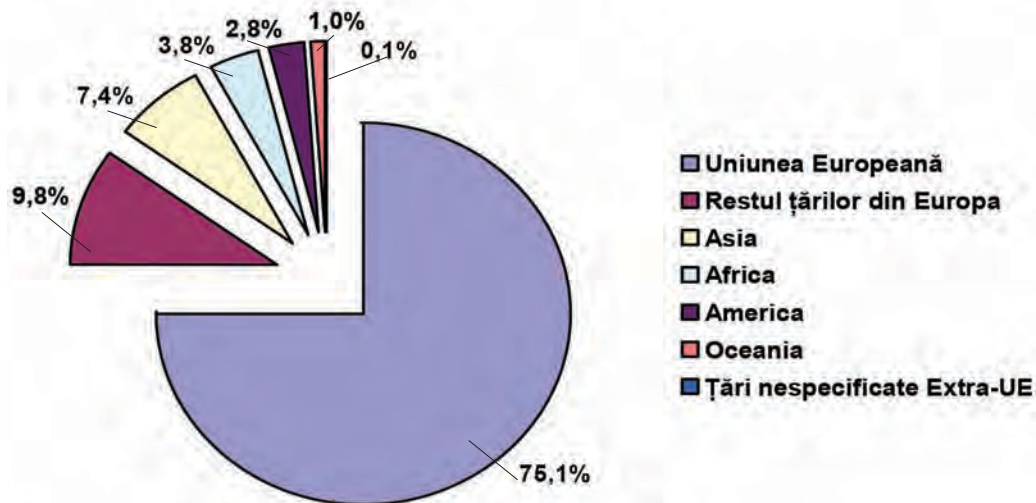
Economia României este puternic dependentă de zona euro, ceea ce reprezintă o vulnerabilitate, dar în ultimii ani s-a observat continuarea creșterii gradului de diversificare geografică, exporturile către țările non-UE fiind în ușoară creștere. Așa cum se observă și din datele mai jos prezentate, ponderea medie a exporturilor în UE a crescut de la 50,2% în perioada 1990 - 1995 la 73,7% în perioada de preaderare 2001 - 2006, ponderea reducându-se până la 71,9% după aderarea la UE, în perioada 2007 - 2016. Spre deosebire de exporturi, ponderea importurilor din UE a crescut continuu, de la 47,9% în perioada 1990 - 1995 la 75,9% în perioada de postaderare (tabelul 6.32).

Tabelul 6.32 Ponderea exporturilor și importurilor Intra-UE și Extra-UE în total exporturi și importuri ale României, în perioada 1990 - 2016

perioada de	pondere in total export/import (%)	export		import	
		Intra-UE28	Extra-UE28	Intra-UE28	Extra-UE28
preasociere la UE	1990 - 1995	50,2	49,8	47,9	52,1
asociere la UE	1996 - 2000	68,1	31,9	64,1	35,9
preaderare la UE	2001 - 2006	73,1	26,9	65,6	34,4
postaderare la UE	2007 - 2016	71,9	28,1	75,9	24,1

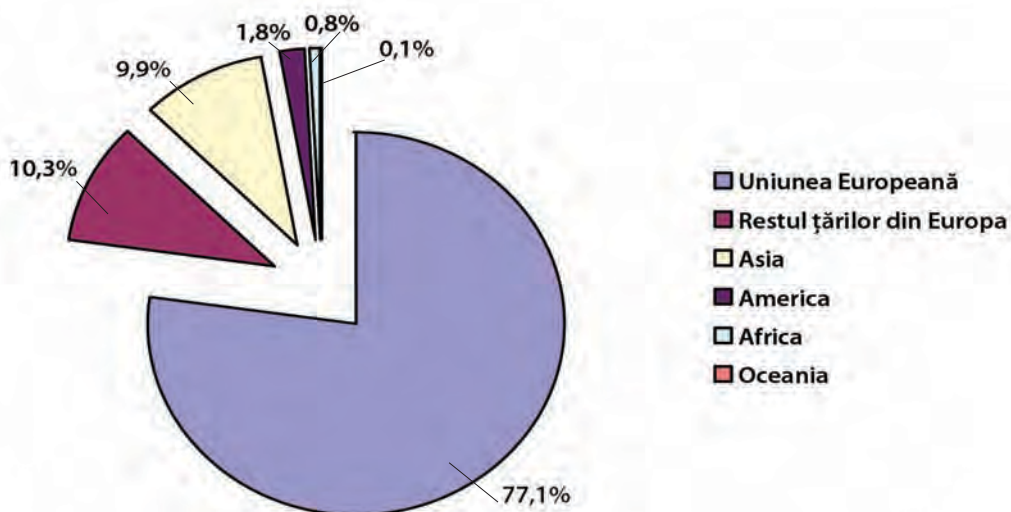
Sursa datelor: Calcule pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

Figura 6.15 Orientarea geografică a exporturilor României în 2016

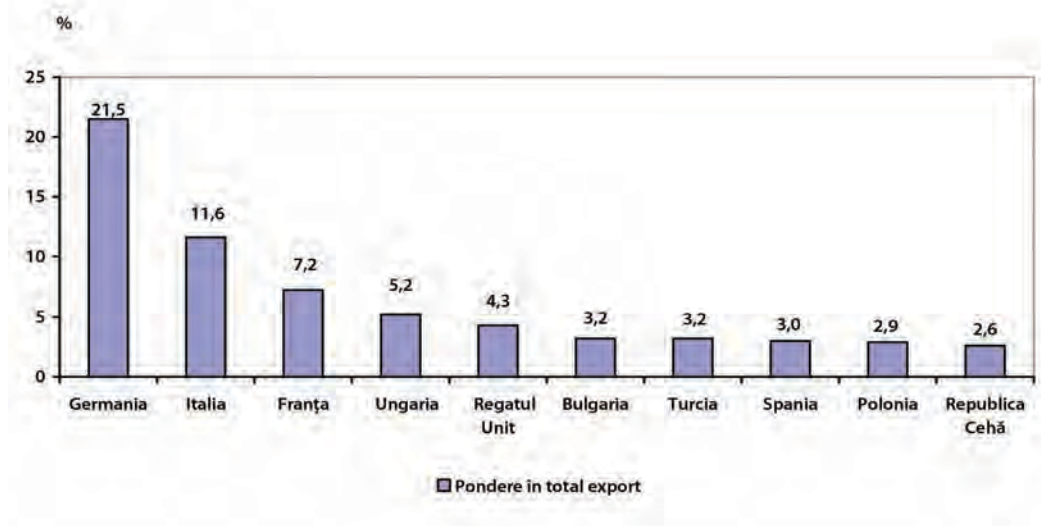
Sursa datelor: Calcule pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

Figura 6.16 Orientarea geografică a importurilor României în 2016

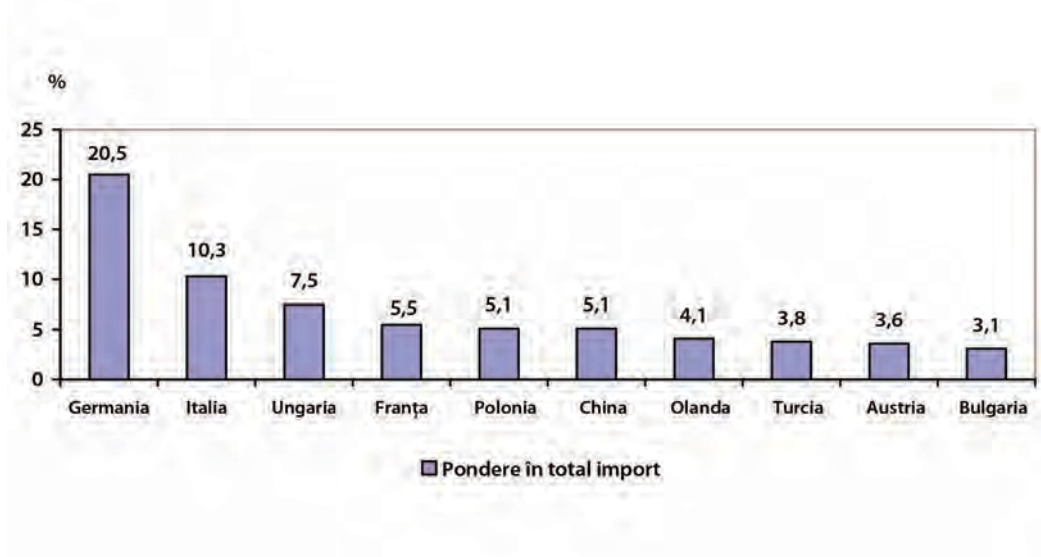
Sursa datelor: Calcule pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

Figura 6.17 Principalele țări parteneri la export în 2016

Sursa datelor: Calcule pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

Figura 6.18 Principalele țări parteneri la export în 2016

Sursa datelor: Calcule pe baza datelor INS, baza de date Tempo (www.insse.ro)

Anexa 1
Importul, exportul și soldul balanței comerciale, pe ani, în perioada 1919 - 2016

Ani	export	import	sold	export	import	sold	
	milioane lei			milioane dolari			
1919	104	3.762	-3.657,9	8	285	-277,6	
1920	3.448	6.980	-3.532,5	64	129	-65,3	
1921	8.263	12.145	-3.882,4	106	156	-50,0	
1922	14.039	12.325	1.713,9	97	86	11,9	
1923	24.594	19.516	5.077,9	116	92	23,9	
1924	28.361	26.265	2.096,4	145	134	10,7	
1925	29.127	29.913	-785,8	139	143	-3,8	
1926	38.265	37.195	1.069,4	169	165	4,7	
1927	38.111	33.852	4.258,7	221	196	24,7	
1928	27.030	31.641	-4.611,3	166	195	-28,4	
1929	28.960	29.628	-668,0	173	177	-4,0	
1930	28.522	23.044	5.477,8	171	138	32,8	
1931	22.197	15.755	6.442,3	133	94	38,5	
1932	16.722	12.011	4.710,3	100	72	28,2	
1933	14.171	11.742	2.429,0	85	70	14,5	
1934	13.656	13.209	447,2	82	79	2,7	
1935	16.756	10.848	5.908,7	123	80	43,4	
1936	21.703	12.638	9.065,7	159	93	66,5	
1937	31.568	20.285	11.283,7	232	149	82,8	
1938	21.533	18.768	2.764,8	158	138	20,3	
1939	26.809	22.891	3.918,8	197	168	28,8	
1940	36.780	27.411	9.369,1	180	134	45,8	
1941	41.286	30.576	10.710,3	220	163	57,1	
1942	52.816	44.907	7.909,7	282	239	42,2	
1943	71.132	94.884	-23.751,2	379	506	-126,6	
1944	53.040	42.337	10.702,9	283	226	57,1	
1945	2.917	4.326	-1.408,3	16	23	-7,5	
1946	74.566	117.853	-43.286,4	397	628	-230,7	
1947	229	409	-180,2	38	68	-30,0	
			milioane lei valuta (milioane lei la curs oficial)				
1948	896	752	144,0	149,3	135,8	13,5	
1949	1.159	1.162	-3,0	193,2	209,8	-16,7	
1950	1.274	1.461	-187,0	212,3	263,8	-51,5	
1951	1.580	1.636	-56,0	263,3	295,4	-32,1	
1952	1.826	2.183	-357,0	304,3	394,2	-89,8	
1953	2.196	2.777	-581,0	366,0	501,4	-135,4	
1954	2.216	2.328	-112,0	369,3	420,4	-51,0	
1955	2.530	2.771	-241,0	421,7	500,4	-78,7	
1956	2.661	2.414	247,0	443,5	435,9	7,6	
1957	2.465	2.951	-486,0	410,8	532,9	-122,0	
1958	2.810	2.890	-80,0	468,3	521,8	-53,5	
1959	3.134	3.012	122,0	522,3	543,9	-21,5	
1960	4.302	3.887	415,0	717,0	701,9	15,1	
1961	4.755	4.888	-133,0	792,5	882,6	-90,1	
1962	4.908	5.646	-738,0	818,0	1.019,5	-201,5	
1963	5.490	6.132	-642,0	915,0	1.107,2	-192,2	
1964	6.000	7.009	-1.009,0	1.000,0	1.265,6	-265,6	
1965	6.609	6.463	146,5	1.101,5	1.166,9	-65,4	
1966	7.117	7.279	-162,4	1.186,2	1.314,4	-128,2	
1967	8.372	9.277	-904,4	1.395,4	1.675,0	-279,7	
1968	8.811	9.654	-842,4	1.468,6	1.743,2	-274,6	

Importul, exportul și soldul balanței comerciale, pe ani, în perioada 1919 - 2016 - continuare

Ani	export	import	sold	export	import	sold
	milioane lei			milioane dolari		
1969	9.799	10.443	-644,2	1.633,1	1.885,6	-252,5
1970	11.105	11.761	-655,9	1.850,8	2.123,6	-272,8
1971	12.606	12.616	-10,1	2.101,0	2.278,0	-177,0
1972	14.373	14.465	-92,2	2.599,1	2.833,9	-234,8
1973	18.576	17.418	1.158,2	3.737,6	3.796,8	-59,2
1974	24.226	25.563	-1.337,6	4.874,4	5.572,5	-698,1
1975	26.547	26.548	-1,0	5.341,4	5.787,1	-445,7
1976	30.504	30.294	210,0	6.137,6	6.603,7	-466,1
1977	34.684	34.879	-195,4	6.978,7	7.603,3	-624,6
1978	36.821	40.619	-3.798,0	8.237,4	9.844,9	-1.607,5
1979	43.467	48.792	-5.325,0	9.724,2	11.825,8	-2.101,6
1980	50.963	59.006	-8.043,0	11.401,1	14.301,4	-2.900,2
milioane lei cu curs comercial						
1981	167.702	164.671	3.031,0	11.180	10.978	202,1
1982	147.721	124.851	22.870,4	9.848	8.323	1.524,7
1983	167.692	130.237	37.455,0	9.847	7.648	2.199,4
1984	206.303	161.114	45.189,0	9.899	7.731	2.168,4
1985	178.031	147.023	31.008,0	10.173	8.401	1.771,9
1986	163.989	135.781	28.208,0	9.761	8.082	1.679,0
1987	167.850	132.984	34.866,0	10.491	8.312	2.179,1
1988	182.258	122.263	59.995,0	11.391	7.641	3.749,7
1989	167.780	134.982	32.798,0	10.486	8.436	2.049,9
1990	135.191	209.912	-74.721,0	5.775	9.202	-3.427,0
1991	341.594	463.932	-122.338,0	4.266	5.793	-1.527,0
1992	1.397.899	2.005.396	-607.497,0	4.363	6.260	-1.897,0
1993	3.775.942	5.087.390	-1.311.448,0	4.892	6.522	-1.630,0
1994	10.272.827	11.919.074	-1.646.247,0	6.151	7.109	-958,0
1995	16.214.041	21.173.572	-4.959.531,0	7.910	10.278	-2.368,0
1996	24.961.934	35.680.039	-10.718.105,0	8.084	11.435	-3.351,0
1997	60.681.529	81.738.321	-21.056.792,0	8.431	11.280	-2.849,0
1998	73.702.594	105.673.287	-31.970.693,0	8.302	11.838	-3.536,0
1999	131.664.158	164.007.443	-32.343.285,0	8.487	10.557	-2.070,0
2000	226.405.787	287.268.517	-60.862.730,0	10.367	13.055	-2.688,0
2001	329.848.062	451.775.333	-121.927.271,0	11.385	15.552	-4.167,0
2002	459.050.585	591.140.248	-132.089.663,0	13.876	17.862	-3.986,0
2003	585.253.103	797.346.697	-212.093.594,0	17.618	24.003	-6.385,0
2004	767.940.109	1.064.573.244	-296.633.135,0	23.485	32.664	-9.179,0
denominare, milioane lei noi						
2005	80.663	117.946	-37.283,0	27.730	40.463	-12.733,0
2006	91.472	144.087	-52.615,0	32.336	51.106	-18.770,0
2007	98.579	171.319	-72.740,0	40.471	70.414	-29.943,0
2008	123.812	210.133	-86.321,0	49.674	84.286	-34.612,0
2009	123.344	165.171	-41.827,0	40.579	54.344	-13.765,0
2010	157.436	197.458	-40.022,0	49.494	62.098	-12.604,0
2011	191.986	232.868	-40.882,0	63.042	76.540	-13.498,0
2012	200.790	243.777	-42.987,0	57.921	70.285	-12.364,0
2013	219.120	244.569	-25.449,0	65.879	73.519	-7.640,0
2014	233.247	260.135	-26.888,0	69.886	77.907	-8.021,0
2015	242.686	279.867	-37.181,0	60.603	69.852	-9.249,0
2016	257.674	302.372	-44.698,0	63.582	74.605	-11.023,0

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939, 1990, baza de date Tempo (INS)

Anexa 2a
Exportul de bunuri, pe ani, în perioada 1919-1938 (tone)

	EXPORT (tona)																				
	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	
Total	413939	304485	2713138	4069963	4900734	4883419	4663892	6117781	7337087	5886405	7064619	9214754	10047002	9056959	8777730	8854096	9276009	10548923	9637497	7409084	
din care:																					
Animale vii	1	573	51638	107254	58423	70939	76699	64536	73203	72065	66327	87188	89997	41013	29362	50824	93839	95414	90880	80604	
Produce animale	142	2156	6764	2253	4661	13729	23204	33474	16916	16207	20009	29188	25989	25898	24187	14461	15269	22272	21143	18922	
Lână, pătură, lucrări din aceste materii	50	155	85	204	1065	1843	1936	2171	2582	2792	3758	1987	1166	407	675	2135	1086	1435	1020	349	
Cereale și denaturate lor	2744	983042	1538856	1212372	1774617	1422113	851975	1787467	3007443	1053704	1725663	3237638	3448638	2624709	1890887	1003152	1243099	2072070	2225634	1384816	
Legume, flori, semințe și păști de plante	10694	84000	94752	99907	144033	77379	111495	142704	181632	135983	86848	107965	104420	84818	72911						
Fructe și coloniale	656	6424	18305	16973	13262	31350	43591	34286	9050	38357	22009	25025	23488	9902	11858	20288	23234	36148	33856	23404	
Zahăr și zahărnicale	10	13	108	236	3	57	234	92	14322	22307	26337	10802	10297	2076	10735	505	6309	34890	8334	991	
Textile vegetale și industrii derivate	37	38	69	83	281	674	645	129	1811	2658	226	124	272	240	78	44	39	314	234	136	
Lemn și industrii derivate	22562	92234	570818	1968575	2224935	2541659	2507032	2237851	1817463	1893139	1979038	1590830	1438876	873876	638945	884209	895095	1065954	117603	967193	
Hârtie și lucrări din hârtie	10	16	241	2692	2342	5658	4876	723	366	2289	6382	15077	10272	2255	5210	106633	126252	116607	119565	113577	
Pământuri, pietre și fabricațiuni din țărâni	412	2926	4604	38753	38778	42271	56799	52303	68318	66670	57084	31106	23687	16585	11302	12474	12388	18767	33604	75520	
Combustibili minerali, petrol și derivate	44014	249097	377328	435526	416025	437915	790715	1499919	1953375	2386952	2881011	3905409	4697053	5184234	5885633	6547422	6613141	6885128	5668942	4496517	
Metale, lucrări de metale și alte produse miniere	2506	6088	9991	87166	53426	38503	39094	30139	15037	30817	26574	27670	22155	8332	15630	8661	29332	25675	38036	45860	
Aparate, mașini, motoare	0	1	878	1088	1364	1924	1091	395	344	441	347	487	806	763	383	457	64	200	104	163	
Vehicule și ambarcațiuni	0	0	15	13	45	359	864	551	121	247	113	99	262	212	93	57	30	19	18	12	
Produce chimice și medicamente	93	2900	4042	19430	21385	26793	30788	25840	37257	34881	32346	17830	16087	12705	12148	7471	10036	8182	7566	8001	

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939.

Anexa 2b
Importul de bunuri, pe ani, în perioada 1919-1938 (tone)

	IMPORT (tona)																			
	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Total	413939	304485	615451	583668	699124	825753	899923	924442	1008069	952997	1101992	805233	560366	449980	466962	635868	533268	630443	709415	820602
din care:																				
Animale vii	779	200	249	135	31	66	136	488	1147	215	124	297	113	41	41	61	56	146	107	156
Produce animale	18585	7732	12422	10386	13491	11415	9608	12766	11641	15650	21879	10281	9553	7756	5943	5287	2378	3871	7147	7761
alimentare																				
Lână, pățuri, lucrări din	1807	3114	6686	6319	8239	6566	5882	6767	11846	9264	8338	5905	4650	6061	8028	6983	4733	4520	5922	4594
aceste materii																				
Cereale și derivatele lor	229175	22059	12767	19410	16306	21820	48432	26632	23854	33452	93125	29802	35861	21196	44067	17013	26743	29958	24745	23879
Legume, flori, semințe și																				
părți de plante	10225	3921	7905	6021	6511	10598	8676	9386	16943	15992	12247	9713	8162	10958	11152	12136	8253	10818	10978	11151
Fruite și coloniale	20968	18137	24841	26673	28980	27528	28202	29997	34123	33911	34839	33313	31785	33374	29447	33652	28898	27162	31107	31838
Zahăr și zaharicale	24619	24409	45084	29488	23619	27435	2039	616	1222	751	1507	1250	415	100	50	35	26	25	50	12334
Textile vegetale și industriale																				
derivate	22713	29167	47551	37190	46794	47596	47484	49954	63451	54489	54574	49597	47204	48365	51284	51816	41986	45916	59899	49348
Lemn și industrii derivate	8470	26558	11788	19889	19803	33296	42311	28444	84368	30906	24963	13538	16298	4837	2643	5106	2971	2638	3404	4314
Hârtie și lucrări din hârtie	7105	12218	23157	12429	12155	20589	9492	12225	16232	11195	10262	13534	8475	7906	9995	10134	7233	6735	7007	6900
Pământuri, pietre și fabricațiuni																				
dintr'insele	1861	12380	55833	43955	49962	54216	55623	68571	94906	100414	100518	83540	43719	48654	51220	69559	45268	53545	69731	80488
Combustibili minerali, petrol și derivate	1869	3419	4121	3944	3119	4756	5138	4790	196597	173700	247732	181695	136038	111492	72259	84119	67465	68701	86182	93643
Metale, lucrări de metale și alte produse																				
miniere	25998	74916	242312	251646	374039	467902	523594	549972	292274	310738	352260	263088	144177	82894	111822	252986	219390	302486	298333	383917
Aparate, mașini, motoare	9360	13549	36115	58062	35540	29505	32426	40940	46467	54736	51491	34949	17474	12688	14498	21766	21594	26337	40585	41966
Vehicule și ambarcațiuni	1363	3007	7259	5862	6509	8973	27036	25784	21857	22280	16396	12446	9483	2432	2405	4407	4331	5682	10339	14685
Produce chimice și medicamente	6253	8241	14948	10132	13451	16844	20378	23485	26267	22484	18486	14659	11368	11134	13416	15336	10281	9828	11040	10278

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939.

Anexa 3a
Importul de bunuri, pe ani, în perioada 1919-1938 (mii lei)

	IMPORT (mii lei)																				
	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	
Total	3762,3	6980,3	12145,4	12325,4	19516,2	26264,6	29912,6	37195,4	33852,1	31641,0	29628,0	23044,2	15754,6	12011,3	11741,9	13208,5	10847,5	12637,7	20284,7	18767,8	
din care:																					
Animale vii	9,1	2,0	4,8	2,8	1,4	6,5	14,3	51,6	53,3	10,5	9,0	16,4	6,2	1,3	1,3	3,1	3,1	6,3	6,7	9,3	9,3
Produce animale	280,7	83,1	171,2	163,1	210,1	230,6	195,8	305,8	288,8	297,3	448,9	221,4	182,3	114,8	89,5	70,3	37,0	41,6	93,5	84,7	84,7
alimentare	285,3	704,5	292,3	879,9	2096,9	2605,9	2109,2	2075,0	3589,1	2979,9	2057,7	1359,4	853,2	707,6	1014,4	1123,8	662,3	730,1	1245,2	882,6	882,6
Lână, păături, lucrări din aceste materii	390,5	95,5	100,4	208,5	248,2	343,9	793,8	464,7	426,3	443,2	893,4	307,5	268,0	144,7	214,9	76,1	164,8	1444	168,5	213,2	213,2
Cereale și derivatele lor	62,0	49,1	130,7	207,4	189,3	449,0	456,3	529,5	353,0	382,6	316,3	221,8	182,3	161,9	174,2	186,5	138,3	181,1	242,7	244,4	244,4
Legume, flori, semințe și păști	233,2	200,0	228,2	492,5	736,6	757,5	1070,0	1043,0	1101,2	1106,4	1123,4	818,2	613,0	569,4	448,6	503,4	478,9	437,4	592,0	524,6	524,6
de plante	184,4	317,1	606,7	425,5	605,8	458,0	30,8	12,6	20,6	20,2	17,2	17,0	7,7	2,1	1,5	1,5	0,1	1,1	2,3	67,4	67,4
Fructe și zahăr și zaharificabile	1176,8	2904,5	3940,1	3987,7	5723,8	8537,3	9915,5	10679,4	10073,7	8622,0	7639,3	6678,5	4662,3	3949,4	3905,0	3737,1	2715,1	3117,8	4576,0	2848,2	2848,2
Textile vegetale și industrii derivate	39,9	77,5	131,2	233,1	274,3	359,0	476,7	476,6	401,7	321,4	248,0	146,8	174,4	90,5	78,1	83,3	65,7	68,9	98,6	90,7	90,7
Lemn și industrii derivate	83,1	154,1	278,5	195,2	489,6	604,3	398,3	449,0	537,6	504,1	517,2	524,3	365,9	268,9	333,6	351,1	289,1	292,3	342,7	327,4	327,4
Hârtie și lucrări din hârtie	6,6	42,4	115,5	122,8	166,1	243,6	414,7	594,8	511,9	575,6	553,9	476,4	286,9	269,4	281,3	323,2	281,7	301,8	368,1	379,8	379,8
Pământuri, pietre și fabricațiuni dintr'insele	20,0	47,9	64,2	56,0	43,5	75,2	104,8	129,7	344,3	408,5	483,5	300,6	273,4	138,5	105,5	107,3	99,9	110,5	167,8	156,1	156,1
Combustibili minerali, petrol și derivate	185,2	643,5	1948,7	2403,8	3291,1	5200,6	5820,6	7815,8	4821,2	4117,5	4658,1	3700,9	2310,7	1278,3	1249,8	1979,4	1879,4	1472,8	3547,5	4060,1	4060,1
Metale, lucrări de metale și alte produse	102,3	201,5	563,7	904,6	1517,6	1646,0	1989,4	4103,8	3202,3	3864,1	4001,2	2851,6	1649,9	1040,8	1096,2	1540,3	1675,6	1991,6	3835,9	3557,7	3557,7
Aparate, mașini, motoare	28,1	111,3	314,5	190,4	450,8	716,9	1648,7	2253,2	1588,1	1863,1	1509,5	872,5	585,1	233,4	237,7	309,7	265,4	399,3	882,6	1455,5	1455,5
Vehicule și ambarcațiuni	70,6	128,6	268,6	209,2	335,8	477,2	528,1	737,9	665,7	638,0	658,1	606,8	571,0	465,4	506,5	594,5	459,0	576,8	670,4	620,2	620,2
Produce chimice și medicamente																					

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1940.

Anexa 3b

Exportul de bunuri, pe ani, în perioada 1919-1938 (mii lei)

	IMPORT (mii lei)																			
	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Total	104,4	3447,8	8263,0	14039,3	24594,1	28361,0	29126,8	38264,8	38110,8	27029,7	28960,0	28522,0	22196,9	16721,6	14170,8	13655,7	16756,2	21703,4	31568,4	21532,6
din care:																				
Animale vii	0,0	6,6	744,2	1870,9	1717,2	2888,8	4084,1	3020,1	2562,9	2124,9	1992,9	1878,4	1550,0	636,9	404,1	629,1	948,9	1082,7	1339,4	1220,9
Produce animale	1,2	19,4	246,9	95,0	244,9	739,1	1329,1	1737,4	832,8	731,6	890,6	1068,1	833,5	564,8	361,3	391,0	433,1	664,8	741,9	637,9
Lână, păături, lucrări din aceste materii	0,6	2,1	9,3	22,1	47,8	76,7	156,4	127,4	140,4	124,5	185,0	69,1	50,9	12,3	11,3	72,8	24,8	45,4	63,5	32,0
Cereale și derivatele lor	2,3	2316,7	4171,7	5378,5	12187,1	12266,4	7384,9	14070,0	19015,7	7633,3	8953,9	9988,5	8763,8	5730,2	3262,5	2381,4	3286,3	6841,5	10177,8	5257,9
Legume, flori, semințe și păști de plante	15,5	227,4	382,3	683,0	1860,2	1351,7	1368,7	152,1	1021,2	1129,9	431,7	326,7	225,1	195,7	134,6	225,6	286,4	373,9	442,9	361,2
Fruite și coloniale	1,6	22,1	100,0	144,0	227,8	404,9	589,8	600,0	237,5	509,9	285,6	334,1	233,1	115,1	125,0	195,4	241,4	395,3	417,9	369,7
Zahăr	0,1	0,2	1,2	3,2	0,1	1,6	6,6	3,0	169,3	147,7	150,1	47,6	50,2	4,3	11,5	0,7	6,0	37,7	9,0	1,3
Textile vegetale și industrii	1,5	0,9	3,6	5,2	11,7	28,3	59,7	30,2	43,8	44,6	18,6	13,4	20,0	11,2	4,0	2,6	2,9	4,8	5,0	3,7
Lemn și industrii derivate	5,2	124,6	473,0	2560,0	4091,4	5549,0	6388,2	5941,7	4610,3	4868,6	4679,3	3095,9	2375,2	1231,9	1016,9	1470,3	1457,7	1685,3	2828,6	2465,4
Hârtie și lucrări din hârtie	0,1	0,2	2,4	14,7	22,1	70,7	77,2	17,9	9,6	23,8	67,3	107,2	58,9	17,1	33,2	44,0	60,8	61,5	105,3	66,2
Parănturi, pietre și fabricațiuni dintrînsele	0,1	3,5	3,3	33,0	35,1	42,9	63,8	69,4	60,2	57,6	71,7	41,9	27,5	20,0	21,4	18,5	15,8	25,4	63,8	51,8
Combustibili minerali, petrol și derivate	61,2	657,8	1858,7	2601,6	3222,4	3377,9	5780,6	9463,3	7516,6	8124,8	9628,7	10437,4	6832,6	7205,6	7838,3	7215,0	8661,2	8960,8	12792,2	9313,2
Metale, lucrări de metal și alte produse miniere	0,4	5,3	106,9	145,4	116,7	108,1	234,9	119,4	57,1	66,5	51,3	54,7	87,2	37,3	39,3	17,6	18,7	17,8	35,9	62,7
Aparate, mașini, motoare	0,0	0,1	10,7	15,4	29,6	95,0	58,0	32,5	26,0	20,6	22,8	34,4	50,8	37,1	15,2	23,6	3,0	6,5	4,4	5,0
Vehicule și ambarcațiuni	0,0	0,5	0,5	1,1	4,4	14,5	33,3	20,9	4,8	10,1	6,7	6,4	11,4	14,3	2,6	2,3	1,6	1,3	1,4	1,5
Produce chimice și medicamente	0,2	8,4	33,6	131,0	205,4	253,6	343,0	200,2	317,5	285,0	260,3	143,8	146,5	90,5	85,1	66,7	87,0	91,7	93,2	73,4

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1940.

Anexa 3c
Soldul balanței comerciale, pe ani, în perioada 1919-1938 (mii lei)

	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	
Total	-3657,9	-3532,5	-3882,4	1713,9	5077,9	2096,4	-785,8	1069,4	4258,7	-4611,3	-668	5477,8	6442,3	4710,3	2428,95	447,2	5908,7	9065,7	11283,7	2764,8	
din care:																					
Animale vii	-9,1	4,6	739,4	1868,1	1715,8	2882,3	4069,8	2968,5	2509,6	2114,4	1983,9	1862	1543,8	635,6	402,8	626	945,8	1076,4	1332,7	1211,6	
Produce animale																					
alimentare	-279,5	-63,7	75,7	-68,1	34,8	508,5	1133,3	1431,6	544	434,3	441,7	846,7	651,2	450	271,8	320,7	396,1	623,2	648,4	553,2	
Lână, pătură, lucrări din aceste materii	-284,7	-702,4	-1283	-857,8	-2049,1	-2529,2	-1952,8	-1947,6	-3448,7	-2855,4	-1872,7	-1290,3	-802,3	-695,3	1003,1	-1051	-637,5	-684,7	-1181,7	-850,6	
Cereale și derivatele lor	-388,2	2221,2	4071,3	5170	11938,9	11922,5	6591,1	13605,3	18589,4	7190,1	8060,5	9681	8495,8	5585,5	3047,6	2305,3	3121,5	6697,1	10009,3	5044,7	
Legume, flori, semințe și părți de plante	-46,5	178,3	251,6	475,6	1670,9	902,7	912,4	-377,4	668,2	747,3	115,4	104,9	42,8	33,8	-39,6	39,1	148,1	192,8	200,2	116,8	
Fruite și coloniale	-231,6	-177,9	-128,2	-348,5	-508,8	-352,6	-480,2	-443	-863,7	-596,5	-837,8	-484,1	-379,9	-454,3	-323,6	-308	-237,5	-42,1	-174,1	-154,9	
Zahăr și zaharicale	-184,3	-316,9	-605,5	-422,3	-605,7	-456,4	-24,2	-9,6	148,7	127,5	132,9	30,6	42,5	2,2	10	-0,8	5,9	36,6	6,7	-66,1	
Textile vegetale și industrii	-1175,3	-2903,6	-3936,5	-3982,5	-5712,1	-8509	-9855,8	-10649,2	-10029,9	-8577,4	-7620,7	-6665,1	-4642,3	-3938,2	-3901	-3734,5	-2712,2	-3113	-4571	-2844,5	
Lemn și industrii	-34,7	47,1	341,8	2326,9	3817,1	5190	5911,5	5465,1	4208,6	4547,2	4431,3	2949,1	2200,8	1141,4	938,8	1387	1392	1616,4	2730	2374,7	
Hărți și lucrări din hărți	-83	-153,9	-276,1	-180,5	-467,5	-533,6	-321,1	-431,1	-528	-480,3	-449,9	-417,1	-307	-251,8	-300,4	-307,1	-228,3	-230,8	-237,4	-261,2	
Pământuri, pietre și fabricațiuni dintr'însele	-6,5	-38,9	-112,2	-89,8	-131	-200,7	-350,9	-525,4	-451,7	-518	-482,2	-434,5	-259,4	-249,4	-259,9	-304,7	-265,9	-276,4	-304,3	-328	
Combustibili																					
minerali, petrol și derivate	41,2	609,9	1794,5	2545,6	3178,9	3302,7	5675,8	9333,6	7172,3	7716,3	9145,2	10136,8	6559,2	7067,1	7732,8	7107,7	8561,3	8850,3	12624,4	9157,1	
Metale, lucrări de metale și alte produse																					
miniere	-184,8	-638,2	-1841,8	-2258,4	-3174,4	-5092,5	-5585,7	-7696,4	-4764,1	-4051	-4606,8	-3646,2	-2223,5	-1241	-1210,5	-1961,8	-1860,7	-1455	-3511,6	-3997,4	
Aparate, mașini, motoare	-102,3	-201,4	-553	-889,2	-1488	-1551	-1931,4	-4071,3	-3176,3	-3843,5	-3978,4	-2817,2	-1599,1	-1003,7	-1081	-1516,7	-1672,6	-1985,1	-3831,5	-3552,7	
Vehicule și ambarcațiuni	-28,1	-110,8	-314	-189,29	-446,4	-702,4	-1615,4	-2232,3	-1583,3	-1853	-1502,8	-866,1	-573,7	-219,1	-235,1	-307,4	-263,8	-398	-881,2	-1454	
Produce chimice și medicamentare	-70,4	-120,2	-235	-78,2	-130,4	-223,6	-185,1	-537,7	-348,2	-353	-397,8	-463	-424,5	-374,9	-421,4	-527,8	-372	-485,1	-577,2	-546,8	

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1940.

Anexa 3d

Ponderi în total export, pe ani, în perioada 1919-1938 (%)

	EXPORT (% în total valoare)																				
	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	
Total																					
din Care:																					
Animale vii	0,0	0,2	9,0	13,3	7,0	10,2	14,0	7,9	6,7	7,9	6,9	6,6	7,0	3,8	2,9	4,6	5,7	5,0	4,2	5,7	
Produce animale alimentare	1,1	0,6	3,0	0,7	1,0	2,6	4,6	4,5	2,2	2,7	3,1	3,7	3,8	3,4	2,5	2,9	2,6	3,1	2,4	3,0	
Lână, pătură, lucrări din aceste materii	0,6	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,5	0,3	0,4	0,5	0,6	0,2	0,2	0,1	0,1	0,5	0,1	0,2	0,2	0,1	
Cereale și derivatele lor	2,2	67,2	50,5	38,3	49,6	43,3	25,4	36,8	49,9	28,2	30,9	35,0	39,5	34,3	23,0	17,4	19,6	31,5	32,2	24,4	
Legume, flori, semințe și păști de plante	14,8	6,6	4,6	4,9	7,6	4,8	4,7	0,4	2,7	4,2	1,5	1,1	1,0	1,2	0,9	1,7	1,7	1,7	1,4	1,7	
Fruce și coloniale	1,5	0,6	1,2	1,0	0,9	1,4	2,0	1,6	0,6	1,9	1,0	1,2	1,1	0,7	0,9	1,4	1,4	1,8	1,3	1,7	
Zahăr și zaharicale	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,5	0,5	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	
Textile vegetale și industriale derivate	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Lemn și industrii derivate	5,0	3,6	5,7	18,2	16,6	19,6	21,9	15,5	12,1	18,0	16,2	10,9	10,7	7,4	7,2	10,8	8,7	7,8	9,0	11,4	
Hârtie și lucrări din hârtie	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,3	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4	0,3	0,1	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	
Pământuri, pietre și fabricațiuni dintr'insele	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	
Combustibili minerali, petrol și derivate	58,6	19,1	22,5	18,5	13,1	11,9	19,8	24,7	19,7	30,1	33,2	36,6	30,8	43,1	55,3	52,8	51,7	41,3	40,5	43,3	
Metale, lucrări de metale și alte produse miniere	0,4	0,2	1,3	1,0	0,5	0,4	0,8	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,4	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	
Aparate, mașini, motoare	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Vehicule și ambarcațiuni	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Produce chimice și medicamente	0,2	0,2	0,4	0,9	0,8	0,9	1,2	0,5	0,8	1,1	0,9	0,5	0,7	0,5	0,6	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	
Σ ponderi	86,2	98,5	98,6	97,6	97,7	96,2	96,0	93,1	96,1	95,8	95,6	96,9	96,0	95,2	94,3	93,4	92,7	93,5	92,3	92,5	

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939.

Anexa 3e
Ponderi în total import, pe ani, în perioada 1919-1938 (%)

	IMPORT (% în total valoare)																				
	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
din care:																					
Animale vii	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Produce animale alimentare	7,5	1,2	1,4	1,3	1,1	0,9	0,7	0,8	0,9	0,9	1,5	1,0	1,2	1,0	0,8	0,5	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5
Lână, pătură, lucrări din aceste materii	7,6	10,1	10,6	7,1	10,7	9,9	7,1	5,6	10,6	9,4	6,9	5,9	5,4	5,9	8,6	8,5	6,1	5,8	6,1	4,7	4,7
Cereale și derivatele lor	10,4	1,4	0,8	1,7	1,3	1,3	2,7	1,2	1,3	1,4	3,0	1,3	1,7	1,2	1,8	0,6	1,5	1,1	0,8	1,1	1,1
Legume, flori, semințe și părți de plante	1,6	0,7	1,1	1,7	1,0	1,7	1,5	1,4	1,0	1,2	1,1	1,0	1,2	1,3	1,5	1,4	1,3	1,4	1,2	1,3	1,3
Fructe și coloniale	6,2	2,9	1,9	4,0	3,8	2,9	3,6	2,8	3,3	3,5	3,8	3,6	3,9	4,7	3,8	3,8	4,4	3,5	2,9	2,8	2,8
Zahăr și zaharurile	4,9	4,5	5,0	3,5	3,1	1,7	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
Textile vegetale și industrii derivate	31,3	41,6	32,4	32,4	29,3	32,5	33,1	28,7	29,8	27,2	25,8	29,0	29,6	32,9	33,3	28,3	25,0	24,7	22,6	15,2	15,2
Lemn și industrii derivate	1,1	1,1	1,1	1,9	1,4	1,4	1,6	1,3	1,2	1,0	0,8	0,6	1,1	0,8	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Hărți și lucrări din hârtie	2,2	2,2	2,3	1,6	2,5	2,3	1,3	1,2	1,6	1,6	1,7	2,3	2,3	2,2	2,8	2,7	2,7	2,3	1,7	1,7	1,7
Pământuri, pietre și fabricațiuni dintrînsele	0,2	0,6	1,0	1,0	0,9	0,9	1,4	1,6	1,5	1,8	1,9	2,1	1,8	2,2	2,4	2,4	2,6	2,4	1,8	2,0	2,0
Combustibili minerali, petrol și derivate	0,5	0,7	0,5	0,5	0,2	0,3	0,4	0,3	1,0	1,3	1,6	1,3	1,7	1,2	0,9	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Metale, lucrări de metale și alte produse miniere	4,9	9,2	16,0	19,5	16,9	19,8	19,5	21,0	14,2	13,0	15,7	16,1	14,7	10,6	10,6	15,0	17,3	11,7	17,5	21,6	21,6
Aparate, mașini, motoare	2,7	2,9	4,6	7,3	7,8	6,3	6,7	11,0	9,5	12,2	13,5	12,4	10,5	8,7	9,3	11,7	15,4	15,8	18,9	19,0	19,0
Vehicule și ambarcațiuni	0,7	1,6	2,6	1,5	2,3	2,7	5,5	6,1	4,7	5,9	5,1	3,8	3,7	1,9	2,0	2,3	2,4	3,2	4,4	7,8	7,8
Produce chimice și medicamente	1,9	1,8	2,2	1,7	1,7	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0	2,2	2,6	3,6	3,9	4,3	4,5	4,2	4,6	3,3	3,3	3,3
Și ponderi	83,9	82,6	83,6	86,7	83,9	86,5	86,8	85,3	82,7	82,7	84,8	83,0	82,5	78,6	82,9	83,2	85,0	78,1	83,0	82,7	82,7

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 4a

Exportul de bunuri în perioada 1919-1938 (mii lei)

EXPORT	milioane lei				%			
	1919-1923	1924-1928	1929-1933	1934-1938	1919-1923	1924-1928	1929-1933	1934-1938
Total	50.448,6	160.893,1	110.571,3	105.216,3	100,0	100,0	100,0	100,0
Animale vii	4.338,9	14.680,8	6.462,3	5.221,0	8,6	9,1	5,8	5,0
Produse animale alimentare	607,4	5.370,0	3.718,3	2.868,7	1,2	3,3	3,4	2,7
Lână, păături, lucrări din aceste materii	81,9	625,4	328,6	238,5	0,2	0,4	0,3	0,2
Cereale și derivatele lor	24.056,3	60.370,3	36.698,9	27.944,9	47,7	37,5	33,2	26,6
Legume, flori, seminte și părți de plante	3.168,4	5.023,6	1.313,8	1.690,0	6,3	3,1	1,2	1,6
Fructe și coloniale	495,5	2.342,1	1.092,9	1.619,7	1,0	1,5	1,0	1,5
Zahăr și zaharicale	4,8	328,2	263,7	54,7	0,0	0,2	0,2	0,1
Textile vegetale și industrii derivate	22,9	206,6	67,2	19,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Lemn și industrii derivate	7.254,2	27.357,8	12.399,2	9.907,3	14,4	17,0	11,2	9,4
Hârtie și lucrări din hârtie	39,5	199,2	283,7	337,8	0,1	0,1	0,3	0,3
Pământuri, pietre și fabricațiuni dintr'însele	75,0	293,9	182,5	175,3	0,1	0,2	0,2	0,2
Combustibili minerali, petrol și derivate	8.401,7	34.263,2	41.942,6	46.942,4	16,7	21,3	37,9	44,6
Metale, lucrări de metale și alte produse miniere	374,7	586,0	269,8	152,7	0,7	0,4	0,2	0,1
Aparate, mașini, motoare	55,8	232,1	160,3	42,5	0,1	0,1	0,1	0,0
Vehicule și ambarcațiuni	6,5	83,6	41,4	8,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Produse chimice și medicamente	378,6	1.399,3	726,2	412,0	0,8	0,9	0,7	0,4

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 4b
Importul de bunuri în perioada 1919-1938 (mii lei)

EXPORT	milioane lei				%			
	1919-1923	1924-1928	1929-1933	1934-1938	1919-1923	1924-1928	1929-1933	1934-1938
Total	54.729,6	158.865,7	92.180,0	75.746,2	100,0	100,0	100,0	100,0
Animale vii	20,1	136,2	34,2	28,5	0,0	0,1	0,0	0,0
Produse animale alimentare	908,2	1.318,3	1.056,9	327,1	1,7	0,8	1,1	0,4
Lână, pături, lucrări din aceste materii	5.258,9	13.359,1	5.992,3	4.644,0	9,6	8,4	6,5	6,1
Cereale și derivatele lor	1.043,1	2.471,9	1.828,5	767,0	1,9	1,6	2,0	1,0
Legume, flori, semințe și părți de plante	638,5	2.170,4	1.056,5	993,0	1,2	1,4	1,1	1,3
Fructe și coloniale	1.890,5	5.078,1	3.572,6	2.536,3	3,5	3,2	3,9	3,3
Zahăr și zaharicale	2.139,5	542,2	45,5	72,4	3,9	0,3	0,0	0,1
Textile vegetale și industrii derivate	17.732,9	47.827,9	26.834,5	16.994,2	32,4	30,1	29,1	22,4
Lemn și industrii derivate	756,0	2.035,4	737,8	407,2	1,4	1,3	0,8	0,5
Hârtie și lucrări din hârtie	1.200,5	2.493,3	2.009,9	1.602,6	2,2	1,6	2,2	2,1
Pământuri, pietre și fabricațiuni dintrînsele	453,4	2.340,6	1.867,9	1.654,6	0,8	1,5	2,0	2,2
Combustibili minerali, petrol și derivate	231,6	1.062,5	1.301,5	641,6	0,4	0,7	1,4	0,8
Metale, lucrări de metale și alte produse miniere	8.472,3	27.775,7	13.197,8	12.939,2	15,5	17,5	14,3	17,1
Aparate, mașini, motoare	3.289,7	14.805,6	10.639,7	12.601,1	6,0	9,3	11,5	16,6
Vehicule și ambarcațiuni	1.095,1	8.070,0	3.438,2	3.312,5	2,0	5,1	3,7	4,4
Produse chimice și medicamente	1.012,8	3.046,9	2.807,8	2.920,9	1,9	1,9	3,0	3,9

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 4c

Importul de bunuri în perioada 1919 - 1938 (mii lei)

milioane lei

SOLD	1919-1923	1924-1928	1929-1933	1934-1938
Total	-4.281,0	2.027,4	18.391,4	29.470,1
Animale vii	4.318,8	14.544,6	6.428,1	5.192,5
Produse animale alimentare	-300,8	4.051,7	2.661,4	2.541,6
Lână, pături, lucrări din aceste materii	-5.177,0	-12.733,7	-5.663,7	-4.405,5
Cereale și derivatele lor	23.013,2	57.898,4	34.870,4	27.177,9
Legume, flori, semințe și părți de plante	2.529,9	2.853,2	257,3	697,0
Fructe și coloniale	-1.395,0	-2.736,0	-2.479,7	-916,6
Zahăr și zaharicale	-2.134,7	-214,0	218,2	-17,7
Textile vegetale și industrii derivate	-17.710,0	-47.621,3	-26.767,3	-16.975,2
Lemn și industrii derivate	6.498,2	25.322,4	11.661,4	9.500,1
Hârtie și lucrări din hârtie	-1.161,0	-2.294,1	-1.726,2	-1.264,8
Pământuri, pietre și fabricațiuni dintr'însele	-378,4	-2.046,7	-1.685,4	-1.479,3
Combustibili minerali, petrol și derivate	8.170,1	33.200,7	40.641,1	46.300,8
Metale, lucrări de metale și alte produse miniere	-8.097,6	-27.189,7	-12.928,0	-12.786,5
Aparate, mașini, motoare	-3.233,9	-14.573,5	-10.479,4	-12.558,6
Vehicule și ambarcațiuni	-1.088,6	-7.986,4	-3.396,8	-3.304,4
Produse chimice și medicamente	-634,2	-1.647,6	-2.081,6	-2.508,9

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 5a
Exportul de bunuri, pe țări de destinație și pe ani, în perioada 1919 - 1938 (mii lei)

EXPORT Țări de destinație	mii lei												
	1919	1920	1923	1924	1925	1928	1929	1930	1933	1934	1935	1938	
Total	104,4	3447,8	24.594,1	28361,0	29126,8	27029,7	28960	28522	14170,8	13655,7	16756,2	21532,6	
Anglia	0,0	222,4	1173,6	1644,6	2369,3	1582,4	1866,7	3230,5	2181,8	1368,4	1614,6	2386,2	
Austria	5,6	245,4	2568,8	3913,0	3913,0	3493,4	2733,1	2588,5	933,4	1242,7	2108,1		
Belgia și Luxembourg	0,0	289,0	3865,1	1503,7	739,2	570,6	451,6	905,5	698,6	338,0	130,0	604,1	
Bulgaria	13,9	21,8	464,1	710,3	674,5	522,3	670,2	363,2	98,8	91,1	105,6	197,5	
Cehoslovacia	22,2	141,7	1082,2	2630,0	2742,4	1587,7	1789,2	1985,0	679,1	741,2	990,4	2058,6	
Danemarca	0,0	0,0	0,0	0,0	179,9	3,2	2,3	194,5	178,0	89,7	45,1	314,7	
Egipt	0,0	225,8	730,8	907,6	1390,5	1285,3	1498,0	1194,4	758,8	700,0	595,2	843,4	
Elveția	0,6	22,8	216,9	21,6	34,3	43,9	49,4	54,6	91,3	198,0	601,6	540,2	
Franța	10,7	138,1	2613,0	1778,4	1664,7	1301,8	1295,9	1959,0	1752,8	1322,2	688,9	1006,3	
Germania	0,0	40,5	1788,4	1615,4	2461,5	4955,9	8005,2	5363,4	1502,5	2264,0	2801,9	5707,3	
Gibraltar și Malta	0,0	334,5	1387,4	2495,4	2103,1	898,4	1347,5	292,8	108,1	8,4	128,9	159,0	
Grecia	1,8	242,5	1015,4	1623,4	1910,8	934,5	1004,9	696,2	323,0	501,8	675,9	1470,0	
Italia	9,5	684,0	1074,5	1405,8	1206,0	2339,3	2239,6	3674,8	1299,9	1057,3	2260,5	1340,3	
Iugoslavia	4,3	48,2	412,8	434,1	634,6	641,1	503,1	509,6	184,2	151,1	180,5	316,7	
Olanda	0,0	250,5	1138,2	1111,7	1186,7	469,6	324,3	1356,7	1010,3	659,1	286,1	269,8	
Palestina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	181,7	315,1	408,5	626,5	
Polonia	2,5	105,4	594,6	1002,0	1015,7	1921,1	576,5	452,3	238,5	204,2	163,7	259,8	
Rusia	1,4	1,9	1,5	0,1	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	19,9	
Spania	0,0	58,3	11,3	9,3	36,5	130,2	173,2	236,1	248,1	306,1	283,1	424,3	
SUA	0,0	1,1	28,4	9,3	61,9	39,8	43,8	76,1	29,0	17,2	41,7	283,1	
Suedia	0,0	22,8	38,2	9,4	10,8	0,9	3,4	49,5	15,9	107,4	54,5	127,1	
Turcia	13,0	153,9	535,6	620,1	527,1	477,0	425,6	197,3	98,7	122,1	72,8	209,4	
Ungaria	11,7	50,9	3065,0	4151,2	3447,2	3298,7	3212,4	2127,4	561,6	750,4	1330,8	1106,1	
Alte țări	2,1	146,4	788,3	764,6	817,1	532,6	743,5	1014,8	996,7	1100,2	1187,9	1262,2	

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 5b

Importul de bunuri, pe țări de origine și pe ani, în perioada 1919 - 1938 (mii lei)

IMPORT Țări de origine	mii lei											
	1919	1920	1923	1924	1925	1928	1929	1930	1933	1934	1935	1938
Total	3762	6980	19.171,7	26264,6	29913	31641	29628	23044	11742	13209	10848	18768
Anglia	529,2	1393,9	1081,4	2583,0	3152,2	2695,8	2159,9	1873,7	1744,0	2146,6	1063,8	1529,3
Austria	167,5	769,6	3057,0	4420,9	4498,0	4272,8	3715,1	2678,9	1078,3	1303,3	1175,4	
Belgia												
și Luxembourg	2,4	84,1	346,0	510,0	676,2	705,9	927,1	404,9	477,6	685,5	276,0	1002,6
Bulgaria	25,8	6,1	19,1	19,9	26,3	92,8	67,0	16,2	18,0	21,9	9,9	9,1
Cehoslovacia	34,6	250,3	1168,9	3027,5	4272,8	4590,5	4019,5	3370,4	1155,3	1312,0	1408,3	2465,3
Danemarca	0,0	0,0	0,0	0,0	11,8	23,6	12,0	17,9	36,7	58,7	33,6	128,9
Egipt	12,6	7,6	252,2	622,7	820,7	625,6	484,7	252,1	181,0	95,4	319,8	664,5
Elveția	238,9	227,6	226,1	316,9	523,7	649,6	636,2	612,6	338,3	430,5	329,0	513,1
Franța	437,5	971,2	1291,5	2123,0	2333,3	2019,5	1640,6	1706,5	1238,2	1463,4	783,2	1444,4
Germania	4,1	134,4	4429,0	5051,4	4996,0	7508,7	7134,8	5776,8	2180,6	2047,9	2580,4	6907,9
Gibraltar												
și Malta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grecia	431,1	135,4	222,0	192,6	284,7	266,2	240,3	201,4	115,9	173,4	254,8	226,6
Italia	748,7	1720,6	1455,0	2631,3	3282,9	2386,6	2030,1	1825,4	1235,8	969,1	839,8	930,3
Iugoslavia	14,6	17,9	37,7	74,9	80,7	79,0	275,9	79,6	89,7	92,9	57,4	163,6
Olanda	3,0	21,9	169,7	427,3	525,3	547,4	541,5	396,9	315,6	439,7	128,3	337,1
Palestina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Polonia	9,1	64,5	2354,8	2354,8	1670,0	1528,0	1507,2	983,3	371,7	428,7	200,6	181,8
Rusia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Spania	60,3	165,3	13,1	20,5	20,9	67,4	64,9	39,7	28,2	116,0	149,1	1,4
SUA	556,7	388,2	316,6	231,4	563,7	1597,0	1800,8	1255,5	556,5	551,7	326,3	910,6
Suedia	11,1	24,9	21,8	15,9	47,6	120,5	94,1	145,7	89,7	103,7	61,8	135,3
Turcia	337,5	450,2	313,4	357,8	287,6	228,3	297,6	184,9	90,6	72,8	26,7	252,0
Ungaria	69,6	76,2	983,6	1096,5	1184,1	1280,5	1475,5	908,1	351,3	538,7	702,1	672,2
Alte țări	68,1	70,4	1412,8	186,3	654,1	355,3	503,5	313,7	48,9	156,6	121,2	291,8

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 5c
Soldul balanței comerciale, pe țări și pe ani, în perioada 1919 - 1938 (mii lei)

SOLD	mii lei											
	1919	1920	1923	1924	1925	1928	1929	1930	1933	1934	1935	1938
Total	-3657,9	-3532,5	5422,429	2096,4	-785,8	-4611,3	-668,3	5477,8	2428,9	447,2	5908,7	2764,8
Anglia	-529,2	-1171,5	92,2	-938,4	-782,9	-1113,4	-293,2	1356,8	437,8	-778,2	550,8	856,9
Austria	-161,9	-524,2	-488,2	-507,9	-585,0	-779,4	-982,0	-90,4	-144,9	-60,6	932,7	
Belgia și Luxembourg	-2,4	204,9	3519,1	993,7	63,0	-135,3	-475,5	500,6	221,0	-347,5	-146,0	-398,5
Bulgaria	-11,9	15,7	445,0	690,4	648,2	429,5	603,2	347,0	80,8	69,2	95,7	188,4
Cehoslovacia	-12,4	-108,6	-86,7	-397,5	-1530,4	-3002,8	-2230,3	-1385,4	-476,2	-570,8	-417,9	-406,7
Danemarca	0,0	0,0	0,0	0,0	168,1	-20,4	-9,7	176,6	141,3	31,0	11,5	185,8
Egipt	-12,6	218,2	478,6	284,9	569,8	659,7	1013,3	942,3	577,8	604,6	275,4	178,9
Elveția	-238,3	-204,8	-9,2	-295,3	-489,4	-605,7	-586,8	-558,0	-247,0	-232,5	272,6	27,1
Franța	-426,8	-833,1	1321,5	-344,6	-668,6	-717,7	-344,7	252,5	514,6	-141,2	-94,3	-438,1
Germania	-4,1	-93,9	-2640,6	-3436,0	-2534,5	-2552,8	870,4	-413,4	-678,1	216,1	221,5	-1200,6
Gibraltar și Malta	0,0	334,5	1387,4	2495,4	2103,1	898,4	1347,5	292,8	108,1	8,4	128,9	159,0
Grecia	-429,3	107,1	793,4	1430,8	1626,1	668,3	764,6	494,8	207,1	328,4	421,1	1243,4
Italia	-739,2	-1036,6	-380,5	-1225,5	-2076,9	-47,3	209,5	1849,4	64,1	88,2	1420,7	410,0
Iugoslavia	-10,3	30,3	375,1	359,2	553,9	562,1	227,2	430,0	94,5	58,2	123,1	153,1
Olanda	-3,0	228,6	968,5	684,4	661,4	-77,8	-217,2	959,8	694,7	219,4	157,8	-67,3
Palestina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	181,7	315,1	408,5	626,5
Polonia	-6,6	40,9	-1760,2	-1352,8	-654,3	393,1	-930,7	-531,1	-133,2	-224,5	-36,9	78,0
Rusia	1,4	1,9	1,5	0,1	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	19,9
Spania	-60,3	-107,0	-1,8	-11,2	15,6	62,8	108,3	196,4	219,9	190,1	134,0	422,9
SUA	-556,7	-387,1	-288,2	-222,1	-501,8	-1557,2	-1757,0	-1179,4	-527,5	-534,5	-284,6	-627,5
Suedia	-11,1	-2,1	16,4	-6,5	-36,8	-119,6	-90,7	-96,2	-73,8	3,7	-7,3	-8,2
Turcia	-324,5	-296,3	222,2	262,3	239,5	248,7	128,0	12,4	8,1	49,3	46,1	-42,6
Ungaria	-57,9	-25,3	2081,4	3054,7	2263,1	2018,2	1736,9	1219,3	210,3	211,7	628,7	433,9
Alte țări	-66,0	76,0	-624,5	578,3	163,0	177,3	240,0	701,1	947,8	943,6	1066,7	970,4

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 5d

Exportul de bunuri, ponderi pe țări de destinație și pe ani, în perioada 1919 - 1938 (%)

Ponderi export	%											
	1919	1920	1923	1924	1925	1928	1929	1930	1933	1934	1935	1938
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Anglia	0,0	6,5	4,8	5,8	8,1	5,9	6,4	11,3	15,4	10,0	9,6	11,1
Austria	5,4	7,1	10,4	13,8	13,4	12,9	9,4	9,1	6,6	9,1	12,6	0,0
Belgia și Luxembourg	0,0	8,4	15,7	5,3	2,5	2,1	1,6	3,2	4,9	2,5	0,8	2,8
Bulgaria	13,3	0,6	1,9	2,5	2,3	1,9	2,3	1,3	0,7	0,7	0,6	0,9
Cehoslovacia	21,3	4,1	4,4	9,3	9,4	5,9	6,2	7,0	4,8	5,4	5,9	9,6
Danemarca	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,7	1,3	0,7	0,3	1,5
Egipt	0,0	6,5	3,0	3,2	4,8	4,8	5,2	4,2	5,4	5,1	3,6	3,9
Elveția	0,5	0,7	0,9	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,6	1,4	3,6	2,5
Franța	10,2	4,0	10,6	6,3	5,7	4,8	4,5	6,9	12,4	9,7	4,1	4,7
Germania	0,0	1,2	7,3	5,7	8,5	18,3	27,6	18,8	10,6	16,6	16,7	26,5
Gibraltar și Malta	0,0	9,7	5,6	8,8	7,2	3,3	4,7	1,0	0,8	0,1	0,8	0,7
Grecia	1,7	7,0	4,1	5,7	6,6	3,5	3,5	2,4	2,3	3,7	4,0	6,8
Italia	9,1	19,8	4,4	5,0	4,1	8,7	7,7	12,9	9,2	7,7	13,5	6,2
Iugoslavia	4,1	1,4	1,7	1,5	2,2	2,4	1,7	1,8	1,3	1,1	1,1	1,5
Olanda	0,0	7,3	4,6	3,9	4,1	1,7	1,1	4,8	7,1	4,8	1,7	1,3
Palestina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	2,3	2,4	2,9
Polonia	2,4	3,1	2,4	3,5	3,5	7,1	2,0	1,6	1,7	1,5	1,0	1,2
Rusia	1,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Spania	0,0	1,7	0,0	0,0	0,1	0,5	0,6	0,8	1,8	2,2	1,7	2,0
SUA	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2	1,3
Suedia	0,0	0,7	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,8	0,3	0,6
Turcia	12,4	4,5	2,2	2,2	1,8	1,8	1,5	0,7	0,7	0,9	0,4	1,0
Ungaria	11,2	1,5	12,5	14,6	11,8	12,2	11,1	7,5	4,0	5,5	7,9	5,1
Alte țări	2,0	4,2	3,2	2,7	2,8	2,0	2,6	3,6	7,0	8,1	7,1	5,9

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 5e
Importul de bunuri, ponderi pe țări de origine și pe ani, în perioada 1919 - 1938 (%)

Ponderi import	%											
	1919	1920	1923	1924	1925	1928	1929	1930	1933	1934	1935	1938
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Anglia	14,1	20,0	5,6	9,8	10,5	8,5	7,3	8,1	14,9	16,3	9,8	8,1
Austria	4,5	11,0	15,9	16,8	15,0	13,5	12,5	11,6	9,2	9,9	10,8	0,0
Belgia și Luxembourg	0,1	1,2	1,8	1,9	2,3	2,2	3,1	1,8	4,1	5,2	2,5	5,3
Bulgaria	0,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,0
Cehoslovacia	0,9	3,6	6,1	11,5	14,3	14,5	13,6	14,6	9,8	9,9	13,0	13,1
Danemarca	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,3	0,4	0,3	0,7
Egipt	0,3	0,1	1,3	2,4	2,7	2,0	1,6	1,1	1,5	0,7	2,9	3,5
Elveția	6,3	3,3	1,2	1,2	1,8	2,1	2,1	2,7	2,9	3,3	3,0	2,7
Franța	11,6	13,9	6,7	8,1	7,8	6,4	5,5	7,4	10,5	11,1	7,2	7,7
Germania	0,1	1,9	23,1	19,2	16,7	23,7	24,1	25,1	18,6	15,5	23,8	36,8
Gibraltar și Malta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grecia	11,5	1,9	1,2	0,7	1,0	0,8	0,8	0,9	1,0	1,3	2,3	1,2
Italia	19,9	24,6	7,6	10,0	11,0	7,5	6,9	7,9	10,5	7,3	7,7	5,0
Iugoslavia	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,9	0,3	0,8	0,7	0,5	0,9
Olanda	0,1	0,3	0,9	1,6	1,8	1,7	1,8	1,7	2,7	3,3	1,2	1,8
Palestina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Polonia	0,2	0,9	12,3	9,0	5,6	4,8	5,1	4,3	3,2	3,2	1,8	1,0
Rusia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Spania	1,6	2,4	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,9	1,4	0,0
SUA	14,8	5,6	1,7	0,9	1,9	5,0	6,1	5,4	4,7	4,2	3,0	4,9
Suedia	0,3	0,4	0,1	0,1	0,2	0,4	0,3	0,6	0,8	0,8	0,6	0,7
Turcia	9,0	6,4	1,6	1,4	1,0	0,7	1,0	0,8	0,8	0,6	0,2	1,3
Ungaria	1,8	1,1	5,1	4,2	4,0	4,0	5,0	3,9	3,0	4,1	6,5	3,6
Alte țări	1,8	1,0	7,4	0,7	2,2	1,1	1,7	1,4	0,4	1,2	1,1	1,6

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1939

Anexa 6

Export, import, sold, pe țări și ani, în perioada 1960 - 1989

	milioane lei valuta					
	1960	1965	1970	1975	1980	1989
Export	4302,2	6609,2	11104,9	26546,9	50962,9	167779,5
Anglia	89,5	183,2	306,9	624,2	763,9	4050,1
Austria	94,2	145,8	329,4	597,9	731,5	2689,2
RSC	375,8	571,5	790,9	1162,1	1842,6	5234,4
Franta	116,9	131,2	364,0	747,9	1549,9	3997,9
RDG	323,4	430,4	634,8	1339,6	2970,9	9965,1
RFG	262,6	379,4	1004,3	2192,3	4343,0	19965,1
Italia	153,7	395,7	656,3	1123,6	2936,6	15980,6
RPP	125,2	269,7	425,3	1012,3	1778,9	5079,2
URSS	1688,6	2630,6	3172,9	5278,9	9968,7	37981,8
RPU	252,1	230,7	377,8	872,7	1481,0	4516,6
RPC	200,0	159,8	431,2	1094	2236,7	5657,7

	%					
	1960	1965	1970	1975	1980	1989
	100	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2,1	2,8	2,8	2,4	1,5	2,4
	2,2	2,2	3,0	2,3	1,4	1,6
	8,7	8,6	7,1	4,4	3,6	3,1
	2,7	2,0	3,3	2,8	3,0	2,4
	7,5	6,5	5,7	5,0	5,8	
	6,1	5,7	9,0	8,3	8,5	11,9
	3,6	6,0	5,9	4,2	5,8	9,5
	2,9	4,1	3,8	3,8	3,5	3,0
	39,2	39,8	28,6	19,9	19,6	22,6
	5,9	3,5	3,4	3,3	2,9	2,7
	4,6	2,4	3,9	4,1	4,4	3,4
	85,6	83,6	76,5	60,4	60,1	62,7

	milioane lei valuta					
	1960	1965	1970	1975	1980	1989
Import	3887,1	6462,7	11760,8	26548,6	59006,2	134982,3
Anglia	106,5	263,4	592,9	879,2	1112,1	1146,4
Austria	59,2	143,2	356,7	894,9	1197	879,2
RSC	383,1	417,5	951,3	1284,6	1929,3	5234,4
Franta	149	295,3	673,6	941,3	1473,3	786,3
RDG	311,1	375	690,5	1569,4	2634,1	12869,0
RFG	276,6	662,8	958	2846,8	3782,3	12869,0
Italia	98,1	311,6	577,3	1149,8	1232,2	834,0
RPP	138,5	222,4	460,8	1060,3	1682,8	5395,6
URSS	1595,6	2436,9	3004,8	4578,6	9222,2	42493,3
RPU	154,6	168,6	286,6	730,8	1561,4	4379,5
RPC	141,6	131,2	372,1	1070,4	2796,6	5148

	%					
	1960	1965	1970	1975	1980	1989
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	101,0
	2,5	4,0	5,3	3,3	2,2	0,7
	1,4	2,2	3,2	3,4	2,3	0,5
	8,9	6,3	8,6	4,8	3,8	3,1
	3,5	4,5	6,1	3,5	2,9	0,5
	7,2	5,7	6,2	5,9	5,2	
	6,4	10,0	8,6	10,7	7,4	7,7
	2,3	4,7	5,2	4,3	2,4	0,5
	3,2	3,4	4,1	4,0	3,3	3,2
	37,1	36,9	27,1	17,2	18,1	25,3
	3,6	2,6	2,6	2,8	3,1	2,6
	3,3	2,0	3,4	4,0	5,5	3,1
	79,4	82,1	80,4	64,1	56,2	47,2

	milioane lei valuta					
	1960	1965	1970	1975	1980	1989
Sold	415,1	146,5	-655,9	-1,6	-8043,3	32797,2
Anglia	-17	-80,2	-286	-255	-348,2	2903,7
Austria	35	2,6	-27,3	-297	-465,5	1810
RSC	-7,3	154	-160,4	-122,5	-86,7	0
Franta	-32,1	-164,1	-309,6	-193,4	76,6	3211,6
RDG	12,3	55,4	-55,7	-229,8	336,8	7096,1
RFG	-14	-283,4	46,3	-654,5	560,7	0
Italia	55,6	84,1	79	-26,2	1704,4	15146,6
RPP	-13,3	47,3	-35,5	-48	96,1	-316,4
URSS	93	193,7	168,1	700,3	746,5	-4511,5
RPU	97,5	62,1	91,2	141,9	-80,4	137,1
RPC	58,4	28,6	59,1	23,6	-559,9	509,7

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, ediția 1990

Capitolul 07

Agricultura, silvicultura și mediul înconjurător

Prof. univ. dr. Nicolae **ISTUDOR**

Conf. univ. dr. Raluca Andreea **ION**

Conf. univ. dr. Irina-Elena **PETRESCU**

Conf. univ. dr. Raluca **IGNAT**

Conf. univ. dr. Carmen Lenuța **TRICĂ**

Cu mulțumiri pentru sprijin și îndrumare în privința identificării surselor și a structurării materialelor, domnului prof. univ. dr. Tudorel Andrei, președintele INS și colegilor săi Ilie Dumitrescu și Vladimir Alexandrescu.

Mulțumiri domnului conf. univ. dr. Vasile Strat și domnului lect. univ. dr. Radu Ciobanu, cadre didactice la Academia de Studii Economice din București, pentru ajutorul acordat în prelucrarea datelor statistice și a graficelor și figurilor.

CUPRINS

7.1 Agricultură	198
7.1.1 Agricultură ca ramură a economiei naționale	198
7.1.2 Dinamica și structura agriculturii în 100 de ani	199
7.1.2.1 Perioada 1918 - 1944	199
7.1.2.2 Perioada 1945 - 1989	208
7.1.2.3 Perioada 1990 - 2018	211
7.1.3 Agricultură din România în context internațional	216
7.2 Silvicultură și exploatarea forestieră	220
7.2.1 Silvicultură important furnizor de resurse regenerabile (funcțiile pădurii) ...	220
7.2.2 Suprafața pădurilor	221
7.2.3 Exploatarea pădurilor	228
7.3 Mediul înconjurător	230
7.3.1 Istoricul protecției mediului	230
7.3.2 Protecția biodiversității în România	232
7.3.3 Analiza factorilor care influențează starea biodiversității	234
7.3.3.1 Calitatea aerului	234
7.3.3.2 Calitatea apei	235
7.3.3.3 Calitatea solului	235
Concluzii	237

7.1 Agricultură

Agricultura, acea ramură a producției materiale care are ca obiect cultura plantelor și creșterea animalelor în vederea obținerii unor produse alimentare și a unor materii prime (DEX), a constituit principala ocupație a oamenilor de la începuturile civilizației. Până în secolul al XX-lea, agricultura a fost cea mai importantă ramură a economiei. Treptat, pe măsura dezvoltării industriei și serviciilor, ponderea agriculturii în economia națională a scăzut.

7.1.1 Agricultură ca ramură a economiei naționale

Locul agriculturii în economia națională este dat de rolurile pe care aceasta le îndeplinește. Astfel, agricultura contribuie la asigurarea securității alimentare a populației și este o ramură a economiei naționale ce are legături de interdependență cu celelalte ramuri.

În ceea ce privește primul rol, producția agricolă a unei țări este principala sursă de asigurare a hranei populației, iar măsura în care securitatea alimentară se realizează din producția proprie arată gradul de autosuficiență alimentară. În România, resursele funciare indică un potențial agricol ridicat și creează premisele asigurării securității alimentare din surse interne. Apreciem că România are un grad ridicat de autosuficiență alimentară pentru o parte din produsele agricole, cum ar fi cerealele și plantele oleaginoase (Ion, 2017). Dependența față de importurile de cereale reprezintă un indicator important utilizat de Organizația Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație în aprecierea stării securității alimentare a unui stat și se estimează ca pondere a diferenței dintre importul și exportul de cereale în totalul ofertei de pe piața internă. Valorile negative ale acestui indicator, în perioada 2004 - 2013, arată că România nu este dependentă de importurile de cereale și că își asigură consumul din producția internă.

În ceea ce privește cel de-al doilea aspect, agricultura, alături de industria extractivă, constituie sectorul primar al economiei naționale. Agricultură ca ramură a economiei naționale deține legături cu celelalte sectoare, secundar și terțiar.

Legăturile agriculturii cu sectorul secundar constau în fluxurile de produse dinspre agricultură spre industria alimentară, industria pielăriei, industria medicamentelor și a produselor de îngrijire, contribuind la dezvoltarea economică a acestor ramuri și la obținerea unei game largi și diversificate de produse necesare consumului populației.

Legăturile agriculturii cu sectorul terțiar constau în nivelul și intensitatea comerțului, mărfurile alimentare deținând 33% din comerțul intern cu mărfuri în România (Anuarul Statistic al României, 2014, p.589) și în nivelul și tipologia turismului. Agroturismul, acea formă specifică de turism rural bazată pe asigurarea în cadrul gospodăriei țărănești a serviciilor de cazare, masă, agrement (Stănciulescu et. al., 2000), a cunoscut o dezvoltare continuă în ultimii ani pe piața serviciilor turistice.

Locul agriculturii în economia națională este dat de un set de indicatori, cei mai importanți fiind ponderea agriculturii în PIB, ponderea populației ocupate în agricultură în totalul populației ocupate și valoarea producției agricole. În anul 2017, ponderea agriculturii în PIB a fost de 4,4%, în scădere de la 21% cât era în anul 1990, iar ponderea populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit în totalul populației ocupate a fost de 23,6%. Aceste valori, deși sunt în scădere, situează România peste media Uniunii Europene, în care agricultura deține 1,5% din PIB și 5% din populația ocupată.

Valoarea producției agricole în anul 2016 a fost de 69.348.614 mii lei, din care 45.155.180 mii lei valoarea producției agricole vegetale, 23.293.590 mii lei valoarea producției agricole animale și 899.844 mii lei valoarea serviciilor agricole. Din punct de vedere structural, producția agricolă vegetală deține 65,1% din valoarea producției agricole totale, producția agricolă animală deține 33,6%, iar serviciile agricole dețin 1,3%. Această structură s-a menținut în ultimii 25 de ani.

În dinamică, valoarea producției agricole a crescut de la un an la altul, indicii de modificare a valorii producției agricole fiind peste valoarea 1. Creșterea valorii producției agricole a fost, însă, din ce în ce mai redusă în perioada 1990 - 2016, indicii de modificare a indicatorului scăzând de la valori de peste 300% în anii '90 la valori de 100% la începutul anilor 2000. Valori subunitare ale indicilor dinamicii valorii producției agricole se înregistrează în unii ani din perioada 2005 - 2015, în principal la producția agricolă vegetală, nivelul acesteia depinzând de variabilitatea factorilor de mediu.

7.1.2 Dinamica și structura agriculturii în 100 de ani

În ultimii 100 de ani, agricultura României a fost marcată de patru momente majore: marea reformă agrară din anul 1921, reforma agrară din anul 1945, colectivizarea agriculturii din perioada 1949 - 1962 și efectele aplicării Legii fondului funciar din 1991. Urmarea unora dintre aceste decizii de politică agrară a fost fărâmițarea excesivă a fondului funciar în numeroase unități agricole care exploatează suprafețe reduse de teren. De aceea, o caracteristică a agriculturii românești a fost, și este în continuare, dimensiunea redusă a exploatațiilor agricole, care, deși a variat în ultimii 100 ani, se menține la un nivel scăzut, ridicând probleme în asigurarea unui nivel ridicat de performanță.

7.1.2.1 Perioada 1918 - 1944

Perioada 1918 - 1944 a debutat cu criza economică de după Primul Război Mondial, moment în care agricultura era considerată ca fiind o soluție de depășire a recesiunii, statul având o „politică economică chibzuită, de încurajare a producției agricole, care să activeze cu deosebire exportul cerealelor și al fabricatelor, ce au la bază, ca materie primă, produsele agriculturii.” (Istrate, 1926, p.58). Această politică economică de încurajare a producției agricole se baza pe faptul că, înainte de război, România era o țară exportatoare de cereale „în stare să producă atât de mult, ca să-și plătească cu ușurință toate datoriile contractate în străinătate, și, că, grație cultivei pământului, România a putut să progreseze și să ajungă repede în rândurile statelor civilizate”. (Istrate, 1926, p.58).

Se poate, astfel, afirma că, în perioada interbelică, agricultura a avut un loc important în economia României, fapt pus în evidență treisprezece ani mai târziu de Vasiliu Ioan, în lucrarea Aspecte ale economiei românești:

„România de azi, privită din punct de vedere economic și social, este prin excelență un stat agrar de proprietate țărănească. De altfel, cu toată evoluția din ultimul timp, spre o economie mixtă agricolă-industrială, caracteristica și baza economiei românești a rămas tot economia agricolă.” (Vasiliu., 1939, p. 53).

În continuare, autorul argumentează importanța agriculturii în economia interbelică prin „procentul ridicat pe care îl ocupă populația agricolă din totalul populației, întinderea teritorială folosită, în mare parte, în mod agricol, participarea agriculturii la exportul total și la venitul național al țării”. Conform datelor statistice din anul 1939, 79,9% din populație trăia în mediul rural, în Basarabia procentul fiind cel mai ridicat, 87,1%. Din totalul populației active, 78,2% reprezenta ponderea populației care se ocupa de exploatarea solului. Densitatea populației agricole pe km² de teren cultivat era foarte ridicată, 81,59 agricultori, imediat după Bulgaria, care deținea 89,62 agricultori, și apropiată de Norvegia, care avea 79,75 agricultori, dar departe de țări precum Germania, Danemarca, Polonia etc. (Breviarul Statistic al României, citat în Vasiliu, 1939, p.55).

Pentru a descrie agricultura interbelică, trebuie să specificăm că aceasta a fost marcată de două momente majore: criza economică mondială din perioada 1929 - 1933, care s-a resimțit și în România, și reforma agrară din 1921.

Reforma agrară a generat numeroase modificări în structura proprietății și exploatarea terenurilor agricole. Scopul social al reformei din anul 1921, prin care s-a dorit crearea proprietății mici, a fost acela de a forma o clasă țărănească liberă și prosperă (Vasiliu, p.60). A fost expropriată, până în anul 1938, o suprafață de 5.804.838 ha teren agricol, preluată de la 18.262 proprietari, și au fost împrietăriți 1.393.353 de țărani (Vasiliu, 1939, p.66). În urma aplicării reformei agrare, ponderea suprafeței exploatațiilor de dimensiuni reduse de până la 10 ha a crescut de la 43,9% la 73,7%, iar cea a exploatațiilor de dimensiuni mari, de peste 100 ha, a scăzut de la 40,2% la 10,5% (Șandru D., 1975).

Structura exploatațiilor agricole în România și dimensiunea medie a acestora, în anul 1930, sunt prezentate în tabelul 7.1. Se observă că exploatarea de dimensiuni reduse, între 0 și 5 ha, era dominantă în agricultura interbelică, deținând o pondere de aproximativ 75% în totalul exploatațiilor agricole și 28% din suprafața exploatată. Totodată, exploatațiile de mari dimensiuni, peste 500 ha, acopereau 17,6% din suprafața totală aflată în exploatare, ceea ce argumentează caracterul dual al agriculturii României, în care suprafața agricolă revine fie exploatațiilor de dimensiuni reduse, fie celor de dimensiuni mari. Exploatațiile mijlocii, cu dimensiuni cuprinse între 10 și 100 ha, dețineau doar 24,2% din suprafața totală, mai puțin comparativ cu alte state europene cu suprafețe agricole însemnate, precum Germania, Italia, Franța, în care exploatațiile mijlocii dețineau peste 30% din teritoriul agricol.

Tabelul 7.1 Structura exploatațiilor agricole în România, pe clase de dimensiune, în anul 1930

Dimensiunea exploatației	Exploatații (nr. mii)	Suprafața totală (mii ha)
0 - 5 ha	2460	5535
5 - 10 ha	560	3955
10 - 20 ha	180	2360
20 - 50 ha	55	1535
50 - 100 ha	12,8	895
100 - 500 ha	9,5	2005
Peste 500 ha	2,7	3365
Total	3280	19750
Dimensiunea medie a exploatației (ha/exploatație)		6,02

Sursa: Prelucrat după datele publicate în Anuarul statistic al României, 1939, p.403.

Această fărâmițare a proprietății înseamnă practicarea agriculturii pe parcele de mici dimensiuni, ceea ce împiedică realizarea activităților la un nivel ridicat de performanță, deoarece lucrările mecanizate, care conduc la productivitate și randamente ridicate, se pot realiza doar pe suprafețe mari de teren. Tehnicile rudimentare și inventarul agricol redus îndepărta agricultura de obținerea unor producții ridicate la hectar.

O imagine sugestivă a fărâmițării proprietății și a dificultăților de exploatare a acestora este redată în volumul „Aspecte ale agriculturii românești”. Extrasul relevă atât situația precară a organizării teritoriale, cât și înzestrarea tehnică redusă a exploatațiilor și dependența de energia umană și animală pentru transport și efectuarea lucrărilor agricole.

„Sunt proprietăți de câte 4 - 5 ha., împărțite în câte 10 - 25 parcele. Exploatarea se face foarte greu: nu se pot cultiva plantele într'un sistem rațional; se pierde muncă prin deplasarea dela un loc la altul; suprafața este micșorată simțitor din cauza nenumăratelor răzoare; supravegherea se face foarte greu; culturile sunt invadate de buruieni, de insecte și de diferite rozătoare, care găsesc un mediu prielnic de dezvoltare în răzoarele parcelelor etc. Când parcelele sunt prea depărtate de sat, agricultorul mic renunță uneori la a le mai cultiva singur, preferind să lucreze în dijmă sau în arendă când găsește terenuri mai apropiate de sat. Acest caz este destul de frecvent la micii cultivatori cari sunt lipsiți de vite de muncă și deci n'au cu ce ara și nici cu ce transporta recolta.”

(Sursa: Vasiliu, 1939, p.64).

Cu toate problemele legate de dimensiunea redusă a exploatațiilor agricole și de performanța scăzută a acestora, agricultura, prin potențialul său, asigura hrana populației și formarea disponibilităților de export. Comparativ cu alte state europene, România, cu 12.269.362 ha teren arabil și 4.318.957 ha pășuni și fânețe, se situa pe locul șase în ceea ce privește terenul arabil, după Franța, Germania, Polonia, Spania și Italia, și pe locul opt în ceea ce privește suprafețele ocupate cu pășuni și fânețe, după Anglia, Spania, Franța, Germania, Italia, Polonia și Jugoslavia (tabelul 7.2).

În anul 1937, România dispunea de un fond funciar de 29.505.000 ha, din care 47,3% teren arabil (13.941.000 ha), 17,5% pășuni și fânețe, 2,2 % vii și livezi. Datele furnizate de Institutul Central de Statistică pentru anul 1938 arată că suprafața arabilă a României era de 13.940.000 ha, în creștere față de perioada 1921 - 1925, când terenul arabil era de 11.224.000 ha (tabelul 7.3).

Tabelul 7.2 Suprafețele arabile, pășunile și fânețele în Europa (hectare)

Nr. crt.	Țara	Arătură	Fânețe și pășune
1	Franța	22.973.220	10.931.220
2	Spania	16.030.420	12.281.500
3	Germania	20.225.491	7.925.701
4	Suedia	3.802.444	922.824
5	Polonia	18.307.800	6.366.600
6	Finlanda	2.118.169	1.185.880
7	Italia	13.310.400	6.798.500
8	Norvegia	692.917	283.930
9	România	12.269.362	4.318.957
10	Jugoslavia	5.916.984	4.395.652
11	Anglia	5.736.409	12.443.283
12	Cehoslovacia	5.902.922	2.590.173
13	Bulgaria	3.268.044	327.118
14	Ungaria	5.471.401	1.679.585
15	Austria	1.877.614	2.348.875

Sursa: Buletinul Statistic al României Nr. 3, 1926, p.56. Datele pentru România sunt din 1925, iar pentru celelalte țări din 1922 și 1924 (după Anuarul Internațional de statistică agricolă al Institutului Internațional de Agricultură din Roma).

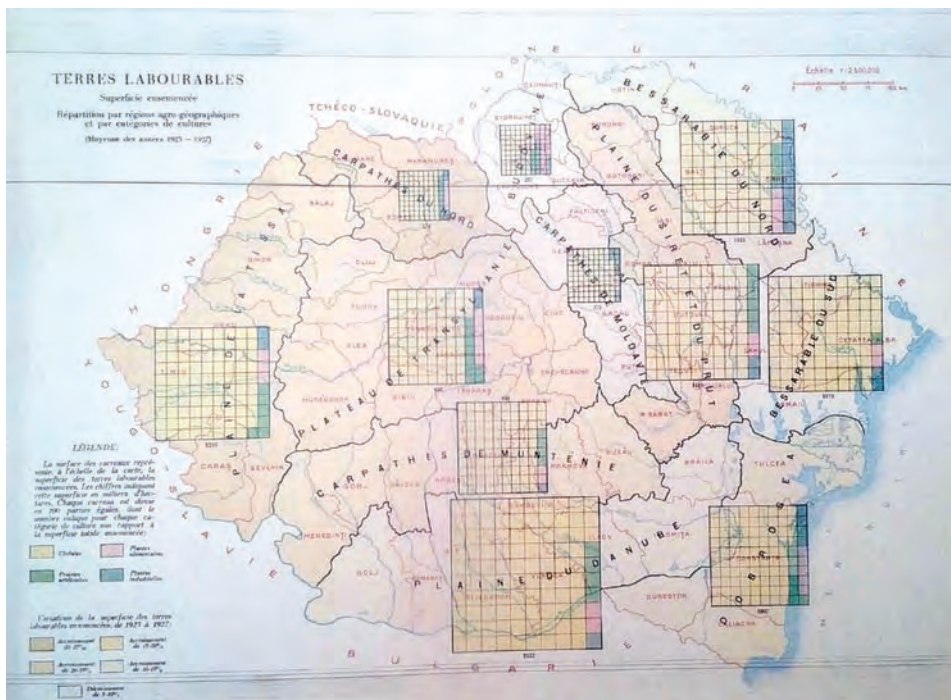
Tabelul 7.3 Structura fondului fiuciar și suprafețele arabile cultivate, în perioada 1918 - 1938 (mii hectare)

Nr. crt.	Specificare	1918*	1921-1925**	1926-1930**	1931-1935**	1936	1937	1938
1.	Suprafața arabilă, din care:		11224	12669	13324	13940	13941	13940
1.1	Cereale	8222	9778	10823	11175	11609	11488	11387
1.2	Plante alimentare	104,5	375	422	480	532	516	494
1.3	Plante industriale	105	246	390	379	493	503	487
1.4	Fânețe cultivate	23	468	642	727	783	721	734
1.5	Ogoare		357	392	563	523	713	770
2.	Fânețe naturale	397	1314	1317	1416	1410	1870	1787
3.	Pășuni		2850	2758	2539	2447	3293	3259
4.	Livezi cu pomi fructiferi		262	333	246	233	289	280
5.	Vii		242	268	316	328	369	369

* Vechiul Regat, **medie 5 ani.

Sursa: pentru anii anteriori anului 1937, datele sunt extrase din publicațiile Ministerului Agriculturii și Domeniilor. Pentru anii 1937 și 1938 datele au fost colectate și prelucrate de Institutul Central de Statistică.

Repartizarea terenului agricol pe provincii arată că, dintre acestea, Basarabia deține cele mai mari ponderi ale terenului dedicat semănăturilor și sădărilor în totalul suprafeței, 68%, conform datelor din Buletinul Statistic al României din anul 1925 (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 41). Acest lucru este explicat de orografia solului și climatul de stepă din această provincie, favorabile practicării agriculturii.

Figura 7.1 Distribuția suprafețelor însămânțate în provinciile României (media anilor 1923 - 1927)

Sursa: „Ministere de l'Agriculture et des Domaines, 1929, L'agriculture en Roumanie, Album Statistique” (p.13), volum prezentat cu ocazia celui de-al XIV-lea Congres Internațional al Agriculturii și elaborat în limba franceză.

Suprafața arabilă era ocupată, în principal, de cereale, care dețineau peste 80% din suprafața arabilă, în medie, pe țară. Ponderile suprafețelor ocupate cu cereale în totalul suprafețelor cultivate variază în diferite regiuni (figura 7.1), de la 88% în Vechiul Regat, la 64% în Bucovina (Ministerul Industriei și Comerțului, p.44). Plantele industriale și tuberculii au înlocuit în cea mai mare parte cerealele pe teritoriul Bucovinei.

Din categoria cerealelor, ponderile cele mai însemnate reveneau terenurilor însămânțate cu porumb și grâu, 44%, respectiv 31% din totalul suprafeței cultivate cu cereale, produse ce contribuie la asigurarea securității alimentare a populației, hrana animalelor și formarea disponibilităților de export. În perioada interbelică, România exporta între 2 milioane și 3 milioane de tone de cereale, principalii parteneri comerciali fiind statele din Europa de Vest: Germania, Austria, Marea Britanie etc.

Luând în considerare suprafața cultivată cu cereale, România, cu o suprafață de 9.588.000 ha, se situa pe locul trei în Europa, după Franța și Germania (tabelul 7.4). România se plasa pe primul loc în ceea ce privește suprafața cultivată cu porumb, care ocupa 3.405.000 ha, 36% din suprafața cultivată cu porumb în Europa. Grâul se cultiva pe 2.690.000 ha, ceea ce situa țara noastră pe locul patru, după Franța, Italia și Spania.

Tabelul 7.4 Suprafața ocupată cu cereale în Europa (mii ha)

Nr. crt.	Țara	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Total
1	Franța	5.533	897	681	3.123	342	10.876
2	Spania	4.245	729	1.837	645	472	7.928
3	Germania	1.478	4.366	1.302	3.345	-	10.491
4	Suedia	147	352	159	726	-	1.384
5	Polonia	1.017	4.644	1.199	2.515	76	9.451
6	Finlanda	16	236	112	429	-	793
7	Italia	4.676	127	230	495	1.534	7.062
8	Norvegia	10	11	50	104	-	175
9	România	2.690	270	1.878	1.345	3.405	9.588
10	Jugoslavia	1.555	187	361	375	1.802	4.280
11	Anglia	731	33	602	1.350	-	2.716
12	Cehoslovacia	610	859	687	842	161	3.159
13	Bulgaria	932	172	220	150	552	2.026
14	Ungaria	1.333	653	455	325	972	3.738
15	Austria	192	373	135	324	58	1.082
16	Total	25.165	13.909	9.908	16.393	9.374	74.479

Sursa: preluat din Buletinul Statistic al României Nr. 3, 1926, p.57.

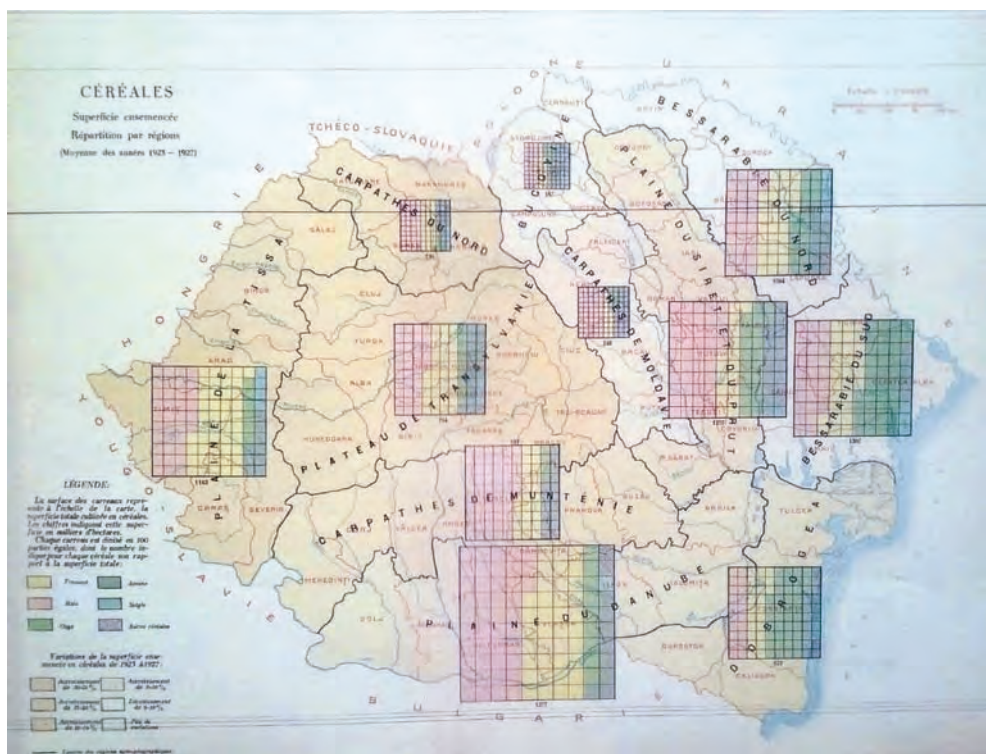
În perioada 1920 - 1927, România cultiva între 8 milioane și 12 milioane ha cu cereale și diverse alte culturi, dintre care cele mai mari suprafețe ocupau porumbul, între 3,2 milioane și 4,2 milioane ha, și grâul, între 2 milioane și 3,3 milioane ha (tabelul 7.5).

Tabelul 7.5 Suprafețele cultivate cu cereale în România, în perioada 1920 - 1927 (mii ha)

Anul	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Diverse alte culturi	Total
1920	2.022	315	1.400	966	3.295	658	8.658
1921	2.488	326	1.569	1.239	3.443	975	10.042
1922	2.649	266	1.727	1.333	3.403	957	10.338
1923	2.690	270	1.878	1.345	3.404	1.122	10.712
1924	3.172	271	1.850	1.236	3.621	1.235	11.388
1925	3.300	270	1.704	1.184	3.930	1.487	11.878
1926	3.327	295	1.551	1.078	4.059	1.551	11.864
1927	3.101	281	1.764	1.084	4.219	1.551	12.001

Sursa: preluat din Buletinul Statistic al României Nr. 1, 1928, p.102.

Figura 7.2 Structura suprafețelor cultivate cu cereale pe regiuni (media anilor 1923 - 1927)

Sursa: „Ministere de l'Agriculture et des Domaines, 1929, L'agriculture en Roumanie, Album Statistique” (p.19), volum prezentat cu ocazia celui de-al XIV-lea Congres Internațional al Agriculturii și elaborat în limba franceză.

Analizate pe provincii, structura culturilor de cereale diferă de la un teritoriu la altul. În anul 1924, cultura dominantă la nivelul țării și în Vechiul Regat și Bucovina era porumbul. În Basarabia și Transilvania, însă, suprafețele cultivate cu grâu le depășeau pe cele cultivate cu porumb. Creșteri semnificative, de peste 20%, ale suprafețelor ocupate cu cereale se remarcă în Transilvania (figura 7.2).

Alături de cereale, terenul arabil era destinat plantelor alimentare, industriale, fânțelor cultivate cu lucernă și trifoi și ogoarelor, care dețineau, ponderi reduse, de 3 - 5% din totalul suprafeței.

Din categoria plantelor alimentare, cele mai mari suprafețe erau cultivate cu cartofi (peste 200 mii hectare), dovleci, pepeni, fasole, varză, ceapă, mazăre, linte, bob și năut. Leguminoasele și dovleceii se cultivau preponderent printre porumb și mai puțin în cultură liberă. Bucovina, deși deținea o suprafață agricolă de patru ori mai mică decât Basarabia, în anul 1924, a cultivat cu fasole printre porumb o suprafață mai mare decât Basarabia (17.854 ha față de 13.923 ha).

Din categoria plantelor industriale, se remarcă suprafețele întinse cultivate cu floarea soarelui (193.125 ha), soia (94.691 ha) și rapiță (90.151 ha), urmate de cânepă, sfeclă de zahăr, in, tutun, muștar, bumbac etc.

Plantele oleaginoase și textile se cultivau pe cea mai mare suprafață în Basarabia (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 45). Soia s-a introdus prima dată în cultură în anul 1934 și înregistra o dezvoltare rapidă, datorită producției ridicate și numeroaselor utilizări (Vasilii I., 1939, p.91). Se remarcă suprafața de 77.136 ha ocupată de floarea soarelui în Basarabia, 87% din suprafața totală cultivată cu floarea soarelui în România, în acea vreme, industria uleiului fiind un factor important pentru economia din această regiune. Bumbacul se cultiva pe suprafețe reduse (1.744 ha în anul 1937), în principal în zonele sudice ale țării, pe terenuri fertile, de preferință ușoare. România, însă, era dependentă de importurile de bumbac.

În perioada 1923 - 1927, sfecla de zahăr ocupa, în medie, 64.427 ha, în principal în zona de est a țării, în provinciile Basarabia și Bucovina. Tutunul, cultivat pe suprafețe variabile de la un an la altul, cuprinse între 10.000 ha și 36.000 ha, în perioada 1921 - 1938, ocupa teritorii întinse în regiunile Muntenia (Ghimpăți, Ialomița), Basarabia, Dobrogea, Oltenia, Transilvania (Sătmărean și Banat), conform datelor înregistrate de Casa Autonomă a Monopolurilor Regatului României, Ministerul Finanțelor.

Grădiniștile au jucat un rol important în asigurarea securității alimentare a familiei. Principalele produse obținute erau legumele și pepenii. Cele mai mari suprafețe cultivate cu pepeni galbeni și verzi se regăseau în Vechiul Regat (20.090 ha) și în Basarabia (13.040 ha), în anul 1924.

În perioada 1918 - 1944, suprafața agricolă a României cuprindea, alături de terenurile arabile, pășuni, fânețe, vii și livezi, cu ponderi semnificativ mai reduse comparativ cu cea deținută de suprafața arabilă.

Pășunile, în suprafață totală de 2.936.006 ha, în anul 1924, ocupau arii întinse în Basarabia și Transilvania. Așa cum se specifică în Buletinul Statistic al României din anul 1925 (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 42), producția pășunilor era mai mare în Transilvania, deoarece acestea se regăseau cu deosebire în zona montană, unde climatul era favorabil, fiind mai umed. În Basarabia, însă, pășunile se găseau într-un climat de stepă, iar producția era mai redusă.

Fânețele ocupau 1.932.500 ha, din care 1.420.700 ha erau fânețe naturale și 511.800 ha erau fânețe cultivate. În anul 1924, 62% din suprafața fânețelor se regăsea în Transilvania. Luând în considerare, însă, ponderea fânețelor în suprafața totală de teren, în Bucovina, față de celelalte teritorii, aceasta avea nivelul maxim, de 10%.

Vița de vie și pomii fructiferi ocupau suprafețe de 500.000 ha, cele mai întinse plantații regăsindu-se în Vechiul Regat și Basarabia (201.583 ha, respectiv 159.122 ha, în anul 1924). De remarcat faptul că, în comparație cu suprafața totală a teritoriului, în Basarabia vița de vie ocupă mai mult teren decât în Vechiul Regat.

În ceea ce privește suprafața agricolă, o sinteză a celor expuse anterior este formulată în Buletinul Statistic al României din anul 1925:

„Diversele plante agricole s’au cultivat, prin urmare, în proporție diferită în diversele provincii, dându-se uneia sau alteia din ele importanță mai mare sau mai mică, după gradul de utilitate al plantelor.”

(Sursa: Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 50).

Înzestrarea tehnică a agriculturii interbelice era redusă. România și alte țări care aveau potențial agricol ridicat, precum Polonia, Bulgaria, Iugoslavia, dar care nu dispuneau de suficiente utilaje agricole, înregistrau producții mai reduse la hectar, comparativ cu state precum Germania, Anglia, Franța, în care se utilizau mașini și utilaje pentru desfășurarea lucrărilor agricole. În anul 1935, existau 4.685 tractoare, revenind câte un tractor la 2.343 ha de teren arabil, 8.984 alte generatoare de forță motrice, 14.664 batoze, 2,2 milioane pluguri, 2 milioane grape, 6,8 milioane sape, 2,3 milioane care și căruțe, 72 mii semănători, 86 mii secerători și mașini de scos rădăcini (Ministerul Agriculturii și Domeniilor citat în volumul „Aspecte ale agriculturii românești”, 1939, p.76).

Alături de mașini și utilaje, regăsite în evidențele statistice sub denumirea de inventar mort, se utilizau animalele de muncă, denumite inventar viu. Ministerul Agriculturii și Domeniilor raporta, pentru anul 1935, 36,9% dintre gospodării ca neavând animale de muncă, 10,9% dintre gospodării aveau doar un animal de muncă, 40,6% dispuneau de un atelaj complet, iar 11,6% dintre gospodării aveau peste trei animale de muncă. În medie, la nivelul României, se foloseau 13,2 cai și 7,9 boi la 100 ha de teren arabil.

Lucrările de îmbunătățiri funciare, care au ca scop creșterea productivității agricole, deveneau un deziderat în perioada interbelică, așa cum afirmă Vasiliu Ioan în volumul „Aspecte ale agriculturii românești” (1939, p.81). Având în vedere că agricultura depindea de factorul apă și că, deși precipitațiile anuale ar fi putut asigura o recoltă normală, manifestarea acestora era incertă și inegal repartizată, devenea necesară existența sistemelor de irigații. Din variabilitatea factorului apă rezultă și variația producției. O imagine a regimului pluviometric în anul 1939 este extrasă din volumul „Aspecte ale agriculturii românești”:

„După datele meteorologice existente, rezultă că din 100 de ani, 61 sunt secetoși și 39 cu ploi suficiente.

Cu privire la producție, din 3 ani, unul dă o producție normală sau chiar bună, unul o producție mică și al treilea o producție rea. Mai mult, sunt ani cu precipitații suficiente, cari însă din cauza relei repartizări a ploilor au recolte mediocre”.

(Sursa: Vasiliu, 1939, p.80).

În perioada 1918 - 1944, producția agricolă era determinată de caracterul variabil și nivelul redus al producției medii și mai puțin de suprafața cultivată, care, așa cum se poate observa în cele expuse anterior, nu s-a modificat semnificativ.

Producția medie depindea de manifestarea favorabilă sau nefavorabilă a factorilor climatici, așa cum se afirmă în Buletinul Statistic al României din anul 1925: „aceste fluctuațiuni de creștere sau descreștere a producției se datoresc aproape exclusiv numai variațiunilor climaterice, pe cari le-am avut, și cari au avut o influență preponderentă asupra creșterii și dezvoltării plantelor.” (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p.57).

Producțiile medii pentru principalele cereale sunt prezentate în tabelul 7.7, pentru perioada 1920 - 1927. Se poate observa variabilitatea acestora de la un an la altul. În anul 1924 s-au înregistrat cele mai reduse producții de grâu, secară, orz și ovăz, după ce, în anul 1922, se obținuseră producții record de aproape 2 tone la hectar la grâu și peste 1 tonă la orz și ovăz.

Sectorul agricol furniza, în anul 1938, o producție de origine vegetală în valoare de 71,7 milioane lei. Jumătate din valoarea producției avea ca sursă producția de grâu și cea de porumb. Ponderi semnificative dețineau producțiile de cartofi, fânțe naturale, orz și ovăz, așa cum rezultă din prelucrarea datelor furnizate de Institutul Central de Statistică (T.209).

În ceea ce privește cerealele, România obținea, în medie, o producție de 10 milioane tone pe an, în perioada menționată, în principal porumb, 4 - 6 milioane tone, și grâu, 2 - 3 milioane tone (tabelul 7.6).

Tabelul 7.6 Producția de cereale în România, în perioada 1920 - 1927 (mii chintale metrice)

Anul	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Total
1920	16.685	2.399	14.719	9.920	46.238	89.963
1921	21.381	2.306	9.852	9.631	28.103	71.276
1922	25.040	2.338	20.418	13.364	30.421	91.583
1923	27.792	2.440	13.252	9.095	38.458	91.040
1924	19.165	1.514	6.697	6.098	39.488	72.964
1925	28.506	2.031	10.193	7.400	41.591	89.722
1926	30.177	2.855	16.849	11.590	60.834	122.307
1927	26.787	2.477	13.310	8.426	36.952	87.923

Sursa: preluat din Buletinul Statistic al României Nr. 1, 1928, p.108.

Tabelul 7.7 Producția medie de cereale în România, în perioada 1920 - 1927 (chintale metrice)

Anul	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb
1920	8,2	7,6	10,5	10,2	14,1
1921	8,6	7,1	6,5	7,8	8,1
1922	19,6	8,7	11,8	10,1	8,9
1923	10,7	9,1	7,1	6,7	11,3
1924	6,1	5,6	3,6	4,9	10,9
1925	8,6	7,5	5,09	6,2	10,6
1926	9,9	9,6	10,8	10,7	14,9
1927	8,6	8,8	7,5	7,7	8,7

Sursa: preluat din Buletinul Statistic al României Nr. 1, 1928, p.108.

Ca urmare a producțiilor ridicate din anii 1922 - 1923 (tabelul 7.6), România se situa printre principalii producători mondiali de cereale, așa cum rezultă din Buletinul de statistică agricolă și comercială (Institute International d'Agriculture, 1925, citat în Buletinul Statistic al României 1925, p.59). Cu o producție de 19 milioane chintale de grâu, România se situa pe locul cinci la nivel mondial, după Statele Unite ale Americii (160 milioane chintale), Franța (76 milioane chintale), Italia (46 milioane chintale) și Germania (24 milioane chintale). La porumb, România obținea 39 milioane chintale, ceea ce o plasa pe locul doi, după Statele Unite ale Americii, care înregistrau 740 milioane chintale.

Din producția totală de cereale, jumătate se obținea în Vechiul Regat, iar cealaltă jumătate în Transilvania, Basarabia și Bucovina. În anul 1929 s-a obținut o producție record de 13,671 milioane tone de cereale, din care 6,3 milioane tone porumb, 2,7 milioane tone grâu și 2,7 milioane tone orz (prelucrarea datelor Institutului Central de Statistică, 1938, T.196). Producția de secară se obținea în cantități mari în Transilvania, iar cea de orz și orzoaică, în Basarabia. Explicația acestui fapt se găsește în Buletinul Statistic al României din anul 1925, în care se specifică: „moștenirea de obiceiuri pe care populațiunea o are de la poporul rus, care neavând pe vremuri mare nevoie de producțiunea de grâu a acestei provincii, a căutat să încurajeze cultura de orz, pentru ca să se înlesnească creșterea animalelor de rasă.” (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 52).

Producția obținută din plantele textile și oleaginoase era în creștere în perioada interbelică, pe măsură ce industria de prelucrare a acestora se dezvoltă. Se obțineau producții semnificative de floarea soarelui, cânepă și in, predominant în Basarabia și Transilvania.

Producția de sfeclă de zahăr se afla, de asemenea, în creștere, având în vedere dezvoltarea industriei de prelucrare, așa cum rezultă din Buletinul Statistic al României din anul 1925: „producțiunea sfeclei de zahăr a crescut în comparație cu alți ani anteriori, și creșterea ei stă în legătură pe deoparte cu începerea răspândirii culturii acestei plante și pe de altă parte după cum am mai afirmat și cu altă ocaziune, și cu mărirea și înmulțirea instalațiilor noastre industriale de fabricare a zahărului.” (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 56)

Dintre leguminoase și tuberculi, se remarcă cantitățile însemnate de cartofi produse în Bucovina, 7.124.415 chintale, reprezentând jumătate din producția totală a țării. Pe al doilea loc în ceea ce privește producția de cartofi, se situa Transilvania, cu o cantitate de 5.259.643 chintale (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 63).

Legumele (dovleceii, varza) și pepenii galbeni și verzi se obțineau, în principal, în jurul orașelor în sistem propriu, sau printre porumb în sistem intercalat.

Prunele, merele și cireșele erau principalele fructe obținute în România în perioada interbelică. În livezi, care cuprindeau aproximativ 100 milioane de pomi, prunul ocupa 65%, mărul 12%, cireșul 8%, nucul 7% (Vasilii I., 1939, p.96). Dominația plantațiilor de pruni, existente în principal în gospodării, este explicată prin direcționarea prunelor către obținerea producției de țuică și satisfacerea cererii interne pentru acest produs. Existau și plantații înființate în scop comercial în Transilvania și Basarabia, producția de fructe a acestor plantații având ca destinații aprovizionarea piețelor urbane și formarea disponibilităților de export.

Prelucrarea datelor statistice (sursa Ing. Agr. N. Constantinescu-Ismail: Noi contribuțiuni la stabilirea numărului de pomi și a producției noastre de fructe, preluat de Institutul Central de Statistică, 1938, T.208) arată că producția de prune, în perioada 1927 - 1938, era de 431.000 tone, în medie, pe an, producția de mere era de 263.000 tone, în medie, pe an, iar producția de cireșe era de 181.000 tone, în medie, pe an.

Viile pe rod produceau între 5 și 10 milioane hectolitri de vin, în medie, pe an. Jumătate din suprafețe erau cultivate cu vii altoite, iar cealaltă jumătate cu vii nealtoite. Din anul 1927, viile nealtoite sunt treptat înlocuite cu vii hibride, a căror suprafață devine dominantă spre sfârșitul perioadei interbelice. În anul 1919, cele mai mari suprafețe cultivate cu vii nealtoite în Vechiul Regat se regăseau în județele Râmnicul Sărat, Putna și Buzău, iar cele mai mari suprafețe ocupate de viile altoite se aflau în județele Putna, Prahova și Buzău. În Basarabia, cele mai mari suprafețe cultivate cu vii nealtoite se aflau în județele Lăpușna și Ismail, iar cele mai întinse suprafețe ocupate cu vii altoite se înregistrau în județele Lăpușna și Orhei. În Transilvania, predominante erau vițele altoite, cultivate în județele Timiș, Arad și Bihor.

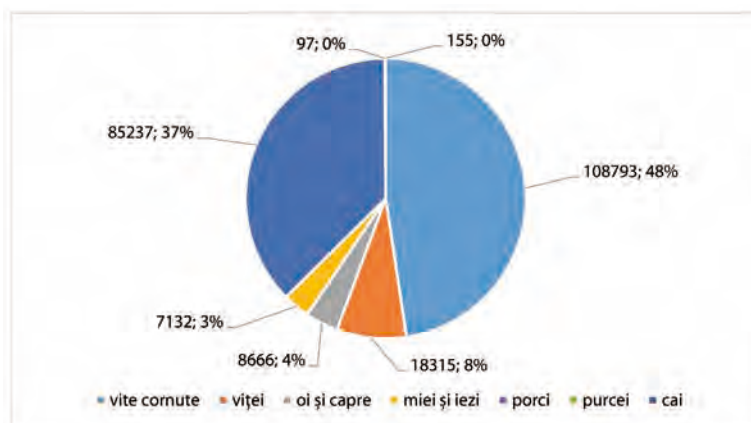
Producția de vin a României era suficient de mare, atât pentru a acoperi nevoile interne, cât și pentru export. România se situa printre primii cinci producători de vin, ca suprafața ocupată cu viță de vie. Datele statistice din acea perioadă arată că „valoarea totală a capitalului investit în viticultura României era de 21,6 miliarde lei, din care 14,8 miliarde era valoarea plantațiilor de vii și 6,8 miliarde valoarea cramelor, pivnițelor și vaselor” (Vasilii I., 1939, p.94).

În ceea ce privește creșterea animalelor, pentru a vizualiza o imagine de ansamblu asupra acestui sector în perioada interbelică, în anul 1922, în România se înregistrau efective de 12.320 mii oi, 5.745 mii boi (bovine n.a.), 3.146 mii porci, 1.802 mii cai, 551 mii capre, 186 mii bivoli și 13 mii măgari și catări. Vechiul Regat concentra cea mai mare parte a efectivelor. Valoarea totală a animalelor era de 29,6 miliarde lei, în anul 1935, așa cum raportează Ministerul Agriculturii și Domeniilor (Vasilii, 1939, p.106).

În ceea ce privește infrastructura zootehnică din acea perioadă, statisticile din anul 1933 arată că funcționau 10 inspectorate generale zootehnice și sanitar-veterinare pe teritoriul țării și 19 instituții zootehnice. Sectorul zootehnic era deservit de 527 de medici veterinari oficiali din Serviciul Exterior (Institutul Național de Statistică).

Producția de carne se regăsește raportată sub forma indicatorului „cantitatea de carne a animalelor tăiate pentru consumația publică” și prezentată în figura 7.3, pentru anul 1934. Se observă preferința consumatorilor pentru carnea de vită, cele mai mari cantități de carne având ca sursă vitele cornute și vițeii (56%). În medie, producția de carne pe locuitor era cuprinsă între 10 și 12 kilograme.

Figura 7.3 Cantitatea de carne a animalelor tăiate pentru consumația publică, pe specii, în anul 1934 (tone, %)

Sursa: Institutul Național de Statistică.

Piscicultura era un domeniu important în perioada interbelică, atât ca preferință în consum, peștele fiind un aliment ușor disponibil pentru asigurarea securității alimentare a familiei în unele regiuni, cât și ca potențial, așa cum se specifică în Buletinul Statistic al României din anul 1925: „Prin însăși situațiunea geografică a țării noastre, România are la îndemână o mulțime de lacuri mari și ape, de unde populațiunea își poate furniza peștele, care constituie un aliment dintre cele mai principale pentru dânsa.” (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 69).

În anul 1922, suprafața lacurilor exploatare de stat pentru producția de pește era de 309.606 ha, iar producția de pește era de 17,2 milioane kilograme. Aproximativ 80% din domeniul pescăresc al României se afla de-a lungul Dunării, iar restul de 20% aparținea regimului fluvial al râurilor Nistru, Prut, Siret, Mureș, Olt etc. Pentru apele de munte s-au creat stațiuni speciale, cum ar fi cele de la Făgăraș, Tarcău, Feniș-Bihor, care aveau ca scop popularea râurilor de munte cu pește, în principal păstrăv (Vasilii, 1939, p. 110). Pentru apele de la șes, s-au înființat societăți județene sau districtuale, care aveau obligația de a popula râurile cu crap, șalău și știucă.

Zece ani mai târziu, în anul 1932, producția de pește în regia statului român era de 24 milioane kilograme, pe regiuni detașându-se Tulcea și Brăila. Pe specii, crapul, știuca și somnul dețineau cele mai mari ponderi în producția de pește. O statistică din anul 1932 relevă că, din valoarea totală a producției de pește de 235 milioane lei, 42% revenea statului, iar 58% revenea pescarilor.

Producția agricolă era valorificată atât pe piața internă, cât și pe cea externă. În volumul „Aspecte ale agriculturii românești” se specifică destinațiile produselor agricole, pe categorii:

„Aproape 80% din producția principalelor cereale se consumă în interior, iar în cazul producției animalelor, situația este și mai convingătoare, pentru că stocul de vite tăiate la abatorul din București reprezintă 50% din exportul pe care îl facem; cât privește produsele pomicole și viticole, producțiile respective, se consumă în interior aproape în totalitate.”

(Sursa: Vasiliu, 1939, p.115).

Comerțul intern cu produse agroalimentare se realiza cu dificultate, lipsind infrastructura specifică: șosele, târguri și oboare, silozuri. Având în vedere că cerealele se transportau, preponderent, pe calea ferată, nu exista o politică tarifară care să faciliteze transportul acestora, în sensul că taxele percepute nu se armonizau în raport cu prețurile produselor. Taxele ridicate au determinat unii agricultori să transporte produsele cu căruța.

Exportul de produse agricole se realiza, în principal, cu produse neprelucrate: cereale, semințe și plante, animale vii. În perioada 1929 - 1938, România exporta între 1 milion și 3 milioane tone de cereale, între 30 mii și 90 mii tone de animale vii, între 13 mii tone și 29 mii tone de produse animale și alimentare și între 60 mii și 165 mii tone de semințe și plante (date statistice prezentate în Vasiliu, 1939, p. 120). Ponderea produselor agricole în totalul exportului României se situa în intervalul 58,8% și 75% (Ministerul Industriei și Comerțului, 1925, p. 40), arătând importanța agriculturii în economia interbelică.

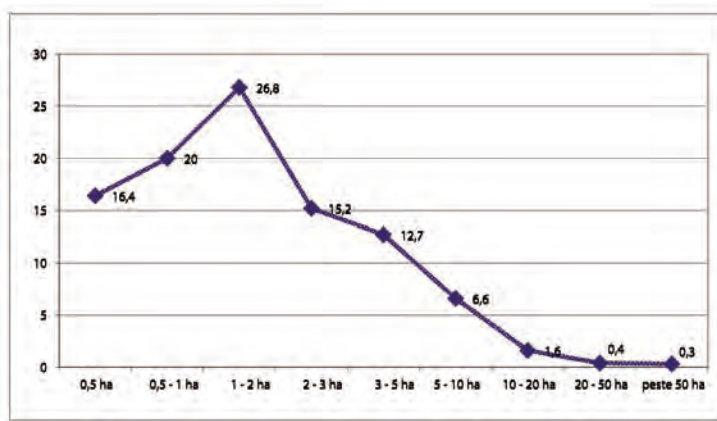
Principalele destinații ale produselor agricole românești erau Belgia, Grecia, Italia, Olanda, Anglia, Germania etc. pentru grâu, Austria pentru ovăz și secară, Germania și Cehoslovacia pentru porumb, Austria, Cehoslovacia și Italia pentru animale vii, Germania și Austria pentru produse animale alimentare (prelucrat după Vasiliu, 1939, p. 121).

Având în vedere analiza situației sectorului agricol românesc în perioada interbelică, putem afirma că agricultura era o ramură economică importantă, atât ca ocupație pentru populație, cât și ca furnizor de produse pentru asigurarea securității alimentare a familiei și formarea disponibilităților de export. Agricultura se realiza în sistem extensiv, pe parcele fărâmițate, utilizând preponderent energia umană și animală, ceea ce genera un grad redus de productivitate.

7.1.2.2 Perioada 1945 - 1989

După cel de-al Doilea Război Mondial, agricultura a continuat să fie principala ramură a economiei României. Perioada analizată se caracterizează prin schimbări structurale majore, agricultura fiind marcată de procesul de colectivizare. Acesta s-a produs în perioada 1949 - 1962 și a constat în confiscarea proprietăților agricole particulare și comasarea lor în unități agricole administrate de stat.

Figura 7.4 Distribuția proprietarilor agricoli pe clase de dimensiune, la recensământul agricol din anul 1948 (%)

Sursa: Recensământul agricol din Republica Populară Română, București, 1948.

În perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, cele mai multe exploatații, 26,8%, erau concentrate în clasa de dimensiune 1 - 2 hectare (figura 7.4). La finalul procesului de colectivizare, în anul 1962, au fost create gospodării agricole de stat, gospodării agricole colective, întovărășiri agricole și gospodării necooperativizate, în zona de munte. În anul 1970, funcționau 370 de unități agricole de stat și 4.626 de cooperative agricole de producție (Anuarul Statistic al României, 1990, p. 410, 414). În anul 1989, funcționau 411 unități agricole de stat și 3.172 cooperative agricole de producție (Anuarul Statistic al României, 1990, p. 411, 415).

În tabelul 7.8 se poate observa repartizarea suprafețelor agricole și arabile pe tipuri de exploatații. Spre sfârșitul perioadei comuniste, statistica raportează distribuția suprafeței agricole pe forme de proprietate: publică, cooperatistă și individuală, cea mai mare pondere revenind celei cooperatiste (60,8% din suprafață).

Din anul 1962 și până în anul 1989, ponderea gospodăriilor agricole de stat care exploatau teren agricol s-a menținut constantă, la nivelul de 29,9%. Cele mai mari suprafețe de teren erau exploatare în sistemul cooperatist care deținea, atât în 1962, cât și în 1989, 60% din suprafețele agricole. După anul 1989, reforma funciară, prin care s-a reconstituit dreptul de proprietate agricultorilor, aduce transformări structurale importante, rezultând un număr mare de exploatații, 4,299 milioane, cu o dimensiune medie redusă de 3,45 ha.

Tabelul 7.8 Repartizarea suprafeței agricole și arabile pe tipuri de exploatații și pe forme de proprietate, în anii 1962 și 1989

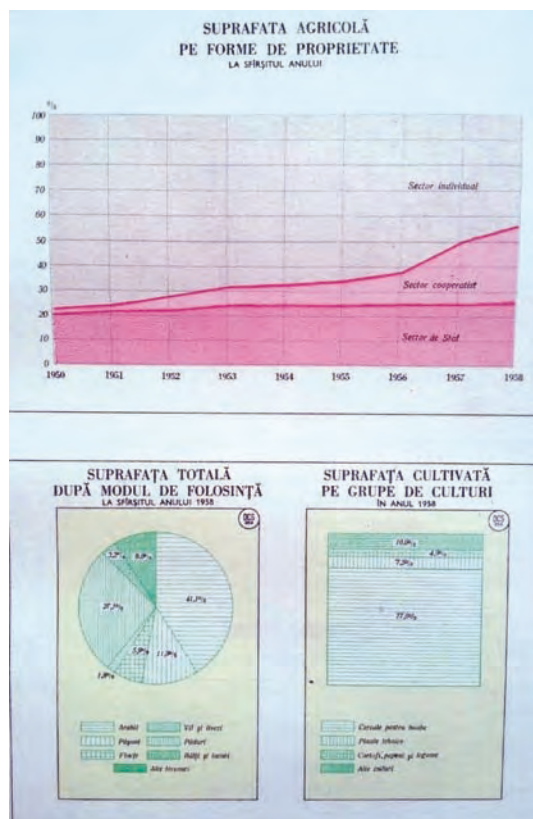
	1962				1989
	Suprafața agricolă		Suprafața arabilă		Distribuția suprafeței agricole
	mii ha	%	mii ha	%	%
Total agricultură	14594	100,0	9854	100,0	100
A. Proprietăți agricole de stat din care:	4363	29,9	1781	18,1	29,7*
- Gospodării agricole de stat	1745	12,0	1365	13,9	
B. Gospodării agricole colective	8862	60,7	7524	76,4	60,8**
C. Întovărășiri agricole	415	2,8	149	1,5	
D. Gospodării necooperativizate (în zona de munte)	954	6,6	400	4,0	9,45***

*sectorul public. **sectorul cooperatist. ***sectorul individual.

Sursa: pentru anul 1962 *Agricultura României 1944 - 1964, Editura Agrosilvica, București, p.53, T43, pentru anul 1989 INS.*

În anul 1948, suprafața agricolă a țării era de 14.714.200 ha, din care 9.750.100 ha (66%) teren arabil, 2.819.900 ha (19%) pășuni, 1.695.500 ha (11,5%) fânețe, 227.300 ha (1,5%) vii și pepiniere viticole și 221.400 ha (1,5%) livezi și pepiniere pomicole (Anuarul Statistic al R.P.R., 1959, p.137). La sfârșitul perioadei, în anul 1989, suprafața agricolă a crescut la 14.759.000 ha, în timp ce terenul arabil și fânețele s-au redus ca suprafețe și ponderi în terenul arabil, la 9.458.300 ha (64% din terenul agricol) și, respectiv, la 1.448.300 ha. Suprafețele ocupate de pășuni, vii și pepiniere viticole și livezi și pepiniere pomicole au crescut față de anul 1948, la 3.256.900 ha, 277.500 ha și, respectiv, 318.000 ha (Anuarul Statistic al României, 1990, p.256).

Figura 7.5 Suprafața agricolă pe forme de proprietate, suprafața totală după modul de folosință și suprafața cultivată pe grupe de culturi, în anul 1958

Sursa: Anuarul Statistic al R.P.R. 1959, Direcția Centrală de Statistică, București.

Suprafața arabilă era ocupată cu cereale, leguminoase pentru boabe, plante tehnice, plante medicinale și aromatice, cartofi, legume, pepeni galbeni și verzi, plante de nutreț. Cerealele se cultivau pe o suprafață variabilă între 6.935.000 ha, în anul 1950, și 6.027.100 ha, în anul 1989. Dintre cereale, predominante erau porumbul, cultivat pe 2.733.400 ha, și grâul, în suprafață de 2.359.000 ha, în anul 1989 (Anuarul Statistic al României, 1990, p.274 - 277). Suprafața ocupată de plantele oleaginoase s-a dublat, în perioada analizată, de la 549.000 ha, în anul 1950, la 1.071.600 ha, în anul 1989. Soia deținea jumătate din această suprafață (512.200 ha). Alte culturi importante ca întindere teritorială erau cele de sfeclă de zahăr, cartofi și legume care dețineau, în medie, peste 250.000 ha.

O caracteristică a agriculturii în perioada 1945 - 1989 a fost creșterea gradului de înzestrare tehnică și trecerea, astfel, către o agricultură industrială, bazată pe energia mecanică, chimizare, irigații și alte lucrări de îmbunătățiri funciare, pentru sectorul vegetal, și creșterea animalelor în sistem industrial, intensiv, pentru zootehnie.

Parcul de tractoare și mașini agricole cuprindea, în anul 1950, 13.713 tractoare, 13.642 pluguri pentru tractor, 1.343 cultivatoare mecanice, 6.350 semănători mecanice, 44 combine autopropulsate pentru recoltat cerealele păioase, iar suprafața arabilă ce revenea pe un tractor fizic era de 684 ha. Până la sfârșitul perioadei, numărul și complexitatea parcului de tractoare și mașini agricole au crescut foarte mult, astfel încât, în anul 1989, numărul tractoarelor ajunsese la 151.745 bucăți, suprafața arabilă ce revenea pe un tractor fiind mult mai redusă - 62 ha (Anuarul Statistic al României, 1990, p.268 - 269).

Cantitățile de îngrășăminte chimice și naturale administrate culturilor au crescut în perioada 1950 - 1989 de la 5.900 tone la 1.158.800 tone substanță activă îngrășăminte azotoase, fosfatice și potasice și de la 21.645.000 tone la 41.603.000 tone de îngrășăminte naturale (Anuarul Statistic al României, 1990, p.272 - 273).

Utilizarea mașinilor și utilajelor agricole și administrarea îngrășămintelor chimice au condus la creșterea producției agricole. În perioada 1950 - 1989, România producea între 5.149.200 și 19.725.000 tone de cereale, între 238.900 și 1.306.700 tone de semințe oleaginoase, între 1.601.300 și 6.631.200 tone de cartofi și între 1.126.500 și 5.353.600 tone de legume (Anuarul Statistic al României, 1990, p.278 - 281). În anul 1989, 66% din producția de cereale era obținută în unitățile agricole cooperatiste, 22% în unitățile agricole de stat și 11% în gospodăriile populației.

Producția de fructe, care, la începutul perioadei, era dominată de cea de prune, iar spre sfârșitul perioadei de cea de mere, a crescut de la 401.100 tone, în anul 1950, la 1.580.200 tone, în anul 1989 (Anuarul Statistic al României, 1990, p.344 - 345). Jumătate din producția de fructe se obținea în gospodăriile populației, 36% în unitățile agricole de stat și 14% în unitățile agricole cooperatiste.

Viile pe rod, în suprafață totală de 213.400 ha, din care 162.200 ha vii altoite și indigene și 51.200 ha vii hibride, produceau 914.500 tone de struguri (Anuarul Statistic al României, 1990, p.356). Aproape jumătate (46%) din suprafețele viticole erau organizate în unități agricole cooperatiste.

Creșterea animalelor se realiza în sistem intensiv, în unitățile agricole de stat și în unitățile agricole cooperatiste, și în sistem extensiv, în gospodăriile populației. Numărul animalelor a crescut în perioada 1951 - 1989, la bovine de la 4.502.000 capete la 6.416.000 capete, la porcine de la 2.197.000 capete la 14.351.000 capete, la ovine de la 10.222.000 capete la 16.210.000 capete, la caprine de la 498.000 capete la 1.078.000 capete, la păsări de la 17.610.000 capete la 127.561.000 capete, la albine de la 459.000 familii la 1.418.000 familii (Anuarul Statistic al României, 1990, p.367). Bovinele erau dominante în unitățile agricole cooperatiste, porcinele și păsările în unitățile agricole de stat, albinele, cabalinele, ovinele și caprinele în gospodăriile populației. În ceea ce privește rasele de animale, la bovine, dominantă era Bălțata românească și Sura de stepă, la porcine, Albul de carne și Mangalița, la ovine, țurcană, Stogoșe și Caracul (Agricultura României 1938 - 1990, p.180).

Producția agricolă animală a înregistrat o dinamică ascendentă în perioada 1950 - 1989. Producția de carne, exprimată în tone greutate vie, era de 595.000 tone, în anul 1950, și de 2.186.000 tone, în anul 1989 (Anuarul Statistic al României, 1990, p.384 - 385). Jumătate din această producție revenea cărnii de porcine. În perioada 1945 - 1989, România producea 18 - 42 milioane hl de lapte, 15 - 40 mii tone de lână, 1.000 - 8.000 milioane de ouă, 2.500 - 15.000 tone de miere.

Pe totalul agriculturii, valoarea producției globale, în anul 1989, era de 196.920 milioane lei, din care 54,4% deținea producția vegetală și 45,6% cea animală (Anuarul Statistic al României, 1990, p.398 - 399). Valori ridicate ale producției agricole se înregistrau în județele Timiș, Dolj, Suceava și Olt. Având în vedere că valoarea producției era de 17.147 milioane lei la începutul perioadei, se poate remarca creșterea de 11 ori a valorii acesteia, în perioada 1950 - 1989.

În perioada 1945 - 1989, România exporta cereale, animale vii, carne și produse din carne, brânzeturi, legume și conserve din legume, fructe, miere, ouă, grăsimi și uleiuri comestibile, vinuri și alte băuturi alcoolice. În același timp, România importa animale de reproducție, pește și produse din pește, orez, cacao, citrice, măsline, uleiuri comestibile, zahăr brut și rafinat. În tabelul 7.9 se poate observa dinamica exporturilor și importurilor de produse agricole și alimentare, în perioada 1950 - 1989. Soldul balanței comerciale a fost pozitiv pentru mărfurile alimentare, pe întreaga perioadă.

Tabelul 7.9 Comerțul exterior pe grupe de mărfuri, 1950 - 1989

Grupa de mărfuri	1950	1960	1970	1980	1989
	Milioane lei valută				Milioane lei
Animale vii (în afară de cele pentru tăiere)					
Export		0,3	4,2	15,6	25,4
Import	0,3	11,6	18,9	36,5	13,0
Sold	-0,3	-11,3	-14,7	-20,9	+12,4
Materii prime pentru producția mărfurilor alimentare					
Export	147,8	392,8	501,4	2115,8	939,5
Import	9,3	85,9	265,8	3374,1	2322,1
Sold	+138,5	+306,9	+235,6	-1258,3	-1382,6
Mărfuri alimentare					
Export	180,7	518,3	1342,7	4344,4	7162,6
Import	4,9	98,8	357,6	1880,7	1980,5
Sold	+175,8	+419,5	+985,1	+2463,7	+5182,1

Sursa: Anuarul Statistic al României 1990, p.610 - 611.

În perioada 1945 - 1989, din punct de vedere economic, agricultura României s-a caracterizat prin concentrarea exploatării terenurilor și crearea unităților agricole de dimensiuni mari, în care s-au realizat investiții, s-au intensificat procesele de muncă și lucrările agricole și s-au obținut producții ridicate.

7.1.2.3 Perioada 1990 - 2018

Reformele agrare din secolul al XX-lea au marcat agricultura la nivel structural, ceea ce a condus la reducerea performanței tehnice și economice. Otiman P.I. (2012) consideră că „efectele politicilor agricole, aplicate contradictoriu și lipsite de continuitate după 1989, au generat o agricultură nestructurată și neperformantă, majoritar de subsistență”. În plus, trecerea de la unități agricole de dimensiuni mari (Intreprinderi Agricole de Stat și Cooperative Agricole de Producție), în care activitățile agricole se desfășurau pe suprafețe întinse, în sistem modern, specific agriculturii industriale, la unități agricole de dimensiuni reduse a generat reducerea performanței tehnice și economice.

Legea fondului funciar din anul 1991 a adus modificări fundamentale structurii și tipologiei exploatațiilor agricole. Aceste schimbări sunt puse în evidență de datele Recensământului General Agricol din anul 2002 (tabelul 7.10).

Tabelul 7.10 Structura exploatațiilor agricole în România și dimensiunea medie a acestora, în anii 2002, 2010 și 2016, comparativ cu anii 1930 și 1948

Dimensiunea exploatației	1930	1948	2002	2010	2016
până la 0,5 ha	2460	901	1444,7	1402,2	1203
0,5 - 1 ha	-	1100,8	724,5	617	567,5
1 - 2 ha	-	1472,7	897,9	712	630,3
2 - 5 ha	-	1535,6	952,4	727	660
5 - 10 ha	560	363,6	218,8	182,4	194,2
10 - 20 ha	180	88,3	37,4	43,6	50,2
20 - 50 ha	55	22,7	9,4	17,9	18,5
50 - 100 ha	12,8	15,1	3,8	7,5	6
Peste 100 ha	12,2	-	10,2	13,6	12,3
Total (mii exploatații)	3280	5501,1	4299,3	3724,3	3342,1
Suprafața agricolă (mii ha)	19750	-	14836	14634	12502*
Dimensiunea medie a exploatației (ha/exploatație)	6,02	-	3,45	3,92	3,74

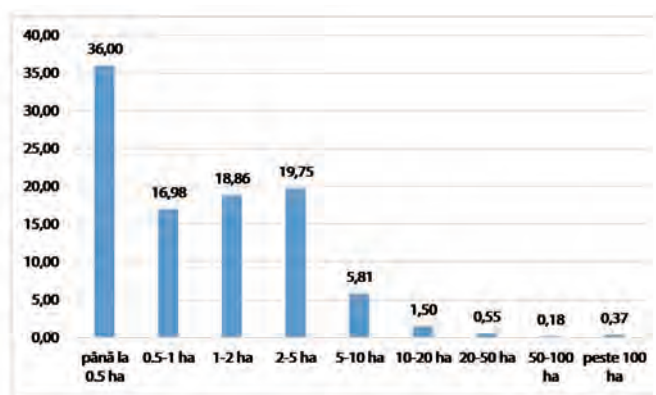
* Pentru anul 2016, suprafața agricolă în exploatare.

Sursa: Pentru anul 1930 prelucrare după datele publicate în Anuarul Statistic al României, 1939, p.403, pentru anul 1948 Recensământul agricol din Republica Populară Română, București, 1948, pentru anii 2002 și 2010 Recensământul General Agricol 2002 și 2010, pentru anul 2016 Ancheta Structurală în Agricultură 2016.

În România, activitățile agricole se desfășurau în 3.342.100 exploatații agricole, dimensiunea medie a unei ferme fiind de 3,74 ha. Datele din tabelul 7.10 arată o revenire a numărului de exploatații agricole în 2016 la cel din anul 1930, după perioade în care numărul fermelor a ajuns la valori maxime de 5,5 milioane, în anul 1948, și 4,3 milioane, în anul 2002.

Distribuția exploatațiilor agricole pe clase de dimensiune se concentrează în intervalul 0 - 0,5 ha (36%), urmat de intervalul 2 - 5 ha (19,75%), așa cum se poate observa în graficul din figura 7.6. Această caracteristică a agriculturii românești, denumită agricultură de subzistență, evidențiată prin numărul mare de exploatații agricole de dimensiuni mici, conduce la desfășurarea activităților agricole în sistem extensiv. În acest sistem, lucrările se execută de multe ori manual, utilizând forța de muncă a familiei, situație ce conduce la obținerea unor randamente scăzute și la eficiență redusă.

Figura 7.6 Structura exploatațiilor agricole în anul 2016, % din total

Sursa: Ancheta Structurala in Agricultura 2016.

Nu doar exploatațiile agricole vegetale au dimensiuni reduse, ci și cele care exploatează animale. În anul 2013, existau 561.840 exploatații agricole care dețineau un efectiv de 1.147.316 vaci pentru lapte, revenind, în medie, 2 capete pe exploatație (INS, 2013). Distribuția fermelor care dețineau vaci de lapte avea o frecvență ridicată în intervalul 1 - 2 capete (467.124 exploatații).

Sectorul vegetal

În perioada 1990 - 2014, suprafețele s-au redus, iar trendul este descrescător până în prezent, cu excepția anilor 2000 și 2005, în care, atât suprafața agricolă, cât și cea arabilă, au înregistrat creșteri, pe fondul investițiilor în exploatațiile agricole, realizate în perioada de preaderare la Uniunea Europeană din programele financiare europene. Ponderea terenului arabil în cel agricol s-a redus ușor, dar se menține încă la un nivel ridicat de 64%, care susține caracterul extensiv al agriculturii în țara noastră (tabelul 7.11).

Tabelul 7.11 Suprafețele agricole și arabile în anii 1990, 1995, 2000, 2005, 2010 și 2014

Specificare	UM	1990	1995	2000	2005	2010	2014
Suprafața agricolă	mii ha	14769	14797	14856	14741	14634	14630
Suprafața arabilă	mii ha	9450	9337	9381	9420	9404	9395
Ponderea suprafeței arabile în suprafața agricolă	%	64,0	63,1	63,1	63,9	64,3	64,2

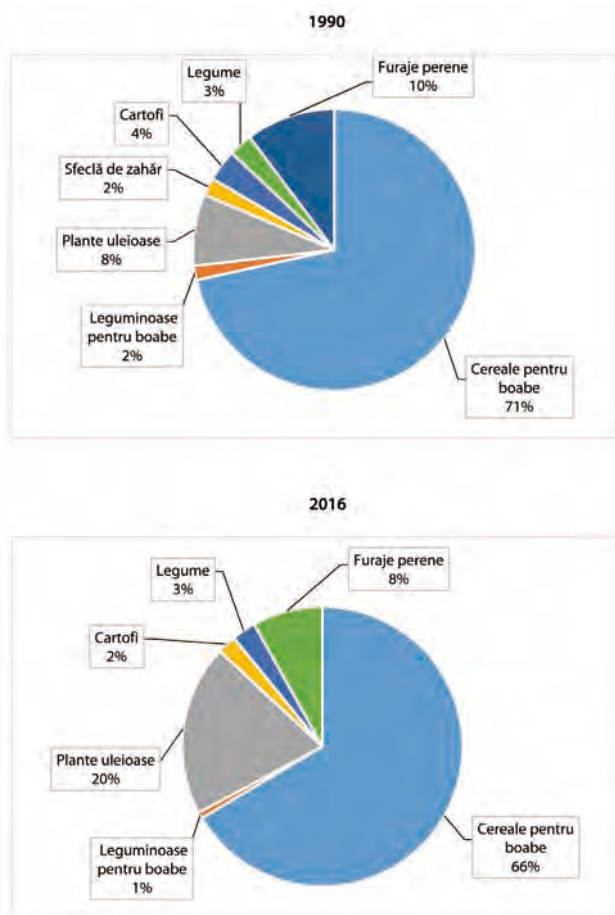
Sursa: prelucrarea datelor temponline <http://statistici.insse.ro/shop/>.

Suprafețele cultivate cu cereale au avut și continuă să aibă ponderi însemnate în suprafața arabilă în secolul al XX-lea (peste 60%). Principalele cereale cultivate sunt grâul, porumbul, orzul, orzoaica, ovăzul, secara și orezul. De la un an la altul, suprafețele cultivate cu principalele culturi în România variază foarte mult, cele mai semnificative amplitudini remarcându-se în cazul suprafețelor cultivate cu cereale și sfeclă de zahăr. Suprafețele cultivate cu legume, cartofi și tutun prezintă variații importante de la un an la altul.

Analizate în dinamică, se remarcă creșterea de aproximativ trei ori a suprafeței cultivate cu plante oleaginoase, de la 654,7 mii ha, în anul 1990, la 1.629,4 mii ha, în anul 2016. Cea mai semnificativă creștere a suprafeței a înregistrat-o cultura de rapiță, de la 13.064 ha, în anul 1990, la 455.953 ha, în anul 2016, creștere generată de cererea de biocombustibil de pe piața internațională. Această tendință de mărire a suprafeței cultivate cu rapiță a condus la modificări structurale ale suprafeței arabile, în favoarea plantelor oleaginoase și în defavoarea cerealelor.

Din punct de vedere structural, cele mai mari suprafețe se cultivă cu cereale, ponderea acestora în totalul suprafețelor cultivate fiind de 66%, în anul 2016, în scădere comparativ cu anul 1990, când cerealele se cultivau pe 71% din suprafață (figura 7.7). Plantele oleaginoase, floarea soarelui, rapiță și soia, se cultivă pe 20% din suprafață, comparativ cu anul 1990, când aceste culturi ocupau 8% din suprafața cultivată. Legumele, cartofii și leguminoasele pentru boabe și-au păstrat aproximativ aceleași ponderi în suprafața totală. Suprafața cultivată cu sfeclă de zahăr a scăzut, atât în mărime absolută, de la 162.675 ha, în anul 1990, la 24.924 ha, în anul 2016, cât și ca pondere în suprafața totală, de la 2%, în anul 1990, la 0,3%, în anul 2016.

Figura 7.7 Structura suprafețelor cultivate cu principalele culturi în anul 1990, comparativ cu anul 2016

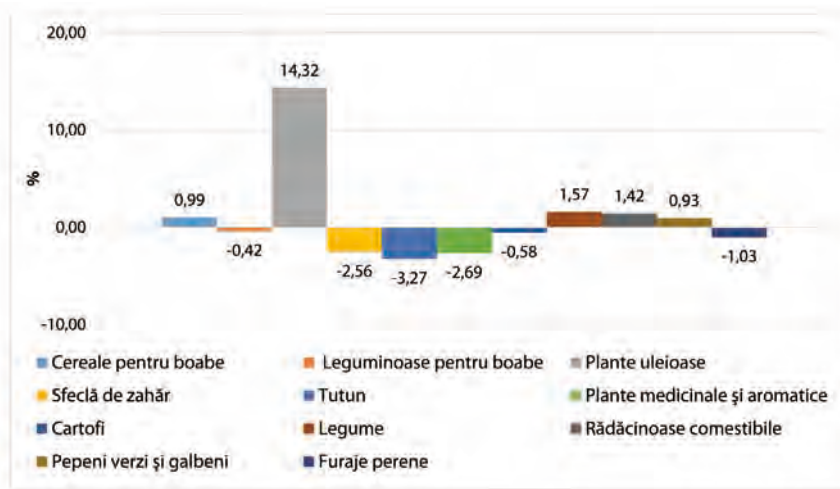

Sursa: prelucrarea datelor INS, 2018.

Producțiile totale au urmat același trend precum cel al suprafețelor, așa cum se poate observa în figura 7.8, în care sunt prezentate ritmurile medii anuale de modificare a producțiilor agricole. Producțiile de cereale, oleaginoase, legume, rădăcinoase și pepeni au crescut, în perioada 1990 - 2016, pe fondul creșterii randamentelor. Cea mai semnificativă modificare s-a înregistrat la producția de oleaginoase, aceasta crescând cu un ritm mediu de 14,32% pe an, din anul 1990 în anul 2016. Producțiile de cereale, legume, rădăcinoase și pepeni au crescut, în medie, cu un ritm mediu de 1% pe an, în același interval.

Producțiile de leguminoase pentru boabe, sfeclă de zahăr, tutun, plante medicinale și aromatice, cartofi și furaje perene s-au redus, pe seama suprafețelor mai reduse, la unele specii semnificativ - sfeclă de zahăr, tutun și plante medicinale.

Figura 7.8 Ritmurile medii anuale de modificare a producțiilor principalelor produse agricole vegetale, în România, 1990 - 2016 (% pe an)

Sursa: prelucrarea datelor INS, 2018.

Randamentele au avut un trend crescător la toate culturile, ceea ce a susținut menținerea și chiar creșterea producției totale, în ciuda reducerii suprafețelor. Se remarcă creșterea de 2 - 3 ori a producțiilor medii de rapiță, soia, sorg și orez. Grâul și porumbul, care ocupă cele mai mari suprafețe cultivate în arabil, au înregistrat randamente cu trenduri crescătoare, deși oscilante în perioada 1990 - 2016, în funcție de manifestarea factorilor climatici în fiecare an.

Agricultura perioadei 1990 - 2018 se caracterizează prin investiții majore în capitalul fix, finanțat, spre sfârșitul perioadei, de programele europene de dezvoltare rurală și de susținere a agriculturii. Numărul de tractoare a crescut de la 127.065 bucăți, în anul 1990, la 206.347 bucăți, în anul 2016, numărul plugurilor pentru tractor de la 73.159 bucăți la 161.307 bucăți, numărul cultivatoarelor mecanice de la 27.339 bucăți la 30.422 bucăți, iar numărul semănătorilor mecanice de la 35.778 bucăți la 80.701 bucăți, în aceeași perioadă. Există, însă, mai puține combine autopropulsate pentru recoltat cereale și furaje în anul 2016 comparativ cu anul 1990.

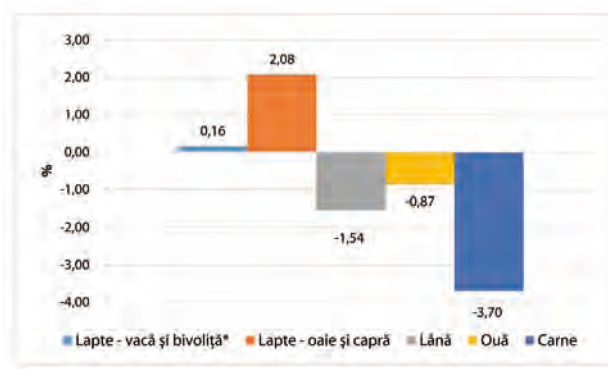
Sectorul zootehnic

Efectivele de animale au avut o dinamică oscilantă în perioada 1990 - 2016, cu tendință de scădere în cazul bovinelor, porcinelor, ovinelor, cabalinelor, păsărilor, și cu un trend crescător pentru caprine și familiile de albine. Față de anul 1990, efectivele de caprine și familiile de păsări au crescut cu 47%, respectiv 32%. Creșterile efectivelor de caprine și păsări s-au datorat susținerii financiare a acestor sectoare în perioada de programare 2007 - 2013, după aderarea României la Uniunea Europeană.

Efectivele de animale la sfârșitul anului 2016 erau de 2.049.713 bovine, 4.707.719 porcine, 9.875.483 ovine, 1.483.146 caprine, 519.906 cabaline, 75.689.800 păsări, 1.437.394 familii de albine și 297.436 iepuri.

În România, se produc 42 milioane hl de lapte de vacă și bivoliță, 6 milioane hl de lapte de oaie și capră, 22 mii tone de lână, 6182 milioane bucăți de ouă, 1.659.328 tone de carne greutate în viu. În perioada 1990 - 2016, producțiile de lapte de vacă, bivoliță, oaie și capră au crescut, iar producțiile de lână, ouă și carne s-au redus. Mărirea producției de lapte s-a realizat pe seama creșterii producției medii. Aceasta a crescut de la 2.063 l/cap, în anul 1990, la 3.198 l/cap, în anul 2003, pentru producția de lapte de vacă și bivoliță și de la 34 l/cap, în anul 1990, la 48 l/cap, în anul 2003, pentru producția de lapte de oaie, în condițiile în care efectivele de bovine și ovine s-au redus în aceeași perioadă. Creșterea randamentelor arată caracterul intensiv al agriculturii în domeniul zootehniei, comparativ cu activitățile agricole din sectorul vegetal, care se desfășoară, predominant, în sistem extensiv, pe dimensiuni teritoriale reduse și cu executarea lucrărilor preponderent manual.

Figura 7.9 Ritmurile medii anuale de modificare a producțiilor principalelor produse agricole animale, în România, 1990 - 2016 (% pe an)

*inclusiv consumul vițelilor.

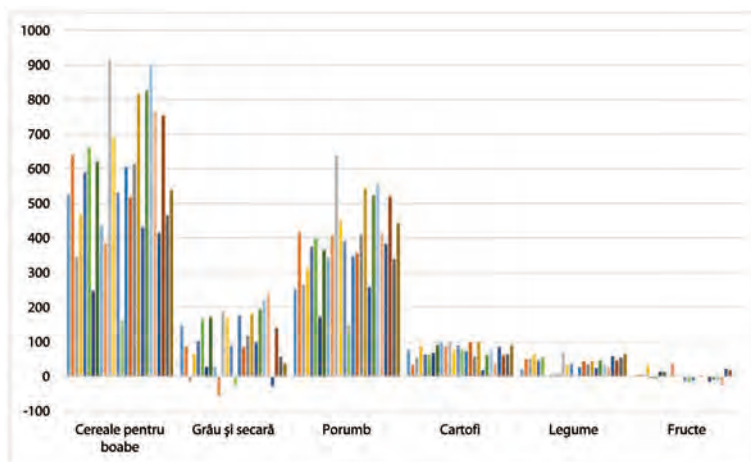
Sursa: prelucrarea datelor INS, 2018.

Agricultura - sursă de asigurare a securității alimentare

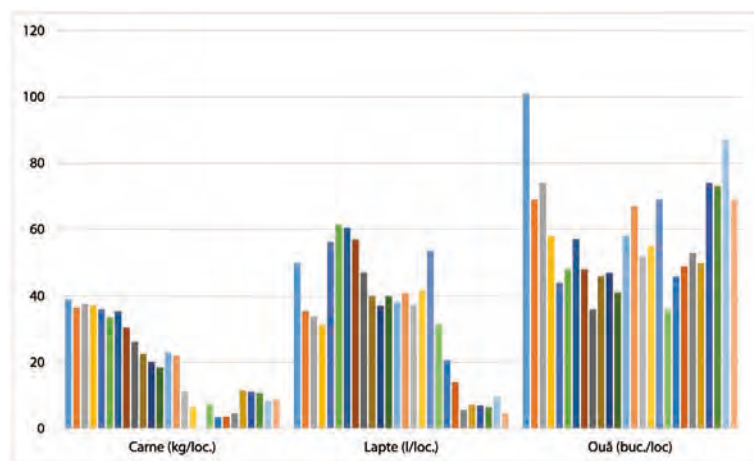
Agricultura este principalul furnizor de disponibilități energetice alimentare de origine vegetală și animală, din producțiile obținute în sectoarele vegetal și zootehnic.

Pentru a determina măsura în care producția agricolă internă satisface cerințele de consum ale populației în România, se analizează, comparativ și în dinamică, producția și consumul de produse agricole pe locuitor (figura 7.10).

Figura 7.10 Dinamica diferențelor dintre producția și consumul de produse agroalimentare de origine vegetală (a) (kg/locuitor) și animală (b) (kg,l,buc./locuitor) pe locuitor, 1990 - 2015

(a)

(b)

Sursa: prelucrarea datelor INS, 2018. Valorile pozitive indică faptul că producția pe locuitor este mai mare decât consumul pe locuitor.

Se observă că producția este mai mare decât consumul, la toate produsele agroalimentare de origine vegetală și animală. În medie, în perioada 1990 - 2015, diferențele dintre producție și consum sunt de 571 kg/locuitor la cerealele pentru boabe, 102 kg/locuitor la grâu și secară, 386 kg/locuitor la porumb, 72 kg/locuitor la cartofi, 36 kg/locuitor la legume, 19 kg/locuitor la carne, 33 l/locuitor la lapte și 58 bucăți/locuitor la ouă. Excepție fac fructele, la care se înregistrează diferențe negative cuprinse între 0,7 kg/persoană și 26 kg/persoană, în ultimii ani (2006 - 2015). Importurile de fructe vin în completarea producției interne, pentru a satisface cererea în extrasezon și a asigura diversitatea ofertei cu fructe pe care țara noastră nu le poate produce, dar pentru care există cerere pe piață. Diferențe negative între producție și consum se înregistrează, punctual, în anumiți ani, la legume, în anul 2007, la grâu și secară, în anii 1992, 1996, 2003 și 2007.

Diferențele pozitive dintre producție și consum arată că agricultura României produce și furnizează suficientă hrană pentru populație și asigură, în același timp, și disponibilitățile pentru industria prelucrătoare și export. Aceasta înseamnă că problemele neasigurării securității alimentare nu sunt de legate de disponibilitate, ci de accesul, atât fizic, cât și economic, al oamenilor la hrană (Istudor et. al., 2014, Ion, 2018).

Accesul fizic se realizează cu dificultate deoarece lipsește, din lanțul de aprovizionare, componenta de colectare a produselor agricole de la fermieri și nu există structuri de marketing în mediul rural care să facă legătura dintre producătorii agricoli și consumatori. Accesul economic al oamenilor la hrană se realizează, de asemenea, cu dificultate, în condițiile în care 15% din populația României trăiește cu mai puțin de 3 dolari pe zi, iar consumul mediu de produse alimentare corespunde unui buget de 3,28 dolari pe zi, în condițiile pieței agroalimentare din anul 2017 (Ion, 2018).

7.1.3 Agricultura din România în context internațional

Conform Food and Agricultural Organization, agricultura se confruntă cu provocări multiple legate de următoarele aspecte: să producă mai multe alimente și fibre pentru a hrăni o populație în creștere, cu o forță de muncă rurală mai mică, să furnizeze o cantitate mai mare de materii prime pentru producerea de biomasă, să adopte metode de producție durabile și adaptate la schimbările climatice etc.

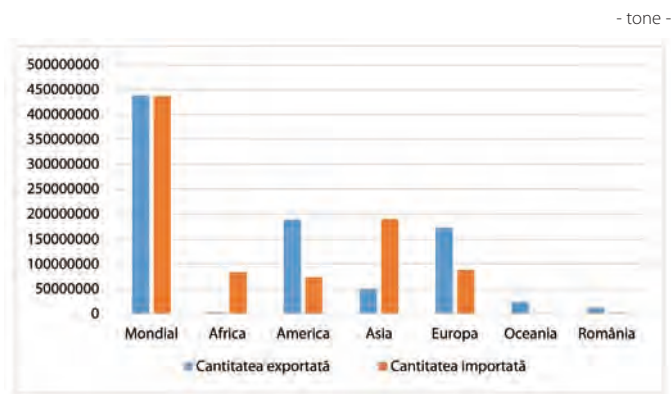
Valoarea producției agricole la nivel mondial, în anul 2016, a fost de 4,38 trilioane dolari, din care Asia contribuie cu 51,47%, urmată de America cu 31,41% și Europa cu 10,93%. În ceea ce privește contribuția României, valoarea producției agricole însumează 14,8 miliarde dolari, reprezentând o contribuție de 3,09% în Europa și 0,33% în lume (prelucrarea datelor FAOSTAT, 2018).

Având în vedere estimările privind creșterea populației la 9,1 miliarde de oameni în anul 2050, producția globală de alimente ar trebui să crească cu aproximativ 70%, iar cea de cereale ar trebui să crească cu aproape un miliard de tone (FAO, 2018). România deține o tradiție îndelungată în cultivarea cerealelor, prezentând condiții prielnice pentru acestea și un interes ridicat din partea fermierilor, deoarece circa 60% din terenul arabil este destinat acestor culturi. Cu o suprafață cultivată de 5,48 milioane hectare în anul 2016, țara noastră deține 4,49% din suprafața cultivată cu cereale din Europa și 0,76% din lume. În România, producția totală de cereale este de 21,27 milioane tone, reprezentând 4,29% din totalul înregistrat în Europa și 0,76% din lume.

În anul 2016, România înregistrează același randament la producția de cereale ca cel înregistrat la nivel mondial, respectiv 3,97 tone/hectar. Randamentul este puternic influențat de factorii biologici, meteorologici și tehnologici. În aceste condiții, America înregistrează cel mai mare randament, de 5,96 tone/hectar, iar cel mai scăzut este înregistrat în Africa, de 1,55 tone/hectar.

La nivel mondial, în anul 2016, a fost tranzacționată o cantitate de 875,13 milioane tone de cereale. Africa și Asia înregistrează un sold negativ al balanței comerciale la cereale, fiind nevoite a apela la importuri masive pentru a-și asigura securitatea alimentară a populației (figura 7.11). Asia se confruntă cu probleme demografice legate de numărul mare al populației, iar Africa de condiții mai puțin favorabile acestor culturi, fapt demonstrat și de randamentul scăzut. Cei mai mari exportatori de cereale sunt America și Europa. Cu o cantitate de 11,8 milioane tone de cereale exportate, România furnizează 6,85% din totalul înregistrat de Europa și 2,71% din totalul înregistrat la nivel mondial. La această categorie de produse, România înregistrează un sold pozitiv al balanței comerciale. În România, cantitatea importată de cereale este de 2,5 milioane tone, reprezentând 2,83% din totalul înregistrat în Europa și 0,57% din lume.

Figura 7.11 Cantitățile de cereale importate și exportate, la nivel mondial, pe regiuni geografice și în România, în anul 2016

Sursa: prelucrări date Food and Agriculture Organization.

Conform Raportului General al Uniunii Europene pentru anul 2016, agricultura din Uniunea Europeană oferă cetățenilor o varietate de produse alimentare și de bunuri publice de mediu de calitate și contribuie la îmbogățirea culturală și socială a zonelor rurale. Sectorul agroalimentar creează aproximativ 44 de milioane de locuri de muncă în UE, iar exporturile de produse agroalimentare ale Uniunii se ridică la peste 120 de miliarde de euro pe an.

Politica Agricolă Comună susține aceste măsuri cu un buget anual de aproximativ 59 de miliarde de euro, oferind sprijin pentru veniturile agricole, pentru fermierii care asigură protecția mediului și pentru alte activități care îmbunătățesc competitivitatea sectorului, utilizarea eficientă a resurselor și viața din zonele rurale.

În anul 2016, Uniunea Europeană a utilizat o suprafață agricolă de 178,75 mil. hectare. Pe primul loc se află Franța, cu o suprafață agricolă utilizată de 29,08 mil. hectare. România se situează pe locul 6 din Uniunea Europeană, cu 13,50 mil. hectare, reprezentând 7,56% din suprafața agricolă utilizată în Uniunea Europeană.

Conform datelor furnizate de Eurostat, în anul 2016, Uniunea Europeană deținea 178,75 mil. hectare și o populație totală de 510,27 mil. locuitori, ceea ce reprezintă o medie de 0,35 hectare/locuitor. Deși primele locuri la acest indicator sunt ocupate de state cu suprafețe agricole scăzute, precum Lituania, Letonia, Irlanda, Estonia și Bulgaria, acestea dețin și un număr redus al populației. Cu o populație totală de 19,6 milioane locuitori, din care 46,17% în mediul rural, România se situează pe locul 6, cu o suprafață agricolă de 0,68 hectare/locuitor (aproape dublu față de media Uniunii Europene).

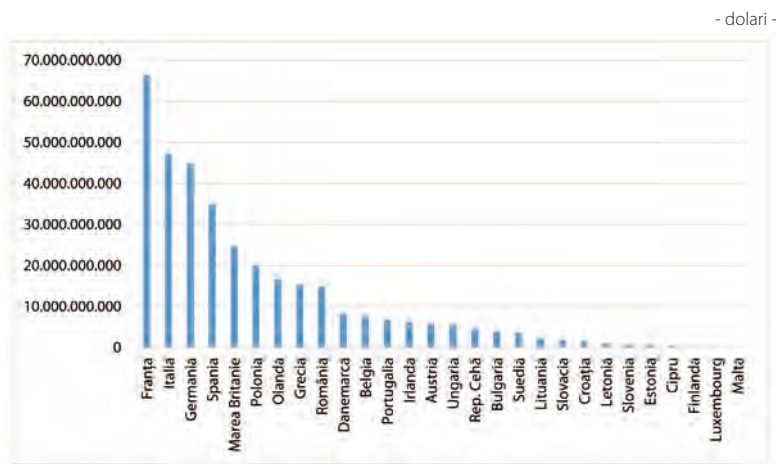
În Uniunea Europeană își desfășoară activitatea 10,46 milioane ferme, cel mai mare număr fiind înregistrat în România, 3,42 milioane ferme, reprezentând 32,69% din total, țara noastră fiind urmată de Polonia, cu 13,47%, și Italia, cu 10,9%.

Suprafața medie a unei exploatații agricole din Uniunea Europeană este de 16,5 hectare în anul 2016. Cea mai mare suprafață este întâlnită în Republica Cehă, 130,25 hectare/exploatație agricolă. La polul opus se află Malta cu 1,20 hectare/exploatație agricolă. România deține o dimensiune medie de 3,74 hectare/exploatație, în creștere față de anul aderării la Uniunea Europeană, datorită măsurilor de comasare a terenurilor agricole, precum și a creșterii atractivității pentru acest sector prin intermediul fondurilor europene pentru dezvoltare rurală.

Conform Direcției Generale pentru Agricultură din cadrul Comisiei Europene există mari diferențe între statele din EU15, cu o suprafața medie de circa 28,1 hectare/exploatație și cele 13 state care au aderat la Uniunea Europeană după anul 2004, cu o suprafață medie de circa 7,8 hectare/exploatație. Majoritatea exploatațiilor agricole din Uniunea Europeană dețin suprafețe mici, circa 66% din acestea dețin mai puțin de 5 hectare și doar 7% dețin mai mult de 50 hectare. Aproximativ 47% din cele mici (având mai puțin de 5 hectare) sunt localizate în România și 11% în Polonia (Farm Structures, DG Agri, 2018).

În anul 2016, valoarea producției agricole în Uniunea Europeană însuma circa 350 mld. dolari, Franța fiind statul membru cu cea mai mare valoare, respectiv 66,4 mld. dolari. Deși România se clasează pe locul 6 în ceea ce privește potențialul său agricol, reprezentat de suprafața agricolă, se constată că la valoarea producției agricole ocupă locul 9, cu 14,8 mld. dolari, reprezentând 4,22% din totalul UE (figura 7.12).

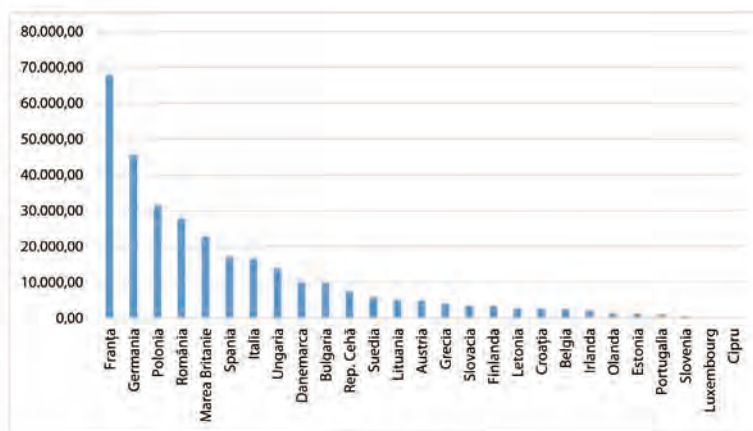
Figura 7.12 Valoarea producției agricole în statele membre ale Uniunii Europene, în anul 2016

Sursa: prelucrări date Food and Agriculture Organization.

Cerealele reprezintă principalele culturi în agricultura statelor membre. Uniunea Europeană a înregistrat o producție totală de cereale de 312 milioane tone, în anul 2017. De-a lungul timpului, Franța a fost și rămâne cel mai mare producător din UE, cu 67,77 milioane tone. În anul 2017, România a înregistrat o producție record la cereale, cu un total de 27,71 milioane tone, ajungând pe locul 4 în Uniunea Europeană (figura 7.13).

Figura 7.13. Producția totală de cereale în statele membre ale Uniunii Europene, în anul 2017 (mii tone)

Sursa: prelucrări date Eurostat.

În cazul producției medii de cereale, Uniunea Europeană înregistrează o creștere de 10% în perioada 2009 - 2017. Producția de cereale este puternic influențată de factorul climatic, cu atât mai mult în cazul României, care înregistrează oscilații ale randamentului la hectar pentru aceste culturi. În anul 2017, cu producții record la cereale, România înregistrează cea mai mare creștere a producției medii la hectar din Uniunea Europeană, cu 86,98% mai mare comparativ cu producția obținută în anul 2009. Această evoluție se datorează atât condițiilor climatice favorabile, cât și investițiilor din agricultură care contribuie la creșterea competitivității sectorului agroalimentar, precum și la dezvoltarea rurală.

Analiza datelor statistice confirmă ipoteza conform căreia România deține un potențial agricol ridicat comparativ cu alte state ale Uniunii Europene, prin suprafața agricolă totală și pe locuitor și prin nivelul ridicat al producțiilor de cereale, principalul produs ce asigură securitatea alimentară a populației și hrana pentru animale. Se remarcă, însă, diferențe negative între România și alte statele membre ale Uniunii Europene în ceea ce privește indicatorii structurali și ai randamentului. Aceste diferențe, însă, încep să se diminueze datorită infuziei de capital și susținerii financiare a dezvoltării rurale și a sectorului agricol, iar România se apropie, astfel, tot mai mult, de media competitivității agriculturii europene.

*

* *

Analizând agricultura României în ultimii 100 de ani, considerăm că țara noastră dispune de resursele agricole necesare asigurării securității alimentare, furnizării de materii prime pentru industria prelucrătoare și formării disponibilităților de export. Potențialul productiv al agriculturii se bazează pe suprafețele mari de teren agricol și pe diversitatea plantelor ce se pot cultiva și a speciilor de animale aclimatizate în această regiune. Tradițional, în România se cultivă cereale, plante oleaginoase și tehnice, legume, se plantează viță de vie și numeroase varietăți de pomi fructiferi. Speciile de animale exploatate în ferme sunt bovinele, porcinele, ovinele, caprinele, cabalinele și păsările.

Reformele structurale din secolul al XX-lea au condus la fragmentarea excesivă a proprietății și la formarea unor exploatații agricole de dimensiuni reduse, atât în domeniul vegetal, cât și în cel zootehnic. Această caracteristică a agriculturii îndepărtează țara noastră de performanța tehnică și economică a altor state europene, ceea ce face ca unele produse agroalimentare românești să fie necompetitive prin preț, pe piețele internaționale.

7.2 Silvicultura și exploatarea forestieră

Fondul forestier reprezintă (Legea nr. 26/1996 Codul Silvic) „totalitatea pădurilor, terenurilor destinate împăduririi, celor care servesc nevoilor de cultură, producție ori administrație silvică, iazurile, albiile pâraielor, precum și terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice, în condițiile legii, indiferent de natura dreptului de proprietate”.

Fondul forestier al României era la sfârșitul anului 2016 de aproximativ 6559 mii ha, conform INS, ceea ce reprezintă 27,5% din teritoriul țării noastre. Importanța deosebită a fondului forestier este evidentă, iar silvicultura a reprezentat pentru România, întotdeauna, una dintre activitățile cele mai atractive. Această atractivitate este dată atât de valoarea unică a pădurii în context social și de mediu, cât și de valoarea economică dată de exploatarea fondului forestier, precum și a fondului cinegetic ce îl însoțește.

Conform Ministerului Apelor și Pădurilor, România deține relevante suprafețe de păduri virgine și cvasivirgine, unele dintre acestea fiind incluse în arii protejate oficial constituite. Referitor la aceasta, în *Europas Wilde Wälder* (Mauthe, Henningsen, 2011) se afirmă că „în toate țările de est – europene mai supraviețuiesc, din păcate, numai puține păduri sălbatice (primare), dar o suprafață întinsă, de peste 50 000 ha de astfel de păduri mai există, încă, în România ... În Carpații Meridionali se mai păstrează – afirmau ei – încă, fâgete multiseculare. Aici întâlnim și unul dintre cele mai mari fâgete naturale din Europa (Izvoarele Nerei), cu arbori în vârstă de peste 400 de ani ... În Carpații românești întâlnim mari populații de urși, dar și de lupi, râși și pisici sălbatice, iar dintre păsări, acvila de munte, vulturul negru și vulturul sur”.

7.2.1 Silvicultura important furnizor de resurse regenerabile (funcțiile pădurii)

Silvicultura este important furnizor de resurse regenerabile, prin aceea că funcțiile pădurii determină un impact remarcabil asupra dezvoltării sustenabile a României. Luăm în calcul la aceste afirmații contribuția pădurii de la diminuarea amplitudinilor temperaturii la atenuarea fenomenelor meteorologice extreme, la stabilitatea solului și până la reducerea emisiilor de carbon și la retenția gazelor cu efect de seră.

De altfel, se consideră că pădurile au un dublu rol (Fankhauser, 1921; Jacquot, 1931; Negulescu, în Negulescu și Ciurac, 1959): fizico-geografic și antropo-geografic.

Figura 7.14 Rolul pădurilor

Sursa: Prelucrare după date culese de la Romsilva, iunie 2018.

Importanța pădurilor transcende numeroase domenii. România a avut ca activitate importantă, întotdeauna, silvicultura. Dintr-o perspectivă istorico-poetică, „codrul frate cu românul” l-a însoțit pe acesta în evoluția sa națională, în dezvoltarea sa socială. Din pădure a izvorât întotdeauna bogăție, sub diferite forme, cum ar fi:

- lemnul exploatat pentru construcții, ca biogaz, material de ambalare și transport;
- vânatul ce a fost valorificat;
- plantele ce au fost folosite pentru medicină și aromaterapie;
- zonele ce au fost utilizate pentru agrement.

Acestea sunt avantajele economice directe. Silvicultura este cea care orchestrează aceste detalii, cea care determină valoarea adăgată pe care o creează pădurea și exploatarea sa.

7.2.2 Suprafața pădurilor

Dintr-o **perspectivă geografică**, pădurile României se întind pe trei mari zone:

Zona alpină reprezentată de coamele munților începând cu înălțimea de 1700 m pe care se găsește o vegetație formată cu precădere din pajistea alpină, precum și din pădurile pitice formate din merișor, afini, salcii, care nu cresc mai mult din cauza vânturilor puternice, precum și a verilor foarte scurte, ce le impun treceri rapide de la flori la fructe. Acolo unde nu cresc acești arbori, se dezvoltă doar vegetație mică, plante și mușchi. Dintr-o perspectivă economică, această zonă creează valoare adăugată exclusiv în activitatea de creștere a animalelor și exploatarea fructelor de pădure.

Zona pădurilor reprezentată de tot ceea ce regăsim sub zona alpină, care acoperă și regiunea dealurilor și se pierde treptat spre zona de șes. În aceste păduri a căror vegetație se întrerupe iarna, există multe poiene. Zona pădurilor este reprezentată de zona pădurilor de conifere, zona pădurilor de fag, zona pădurilor de stejar și, fără a fi o zonă explicită, zona pădurilor albe.

Figura 7.15 Distribuția pe înălțime a tipurilor de păduri din România

Sursa: Prelucrare după date culese de la Romsilva, iunie 2018.

Zona pădurilor de conifere se găsește la altitudini de sub zona alpină și până la 1200 de metri, iar acolo, unde este foarte multă umbră, și până la 600 de metri. Aici întâlnim jneapănul, enuperul, molidul și bradul. Valoarea lor economică este crescută, deoarece în aceste păduri întâlnim aceste esențe utilizate în construcții și care au prețuri foarte mari.

Zona pădurilor de fag se găsește sub zona coniferelor și până la altitudini de până la poalele dealurilor. Imediat sub pădurile de conifere găsim păduri exclusive de fag. Cu cât coborâm, cu atât fagul se amestecă cu alte esențe, precum frasinul, carpenul, arțar, paltin etc. Pădurile de fag se găsesc cu precădere în Muntenia și Oltenia, iar în Moldova, datorită climei continentale, găsim mai mult mesteacăn.

Zona pădurilor de stejar ce se întinde de la poalele dealurilor, de acolo de unde se termină pădurea de fag, și până spre câmpie, unde, încet, se risipește și mai regăsim doar dumbrave sau pâlcuri de pădure, în special în zonele de precipitații abundente, precum în zona lacurilor și râurilor. Stejarul se amestecă aici cu carpenul, ulmul, arțarul, mărul și părul sălbatic și formează păduri ce sunt înconjurate de mărăcinișuri reprezentate de arbori spinoși. Evident, valoarea economică a pădurii de stejar este incomensurabilă, pe când mărăcinișurile nu constituie decât bariere de protecție și cheltuieli suplimentare în exploatarea pădurii. Cu toate acestea, toți acești arbuști sunt exploatați astăzi în medicina alternativă și aromaterapie, precum și industria cosmetică.

Zona așa numitelor păduri albe este reprezentată de arinișuri, formate din plopi, arini și salcii, și zăvoaie, formate din salcii. Valoarea lor economică este dată de exploatarea acestor zone pentru pescuit și agrement.

Și, nu în ultimul rând, există **zona stepelor** reprezentată de o fâșie care, îngustă la Vest, se lărgiște din ce în ce mai multe spre Est, pentru a atinge maximul ei de lățime în județele: lalomița, Buzău și Brăila, adică acolo unde este Câmpia Bărăganului.

Dintr-o **perspectivă cronologică**, pădurile României au cunoscut diferite întinderi și structuri de arbori.

A. Perioada 1886 - 1906

În această perioadă fondul forestier al României acoperea 15% din suprafața țării, cu mult sub ceea ce se regăsea în cazul altor state europene: Rusia avea 30%; Bulgaria 30%; Ungaria 29%; Austria 33%; Germania 26%. Cea mai mare parte a acestuia se regăsea în proprietatea particularilor, boieri și țărani liberi, iar 38,8% era deținută de către stat.

Tabel 7.12 Structura fondului forestier în România între anii 1886 - 1906

Proprietarul	Suprafața (hectare)	Ponderea în total (%)
Statul	1.065.528	38,8
Așezămintele publice	125.985	4,5
Domeniul coroanei	74.401	2,5
Particularii	1.492.841	54,1
Total	2.755.755	100

Sursa: Prelucrare după date de la Institutul Național de Statistică.

Structura esențelor la nivelul pădurilor statului, la nivelul acestei perioade, a fost următoarea: stejarul reprezenta 30,7% din totalul suprafeței cu păduri, fagul 26,3%, coniferele 16%, iar restul de 27% era format din diferite alte esențe.

În perioada de până la 1881, pădurea putea fi exploatată de către proprietari după voința individuală, neexistând reglementări clare în acest sens. Așa se și explică suprafața redusă cu păduri a României. Deși Regulamentul Organic prevedea unele reglementări pentru exploatarea pădurii, acesta nu a putut fi pus în practică foarte clar, deoarece corpul de agenți silvici prevăzuți de către acesta nu a fost înființat.

Prin înființarea Direcțiunii pădurilor în anul 1860, în cadrul Ministerului Cultelor inițial și apoi la Ministerul Finanțelor, ca prima autoritate ce avea drept scop administrarea și întreținerea pădurilor, s-a încercat o schimbare puternică în exploatarea arbitrară a pădurii, dar și aceasta a eșuat.

Ceea ce caracterizează această perioadă, cu precădere, este apariția *Codicelui Silvic* în anul 1881, care prevedea, pentru prima dată, reguli clare în exploatarea pădurii:

- pădurile erau împărțite în două categorii, supuse regimului silvic (pădurile Statului, ale Domeniului Coroanei, ale comunelor, ale așezămintelor publice, comunităților, bisericilor etc. Acelea dintre pădurile Statului sau așezămintelor publice ce se află în indiviziune cu particularii, pădurile particularilor, care sunt situate pe vârfurile și coastele munților, precum și acelea, care ar putea servi în regiunea muntoasă ca apărare a căilor ferate și șoselelor) cu o suprafață de 2 413 256 hectare și care aveau reguli clare de exploatare, și păduri nesupuse regimului silvic, cu o suprafață de 342 499 hectare;

- nicio pădure supusă regimului silvic nu putea fi defrișată, decât urmare a unei fundamentări foarte clare și detaliate a Serviciului pădurilor, cu aprobarea de la Consiliul de Miniștri și Rege; scopul acestei prevederi era acela de a nu mai despăduri România; se evidențiau în textele vremii, importanța existenței pădurii, sub forma unor idei precursore funcțiilor pădurii, precum și însemnătatea economică și socială a reîmpăduririi ce urma defrișării, cu respectarea normelor științifice;

- se prevedea ridicarea topografică a tuturor pădurilor statului, iar exploatarea ar fi fost posibilă doar după ce acest demers ar fi fost finalizat, precum și urmare a fundamentării printr-un „studiu sumar făcut de către siviculterii statului” (Institutul Național de Statistică).

Tabel 7.13 Organisme și atribuții pentru administrarea pădurilor

Admistrarea pădurilor	Organism	Conducere - atribuții
La nivel central	<i>Serviciu special</i> din Ministerul de agricultură, industrie, comerț și domenii <i>Consiliu tehnic al pădurilor</i>	inspector general silvic - executarea tuturor legilor și măsurilor privitoare la păduri. pe lângă Serviciul Special - consultat asupra tuturor chestiunilor referitoare la exploatarea pădurilor supuse regimului silvic, fie particulare, fie publice.
La nivelul teritoriului țării	96 de <i>ocoale silvice</i>	un agent silvic, ajutat de un număr oarecare de brigadieri și pădurari; <i>!În cazul când într-un ocol silvic se fac lucrări importante de împădurire sau de punere în valoare a pădurilor, atunci cu aceste lucrări este însărcinat în mod special câte un agent deosebit. Existau 155 de agenți superiori dependenți de serviciul silvic. Aceștia trebuia să poseadă studii superioare speciale de silvicultură făcute în țară sau în străinătate.</i>
La nivelul Ocolului Silvic	10 <i>regiuni silvice</i>	un inspector silvic, ajutat de 2 - 3 agenți de control.

Sursa: Conceptualizare proprie după informații publicate de Institutul Național de Statistică.

Această perioadă este caracterizată și de împăduririle masive ce au avut loc pentru a reface fondul forestier golit urmare a exploatării nefundamentate și arbitrară. Folosindu-se puieti de la cele 80 de pepiniere cu o suprafață de 68 de hectare, s-au împădurit în această perioadă 10330 de hectare atât în zona munților, cât și în zona de câmpie.

Tabel 7.14 Tablou recapitulativ al pădurilor Statului, administrate de stat, persoanelor morale și particularilor din România

	SUPRAFAȚA PĂDUROASĂ (HECTARE)				TOTAL
	PROP. STATULUI	PADURI ADM. DE STAT	PROPR. PERS. MORALE ETC.	PROPR. PARTICULARI	
Vechiul Regat	1243186		208621	1475650	2927457
Ardealul	619799	820863	831761	1354892	3627315
Bucovina	1617	16662	280088	161642	460009
Basarabia	213898			20306	234204
Total General	2078500	837525	1320470	3012490	7248985

Sursa: Prelucrare date de la Institutul Național de Statistică.

De remarcat este faptul că, la nivelul acelor ani, s-a fundamentat economic decizia de împădurire cu o anumită esență.

Tabel 7.15 Suprafețe împădurite în România în perioada 1884 - 1906

Zona	Suprafața (hectare)
Muntoasă	4000
Bărăgan	2962
Dobrogea	853
Alte zone	2515
Total	10330

Sursa: Prelucrare după date de la Institutul Național de Statistică.

Salcâmul a dovedit cea mai mare eficiență economică. Studiile vremurilor arată că, la o cheltuială făcută de 64 de lei hectarul a revenit, după 20 de ani, un venit de aproximativ 64 de lei (Institutul Național de Statistică).

La munte se exploatau, pe bază de licitație, 300 de mc de lemn din codru, iar din crâng între 150 și 250 de mc, iar veniturile încasate de către stat au fost de 6205931 lei și 6.205.931 lei și 81 de bani, adică câte 5 lei 82 bani de hectar. Ceea ce este, de asemenea, de remarcat pentru această perioadă, este faptul că, din aceste venituri se constituia un fond din care se finanțau reimpăduririle și „lucrări de punere în valoare a pădurilor statului”.

B. Perioada 1907 - 1938

Urmare a tuturor acțiunilor de împădurire amintite mai sus, la nivelul anului 1907, situația pădurilor nu era foarte diferită de perioada anterioară:

Tabel 7.16 Structura fondului forestier în România în anul 1907

Proprietarul	Suprafața (hectare)	Ponderea în total (%)
Statul	1085033	39,1
Așezămintele publice	125986	4,5
Domeniul coroanei	70188	2,5
Particularii	1492841	53,9
Total	2774048	100

Sursa: Prelucrare după date de la Institutul Național de Statistică.

Data fiind importanța silviculturii și a pădurilor, la nivel economic și social, au fost evidențiate statistic în perioada respectivă suprafețele ocupate cu păduri, până la nivelul județului, speciei, proprietarilor.

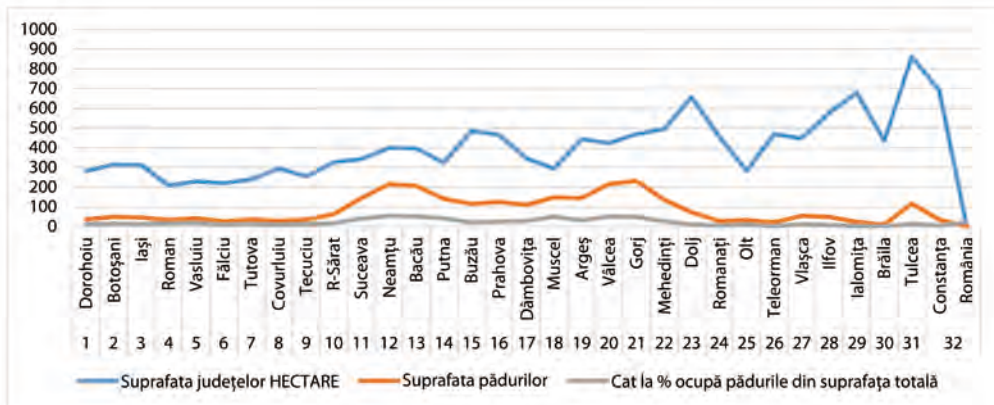
Tabel 7.17 Distribuția suprafeței în funcție de speciile pădurilor în Vechiul Regat

Nr crt	SUPRAFAȚA ÎN HECTARE			Din care, exemplu cu SPECIILE ȘI SUPRAFAȚA ÎN HECTARE, OCUPATĂ DE FIECARE										
	JUDEȚUL	Poeni și locuri goale	Împădurită	Totală a pădurii și golurilor	Brad	Fag	Gorun	Gârniță	Stejar pedunculat	Frasin	Ulm	Salcâm	Plop și salcie	Diverse
1	Argeș	2315	15312	17627	450	8691	1478	-	2358	-	-	-	15	1380
2	Bacău	1152	17076	18528	3219	7179	-	-	1287	-	5	-	1093	1173
3	Botoșani	39	590	629	-	-	-	-	279	47	25	-	-	205
4	Brăila	6	982	988	-	-	-	-	144	2	2	755	79	-
5	Buzău	150	1857	2007	259	575	-	-	721	-	40	66	2	88
6	Caliacra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Constanța	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Covurlui	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Dâmbovița	733	3795	4528	-	311	-	305	2176	91	168	-	111	583
10	Dolj	2924	9533	12457	-	-	548	1376	1228	89	84	3278	462	556
11	Dorohoi	516	4096	4612	-	1052	-	-	1426	-	-	-	882	176
12	Durostor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Fălciu	150	619	769	-	-	-	-	488	-	-	-	131	-
14	Fălticeni	4369	41071	45440	18161	10364	-	-	56	-	4	-	172	56
15	Gorj	920	3614	4534	-	171	1743	528	92	-	17	-	158	157
16	Ialomița	20	1723	1743	-	-	-	-	86	-	6	1	1493	137
17	Iași	76	1274	1350	-	107	-	-	539	52	141	-	67	273
18	Ilfov	615	5038	5653	-	-	-	949	705	62	235	10	975	695
19	Mehedinți	28	1096	1124	-	38	431	226	1	20	-	-	-	138
20	Muscel	224	2812	3036	335	996	-	-	231	3	-	-	72	71
21	Neamț	1702	14147	15849	3519	4005	-	-	1009	-	-	-	172	137
22	Olt	493	2150	2643	-	-	86	889	306	18	107	-	260	234
23	Prahova	5792	26299	32091	2630	17240	306	-	2317	-	7	-	25	1505
24	Putna	242	3254	3496	100	430	-	-	2329	5	5	-	16	154
25	Râmnicul Sărat	47	226	273	-	20	-	-	104	-	-	-	30	65
26	Roman	196	3916	4112	-	1302	-	-	420	23	120	-	78	1108
27	Romanați	255	4967	5222	-	-	1342	974	707	34	1	808	195	210
28	Tecuciu	-	231	231	-	38	-	-	-	-	-	-	168	25
29	Teleorman	172	1524	1690	-	-	-	384	491	151	49	-	75	233
30	Tulcea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31	Tutova	160	1004	1164	-	2	-	-	886	23	-	-	-	44
32	Vaslui	678	9220	9898	-	2659	-	-	888	318	45	-	482	1653
33	Vâlcea	362	2635	2997	237	970	501	16	65	-	-	-	17	208
34	Vlața	338	3586	3924	-	-	-	1067	628	38	116	14	193	167
Total în Vechiul Regat														
		24974	183647	208621	28910	56150	6441	6714	21967	968	1177	4932	7423	11431

Sursa: Date de la Institutul Național de Statistică.

Existau județe în Vechiul Regat ce nu aveau deloc suprafețe cu păduri, după cum existau și județe, ca Prahova, ce aveau din fiecare specie de arbori multe hectare acoperite. Evident, acest lucru se explică prin tipul întinderii vaste a acestui județ, ce se regăsește și în zonă de munte, și în cea de deal, precum și la șes.

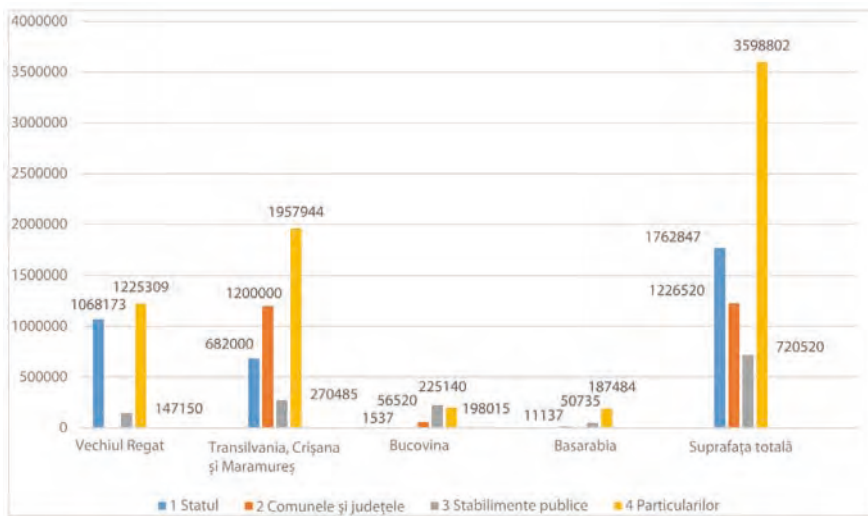
Figura 7.16 Suprafața pădurilor din România, pe județe, în anul 1907

Sursa: Prelucrare proprie după date de la INS.

O situație interesantă este în anul 1907, când se constată că sunt județe, precum Neamț, Bacău, Vâlcea, Gorj și Muscel, care au mai mult de jumătate din suprafața lor acoperită cu păduri. Aceste zone au și astăzi vaste întinderi de pădure. La polul opus se află câteva județe ce au o pondere a suprafeței de pădure în total suprafață mai mică de 10%, și anume: Covurluiu, Romanați, Teleorman, Ilfov, Ialomița, Brăila și Constanța. Fiind vorba de zone de la șes, este firească această situație. La o medie națională a acestei ponderi de 21,1%, doar 12 dintre cele 32 de județe ale României din anul 1907 se regăsesc peste acest prag, ceea ce se poate interpreta prin aceea că majoritatea județelor în acel moment avea o suprafață împădurită deficitară.

Figura 7.17 Repartizarea pe proprietăți a suprafețelor pădurilor în 1920

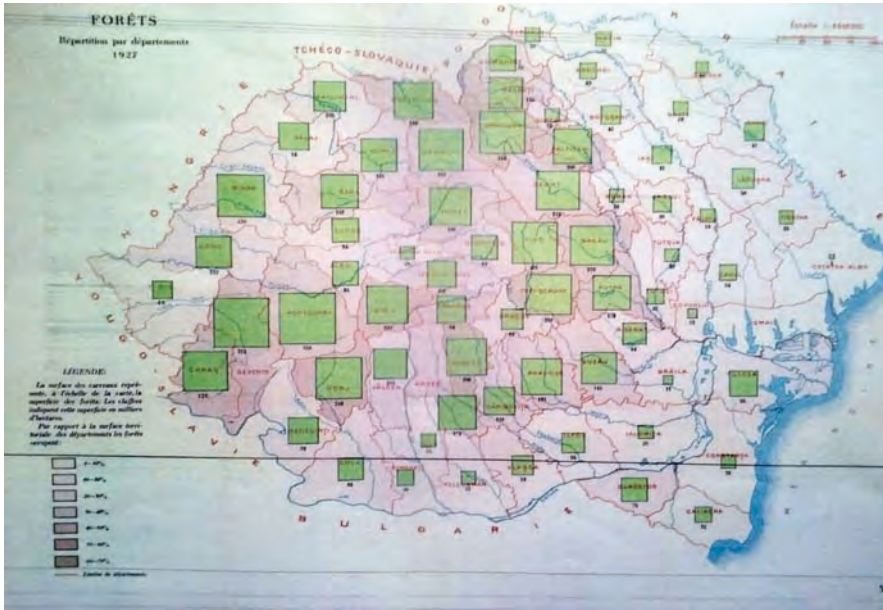

Sursa: Prelucrarea proprie după date de la INS.

Mergând pe firul istoriei, la nivelul anului 1920, repartizarea pe proprietari a pădurilor dezvăluie următoarea situație:

- cea mai mare pondere a pădurilor aflate în proprietatea privată se regăsea în Basarabia;
- cea mai mare pondere a pădurilor aflate în proprietatea stabilimentelor publice se afla în Bucovina;
- cea mai mare pondere a pădurilor aflate în proprietatea comunelor și județelor era în Transilvania;
- cea mai mare pondere a pădurilor aflate în proprietatea statului era specifică Vechiului Regat.

Figura 7.18 Repartizarea suprafețelor pădurilor în 1929

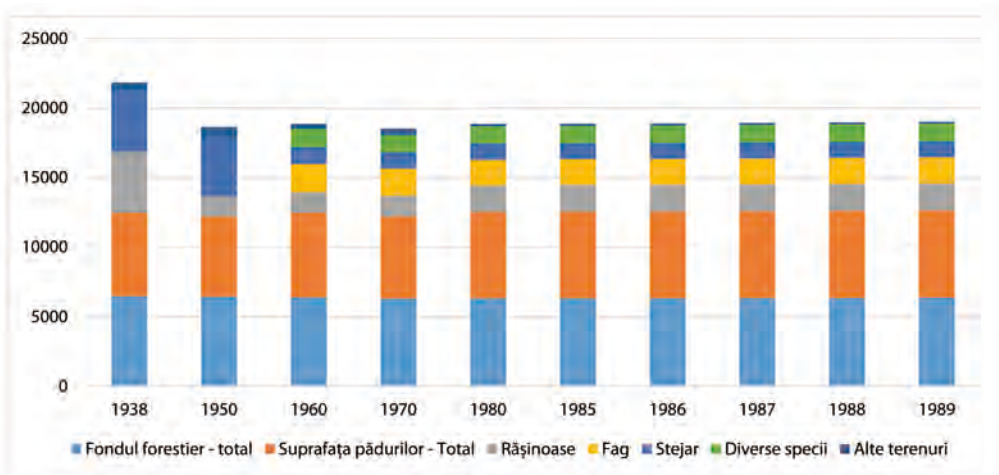
Sursa: „Ministere de l’Agriculture et des Domaines”, 1929, „L’agriculture en Roumanie, Album Statistique”, volum prezentat cu ocazia celui de-al XIV-lea Congres Internațional al Agriculturii și elaborat în limba franceză.

Se remarcă, însă, că statul are o pondere însemnată a suprafețelor acoperite cu păduri în toate regiunile istorice ale țării.

C. Perioada 1938 - 1989

Perioada 1938 - 1989 se caracterizează printr-o reducere a fondului forestier, dar se păstrează, în linii generale, ponderea fiecărei specii din cadrul acestuia.

Figura 7.19 Fondul forestier în perioada 1938 - 1989 (mii hectare)

Sursa: Prelucrarea proprie după date de la INS.

Ponderile pădurilor de rășinoase, de fag și de stejar, deși mult superioare în anii 1938 și 1950, se păstrează ulterior în proporții aproximativ egale și mai mici față de total, în perioada 1980 - 1989.

Tabel 7.18 Împăduririle în perioada 1938 - 1989 (hectare)

Anii	1938	1950	1960	1970	1980	1989
Reîmpăduriri și împăduriri	39780	60100	59757	50453	50254	41409
Plantații - Total	35325	50814	38624	49946	49030	41297
Rășinoase	14480	16484	18152	30016	28655	12831
Foioase	20845	34330	20472	19930	20375	28466
Semănături directe - Total	4455	9286	21133	507	1224	112
Rășinoase	2625	1597	18703	30	435	81
Foioase	1830	7689	2430	477	789	31

Sursa: Prelucrarea proprie după date de la INS.

Perioada 1938 - 1989 este caracterizată de următoarele elemente:

- ritmul împăduririlor a fluctuat: a crescut foarte mult spre anii 1960 - 1970, dar a suferit apoi o ușoară scădere spre anul 1989;
- structura împăduririlor s-a schimbat: în anul 1938 semănăturile directe au fost de 40 de ori mai mari față de anul 1989, dar cu aproximativ 6000 de hectare mai puține pentru plantații.

Cu toate acestea, ponderea împăduririlor pentru rășinoase și foioase se menține relativ constantă în toată această perioadă, cu excepția anului 1989, când plantațiile de foioase depășesc suprafața plantațiilor de rășinoase.

D. Perioada 1990 - 2018

Situația pădurilor din România, în context politic și istoric a fost una identică cu cea a agriculturii, în special a fondului funciar. După mai multe implementări legislative, suprafețe de păduri ce în perioada 1944 - 1989 au fost în exploatarea statului, au fost retrocedate proprietarilor. Primele retrocedări limitau suprafețele, respectiv Legea 18/1991 și Legea 1/2000. Ulterior, aceste limitări au fost înlăturate.

Tabel 7.19 Situația retrocedărilor de fond forestier la 30.09.2017

Suprafețe de terenuri cu destinație forestieră validate:		Suprafețe de terenuri cu destinație forestieră puse în posesie:	
- persoanelor fizice	1.411.035 ha	- persoanelor fizice	1.303.611 ha
- unităților administrativ teritoriale	970.600 ha	- formelor asociative de proprietate	748.197 ha
- formelor asociative de proprietate	765.762 ha	- unităților de cult	124.106 ha
- unităților de cult	129.201 ha	- unităților administrativ-teritoriale	958.579 ha
- unităților de învățământ	7.503 ha	- unităților de învățământ	7.295 ha
- Academia Română	16.887 ha	- Academia Română	16.412 ha
- Fundația Elias	2.989 ha	- Fundația Elias	2.006 ha
- altor persoane juridice	0 ha	- altor persoane juridice	0 ha
TOTAL GENERAL:	3.303.977 ha	TOTAL GENERAL:	3.160.206 ha

Sursa: Prelucrarea proprie după date de la Romsilva.

Cea mai mare pondere a suprafețelor retrocedate cu păduri se regăsesc la persoanele fizice, urmate de către unitățile administrativ teritoriale. Forța bogăției pe care o dă pădurea determină un comportament de solicitare de retrocedare foarte hotărât.

La nivelul anului 2017, în *Raportul anual al Romsilva* se specifică faptul că terenurile în curs de regenerare și plantațiile înființate în scopuri forestiere ocupau 23527 ha, din care cele destinate împăduririi 21256 ha; cele care servesc nevoilor de cultură silvică (pepiniere, solarii, plantație și culturi de plante-mamă) ocupau 3316 ha, cele care servesc nevoilor de producție silvică 3056 ha, administrație silvică (terenuri destinate asigurării hranei vânatului și producerii de furaje, terenuri date în folosință temporară personalului silvic) 31027 ha, terenuri ocupate de construcții și curțile aferente acestora 21124 ha, terenuri neproductive 46415 ha, ocupații si litigii 23663 ha, ocupări temporare 1021 ha, iazurile și albiile pâraielor 1403 ha și fâșia de protecție a frontierei 73 ha. Aceste terenuri totalizează o suprafață de 2,4% din fondul forestier național.

7.2.3 Exploatarea pădurilor

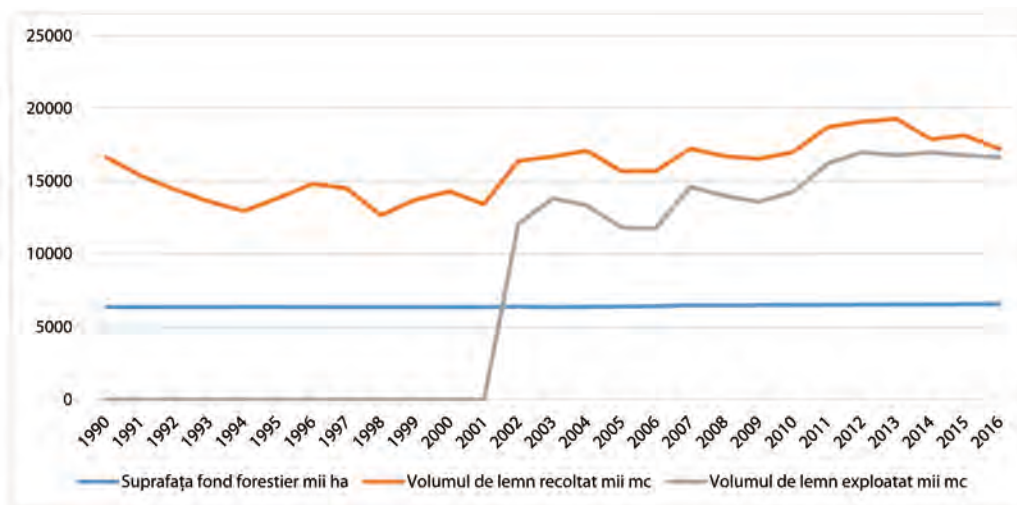
Exploatarea pădurilor din România a fost reglementată de mai multe prevederi legale, unele dintre ele deja amintite mai sus: „Orânduiala de pădure pentru Bucovina de la 1786”, „Codicele silvic de la 1881”, „Codul silvic român din 1910”, „Codul silvic din 1962”, „Codul silvic din 1996”, precum și noul „Cod silvic din 2008” (Dogaru Lucreția, 2012).

De altfel, abia după anul 1831, s-au impus reguli și norme de exploatare a pădurilor, până în acel moment proprietarii având drept total de decizie asupra pădurilor din proprietate. Această exploatare nereglementată este una dintre cauzele dispariției suprafețelor împădurite. Ulterior, după aprobarea Codului Silvic în anul 1881, s-au impus reguli de exploatare în acord cu economia forestieră, după cum deja s-a amintit. La acel moment, cea mai mare suprafață de pădure, 2.413.256 hectare, era destinată reglementărilor în exploatare, pe când restul suprafețelor împădurite, 342.499 hectare, și care aparțineau proprietarilor și erau situate în șes, nu erau vizate de acest regim juridic.

Astfel, se reconstituiau în mod organizat pădurile, prin amenajarea celor existente și împădurirea unor suprafețe noi, evidențiindu-se importanța economică a acestor împăduriri. Interesant pentru analiza economică este faptul că a fost cercetată cea mai productivă specie folosită pentru împădurire și exploatare, iar aceasta a fost, după cum deja s-a evidențiat, salcâmul. La nivelul acelor ani, o plantație făcând cu o cheltuială de 64 de lei hectarul, a putut da, după o trecere numai de 20 de ani, un venit de aproape 600 de lei, salcâmul fiind singura specie cu un asemenea randament, el fiind folosit atât drept combustibil, cât și pentru construcții.

La nivelul anilor 1906, se exploatau cu precădere păduri din zonele de șes, datorită accesului facil la pădure și existenței mai multor mijloace de transport și exploatare. Conform datelor INS „Venitul produs de pădurile Statului s-a ridicat în anul 1905 - 1906 la 6.205.931 lei și 81 de bani, adică câte 5 lei 82 bani de hectar.” Este de remarcat o măsură de politică publică în domeniu din acei ani: o parte din încasări, respectiv între 2 și 5%, erau păstrați de către stat și folosiți pentru amenajări și reimpăduriri. În acest mod s-a consacrat o creștere a valorilor pădurilor. Astfel la licitațiile ținute de la 13 Ianuarie 1905 până la 28 Octombrie 1906, pentru volumele ce s-au vândut în cursul acelor 2 ani, s-a obținut un preț total de 11.170.557 de lei, întrecând cu 5.151.605 lei, adică cu 85% cifra estimățiunii lor, care nu era decât de 6.018.952 de lei și cu 2.518.997 lei.

Figura 7.20 Evoluția fondului forestier, a volumului de lemn recoltat și exploatat

Sursa: Prelucrarea proprie după date de la INS.

Se constată că suprafața fondului forestier a rămas relativ neschimbată în perioada 1990 - 2016. Cu toate acestea, volumul de lemn recoltat a scăzut drastic din 1990 și până în 1994, după care a continuat o creștere anuală. O tendință cu totul diferită a avut-o volumul de lemn exploatat. Nu există date publicate pentru perioada 1990 - 2001, și tocmai de aceea, analiza începe ulterior anului 2001. Începând cu acest an, tendința generală a fost una evidentă: exploatarea se face cu volume din ce în ce mai mari.

De remarcat faptul că în anul 2016, din pădurile proprietatea statului administrate de Regia Națională a Pădurilor - Romsilva, s-a recoltat un volum total de 8,6 milioane mc masă lemnoasă.

La nivelul anului 2017, s-a aprobat recoltarea a 9560 milioane mc, iar pentru anul 2018, alte 9780 milioane mc masă lemnoasă. Cei care pot exploata din pădurile aparținând statului sunt decși printr-un proces de licitație, la sfârșitul lunii decembrie pentru anul următor.

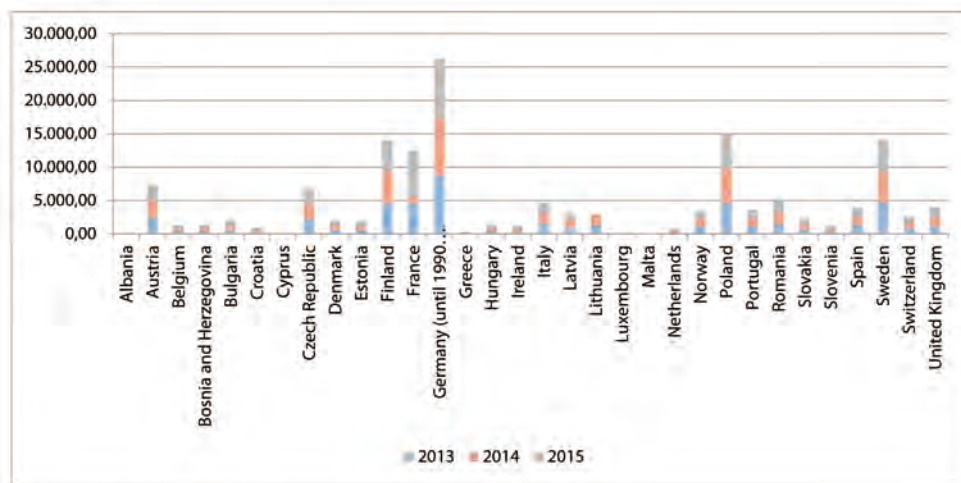
Tabel 7.20 Indicatori economici pentru silvicultura României în perioada 2010 - 2017

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Producția din silvicultură și activitățile secundare conexe (mil euro)	897.95	1,293.58	1,355.46	1,522.92	1,752.60	1,929.76	-	-
Ocuparea forței de muncă în silvicultură și industria forestieră (mii)	47.9	46.1	56.6	53.9	47.3	51.6	47.5	47.4
Cantitatea de lem exploatat din proprietatea statului (mii metri cubi)	7,367.39	7,475.80	7,992.60	8,879.37	8,874.63	7,655.48	7,625.43	-
Cantitatea de lem exploatat din proprietatea privată (mii metri cubi)	3,629.45	4,436.16	4,973.47	3,747.99	3,854.52	4,566.45	4,463.45	-

Sursa: Prelucrarea proprie după date de la Eurostat.

Prețurile de vânzare ale unui metru cub de masă lemnoasă sunt în anul 2018 de la 150 lei/kg, esențe slabe în județe sărace, precum Teleorman și Giurgiu, și 25 lei/kg de masă lemnoasă în județe cu o mai mare emancipare și cu putere de cumpărare mai mare, precum Arad, Alba, Satu Mare.

Figura 7.21 Evoluția producției din silvicultură și activitățile secundare în state europene, între 2013 - 2015

Sursa: Prelucrarea proprie după date de la Eurostat.

În comparație cu alte state europene, România se situează la mijlocul clasamentului în ceea ce privește producția din silvicultură și activitățile secundare între anii 2013 - 2015, pe locul opt, după state precum Germania, Polonia, Finlanda, Austria, Franța, Suedia, Cehia.

*

* *

Pădurile în sine, exploatarea lemnului, exploatarea spațiului pădurii au fost, în decursul istoriei, din ce mai ce mai atractive economic. Funcțiile pădurii s-au diversificat, iar exploatarea acestora a cunoscut noi dimensiuni și abordări, de la tehnologii moderne, la activități diferite de agrement. Valoarea adăugată pe care o creează pădurea cu multiplele ei funcții și posibilități de exploatare este în creștere de la an la an. Exploatarea pădurii trebuie, însă, să se bazeze pe principiul sustenabilității.

7.3 Mediul înconjurător

7.3.1 Istoricul protecției mediului

Protecția mediului în România trebuie să fie o prioritate a dezvoltării economice și sociale pentru asigurarea utilizării durabile a resurselor naturale. Intensitatea și complexitatea proceselor economice în condițiile actuale nu pot fi abordate decât în contextul echilibrului ecologic. Ignorarea echilibrului ecologic conduce la mari probleme de mediu. Mediul înconjurător și dezvoltarea economică sunt indisolubil legate, primul reprezentând locul în care trăim, iar cea de-a doua ceea ce facem pentru îmbunătățirea mediului în care trăim.

Potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române, mediul reprezintă „natura înconjurătoare alcătuită din totalitatea factorilor externi în care se află ființele și lucrurile”. O altă definiție o găsim în Legea protecției mediului, în care mediul înconjurător este ansamblul de condiții și elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul și subsolul, toate straturile atmosferei, toate materiile organice și anorganice, precum și ființele vii, sistemele naturale în interacțiune, cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv, valorile materiale și spirituale.

Interacțiunea dintre om și mediul natural a existat din cele mai vechi timpuri, cu mult înainte chiar de apariția statului și a dreptului (Duțu, 1998).

Istoria consemnează destul de târziu implicarea directă a dreptului la conservarea naturii. Primele acte legislative în domeniul mediului aveau ca obiectiv să ocrotească sănătatea omului prin combaterea epuizării resurselor naturale, precum apa potabilă, aerul, fauna și flora.

Apariția, dezvoltarea și constituirea legislației românești privind protecția mediului într-o ramură de drept autonomă și a dreptului mediului ca disciplină științifică au cunoscut o istorie relativ îndelungată, care a cunoscut mai multe etape cu caracteristici proprii.

În 1930 se elaborează prima Lege pentru protecția monumentelor naturii, completată în 1932 cu noi articole. În concepția legii, erau monumente ale naturii: „toate teritoriile, vietățile și artefactele neistorice, ce merită a fi considerate pentru folosință obștească actuală și viitoare”. În baza acestei legi s-a înființat Comisia monumentelor naturii, pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor, ce avea o serie de comisii regionale pentru Ardeal (1933), Oltenia (1936) și Moldova (1938). Activitatea acestor structuri a avut ca obiectiv principal cercetarea științifică, concretizată prin publicarea de studii, care au stat la baza declarării a 36 de rezervații naturale, cu o suprafață totală de cca. 15.000 ha și au fost trecute sub protecția legii 15 specii de plante și 16 specii de animale. În anul 1935 s-a înființat Parcul Național Retezat și alte rezervații cunoscute: Codrul secular Slatioara, Pădurea Letea (Delta Dunării) ș.a.

Primul act normativ în domeniul protecției mediului a fost Decretul Consiliului M.A.N. nr. 237/1950 privind ocrotirea naturii, care devine o problemă de stat. În același timp, Comisia monumentelor naturii s-a reorganizat și a fost plasată sub autoritatea Academiei Române. În locul fostelor comisii regionale au fost create subcomisii pe lângă filialele Academiei de la Cluj (1955), Iași (1956) și Timișoara (1959).

Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri (Raportul anual privind Starea Mediului în România, 2015) se împuterniceau comitetele executive ale Consiliilor populare județene să adopte, la propunerea Comisiei monumentelor naturii, măsuri provizorii pentru ocrotirea florei, faunei, depozitelor fosilifere etc. de pe teritoriul județului, prin declararea unor rezervații naturale. Ca urmare a intensificării acțiunilor de ocrotire a naturii, numărul rezervațiilor naturale a crescut în 1965 la 130, cu o suprafață totală de 75.000 ha. Sub raport legislativ, în anul 1973 s-a adoptat Legea privind protecția mediului ca o reglementare-cadru, care a consacrat regimul juridic general al ocrotirii mediului, inclusiv crearea unor instituții adecvate. Ulterior s-au elaborat mai multe legi sectoriale, cum sunt: Legea apelor, Legea privind fondul funciar etc. De asemenea, au fost instituite o serie de reglementări speciale referitoare la substanțele toxice, activitățile nucleare etc.

S-au elaborat și investit cu putere de lege o serie de programe privind gestiunea resurselor naturale și a unor tipuri de ecosisteme relevante precum: „Programul național de perspectivă pentru amenajarea bazinelor hidrografice” și „Programul național pentru conservarea și dezvoltarea fondului forestier în perioada 1976 - 2010” etc. Sub raport instituțional, în 1974 s-a creat Consiliul național pentru protecția mediului, ca organ central al administrației de stat. Caracterul prea general al acestor reglementări, nealiniat la convențiile internaționale în domeniu și absența unor măsuri adecvate de implementare de natură instituțional-administrativă și economică au făcut ca eficiența lor pentru ocrotirea mediului să fie diminuată.

De asemenea, reglementările juridice în materie de mediu nu și-au găsit reflectarea corespunzătoare în celelalte ramuri ale dreptului (civil, administrativ, penal etc.), ceea ce a făcut ca impactul lor social să fie scăzut. Slaba preocupare a autorităților privind aplicarea legislației de mediu și preeminența absolută a factorilor economici a condus la neglijarea dimensiunii ecologice în procesul de dezvoltare economico-socială.

Perioada 1990 - 2000 a fost marcată de trecerea la economia de piață și proprietatea privată, ceea ce a influențat modul de abordare a problematicei mediului. După 1989 s-a declanșat procesul de tranziție legislativă, cu caracter corectiv, cu abrogarea multor acte normative și armonizarea noii legislații cu prevederile convențiilor și tratatelor internaționale în domeniul mediului. Procesul de legiferare s-a dovedit deosebit de anevoios și contradictoriu. Astfel, pentru modificarea vechii legislații în sensul noilor realități ale tranziției s-au emis o serie de hotărâri de guvern cu caracter sectorial (importul unor categorii de deșeuri periculoase, protecția apelor de suprafață etc.), care s-au dovedit a fi insuficiente, în lipsa unei legi-cadru în materie.

Trecerea de la dominația absolută a proprietății publice (de stat), la cea a proprietății private, în special în domeniul funciar, dar și în alte sectoare ale economiei, a implicat și stabilirea unui nou tip de raporturi între proprietate și protecția mediului. În acest sens Constituția din decembrie 1991 a stabilit ca: „dreptul de proprietate obliga la respectarea sarcinilor privind protecția mediului”. După cca. patru ani, la 30 decembrie 1995 s-a adoptat o nouă Lege a protecției mediului nr. 137/1995 ca lege-cadru în materie. Ea a prevăzut adoptarea a 17 legi sectoriale. Astfel, au fost promovate noi reglementări: în domeniul forestier, al protecției și gestionării apelor, al regimului de desfășurare a activităților nucleare, al protecției atmosferei, al regimului zonelor protejate, al gestionării deșeurilor, al controlului poluării, ș.a. Noua legislație consacră concepția europeană conform căreia protecția mediului este „un obiectiv de interes public major” și este element fundamental al Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă.

Completând lacunele Constituției din 1991, Legea nr. 137/1995 recunoștea în mod expres dreptul tuturor persoanelor la un mediu sănătos (art. 5). De asemenea, printre altele, ea consacră un regim special de răspundere juridică pentru prejudiciul ecologic, bazat pe două trăsături: caracter obiectiv, independent de culpa și răspunderea solidară în cazul pluralității autorilor, instituia, în plus, obligativitatea asigurării pentru daune ecologice în cadrul activităților generatoare de risc major și recunoștea dreptul la acțiune în justiție organizațiilor neguvernamentale ecologiste. S-a produs o evoluție rapidă și la nivel instituțional, unde s-a optat pentru o structură dezvoltată pe trei ramuri: protecția mediului, resursele de apă, păduri, menținută indiferent de denumirea folosită, până în ianuarie 2001, când domeniul pădurilor a fost trecut la Ministerul Agriculturii, situație menținută ulterior.

Ca drepturi-garanție au fost stipulate: accesul la informațiile privind calitatea mediului, dreptul de a se asocia în organizații de apărare a calității mediului, dreptul de consultare în vederea luării deciziilor privind dezvoltarea politicilor, legislației și a normelor de mediu, eliberarea autorizațiilor de mediu, inclusiv pentru amenajarea teritoriului și urbanism, dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul unor asociații, autorităților administrative sau judecătorești în vederea prevenirii sau în cazul producerii unui prejudiciu direct sau indirect, dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit. În procedural a fost consacrată obligația tuturor persoanelor fizice și a persoanelor juridice de a proteja mediul. Organizațiilor neguvernamentale li s-a recunoscut dreptul la acțiune în justiție în vederea conservării mediului, indiferent cine a suferit prejudiciul.

Din 2000 până în prezent, în urma revizuirii Constituției s-a realizat un suport legislativ care conferă dreptul oricărei persoane la un mediu sănătos și echilibrat ecologic „și în mod corelativ îndatorirea persoanelor fizice și juridice de a proteja și ameliora mediul”. Totodată s-a stipulat că „Dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului”. Armonizarea legislației naționale cu Acquis-ul comunitar de mediu în procesul de preaderare a României la UE a contribuit la o reformă masivă a dreptului național al mediului. Pentru țara noastră armonizarea legislației reprezintă o obligație asumată prin Acordul European instituind o asociere între România pe de o parte, Comunitatea europeană și statele membre, pe de altă parte. Potrivit art. 70 din Acord, aproximarea legislației va urmări, printre altele, reglementările din domeniul nuclear, transport și mediu. Documentul de poziție privind capitolul 22 - Protecția mediului a fost aprobat de către Guvernul României la 18 octombrie 2001, iar negocierile asupra sa s-au deschis în cadrul Conferinței de aderare România-Uniunea Europeană de la Bruxelles din 21 martie 2002. Poziția comună solicita României asigurarea conformării cu prevederile Acordului European de asociere din 1993 și a Parteneriatului de aderare.

Din punctul de vedere al strategiei de preaderare România a acceptat integral acquisul comunitar privind capitolul 22 - Protecția mediului, în vigoare la 30 iunie 2003 și s-a angajat să implementeze prevederile acestuia până la data aderării, cu excepția a 11 acte normative comunitare vizând calitatea aerului și schimbărilor climatice, managementul deșeurilor, calitatea apei, precum și controlul poluării industriale și managementul riscului, pentru care s-au solicitat perioade de tranziție între 3 și 15 ani.

În contextul preocupărilor de preluare a Acquisului comunitar de mediu în procesul de pregătire a aderării la UE s-a înscris și adoptarea Ordonanței de urgență nr. 195/2005 privind protecția mediului. În ceea ce privește conținutul său, Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 constituie, în mare parte, un regres în raport cu Legea-cadru anterioară nr. 137/1995 (de exemplu, în privința principiilor, regimul răspunderii pentru prejudiciu ecologic etc).

7.3.2 Protecția biodiversității în România

Conform Convenției privind diversitatea biologică, semnată la Rio de Janeiro în 5 iunie 1992, la care România a aderat prin Legea nr. 58/1994, prin biodiversitate înțelegem varietatea de expresie a lumii vii, variabilitatea organismelor vii din toate sursele, inclusiv, a ecosistemelor terestre, marine și a altor ecosisteme acvatice și a complexelor ecologice din care acestea fac parte; aceasta include diversitatea genetică, a speciilor, a ecosistemelor și diversitatea etno-culturală. Zonele de vegetație din România (figura 7.22) sunt importante pentru „serviciile ecosistemelor”, adică serviciile pe care le furnizează mediul natural: reglarea climei, apa și aerul, fertilitatea solului și producția de alimente, combustibil. Conservarea biodiversității reprezintă, în perioada actuală, una dintre problemele principale la nivel global însă, în ultimul timp, aceasta devine din ce în ce mai acută din cauza intensificării impactului uman asupra biosferei. În acest context, menținerea biodiversității reprezintă o condiție esențială, nu numai pentru asigurarea vieții generațiilor prezente, dar și pentru generațiile viitoare, deoarece ea contribuie la menținerea unei calități a mediului necesară asigurării stării de sănătate și bunăstării populației umane.

Figura 7.22 Zonele de vegetație din România

Sursa: „Ministere de l'Agriculture et des Domaines”, 1929, „L'agriculture en Roumanie, Album Statistique”, volum prezentat cu ocazia celui de-al XIV-lea Congres Internațional al Agriculturii și elaborat în limba franceză.

România are cea mai mare diversitate biogeografică dintre țările europene: cinci din cele zece regiuni biogeografice ale Europei se regăsesc pe teritoriul României iar două dintre acestea (regiunea stepică și regiunea pontică) se regăsesc exclusiv în România.

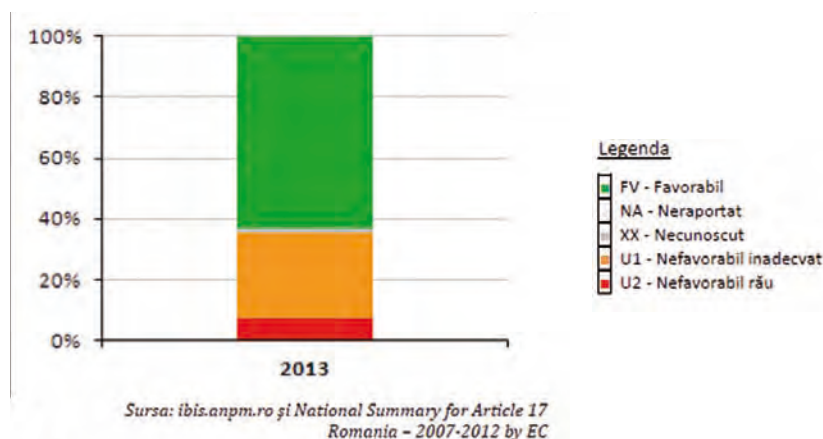
În anul 1928 a avut loc primul Congres Național al Naturaliștilor din România, în cadrul căruia s-au dezbătut probleme referitoare la ocrotirea naturii în țara noastră, instituirea unei legi pentru crearea rezervațiilor naturale și pentru ocrotirea monumentelor naturii și constituirea primului Parc Național. În anul 1935 s-a înființat Parcul Național Retezat, cu o suprafață de 100 km². Prin includerea sa în Lista Națiunilor a parcurilor naționale și a rezervațiilor analoge, întocmită de Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii IUCN, Parcul Național Retezat a dobândit un binemeritat prestigiu (Botnariuc, 1985). Delta Dunării a primit, de-a lungul timpului, mai multe recunoașteri naționale și internaționale din punct de vedere al protecției naturii. În 1938, Pădurea Letea, din Delta Dunării, a fost

declarată Rezervație naturală. În perioada anilor 50 au mai fost declarate în Delta Dunării arii naturale protejate în suprafață totală de 40.000 ha. În 1978, zona Roșca - Buhaiova - Hrecisca a fost declarată Rezervație a biosferei. Din 1990, Delta Dunării a fost declarată Rezervație a biosferei, în cadrul Programului UNESCO „Omul și Biosfera”. Tot în această perioadă, Delta Dunării a fost recunoscută ca zonă umedă de importanță internațională, în special ca habitat al păsărilor de apă, în cadrul Convenției Ramsar, iar o suprafață de 340.000 de hectare, a fost recunoscută ca parte a patrimoniului natural universal în cadrul Convenției UNESCO de protejare a patrimoniului universal cultural și natural.

România a participat continuu la politica internațională de mediu, semnând și ratificând cele mai importante convenții, rezoluții, declarații și acorduri de mediu. Astfel, a participat la: Conferința Națiunilor Unite pentru Protecția Mediului Înconjurător, Stockholm 1972; în 1992, la Conferința Națiunilor Unite de la Rio de Janeiro, ratificând, în 1994, Convenția Diversității Biologice; în anul 2002, la Conferința Națiunilor Unite de la Johannesburg.

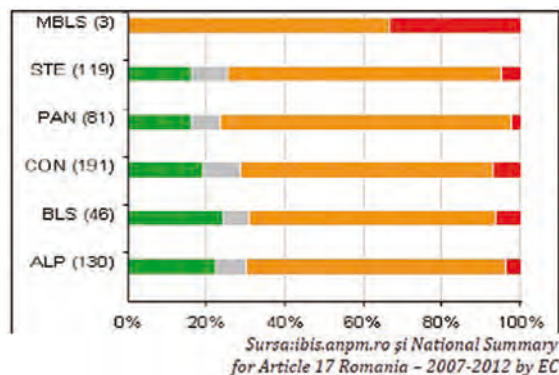
În România, ecosistemele naturale și seminaturale reprezintă aproximativ jumătate din suprafața țării, cealaltă jumătate fiind ocupată de ecosistemele agricole, și infrastructura construită. În perioada 2007 - 2012, s-a realizat o evaluare generală a habitatelor de interes comunitar din România conform figurii 7.23.

Figura 7.23 Evaluarea statutului de conservare a habitatelor

Se observă că, în ansamblu, habitatele din România evaluate și raportate sunt într-un procent de peste 60% într-un statut de conservare favorabil și aproximativ 7% dintre ele au fost evaluate cu „statut total nefavorabil”. Distribuția pe regiuni biogeografice a statutului de conservare a habitatelor de interes european din România este evidențiată în figura de mai jos.

Figura 7.24 Statutul de conservare a habitatelor de interes european din România pe regiuni biogeografice, perioada de raportare 2007 - 2012 (%)

Legendă:

1. Regiunea biogeografică alpină (ALP)
2. Regiunea biogeografică pontică (BLS)
3. Regiunea biogeografică continentală (CON)
4. Regiunea biogeografică panonică (PAN)
5. Regiunea biogeografică stepică (STE)
6. Marea Neagră (MBLS)

Notă: Numărul din fiecare paranteză corespunde numărului de evaluări la nivelul fiecărei regiuni biogeografice pentru perioada de raportare 2007 - 2012.

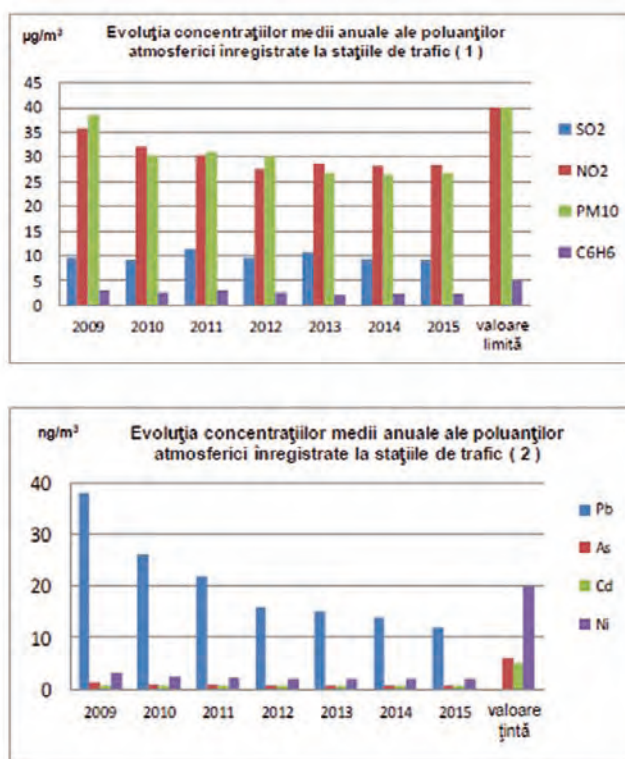
Conform datelor raportate de România se observă că în regiunea alpină se regăsesc cele mai multe habitate al căror statut de conservare este favorabil, regiune urmată în ordine de regiunile biogeografice: continentală, panonică, stepică, pontică.

7.3.3 Analiza factorilor care influențează starea biodiversității

7.3.3.1 Calitatea aerului

Majoritatea poluanților atmosferici provin din arderi, combustii generatoare de energie, activități industriale, care conduc la emisii de substanțe și particule care se degajă în atmosferă putând atinge concentrații nocive. Prevenirea și combaterea poluării atmosferei este o problemă de actualitate, de importanță vitală, iar mijloacele tehnice și științifice implicate trebuie să fie dintre cele mai moderne și bine fundamentate atât pe plan economic, cât și pe plan politic și juridic. Instrumentele tehnice utilizate pentru înregistrarea datelor privind concentrațiile medii anuale, ale poluanților atmosferici (NO₂, SO₂, PM₁₀, C₆H₆, Pb, Cd, Ni, As) în raport cu valoarea limită anuală, sunt analizoarele din stațiile de monitorizare. Tendințele privind concentrațiile medii anuale ale anumitor poluanți atmosferici din perioada 2009 - 2015 înregistrate la diferite tipuri de stații de monitorizare a calității aerului din RNMCA sunt prezentate în figurile 7.25 și 7.26.

Figura 7.25 și 7.26 Evoluția concentrațiilor medii anuale ale poluanților atmosferici (NO₂, SO₂, PM₁₀, C₆H₆, Pb, Cd, Ni, As) înregistrate la stațiile de trafic în perioada 2009 - 2015

Sursa: Raport anual privind Starea Mediului în România pe anul 2015, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, 2016.

Din analiza datelor prezentate în figurile 7.25 și 7.26 se constată că pentru perioada 2009 - 2015, la toți poluanții luați în studiu pentru stațiile de trafic, există o tendință generală de reducere a concentrațiilor medii anuale, care de regulă s-au situat sub valorile limită/valorile țintă. Poluanții care depășesc valorile limită sunt în general PM₁₀ și NO₂ (pentru poluarea din trafic). Mai rar se înregistrează valori depășite la CO, SO₂ și pentru O₃, însă în general mai reduse față de numărul total al depășirilor admise. Din analiza datelor privind dispersia poluanților în atmosferă, apreciem că există zone care sunt expuse riscului accentuat al poluării, în special acelea cu densitate mare a clădirilor și cele cu circulație intensă. Poluarea atmosferică este o problemă complexă, deoarece este un fenomen extins, generat de multe activități, cum ar fi activitatea industrială și de producere a energiei, arderea combustibililor fosili, intensificarea traficului, etc.

7.3.3.2 Calitatea apei

Modificările caracteristicilor hidromorfologice ale cursurilor de apă (schimbări ale cursurilor naturale, schimbări ale regimului hidrologic, deteriorarea biodiversității acvatice, etc.) sunt rezultatul prezenței presiunilor hidromorfologice care au un impact semnificativ asupra stării ecosistemelor acvatice și contribuie la neatingerea obiectivelor de mediu ale corpurilor de apă.

În tabelul următor se prezintă evoluția procentuală a clasificării corpurilor de apă, la nivel național, pentru o perioadă de zece ani (2004 - 2013), observându-se că predomină corpurile de apă naturale.

Tabelul 7.21. Clasificarea corpurilor de apă la nivel național în perioada 2004 - 2013

Anul	Categorია corpului de apă			Total
	% nr. corpuri de apă naturale	% nr. corpuri de apă artificiale	% nr. corpuri de apă puternic modificate	
2004	76,91	2,07	21,03*	100
2007	82,11	2,79	15,09	100
2012	80,86	3,01	16,13	100
2013	81,64	2,43	15,93	100

* inclusiv corpurile de apă considerate posibil a fi puternic modificate, conform nivelului de informații disponibile la acel moment (2004)

(Sursa datelor: Administrația Națională „Apele Române”, evaluări conform cerințelor art. 5 și 13 ale Directivei Cadru Apă 2000/60/CE)

În România, precipitațiile au scăzut cu o rată de 30 mm pe deceniu, între anii 1961 și 2006. Studiile la scară continentală pentru Europa estimează că, probabil, precipitațiile medii anuale vor scădea cu 5 - 20% în Europa de Sud și Mediterana în perioada 2071 - 2100, în comparație cu perioada 1961 - 1990. În corelație cu schimbările în regimul precipitațiilor, debitele anuale ale cursurilor de apă cresc în nord și scad în sud și se estimează că această tendință se va accentua în viitor. Sunt estimate de asemenea schimbări mari ale ciclicității, cu debite reduse vara și ridicate iarna în România.

În general, impactul schimbărilor climatice asupra României include o posibilă creștere a valurilor de frig, a valurilor de căldură, a inundațiilor puternice, a alunecărilor de teren, a formării barajelor de gheață pe cursurile de apă, a daunelor provocate de frig și a avalanșelor.

7.3.3.3 Calitatea solului

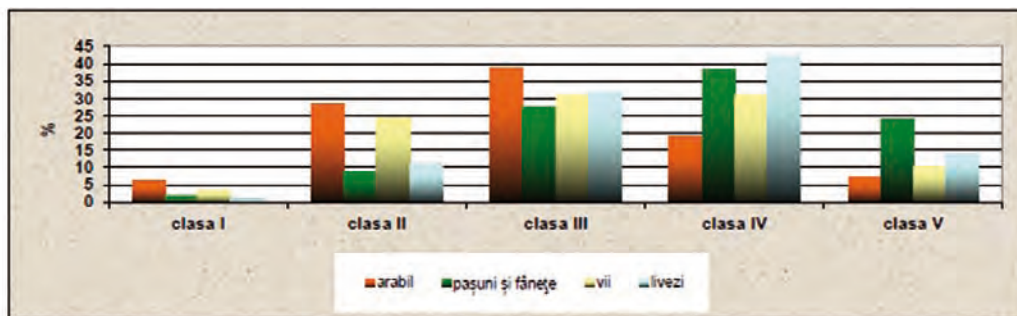
Calitatea terenurilor agricole cuprinde atât fertilitatea solului cât și modul de manifestare a celorlalți factori de mediu față de plante. Potențialul de producție a terenurilor se clasifică în funcție de sol, relief, climă, apă freatică, pe baza notelor de bonitare naturală pentru arabil, în 5 clase de calitate: clasa I (81 - 100 puncte), clasa II (61 - 80 puncte), clasa III (41 - 60 puncte), clasa IV (21 - 40 puncte) și clasa V (1 - 20 puncte). Clasele de calitate ale terenurilor dau preabilitatea acestora pentru folosințele agricole.

Tabelul 7.22 Încadrarea terenurilor agricole în clase de calitate după nota de bonitare pe țară în 2015

Folosința	Suprafața totală cartată ha/% din total agricol	Din care pe clase de calitate:				
		Clasa I	Clasa a II-a	Clasa a III-a	Clasa a IV-a	Clasa a V-a
		ha/% din total folosință	ha/% din total folosință	ha/% din total folosință	ha/% din total folosință	ha/% din total folosință
Arabil	9243740.59 64.05	577068.34 6.24	2609900.94 28.23	3604394.52 38.99	1777677.82 19.23	674698.97 7.3
Pășuni+Fânețe	4681990.43 32.44	85031.80 1.82	406669.28 8.69	1287644.54 27.50	1784009.53 38.10	1118635.28 23.89
Vii	259158.24 1.80	8314.09 3.21	63653.57 24.56	79841.37 30.81	80568.38 31.09	26780.83 10.33
Livezi	246741.67 1.71	1860.73 0.75	27303.21 11.07	78942.66 31.99	103586.72 41.98	35048.35 14.20
Total agricol	14431630.93 100					

Sursa: Institutul de Cercetări pentru Pedologie și Agrochimie.

Figura 7.27 Încadrarea terenurilor agricole în clase de calitate după nota de bonitare pe țară (ha/% din total folosință) în 2015

Sursa: Institutul de Cercetări pentru Pedologie și Agrochimie.

În tabelul 7.22 și figura 7.27 se remarcă faptul că, în cazul terenurilor arabile, care ocupă 64,05% din suprafața cartată, cele mai multe terenuri se grupează în domeniul claselor de calitate a II-a (28,23%) și a III-a (38,99%). Practic, în clasa I de calitate la arabil intră 6,24% din totalul terenurilor, restul claselor prezentând diferite restricții. În cazul pășunilor și al fânețelor, în clasele a II-a și a III-a se regăsesc 8,7% și respectiv 27,5% din suprafața cartată, iar în clasele a IV și a V-a 62% din suprafața cartată. Circa 86% din suprafața viilor aparține claselor a II-IV-a, iar 75% din suprafața livezilor, claselor III-IV-a. Pe total suprafață agricolă, 35% din suprafață se încadrează la clasa a III-a, 26% în clasa a IV-a, 21,5% în clasa a II-a, 12,9% în clasa a V-a și 4,6% în clasa I.

Menținerea calității factorilor de mediu se află în strânsă corelație cu asigurarea unei dezvoltări economice armonioase și a unei valorificări durabile a capitalului natural.

Concluzii

Agricultura, silvicultura și mediul înconjurător sunt trei domenii importante prin legăturile directe ale acestora cu problemele globale ale omenirii: malnutriția, despăduririle, poluarea, schimbările climatice și pierderea biodiversității. Totodată, sunt domenii interconectate. Agricultura folosește resursele naturale pentru a produce hrană, dar contribuie, în același timp, la reducerea calității apei, aerului și solului, prin poluarea acestora și prin despăduririle efectuate pentru creșterea suprafețelor agricole. La rândul său, mediul înconjurător afectează negativ, prin intensitatea și tipologia schimbărilor climatice, nivelul producției agricole.

În ultimii 100 de ani, agricultura, silvicultura și mediul înconjurător au fost marcate de evenimentele politice și sociale și de reformele economice specifice secolului al XX-lea, ale căror efecte s-au reflectat în valorile indicatorilor statistici.

În ceea ce privește agricultura, analizând datele statistice, se constată că România dispune de resursele agricole funciare, materiale și umane necesare asigurării securității alimentare, având un potențial agricol ridicat comparativ cu alte state membre ale Uniunii Europene. Acesta se bazează pe suprafețe agricole mari și pe diversitatea speciilor de plantele și animale acclimatizate în țara noastră. Deși producțiile agricole au crescut în ultimii ani, se observă diferențe între indicatorii statistici structurali și ai randamentului, între România și alte state membre ale Uniunii Europene. Pe măsura creșterii alocărilor financiare nerambursabile și, implicit, a investițiilor, aceste diferențe se diminuează.

Pădurea a fost permanent atractivă din punct de vedere economic. Valorificarea acesteia s-a diversificat pe măsura schimbării comportamentului uman și societal. Valoarea adăugată a silviculturii din România a crescut an de an și s-a consolidat. Exploatarea acesteia trebuie să fie orientată către viitor, cu respectarea funcțiilor primare ale pădurii și identificarea inteligentă a unora noi bazate pe principiul sustenabilității.

Protecția mediului în România, evidențiată statistic în ultimele decenii ale perioadei analizate, constituie o prioritate a dezvoltării economice și sociale, deoarece mediul înconjurător reprezintă locul în care trăiesc oamenii, iar activitatea economică determină calitatea mediului. Datele arată că România are cea mai mare diversitate biogeografică dintre țările europene și deține parcuri naționale și suprafețe mari de arii naturale protejate. Conservarea biodiversității contribuie la menținerea calității mediului, care, la rândul său, asigură starea de sănătate și bunăstarea populației umane, ceea ce are legătură cu sustenabilitatea economică, ecologică și socială, respectiv, cu cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile.

Agricultura, ca activitate economică, reprezintă interfața dintre mediu și om și deține soluția, prin intervenția acestuia din urmă, pentru asigurarea securității alimentare și menținerea unui context climatic stabil, în care populația să poată trăi.

Capitolul 08

Construcțiile și investițiile

Prof. univ. dr. Alexandru **ISAIC-MANIU**

Drd. Florentina Viorica **GHEORGHE**

Nina **ALEXEVICI;**

Lucia Cecilia **SINIGAGLIA;**

Florica **CÎRSTEA;**

Virginia **BALEA;**

Valeria **TATOMIRESCU**

CUPRINS

8.1 Construcțiile	242
8.1.1 Câteva precizări	242
8.1.2 Perioada 1950 - 1989	250
8.1.3 Lucrările de construcții în perioada 1990 - 2016	253
8.2 Investițiile	255
8.2.1 Investițiile realizate în economia națională, în perioada 1950 - 1989	255
8.2.2 Investițiile în perioada 1990 - 2016	257

8.1 Construcțiile

8.1.1 Câteva precizări

În sectorul construcții sunt incluse construcțiile generale pentru clădiri și lucrările de geniu civil. Construcțiile generale vizează și realizarea de clădiri de locuințe, clădiri pentru birouri, magazine și alte clădiri publice și utilitare, clădiri pentru ferme etc. sau construcții ingineresti (de geniu civil), ca de exemplu autostrăzi, străzi, poduri, lucrări hidrotehnice, sisteme de irigație, sisteme de canalizare, conducte, linii electrice, baze sportive etc. Se includ de asemenea activitățile de reparații ale clădirilor și birourilor de geniu civil.

Organizarea colectării, prelucrării și prezentării informațiilor pe acest domeniu economic s-a realizat în mod sistematic de către statistica publică doar din primele decenii ale secolului trecut.

Sectorul construcțiilor are un nivel ridicat de interconectare cu cel al materialelor de construcții, cu sectorul financiar, cu cel industrial, cu piața forței de muncă și sistemul educativ, cu sistemul de transport, fiind un contributor semnificativ la realizarea valorii adăugate brute din economie, la formarea brută de capital fix, la creșterea avuției naționale materiale acumulate.

Pentru perioada anterioară celui de-al Doilea Război Mondial, vom prezenta doar informații dispersate nedispunând de serii de date cursive și fiabile.

De regulă, activitatea de construcții era tratată ca parte a realizării obiectivelor de transport, industriale sau a locuințelor.

Pentru intervalul 1935 - 1938 în tabelul 8.1 se prezintă indicatori ai activității de construcții, sub forma suprafețelor construite și a numărului de autorizații eliberate.

Tabelul 8.1 Construcții autorizate în anii 1935 - 1938

Anul	Țara întreagă ¹⁾			București			Municipii fără București			Orașe mici ¹⁾		
	M.p. desfășurați	Autori-zații	M.p.pe unitate	M.p. desfășurați	Autori-zații	M.p.pe unitate	M.p. desfășurați	Autori-zații	M.p.pe unitate	M.p. desfășurați	Autori-zații	M.p.pe unitate
1935	1775	10728	165	726	3032	239	877	5381	163	172	2315	74
1936	1468	10018	147	522	2609	200	768	5005	153	178	2404	74
1937	1362	10370	131	478	2575	186	723	5699	127	161	2096	77
1938	988	7776	127	438	1629	269	401	4096	98	149	2051	73

¹⁾ Fără orașele Bistrița, Câmpulung Bucovina, Câmpulung Muscel, Cahul, Deva, Făgăraș și Rădăuți.

Sursa: Anuarul Statistic al României 1939 - 1940, pag. 499, tabelul 256.

Lucrări de geniu civil

Construcții generale

Secolul XVIII

În domeniul metalurgiei:

- 1718: la Oravița este construit primul furnal de fontă.
- 1754: se construiește la Toplița-Hunedoara furnal pentru fontă.
- 1769: se pun în funcțiune la Reșița ateliere de prelucrare a metalului.
- 1771: Reșița, furnale de fontă.
- 1796: se pune în funcțiune uzina pentru oțel și laminate din Oțelu Roșu.
- 1800: ciocan de laminat, la Văliug, Caraș-Severin.
- 1724: Drajna, Prahova, ateliere pentru prelucrarea aramei.
- 1742: Dognecea, Caraș-Severin, se instalează cuptoare de topit aramă.

Manufacturi de sticlărie

- 1724: Calina, Caraș-Severin.
- 1740: Călugăra, Bacău.

Fabrici (mori) de hârtie

- 1712: Brașov.
- 1718: Cluj-Napoca.
- 1752: Roșcani, Hunedoara.
- 1754: Gurghiu, Mureș.
- 1768: Fundeni, Ilfov.
- 1770: Orlat, Sibiu.

Tipografii

- 1741: școala Văcăreștilor din București (prima tipografie laică din Muntenia).
- 1788: Sibiu.

Capacități în industria textilă:

- 1755: Manufactură de pielărie la Timișoara și Gherla.
- Manufacturi de postav la 1764: Chiperești, Iași, iar în 1766: Pociovaliște, lângă București.

Alte domenii:

- 1783: șantier navale de la Brăila, Galați.
- 1718: este înființată Fabrica de bere Timișoreana.

Prima perioadă a istoriei colegiului din Aiud este legată de orașul Alba Iulia, unde în anul 1622 principele Gabriel Bethlen (1613 - 1629) pentru formarea intelectualilor ardeleni a înființat un Collegium Academicum, care a funcționat până în 1658, când clădirea a fost devastată și distrusă de un atac al tătarilor.

Figura 8.1 Colegiul din Aiud

Sursa: <http://referinte.transindex.ro/enciclopedie/monument.php?id=219>.

Situat în Mogoșoaia, la circa 15 km de centrul orașului București, terminat în 1702 de către Constantin Brâncoveanu.

Figura 8.2 Palatul Mogoșoaia

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Palatul_Mogoșoaia.

Secolul XIX**În industria extractivă**

- 1838: la exploatarea miniere de la Zlatna se introduce motorul cu abur.
- 1853: Gheorghe Assan construiește prima moară acționată de un motor cu aburi la București.
- 1882: se instalează la București prima termocentrală din România.
- 1884: la Timișoara se construiește prima centrală electrică de curent alternativ, ulterior devine primul oraș din Europa cu străzi iluminate electric.
- 1889: construirea uzinei hidroelectrice de la Grozăvești - București.
- 1889: darea în funcțiune, la Caransebeș, a unei termocentrale.
- 1899: se dă în funcțiune prima linie de transport a energiei electrice (Sibiu - hidrocentrala Valea Sadului).
- 1840: prima distilerie de extracție a petrolului lampant (Lucăcești, Suceava).
- 1890: se deschide la Câmpina prima schelă cu cinci sonde.
- 1896: este pusă în funcțiune hidrocentrala Sadu I.
- 1897: se construiește, la Câmpina, prima rafinărie de petrol.

Metalurgia și construcții de mașini

- 1810: se dă în funcțiune Furnalul din Govăjdia.
- 1845: primul laminor de tablă - Reșița.
- 1846: (Reșița) primul ciocan cu aburi.
- 1851: punerea în funcțiune a unor ateliere pentru laminarea șinelor pentru calea ferată (Reșița).
- 1884: la Hunedoara - furnal modern pentru producerea fontei.
- 1891: se înființează Uzina de vagoane din Arad.
- 1899: ia ființă șantierul Naval Constanța.

Transporturi și infrastructură

- 1843: construirea primelor nave militare moldovenești.
- 1845: primele lucrări de captare și filtrare a apei - București.
- 1845: prima șosea pietruită: Turnu Severin - Vârciorova.
- 1846: începe construcția unui sistem de drumuri care leagă Bucureștiul de Sibiu, Brașov, Focșani, Orșova și Brăila.
- 1846: începe construirea celei mai vechi linii de cale ferată de pe teritoriul țării, Oravița - Baziaș.

Construcția a durat peste 2 decenii, în 2 etape: 1736 - 1751 și 1755 - 1774. Monumentul este realizat în stil baroc din cărămidă și are decorații din piatră și stuc. Domul Romano-Catolic (Catedrala Romano-Catolică) este considerat a fi cea mai unitară și reprezentativă construcție barocă a Timișoarei și una dintre cele mai valoroase existente în Banat.

Figura 8.3 Catedrala Romano-Catolică-Timișoara

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Catedrala_Sf%C3%A2ntul_Gheorghe_din_Timi%C8%99oara.

În comuna Butea, jud. Iași (20 km de Roman), cunoscut și sub denumirea de Palatul Sturdza, este un castel în stil neogotic construit în sec. XVII, reclădit în 1752 și sec. XIX între anii 1880 - 1904 de către Gheorghe Sturdza.

Figura 8.4 Castelul Sturdza de la Miclăușeni

Sursa: <http://monumenteistoricedinromania.blogspot.ro/2014/01/castelul-sturza.html>.

- 1883: peste râul Prahova este construit primul pod metalic de cale ferată.
- 1890 - 1895: construcția podului de la Cernavodă (Anghel Saligny).
- 1894: se dă în exploatare prima linie de tramvai electric din București.
- 1897: se înființează șantierul Naval Galați.

Construcții noi

- 1844: prima fabrică mecanizată de cărămizi.
- 1848: (Pădurea Neagră, Bihor) se dă în funcțiune prima mare fabrică de sticlă; în același an apare o altă fabrică de sticlă la Grozești, Bacău.
- 1857: intră în funcțiune fabrica de hârtie de la Zărnești.
- 1888: se înființează fabrica de ciment Portland de la Brăila.
- 1888: finalizarea construcției silozului de cereale de la Brăila, realizat de Anghel Saligny.
- 1889: același tip de siloz la Galați; la aceste silozuri se utilizează pentru prima dată betonul armat.
- 1891: este construită Fabrica de cărămizi din Ciurea.
- 1899: înființarea fabricii de ciment de la Cernavodă.

Industria textilelor și a pielăriei

- 1840: primele fabrici de tăbăcit: București, Fălticeni.
- 1842: filatura de bumbac de la Zărnești.
- 1843: ia ființă prima țesătorie mecanică (fabrică de postav) din Muntenia.
- 1853: Mihail Kogălniceanu înființează, lângă Târgu Neamț, prima fabrică de postav din Moldova.
- 1885: ia ființă fabrica de textile de la Buhuși, Bacău.
- 1885: intră în funcțiune fabrica de tăbăcărie Grigore Alexandrescu din București (ulterior Dâmbovița).

Industria alimentară

- 1818: este instalată la Iași prima manufactură de uleiuri vegetale.
- 1837: fabrică de zahăr la Lungulețu, Dâmbovița.
- 1841: fabricarea primei șampanii în România actuală.
- 1841: fabrica de fidea și macaroane de la Brăila.
- 1841: prima fabrică de hârtie din Moldova (Cetățuia, Bacău).
- 1844: prima fabrică mecanizată de conserve din țară - Galați.

A fost o bancă istorică românească înființată în 1848 de către Iacob Marmorosch. Acesta s-a asociat cu Mauriciu Blank la 1 ianuarie 1864 și au pus bazele noii bănci.

Clădirea a fost construită între 1915 - 1923. A fost naționalizată în 1948.

Figura 8.5 Banca Marmorosch, Blank & Co

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Banca_Marmorosch_Blank#/media/File:Palatul_Bancii_Marmorosch_Blank_Bucuresti.jpg.

Este un edificiu din București, sectorul 2, situat în Parcul Plumbuita, care mărginește latura sudică a lacului, ridicat de domnitorul Grigore Dimitrie Ghica în anul 1822, după planurile arhitectului catalan - român Xavier Villacrosse, pe locul vechii case părințești a banului Dumitrache Ghica.

Figura 8.6 Palatul Ghica Tei

Sursa: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/ro/d/d9/Palatul_Grigore_Ghica_-_Tei%2C_LMI_B-II-m-A-18582.01.JPG.

1850: la București se realizează primul atelier de preparate din carne.

1851: la Arad, prima fabrică de spirt.

1899: se înființează fabrica de bere de la Azuga.

1840: înființarea primului atelier de mașini agricole din România.

Alte domenii industriale

1841: se inaugurează fabrica de tutun din Popești (Brazi), Prahova.

1884: se înființează fabrica Stela, prima fabrică de săpun modernă.

1885: la Câmpulung se construiește o fabrică de hârtie (ulterior amplasament pentru ARO).

Secolul XX

Energetică

1911: se înființează la București prima fabrică de acumatoare.

1915: la Uzinele Reșița se pune în funcțiune o fabrică de mașini electrice.

1928 - 1930: se construiește hidrocentrala de la Dobrești, Dâmbovița, cea mai mare din România actuală la acea vreme.

1929 - 1930: construcția termocentralei de la Schitu Golești, Argeș.

1932: inaugurare Întreprinderea de construcții aeronautice românești (ICAR).

1936: se dă în funcțiune noul aeroport Băneasa-București.

1939 - 1940: construcția hidrocentralei Valea Sadului.

1948: începe construcția unei întinse rețele naționale de transport și distribuție a energiei electrice.

1949: se înființează la Craiova uzina „Electroputere”, care va produce motoare electrice, aparataj electric de înaltă tensiune, transformatoare electrice de mare putere.

1952: intră în funcțiune termocentrala de la Doicești, Dâmbovița.

1960: finalizarea barajului și hidrocentralei - Bicaz.

Edificiul din București este situat în zona Universitate și a fost realizat la porunca postelnicului Costache Gr. Șuțu. Palatul a fost ridicat între anii 1833 - 1835, în stil neogotic, după planurile arhitecților vienezi Conrad Schwink și Johann Veit. În prezent adăpostește Muzeul orașului București.

Figura 8.7 Palatul Șuțu

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Palatul_Suțu.

Construcția a început în data de 10 octombrie 1857, după planurile arhitectului Alexandru Orăscu, pe locul fostului colegiu Sfântu Sava și a fost finalizată la 14 decembrie 1869.

Figura 8.8 Clădirea Universității - București

Sursa https://ro.wikipedia.org/wiki/Palatu_Universității.

Prelucrarea metalelor

- 1922: intră în funcțiune fabrica „Industria Sârmei S.A.” din Câmpia Turzii.
- 1936: intră în funcțiune oțelăria Siemens-Martin la Hunedoara.
- 1939: intră în funcțiune uzina chimico-metalurgică de la Copșa Mică.
- 1943 - 1944: construcția uzinei metalurgice de la Colibași.
- 1948: ia ființă „Uzina de Strunguri” din Arad.
- 1948: prin Legea naționalizării, Uzinele Malaxa devin Uzinele 23 August (actualmente FAUR).

Construcții

- 1933: se încheie construcția Palatului telefoanelor, (printre primele construcții mari realizate pe structură metalică).
- 1938: se introduce metoda de execuție a betonului armat prin utilizarea cofrajelor metalice.
- 1948: se dezvoltă uzina Progresul Brăila, specializată în utilaj terasier, utilaje pentru construcții, rotoare pentru turbine, cilindri pentru laminoare etc..

Tehnologia materialelor

- 1924: se construiește la Mediaș prima fabrică de geamuri mecanizată din România (actuala).
- 1931: la Fieni se produce ciment alb, având rezistența celui de tip Portland.
- 1936: la Dicosânmartin este construită prima instalație din Europa pentru fabricarea amoniacului sintetic.
- 1938: la Cluj-Napoca și la Turda încep să funcționeze primele fabrici de porțelan.
- 1938: inaugurare fabrici de faianță la Ploiești.
- 1938: intră în funcțiune fabrica de cauciuc de la Băicoi, prima fabrică de anvelope.
- 1947: la Turnu Severin se înființează Fabrica de placaje și produse stratificate din lemn.
- 1948: intră în funcțiune Combinatul chimic de la Târnăveni.

Transporturi și infrastructură

- 1906: în București este pus în circulație un tramvai cu abur, care a circulat doi ani.
- 1912: în Arad circulă primul tren electric din Europa.
- 1923: se construiește, la Reșița, prima locomotivă cu aburi.
- 1926: la 24 iunie se înființează prima linie aeriană internă (București - Galați).

A fost construit în anul 1895 după planurile arhitectului Louis Pierre Blanc.

Figura 8.9 Palatul Ministerului Agriculturii și Domeniilor

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Palatul_Ministerului_Agriculturii.

Palatul de Justiție a fost construit între anii 1890–1895 după planurile arhitecților Albert Ballu (aceiași arhitect care a conceput Palatul de Justiție din Charleroi, Belgia) și Ion Mincu.

Figura 8.10 Palatul de Justiție

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Palatul_de_Justiție_din_București.

La 31 decembrie 1852 are loc inaugurarea Teatrului Național, cu piesa „Zoe sau Amantul împrumutat”.

Figura 8.11 Teatrul Național - București

Sursa: Teatrul_National_Bucuresti_cladirea_veche.jpg.

- 1929: pe linia Hărman - Întorsura Buzăului este dat în exploatare tunelul Teliu, cel mai lung tunel de cale ferată dublă din România.
- 1936 - 1937: se construiesc uzinele auto „Astra” din Brașov (ulterior: Roman SA).
- 1942: se introduc la Timișoara primele troleibuze.
- 1943: darea în exploatare a căii ferate București-Urziceni-Făurei (tronsonul București Nord-Urziceni fusese inaugurat încă din 1912).
- 1944: intră în funcțiune Uzina constructoare de mașini Câmpulung (ulterior ARO).
- 1945 - 1947: construcția magistralei pentru transport gaz metan din Transilvania în sudul țării.
- 1947: la șantierul Naval Galați se lansează primul tanc petrolier construit în România.
- 1947: la 24 august este inaugurată calea ferată București-Roșiori-Craiova, primele lucrări de construcție fiind inițiate încă din 1915.
- 1948: la 1 aprilie încep lucrările de construire a căii ferate Salva-Vișeu de Jos.
- 1948: este pusă în circulație calea ferată Bumbesti-Livezeni (începută încă din 1923).
- 1949: în București este introdus primul troleibuz (între Piața Victoriei și Hipodrom).
- 1949: începe construcția Canalului Dunăre-Marea Neagră (proiect vechi - sf. sec. al XIX-lea).
- 1953: intră în funcțiune uzina Autobuzul (ulterior Rocar).
- 1954: este realizat primul autocamion românesc la Brașov.
- 1956: începe construcția magistralei de transport gaze Vest (Botorca- Arad) de 330 km.
- 1959: construcția magistrelor de gaze Est I (Nades-Onești-Roman), o premieră în domeniu, conducta având diametrul exterior 711 mm, reprezenta o premieră națională.
- 1963 - 9 iunie: se dă în folosință tronsonul electricat Predeal-Brașov.
- 1968: intră în funcțiune Uzina de Automobile Pitești.
- 1975: începe construcția rețelei de metrou din București.
- 1981: este dat în folosință noul Pod Grant din București.
- 1984: la 26 mai este inaugurat Canalul Dunăre-Marea Neagră.

Clădirea este distrusă de bombardamentele din al Doilea Război Mondial, în 26 august 1944, vizat fiind Palatul Telefoanelor.

Terenul vechiului Teatru Național a rămas viran până în anii '90, când s-a construit acolo Hotelul Novotel, fiind refăcut doar porticul de intrare.

Figura 8.12

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Teatrul_Național_„Ion_Luca_Caragiale”_din_București#/media/

Figura 8.13 Clădirea în intervalul 1983 - 2012

Figura 8.14 Clădirea refăcută la forma din 1973

Mass-media și tehnologia informației

- 1907: Iași este amenajată prima sală de cinematograf din România.
- 1928: încep lucrările de construire a stației radio Băneasa.
- 1935: este instalat postul de radio de la Bod, Brașov.
- 1949: la București, prima fabrică de radioreceptoare, Radio popular (ulterior „Electronica”).
- 1956: inaugurarea televiziunii naționale.
- 1972: la Iași este fondat Tehnoton, producător de aparate de radio, casetofoane și magnetofone.
- 1983: la Întreprinderea de Calculatoare Electronice - Felix, primul calculator românesc.
- 1946: realizarea primului tractor la Uzina Tractorul Brașov.
- 1948: se fabrică prima semănătoare românească cu tracțiune mecanică pentru cereale.
- 1949: ia ființă uzina de mașini agricole „Semănătoarea”.
- 1938 - 1939: se construiește la Lupeni, Hunedoara, prima fabrică de mătase artificială.
- 1948: Uzina mecanică „Concordia” din Ploiești se extinde și devine Întreprinderea de utilaj petrolier „1 Mai” profilată pe fabricarea de utilaj petrolier.
- 1949: la Cluj-Napoca se înființează uzina „Tehnofrig”, producătoare de echipamente frigorifice.

În 1871 a fost începută edificarea teatrului în baza proiectului elaborat de arhitectul arădean, Antal Czigler.

Clădirea cu capacitatea de 1200 spectatori a fost edificată în decurs de trei ani și a fost inaugurată în 1874 în prezența împăratului Francisc Iosif.

Figura 8.15 Teatrul Ioan Slavici - Arad

Sursa: <http://referinte.transindex.ro/enciclopedie/monument.php?id=203>.

Este o clădire de 42 metri înălțime din București aflată între Obor, Calea Moșilor și Nerva-Traian. A fost construit în 1890, la doi ani după ce precedentul turn, Turnul Colței, ridicat în 1715, a fost demolat. Foișorul de Foc a fost folosit de către pompieri până în 1935. Din 1963, a fost transformat în Muzeu al Pompierilor.

Figura 8.16 Foișorul de Foc

Sursa : https://ro.wikipedia.org/wiki/Foișorul_de_Foc.

Conceput de arhitectul Ion D. Berindey, Palatul Culturii din Iași, în stil neogotic, cu bogate decorațiuni interioare și exterioare, a fost ridicat în perioada 1905 - 1907 și adăpostește o serie de instituții ale capitalei Moldovei, fiind o clădire reprezentativă a orașului.

Figura 8.17 Palatul Culturii din Iași

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_arhitecturii_în_România#/media/File:Ia%C5%9Fi_-_Palatul_Culturii_6.JPG.

8.1.2 Perioada 1950 - 1989

În perioada 1950 - 1968 dezvoltarea construcțiilor s-a caracterizat printr-o dinamică rapidă, producția acestei ramuri crescând în anul 1968 de 9 ori față de 1950.

Contribuția ramurii construcției la crearea produsului social total și venitului național a crescut continuu, ocupând în 1968 locul trei între ramurile producției materiale, după industrie și agricultură. Dacă în anul 1938, ramura construcției realiza 5,4% din produsul social, 4,4% din venitul național, situându-se pe ultimul loc în cadrul ramurilor producției materiale, în anul 1968 ponderea acesteia a crescut la 10,1% și respectiv 9,2%.

Concomitent cu creșterea ponderii construcțiilor în produsul social și venitul național, comparativ cu anul 1938, produsul global din ramura construcției a crescut de 20 ori, iar venitul net de 19 ori, înregistrând dinamica cea mai rapidă față de toate celelalte ramuri ale producției materiale.

Pentru dezvoltarea bazei tehnice materiale a construcțiilor în perioada 1950 - 1968 au fost alocate fonduri de investiții de peste 19 miliarde lei, cea mai mare parte pentru utilaje și mașini de construcții. Volumul fondurilor fixe în ramura construcției a crescut în anul 1968 față de 1950 de peste 11 ori, ponderea acestora în totalul fondurilor fixe productive din economie crescând de la 1,4% în anul 1950 la 4,5% în anul 1968.

Comparativ cu anul 1950, volumul producției de construcții-montaj pe total economie a crescut în anul 1968 de 8,5 ori, într-un ritm mediu anual de 12,6%. În sectorul de stat creșterea a fost de 9,2 ori, iar la construcțiile executate de populație în gospodăriile proprii s-a înregistrat o creștere de 3,8 ori.

Cea mai mare parte a producției de construcții-montaj a fost executată de către organizațiile de construcții-montaj în antrepriză, ponderea acesteia în volumul total al producției executate în sectorul socialist crescând de la 75,8% în 1950 la 85,2% în 1968. Detalii pentru intervalul 1950 - 1968 se prezintă în tabelul 8.2.

Tabelul 8.2 Valoarea producției de construcții-montaj

	milioane lei - prețuri 1959							
	1950	1955	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Producția de construcții-montaj								
Total	4271	10239	16614	18076	20019	21782	23952	25491
Sectorul socialist	3512	8989	12654	14376	16659	18932	21200	22776
Construcții în gospodăriile populației	759	1250	3960	3700	3360	2850	2752	2715

	milioane lei - prețuri 1963			
	1965	1966	1967	1968
Producția de construcții-montaj				
Total	26195	28530	33421	37197
Sectorul socialist	23480	25757	30610	34316
Construcții în gospodăriile populației	2715	2773	2811	2881

Sursa: Investiții, Construcții în Republica Socialistă România Date Statistice, București - iulie 1969, pag.227.

Concomitent cu creșterea volumului producției de construcții-montaj a continuat procesul de îmbunătățire a tehnologiei de execuție a lucrărilor de construcții-montaj, al introducerii mecanizării pe scară largă și al utilizării prefabricatelor, tipizarea construcțiilor și a elementelor de construcții (detalii în tabelul 8.3)

Tabelul 8.3 Ponderea lucrărilor mecanizate

Categorie de lucrări	Executat mecanizat, în procente față de total executat							
	1960	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1989
Lucrări de pământ (mecanizare complexă)	50,6	86,7	95,1	97,4	97,9	98,4	98,5	98,6
săpare	62,9	88,7	95,4	97,4	98,5	98,5	98,6	98,8
transport	75,2	92,8	96,3	97,9	98,9	98,9	97,9	99,0
Lucrări de beton (mecanizare complexă)	-	78,5	92,2	93,9	96,0	96,2	96,4	96,5
Manipularea agregatelor	-	84,2	91,4	96,3	97,2	97,0	97,7	97,4

Sursa: Anuarul Statistic al României, CNS, 1990, pag.546, tabelul 238.

Valoarea producției de construcții-montaj după modul de execuție, în perioada 1950 - 1989, este prezentată în tabelul 8.4.

Tabelul 8.4 Valoarea producției de construcții-montaj

Anul	milioane lei prețuri curente								
	1950	1960	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1989
Total	4271	16614	44295	92157	126057	131492	134029	129420	123978
Antrepriza	2662	9206	33221	78929	107877	113496	117498	112930	109382
Regie	1609	7408	11074	13228	18180	17996	16531	16490	14596

Sursa: Anuarul Statistic al României, CNS, 1991, pag.529, tabelul 12.14.

Ponderea lucrărilor de construcții-montaj realizate în antrepriză a crescut de la 62,3% la 88,2%, expresie a dimensiunii, amplitudinii și complexității crescânde a obiectivelor de investiții realizate.

Din punctul de vedere al nivelului de trai al populației, relevante sunt informațiile asupra construcției de locuințe. Tabelul 8.5 prezintă informații asupra numărului de locuințe și a suprafeței, pe cele două medii rezidențiale, fiind evidentă temperarea ritmului construcțiilor către finele perioadei analizate.

Tabelul 8.5 Numărul și suprafața locuințelor date în folosință

Anii	Numărul locuințelor	Total		
		Suprafața – mii mp		
		construită	utilă	locuibilă
TOTAL				
1951 - 1960	1293710	-	-	34735
1961 - 1970	1553292	-	-	44896
1971 - 1980	1592540	112122	87811	53679
1981	161391	12442	9106	5578
1982	161213	12689	9536	5642
1983	146615	11502	8525	5125
1984	131901	10420	7640	4640
1985	105610	8591	6071	3718
1986	108137	9260	6464	3966
1987	110389	9681	6632	4100
1988	103267	9352	6330	3919
1989	60400	5409	3784	2338
MUNICIPII ȘI ORAȘE				
1951 - 1960	315788	-	-	8742
1961 - 1970	673730	-	-	20340
1971 - 1980	1291924	89572	70085	41493
1981	145682	11035	8042	4885
1982	144803	11220	8429	4928
1983	129300	9989	7402	4395
1984	116962	9075	6645	3989
1985	92783	7460	5223	3155
1986	95613	8137	5632	3421
1987	94574	8169	5567	3419
1988	89945	8074	5435	3342
1989	52700	4702	3269	2001
COMUNE				
1951 - 1960	977922	-	-	25993
1961 - 1970	879562	-	-	24556
1971 - 1980	300616	22550	17726	12186
1981	15709	1407	1064	693
1982	16410	1469	1107	714
1983	17315	1513	1123	730
1984	14939	1345	995	651
1985	12827	1131	848	563
1986	12524	1123	832	545
1987	15815	1512	1065	681
1988	13322	1278	895	577
1989	7700	707	515	337

Sursa: Anuarul Statistic al României, CNS, 1990, pag. 540.

8.1.3 Lucrările de construcții în perioada 1990 - 2016

Informațiile tabelului 8.6 permit aprecierea dinamicii activității de construcții cu evidențierea creșterii ponderii activității desfășurate în regie, precum și activităților de întreținere și reparații curente ale obiectivelor de construcții. Ținând seama de inflația galopantă din prima decadă după 1989, interpretarea dinamicii lucrărilor de montaj trebuie făcută după o eventuală corecție cu indicii prețurilor de consum.

Tabelul 8.6 Evoluția lucrărilor de construcții

miliarde lei (ROL) prețuri curente

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Total	112,4	208,2	642,4	1900,1	5341,7	8691,2	13791,4	22860,5	34462,7	49812,8
Construcții noi și reparații capitale	95,9	190,9	557,9	1462,4	4222,5	6885,9	10567,3	19107,7	28274,0	42184,1
Antrepriză	83,8	168,7	482,8	1288,6	3930,3	6445,0	10084,6	18960,5	26927,7	37709,7
Regie	12,1	22,2	75,1	173,8	292,2	440,9	482,7	147,2	1346,3	4474,4
Întreținere și reparații curente	16,5	17,3	84,5	437,7	1119,2	1805,3	3224,1	3752,8	6188,7	7628,7

Tabelul 8.6 Evoluția lucrărilor de construcții - continuare

milioane lei prețuri curente

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total	7484,1	11267,9	15404,1	20629,5	26786,2	29625,7	42970,4	62490,8
Construcții noi și reparații capitale	5607,6	8282,3	11318,2	15213,9	20728,0	22222,2	33517,6	50051,6
Antrepriză	5241,2	8226,0	11046,0	15048,6	20544,0	22109,9	33250,6	49704,4
Regie	366,4	56,3	272,2	165,3	184,0	112,3	267,0	347,2
Întreținere și reparații curente	1876,5	2985,6	4085,9	5415,6	6058,2	7403,5	9452,8	12439,2

Tabelul 8.6 Evoluția lucrărilor de construcții - continuare

milioane lei prețuri curente

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Total	88856,3	76689,3	70055,0	74418,0	74295,9	65567,3	65815,5	76674,5	67987,4
Construcții noi și reparații capitale	72840,8	61554,0	57336,8	59708,1	58504,8	51508,9	51152,7	59235,9	52042,0
Antrepriză	72368,4	61252,0	57007,5	59092,5	58192,0	51172,8	50632,0	58998,9	51839,8
Regie	472,4	302,0	329,3	615,6	312,8	336,1	520,7	237,0	202,2
Întreținere și reparații curente	16015,5	15135,3	12718,2	14709,9	15791,1	14058,4	14662,8	17438,6	15945,4

Sursa: Anuarul Statistic al României - serii de timp, tabelul 16.13

Notă: pentru perioada 1990 - 2003 lucrările de construcții în regie cuprind și lucrările de construcții realizate de populație prin forțe proprii, pentru locuințe și construcții gospodărești.

Evidențierea categoriilor de lucrări de construcții în intervalul 2000 - 2016 se poate urmări în baza datelor din tabelul 8.7.

Tabelul 8.7 Valoarea lucrărilor de construcții, pe categorii

Categoriile de obiecte	Valoarea lucrărilor executate			
	2000	2005	2010	2016
	Miliarde / ROL	Miliarde/ ROL	Milioane/ RON	Milioane/ RON
Total	70861,4	29380,7	69568,7	67566,7
Clădiri rezidențiale - total	7762,6	5911,8	22920,9	22627,5
Clădiri individuale	3321,8	4136,5	19500,4	18553,1
Clădiri colective (de tip bloc)	3922,3	1533,9	2952,1	3699,0
Clădiri de rezidență pentru comunități	518,5	241,4	468,4	375,4
Clădiri nerezidențiale - total	27280,8	12013,0	16386,3	18491,8
Hoteluri și clădiri similare	2536,5	314,1	585,5	903,2
Clădiri administrative	7476,3	2722,7	7215,7	8893,3
Clădiri pentru comerț cu ridicata și cu amănuntul	2273,1	1029,7	1972,4	1749,6
Clădiri pentru trafic și comunicații (stații pentru metrou, aeroporturi, porturi, hangare, depouri, autogări, terminale, garaje etc.)	477,5	255,2	766,4	290,3
Clădiri industriale, depozite, silozuri, rezervoare	7400,9	2729,4	3398,1	4180,7
Clădiri pentru recreere, învățământ, spitale și clinici	2273,1	528,5	1592,7	1308,8
Alte clădiri nerezidențiale (ex. pentru culte religioase și scopuri funerare etc.)	5902,1	4433,4	855,5	1165,9
Infrastructuri de transport - total	16796,5	6002,9	17687,0	15632,1
șosele, străzi și drumuri	12568,0	4821,7	12005,4	10628,8
- din care: autostrăzi	-	-	682,2	721,1
Căi ferate	855,8	395,3	711,3	1177,1
Piste pentru aeroporturi	134,9	7,0	3,7	100,4
Poduri, șosele suspendate, tunele și subterane	1143,5	273,0	3184,0	2661,4
Canale navigabile, construcții portuare și alte construcții hidrotehnice	2094,3	505,9	1782,6	1064,4
Conducte, linii electrice și de comunicații - total	6896,0	1756,3	3828,6	3230,2
Conducte de lungă distanță, linii electrice și de comunicații	4743,6	1089,2	2825,1	2441,8
Conducte locale și cabluri	2152,4	667,1	1003,5	788,4
Construcții complexe în zone industriale	2639,3	500,2	1265,7	542,5
Alte lucrări de inginerie civilă - total	9486,4	3196,5	7480,2	7042,6
Construcții pentru sport și recreere	136,5	99,6	398,3	395,6
Alte lucrări de inginerie civilă neclasificate în altă parte	9349,9	3096,9	7081,9	6647,0

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2001, pag. 431, 2006, pag. 645, 2011, pag. 530, 2017, pag. 576; INS

8.2 Investițiile

8.2.1 Investițiile realizate în economia națională, în perioada 1950 - 1989

În perioada 1950 - 1968, în sectorul socialist al economiei, majoritatea fondurilor de investiții au fost destinate lucrărilor de construcții-montaj și achiziționării utilajelor. Ponderea lucrărilor de construcții-montaj în total investiții a fost în medie de 47%, limita maximă fiind în anul 1956 (55%), iar cea minimă în anul 1961 (44,5%).

Investițiile în utilaje au deținut o pondere în volumul total de investiții de 37%, având limita minimă în anul 1956 (28%) și limita maximă în anul 1961 (40%). Față de media realizată în perioada 1950 - 1968, începând din anul 1960 se constată o creștere a ponderii investițiilor în utilaje și instrumente, ceea ce reprezintă un aspect al sporirii gradului de tehnicitate al obiectivelor realizate. Structura investițiilor este ilustrată în graficul din figura 8.1.

Energica creștere economică înregistrată a fost generată de fondurile investiționale alocate în volum tot mai mare. Astfel, de exemplu, sumele alocate între 1971 - 1975 au fost aproximativ egale cu cele alocate pe întreg intervalul 1961 - 1969. După 1986 fondurile investiționale au fost în descreștere (detalii în tabelul 8.8).

Principalele eforturi de investiții au fost direcționate către realizarea de obiective productive, investițiile alocate industriei reprezentând 57 - 58% din volumul total. Aproximativ trei pătrimi din investițiile industriale au fost destinate dezvoltării energeticii, chimiei, metalurgiei și construcțiilor de mașini. Volumul valoric al investițiilor pe ramuri este prezentat în tabelul 8.9.

Agricultura a primit din fondurile centralizate ale statului circa 60 miliarde lei și s-au alocat 10 - 11 miliarde lei pentru lărgirea capacităților de producție industrială care deservesc agricultura. Totodată în această ramură unitățile cooperatiste agricole vor investi circa 20 miliarde lei din acumulări proprii.

Tabelul 8.8 Volumul investițiilor

milioane lei

Anul	Total	Lucrări de construcții-montaj	Utilaje	Exploatari geologice	din care: lucrări de foraj	Alte cheltuieli de investiții
în prețuri 1959						
1938	4653	2091	2075	373	291	114
1949	5004	3207	1359	337	263	101
1950	6304	3488	2033	626	489	157
1951	8628	4452	2855	832	649	489
1952	11346	6012	3551	1063	829	720
1953	14365	7978	4417	1283	1001	687
1954	12992	7229	3800	1217	949	746
1955	14585	8087	4309	1240	967	949
1956	16710	9780	4270	1392	1047	1268
1957	16420	9248	4461	1510	1209	1201
1958	18214	10139	5117	1473	1138	1485
1959	21171	11423	6550	1446	1076	1752
1960	27665	14912	8882	1403	1147	2468
1961	32623	16033	11839	1666	1341	3085
1962	36809	17868	13398	1776	1464	3767
1963	39594	19431	14128	1823	1489	4212
1964	43489	21278	15910	1998	1671	4303
1965	47177	22780	17628	2040	1725	4729

Tabelul 8.8 Volumul investițiilor - continuare

							milioane lei
Anul	Total	Lucrări de construcții-montaj	Utilaje	Exploatari geologice	din care: lucrări de foraj	Alte cheltuieli de investiții	
în prețuri 1963							
1965	47014	23394	16387	2605	2255	4628	
1966	51649	25277	18147	2679	2270	5546	
1967	60236	30009	21463	2706	2278	6058	
1968	67256	33307	24095	2678	2322	7176	
1969	71666	35497	26556	2722	2340	6891	
1970	79990	39125	30111	2844	2468	7910	
1971	88388	43889	33294	2876	2638	8329	
1972	97539	46864	38645	2928	2665	9102	
1973	105657	50459	43262	3021	2759	8915	
1974	119665	52620	54161	3082	2847	9802	
1975	137731	57786	65941	3432	3096	10572	
1980	210451	86332	103626	4285	-	16208	
1985	246302	110614	108811	7493	-	19384	
1986	249001	113492	108310	8031	-	19168	
1987	245473	113528	103521	7926	-	20498	
1988	240208	108701	103470	7844	-	20193	
1989	236411	102811	105289	7212	-	21099	

Sursa: pentru perioada: 1938 - 1975 - Investiții - Construcții în Republica Socialistă România, Culegere de Date Statistice, pag.14. Pentru perioada 1980 - 1989: Anuarul Statistic al României 1991, pag.507. Datele sunt exprimate în prețurile curente ale fiecărui an.

Dinamica investițiilor în intervalul 1985 - 1989 comparativ cu anul 1980 (tabelul 8.10) indică epuizarea efortului investițional către finele perioadei, îndeosebi în domeniile telecomunicații, ocrotirea sănătății, construcția de locuințe și grupe ale industriei.

Tabelul 8.9 Investițiile pe ramuri ale economiei

Anii	1950	1960	1970	1980	1985	1989
Total	6304	27665	79990	210451	246302	236411
Industrie	2751	11828	37961	107058	119121	102527
Grupa A	2372	10015	32139	89880	106980	88437
Grupa B	379	1777	5822	17178	12141	14090
Construcții	369	531	3595	9652	11347	11001
Agricultură	668	5222	12789	27244	43769	39805
Silvicultură	74	209	313	764	1045	1112
Transporturi	940	2034	7856	23606	25295	24134
Telecomunicații	39	190	613	1680	1074	885
Circulația mărfurilor	147	736	2828	4567	5233	5722
Gospodăria comunală, de locuințe și alte prestări de servicii neproductive	772	5263	10181	28391	31970	34964
din care: locuințe	706	4340	7859	21930	20436	19452
Învățământ, cultură și artă	193	720	1591	2761	917	2655
Învățământ	88	440	1184	2239	596	532
Cultură și artă	105	280	407	522	321	2123
Știință și deservire științifică	106	321	438	1349	1416	2256
Ocrotirea sănătății, asistență socială și cultură fizică	151	393	1143	1050	1030	688
Administrație	77	157	500	1218	1475	9688
Alte ramuri	17	61	182	1111	2610	974

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1991, tabelul 12.3, pag.508.

Tabelul 8.10 Dinamica investițiilor

1980=100

Anii	1985	1986	1987	1988	1989
Total	98	99	98	96	94
Industrie	96	100	93	92	83
Grupa A	102	106	98	97	85
Grupa B	62	70	68	66	71
Construcții	108	108	111	107	105
Agricultură	140	136	131	124	128
Silvicultură	127	123	117	129	135
Transporturi	91	76	83	82	86
Telecomunicații	87	72	55	50	47
Circulația mărfurilor	88	95	95	88	96
Gospodăria comunală, de locuințe și alte prestări de servicii neproductive	81	85	98	98	88
din care: locuințe	64	64	72	70	61
Învățământ, cultură și artă	27	28	25	27	78
Învățământ	21	20	11	11	19
Cultura și artă	51	63	86	96	340
Știință și deservire științifică	97	110	96	92	154
Ocrotirea sănătății, asistență socială și cultură fizică	81	61	41	44	54
Administrație	101	100	147	145	664
Alte ramuri	289	352	286	224	108

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1991, tabelul 12.4, pag.510.

Dinamici spectaculoase au fost înregistrate în administrație, cultură și artă, știință, precum și în silvicultură, iar descreșteri, comparativ cu anul 1980, în învățământ (-81%), telecomunicații (-3%), ocrotirea sănătății (-46 %).

8.2.2 Investițiile în perioada 1990 - 2016

În perioada 1990 - 2016, în economie, majoritatea investițiilor au fost destinate achiziționării utilajelor și a mijloacelor de transport (40.9% în 1990, 58.0% în 2000 și 52.9% în 2016) și lucrărilor de construcții (44.8% în 1990, 32.4% în 2000 și 40.3% în 2016), detalii în tabelul 8.11.

Tabelul 8.11 Volumul și structura investițiilor

Anii	Investiții - total	Construcții	Utilaje	Lucrări geologice	Alte cheltuieli
miliarde lei (ROL) prețuri curente					
1990	168,4	75,4	68,8	7,1	17,1
1991	314,0	148,1	122,4	18,0	25,5
1992	888,6	391,6	329,3	48,1	119,6
1993	2821,8	1077,2	1263,7	124,9	356,0
1994	8004,6	3087,2	4199,2	328,8	389,4
1995	12995,5	6055,2	5817,9	315,2	807,2
1996	20945,3	8507,1	10657,7	492,6	1287,9
1997	44134,7	17353,1	23041,6	1127,0	2613,0
1998	60515,2	26959,4	27229,1	1848,3	4478,4
1999	83948,1	33133,4	42741,1	1903,9	6169,7

Tabelul 8.11 Volumul și structura investițiilor - continuare

Anii	Investiții - total	Construcții	Utilaje	Lucrări geologice	Alte cheltuieli
milioane lei prețuri curente					
2000	12498,7	4047,1	7237,2	202,6	1011,8
2001	20419,5	6979,6	11828,3	415,3	1196,3
2002	27173,5	11005,3	14092,6	466,9	1608,7
2003	35651,2	14220,0	19513,3	445,7	1472,2
2004	42111,3	16542,1	23189,4	555,2	1824,6
2005	47851,5	20327,8	25430,4	438,5	1654,8
2006	68827,5	28900,4	35139,2	617,9	4170,0
2007	83660,6	34666,2	44800,9	1177,5	3016,0
2008 ¹⁾	99525,6	40145,8	54130,1	1477,1	3772,6
2009	74939,3	34868,1	36489,6	271,2	3310,4
2010	72294,7	35841,2	32227,7	985,1	3240,7
2011	87815,8	38597,5	43341,4	1428,2	4448,7
2012	89092,3	40788,0	43558,3	1670,0	3076,0
2013	80849,0	34941,1	40328,5	2162,0	3417,4
2014	86160,0	33088,5	46007,0	3201,7	3862,7
2015	98888,0	41537,6	48697,0	3703,4	4950,0
2016	96162,9	38736,4	50872,0	2021,9	4532,6

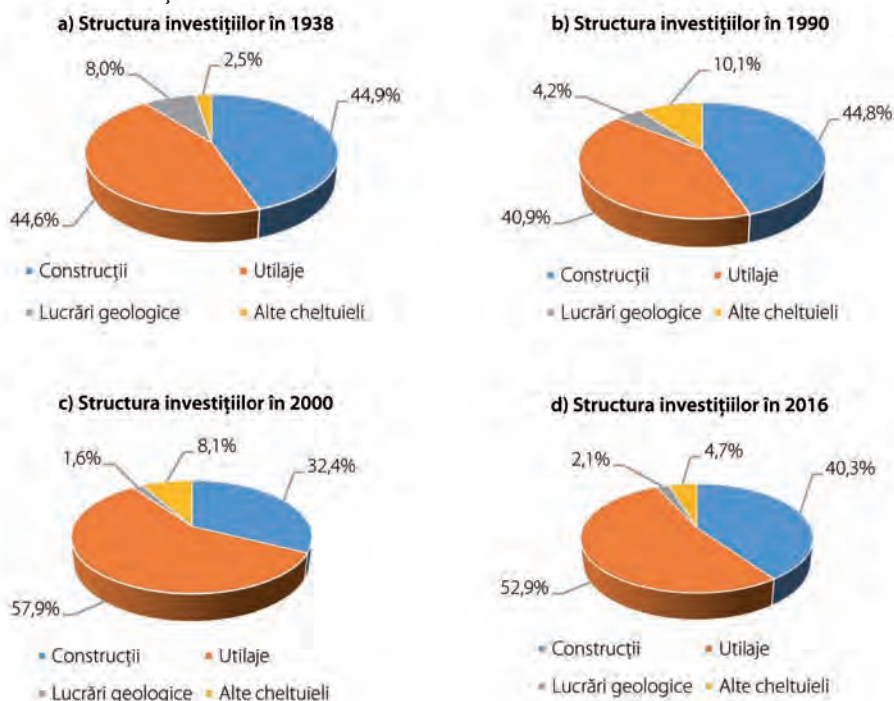
Notă: Pentru perioada 2004 - 2007, date recalculat; sunt incluse activitățile operatorilor economici, administrația publică și activități asociative diverse. Începând cu anul 2008, conform CAEN Rev.2.

Notă: Diferențele între datele pe total și valorile obținute din însumarea diverselor structuri utilizate sunt datorate rotunjirilor.

¹⁾ Date valabile atât pentru CAEN Rev.1, cât și pentru CAEN Rev.2.

Începând cu anul 1990 până în 2003 investițiile cuprind și investițiile realizate de populație.

Sursa: Anuarul Statistic al României - serii de timp, tabelul 12.4.

Figura 8.18 Structura investițiilor:

Sursa: Calcule pe baza datelor din tabelele 8.8 și 8.11.

Dinamica investițiilor pe ramuri ale economiei naționale este prezentată în tabelul 8.12, creșteri spectaculoase fiind înregistrate în activitățile financiare, bancare și de asigurări, poștă și telecomunicații, dar și scăderi în agricultură, transport și silvicultură.

Tabelul 8.12 Indicii investițiilor, pe activități ale economiei naționale

1990=100

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Total	74,2	73,4	79,6	100,6	111,4	114,9	108,7	104,2	98,1
Agricultură	39,2	32,7	20,9	83,7	50,5	54,6	29,0	28,6	24,0
Silvicultură, exploatare forestieră și economia vânatului	38,9	45,6	31,2	35,8	21,4	40,0	29,3	26,0	31,3
Industrie ¹⁾	91,0	96,8	91,6	89,6	112,4	121,5	114,6	112,1	102,9
Construcții	43,9	55,4	61,7	136,7	146,4	180,2	230,7	177,8	168,4
Comerț, hoteluri și restaurante	122,9	193,9	295,5	268,9	307,1	365,5	301,2	388,2	288,0
Transport și depozitare	52,8	27,4	56,4	40,3	26,0	30,2	25,2	26,2	27,1
Poștă și telecomunicații	110,2	259,1	622,9	718,8	616,7	820,8	16 ori	18,4 ori	25,5 ori
Activități financiare, bancare și asigurări	612,7	17ori	26ori	44ori	47ori	53ori	61ori	60,3ori	54,4ori
Administrație publică	87,4	82,5	202,0	386,2	522,1	475,1	720,7	417,4	582,3
Învățământ	124,1	55,0	90,0	160,6	179,6	317,0	350,9	258,8	135,8
Sănătate și asistență socială	127,2	89,2	78,1	71,5	120,1	126,5	120,8	141,3	75,2
Celelalte activități ale economiei naționale	69,7	57,0	52,4	62,5	133,6	77,9	54,8	37,1	31,9

¹⁾ Inclusiv energie electrică și termică, gaze și apă.

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2000, INS, tabelul 10.14.

Tabelul 8.13 Indicii investițiilor nete, pe activități ale economiei naționale

Activitatea (secțiuni CAEN Rev.2)	2008=100	anul precedent=100		
	2009	2010	2011	2012
Total	70,7	93,0	114,6	97,9
Agricultură, silvicultură și pescuit	78,5	87,1	117,5	98,2
Industrie	75,5	101,8	115,9	103,2
Industrie extractivă	84,2	74,6	153,8	97,7
Industrie prelucrătoare	67,2	79,2	130,8	96,4
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	94,9	188,0	90,2	118,3
Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	103,9	111,2	91,4	105,8
Construcții	64,1	97,6	127,3	97,0
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor	57,2	73,5	115,9	98,7
Transport și depozitare	62,2	71,0	145,8	79,0
Hoteluri și restaurante	63,5	109,0	70,1	104,2
Informații și comunicații	68,0	68,9	109,1	92,9
Intermedieri financiare și asigurări	60,0	91,0	68,2	225,9
Tranzacții imobiliare	104,1	100,7	76,8	109,5
Activități profesionale, științifice și tehnice	54,2	64,1	169,2	98,9
Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	52,7	108,3	161,3	71,3
Administrație publică și apărare; asigurări sociale din sistemul public	101,7	119,4	94,9	91,0
Învățământ	49,0	83,4	102,1	54,2
Sănătate și asistență socială	96,1	72,8	91,4	130,8
Activități de spectacole, culturale și recreative	82,4	90,9	72,4	73,9
Alte activități de servicii	86,0	77,2	183,3	80,2

Sursa: Anuarul Statistic al României, INS, 2010, 2013, tabelele 12.4, 12.5.

Efectele crizei economice din 2008 - 2010 sunt vizibile și în dinamica investițiilor nete pe activități ale economiei naționale (tabelul 8.13).

Capitolul 09

Transporturile

Prof. univ. dr. Alexandru **ISAIC-MANIU**

Drd. Florentina Viorica **GHEORGHE**

Anca **SÎRBU**;

Florica **CÎRSTEA**;

Virginia **BALEA**;

Carmen **MIHĂLCIOIU**;

Marina Andreea **PĂTULEA**;

Alida **ȚURCANU**;

Ioana Magdalena **DINA**

CUPRINS

9.1 Infrastructura și mijloacele de transport	264
9.1.1 Infrastructura de transport feroviar	264
9.1.2 Infrastructura de transport rutier	267
9.1.3 Infrastructura de transport petrol și gaze naturale	269
9.1.4 Mijloace de transport rutier	270
9.1.5 Înmatriculări noi de vehicule rutiere	274
9.1.6 Mijloace de transport feroviar	276
9.1.7 Mijloace de transport naval	279
9.1.8 Mijloace de transport aerian	283
9.2 Transportul feroviar	284
9.2.1 Transportul de pasageri pe calea ferată	284
9.2.2 Transportul de mărfuri pe calea ferată	287
9.3 Transportul rutier	290
9.3.1 Transportul rutier de pasageri	290
9.3.2 Transportul public local de pasageri	292
9.3.3 Accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale	298
9.3.4 Transportul rutier de mărfuri	299
9.4 Transportul maritim și pe căi navigabile interioare	301
9.4.1 Transportul maritim de pasageri	301
9.4.2 Transportul maritim de mărfuri	302
9.4.3 Transportul de pasageri pe căi navigabile interioare	305
9.4.4 Transportul de mărfuri pe căi navigabile interioare	307
9.5 Transportul aerian	309
9.5.1 Transportul aerian de pasageri	310
9.5.2 Transportul aerian de mărfuri	311
9.6 Transport de mărfuri prin conducte petroliere	312

Dezvoltarea producției și intensificarea schimburilor de mărfuri au impus și o creștere a numărului mijloacelor de transport și o extindere a rețelei de drumuri.

De exemplu, locurile prin care se făcea legătura dintre Transilvania și Țara Românească, respectiv Moldova erau în număr de 46 (în 1776), trecerile fiind efectuate cu piciorul, calul sau carul. În secolul al IX-lea apar și primele organizații de transport, de exemplu în 1848 funcționa o cursă de diligențe rapide Brașov-Ploiești-București.

Transportul pe apă era practicat îndeosebi sub forma plutăritului. Astfel în Transilvania plutăritul era practicat pe Mureș (10 - 12 mii plute în 1847) și pe Criș, fiind angajați circa 20.000 de plutași. În Moldova plutăritul era practicat pe Bistrița și Siret, până la Galați, cu circa 1.000 plutași. În Țara Românească plutăritul se practica, dar în volum mai redus, pe Olt și Argeș.

Transportul pe Dunăre pentru români a devenit practicabil după 1834 când s-a obținut libertate de navigație. Din 1836 atât Brăila cât și Galați au devenit porturi libere, începând și construcția de nave, astfel că în 1839 la Galați au fost construite 7 vase, iar în 1840 numărul a crescut la 10. În ceea ce privește transportul, în 1847 în Galați au fost operate 964 vase.

În transportul naval al epocii se pot menționa numele lui Alexandru Vilaro, proprietar al navei Marița care naviga din 1834 pe Dunăre și cel al lui Grigore Sturza care deținea două nave de transport și un depozit de grâne la Galați.

În 1863 în Principatele Române, lungimea șoselelor era de 775 km, lungime ce ajunge la 1.800 km în 1870, iar după un deceniu la 8.000 km.

Și căile ferate au crescut energic: Constanța cu Cernavodă a fost legată în 1860, apoi a fost construită calea ferată ce a legat București cu Giurgiu.

„Jimbolia a fost legată pe calea ferată de Timișoara la 1857, iar între 1867 - 1873 s-au construit legăturile pe calea ferată între Oradea-Cluj-Brașov, respectiv Arad-Timișoara, a fost realizată legătura dintre Muntenia și Moldova și calea ferată Brașov-Predeal-Sinaia”.

9.1 Infrastructura și mijloacele de transport

9.1.1 Infrastructura de transport feroviar

Istoria căilor ferate în România începe la mijlocul secolului al XIX-lea când, în Banatul acelor vremuri, se construia primul tronson de cale ferată care lega Oravița de portul Baziaș, la Dunăre.

Statistica consemnează primele date pentru anii 1873 - 1874, când „Lungimea medie exploatată pentru trafic de călători și mărfuri” însuma 648 km. Zece ani mai târziu, rețeaua de cale ferată se dublase, ajungând la 1359 km în 1885, pentru ca la începutul secolului al XX-lea să ajungă la 3.100 km - (detalii în tabelul 9.1).

Figura 9.1 Oravița-Baziaș, primul tronson feroviar din istoria României, 62,5 km, inaugurat la 20/30 august 1854
(foto: www.banaterria.eu)

Figura 9.2 Calea ferată Oravița-Lișava-Anina, inaugurată la 15 decembrie 1863, prima cale ferată montană de pe teritoriul actual al României
(foto: www.istorie-pe-scurt.ro)

Tabelul 9.1 Lungimea liniilor ferate, mijloacele de transport și intensitatea circulației - Lungimea liniilor

Anul	1873/1875/ 1874 1880	1885	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	
Lungimea medie exploatătă pentru traficul de călători și mărfuri (km)	648	921	1359	1896	2135	2409	2424	2429	2470	2496	2513	2534	2818	2880	2916	3081

Sursa datelor: Anuarul statistic al României, București 1912, pag. 258.

Tabelul 9.1 Lungimea liniilor ferate, mijloacele de transport și intensitatea circulației - Lungimea liniilor - continuare

Anul	1900/901	1901/902	1902/903	1903/904	1904/905	1905/906	1906/907	1907/908	1908/909	1909/910
Lungimea medie exploatătă pentru traficul de călători și mărfuri (km)	3100	3149	3177	3178	3179	3179	3181	3186	3187	3186

Sursa datelor: Anuarul statistic al României, București 1912, pag. 258.

Știați că ... CFAP - Calea ferată Arad - Podgoria, inaugurată la 10 aprilie 1913 a fost prima linie electrificată din estul Europei și cea de-a opta din lume, singura linie electrificată din România până la 9 decembrie 1965, când a fost inaugurată secția electrificată Brașov - Predeal ?

Tabelul 9.2 Lungimea liniilor ferate și mijloacele de transport - Lungimea liniilor

Anul	1910/ 1911	1911/ 1912	1912/ 1913	1913/ 1914	1914/ 1915	1915/ 1916	1916/ 1917	1917/ 1918	1918/ 1919	1919/ 1920
Lungimea medie exploatătă pentru trafic de călători și mărfuri (km)	3437	3479	3532	3549	3588	3702	3169	1330	3123	4968

„Notă pentru lungimea medie a liniilor: 1910 - 1916: Vechiul Regat; 1916 - 1917: Vechiul Regat (media pe 8 luni în Muntenia și pentru 12 luni în Moldova); 1917 - 1918: Numai Moldova (excepând teritoriile invadate de inamic); 1919 - 1921: Vechiul Regat și Basarabia; 1921 - 1929: întreaga țară”.

Sursa datelor: Anuarul statistic al României 1930, București 1932, pag. 141.

Tabelul 9.2 Lungimea liniilor ferate și mijloacele de transport - Lungimea liniilor - continuare

Anul	1920-1921	1921-1922	1922-1923	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Lungimea medie exploatătă pentru trafic de călători și mărfuri (km)	4968	10585	10578	10925	10925	11001	11009	11086	11100	11130	11133

„Notă pentru lungimea medie a liniilor: 1910 - 1916: Vechiul Regat; 1916 - 1917: Vechiul Regat (media pe 8 luni în Muntenia și pentru 12 luni în Moldova); 1917 - 1918: Numai Moldova (excepând teritoriile invadate de inamic); 1919 - 1921: Vechiul Regat și Basarabia; 1921 - 1929: întreaga țară”.

Sursa datelor: Anuarul statistic al României 1930, București 1932, pag. 141.

În preajma primei conflagrații mondiale, datele statistice menționau o lungime de 3.532 km de cale ferată, iar istoria, inaugurarea primei căi ferate electrificate din estul Europei, CFAP.

Dacă la începutul primului război mondial, era consemnată o lungime de 3.540 km (1913/1914), iar la intrarea României în război, 3.169 km (1916/1917), următoarea înregistrare statistică menționa 1.330 km pentru 1917/1918. Efortul de reconstrucție din perioada care a urmat a permis ca în anul Marii Uniri să fie înregistrați 3.123 km de cale ferată (1918/1919).

Figura 9.3 Trenul Unirii - trenul care l-a adus pe regele Ferdinand I al României Mari de la Iași la București, la 1 decembrie 1918.

(www.Historia.ro).

Figura 9.4 Clădirea principală a gării din Alba Iulia și peronul, în timpul vizitei Generalului Berthelot (1919)

(foto: Samoilă Mărza (1886 - 1967) - fotograful Marii Uniri)

Tabelul 9.3 Lungimea liniilor de cale ferată în exploatare

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Lungimea liniilor de cale ferată în exploatare - total	11100	11130	11135	11221	11206	11206	11213	11194	11241	11272	11375	11410

Sursa: Serviciul Statisticii generale, Regia Autonomă C.F.R. .

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 522.

Tabelul 9.4 Lungimea liniilor de cale ferată în exploatare (la sfârșitul anului)

Anul	1938		1948		1950		1960		1965		1970	
	electrificate		electrificate		electrificate		electrificate		electrificate		electrificate	
Lungimea liniilor de cale ferată în exploatare (km)	9990	58	10677	10853	58	10981	58	10979	11012			494

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab.137, până în anul 1960; Anuarul Statistic al României 1971, București, tab. 197, din anul 1965.

Între cele două războaie, rețeaua de cale ferată s-a dezvoltat, datele statistice consemnând pentru anul 1938 o lungime de 9.990 km, din care 58 km linie electrificată. Datele publicate pentru anul 1948 menționează 10.677 km de cale ferată, datele aferente anilor în care s-a desfășurat al doilea război mondial lipsind.

În anii care au urmat, rețeaua feroviară s-a mărit, ca și lungimea liniilor electrificate, ajungându-se în anul 1989 la 11.343 km linii în exploatare, din care 3.654 km linii electrificate. După Revoluție s-a procedat la eficientizarea rețelei de cale ferată, datele statistice înregistrând în anul 2016 10.774 km linii de cale ferată în exploatare și 4.030 km linie electrificată.

Tabelul 9.5 Lungimea căilor ferate în exploatare

Anul	1977		1980		1985		1989		1990		1995	
	electrificate		electrificate		electrificate		electrificate		electrificate		electrificate	
Lungimea liniilor de cale ferată în exploatare (km)	11127	1702	11110	2367	11192	3194	11343	3654	11348	3680	11376	3866

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1988, București, pag. 44, până în anul 1980; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 534, pentru anii 1985 și 1989; Baza de date statistice TEMPO–Online serii de timp, TRN142A, din anul 1990.

Figura 9.5 Harta rețelei feroviare din România

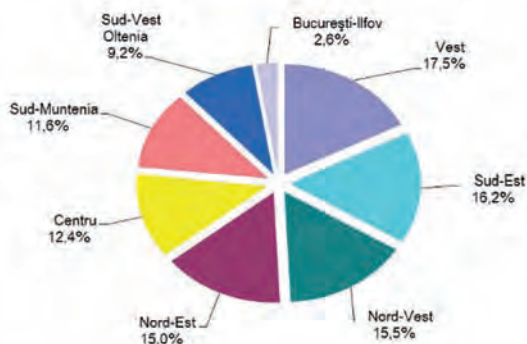

Figura 9.6 Structura rețelei de cale ferată în exploatare, pe regiuni de dezvoltare, la sfârșitul anului 2016

Tabelul 9.5 Lungimea căilor ferate în exploatare - continuare

Anul	2000		2005		2010		2015		2016	
	electrificate		electrificate		electrificate		electrificate		electrificate	
Lungimea liniilor de cale ferată în exploatare (km)	11015	3950	10948	3999	10785	4020	10770	4030	10774	4030

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1988, București, pag. 44, până în anul 1980; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 534, pentru anii 1985 și 1989; Baza de date statistice TEMPO–Online serii de timp, TRN142A, din anul 1990.

9.1.2 Infrastructura de transport rutier

Rețeaua de drumuri din România își are originea în cunoscutele *via* construite de romani, ale căror urme pot fi văzute și astăzi, dintre care unele au urmat căile folosite anterior de către daci, de-a lungul cursurilor râurilor.

Datele statistice menționează 41.277 km „șosele” pentru începutul anului 1901, din care 7,6% „căi naționale”. La începutul anului premergător intrării României în Primul Război Mondial, rețeaua de drumuri măsura 44.222 km, din care 9,3% „căi naționale”. După Marea Unire, datele statistice înregistrau pentru anul 1922 aproape 103 mii km, iar în pragul celei de-a doua conflagrații mondiale, aproape 85 mii km. În tabelul 9.6 se prezintă lungimea șoselelor în perioada 1901 - 1915, iar în tabelul 9.7, în perioada României Mari.

Figura 9.7 Sarmizegetusa Regia - Grădiștea Muncelului - Drum pavat cu calcar

Știați că ... în anul 1845 începeau lucrările la prima șosea modernă din România, pietruită cu bolovani de râu: Turnu Severin-Virciorova și primele lucrări de pietruire a drumurilor naționale, printre care și Predeal-Cormanic, iar în 1846 începea construcția unui sistem de drumuri care leagă Bucureștiul de Sibiu, Brașov, Focșani, Orșova și Brăila?

Tabelul 9.6 Specificarea șoselelor la începutul anului

Anul	1901		1905 ¹⁾		1909 ¹⁾		1914		1915	
	Căi naționale		Căi naționale		Căi naționale		Căi naționale		Căi naționale	
Specificarea șoselelor la începutul de an (km)	41277	3150	42558	2975	43293	3110			44222	4162

¹⁾ Indicatorul include „în curs de executare” și „A se șoselei”; valori rotunjite la întreg.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 280, pentru anii 1905 și 1909.

Tabelul 9.7 Situația generală a drumurilor

Anul	1922	1923	1924	1925	1927	1928	1929	1930	1934	1935	1936	1939 ^{*)}
Lungimea totală a drumurilor (km)	102777	104987	80779	88724	104076	106084	106558	106103	103222	108316	108291	84542

^{*)} Lipsește situația drumurilor județene și comunale de la ținutul Olt și Dunărea de Jos.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 513.

Tabelul 9.8 Lungimea drumurilor

Anul	1945	1956	1958	1959	1960	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Lungimea drumurilor (km)	78661	76142	75777	76143	76154	76658	76311	76280	75898	76557	76815	77019	76566	75879

Sursa datelor: Comunicări Statistice Nr.19, 31 ianuarie 1948, București 1948, tab. 13, pentru anul 1945; Anuarul Statistic al României 1964, București, tab. 163, pentru 1956, 1959 - 1963; Anuarul Statistic al României 1960, București, tab. 142, pentru 1958; Anuarul Statistic al României 1965, București, tab. 178, pentru 1964; Anuarul Statistic al României 1972, București, tab. 160, pentru 1965, 1970.

Tabelul 9.9 Lungimea drumurilor publice

Anul	1975	1976	1977 și 1979	1980	1982	1983	1984 și 1985	1989	1990 ...	1993	1994		
Lungimea drumurilor publice (km)	77949	77768		73361	73364	73363	73369		72799	72816		72816	72828

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1976, București, tab. 162, pentru 1975; Anuarul Statistic al României 1977, București, tab. 173, pentru 1976; Anuarul Statistic al României 1978, București, tab. 180, pentru 1977; Anuarul Statistic al României 1979, București, tab. 183, pentru 1978; Anuarul Statistic al României 1986, București, tab. 164, pentru 1985; Anuarul Statistic al României 1990, București, tab. 242, pentru 1989; Baza de date TEMPO–Online serii de timp, TRN139A, din anul 1990.

Tabelul 9.9 Lungimea drumurilor publice - continuare

Anul	1995		2000		2004		2007		2009		2010	
	autostrăzi		autostrăzi		autostrăzi		autostrăzi		autostrăzi		autostrăzi	
Lungimea drumurilor publice (km)	72859	113	78479	113	79454	228	80893	281	81713	321	82386	332

Sursa datelor: Baza de date TEMPO–Online serii de timp, TRN139A.

Tabelul 9.9 Lungimea drumurilor publice - continuare

Anul	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	autostrăzi	autostrăzi	autostrăzi	autostrăzi	autostrăzi	autostrăzi
Lungimea drumurilor publice (km)	83738	350 84185	550 84709	644 85184	683 85920	747 86080

Sursa datelor: Baza de date TEMPO–Online serii de timp, TRN139A.

Dacă în 1945 datele statistice consemnau o lungime a drumurilor de aproape 79 mii km, repartizate în cele opt provincii, respectiv Muntenia (24,1%), Transilvania (21,0%), Moldova (20,3%), Oltenia (10,2%), Banat (8,0%), Crișana și Maramureș (7,9%), Dobrogea (6,7%) și Bucovina (1,8%), la sfârșitul anului Revoluției erau înregistrați 73 mii km drumuri publice, iar la sfârșitul anului 2016 o lungime a drumurilor publice de peste 86 mii km. (Sursa datelor pentru anul 1945: Comunicări Statistice Nr. 19, 31 ianuarie 1948, București 1948, tab.13).

Figura 9.8 Autostrada A2 km 161, aproape de intersecția cu DN22C
(foto : Răzvan Socol)

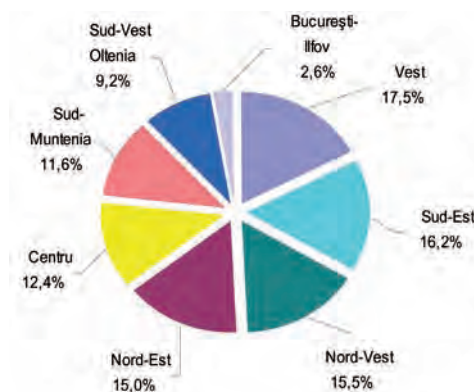

Figura 9.9 Structura rețelei de drumuri publice, pe regiuni de dezvoltare, la sfârșitul anului 2016

9.1.3 Infrastructura de transport petrol și gaze naturale

Datele statistice prezentate în cele ce urmează reflectă evoluția lungimii rețelei de transport petrol și gaze naturale de-a lungul anilor, funcție de destinația fiecărui tip de conducte magistrale.

Tabelul 9.10 Lungimea conductelor magistrale, km

Anul	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Conducte pentru produse petroliere	1430	1441	1441	1441	1441	1441	1441	1441	1441
Conducte pentru țiței	2105	2105	2105	3188	3188	2982	2982	2982	2864
Conducte pentru gazolină	933	933	933	997	997	798	798	798	604
Conducte pentru gaze naturale	10944	11019	11173	11328	11464	11610	11738	12068	11490
Conducte pentru etan	139	139	139	141	141	138	138	138	136

Sursa datelor: Baza de date TEMPO–Online serii de timp, TRN145A.

Statistica a consemnat pentru anul 1994 o lungime de 2,1 mii km pentru conductele pentru țiței și pentru anul 2016 o lungime de 2,7 mii km, respectiv o creștere cu 28,6%, iar pentru conductele pentru gaze naturale o rețea de 10,9 mii km în 1994 și de 13,3 mii km în anul 2016, reprezentând o creștere cu 22,0% (tabelul 9.10).

Tabelul 9.10 Lungimea conductelor magistrale, km - continuare

Anul	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Conducte pentru produse petroliere	1600	615	1800	1800	1736	1736	1736	1736	-
Conducte pentru țiței	3015	3023	3007	2983	2983	2983	2975	2975	2857
Conducte pentru gazolină	594	616	549	549	549	549	549	549	489
Conducte pentru gaze naturale	11543	11843	12213	12463	12544	13251	13350	13581	12969
Conducte pentru etan	139	134	140	140	140	140	140	140	140

Sursa datelor: Baza de date TEMPO–Online serii de timp, TRN145A.

Tabelul 9.10 Lungimea conductelor magistrale, km - continuare

Anul	2012	2013	2014	2015	2016
Conducte pentru țiței	2625	2625	2715	2715	2714
Conducte pentru gazolină	326	326	333	333	333
Conducte pentru gaze naturale	13036	13127	13232	13306	13303
Conducte pentru etan	140	140	140	140	140

Sursa datelor: Baza de date TEMPO–Online serii de timp, TRN145A.

9.1.4 Mijloace de transport rutier

Orice deplasare a persoanelor și a mărfurilor pe rețeaua de drumuri implică utilizarea mijloacelor de transport rutier, în filele istoriei dezvoltării cărora se regăsește și contribuția românească. Fie că ne referim la automobile sau autobuze, la autocamioane, la motocicletele, la mopede sau la alte mijloace de transport rutier, datele statistice au reflectat evoluția utilizării lor de către compatrioții noștri de-a lungul anilor.

Tabelul 9.11 Autovehiculele repartizate pe felul întrebuințării / categorii

Anul	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Autovehicule de persoane ¹⁾ (număr)	12836	16952	24569	29842	31035	29765	27230	26946	27671	28970	28508	30266	31020

¹⁾ Datele includ autoturisme, autobuze, motocicletele, alte autovehicule de persoane.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 520 (valori însumate).

Figura 9.10 Aurel Perșu (1890 - 1977), inginer mecanic, a realizat în 1923 primul automobil aerodinamic din lume (foto Pahl, Georg, iulie 1923)

Figura 9.11 Autobuz produs la fabrica MARTA (Magyar Automobil Reszveny Tarsasag), sucursală a firmei americane Westinghouse din Le Havre, Franța, care a funcționat la Arad între 1908 și 1926. (Istoria auto a României)

Tabelul 9.11 Autovehicule, pe felul întrebuirii / categorii - continuare

Anul	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Autocamioane și camionete (număr)	2942	4681	6070	7481	6900	6256	5810	5513	5712	6031	6263	7015	7670

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 520 (valori însumate).

Știați că ... între 1936 și 1948 a funcționat în București - cartierul Floreasca, fabrica Ford Romana SAR, dotată cu prima linie de montaj operațională din Europa de Est, cu peste 100 angajați specializați care putea asambla anual 2500 automobile și camioane. (Istoria Ford)?

Tabelul 9.12 Indicatorii de utilizare a autovehiculelor rutiere

Anul	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Utilizarea parcului de autovehicule rutiere de călători ¹⁾ (%)	68,8	62,8	58,5	59,0	55,8	60,9	62,4	65,0	69,5

¹⁾ „Datele se referă la autovehiculele rutiere ale Departamentului transporturilor rutiere, navale și aeriene.”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1957, București, tab. 93.

Tabelul 9.12 Indicatorii de utilizare a autovehiculelor rutiere - continuare

Anul	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Utilizarea parcului de autovehicule rutiere de mărfuri ¹⁾ (%)	55,5	58,1	59,8	63,9	58,0	60,7	58,0	59,7	59,3

¹⁾ „Datele se referă la autovehiculele rutiere ale Departamentului transporturilor rutiere, navale și aeriene.”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1957, București, tab. 93.

Tabelul 9.13 Principalii indicatori ai activității întreprinderilor regionale de transport auto

Anul	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Autobuze ¹⁾ (număr)	725	883	962	1139	1371	1939

¹⁾ Datele se se referă la „Parcul de mașini al întreprinderilor Regionale de Transport Auto”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, pag. 262.

Tabelul 9.13 Principalii indicatori ai activității întreprinderilor regionale de transport auto - continuare

Anul	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Autocamioane ¹⁾ (număr)	4051	4347	5901	7964	10399	20193

¹⁾ Datele se se referă la „Parcul de mașini al întreprinderilor Regionale de Transport Auto”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, pag. 262.

Figura 9.12 Autocamion SR 101 (1954) primul autocamion românesc produs în România, la S.C. Roman S.A. Braşov
(Istoria camioanelor)

Figura 9.13 Dacia 1100, primul autoturism național produs în România, între 1968 și 1972, în aproape 38.000 de exemplare.
(foto: veteran.ro)

Datele statistice înregistrau pentru anul 1926 un număr de 12.836 „Autovehicule de persoane”, care includeau autoturisme, autobuze, motocicletele și alte autovehicule de persoane și de 2,4 ori mai multe în anul 1938. În ceea ce privește categoria „Autocamioane și camionete”, statistica prezenta pentru anul 1926 un număr de 2942, iar pentru anul 1938 o creștere la fel de însemnată, de 2,6 ori (tabelul 9.11).

În anii '50, indicatorii care au reflectat „Utilizarea parcului de autovehicule rutiere de călători (%)” și „Utilizarea parcului de autovehicule rutiere de mărfuri (%)” au avut valori fluctuante, înregistrând o creștere spre sfârșitul perioadei (tabelul 9.12).

Tabelul 9.14 Vehicule rutiere înmatriculate în circulație, la sfârșitul anului

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Autoturisme, autobuze, microbuze, motocicletele și moped (mii vehicule)	1632	1778	1951	2157	2386	2567	2621	2738	2881

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN103B.

Tabelul 9.14 Vehicule rutiere înmatriculate în circulație, la sfârșitul anului - continuare

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Autoturisme, autobuze, microbuze, motocicletele și moped (mii vehicule)	2985	3058	3160	3253	3365	3503	3600	3297	3647

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN103B.

Tabelul 9.14 Vehicule rutiere înmatriculate în circulație, la sfârșitul anului - continuare

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Autoturisme, autobuze, microbuze, motocicletele și moped (mii vehicule)	4141	4366	4446	4466	4625	4840	5059	5315	5641

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN103B.

Figura 9.14 Dacia România la Salonul Auto de la Geneva, 2017

Figura 9.15 Ford România, 2017

Tabelul 9.15 Vehicule rutiere înmatriculate în circulație, la sfârșitul anului - Autovehicule de marfă

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Autovehicule de marfă (mii vehicule)	259	260	275	298	322	343	377	390	406

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN103B.

Tabelul 9.15 Vehicule rutiere înmatriculate în circulație, la sfârșitul anului - Autovehicule de marfă - continuare

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Autovehicule de marfă (mii vehicule)	418	427	438	447	463	482	494	457	587

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN103B.

Tabelul 9.15 Vehicule rutiere înmatriculate în circulație, la sfârșitul anului - Autovehicule de marfă - continuare

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Autovehicule de marfă (mii vehicule)	645	662	667	696	720	762	807	856	913

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp TRN103B.

După Revoluție, stocul mijloacelor de transport rutier înregistrate statistic la sfârșitul anului, a evoluat de la 1,6 milioane „Autoturisme, autobuze, microbuze, motocicletele și mopede” în 1990, la 5,6 milioane vehicule în 2016, respectiv o creștere de 3,5 ori. În ceea ce privește „Autovehiculele de marfă”, creșterea a fost similară, de 3,5 ori, respectiv de la 259 mii vehicule în 1990, la 913 mii vehicule în 2016. (tabelul 9.14 și tabelul 9.15)

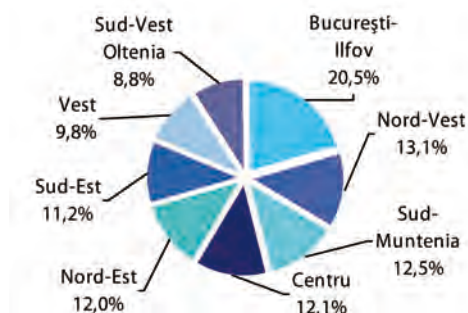

Figura 9.16.a Autovehicule pentru transportul pasagerilor înmatriculate în circulație, pe regiuni de dezvoltare, la sfârșitul anului 2016

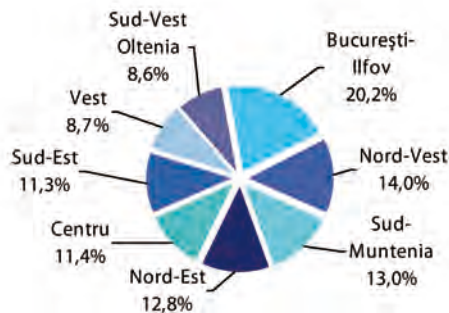

Figura 9.16.b Autovehicule pentru transportul mărfurilor înmatriculate în circulație, pe regiuni de dezvoltare, la sfârșitul anului 2016

9.1.5 Înmatriculări noi de vehicule rutiere

Alături de înregistrarea valorilor stocului de vehicule, statistica ultimilor ani consemnează evoluția înmatriculărilor noi de vehicule rutiere pentru transportul pasagerilor și respectiv, al mărfurilor, prezentate în cele ce urmează.

Tabelul 9.16 Înmatriculări noi de vehicule rutiere pentru transportul pasagerilor

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vehicule noi (număr)							
Motorete și motociclete	72	219	674	616	833	828	5083
Autoturisme	70236	86785	88840	115761	149290	179531	200136
Autobuze și microbuze	328	298	598	1139	1284	3585	1641

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN102A.

Tabelul 9.17 Înmatriculări noi de vehicule rutiere pentru transportul mărfurilor

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vehicule noi (număr)							
Autocamioane	15573	16661	19911	24157	25643	28847	34794
Autotractoare și autoremorchere	1654	1172	836	1001	652	1065	445
Remorci și semiremorci	3340	3625	2977	4195	3968	2698	5419

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN102B.

În anul 2000 au fost înmatriculate 70 mii autoturisme noi, iar în anul 2006 au fost înmatriculate aproape de trei ori mai multe, creșteri semnificative fiind înregistrate și pentru categoriile „Motorete și motociclete”, creștere de 70,6 ori și respectiv „Autobuze și microbuze”, creștere de 5,0 ori, după un trend fluctuant (tabelul 9.16).

În ceea ce privește vehiculele de marfă, în cursul anului 2000 au fost înmatriculate 15,6 mii autotractoare noi, în anul 2006 înmatriculându-se de 2,2 ori mai multe. În aceeași perioadă, categoria „Remorci și semiremorci” a înregistrat de asemenea creșteri de 1,6 ori, în timp ce categoria „Autotractoare și autoremorchere” a înregistrat o scădere cu 73,1% după o evoluție variabilă. (tabelul 9.17)

Tabelul 9.18 Înmatriculări noi de vehicule rutiere pentru transportul pasagerilor

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vehicule noi (număr)										
Motorete și motociclete	4779	6961	2426	1633	1314	1212	1205	1229	1358	1986
Autoturisme	312585	285558	116030	95228	81853	66423	57700	70175	81175	95181
Autobuze și microbuze	2799	4823	943	617	619	1594	882	1177	2468	1116
Vehicule importate de ocazie (număr)										
Motorete și motociclete	5518	8688	6214	4087	4038	4599	5410	4929	4700	5107
Autoturisme	123764	300918	212850	214724	94702	175000	222040	220219	251048	301357
Autobuze și microbuze	1123	2440	643	806	786	936	927	1195	1309	1311

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN102B.

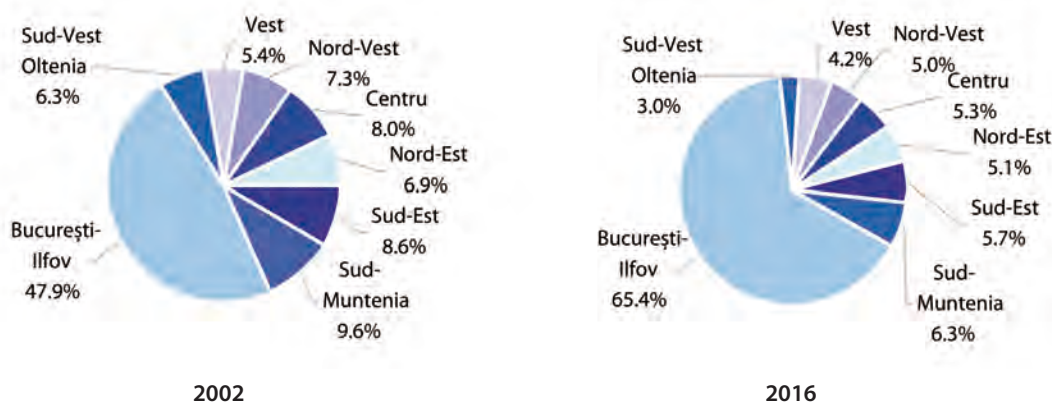
Începând cu anul 2007, statisticile consemnează date privind înmatriculările de vehicule noi și de vehicule importate de ocazie. În ultimii ani, înmatriculările noi de vehicule rutiere au cunoscut o evoluție fluctuantă, funcție de modificările legislației în domeniu. Pentru anul 2007, datele statistice consemnează înmatricularea a peste 436.349 mii autoturisme, dintre care 71,6% vehicule noi, zece ani mai târziu înmatriculându-se 396.538 autoturime, dintre care, 76,0% autoturisme importate de ocazie (tabelul 9.18).

Tabelul 9.19 Înmatriculări noi de vehicule rutiere pentru transportul mărfurilor

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vehicule noi (număr)										
Autocamioane	45475	43229	18707	10880	14915	11064	9998	11106	12274	15546
Autotractoare și autoremorchere	1074	16		1		2068	2657	3285	5203	6902
Remorci și semiremorci	11706	11068	5804	5672	8104	7751	7693	9827	11476	14417
Vehicule importate de ocazie (număr)										
Autocamioane	20351	29606	13722	16190	32121	37618	38710	38496	39899	42682
Autotractoare și autoremorchere	1162	286	15	5	4	6333	6669	8043	8936	8649
Remorci și semiremorci	13322	14036	10952	9924	10810	11635	12452	12847	13807	14895

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN102A.

Înmatriculările noi de vehicule de transport marfă, asemănător vehiculelor pentru transportul pasagerilor, au cunoscut un trend variabil. În anul 2007 au fost înmatriculate 65.826 autocamioane, dintre care 69,1% vehicule noi, în timp ce în anul 2016 au fost înmatriculate 58.228 autocamioane, dintre care 73,3% autocamioane importate de ocazie (tabelul 9.19).

Figura 9.17 Structura înmatriculărilor de autoturisme noi, pe regiuni de dezvoltare

Anul	2002	2016
Înmatriculările de autoturisme noi, pe regiuni de dezvoltare (numar)	88840	95181
- Regiunea Nord+Vest	6530	4798
- Regiunea Centru	7119	5030
- Regiunea Nord+Est	6096	4897
- Regiunea Sud+Est	7679	5383
- Regiunea Sud+Muntenia	8504	5977
- Regiunea București+Ilfov	42516	62235
- Regiunea Sud+Vest Oltenia	5594	2865
- Regiunea Vest	4802	3996

9.1.6 Mijloace de transport feroviar

Alături de datele privind dezvoltarea rețelei feroviare, statistica românească a reflectat de-a lungul vremii stadiul și evoluția stocului de material rulant indispensabil desfășurării transportului pe calea ferată.

Figura 9.18 Prima locomotivă produsă la Reșița
(foto banaterra.eu)

Figura 9.19 „Săgeata albastră” în România de astăzi
(www.google.ro)

Știați că ... producția de locomotive a început la Reșița în anul 1873, an în care au fost finalizate lucrările de construcție a liniei de cale ferată Oradea - Brașov, respectiv lucrările la linia Brașov-Sighișoara.

Tabelul 9. 20 Lungimea liniilor ferate, mijloacele de transport și intensitatea circulației - Locomotive

Anul	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886
Locomotive ¹⁾ (număr)	83	106	114	114	114	118	118	141	144	193	193	193	197	227

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 258.

Tabelul 9.20 Lungimea liniilor ferate, mijloacele de transport și intensitatea circulației - Locomotive - continuare

Anul	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
Locomotive ¹⁾ (număr)	241	241	265	302	317	335	414	433	433	441	441	449	455

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 258.

Tabelul 9.20 Lungimea liniilor ferate, mijloacele de transport și intensitatea circulației - Locomotive - continuare

Anul	1900/ 901	1901/ 902	1902/ 103	1903/ 904	1904/ 905	1905/ 906	1906/ 907	1907/ 908	1908/ 909	1909/ 910
Locomotive ¹⁾ (număr)	464	482	512	512	512	537	588	639	648	688

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 258.

Tabelul 9.21 Lungimea liniilor ferate și mijloacele de transport - Locomotive

Anul	1910/ 1911	1911/ 1912	1912/ 1913	1913/ 1914	1914/ 1915	1915/ 1916	1919/ 1920	1922/ 1923	1923	1924	1925
Locomotive (număr)	691	772	821	888	932	932	2281	4518	4536	4507	2187

„În sumele mijloacelor de transport comunicate în anii 1919/1920, 1922/1923 și 1923 se cuprind și cele ce au fost defecte, iar în anii următori numai acelea în stare de circulație”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 141.

Tabelul 9.22 Mijloace de transport bune în circulație

Anul	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Locomotive (număr)	2249	2279	2203	2186	2171	2334	2364	2273	2145	2011	1987	1991	2067	2271

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 141, până în 1927; Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 522 din 1928.

Tabelul 9.23 Locomotive în inventar, la sfârșitul anului

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Locomotive (număr)	4404	4383	4372	4372	4370	4330	4022	3521	3418	3448	3318	3260	3188	2059

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN106A.

Tabelul 9.23 Locomotive în inventar, la sfârșitul anului - continuare

Anul	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Locomotive (număr)	2061	1982	1986	1907	1845	1834	1823	1796	1795	1779	1795	1769

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN106A.

La începutul secolului trecut, datele statistice menționau un număr de 691 locomotive (1910 - 1911) și un număr de aproape 19 mii de vagoane.

Înainte de intrarea în Primul Război, erau înregistrate 932 locomotive și aproape 26 mii de vagoane. În anul Marii Uniri erau înscrise în statistici 2.281 locomotive, reprezentând o creștere de 2,4 ori față de înregistrarea precedentă, în anul primei Constituții democratice a României fiind înregistrate aproape 99 mii de vagoane, reprezentând o creștere de 3,8 ori față de stocul de vagoane înregistrat anterior. Evoluția stocului de „Mijloace de transport bune în circulație” a fluctuat, ajungând în preajma celei de-a doua conflagrații mondiale la un număr de 2.271 locomotive și peste 63 mii vagoane. (tabelele 9.20, 9.21, 9.22, 9.24, 9.25, 9.26)

Tabelul 9.24 Lungimea liniilor ferate, mijloacele de transport și intensitatea circulațiunii - Vagoane

Anul	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886
Vagoane ¹⁾ - Total	1765	2010	2264	2550	2550	2550	2707	3652	3666	4720	4728	4728	4800	5012

¹⁾ Sunt incluse vagoane „de călători”, „de poștă” și „de marfă”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 258.

Tabelul 9.24 Lungimea liniilor ferate, mijloacele de transport și intensitatea circulației - Vagoane - continuare

Anul	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
Vagoane ¹⁾													
- Total	5246	5828	6655	7289	7677	8338	9535	9608	9637	10369	10311	10527	11015

¹⁾ Sunt incluse vagoane „de călători”, „de poștă” și „de marfă”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 258.

Tabelul 9.24 Lungimea liniilor ferate, mijloacele de transport și intensitatea circulației - Vagoane - continuare

Anul	1900/ 901	1901/ 902	1902/ 103	1903/ 904	1904/ 905	1905/ 906	1906/ 907	1907/ 908	1908/ 909	1909/ 910	1910/ 911
Vagoane ¹⁾											
- Total	12048	12183	12339	12486	12610	13406	16682	17072	17889	18165	18676

¹⁾ Sunt incluse vagoane „de călători”, „de poștă” și „de marfă”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 258.

Tabelul 9.25 Lungimea liniilor ferate și mijloacele de transport - Vagoane

Anul	1910/ 1911	1911/ 1912	1912/ 1913	1913/ 1914	1914/ 1915	1915/ 1916	1923	1924	1925	1926	1927
Vagoane¹⁾											
- Total	18676	22120	23060	24051	25386	25790	98556	95534	44648	43891	55235
din care :											
Vagoane de călători	1198	1443	1499	1500	1497	1499	6273	5925	2227	2632	2221
Vagoane de marfă acoperite	8519	9218	9243	9190	9659	-	-	-	17130	17221	18754
Vagoane de marfă descoperite	6527	8770	8764	9124	9910	-	90244	87850	18712	16055	24458

¹⁾ Sunt incluse și vagoane „de bagaje”, „de poștă” și „cazane”.

„În sumele mijloacelor de transport comunicate în anii 1919/1920, 1922/1923 și 1923 se cuprind și cele ce au fost defecte, iar în anii următori numai acelea în stare de circulație”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 141.

Tabelul 9.26 Mijloace de transport bune în circulație

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Vagoane												
- Total	56005	59493	55967	52911	54518	51061	56138	56933	59317	59551	60004	63420
din care :												
Vagoane de călători	2671 ^{*)}	2626 ^{**)}	2577	2170	2665	2008	2406	2661	2745	2986	3127	2987
Vagoane de marfă acoperite	19594	20153	18795	17255	17469	15071	17405	19611	19872	20838	20092	21679
Vagoane de marfă descoperite	24749	26553	24557	22995	23626	22975	25337	23576	25755	25243	26571	27981

^{*)} Exclusiv 120 vagoane speciale cu 324 osii netrecute în numărul vagoanelor.

^{**)} Exclusiv 154 vagoane speciale cu 397 osii netrecute în numărul vagoanelor.”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 522.

Tabelul 9.27 Vagoane în inventar, la sfârșitul anului

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Vagoane de călători (număr)	6520	6571	6649	6670	6666	6657	6653	6437	6428	6429	6474	6019	5560
Vagoane de marfă (număr)	142222	142611	142376	141963	141867	141702	140929	137086	130569	107708	93187	86786	64758

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN112A.

Tabelul 9.27 Vagoane în inventar, la sfârșitul anului - continuare

Anul	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vagoane de călători (număr)	5584	5523	5522	5326	5105	5137	4904	4483	4232	4025	4053	3928	3894
Vagoane de marfă (număr)	60964	58951	55503	54713	47420	45505	43311	42624	44188	39832	35385	34254	33767

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN112A.

9.1.7 Mijloace de transport naval

Binecuvântați cu Dunărea și Marea Neagră, locuitorii teritoriilor românești au învățat să navigheze din timpuri străvechi. În ultimele secole au învățat și să construiască și să repare navele pe care le foloseau ei sau partenerii.

Transportul pe apă cu nave românești se dezvoltă abia după 1834, când Țara Românească obține libertatea de navigație pe Dunăre și 1837, când și Moldova capătă același drept. Din 1836, Brăila și Galați devin porturi libere, fapt care impulsionează transportul naval.

Statisticile au reflectat de-a lungul anilor diversele aspecte legate de transportul pe apă.

Figura 9.20 Velierul tip bric Marița, prima navă sub pavilion românesc construită din „materialuri românești” și lansată la apă, la Giurgiu, 1834.
(foto : Historia.ro)

Figura 9.21 Vaporul cu aburi și zbaturi Borcea, primul realizat de ingineri navali români, construit la șantierul Naval de la Drobeta-Turnu Severin, între 1911 și 1913 - anul lansării la apă.
(worldpress.com)

Tabelul 9.28 Parcul vapoarelor serviciului maritim român la finele anului

Anul	1909/1910		1919/1920		1922 și 1923		1926, 1927		1928, 1930	
	număr	Capacitatea în tone de registru brut	număr	Tonajul de registru în tone-brut	număr	Tonajul în tone -brut	număr	Capacitatea (tone -brut)	număr	Capacitatea în tone -brut
Vapoare care alcătuiesc flota Serviciului Maritim Român	10	24774	14	37429	14	37448	13	35169	12	32101

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 274 (valori însumate) pentru 1909/1910; Anuarul Statistic al României 1922, București 1923, pag. 121 (valori însumate) pentru 1919/1920; Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 150 (valori însumate) pentru 1930.

Tabelul 9.29 Vasele maritime sub pavilion român

Anul	1909/1910		1919/1920		1922 și 1923	
	număr	Capacitatea (tone-brut)	număr	Capacitatea (tone-brut)	număr	Tonajul reg. net
Vapoare care alcătuiesc flota Serviciului Maritim Român (S.M.R.)	14	50401	14	50088	25	59050

„*) Datele includ vasele maritime S.M.R. și particulare”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1935 și 1936, București 1936, pag. 540 - 541 pentru 1934 - 1935; Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 540 - 541 pentru 1939.

Datele statistice consemnează un număr de 10 nave maritime cu o capacitate de 25 mii tone greutate brută pentru 1909 - 1910. În perioada imediat următoare Marii Uniri, erau înregistrate 14 nave maritime, cu o capacitate de 37 mii tone greutate brută. În anii următori, numărul navelor maritime a fluctuat, ajungând în preajma celui de-al Doilea Război Mondial la un număr de 25 nave, respectiv o creștere cu 78,6% față de finalul primei conflagrații (tabelele 9.28, 9.29).

Tabelul 9.30 Nave maritime înregistrate la sfârșitul anului

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nave pentru vrac lichid	17	18	17	17	15	29	28	16	15	14	12	12	7	7
Nave pentru vrac solid	69	71	63	63	64	59	59	34	14	15	15	14	13	9
Nave pentru transport specializat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	4	4	4
Nave pentru mărfuri generale, nespecializate	183	178	176	170	174	198	193	179	172	113	87	84	73	68
Barje / salande pentru încărcături solide	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	43	40	40	38
Nave pentru pasageri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	2
Nave pentru pește	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	13	12	12	12
Nave pentru activități offshore	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9	9	9	9
Remorchere	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	47	45	46	44
Alte nave	-	-	-	-	-	-	-	-	-	230	224	213	213	206

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN125A.

Tabelul 9.30 Nave maritime înregistrate la sfârșitul anului - continuare

Anul	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nave pentru vrac lichid	8	11	10	10	10	12	10	9	9	2	5	5
Nave pentru vrac solid	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nave pentru mărfuri generale, nespecializate	13	9	7	6	5	5	4	3	4	4	3	2
Barje / salande pentru încărcături solide	12	14	14	11	9	9	9	8	9	20	18	16
Nave pentru pasageri	-	1	1	1	1	2	3	3	3	2	2	2
Nave pentru pește	9	11	11	11	9	5	6	6	4	5	4	5
Nave pentru activități offshore	10	8	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Remorchere	54	52	52	52	53	53	55	53	52	53	57	57
Alte nave	79	85	80	88	78	78	74	75	72	119	192	277

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN125A.

În ceea ce privește navele fluviale, datele statistice consemnează pentru anul intrării României în Războiul pentru Întregirea Neamului un număr de 202 nave, cu o „Capacitate în tone” de aproape 80 mii tone și pentru anul 1939, un număr de 725 nave fluviale sub pavilion român, cu 538.964 „încărcătură în tone metrice a 1.000 kg” (tabelele 9.31, 9.32, 9.33, 9.34).

Tabelul 9.31 Navigațiunea

Anul	1916		1924		1925
	număr	Capacitatea în tone	număr	Capacitatea în tone	număr
Numărul vaselor Serviciului Navigației Fluviale și tonajul lor	202	79832	269	43894	277

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1925, București 1926, pag. 89, pentru anii 1916 și 1924.

Tabelul 9.32 Navigația

Anul	1926		1927		1928		1929		1930		1931	1932
	număr	Capacitatea în tone	număr	număr	Capacitatea în tone	număr	număr	Capacitatea în tone	număr	număr		
Vasele Serviciului Navigației Fluviale	284	105285	215	215	101715	202	206	99848	202	217		
Vase fluviale aparținând Ministerului Comunicațiilor	76	39829	75	69	36880	-	-	-	-	-		
Vase și pontoane aparținând Serviciului Hidraulic	-	-	92	120	777	148	158	14634	163	170		

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1926, București 1927, pag. 99, pentru anul 1926, Anuarul Statistic al României 1928, București 1929, pag. 141, pentru anul 1927, 1928; Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 150, pentru anii 1928 - 1930, Anuarul Statistic al României 1934, București 1935, pag. 201, pentru anii 1929 - 1931.

Tabelul 9.33 Vasele Serviciului Navigației Fluviale Române

Anul	1933		1934		1935	
	număr	Capacitatea în tone	număr	Capacitatea în tone	număr	Capacitatea în tone
Vasele Serviciului Navigației Fluviale - TOTAL	195	90443	193	90106	195	100670
Numărul vaselor și pontoanelor aparținând Direcției Serviciului Hidraulic	170	-	170	3139 ¹⁾	-	-

¹⁾ „Capacitatea în M³”. Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1934, București 1935, pag. 201.

Tabelul 9.34 Vasele fluviale sub pavilion român

Anul	1939	
	număr	Încărcătura în tone metrice a 1000 kg
TOTAL	725	538964
Navigația Fluvială Română	213	112573
Direcțiunea Porturilor și a căilor de comunicație pe apă	41	26966
Societatea Română Dunăreană	109	94509
Particulare	362	304916

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 540 - 541.

Tabelul 9.35 Nave de navigație interioară

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Fără propulsie pentru transportul mărfurilor (număr)	1005	1117	1001	1064	1064	1864	1836	1800	1778	1713	1695	1682	1681
Remorchere și împingătoare (număr)	226	221	235	244	246	948	944	936	936	929	922	918	916
Pentru transportul pasagerilor (număr)	36	36	46	42	46	144	142	139	128	111	107	107	110

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN120A.

Tabelul 9.35 Nave de navigație interioară - continuare

Anul	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Fără propulsie pentru transportul mărfurilor (număr)	1661	1184	1207	1199	1221	1232	1208	1097	1131	1152	1137	1134	1145
Remorchere și împingătoare (număr)	915	241	246	250	256	258	239	234	227	217	258	286	294
Pentru transportul pasagerilor (număr)	111	57	60	72	75	65	67	127	94	55	62	65	75

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN120A.

9.1.8 Mijloace de transport aerian

Dintotdeauna românii le-au plăcut înălțimile albastre și mitul lui Icar. Istoria aviației are trecute la loc de cinste numele Vuia, Vlaicu, Coandă ... Datele statistice au consemnat de-lungul anilor împlinirea acestor năzuințe și sunt prezentate în cele ce urmează.

Figura 9. 22 Pe 18 martie 1906 la Montesson, lângă Paris, aparatul *Vuia I* a zburat pentru prima dată. După o accelerație pe o distanță de 50 de metri, aparatul s-a ridicat la o înălțime de aproape un metru, pe o distanță de 12 m, după care paletele elicei s-au oprit, iar avionul a aterizat. Traian Vuia (1872 - 1950).

(www.descopera.ro)

Figura 9. 23 Zborul din 17 iunie 1910 făcut cu Vlaicu I la Cotroceni a fost pe o distanță de 50 de metri, avionul urcând la o înălțime de 3 - 4 metri. Aurel Vlaicu (1882 - 1913).

(foto: www.dcnews.ro)

Tabelul 9.36 Traficul aerian

Anul	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Aeronave în serviciu (număr)	7	8	10	9	9	14	14	19	29

„Sursa : *Aviația Civilă, Ministerul Aerului și Marinei*”.

Sursa datelor: *Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 538.*

Datele statistice menționează pentru anul 1930 un număr de 7 „*Aeronave în serviciu*”, pentru ca înainte de a doua conflagrație mondială să consemneze un număr de 29 aeronave, reprezentând o creștere de 4,1 ori (tabelul 9.36).

Figura 9.24 Știați că ... în 1910, la doar 24 de ani, Henri Coandă a expus la cel de-al doilea Salon Internațional Aeronautic din Paris un nou tip de aeroplan. Prin afișul de prezentare desenat de el, Coandă a lansat pentru prima dată în lume denumirea de „turbopropulsor” dată acestui prototip care avea caracteristici cu totul aparte. Acesta a fost primul motor cu reacție, premergătorul avioanelor turboreactoare din zilele noastre, prin care Henri Coandă devine părintele aviației cu reacție.

Henri Coandă (1886 - 1972)
(istorie-pe-scurt.ro)

Tabelul 9.37 Aeronave înmatriculate (cu certificat de navigabilitate)

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Aeronave pentru transportul pasagerilor și mixte (număr)	55	54	51	59	57	59	39	34	38	28	29	32	34	33

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN132A.

Tabelul 9.37 Aeronave înmatriculate (cu certificat de navigabilitate) - continuare

Anul	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aeronave pentru transportul pasagerilor și mixte (număr)	44	57	62	71	84	89	83	84	67	65	59	67

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN132A.

După Revoluție, statistica menționează pentru anul 1991 un număr de 55 aeronave pentru transportul pasagerilor și mixte și 8 aeronave pentru transportul mărfurilor înmatriculate. Pentru anul 2015, datele statistice înscrisau 67 aeronave pentru transportul pasagerilor și mixte înmatriculate. În ceea ce privește aeronavele pentru transportul mărfurilor înmatriculate, numărul acestora a înregistrat scăderi constante în ultimii ani.

Tabelul 9.37 Aeronave înmatriculate (cu certificat de navigabilitate) - continuare

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Aeronave pentru transportul mărfurilor (număr)	8	8	9	8	8	7	5	3	4	3	2	1	1

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN132A.

9.2 Transportul feroviar

9.2.1 Transportul de pasageri pe calea ferată

Figura 9.25 Gara de Nord din București - inaugurată la 25 septembrie 1872, se numea la început Gara Târgoviște-Calea Griviței.
(www.historia.ro)

Cu o istorie de secole, transportul feroviar de pasageri a fost reflectat în statistici aproape de la început.

Primele date statistice privind transportul de pasageri pe calea ferată apăreau odată cu datele privind lungimea rețelei de cale ferată.

Tabelul 9.38 - Traficul căilor ferate române - Traficul de călători

Anul	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886
Nr. biletelor emise	647944	683533	778723	742178	1349529	1155956	739414	764248	968693	1163507	1382689	1354286	1422076	1619109

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 256.

Tabelul 9.38 Traficul căilor ferate române - Traficul de călători - continuare

Anul	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
Nr. biletelor emise	1994492	2114486	2354363	2906862	4332813	5364837	5756797	6003593	5851422	6469198	5696126	5779090	7051539	5472038

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 256.

Pentru anul 1873 datele statistice consemnau un trafic de aproape 648 mii călători pe calea ferată, pentru ca la începutul secolului al XX-lea să fie înregistrat un trafic de aproape 5,5 milioane călători, respectiv o creștere de 8,4 ori. După o evoluție fluctuantă, traficul de călători a ajuns, în pragul Primului Război Mondial la 11,1 milioane călători.

După război, în anul Marii Uniri, traficul de călători a înregistrat 4,9 milioane călători, pentru ca zece ani mai târziu, în anul 1928, să înregistreze 40,7 milioane călători, respectiv o creștere de 8,3 ori.

Tabelul 9.38 Traficul căilor ferate române - Traficul de călători - continuare

Anul	1901/ 1902	1902/ 1903	1903/ 1904	1904/ 1905	1905/ 1906	1906/ 1907	1907/ 1908	1908/ 1909	1909/ 1910	1910/ 1911
Nr. biletelor emise	5343567	5555920	5734083	5598456	6590824	7599965	8193087	8319958	9169849	10233000

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 256, până la 1910 – 911;

Tabelul 9.38 Traficul căilor ferate române - Traficul de călători - continuare

Anul	1911/ 1912	1912/ 1913	1913/ 1914	1914/ 1915	1915/ 1916	1916/ 1917	1917/ 1918	1918/ 1919	1919/ 1920
Nr. biletelor emise	11428086	12238617	11083214	11568884	12056257	6385840	557700	4902914	14220452

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1922, București 1923, pag. 114.

Tabelul 9.39 Traficul de călători

Anul	1914/1915	1918/1919	1919/1920	1920/1921	1923	1924	1925	1926	1927
Numărul călătorilor	11568884	4902914	14220452	13636103	17201752	56434846	50726971	45969737	40414502
Numărul călătorilor-km	871457312	-	-	-	3330520775	3803954689	3412333794	3454881578	3150825565

Notă: Datele includ „Trafic local civil”, „Trafic direct”, „Trafic militar”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 144 - 145.

Tabelul 9.40 Traficul de călători pe C.F.R.

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Total călători						
- călători -	40698368	38785934	35920334	31550825	25976174	27064943
- călători-km -	3169794385	3046911150	2916869172	2629862485	2203739105	2297409209

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 524 - 525.

Tabelul 9.40 Traficul de călători pe C.F.R. - continuare

Anul	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Total călători						
- călători -	30500358	34974000	39089982	45656069	48731006	51169460
- călători-km -	2525494212	2848213404	3141147997	3576998324	51169460	4593106635

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 524 - 525.

În pragul celui de-al Doilea Război Mondial, transportul pasagerilor pe calea ferată înregistra 51,1 milioane călători și 4,6 mii milioane călători-km (cifre provizorii), iar următoarele date, cele pentru anul 1948, consemnau 74,7 milioane călători și 6,5 mii milioane călători-km.

Evoluția din deceniile următoare a fost preponderent crescătoare, datele statistice consemnând 481,0 mii milioane călători și 35,5 mii milioane călători-km pentru anul 1989 (tabelele 9.40, 9.41).

Tabelul 9.41 Călători transportați de către organizațiile de transport de deservire generală - Transport feroviar

Anul	1938	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
-mii călători-	71709	74709	116551	172662	180777	222331	231856	251690	263898	265035	232604	213844
-mil. călători-km-	5296	6476	8155	9873	9185	11971	11929	12460	13054	13323	11619	10558

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab. 140.

Tabelul 9.41 Călători transportați - Transport feroviar

Anul	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
-mii călători-	214823	223676	238898	253059	261376	262093	280875	302084	303224	305920	328328
-mil. călători-km-	10737	11457	12325	12836	13331	13535	14651	15775	16142	16719	17793

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, pag. 544 - 545.

Tabelul 9.41 Transportul de călători pe ramuri de transport - Transport feroviar - continuare

Anul	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
-mii călători-	338002	361467	367147	377805	366881	373159	371058	354537	350811	347918
-mil. călători-km-	18811	20184	21228	22406	22380	23077	23206	22811	22724	23220

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1975, București, pag. 346 - 347, până în anul 1974; Anuarul Statistic al României 1981, București, pag.477, din anul 1975.

Tabelul 9.41 Transportul de călători pe ramuri de transport de folosință generală - Transport feroviar - continuare

Anul	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
-mii călători-	378353	374762	413926	432527	460341	468910	471949	473472	481035
-mil. călători-km-	24379	25578	27676	28785	31082	32304	33520	34643	35456

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1990, București, pag. 559, din anul 1985.

După Revoluție, transportul de pasageri a pierdut teren în fața altor moduri de transport, în special rutier și aerian, ajungând la 64,5 milioane pasageri și aproape 5,0 mii milioane-km în anul 2016 (tabelul 9.42).

Tabelul 9.42 Pasageri transportați în transportul interurban și internațional de pasageri - Transport feroviar

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-mii pasageri-	407931	362583	323758	225397	206920	210738	212893	186615	146800	129339
-mil. pasageri-km-	30582	25429	24269	19402	18313	18879	18356	15795	13422	12304

Notă: Pentru anii 1990 - 1993, nu este cuprinsă activitatea operatorilor privați.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A.

Tabelul 9.42 Pasageri transportați în transportul interurban și internațional de pasageri - Transport feroviar - continuare

Anul	2000	2001	2002	2003	2004 ^{*)}	2005	2006	2007	2008	2009
-mii pasageri-	117501	113718	95618	94810	99434	92424	94441	88264	78252	70332
-mil. pasageri-km-	11632	10966	8502	8529	8638	7985	8093	7476	6958	6128

*) Din 2004, date conforme cu legislația Europeană.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A.

Tabelul 9.42 Pasageri transportați în transportul interurban și internațional de pasageri - Transport feroviar - continuare

Anul	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
-mii pasageri-	64272	61001	57562	57433	64760	66482	64456
-mil. pasageri-km-	5437	5073	4571	4411	4976	5149	4988

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A.

9.2.2 Transportul de mărfuri pe calea ferată

Disponând de o rețea de cale ferată care acoperă tot teritoriul țării și de vehiculele feroviare necesare, transportul pe calea ferată s-a dezvoltat și a fost multă vreme principalul mod de transport în România. Dezvoltarea transportului rutier a determinat, încă de la începutul anilor '60 ai secolului trecut, trecerea transportului feroviar pe locul secund în ierarhia modurilor de transport de mărfuri.

Tabelul 9.43 Traficul căilor ferate române

Anul	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886
Traficul mărfurilor de mare iuțeală -tone-	1188	2007	3517	3530	27545	19666	7913	8455	8042	8460	9766	9857	9008	9824
Traficul mărfurilor de mică iuțeală -tone-	370266	498797	542391	570457	808845	850909	810234	783057	962060	1121708	1334889	1143514	1541164	1624121

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 256 - 257.

Tabelul 9.43 Traficul căilor ferate române - continuare

Anul	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898
Traficul mărfurilor de mare iuțeală -tone-	12224	15739	17032	19125	24863	25009	32657	29055	29535	38366	32320	40344
Traficul mărfurilor de mică iuțeală -tone-	2044171	2239478	2628289	3088988	3350885	3317196	4135102	3676864	3471188	4176586	3857027	4738334

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 256 - 257.

Tabelul 9.43 Traficul căilor ferate române - continuare

Anul	1899	1900	1901/ 902	1902/ 903	1903/ 904	1904/ 905	1905/ 906	1906/ 907	1907/ 908	1908/ 909	1909/ 910
Traficul mărfurilor de mare iuțeală -tone-	35667	35909	42456	41814	40699	36080	55730	62969	81458	66993	66047
Traficul mărfurilor de mică iuțeală -tone-	3576636	3951732	4589790	4689381	4957361	4192696	5691813	6021057	6698414	6317201	6882111

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 256.

Tabelul 9.43 Traficul căilor ferate române - continuare

Anul	1910/ 1911	1911/ 1912	1912/ 1913	1913/ 1914	1914/ 1915	1915/ 1916	1916/ 1917	1917/ 1918	1918/ 1919	1919/ 1920
Trafic de mare iuțeală -tone-	68509	96612	104246	111774	119397	92313	59770	1782	7805	17720
-tone-km-	12532606	16755102	18824648	21780702	23702776	-	-	-	-	-
Trafic de mică iuțeală -tone-	9941876	10867743	10333813	10224415	9752160	9193699	4262756	2366391	1647885	3530425
-tone-km-	1349088183	1532359868	1495994079	1534503236	1379245038	-	-	-	-	-

N.n.: Datele includ „Trafic local civil”, „Trafic direct”, „Trafic militar” și „Trafic de regie”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 146 - 147.

Tabelul 9.43 Traficul căilor ferate române - continuare

Anul	1920-1921	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Trafic de mare iuțeală -tone-	22527	165549	166769	189972	142149	105733	83506	78952	*
-tone-km-	-	33224280	46631593	48585777	34295609	29410920	24482253	22364443	*
Trafic de mică iuțeală -tone-	5268977	16317644	17136584	19939684	22341040	23582296	21817793	22940712	21950855
-tone-km-	-	2938869861	3932909197	3828115421	4586361993	4685091420	4265045967	4596489774	4362710638

„*Traficul de mare iuțeală s-a desființat fiind înlocuit cu trenuri de coletărie rapidă”.

N.n.: Datele includ „Trafic local civil”, „Trafic direct”, „Trafic militar” și „Trafic de regie”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 146 - 147.

Datele statistice consemnează pentru anul 1873 un volum de mărfuri transportate de 371 mii tone în „Trafic de mare iuțeală” și „Trafic de mică iuțeală”, iar pentru începutul secolului trecut, 3.988 mii tone transportate. La începutul Primului Război Mondial se transportau 8.129 mii tone mărfuri, volume care au scăzut în anii conflagrației și au ajuns în anul Marii Uniri la 1.251 mii tone transportate. Volumul mărfurilor transportate a început ulterior să crească, ajungând în anul primei Constituții democratice la un volum de 13.325 mii tone și 2.972 mil. tone-km, în anul 1938 înregistrându-se practic o dublare a volumului, măsurat în tone și tone-km (tabelele 9.43, 9.44).

Tabelul 9.44 Traficul de mărfuri cu trenurile C.F.R. - Civil

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
- tone -	21901299	23019664	23241943	20972088	20934027	20759407
-tone-km -	4289528220	4618854117	4647629783	4387093559	4382380219	4498090739

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 526 - 527.

Tabelul 9.44 Traficul de mărfuri cu trenurile C.F.R. - Civil - continuare

Anul	1934	1935	1936	1937	1938	1939
- tone-	23550813	24557753	25709629	26769859	27600608	27783000
-tone-km-	5042949736	5276881523	5499382516	5858740253	6019461391	6038784000

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 526 - 527.

Tabelul 9.45 Situația căilor ferate române - Mărfuri pe calea ferată

Anul	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Tone, mii	27284	23876	25514	24189	28123	16697	17105
Tone-km, mil.	5870	5405	6720	6172	6454	4428	4710

„Notă: Teritoriul României dinainte de Septembrie 1940, apoi teritoriul actual, fără Transilvania de Nord, până în Ianuarie 1945, când se înregistrează din nou datele pentru Transilvania de Nord, în urma încetării ocupației.”

Sursa datelor: Buletinul Statistic al României, Volumul XL (1941 - 1945), București 1948.

Statisticile din anii celui de-al Doilea Război Mondial au arătat că volumul transportului feroviar a fluctuat, scăzând accentuat în ultimul an al conflagrației, dar au reflectat și rezultatele efortului de reconstrucție început în 1945 (tabelul 9.45).

Tabelul 9.46 Mărfuri transportate de către organizațiile de transport de deservire generală - Transport feroviar

Anul	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
-mii tone-	35069	38116	45194	53137	50376	58963	62015	65272	66643	68974
-mil.tone-km-	7598	8743	10791	12554	12619	14675	15955	17044	17018	17475

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab. 138.

Tabelul 9.46 Mărfuri transportate - Transport feroviar - continuare

Anul	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
-mii tone-	77492	85260	92022	99616	110105	114354	126630	137132	148098	155364
-mil.tone-km-	19821	22207	24419	26755	29386	30981	34541	37297	40705	44031

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, pag. 542 - 543.

Tabelul 9.46 Mărfuri transportate - Transport feroviar - continuare

Anul	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
-mii tone-	171312	184787	193740	205955	218073	228264	238047	247870	259581	272950
-mil.tone-km-	48045	50840	53280	57103	61618	64803	67556	70035	73738	76031

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1976, București, pag. 341, până în anul 1974; Anuarul Statistic al României 1981, București, pag. 477, din anul 1975.

Tabelul 9.46 Transportul total de mărfuri pe ramuri de transport - Transport feroviar - continuare

Anul	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
-mii tone-	274606	273904	270548	279541	289273	283400	306618	303771	315163	306302
-mil.tone-km-	75535	75251	71110	72316	75159	74215	79092	78070	80607	81131

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1985, București, pag. 341, până în anul 1984; Anuarul Statistic al României 1990, București, pag. 538 - 539, din anul 1985.

În perioada care a urmat încheierii războiului, volumul transportului feroviar a crescut, de la 35 mil. tone transportate și 7 mii de mil. tone-km în anul 1950, la 306 mil. tone și 81 mii de mil tone-km în anul Revoluției Române. După anul 1990, datele statistice privind transportul feroviar au fluctuat, fiind înregistrate modificări de surse de date și metodologie (tabelele 9.46, 9.47).

Tabelul 9.47 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport feroviar

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-mii tone-	218828	146273	111419	98961	99179	105131	105040	93882	76512	62941
-mil.tone-km-	48912	32561	24387	22046	21746	17907	24254	22111	16619	14679

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Tabelul 9.47 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport feroviar - continuare

Anul	2000	2001	2002	2003	2004 ^{*)}	2005	2006	2007	2008	2009
-mii tone-	71461	72578	70654	71411	72738	69175	68313	68772	66711	50596
-mil.tone-km-	16354	16102	15218	15039	17022	16582	15791	15757	15236	11088

*) Din 2004, date conforme cu legislația Europeană.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Tabelul 9.47 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport feroviar - continuare

Anul	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
-mii tone-	52932	60723	55755	50348	50739	55307	52618
-mil.tone-km-	12375	14719	13472	12941	12264	13673	13535

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

9.3 Transportul rutier

9.3.1 Transportul rutier de pasageri

Tabelul 9.48 Activitatea serviciilor de autobuze și autocamioane C.F.R.

Anul	1935	1936	1937	1938	1939
Bilete vândute (călători)	234409	754665	2486871	3723069	4063227

„Sursa: Serviciul Statisticii Generale, Regia Autonomă C.F.R.”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 536.

„Transportul de călători cu autobuze C.F.R.”. Prin-o lege specială publicată în Monitorul Oficial din 25 iulie 1934 Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor a fost autorizat să concesioneze - fără licitație publică, pe termen de 20 ani - Regiei Autonome C.F.R. exploatarea exclusivă a cărașiei publice de călători, bagaje și mărfuri pe anumite drumuri, ce se vor stabili prin „convențiunea” ce se va încheia de către Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor cu Regia Autonomă C.F.R., urmând ca aceasta să exploateze în regie directă cărașia publică pe aceste drumuri.

Pe baza acestei legi și a „convențiunei” încheiate ulterior se trece în folosința Regiei Autonome C.F.R. un număr de 155 trasee, care înglobează 10.761 km. Din aceștia 8.485 km sunt pe șosea paralelă cu calea ferată, iar 2.276 km. pe șosea ce face legătura între două puncte deservite tot de calea ferată.

Prin suplimentul de convenție din 6 iulie 1936, Regia Autonomă C.F.R. renunță la exploatarea anumitor trasee, în schimb primește exclusivitatea transportului cu autobuzele pe alte trasee, care nu erau cuprinse în primul act de convenție, având astfel în concesiune 161 trasee cuprinzând în total o lungime de 11.310 km.

„... printr'un decret lege din August 1938, se modifică legea din 21 iulie 1934 în sensul că Regia Autonomă C.F.R. va exploata, pe de o parte, servicii de cărașie publică de călători și bagaje numai în regie directă, cu autovehicule proprii, pe o rețea de drumuri de 7.527 km., iar pe de altă parte, va exploata servicii de cărașie publică de mărfuri atât în regie directă și cu autovehicule particulare pe bază de convențiuni încheiate cu societățile românești de transporturi.” Autor George Emandi, Aspecte ale Economiei Românești, 1939 - Transporturile feroviare - Exploatarea autobuzelor, București, pag. 474.

Tabelul 9.49 Situația Căilor Ferate Române

Anul	1940	1941	1942	1943	1944
Călători cu autobuzele, mii	3973	1841	1254	1770	762

„Notă - Teritoriul României dinainte de 1940, apoi, teritoriul actual, fără Transilvania de Nord, până în Ianuarie 1945, de când se înregistrează din nou datele pentru Transilvania de Nord, în urma încetării ocupației maghiare.

Sursa: Direcțiunea Generală C.F.R. Serviciul Statistic”.

Sursa datelor: Buletinul Statistic al României Volumul XL (1941 - 1945), București 1948, pag. 34.

Tabelul 9.50 Transportul de călători pe ramuri de transport de folosință generală - Transport auto

Anul	1938	1950	1960	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1989
-mii călători-	3723	11294	71757	359388	1033679	837291	868482	868492	878566	878553
-mil. călători-km-	102	388	1419	7858	24016	21682	22263	22438	22989	23077

„Activitatea privind transportul orășenesc de călători nu este inclusă în acest capitol.”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1990, București, pag. 558 - 559.

Datele statistice consemnează 3,7 milioane călători și 0,1 milioane călători-km pentru anul 1938 și respectiv, 11,3 milioane călători și aproape 0,4 milioane călători-km pentru anul 1950, iar pentru anul 1980, un vârf de 1,0 mii de milioane călători și 24,0 mii de milioane călători-km înregistrați în transport auto „de folosință generală”. Pentru anul Revoluției Române, datele statistice consemnează 878,6 milioane călători și 23,1 mii de milioane călători-km (tabelul 9.50).

Tabelul 9.51 Transport interurban și internațional de pasageri - Transport rutier

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
-mii pasageri-	780666	770403	694071	528902	425142	413502	389461	379444	224261
-mil. pasageri-km-	24007	20835	25649	20512	14058	12343	12842	13531	8962

Notă: Pentru anii 1990 - 1993 nu este cuprinsă activitatea operatorilor privați.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A.

Tabelul 9.51 Transport interurban și internațional de pasageri - Transport rutier - continuare

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
-mii pasageri-	192633	205979	200093	191127	216327	216524	238017	228009	231077
-mil. pasageri-km-	8323	7700	7073	6987	9455	9438	11811	11735	12156

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A.

Pentru anul 2008, în urma aplicării unei noi metodologii, statisticile au înregistrat 297,0 milioane pasageri și 20,2 mii de milioane de pasageri-km înregistrați în transport rutier interurban și internațional de pasageri cu autobuze și microbuze, iar pentru anul 2016, au fost înregistrați 303,0 milioane pasageri și 20,2 mii de milioane de pasageri-km.

Tabelul 9.51 Transport interurban și internațional de pasageri - Transport rutier - continuare

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
-mii pasageri-	296953	262311	244944	242516	262291	274393	282019	275548	302951
-mil. pasageri-km-	20194	17108	15812	15529	16901	17082	18339	17471	18744

Metodologie cu unitate de observarea autovehiculul pentru transportul a mai mult de nouă pasageri, inclusiv conducătorul auto.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A.

9.3.2 Transportul public local de pasageri

Figura 9.26 Timișoara este primul oraș din Europa în care a rulat un tramvai tras de cai, acest eveniment având loc în secolul al XIX-lea, pe 8 iulie 1869

(sursa foto: ratt.ro)

Figura 9.27 Primul tramvai electric din București (foto: B365)

Știați că ... Primul tramvai electric din București a început să circule în anul 1894, avea culoarea verde, purta numărul 14 și traversa orașul de la Est la Vest. Capătul de linie se afla la școala lanului și a fost prelungit apoi la Mătășari, Agricultori și până la bariera Pantelimon. Și în zilele noastre, tramvaiul de pe linia 14 urmează, cu unele excepții, un traseu asemănător cu omologul său care a schimbat istoria transportului în comun din Capitală (Regia Autonomă de Transport București - R.A.T.B.) ?

Tabelul 9.52 Transportul orășenesc de călători - Călători transportați (mii)

Anul	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
- tramvaie	686256	728953	664474	755740	687877	749867	766247	793849	820734	853105	899404
- autobuze	86613	98633	89188	110100	118915	147793	191503	199752	240333	304657	418102
- troleibuze	2636	2980	3316	5250	6322	7356	8980	19602	29332	44775	77477

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, pag. 401.

Statisticile au înregistrat pentru anul 1950 775,5 milioane călători în „transportul orășenesc de călători”, dintre care 88,5% transportați cu tramvaie. În anii care au urmat, numărul călătorilor transportați cu autobuzele și troleibuzele a crescut, ajungând, zece ani mai târziu, la o pondere de 35,5% și depășind în anul 1964 numărul călătorilor transportați cu tramvaiele (tabelele 9.52, 9.53).

Tabelul 9.53 Transportul urban de călători - Călători transportați (mii)

Anul	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
- tramvaie	924439	920585	926674	932121	921226	916993	947791	962223	933561	945962
- autobuze	557035	672563	743373	836440	928733	1028960	1136248	1302504	1479231	1723642
- troleibuze	114187	147625	169570	199389	232216	281207	314276	332067	347961	362393

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, tab. 293.

Tabelul 9.53 Transportul urban de călători - Călători transportați (mii) - continuare

Anul	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
- tramvaie	972031	965746	955236	958038	964340	983145	992891	868886	896796
- autobuze	1888796	2053674	2240513	2363494	2480556	2650874	2791773	2684297	2598964
- troleibuze	359019	355952	372492	386348	396664	406305	405439	399220	327653

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1976, București, pag. 340 - 341, până în anul 1974, Anuarul Statistic al României 1981, București, tab.281, din anul 1975.

Figura 9.28 Metroul București, inaugurat la 16 noiembrie 1979

(foto: www.sfin.ro)

Figura 9.29 Tramvaie românești, astăzi

Tabelul 9.53 Transportul urban de călători - Călători transportați (mii) - continuare

Anul	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1989
- tramvaie	904673	850765	830277	849018	876306	897289	942321
- autobuze	2504917	2493837	2313960	2101708	2013395	1841385	1541227
- maxi-taxi	3356	-	-	-	-	12200	28712
- troleibuze	294360	280627	281483	300561	314694	327916	368715
- metrou	14285	-	-	-	-	123965	271843

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, București 1992, pag. 229, pentru anii 1980, 1985 și 1989; Anuarul Statistic al României 1982, București, pag. 318 - 319, pentru anul 1981; Anuarul Statistic al României 1983, București, tab. 241, pentru anul 1982; Anuarul Statistic al României 1984, București, tab. 241, pentru anul 1983; Anuarul Statistic al României 1985, București, pag. 328 - 329, pentru anul 1984.

Începând cu anul 1980, statisticile privind transportul urban de călători au consemnat primele date privind transportul de călători cu metroul. În anul Revoluției Române, au circulat cu metroul, de 19,1 ori mai mulți călători decât în anul 1980 (tabelul 9.53).

Tabelul 9.54 Pasageri transportați în transportul public local - Pasageri transportați (mii)

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
- tramvaie	691602,0	843652,0	1117448,0	766409,0	653121,0	637778,0	632498,0	674466,1	639995,0
- autobuze și microbuze	1309061,0	1496960,0	1706529,0	1371574,0	1189866,1	1189341,0	1080771,0	1078606,2	1013295,8
- maxi-taxi	18951,0	14202,0	10483,0	10715,9	12304,0	-	-	-	-
- troleibuze	264101,0	356382,0	473139,0	331211,0	300308,0	317106,0	296990,0	315489,7	308705,0
- metrou	246966,0	244356,0	207454,0	172039,0	172605,0	164417,0	157135,0	148027,0	110913,0

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS114B.

Tabelul 9.54 Pasageri transportați în transportul public local - Pasageri transportați (mii) - continuare

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
- tramvaie	667501,0	707599,0	707626,7	695519,6	692334,8	715970,6	741387,7	675929,0	665777,3
- autobuze și microbuze	977286,0	983646,8	1009351,1	963516,0	1012383,0	1059305,9	1068039,3	1101322,0	1136441,5
- troleibuze	312894,0	283096,0	286037,8	259927,7	235019,3	239211,8	235530,6	193652,3	200133,3
- metrou	108644,0	104815,0	102074,0	112180,0	107124,0	117450,0	127968,0	139676,0	164781,0

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS114B.

Tabelul 9.54 Pasageri transportați în transportul public local - Pasageri transportați (mii) - continuare

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- tramvaie	672700,3	635921,1	629070,8	569758,7	523659,9	537161,4	530497,4	438163,6	459057,4
- autobuze și microbuze	1124933,0	1084944,5	1119862,9	1077759,1	1055066,2	1052342,2	1247298,6	1212906,6	1071890,0
- troleibuze	187824,2	197848,0	191033,4	171673,3	162960,5	167787,0	211408,7	195740,2	170003,8
- metrou	182017,0	170887,0	177232,0	170525,0	172386,0	169779,0	173209,0	174829,0	179119,0

Notă: - Începând cu anul 1995 poziția autobuze și microbuze include și călătorii transportați cu maxi-taxi.

- Datele pentru pozițiile troleibuze, autobuze și microbuze includ pentru trimestrele II, III și IV 2014 și anul 2015 date estimate pe baza numărului de autorizații de călătorie gratuită pentru toți locuitorii Municipiului Ploiești, acordate temporar de Consiliul Local.

- Datele pentru pozițiile tramvaie, troleibuze, autobuze și microbuze pentru trimestrele III și IV 2015 și anul 2016 nu includ pasagerii pensionari cu domiciliul în Municipiul București, beneficiari de gratuități conform prevederilor H.C.G.M.B. nr. 139/2006.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS114B.

În ultimele decenii, cea mai însemnată pondere în transportul public local de pasageri a fost deținută de transportul rutier, care a înregistrat 62,9% din pasagerii transportați în anul 1990 și 66,1% în anul 2016. Datele statistice privind transportul cu metroul prezintă 247,0 milioane pasageri transportați în anul 1990 și 179,1 milioane pasageri în anul 2016, reprezentând 72,5% din pasagerii anului 1990 (tabelul 9.54).

Tabelul 9.55 Mișcarea tramvaielor - Lungimea liniilor (km)

Anul	1902	1903	1906	1907
- electrice – București	5,512	5,512	5,512	5,512
- electrice – Iași	17,000	17,000	20,924	21,524
- electrice – Brăila	13,538	13,538	17,500	17,500
- electrice – Galați	13,200	13,209	*)	*)
- cu cai – București	44,598	44,598	43,947	43,947

„*) - Societatea de tramvai din Galați nu a comunicat datele până la apariția Anuarului.”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1904, București, pag. 357, pentru anii 1902 - 1903; Anuarul Statistic al României 1909, București, pag. 442, pentru anii 1906 - 1907.

La începutul secolului trecut, datele statistice consemnează o lungime de 93,8 km lungime liniei de tramvai, din care 52,5% erau linii electrice, jumătate de veac mai târziu, în 1950, rețeaua de linii de tramvai ajungând la 470,5 km, ceea ce reprezintă o creștere de 5,0 ori față de anul 1902.

Tabelul 9.56 Transportul orașenesc de călători - Lungimea liniei simple la 31 decembrie (km)

Anul	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
- tramvaie	470,5	479,9	482,7	498,1	502,8	502,8	508,5	523,7	526,4	528,3	528,7

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, pag. 400.

Tabelul 9.57 Transportul urban de călători - Lungimea liniei simple la sfârșitul anului (km)

Anul	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
- tramvaie	517,0	514,3	517,5	523,7	541,5	523,6	534,1	523,3	523,7	534,0

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, tab. 293.

Tabelul 9.57 Transportul urban de călători - Lungimea liniei simple la sfârșitul anului (km) - continuare

Anul	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
- tramvaie	548,9	554,7	570,0	585,1	570,9	578,8	590,8	613,8	631,0

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1976, București, pag. 340 - 341, până în anul 1974, Anuarul Statistic al României 1981, București, tab.281, din anul 1975.

Tabelul 9.57 Transportul urban de călători - Lungimea liniei simple la sfârșitul anului (km) - continuare

Anul	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1989
- tramvaie	649,4	670,5	649,4	773,9	818,1	848,4	1044,0
- metrou	16,2	-	-	-	-	53,8	114,6

Sursa datelor: Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, București 1992, pag. 229, pentru anii 1980, 1985 și 1989; Anuarul Statistic al României 1982, București, pag. 318 - 319, pentru anul 1981; Anuarul Statistic al României 1983, București, tab. 241, pentru anul 1982; Anuarul Statistic al României 1984, București, tab. 241, pentru anul 1983; Anuarul Statistic al României 1985, București, pag. 328 - 329, pentru anul 1984.

În anul 1989, lungimea liniilor de tramvai în exploatare ajunsese la peste o mie kilometri, evoluția ulterioară fiind fluctuantă, cu tendință descendentă. În anul 2016 rețeaua de linii de tramvai în exploatare a ajuns la 847 km, ceea ce reprezintă o scădere cu 18,9% față de valoarea înregistrată în anul Revoluției.

Tabelul 9.58 Lungimea liniei simple în transportul public local la sfârșitul anului (km)

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
- tramvaie	1041,9	1040,5	1022,5	990,0	986,0	989,4	987,5	1006,3	997,1
- troleibuze	580,9	692,8	667,2	710,3	808,4	916,4	954,0	967,4	975,2
- metrou	120,0	120,0	120,0	120,0	120,0	120,0	120,0	120,0	120,0

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS115B.

Tabelul 9.58 Lungimea liniei simple în transportul public local la sfârșitul anului (km) - continuare

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
- tramvaie	1011,5	990,0	984,4	979,7	959,3	947,1	949,2	936,9	924,6
- troleibuze	965,5	987,0	898,2	823,5	756,2	718,7	705,7	596,9	506,7
- metrou	120,0	153,7	153,7	153,7	153,7	153,7	153,7	153,7	153,7

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS115B.

Tabelul 9.58 Lungimea liniei simple în transportul public local la sfârșitul anului (km) - continuare

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- tramvaie	913,9	908,5	900,7	890,0	860,0	850,8	867,7	838,7	847,0
- troleibuze	506,1	505,1	436,1	436,9	420,9	429,9	433,9	448,1	468,1
- metrou	162,4	162,4	162,4	162,4	162,4	162,4	162,4	162,4	162,4

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS115B.

La sfârșitul anului de mijloc al secolului al XX-lea erau înregistrate 1,2 mii vagoane de tramvai și 359 autobuze și troleibuze care efectuau transport orășenesc de călători. Nouă ani mai târziu, numărul vagoanelor de tramvai crescuse cu 59,7%, în timp ce numărul autobuzelor și troleibuzelor crescuse de 5,4 ori.

Tabelul 9.59 Transportul orășenesc de călători - Numărul vehiculelor în inventar la 31 decembrie (număr)

Anul	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
- tramvaie	1198	1213	1221	1254	1256	1304	1354	1523	1703	1857	1913
- autobuze	339	417	430	499	503	607	660	733	915	1187	1585
- troleibuze	13	15	15	20	20	20	32	69	94	186	318
- taximetre	-	-	-	-	90	146	248	332	513	871	831

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, pag. 400.

Tabelul 9.59 Transportul orășenesc de călători - Numărul vehiculelor în inventar la sfârșitul anului (număr) - continuare

Anul	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
- tramvaie	1908	1913	1893	1980	2055	2068	2046	2025	2013	1977
- autobuze	2033	2424	2806	3214	3571	3904	4365	4820	5450	6021
- troleibuze	349	407	448	535	645	742	808	813	828	818
- autotaximetre	1013	1149	1269	1380	1361	1484	1492	1579	1631	1633

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, tab. 293.

Tabelul 9.60 Transportul urban de călători - Numărul vehiculelor în inventar la sfârșitul anului (număr)

Anul	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
- tramvaie	1977	1988	2011	2040	2098	2177	2155	2289	2231	2366
- autobuze	6021	6381	7151	8244	8820	8891	9856	11282	11297	11932
- troleibuze	818	805	795	897	969	943	997	1126	1080	1079
- autotaximetre	1633	1747	1769	2352	3346	4049	3698	4339	3694	1542

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1976, București, pag. 340 - 341, până în anul 1974, Anuarul Statistic al României 1981, București, tab. 281, din anul 1975.

Tabelul 9.60 Transportul urban de călători - Numărul vehiculelor în inventar la sfârșitul anului (număr) - continuare

Anul	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1989
- tramvaie	2377	2373	2416	2306	2216	2074	2498
- autobuze	11601	8886	7673	7558	8557	8011	6385
- maxi-taxi	44	-	-	-	-	157	315
- troleibuze	1344	1286	1289	1156	1125	1112	900
- autotaximetre	1200	1634	1560	1777	1927	1733	1917
- metrou	24	-	-	-	-	172	396

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, București 1992, pag. 229, pentru anii 1980, 1985 și 1989; Anuarul Statistic al României 1982, București, pag. 318 - 319, pentru anul 1981; Anuarul Statistic al României 1983, București, tab. 241, pentru anul 1982; Anuarul Statistic al României 1984, București, tab. 241, pentru anul 1983; Anuarul Statistic al României 1985, București, pag. 328 - 329, pentru anul 1984.

Urmând un trend în general pozitiv, în anul Revoluției Române erau în inventar 2,3 mii de vagoane de tramvai și 7,3 mii autobuze și troleibuze, iar în anul 2016 numărul de vagoane de tramvai în inventar a ajuns la 1,3 mii, în timp ce numărul autobuzelor și troleibuzelor ajunsese la 5,4 mii (inclusiv microbuzele).

Tabelul 9.61 Vehicule în inventar pentru transportul public local de pasageri (număr)

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
- tramvaie ¹⁾	2374	2271	2281	2257	2344	2203	2216	2187	2202
- autobuze și microbuze	5823	6186	6261	6407	6347	6090	5692	6356	5917
- troleibuze	836	848	885	898	929	950	980	952	962
- metrou ¹⁾	438	468	486	498	500	502	502	502	502

¹⁾ - vagoane Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS112C.

Tabelul 9.61 Vehicule în inventar pentru transportul public local de pasageri (număr) - continuare

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
- tramvaie ¹⁾	2049	1929	1914	1864	1798	1733	1673	1513	1433
- autobuze și microbuze	6220	5535	6448	5783	6159	6126	6189	6008	5947
- troleibuze	945	947	960	874	828	847	789	698	660
- metrou ¹⁾	502	502	502	502	598	610	610	640	704

¹⁾ - vagoane Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS112C.

Tabelul 9.61 Vehicule în inventar pentru transportul public local de pasageri (număr) - continuare

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- tramvaie ¹⁾	1481	1438	1411	1358	1350	1304	1295	1272	1260
- autobuze și microbuze	5886	6069	5244	5172	4805	4856	4942	4942	4832
- troleibuze	696	641	614	627	605	592	594	588	597
- metrou ¹⁾	614	608	550	550	544	490	546	546	594

¹⁾ – vagoane Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, GOS112C.

9.3.3 Accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale

Tabelul 9.62 Accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale (număr)	8948	8181	8972	9381	9119	8931	8801	8457	8203

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN104A-TRN104F.

Tabelul 9.62 Accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale - continuare

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale (număr)	7889	7528	7455	6942	7337	19820	21904	24662	29861	28612

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN104A-TRN104F.

Tabelul 9.62 Accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale - continuare

Anul	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale (număr)	25996	26648	26928	24827	25355	28944	30751

Notă: Începând cu anul 2005, indicatorul include date privind accidentele de circulație rutieră ușoare.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN104A-TRN104F.

Tabelul 9.63 Persoane accidentate în accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997							
	morți	morți	morți	morți	morți	morți	morți							
Numărul persoanelor accidentate (număr)	10867	3078	9776	2816	11128	2826	11075	2877	10561	2845	10349	2845	10314	2863

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN105A-TRN105B.

Tabelul 9.63 Persoane accidentate în accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale - continuare

Anul	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004	
	morți		morți		morți		morți		morți		morți		morți	
Numărul persoanelor accidentate (număr)	9999	2778	9992	2473	9725	2474	9205	2451	9217	2411	8698	2229	9159	2444

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN105A-TRN105B.

Tabelul 9.63 Persoane accidentate în accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale - continuare

Anul	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	
	morți		morți		morți		morți		morți		morți		morți	
Numărul persoanelor accidentate (număr)	25832	2629	28711	2587	32404	2800	39996	3065	38320	2797	34791	2377	35509	2018

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN105A-TRN105B.

Tabelul 9.63 Persoane accidentate în accidente de circulație rutieră cauzatoare de vătămări corporale - continuare

Anul	2012		2013		2014		2015		2016		
	morți		morți		morți		morți		morți		
Numărul persoanelor accidentate (număr)		36251	2042	33325	1861	34152	1818	38700	1893	41475	1913

Notă: Începând cu anul 2005, indicatorii includ date privind accidentele de circulație rutieră ușoare.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN105A-TRN105B.

9.3.4 Transportul rutier de mărfuri

Odată cu apariția vehiculelor cu motor, transportul rutier s-a dezvoltat, a concurat celelalte moduri de transport și în timp le-a întrecut datorită flexibilității și posibilității de a răzbate în locuri greu accesibile, ajungând în zilele noastre principal mod de transport, uneori folosit excesiv.

Tabelul 9.64 Transport auto de folosință generală

Anul	1938	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
- mărfuri transportate (mii tone)	14	83	1046	1185	2177	3671	4768	7335	8987
- parcursul mărfurilor (mil. tone-km)	-	7	42	50	77	115	195	272	286

Notă: Transport de folosință generală - datele se referă la transporturile efectuate cu mijloacele auto de deservire generală ale Ministerului Transporturilor.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 538 - 539, pentru anii 1938 și 1950; Anuarul Statistic al României 1961, București, tab. 138, pentru anul 1948 și 1951 - 1956.

Tabelul 9.64 Transport auto de folosință generală - continuare

Anul	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
- mărfuri transportate (mii tone)	13746	22241	30921	56608	89608	97642	112907	125012	130850
- parcursul mărfurilor (mil. tone-km)	375	422	471	936	1391	1535	1926	2172	2533

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab. 138, pentru anii 1957 - 1959; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 538 - 539, pentru anul 1960; Anuarul Statistic al României 1971, București, tab. 199, pentru 1961 - 1964; Anuarul Statistic al României 1985, București, tab. 165, pentru 1965.

Tabelul 9.64 Transport auto de folosință generală - continuare

Anul	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
- mărfuri transportate (mii tone)	157899	186627	203416	215645	239776	260735	276173	301530	322583
- parcursul mărfurilor (mil. tone-km)	2934	3386	3963	4541	5156	5496	5738	6003	6446

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, tab. 199, pentru 1966 - 1969; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 538 - 539, pentru anul 1970; Anuarul Statistic al României 1976, București, pag. 340 - 341, pentru 1971 - 1974.

Tabelul 9.64 Transport auto de folosință generală - continuare

Anul	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
- mărfuri transportate (mii tone)	418759	442236	458146	461720	414722	451272	454606	479055	469222
- parcursul mărfurilor (mil. tone-km)	9290	9857	10004	10455	11483	11756	11792	11150	8260

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1981, București, tab. 194, pentru 1975 - 1979; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 538 - 539, pentru anul 1980; Anuarul Statistic al României 1982, București, pag. 234, pentru 1981; Anuarul Statistic al României 1983, București, tab. 165, pentru 1982; Anuarul Statistic al României 1984, București, tab. 165, pentru 1983.

Tabelul 9.64 Transport auto de folosință generală - continuare

Anul	1984	1985	1986	1987	1988	1989
- mărfuri transportate (mii tone)	417733	362196	333267	420203	385059	382342
- parcursul mărfurilor (mil. tone-km)	7300	5957	5522	5511	5649	5813

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1985, București, tab. 165, pentru 1984; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 538 - 539, pentru anii 1985 - 1989.

Datele statistice menționau că în anul 1938 erau transportate pe cale rutieră în România 14 mii tone mărfuri, iar zece ani mai târziu 83 mii tone mărfuri și 7 mil. tone-km. În 1958 statistica consemna 22 mil. tone mărfuri transportate și 422 mil. tone-kilometri. Acest lucru însemna că în zece ani, volumul transportului rutier de mărfuri crescuse de 268,0 ori pentru tone și respectiv de 60,3 ori pentru tone-kilometri.

Creșterea a continuat astfel încât, în anul Revoluției, datele statistice arătau un volum de 382 mil. tone mărfuri transportate și 5813 mil. tone-km.

Tabelul 9.65 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport rutier

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
- mii tone -	1934362	993992	719226	593432	621257	616044	649746	637352
- mil. tone - km -	28993	20692	15744	15354	18321	19748	19807	21750

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Începând cu anul 1998, datele statistice sunt produse în conformitate cu legislația europeană și metodologia Eurostat, ajungând în anul 2016 la un volum al mărfurilor transportate de 216 mil.tone și 48 mii mil.tone-km.

Tabelul 9.65 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport rutier - continuare

Anul	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
- mii tone -	313701	278986	262943	268496	267103	275603	294221	306994	335327	356669
- mil. tone - km -	15785	13456	14288	18544	25350	30854	37220	51531	57278	59517

Date statistice conforme cu legislația europeană din anul 1998.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Tabelul 9.65 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport rutier - continuare

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- mii tone -	364605	293409	174551	183629	188415	191486	190932	198638	216085
- mil. tone - km -	56377	34265	25883	26347	29662	34026	35135	39022	48175

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

9.4 Transportul maritim și pe căi navigabile interioare

9.4.1 Transportul maritim de pasageri

Tabelul 9.66 Mișcarea călătorilor realizată de vapoarele Serviciului Maritim Român

Anul	1928	1929	1930	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38
Călători	17512	17058	18263	16638	25406	36812	40787	41714	38122	39996

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 154, pentru anii 1928 - 1930; Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 538 - 539.

Tabelul 9.67 Mișcarea pasagerilor în porturile maritime ale României

Anul	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1943	1945
Pasageri debarcați	8613	9796	9802	12900	19630	18700	18525	20688	11053	2754	1022	-	3629
Pasageri îmbarcați	5639	11246	17427	40605	65127	42550	31130	32296	24483	18201	2782	21778	3646

Sursa datelor: Buletinul Statistic al României, Volumul XL (1941 - 1945), București 1948.

Tabelul 9.68 Călători transportați - Transport maritim

Anul	1938	1948	1950	1960	1965	1970	1971	1972	1973	1974
-mii călători-	44	5	49	76	89	16	21	26	19	19
-mil. călători-km-	52	11	96	28	33	22	21	24	20	28

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1976, București, pag. 340 - 341.

Tabelul 9.69 Pasageri transportați în transport interurban și internațional de pasageri - Transport maritim

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
-mii pasageri-	12	38	13	23	27	30	49	63	32	7

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A.

9.4.2 Transportul maritim de mărfuri

Figura 9.30 Portul Constanța

(www.portof.constantza.com)

Țărutul Mării Negre cea primitoare a permis în antichitate întemeierea cetăților care în epoca modernă au devenit porturi - importante hub-uri și dezvoltarea transportului maritim.

Constanța (anticul Tomis în care a fost exilat poetul roman Publius Ovidius Naso) este cel mai important port românesc. Îi stau alături porturile satelit Midia și Mangalia.

Fluviul Dunărea, pe porțiunea denumită „Dunărea maritimă” și Canalul Dunăre-Marea Neagră permit accesul navelor maritime. Porturile Galați, Brăila, Tulcea, Sulina, Basarabi, Medgidia și Luminița dispun de infrastructura necesară operării navelor maritime.

Tabelul 9.70 Numărul bastimentelor naționale și străine intrate și ieșite - Navigațiunea maritimă

Anii	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1919	1920
Încărcământul - tone											
Bastimente intrate											
Cereale											
Române	-	-	-	-	-	-	60	444	5621	2409	8215
Străine	860	3866	2000	39034	1486	5032	40655	2787	17445	10673	2349
Alte mărfuri în vase											
Române	32524	77579	66544	82164	85464	70579	59716	91977	99684	143229	60159
Străine	294430	651831	486884	498469	516148	620183	548259	624490	453206	164673	169382
Bastimente ieșite											
Cereale											
Române	49653	54675	54188	65117	58866	56036	45901	55062	52859	1500	20781
Străine	1818487	1550173	982319	1342895	2164924	2425244	1410241	1288020	770696	4586	1278226
Alte mărfuri în vase											
Române	34032	24130	24794	35858	46765	81720	81720	129853	79023	47586	25256
Străine	741481	806507	842834	910945	1031280	1034107	943365	1750808	695542	13394	159415

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1912, București, pag. 365, până în 1910, Anuarul Statistic al României 1922, București 1923, pag. 191, din 1911.

Încă de la începutul secolului al XX-lea, statisticile consemnau date privind „Naviagațiunea maritimă”, mod de transport cu pondere importantă. Astfel, în 1906 în „bastimentele intrate” în porturile românești care permit operarea navelor maritime predominau „Alte mărfuri în vase” cu un volum de 327,0 mii tone, iar în „bastimentele ieșite” predomina „încărcământul” „Cereale”, cu 1867,1 mii tone.

În anul de început al Primului Război Mondial, situația consemnată de statistici era asemănătoare, respectiv în „bastimentele intrate” predominau „Alte mărfuri în vase” cu un volum de 552,9 mii tone, iar în „bastimentele ieșite” predomina „încărcământul” „Cereale”, cu 823,6 mii tone.

Statisticile din anul următor anului Marii Uniri, prezentau faptul că și în „bastimentele intrate” și în „bastimentele ieșite” predominau „Alte mărfuri în vase” cu un volum de 143,2 mii tone, respectiv de 307,9 mii tone, anul 1919 fiind primul an din secolul trecut în care au predominat descărcările de mărfuri (tabelele 9.69 și 9.70).

Tabelul 9.71 MIȘCAREA PORTURILOR - Numărul bastimentelor naționale și străine intrate și ieșite - Naviagațiunea maritimă - încărcământul

Anii	1914	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
- tone -											
Bastimente intrate	575958	320985	240107	262194	296187	282446	360036	334052	296476	323803	289185
Bastimente ieșite	1598122	67066	1483680	1762219	1926948	2224259	1932710	2396196	3759390	3834047	2968160

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1928, București 1929, pag. 347 - 349.

Tabelul 9.72 Mișcarea mărfurilor în porturile maritime și fluviale ale României - MARITIM

Anul	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Mărfuri în tone									
INTRATE	411231	312730	274646	339142	404199	483580	438317	474729	621505
IEȘITE	4845816	6568303	7054465	7058858	7882768	7166257	6786594	8111923	6918313

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 546 - 547.

Tabelul 9.72 Mișcarea mărfurilor în porturile maritime ale României - continuare

Anul	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Mărfuri în tone								
INTRATE	539972	360549	470894	465364	47216	74082	5240	202864
IEȘITE	5221890	4931101	2154932	277102	37833	57166	9237	774684

Sursa datelor: Buletinul Statistic al României Volumul XL (1941 - 1945), București 1948, pag. 40.

În perioada interbelică, volumul mărfurilor operate în porturile românești care permit accesul navelor maritime a avut o evoluție în general crescătoare. Pentru anul 1920, datele statistice au consemnat 240,1 mii tone mărfuri intrate și 540,0 mii tone pentru anul 1938, ceea ce reprezintă o creștere de 2,2 ori în decurs de aproape două decenii. În această perioadă, cele mai multe mărfuri, respectiv 621,5 mii tone au fost descărcate în anul 1937. În același interval, volumul mărfurilor ieșite a crescut de la 1,5 milioane tone (1920) la 5,2 milioane tone (1938), reprezentând o creștere de 3,5 ori, în anul 1936 încărcându-se cele mai multe mărfuri, respectiv 8,1 milioane tone. Anii de război au marcat scăderi ale volumelor de mărfuri intrate și ieșite, creșterea reluându-se în anul 1945 (tabelul 9.72).

Tabelul 9.73 Transportul portuar de mărfuri - Mărfuri transportate (mii tone)

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Total	23802	30173	28604	28096	31846	37610	38001	34391	30639	23369	25469	27619
Mărfuri încărcate	-	-	-	-	-	-	14016	12643	11673	12276	12651	13073
Mărfuri descărcate	-	-	-	-	-	-	23985	21748	18966	11093	12818	14546

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN130A.

Tabelul 9.73 Transportul portuar de mărfuri - Mărfuri transportate (mii tone) - continuare

Anul	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total	32698	35925	40531	47678	46709	48928	50449	36094	38122	38918	39520
Mărfuri încărcate	17286	17267	18225	22593	22150	20298	20848	19687	21181	20743	21199
Mărfuri descărcate	15412	18658	22306	25085	24559	28630	29601	16407	16941	18175	18321

*) Din 2004, date conforme cu legislația europeană. Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN130A, TRN130B (din anul 2008).

Tabelul 9.73 Transportul portuar de mărfuri - Mărfuri transportate (mii tone) - continuare

Anul	2013	2014	2015	2016
Total	43753	40531	44533	46295
Mărfuri încărcate	125349	18225	24954	25739
Mărfuri descărcate	18404	22306	19579	20556

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN130B.

După anul 1990, volumele de mărfuri încărcate și descărcate au cunoscut o evoluție fluctuantă, cu un vârf de 25,7 milioane tone mărfuri încărcate în anul 2016 și un maxim de 29,6 milioane tone mărfuri descărcate în anul 2008 (tabelul 9.73).

Tabelul 9.74 Transportul total de mărfuri pe ramuri de transport - Transport maritim

Anul	1938	1950	1960	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1989
Mii tone	606	181	195	4370	16206	25726	30906	29967	33910	35933
Mil. tone-km	2213	611	1065	37490	80264	103417	116042	116063	138093	149372

„Datele privind transportul total de mărfuri se referă la activitatea unităților de transport de folosință generală aparținând de Ministerul Transporturilor, Ministerul Comunicațiilor, Departamentul Petrolului, Departamentul Industriei Chimice și Petrochimice, a unităților de transport auto specializate de folosință proprie și locală, cât și a unităților cu altă activitate de bază decât transportul, care au în dotare mijloace de transport auto.”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 538.

Datele statistice consemnează pentru anul 1950 un volum de 181 mii tone și 611 milioane tone-km pentru transportul maritim și 35,9 milioane tone și 149,4 mii de milioane tone-kilometri pentru anul 1989, reprezentând o creștere de 198,5 ori pentru tone și de 244,4 ori pentru tone-kilometri în patru decenii (tabelul 9.74).

Pentru anul 1928, datele statistice consemnează 17,5 mii călători transportați de către „Serviciul Navigațiunii Române” și pentru anul 1935 702,5 mii călători. În pragul celui de-al Doilea Război Mondial erau înregistrați 709 mii călători și 28 milioane călători-km, iar zece ani mai târziu era înregistrată o scădere însemnată, cu 55,0% la numărul călătorilor și cu 57,1% la indicatorul călători-km, subliniind urmările conflagrației.

Tabelul 9.77 Călători transportați de către organizațiile de transport de deservire generală - Transport fluvial

Anul	1938	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
-mii călători-	709	319	563	719	685	893	820	951	1012	1088	1145	998
-mil. călători-km-	28	12	16	23	24	30	28	34	38	48	48	35

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, pag. 544, pentru anul 1938, Anuarul Statistic al României 1961, București, tab.140, din anul 1948.

Tabelul 9.77 Transportul fluvial de pasageri - continuare

Anul	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
-mii călători-	1159	1380	1525	1407	1521	1910	1875	1810	1647	1441	1913	1864
-mil. călători-km-	41	47	54	53	58	65	70	70	74	69	76	83

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, pag. 544 - 545, până în anul 1970.

Tabelul 9.77 Călători transportați - Transport fluvial - continuare

Anul	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
-mii călători-	1899	1950	2132	2306	2253	2222	1879	1611	1658	1551	1968	1866
-mil. călători-km-	90	93	101	106	101	101	90	85	79	75	70	69

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1976, București, pag. 340 - 341, până în anul 1975; Anuarul Statistic al României 1981, București, pag. 477, pentru 1976 - 1980; Anuarul Statistic al României 1985, București, pentru 1976 - 1979.

Tabelul 9.77 Transportul de călători pe ramuri de transport de folosință generală - Transport fluvial - continuare

Anul	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
-mii călători-	1865	1843	1939	1825	2014	1784	1637	1361	1124	868	1986	2042
-mil. călători-km-	69	78	84	73	78	72	58	33	26	25	22	24

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 546 - 547, până în anul 1989, Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A, din anul 1990.

Tabelul 9.78 Pasageri transportați în transport interurban și internațional de pasageri - Transport pe căi navigabile interioare

Anul	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
-mii pasageri-	2399	2035	1923	1654	133	165	155	174	214	218	190	211
-mil. pasageri-km-	17	16	13	11	15	19	18	16	19	24	13	23

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A.

Tabelul 9.78 Pasageri transportați în transport interurban și internațional de pasageri - Transport pe căi navigabile interioare - continuare

Anul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
-mii pasageri-	194	161	83	125	119	140	167	169	153
-mil. pasageri-km-	21	20	15	18	17	17	11	10	8

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN135A&TRN136A.

Începând cu anii '50 ai secolului trecut, transportul fluvial de pasageri a cunoscut un trend în general crescător, cu un vârf în anul 1975, când au fost înregistrați 2,3 milioane pasageri și 106 milioane călători-km (tabelul 9.77). După 1989, transportul de pasageri pe căi navigabile interioare a avut o evoluție fluctuantă, în ultimii ani numărul pasagerilor cunoscând în principal scăderi, valorile pentru anul 2016 ajungând la 153 mii pasageri și 8 milioane pasageri-km.

9.4.4 Transportul de mărfuri pe căi navigabile interioare

Figura 9.31 Portul Galați
(www.google.ro)

Fluviul Dunărea, care curge lesne între Baziaș și gurile de vărsare în Marea Neagră din frumoasa rezervație a biosferei Delta Dunării și Canalul Dunăre-Marea Neagră construit în urmă cu câteva zeci de ani, au permis dezvoltarea transportului pe căi navigabile interioare.

Porturile care se întind de-a lungul celor mai mult de o mie de kilometri de căi navigabile, sunt : Moldova Nouă, Orșova, Drobeta-Turnu Severin, Calafat, Corabia, Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Fetești, Cernavodă, Hârșova, Brăila, Galați, Tulcea, Sulina, Medgidia, Basarabi, Luminița.

Porturile Constanța, Midia, Galați, Medgidia, Tulcea, Basarabi, Luminița și Sulina permit și operarea navelor maritime.

Tabelul 9.79 Numărul bastimentelor naționale și străine intrate și ieșite - Navigațiunea fluvială - încărcământul

Anii	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1919	1920
- tone											
	Bastimente intrate										
Cereale											
Române	283837	323482	260320	241594	461463	557212	491080	393480	396941	93328	316867
Străine	782101	673345	726067	562917	1633249	1068666	831316	669146	568099	18747	145459
Alte mărfuri în vase											
Române	243782	224173	345276	286568	355368	342634	435590	453689	422300	186811	779199
Străine	194658	198245	289405	355368	330183	238242	345185	340359	300306	56850	167394
	Bastimente ieșite										
Cereale											
Române	440362	536913	338468	297065	803979	1036140	799059	1181396	552435	50400	426765
Străine	2002054	1337037	984499	994838	1543824	1837575	1428523	1407577	980274	9865	221179
Alte mărfuri în vase											
Române	303035	314506	370390	374419	394557	429960	506524	555596	505936	208250	364216
Străine	200229	240488	278601	349026	314424	322099	346288	536765	328560	94142	1185756

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1912, București, pag. 366, până în 1910, Anuarul Statistic al României 1922, București 1923, pag. 191, din 1911.

Tabelul 9.79 MIȘCAREA PORTURILOR - Numărul bastimentelor naționale și străine intrate și ieșite - Navigația fluvială - încărcământul - continuare

Anii	1914	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
- tone -											
Bastimente intrate	1687648	355737	1086351	1373841	981655	1445546	1304199	1777848	2914050	1881494	1408919
Bastimente ieșite	2867207	362657	1185756	2350428	1326924	1935869	1879966	1912625	2332746	2804482	2192450

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1928, București 1929, pag. 347 - 349.

Statisticile consemnau încă de la începutul secolului trecut date privind „*Navigațiunea fluvială*” alături de datele privind „*Navigațiunea maritimă*”. Astfel, în 1906 predomina „*încărcământul*”, „*Cereale*” și în „*bastimentele intrate*” și în „*bastimentele ieșite*” din porturile românești care permit operarea navelor fluviale, cu un volum de 1,1 milioane tone, respectiv de 2,4 milioane tone.

În anul de început al Primului Război Mondial, situația consemnată de statistici era asemănătoare, în „*bastimentele intrate*” și în „*bastimentele ieșite*” predomina „*încărcământul*”, „*Cereale*”, cu 1,0 milioane tone, respectiv 1,5 milioane tone.

Statisticile din anul următor anului Marii Uniri, prezentau faptul că și în „*bastimentele intrate*” și în „*bastimentele ieșite*” predominau „*Alte mărfuri în vase*” cu un volum de 243,7 mii tone, respectiv de 302,4 mii tone (tabelul 9.79).

Tabelul 9.80 Mișcarea mărfurilor în porturile maritime și fluviale ale României - FLUVIAL - Mărfuri în tone

Anul	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Mărfuri în tone									
INTRATE	2078323	2536106	1988723	1626736	2217369	1857983	1429178	2113843	1889463
IEȘITE	2335784	3147896	3098687	2499930	2497341	2641038	2767699	3307997	3155692

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 546 - 547.

Tabelul 9.80 Mișcarea mărfurilor în porturile fluviale ale României - Mărfuri în tone - continuare

Anul	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Mărfuri în tone								
INTRATE	1569550	1986535	1253549	1170305	1404638	1376573	759681	383015
IEȘITE	2889978	3278887	3077442	3621472	2832910	3248071	1605525	682167

Sursa datelor: Buletinul Statistic al României Volumul XL (1941 - 1945), București 1948, pag. 42.

În perioada interbelică, volumul mărfurilor operate în porturile românești care permit accesul navelor fluviale a avut o evoluție fluctuantă. Pentru anul 1920, datele statistice au consemnat 1,1 milioane tone mărfuri intrate și 1,6 milioane tone pentru anul 1938, ceea ce reprezintă o creștere cu 1,5% în decurs de aproape două decenii. În această perioadă, cele mai multe mărfuri, respectiv 2,9 milioane tone au fost descărcate în anul 1926.

În același interval, volumul mărfurilor ieșite a crescut de la 1,2 milioane tone în 1920 la 2,9 milioane tone în 1938, reprezentând o creștere cu 2,4%, în anul 1936 încărcându-se cele mai multe mărfuri, respectiv 3,3 milioane tone.

Ultimul an al celui de-al Doilea Război Mondial a marcat scăderi însemnate ale volumelor de mărfuri încărcate și descărcate, scăderea continuând în anul 1945 (tabelul 9.80).

Tabelul 9.81 Transportul total de mărfuri pe ramuri de transport - Transport fluvial

Anul	1938	1950	1960	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1989
Mii tone	1326	1108	1914	3396	12338	18400	22314	24086	33432	37370
Mil. tone-km	606	669	865	1346	2350	2417	2598	2656	3318	3666

„Datele privind transportul total de mărfuri se referă la activitatea unităților de transport de folosință generală Aparținând de Ministerul Transporturilor, Ministerul Comunicațiilor, Departamentul Petrolului, Departamentul Industriei Chimice și Petrochimice, a unităților de transport auto specializate de folosință proprie și locală, cât și a unităților cu altă activitate de bază decât transportul, care au în dotare mijloace de transport auto.”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 538.

Datele statistice consemnează pentru anul 1950, un volum de 1,1 milioane tone și 669 milioane tone-km pentru transportul fluvial și 37,3 milioane tone și 3,7 mii de milioane tone-kilometri pentru anul 1989, reprezentând o creștere de 33,9 ori pentru tone și de 5,5 ori pentru tone-kilometri în patru decenii (tabelul 9.81).

Tabelul 9.82 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport pe căi navigabile interioare

Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
- mii tone -	16719	11009	7124	8865	9700	11657	20445	23244	23025	19234	23369

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Tabelul 9.82 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport pe căi navigabile interioare - continuare

Anul	2001	2002	2003
- mii tone -	18652	20972	21893

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Statistica prezintă pentru anul 1990 un volum de 16,7 milioane tone mărfuri înregistrate în transport pe căi navigabile interioare și pentru anul 2003 un volum de 21,9 milioane tone, reprezentând o creștere de 1,3 ori în perioada menționată (tabelul 9.82).

Tabelul 9.82 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport pe căi navigabile interioare - continuare

Anul	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- Mii tone -	31211	32845	29304	29425	30295	24743	32088	29396	27946	26858	27834	30020	30484
- Mil. tone-km -	6956	8436	8158	8195	8687	11765	14317	11409	12520	12242	11760	13168	13153

Din 2004, date conforme cu legislația europeană.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Din anul 2004, datele statistice consemnează o evoluție fluctuantă a volumului de mărfuri (în tone și tone-kilometri) transportat pe căi navigabile interioare, în această perioadă intervenind modificări de metodologie și de surse de date.

Tabelul 9.83 Transportul pe căi navigabile interioare - Mărfuri transportate (mii tone)

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Transport național	9843	14770	16386	13292	12848	14421	13246	14697
Transport internațional	6382	9048	6052	9423	9798	8985	11216	10399
Tranzit	8518	8270	6958	5231	4212	4428	5558	5388

Sursa datelor: Publicația INS Transportul de mărfuri și pasageri, pe moduri de transport.

9.5 Transportul aerian

9.5.1 Transportul aerian de pasageri

Aeroporturile care asigură servicii de transport aerian sunt: „Henri Coandă” - Otopeni, „Aurel Vlaicu” - Băneasa - București, „Avram Iancu” - Cluj Napoca, „Traian Vuia” - Timișoara, Sibiu, Iași, Bacău, Constanța, Oradea, Craiova, Târgu Mureș, Arad, Baia Mare, Suceava, Satu Mare, Tulcea.

Fig. 9.32 Aeroportul „Henri Coandă” - Otopeni

Tabelul 9.84 Traficul aerian

Anul	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Pasageri	665	724	1231	1713	1402	970	4802	7697	12138
Km parcurși	77490	73527	198360	243564	180713	146808	752763	1117839	1183541

„Sursa: Aviația Civilă, Ministerul Aerului și Marinei”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 538 - 539.

Dacă în 1930 Serviciul de Exploatare al Aviației Civile asigura destinația București - Galați - Chișinău, în 1933 Serviciul L.A.R.E.S. - Liniile Aeriene Române Exploatate de Stat, asigura 6 trasee, iar în anul 1938 aeronavele care aparțineau de Societatea L.A.R.E.S. asigurau 12 destinații, printre acestea: București - Belgrad - Zagreb - Veneția - Milano - Torino, București - Cluj - Uzhorod - Pystian - Praga și București - Cernăuți - Lwow - Varșovia.

Datele statistice menționează 665 pasageri transportați pe cale aeriană în anul 1930, pentru anul 1933 un număr de 1713 pasageri, reprezentând o creștere de 2,6 ori, pentru ca în anul 1938 să fie înregistrați 12138 pasageri, respectiv o creștere de 18,3 ori față de primul an al deceniului.

Tabelul 9.85 Transportul de călători pe ramuri de transport de folosință generală - Călători transportați

Anul	1938	1948	1950	1960	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990
- mii călători -	12	24	39	198	849	1871	2507	2608	3071	3215	3369	2738
- mii călători-km -	3	10	14	86	994	2790	3403	3301	3851	4019	3842	3418

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, pentru anii 1938 și 1950 - 1990.

Tabelul 9.86 Pasageri transportați în transport interurban și internațional de pasageri - Transport aerian

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
- mii pasageri -	1742	1714	1747	1978	1963	1360	1034	1008	1048	1282	1278
- mil. pasageri-km -	2694	2732	2748	3521	3415	2327	1857	1827	1887	2212	2020

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

După încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, statistica menționează un număr de 39 mii pasageri transportați în anul 1950 și, ulterior trend ascendent continuu, cu 0,8 milioane pasageri transportați pe cale aeriană în anul 1970, respectiv o creștere de 21,8 ori în douăzeci de ani, pentru ca în anul Revoluției transportul aerian să înregistreze 3,4 milioane pasageri.

După o perioadă de declin în a doua parte a anilor '90 ai secolului trecut, transportul aerian a cunoscut o creștere explozivă în ultimul deceniu, ajungând la 16,4 milioane pasageri transportați în anul 2016.

Tabelul 9.86 Pasageri transportați în transport interurban și internațional de pasageri - Transport aerian

Anul	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- mii pasageri -	2579	2900	3406	4339	5497	7831	9077	9093	10128	10783	10728	10706	11592	13273	16398

Din anul 2004, date statistice conforme cu legislația europeană.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

9.5.2 Transportul aerian de mărfuri

Tabelul 9.87 Traficul aerian

Anul	1930 ¹⁾	1931 ¹⁾	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Poștă kg.			59000	15575	12000	438000	1286566	1975899	5104193
Ziare kg.	1769000	1642000							25426000
Mărfuri kg.			5111000	2973000	2362000	3415000	6677278	33166000 ¹⁾	5219000

¹⁾ Datele includ „Excedent de bagaje kg.”

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 538 - 539.

Tabelul 9.88 Mărfuri transportate

Anul	1938	1950	1960	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990
- mii tone -	*)	3	3	18	33	29	36	31	31	51	37
- mil. tone-km -	*)	1	2	35	75	73	73	63	61	78	57

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1991, București, pag. 538.

Tabelul 9.88 Mărfuri transportate - continuare

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
- mii tone -	13	47	35	46	46	26	10	10	8	8	7
- mil. tone-km -	26	136	108	107	113	49	21	22	20	19	12

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Tabelul 9.88 Mărfuri transportate - continuare

Anul	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
- mii tone -	17	16	20	20	23	22	22	24	26

Din anul 2004, date statistice conforme cu legislația europeană.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Tabelul 9.88 Mărfuri transportate - continuare

Anul	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- mii tone-	27	29	32	32	37	40

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

9.6 Transport de mărfuri prin conducte petroliere

Figura 9.33
Tabelul 9.89 Mărfuri transportate de către organizațiile de transport de deservire generală - Transport prin conducte petroliere magistrale

Anul	1938	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
-mii tone-	802	1229	997	1155	1331	1574	1851	2034	2140
-mil.tone-km-	162	223	189	217	331	325	397	430	451

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab. 138.

Tabelul 9.89 Mărfuri transportate - Transport prin conducte petroliere magistrale - continuare

Anul	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
-mii tone-	3368	3704	4541	5586	5317	6956	7342	7222	7422
-mil.tone-km-	674	778	892	1019	946	1026	1082	1029	1057

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab. 138, până în 1960; Anuarul Statistic al României 1971, București, pag. 542 - 543, din anul 1961.

Tabelul 9.89 Mărfuri transportate - Transport prin conducte petroliere magistrale - continuare

Anul	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
-mii tone-	7981	8611	8837	9161	11251	12516	11942	13059	13249
-mil.tone-km-	1110	1156	1205	1264	1841	2171	2226	2514	2586

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, București, pag. 542 - 543, până în anul 1970; Anuarul Statistic al României 1976, București, pag. 341, din anul 1971.

Tabelul 9.89 Transportul de mărfuri, pe ramuri de transport - Transport prin conducte petroliere magistrale-continuare

Anul	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
-mii tone-	14541	17270	18282	21227	22805	22485	20369	18076	19329
-mil.tone-km-	2848	3828	4066	4764	4824	5188	4239	3705	4443

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1981, București, pag. 477, până în anul 1980; Anuarul Statistic al României 1985, București, tab. 165, din anul 1981.

Tabelul 9.89 Transportul total de mărfuri pe ramuri de transport - Transport prin conducte petroliere magistrale - continuare

Anul	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
-mii tone-	20625	21311	24501	28855	29199	30605	23487	16104	14767
-mil.tone-km-	4481	4771	5419	6458	6356	6654	5062	3180	2558

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1985, București, tab.165, pentru anul 1984; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag.538 - 539, pentru 1985 - 1989; Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A, din anul 1990.

Tabelul 9.89 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport prin conducte petroliere magistrale - continuare

Anul	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
-mii tone-	13416	16055	16183	14862	12829	12480	9275	8808	11335
-mil.tone-km-	2471	2801	2936	2662	2296	2258	1636	1392	1770

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Tabelul 9.89 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport prin conducte petroliere magistrale - continuare

Anul	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
-mii tone-	10285	10719	12804	13378	12702	12310	12390	8520	6551
-mil.tone-km-	1780	1590	1898	2211	2027	1850	1720	1243	996

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Tabelul 9.89 Mărfuri transportate și parcursul mărfurilor, pe moduri de transport - Transport prin conducte petroliere magistrale - continuare

Anul	2011	2012	2013	2014	2015	2016
-mii tone-	6020	5771	5625	6365	6663	6825
-mil.tone-km-	879	785	829	984	1029	1132

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, TRN137A&TRN138A.

Capitolul 10

Comunicații și IT

Prof. univ. dr. Alexandru **ISAIC-MANIU**

Drd. Florentina Viorica **GHEORGHE**

Anca **SÎRBU**; Florica **CÎRSTEA**;

Virginia **BALEA**;

Alida **ȚURCANU**

CUPRINS

10.1 Unități de poștă și telecomunicații	318
10.2 Activitățile de poștă și telecomunicații	324

10.1 Unități de poștă și telecomunicații

În secolul al XIV-lea, domnitorii români din statele feudale Moldova și Țara Românească erau la curent cu toate evenimentele internaționale, prin intermediul „călărașilor” și a „lipscanilor”, cărora le erau puși la dispoziție la „olacuri”, de către săteni sau târgoveți, conform obligațiilor care le reveneau, așa numiții „cai de olac”.

Știați că ... Primii strămoși ai poștașilor români, se numeau „olăcari” și se aflau în slujba domnitorilor. Cel mai vechi document care sugerează existența curierilor pe teritoriul țării noastre este un hrisov întocmit de Mircea cel Bătrân, în 1399 ?

Serviciul de poștă oficială a fost organizat de către administrația otomană până la sfârșitul secolului al XVIII lea, concesionat întreprinzătorilor particulari care la 1797 foloseau 800 surugii, rotari și dârvari.

Figura 10.1 După Tratatul de la Adrianopol (1829), în Moldova și Țara Românească au fost înființate servicii de transport corespondență și în Transilvania poștele au fost reorganizate.

(foto: www.adevarul.ro)

Figura 10.2 Căruța de poștă în Țările Române între 1830 - 1850, după o schiță aflată în muzeul poștal din Berlin.

Tabelul 10.1 Situația generală a Serviciului Poștal și Telegrafic - Organizarea

Anul	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Oficii de Stat	748	713	706	723	720	716	756	743	733	734
Oficii autorizate	988	1006	982	968	934	927	918	916	913	906
Birouri poștale ambulante	348	306	322	268	308	306	345	340	389	400
Stații C.F.R. făcând servicii P.T.T.	314	337	290	302	369	317	332	354	348	349
Agenții poștale comunale	4140	4018	4149	4274	4213	4343	4334	4315	4302	4292
Cutii de scrisori	9032	9301	9301	9288	9321	9385	9390	10643	10674	11707
Vagoane poștale	477	380	352	340	321	312	308	303	294	276
Localități prevăzute cu oficii poștale	1443	1416	1396	1401	1345	1343	1341	1349	1348	1339
Oficii poștale cu serviciu de factori rurali	688	681	677	684	721	717	718	732	742	738
Circumscripții poștale rurale	2761	2440	2421	2428	2440	2418	2415	2416	2450	2413

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 564.

Știați că ... În anul 1862 a fost înființată Poșta Română și la începutul secolului al XX-lea a fost înălțat Palatul Poștelor, în prezent Muzeul Național de Istorie, inaugurat în anul 1900?

Tabelul 10.2 Numărul unităților de poștă, telegraf, telefon

Anul	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1989	1990
Unități de poștă, telegraf, telefon (număr)	1579	3352	4631	6096	5551	5285	5121	4979	4596	4418
- din care în localități rurale	1343	3009	4137	5473	4854	4459	4268	4139	3751	3537

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab. 152; Anuarul Statistic al României 1971, București, pag. 555, până în anul 1970; Anuarul Statistic al României 1981, București, pag. 482, pentru anii 1975 - 1980; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag.550, din anul 1985.

Pentru anul 1950, statistica a consemnat 1,6 mii „Unități de poștă, telegraf, telefon”, din care 85,1% „în localități rurale”, pentru ca în anul 1989 datele statistice să înregistreze 4,6 mii, din care 81,6% „în localități rurale”.

În anii următori Revoluției, schimbările din societatea românească au fost reflectate de statistici, pentru anul 1991 fiind înregistrate 8,7 mii „Unități de poștă”, iar pentru anul 2016 au fost consemnate 5,6 mii, reprezentând o scădere cu 34,9%.

Tabelul 10.3 Unități de poștă

Anul	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Unități de poștă (număr) :	8671	8088	7526	7078	7051	5737	5648
- Oficii urbane	640	672	582	668	631	539	536
- Ghișee urbane	-	-	144	153	171	219	220
- Oficii rurale	2054	1990	677	718	597	473	390
- Ghișee rurale	-	-	1340	1343	1374	881	877
- Agenții	1494	2374	3897	3933	3803	3456	3461
- Circumscripții poștale	4067	2791	361	248	248	157	156
- Alte unități	416	261	525	15	227	12	8

Notă: Datele se referă la C.N. Poșta Română.

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT101A

Tabelul 10.4 Traficul telegrafic

Anul	1905-1906	1910-1911	1913-1914	1915-1916	1920-1921	1921 ¹⁾	1925	1929
Lungimea liniilor în km	7284	7321	9062	13891	20090	20090	15887	14121

„1916 - 1920 - Date necunoscute din cauza războiului”.

¹⁾ 1921 de 9 luni.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 175.

În ceea ce privește telegrafia, datele statistice consemnează pentru primii ani ai secolului al XX-lea o lungime de 7,3 mii km linii telegrafice (anii 1905 - 1906). În pragul Primului Război Mondial lungimea liniilor era de 9,1 mii km, pentru ca în anii 1915 - 1916 să înregistreze o creștere cu 53,3%, iar la sfârșitul războiului o valoare mai mult decât dublă față de anii 1913 - 1914. Până la finalul deceniului al treilea al secolului trecut, lungimea liniilor a scăzut la 14,1 mii km, crescând din nou până la 20,8 mii km în preajma celei de-a doua conflagrații mondiale (1938).

Tabelul 10.5 Situația generală a Serviciului Poștal și Telegrafic - Rețeaua telegrafică

Anul	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Lungimea liniilor km	14121	14122	18870	18947	19002	19158	19228	20412	20399	20786
Lungimea firelor km	61787	65443	67109	69525	71318	71854	72106	73455	73612	78436
Aparate telegrafice	1812	1806	1884	1998	2096	2098	2141	2232	2425	2376

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 565.

Tabelul 10.6 Capacitatea echipată a centralelor telegrafice

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Număr linii	13558	16756	18238	14236	13878	13784	13504	12774	19878	18801	16635	6432	4592	2993	12774

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT108A.

După Revoluție, seria de date statistice consemnează o capacitate de 13,6 mii linii pentru anul 1991 și un trend descrescător până la 12,8 mii linii în anul 2005, indicatorul nemaifiind ulterior urmărit.

Tabelul 10.7 Traficul telefonic - Stațiuni telefonice

Anul	1896/ 1897	1897/ 1898	1898/ 1899	1899/ 1900	1900/ 1901	1901/ 1902	1902/ 1903	1903/ 1904	1904/ 1905	1905/ 1906	1906/ 1907	1907/ 1908	1909/ 1910	1910/ 1911
Nr. stațiilor telefonice centrale	10	10	41	52	157	370	494	128	158	198	805	805	838	868
Nr. cabinelor publice	20	20	173	306	1019	1425	1965	2682	2738	2897	347	347	3018	3026
Nr. posturilor de abonați	672	2627	2737	2883	1303	2391	3030	3127	3688	4410	8005	8828	11170	15422

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 293.

Datele statistice au consemnat faptul că în anii 1896 - 1897 existau 10 „stațiuni telefonice centrale”, că la începutul secolului trecut numărul acestora crescuse de 15,7 ori, iar zece ani mai târziu, în 1910 - 1911, numărul acestora crescuse de 5,5 ori față de anii 1900 - 1901. „Nr. cabinelor publice” a cunoscut de asemenea o creștere spectaculoasă, de la 20 în 1896 - 1897, la 1019 în 1900 - 1901 și la un număr de aproape trei ori mai mare în 1910 - 1911 față de începutul secolului al XX-lea.

Tabelul 10.8 Activitatea P.T.T.-ului - Telefoane

Anul	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Oficii telefonice	1382	1356	1281	1286	1274	1283	1289
Posturi publice	55	1270	1274	1363	1364	1807	2212
Posturi telefonice - Total	50052	51191	51613	56797	63092	70678	81205
Din care automate	19286	21302	22520	26461	31134	37085	50337

„Sursa: Societatea Anonimă Română de Telefoane Societatea Anonimă Română de Telefoane administrează întreaga rețea telefonică din țară, cu excepția rețelei județene (care face legătura între comune și Prefectură) și a C.F.R.-ului.”

Sursa datelor: Comunicări Statistice Nr. 19, 31 ianuarie 1948, București 1948, tab.13.

Tabelul 10.8 Activitatea P.T.T.-ului - Telefoane - continuare

Anul	1938	1939	1940 ¹⁾	1941 ¹⁾	1942 ¹⁾	1943 ¹⁾	1944 ¹⁾	1945 ¹⁾
Oficii telefonice	1293	1295	832	968	987	973	862	962
Posturi publice	2482	2798	2199	2213	2310	2430	2150	2226
Posturi telefonice - Total	93023	102268	92107	94880	102039	107900	99504	117143
Din care automate	67804	77443	74025	75532	80688	84707	78371	90177

¹⁾ De la 1940 datele statistice urmează evoluția teritorială a țării.

Sursa: Societatea Anonimă Română de Telefoane „Societatea Anonimă Română de Telefoane administrează întreaga rețea telefonică din țară, cu excepția rețelei județene (care face legătura între comune și Prefectură) și a C.F.R.-ului.”

Sursa datelor: Comunicări Statistice Nr. 19, 31 ianuarie 1948, București 1948, tab.13.

Tabelul 10.9 Traficul telefonic - Lungimea liniilor, kilometri

Anul	1896-1897	1897-1898	1898-1899	1899-1900	1900-1901	1901-1902	1902-1903
Urbane	175	225	249	390	539	634	751
Interurbane	1185	1673	3343	5600	8642	12776	17650
Particulare	43	46	122	251	785	1042	1660

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 293.

Tabelul 10.9 Traficul telefonic - Lungimea liniilor, kilometri - continuare

Anul	1903-1904	1904-1905	1905-1906	1906-1907	1907-1908	1908-1909	1909-1910	1910-1911
Urbane	595	567	670	706	1155	1620	1292	1432
Interurbane	21339	22623	23460	24116	25277	25751	27663	38023
Particulare	2353	2890	3617	4308	4387	4378	5160	6295

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 293.

Lungimea liniilor telefonice consemnată de statistici a cunoscut o evoluție impresionantă în puțin peste un deceniu, de la 175 km pentru cele „Urbane” în 1896 - 1897, la 1432 în 1910 - 1911. Creșterea cea mai însemnată a fost înregistrată de liniile „Interurbane”, de la 1185 km în 1896 - 1897, la peste 32 ori (38023 km) în 1910 - 1911.

Tabelul 10.10 Activitatea P.T.T.-ului - Telefoane

Anul	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Lungimea totală a circuitelor interurbane în km	51835	60908	71994	74416	86134	97270	103914	107030

Sursa datelor: Comunicări Statistice Nr. 19, 31 ianuarie 1948, București 1948, tab.13.

Tabelul 10.10 Activitatea P.T.T.-ului - Telefoane - continuare

Anul	1938	1939	1940 ¹⁾	1941 ¹⁾	1942 ¹⁾	1943 ¹⁾	1944 ¹⁾	1945 ¹⁾
Lungimea totală a circuitelor (telefonice n.n.) interurbane în km	111718	130758	81400	80500	109981	112061	115150	131978

¹⁾ De la 1940 datele statistice urmează evoluția teritorială a țării.

Sursa: Societatea Anonimă Română de Telefoane „Societatea Anonimă Română de Telefoane administrează întreaga rețea telefonică din țară, cu excepția rețelei județene (care face legătura între comune și Prefectură) și a C.F.R.-ului.”

Sursa datelor: Comunicări Statistice Nr. 19, 31 ianuarie 1948, București 1948, tab.13.

Tabelul 10.11 Activitatea de poștă și telecomunicații

Anul	1938	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Numărul abonaților la rețelele telefonice urbane și rurale, la sfârșitul anului (abonamente)	68760	88065	102900	110910	115900	124344	134482	144748	155418

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1957, București, pag.158.

În ceea ce privește abonații la rețelele telefonice urbane și rurale, în anul 1938 datele statistice înregistrau 68,8 mii abonamente, pentru ca aproape două decenii mai târziu, în 1956, să înregistreze de 2,3 ori mai multe, respectiv 155,4 mii abonamente.

Seria de date statistice consemnează 164 mii abonamente la telefon pentru anul 1957 și ulterior un trend constant ascendent, până la 2,3 milioane abonamente în anul Revoluției și 2,4 milioane abonamente în anul 1990.

Tabelul 10.12 Activitatea poștei și telecomunicațiilor

Anul	1957	1960	1961	1965	1970	1975	1980	1985	1989	1990
Abonamente la telefon, la sfârșitul anului (mii)	164	201	217	306	440	857	1618	1963	2288	2358

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab.153 până în anul 1960; Anuarul Statistic al României 1971, București, pag. 555 din anul 1961; Anuarul Statistic al României 1971, București, pag.555 până în anul 1970; Anuarul Statistic al României 1981, București, pag.482 din anul 1975; Anuarul Statistic al României 1981, București, pag.482 până în anul 1980; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag.550, pentru anii 1985 - 1990.

Tabelul 10.13 Volumul activității de telefonie

Anul	1990	1991	1995	1996	2000	2001	2005	2006	2009	2010
Conexiuni în rețeaua telefonică fixă (număr)	2358041	2443264	2933859	3119943	3813508	4029545	3957870	3403346	5292502	4504676

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT104A.

Tabelul 10.13 Volumul activității de telefonie - continuare

Anul	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Conexiuni în rețeaua telefonică fixă (mii)	4686,9	4427,0	4740,4	4570,1	4269,9	4110,0

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT108A.

Evoluția crescătoare continuă a pieței telefoniei în ultimele decenii a fost consemnată de statistici, înregistrând 2,4 milioane conexiuni în rețeaua telefonică fixă în anul 1990 și 4,1 milioane conexiuni în anul 2016.

Tabelul 10.14 Posturi telefonice

Anul	1990	1991	1995	1996	2000	2001	2003	2004
Posturi telefonice (număr)	3014725	3073745	3537576	3725715	4336385	4520857	4649700	4532454

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT106A.

Tabelul 10.15 Capacitatea centralelor telefonice locale în funcțiune

Anul	1991	1992	1995	1996	2000	2001	2005
Linii telefonice principale (număr)	2237559	2308747	3402336	3534273	38992067	51304925	4125253

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT107A.

Știați că ... La 1 noiembrie 1928 radiodifuziunea începe în mod regulat emisiunile, inițial pe unde lungi, apoi pe unde medii și scurte, după ce în anul 1922 începuse să funcționeze Societatea Română de Radiodifuziune (Societatea de Difuziune Radiotelefonică din România)?

Tabelul 10.16 Numărul abonaților la radio

Anul	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Abonați	7871	14487	31740	52580	67409	82829	85375	105904	132289	162132	218216	274314

„Sursa: Societatea Română de Radiodifuziune”.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București, 1940, pag. 569.

Despre abonații la radio statistica consemnează pentru anul 1927 un număr de 7,9 mii abonați, pentru ca un deceniu mai târziu, în anul 1938, să fie înregistrați de aproape 35 ori mai mulți abonați la radio, respectiv 274,3 mii abonați. În anul 1990 numărul de abonamente la radio ajunsese la 2,4 milioane, în timp ce pentru anul 2007 erau înregistrate 5,1 milioane abonamente.

Tabelul 10.16 Numărul abonaților la radio - continuare

Anul	1933	1934	1935
Posturi de radio recepție (număr)	85375	105904	132364
- Vechiul Regat	40616	53388	71124
- Basarabia	2447	3115	4100
- Bucovina	3396	3864	4475
- Transilvania	38916	45537	52665

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1935 și 1936, București, 1936, pag. 300.

Tabelul 10.17 Abonamente radio

Anul	1990	1991	1995	1996	2000	2001	2005	2006	2007
-Număr-	2399793	2272883	4441574	4230745	3054760	3009886	5313465	5095214	5106418

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT102B.

10.2 Activitățile de poștă și telecomunicații

 Figura 10.3 <https://romanianstampnews.ro>

Figura 10.4 Poșta Română, timbru aniversar

Știați că ... Prima emisiune de mărci poștale românești intitulată *Cap de bour* a fost tipărită la 15 iulie 1858, fiind primele mărci poștale gumate din sud-estul Europei?

Tabelul 10.18 Mișcarea corespondenței poștale ordinare și recomandată internă și externă, prezentată și sosită

Anul	1891-1892	1892-1893	1893-1894	1894-1895	1895-1896	1896-1897	1897-1898
Cutii de scrisori (număr)	2828	3365	3560	3635	4038	4443	4550
Scrisori ordinare (număr)	13036719	13327815	13918080	14160995	13867250	14296680	16728958
Scrisori recomandate (număr)	1925763	2047011	2153803	1433908	1417359	1527041	1769397
Cărți poștale (număr)	4524277	4787565	9022220	8024576	8441799	9132225	14386506
Imprintate și jurnale (număr)	6179696	6218806	6529545	13553697	25493900	27628603	29873428

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 291.

Tabelul 10.18 Mișcarea corespondenței poștale ordinare și recomandată internă și externă, prezentată și sosită - continuare

Anul	1898-1899	1899-1900	1900-1901	1901-1902	1902-1903	1903-1904	1904-1905
Cutii de scrisori (număr)	4584	4935	5013	4414	4903	5137	4952
Scrisori ordinare (număr)	17340108	17734551	17613240	16804390	22235134	30218814	25202982
Scrisori recomandate (număr)	2004362	2136184	1740742	1906373	2968136	3052429	3189408
Cărți poștale (număr)	11150715	11568417	12063687	14518071	29331913	27095542	25891274
Imprintate și jurnale (număr)	36650363	30990809	26759050	21108986	20674269	35044641	40041800

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 291.

Datele statistice publicate arată că în 1891 - 1892, „Scrisorile ordinare (nr.)” și „Scrisorile recomandate (nr.)” însumau aproape 15 milioane, în anul de început al secolului al XX-lea acestea totalizau 19 milioane și ajungeau zece ani mai târziu la aproape 35 milioane (1910 - 1911), ceea ce însemna aproape dublarea în decurs de un deceniu.

Tabelul 10.18 Mișcarea corespondenței poștale ordinare și recomandată internă și externă, prezentată și sosită - continuare

Anul	1906-1907	1907-1908	1908-1909	1909-1910	1910-1911
Cutii de scrisori (număr)	5085	5145	5122	4694	4726
Scrisori ordinare (număr)	29851715	27473116	32204407	29363432	31844966
Scrisori recomandate (număr)	2478294	2598500	2739662	2572970	3147047
Cărți poștale (număr)	35018470	35490205	39473278	35222118	39255624
Imprimate și jurnale (număr)	144505288	74991855	75479499	73747373	78882640

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 291.

La începutul secolului al XX-lea, „Corespondența internă și externă” avea un nivel de 63,9 milioane, în anii 1908 - 1909 164,0 milioane și înainte de Primul Război se atingeau 161,0 milioane (1914 - 1915). După întreruperea provocată de conflagrație, datele statistice arătau un volum de 146,3 milioane în 1920 - 1921. Din total, „Corespondența internă” reprezenta 75,3% în 1909 - 1910, 71,7% în 1914 - 1915 și respectiv 70,0% în 1920 - 1921.

Tabelul 10.19 Mișcarea corespondenței poștale ordinare și recomandată internă și externă, prezentată și sosită, număr

Anul	1900/ 1901	1901/ 1902	1902/ 1903	1903/ 1904	1904 / 1905	1905/ 1906	1906/ 1907	1907 1908	1908/ 1909
Corespondență internă și externă - total	63888346	62535842	92315565	106165320	105038621	224249996	228690065	151551589	164011677

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1922, București 1923, pag. 144.

Tabelul 10.19 Mișcarea corespondenței poștale ordinare și recomandată internă și externă, prezentată și sosită, număr - continuare

Anul	1909-1910	1910-1911	1911-1912	1912-1913	1913-1914	1914-1915	1920-1921
Corespondență internă și externă - total	155598803	167828871	174399949	178427146	196794051	161035804	146277227

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1922, București 1923, pag. 144.

Tabelul 10.20 Corespondența internă și internațională, număr

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Corespondență internă prezentată	205257145	276622759	298808578	283133124	281135465	359603426
Corespondență internă sosită	231234146	258100305	298276503	348191428	333759135	312388971
Corespondență internațională prezentată	16187382	18414181	15866162	17926246	19651918	19380191
Corespondență internațională sosită	25525064	27534190	23268986	23040836	26493974	27965986

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1928, București 1929, pag. 168.

Tabelul 10.21 Situația generală a Serviciului Poștal și Telegrafic, număr

Anul	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Corespondență simplă	411920704	361312130	366983526	296033451	309743070	317228418
Corespondență înregistrată (recomandată)	16115875	14648356	12404750	8708503	7925762	8854970

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 565.

Tabelul 10.22 Activitatea P.T.T-ului - Corespondență simplă, Corespondență recomandată

Anul	1935	1936	1937	1938	1939	1940 ¹⁾	1941 ¹⁾	1942 ¹⁾	1943 ¹⁾	1944 ¹⁾
Corespondență simplă (număr)	375263397	365774799	395616822	410628190	361470866	330053934	312868977	193468398	315685344	250447247
Corespondență recomandată (număr)	8867138	9159613	10069140	11187782	10758800	7686755	10468907	12161823	12739930	10216294

¹⁾ De la 1940 datele statistice urmează evoluția teritorială a țării.

Sursa: Direcțiunea Generală P.T.T. "

Sursa datelor: Comunicări statistice Nr. 19, 31 ianuarie 1948, București 1948, tab.13.

În „**NOTE la cuprinsul numărului de față al Comunicărilor**” din „Comunicări statistice Nr. 19, București 31 ianuarie 1948” stă scris:

... „2. *Activitatea P.T.T.-ului și Telefoanelor.* În perioada 1935 - 1944 activitatea P.T.T-ului a înregistrat pentru anul 1938 la corespondență simplă numărul cel mai mare de trimiteri, 410.628.190, ceea ce reprezintă circa 208 scrisori simple pe cap de locuitor, iar la corespondență recomandată anul 1943 se înscrie cu cel mai mare număr, 12.739.930, aproape câte o scrisoare recomandată de fiecare locuitor.

Pentru telegrame anul 1942 dă numărul cel mai mare, 6.664.003 telegrame expediate, cu 171.036.152 cuvinte. De la 1935 la 1944 creșterea procentului la numărul cuvintelor pe telegramele expediate a fost de 254,2%.

Lungimea totală a circuitelor interurbane în 1930 reprezintă 51.835 km., iar în 1939, înaintea cedărilor forțate de teritorii, 130.758 km., indicând o creștere de 252,3%. În 1945 față de 1930 creșterea este de 254,6%.

În ce privește numărul posturilor telefonice, de la 50.052 în 1931 se ridică la 117.143 în 1945, înregistrând o creștere de 234,0%, iar la posturile telefonice automate pentru aceeași perioadă de timp creșterea este de 467,6%.

Totalul posturilor telefonice pe locuitori este în 1931 de un post telefonic la circa 353 suflete, iar în 1945 un post telefonic se repartizează la circa 141 suflete.

În ce privește posturile telefonice automate avem pentru 1931 un post la circa 942 suflete iar în 1945 un post telefonic la circa 183 suflete.”

Notă : **Populația** probabilă în 1931 = 18.166.336

1938 = 19.750.004

1943 = 13.648.957 ținând seama de granițele anului 1943

1945 = 16.530.675 ținând seama de granițele anului 1945

N.n.: Datele statistice la care se face referire în citatul anterior se regăsesc în tabelele acestui capitol.

Tabelul 10.23 Activitatea de poștă și telecomunicații

Anul	1938	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Corespondență expediată (mii buc)	202372	119511	145723	166721	178147	210268	200460	214035	228096
Ziare și publicații periodice (mii buc)	172300	69922	172265	195634	299650	681324	700105	754197	727206

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1957, pag.158.

Tabelul 10.24 Activitatea poștei și telecomunicațiilor

Anul	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Corespondență expediată (mil.buc.)	234	248	266	288	310	332	351	347	356
Ziare și publicații periodice (mil.buc.)	724	818	858	1050	1039	1073	1110	1150	1179

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, tab.153, anii 1957 - 1960; Anuarul Statistic al României 1971, pag.555, din 1961; Anuarul Statistic al României 1983, pag.229, pentru anul 1965.

Tabelul 10.25 Activitatea de poștă și telecomunicații

Anul	1966	1967	1968	1969	1970	1975	1976	1977	1978
Corespondență expediată (mil.)	375	393	426	468	508	714	733	773	829
Ziare și publicații periodice (mil.)	1191	1225	1228	1273	1228	1285	1277	1424	1458

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1971, pag.555, până în anul 1970; Anuarul Statistic al României 1981, pag.482, din anul 1975.

Tabelul 10.26 Activitatea poștei și telecomunicațiilor

Anul	1979	1980	1982	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Corespondență expediată (mil. buc.)	884	884	586	361	359	364	379	374	333
Ziare și publicații periodice (mil.exemplare)	1507	1526	1333	1389	1411	1427	1441	1424	2052

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1981, pag.482, pentru anul 1979; Anuarul Statistic al României 1983, pag.229, pentru anii 1980, 1982; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag.550, din anul 1985.

După încheierea războiului, datele statistice arată că în 1948 „Corespondența expediată” atinsese un nivel de aproape 120 mil. bucăți, ajungând în anul 1989 la 374 milioane, an după care nivelul a început să scadă, ajungând la un nivel de 318 milioane în 2004, după o evoluție fluctuantă.

În ceea ce privește ziarele și publicațiile periodice, de la un volum de 172 mil. bucăți înregistrate statistic în 1938, zece ani mai târziu statisticile menționau 70 mil. bucăți, ulterior înregistrându-se o creștere constantă până în anul 1989 când a fost înregistrat un număr de aproape 1,5 mii de milioane. Un salt spectaculos, de 44.1% a fost înregistrat în anul 1889 față de anul precedent (2052 milioane bucăți).

Tabelul 10.27 Volumul activității de poștă

Anul	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Corespondență expediată (mii buc.)	258109	257904	229748	185043	368595	35642	31537

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT102A.

Tabelul 10.28 Mesageria internă și externă și mandatele poștale emise și sosite

Anul	1891-1892	1892-1893	1893-1894	1894-1895	1895-1896	1896-1897	1897-1898	1898-1899	1899-1900	1900-1901
Nr. mandatorilor	357237	418988	486810	590350	720270	808813	835448	1043089	1170330	975848
Nr. coletelor poștale	103605	104122	109322	359233	462202	480284	582731	654968	686161	613934
Mesageria oficială										
Nr. bucăților	66630	67003	69348	69708	64001	64487	66907	152482	195244	186633

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 289.

Tabelul 10.28 Mesageria internă și externă și mandatele poștale emise și sosite - continuare

Anul	1901-1902	1902-1903	1903-1904	1904-1905	1905-1906	1906-1907	1907-1908	1908-1909	1909-1910	1910-1911
Nr. mandatorilor	1147865	1281742	1340611	1323619	1562170	1517360	1768760	1610916	1955907	2080802
Nr. coletelor poștale	612624	596091	682156	778870	788519	782401	871813	895920	1005621	1259209
Mesageria oficială										
Nr. bucăților	189316	206429	214707	208637	230015	251822	249804	568112	314815	288856

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 289.

Pentru 1891 - 1892, statisticile consemnau 357,2 mii „Mandate”, în primul an al secolului trecut (1900 - 1901) 975,8 mii, reprezentând o creștere de 2,7 ori și zece ani mai târziu (1910 - 1911) 2,1 milioane, respectiv o creștere de 2,1 ori față de începutul secolului al XX-lea.

Tabelul 10.29 Mesageria internă și internațională, mandate poștale și rambursuri

Anul	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Mandate interne (număr)	4024798	4141305	4390369	5177991	5266575	5411605	5095305	4962087	5242413	5284471	5404432
Mandate internaționale (număr)	11423	11423	45696	78184	79064	123907	159371	130370	31030	18927	14695
Mesagerii (număr)	-	-	-	-	5344396	5037265	4311543	3690550	3599051	3596815	3418488

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag.173; Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București 1940, pag. 564, din anul 1929.

Tabelul 10.30 Activitatea P.T.T. - Mesagerii, Mandate emise

Anul	1936	1937	1938	1939	1940 ¹⁾	1941 ¹⁾	1942 ¹⁾	1943 ¹⁾	1944 ¹⁾
Mandate emise (număr)	5538376	5860543	6280545	7186017	6751433	5034276	5618197	5544517	3034753
Mesagerii (număr)	3719490	4008883	4214069	1629274	1061730	773418	981705	1083775	358859

¹⁾ De la 1940 datele statistice urmează evoluția teritorială a țării.

Sursa: Direcțiunea Generală P.T.T. "

Sursa datelor: Comunicări statistice Nr. 19, București 31 ianuarie 1948.

După anul 1926, datele statistice privind „Mandate interne” și „Mandate internaționale” au avut o evoluție în general crescătoare, cu scăderi pentru indicatorul „Mandate interne” în anii 1931 și 1932 și declin însemnat al indicatorului „Mandate internaționale” între anii 1932 și 1935.

Pentru anul izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial, datele statistice consemnează 7,2 milioane „Mandate emise”, anii următori marcând scăderi, până la 3,0 milioane în anul 1944, respectiv cu 57,8% pe parcursul conflagrației.

Tabelul 10.31 Activitatea de poștă și telecomunicații

Anul	1938	1948	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1978
Mandate poștale și telegrafice (mii buc.)	6318	2920	4126	13407	19254	25359	35728	42113	42504
Mesagerii (mii buc.)	3677	1581	3254	4046	6468	9773	11519	13635	13676

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1957, București, pag.158; Anuarul Statistic al României 1961, tab.153, până în anul 1960; Anuarul Statistic al României 1971, pag.555, din anul 1961; Anuarul Statistic al României 1971, pag.555, până în anul 1970; Anuarul Statistic al României 1981, pag.482, din anul 1975.

Tabelul 10.32 Activitatea poștei și telecomunicațiilor

Anul	1979	1980	1982	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Mandate poștale și telegrafice (mii)	42604	42229	42064	42205	43290	44513	45073	45355	49400
Mesagerii (mii buc.)	14023	14624	13450	12309	12920	13377	12621	11584	8236

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1981, pag.482, pentru anul 1979; Anuarul Statistic al României 1983, pag.229, pentru anii 1980, 1982; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag.550, din anul 1985.

Datele statistice prezentau 2,9 milioane „Mandate poștale și telegrafice” pentru anul 1948 și o evoluție în general crescătoare, cu puține fluctuații (la sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80 ai secolului trecut), în anul Revoluției Române indicatorul având valoarea de 45,4 milioane. Tendința de creștere s-a menținut și în anii următori, astfel încât pentru anul 2004 indicatorul „Mandate poștale și telegrafice” ajungând la 119,7 milioane.

Tabelul 10.33 Activitatea de poștă

Anul	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2004
Mandate poștale și telegrafice (mii bucăți)	54204	83213	114776	119650	134711	132864	125122	119696
Mesagerii (mii bucăți)	7475	6772	6572	6671	5462	4962	5369	5981

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT102A.

Tabelul 10.34 Activitatea de poștă

Anul	2005	2007	2010	2012	2014	2015	2016
Colete poștale - mii -	2226	1963	2276	1588	1981	2177	2184
Trimiteri cu valoare declarată - mii -	1198	1519	784	795	76	95	77
Trimiteri recomandate - mii -	43339	43876	39217	33680	33646	34692	35697

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT102A.

Tabelul 10.35 Traficul telegrafic

Anul	1891-1892	1892-1893	1893-1894	1894-1895	1895-1896	1896-1897	1897-1898	1898-1899	1899-1900	1900-1901
Nr. telegramelor prezentate interne	1086388	1091819	1146404	1360814	1642122	1706535	1621050	1799262	1583585	1544744
Nr. telegramelor externe	486547	498672	500963	505693	569955	570516	618565	679443	534815	577940

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 292.

Pentru 1891 - 1892, numărul „*telegramelor prezentate interne*” era de 1086,4 mii, pentru ca după un deceniu să fie înregistrate 1544,7 mii (1900 - 1901). În ceea ce privește „*telegramele externe*”, statisticile consemnează 486,5 mii pentru 1891 - 1892 și 577,9 mii pentru începutul secolului al XX-lea.

Tabelul 10.35 Traficul telegrafic - continuare

Anul	1901-1902	1902-1903	1903-1904	1904-1905	1905-1906	1906-1907	1907-1908	1908-1909	1909-1910	1910-1911
Nr. telegramelor prezentate interne	1583824	1687011	1631726	1634953	1919377	2191390	2137734	20032895	2165940	2243073
Nr. telegramelor externe	654946	746855	780416	659590	890295	993058	962377	922227	1006226	1236086

Sursa datelor: *Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 292.*

Tabelul 10.35 Traficul telegrafic - continuare

Anul	1911/ 1912	1912/ 1913	1913/ 1914	1914/ 1915	1920/ 1921	1921 ¹⁾	1922	1923	1924	1926	1927	1928
Telegrame interne (număr)	2270859	2473538	2630752	2721575	5281395	5895028	4545131	7668685	8052889	8718088	6777488	6670567
Telegrame externe (număr)	1580520	1477313	1669810	1143250	504981	803613	976716	1187906	1282062	1241712	1306250	1335600

¹⁾ Date la 9 luni.

Sursa datelor: *Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 175.*

Pentru 1901 - 1902, datele statistice au consemnat 2,2 milioane „*Telegrame prezentate interne*” și „*Telegrame externe*”, pentru anul de început al Primului Război Mondial (1913-1914) un număr de 4,3 milioane și 5,8 milioane în 1920 - 1921. În perioada 1922 - 1926, a fost înregistrată o evoluție pozitivă, cu un maxim de 10,0 milioane în ultimul an, înregistrând, cu începere din anul 1927, o tendință descrescătoare și ajungând în anul 1935 la 4,1 milioane.

Tabelul 10.36 Traficul telegrafic, număr

Anul	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Telegrame interne	8718088	6777488	6670567	6739700	6282341	5218215	4033242	3569774	3616257	3431694
Telegrame externe	1241712	1306250	1335600	1361131	1366823	1182256	904445	76879	373531	643740

Sursa datelor: *Anuarul Statistic al României 1935 și 1936, București 1936, pag. 296.*

Tabelul 10.37 Activitatea P.T.T. - Trafic telegrafic

Anul	1935	1936	1937	1938	1939	1940 ¹⁾	1941 ¹⁾	1942 ¹⁾	1943 ¹⁾	1944 ¹⁾
Numărul telegramelor	4125434	4032250	4413731	4552389	4736298	4035759	5799070	6664003	5114712	5309709

¹⁾ De la 1940 datele statistice urmează evoluția teritorială a țării.

Sursa: *Direcțiunea Generală P.T.T.*

Sursa datelor: *Comunicări statistice Nr. 19, București 31 ianuarie 1948.*

Tabelul 10.38 Activitatea de poștă și telecomunicații

Anul	1938	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Telegrame expediate (mii buc.)	3583	3056	3504	4193	3771	4659	4670	4486	4795

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1957, București, pag.158.

Tabelul 10.39 Activitatea poștei și telecomunicațiilor

Anul	1957	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1988	1989
Telegrame expediate (mii bucăți)	4847	4635	6186	7210	6160	5389	4225	4637	4672

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1961, București, tab.153, până în anul 1960; Anuarul Statistic al României 1971, pag.555, din anul 1961; Anuarul Statistic al României 1971, pag.555, până în anul 1970; Anuarul Statistic al României 1981, pag.482, din anul 1975; Anuarul Statistic al României 1981, pag.482, pentru anul 1979; Anuarul Statistic al României 1983, pag.229, pentru anii 1980, 1982; Anuarul Statistic al României 1991, București, pag.550, din anul 1985.

Seria de date statistice înregistra 3,6 milioane „Telegrame expediate” pentru anul 1938. Până în anul Revoluției Române, când au fost înregistrate 4,7 milioane bucăți, trendul indicatorului a fost fluctuant, cu o valoare maximă de 7,2 milioane bucăți în anul 1970. După anul 1990, tendința indicatorului a fost de scădere, până la 96 mii bucăți în 2004.

Tabelul 10.40 Activitatea de poștă

Anul	1990	1991	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Telegrame expediate (mii bucăți)	4201	4094	297	763	651	533	438	288	206	153	107	96

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT102A.

Tabelul 10.41 Traficul telefonic - Convorbiri

Anul	1896/ 1897	1897/ 1898	1898/ 1899	1899/ 1900	1900/ 1901	1901/ 1902	1902/ 1903	1903/ 1904	1904/ 1905
Nr. convorbirilor urbane	444170	772366	883077	1819377	1324131	3757437	1608907	2293962	2215565
Nr. convorbirilor interurbane	1400	1831	84271	115536	203124	278285	415890	462760	304930

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 293.

Tabelul 10.41 Traficul telefonic - Convorbiri - continuare

Anul	1905/ 1906	1906/ 1907	1907/ 1908	1908/ 1909	1909/ 1910	1910/ 1911	1911/ 1912	1912/ 1913	1913/ 1914
Nr. convorbirilor urbane	2691026	4226994	8683010	5835494	11134984	12256640	16402391	16410054	20894338
Nr. convorbirilor interurbane	537590	657566	729283	847890	1218218	1286778	1491165	1350618	1144227

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, București 1912, pag. 293, până în 1910 - 1911; Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 177, din 1911 - 1912.

În 1896 - 1987 se înregistrau 444,2 mii „convorbiri urbane”. Patru ani mai târziu, în anul de început al secolului al XX-lea erau consemnate de aproape trei ori mai multe „convorbiri urbane”, respectiv 1324,1 mii, iar în 1914 - 1915 numărul acestora crescuse de aproape 18,4 ori față de începutul secolului.

„Convorbirile interurbane” erau 1,4 mii în 1896 - 1987, în 1900 - 1901 ajunseseră la 203,1, pentru ca până în primii ani ai Primului Război Mondial să crească de 8,3 ori față de anul de debut al secolului al XX-lea.

Tabelul 10.42 Traficul telefonic - Convorbiri

Anul	1914/ 1915	1920/ 1921	1921 ¹⁾	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Nr. convorbirilor urbane	24360479	20838800	20418700	53477095	58794736	59524029	40014562	62664926	86511042	76974220	89379687
Nr. convorbirilor interurbane	1689596	435389	1387387	4139749	4553723	7909070	10034615	8013916	5788416	4374819	10001726

¹⁾ Date la 9 luni.

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1930, București 1932, pag. 177.

Tabelul 10.43 Traficul telefonic - Convorbiri telefonice, număr

Anul	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Urbane	78555240	81758880	93616920	106959600	125049900	148409820	192456000	205511328	239494464
Interurbane	2787876	3068800	3899722	4822424	5248749	5977814	7125483	7671670	9057599
Internaționale	210197	265110	292555	303080	329579	371633	377731	348481	339112

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1939 și 1940, București, 1940, pag. 568.

După încheierea Primului Război Mondial, în 1920 - 1921 au fost înregistrate 20,8 milioane „convorbiri urbane”, pentru ca până în anul 1938 indicatorul să ajungă la 205,5 milioane. Dacă în 1920 - 1921 erau înregistrate 435,4 mii „convorbiri interurbane”, în pragul celui de-al Doilea Război Mondial indicatorul ajunsese la 7,7 milioane (1938), începând cu anul 1931 statisticile consemnând și convorbiri telefonice internaționale.

Tabelul 10.44 Activitatea P.T.T-ului - Telefoanele

Anul	1939	1940 ¹⁾	1941 ¹⁾	1942 ¹⁾	1943 ¹⁾	1944 ¹⁾	1945 ¹⁾
Convorbiri telefonice în mii - Total	2488991	187960	221499	241048	252622	283474	337462
Urban	239494	178850	213480	231012	240694	273320	324583
Interurbane	9058	8903	7908	9909	11783	99504	12874
Internaționale	339	207	111	127	145	41	5

¹⁾ De la 1940 datele statistice urmează evoluția teritorială a țării.

Sursa: Societatea Anonimă Română de Telefoane. Societatea Anonimă Română de Telefoane administrează întreaga rețea telefonică din țară, cu excepția rețelei județene (care face legătura între comune și Prefectură) și a C.F.R.-ului.”

Sursa datelor: Comunicări statistice Nr. 19, București 31 ianuarie 1948.

Tabelul 10.45 Activitatea de poștă și telecomunicații

Anul	1938	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Convorbiri telefonice interurbane (mii convorbiri)	6905	11983	22653	26340	26340	33925	30320	34894	38418

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României 1957, București, pag.158.

După încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, datele statistice consemnează 12,0 milioane „convorbiri telefonice interurbane”, pentru anul 1948 și 38,4 milioane pentru anul 1956.

Tabelul 10.46 Activități de telefonie - Convorbiri telefonice realizate în rețeaua telefonică fixă

Anul	2005	2006	2007	2008
Trafic național (mii minute)	6496158	5309988	5477965	6140997
Trafic internațional (mii minute)	140558	124341	353860	413958

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT104A.

Tabelul 10.46 Activități de telefonie - Convorbiri telefonice realizate în rețeaua telefonică fixă - continuare

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Trafic național (mil.minute)	4870,7	4352,3	3540,3	2933,1	2515,2	2144,2	1750,7	1433,2
Trafic internațional (mil.minute)	300,7	292,0	279,8	284,4	310,2	323,2	271,0	236,0

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT104A.

Convorbirile telefonice realizate în rețeaua telefonică fixă înregistrate în trafic național erau în anul 2005 de 6496,2 milioane minute, pentru ca în anul 2016 să ajungă la 1433,2 milioane minute, în timp ce numărul convorbirilor în trafic internațional au crescut de la 140,6 milioane minute în 2005 la 236,0 milioane minute în anul 2016.

Tabelul 10.47 Activități de telefonie - Rețeaua telefonică mobilă

Anul	2004	2005	2006	2007	2008
Conexiuni telefonice realizate (număr)	10215388	13354138	17419465	22875064	24467206

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT104B.

Tabelul 10.47 Activități de telefonie - Rețeaua telefonică mobilă - continuare

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Conexiuni telefonice realizate (milioane)	25,4	24,6	23,4	22,8	22,9	22,9	23,1	22,9

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT104B.

În ceea ce privește rețeaua telefonică mobilă, statisticile consemnează 10,2 milioane conexiuni realizate în anul 2004 și evoluția fluctuantă, cu trend în general crescător, până la 22,9 milioane conexiuni în rețeaua telefonică mobilă în anul 2016.

Tabelul 10.48 Activități de telefonie - Convorbiri telefonice realizate în rețeaua telefonică mobilă

Anul	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016
Trafic național, în rețelele proprii (mil.minute)	5010	11255	24774	44373	52576	53808	48649	43952
Trafic internațional (mil.minute)	117	286	428	515	872	2115	3723	4078
Trafic mobil - fix (mil.minute)	337	512	1040	1689	2283	2169	2240	2330
Trafic mobil - mobil (mil.minute)	1044	2299	4290	5431	5849	9102	14936	20273
Trafic mesaje text (mil.mesaje)	931	2253	4306	7921	13873	19499	20242	18279

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT104B.

Datele statistice au consemnat și evoluția Internetului, consemnând aproape un milion de abonamente pentru anul 2004 și o evoluție anuală constant crescătoare, semnificativă după anul 2011, până la 21,1 milioane abonamente Internet în anul 2016.

Tabelul 10.49 Activități de telefonie - Internet

Anul	2004	2005	2006	2007	2008
Abonamente Internet (număr)	980364	1047683	2011620	3470843	5249042

Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT104B.

Tabelul 10.49 Activități de telefonie - Internet - continuare

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Abonamente Internet (milioane)	5,3	7,0	7,6	10,7	13,4	16,0	19,0	21,1

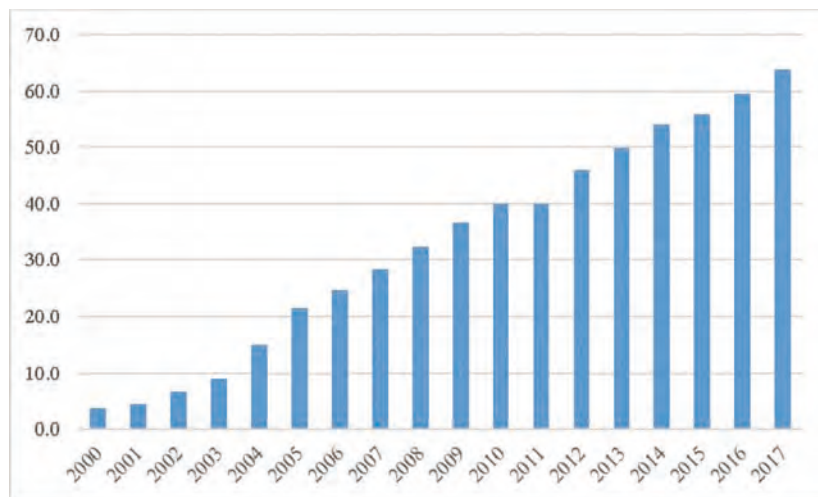
Sursa datelor: Baza de date statistice TEMPO-Online serii de timp, PTT104B.

Tabelul 10.50 Echipamente IT

Anul	1998		2007		2016	
	Total echipamente IT	din care: calculatoare personale	Total echipamente IT	din care: calculatoare personale	Total echipamente IT	din care: calculatoare personale
Total	94088	87231	1558766	1303460	1526770	758479
Industrie și construcții	57383	53802	477994	418231	519902	284723
Comerț	9171	8283	532397	440021	369925	165174
Servicii	27534	25146	548375	445208	636943	308582

Sursa datelor: Publicația „Societatea informațională”.

În ceea ce privește echipamentele IT (servere, calculatoare personale, laptop-uri) s-a înregistrat o creștere semnificativă în toate sectoarele economice. Se poate observa că numărul de calculatoare personale înregistrează o scădere pentru anul 2016 comparativ cu anul 2007, cauzată în principal de evoluția performanțelor telefoanelor inteligente.

Figura 10.5 Ponderea indivizilor care utilizează Internet

Sursa datelor: ITU, Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor, <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>

Capitolul 11

Turism

Drd. Florentina Viorica **GHEORGHE**

Nina **ALEXEVICI**

Ștefan **CIOBANU**

Bianca **APREUȚESEI**

Florina **BÎRLOGEANU**

Ionica **CHERAN**

Valentina **BĂCESCU**

Claudia Elis **POPESCU**

CUPRINS

11.1 Introducere	338
11.2 Istoria turismului în România	338
11.3 Primele măsuri de dezvoltare a turismului românesc	341
11.4 Turismul românesc după 1989	346
11.5 Concluzii	353

11.1 Introducere

Turismul este o activitate complexă, multidisciplinară, studiarea acestui fenomen antrenând deopotrivă economiști, geografi, psihologi și sociologi. Studiarea turismului are în vedere „activitățile persoanelor care călătoresc și stau în locuri diferite de mediul lor obișnuit, pentru o perioadă mai scurtă de 12 luni consecutiv, în scopuri de odihnă, recreere, vacanțe, vizitarea prietenilor și rudelor, pentru afaceri și motive profesionale, tratament medical, religie, pelerinaj și pentru alte motive ¹”. Studiul acestui domeniu aduce în discuție termeni specifici domeniului turism cum ar fi: mediul obișnuit, vizitator, vizitator de o zi, turist, profilul turistului, călătorie, excursie, înnoptare turistică, principalul mijloc de transport utilizat, motivul călătoriei, destinația și durata călătoriei, cheltuielile turistice etc.

După a doua jumătate a secolului XIX în spațiul românesc au început să fie puse sistematic în aplicare măsurile necesare pentru organizarea unor călătorii de agrement sau în alte scopuri (tratament medical, afaceri și motive profesionale etc.), realizate fie prin intermediul unor organizații, societăți sau agenții specializate, fie pe cont propriu, pe o durată limitată de timp. Sunt niște inițiative entuziaste, ale unor tineri întreprinzători, iubitori de natură, conștienți de pionieratul pe care îl întreprindeau în acele vremuri.

Cheltuielile făcute de către turiști în timpul activităților turistice au un impact tot mai important atât în economiile zonelor vizitate cât și în economia țării de proveniență a turistului. Acest fapt se poate vedea mai bine pe plan național după al Doilea Război Mondial de când s-a început mai intens consemnarea datelor referitoare la activitățile de turism (tabel 11.1), observându-se o evoluție constantă de-a lungul timpului atât în ceea ce privește cheltuielile cât și a fluxului de persoane. Din acea perioadă se poate observa cum turismul devine o activitate la fel de importantă precum industria, agricultura sau comerțul.

Tabel 11.1 Volumul și structura serviciilor prestate populației de către unitățile de stat și cooperatiste în perioada 1950-1989*

	Anii de referință				
	1950	1960	1970	1980	1989
Prestări servicii total					
(milioane lei prețuri curente)	2745	6129	16670	42646	69601
evoluție față de perioada precedentă %	-	223,3	272,0	255,8	163,2
din care:					
Cazare hotelieră turism și agrement					
milioane lei (prețuri curente)	75	191	850	1444	2500
prestări servicii %	-	3,11	5,09	3,38	3,59

* Sursa INS, 1990

11.2 Istoria turismului în România

Turismul s-a manifestat sporadic la începuturile sale pe teritoriul țărilor românești din cauza nesiguranței drumurilor, principala formă de activitate turistică fiind pelerinajul religios, formă care în perioada socialist-comunistă (1944-1989) nu va mai fi susținută de către stat.

Figura 11.1 Moară de apă, vedere din Durău
(Sursă: www.adevarul.ro/locale)

Documentele vremii arată că primele forme de turism erau de masă, etnofolclorice, organizate cu prilejul unor momente festive, tradiționale: sărbători folclorice, serbări câmpenești, târguri sau hramuri. Treptat se delimitează turismul balnear, acesta fiind menționat în localitățile: Băile Felix în sec. al XV-lea, Ivanda (Timiș) și Lipova (Arad) în sec. al XVI-lea, Bazna în sec. al XVII-lea, Băile Herculane în anul 1734 (istoria modernă a stațiunii), Olănești în 1760, Borsec în 1770, Vatra Dornei în 1788. Conform documentelor administrative știm că în secolul al XIX-lea existau 23 de stațiuni de interes general, 78 de interes local și 38 de localități cu izvoare minerale ².

¹ Manualul Anchetelor Statistice „Cererea turistică a rezidenților” (ACTR), pentru anul 2018.

² Vitanos, Claudiu Alexandru - Imaginea României prin turism, târguri și expoziții universale, în perioada interbelică, ed. Mica Valahie, București 2013.

[Scurt istoric: Istoria **Băilor Herculane** se întinde pe o durată de aproape două milenii. Stațiunea a fost construită în anul 102 d. Ch. de Împaratul Traian, romanii fiind cei care au introdus obiceiul tratamentului balnear, obicei preluat de la civilizația greacă, pe care apoi l-au dezvoltat. Numele stațiunii de care este legat vine de la zeul Hercules, fiul lui Zeus și al Elenei, consemnat în mitologia romană ca patron al

Figura 11.2 Băile Herculane

izvoarelor termale, simbol al puterii și al echilibrului între forța fizică și cea spirituală. Romanii au construit, la Therme Herculi (*Ad Aquas Herculi Sacras*): temple, băi, monumente și statui, închinat zeilor Hercules, Aesculap și Hygieia.

Figura 11.3 Băile Herculane

Atestarea documentară a stațiunii datează din anii 153 d. Ch. În perioada civilizației romane, stațiunea de pe Valea Cernei a constituit un important punct de atracție pentru aristocrația Romei antice. Impresionați de excepționala putere tămăduitoare a apelor sacre de pe Valea Cernei, romanii sosiți în Dacia le-au închinat un adevărat cult balnear sub semnul tutelar al lui Hercules. Din timpul romanilor au rămas numeroase vestigii: apeducte, băi, statui, monede, tabule votive ridicate ca semne de mulțumire aduse zeilor pentru vindecare. După 1718 (Pacea de la Passarovitz) începe istoria modernă și contemporană a Băilor Herculane, în cadrul Imperiului austriac. Din 1736 începe reconstrucția și modernizarea băilor, a căilor de acces, grănicerii bănățeni construind aici majoritatea edificiilor din stațiune, care poartă amprenta unui baroc austriac impresionant.³]

Primele consemnări ale activităților turistice organizate pe teritoriul românesc datează, după cum am mai spus, din a doua parte a secolului al XIX-lea, când își fac apariția o serie de asociații, organizații, societăți, cluburi care desfășurau activități turistice pe unele arii geografice, căutând să atragă turiști din toate păturile sociale și care suportau pe cheltuială proprie amenajarea obiectivelor turistice (cabane, drumuri montane, popasuri etc). Datele de mai jos arată interesul crescut al societății românești pentru acest nou tip de activitate socială (Tabel 11.2).

Figura 11.4 Băile Vulcan

(Sursa www.stiinta-pentru-toti.blogspot.ro)

³ Sursa text și foto: Wikipedia.ro.

Tabel 11.2 Numărul vizitatorilor în perioada 1885-1900*

Anii de referință	Lacul Sărat		Călimănești		Govora	
	Numărul vizitatorilor	în % față de anul precedent	Numărul vizitatorilor	în % față de anul precedent	Numărul vizitatorilor	în % față de anul precedent
1885	688	-	-	-	-	-
1886	627	91,1	505	-	-	-
1887	855	136,4	720	142,6	590	-
1888	957	111,9	819	113,8	-	-
1889	984	102,8	602	73,5	500	-
1890	1600	162,6	497	82,6	425	85,0
1891	1549	96,8	652	131,2	518	121,9
1892	2900	187,2	797	122,2	529	102,1
1893	1322	45,6	488	61,2	699	132,1
1894	1373	103,9	600	123,0	707	101,1
1895	2699	196,6	442	73,7	1006	142,3
1896	1586	58,8	674	152,5	1205	119,8
1897	1895	119,5	622	92,3	1302	108,0
1898	1800	95,0	723	116,2	1710	131,3
1899	1600	88,9	838	115,9	1694	99,1
1900	1500	93,8	846	101,0	1584	93,5

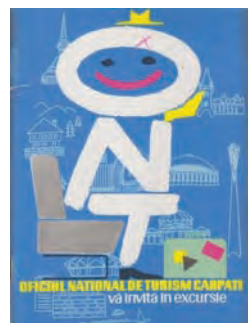
*Sursa datelor Anuarul Statistic al României anul 1904, Capitolul III, Stațiuni balneare, tab. 15, pg. 124

Figura 11.5 Munții Carpați

(Sursa: <http://www.turistmania.ro>)

Dintre aceste prime asociații cu activități turistice care apar în spațiul românesc sunt de menționat: „Trinitatea vremelnică” din 1869, având ca scop *de a întreprinde excursiuni și „Asociația Alpină a Transilvaniei”* din 1873 înființată la Brașov, constituită din 15 români și 43 de sași, care avea ca scop *cercetarea Carpaților, îmbunătățirea comunicațiilor și organizarea de excursii*⁴. Au urmat la scurt timp alte organizații dintre care amintim: „Societatea carpatină ardeleană a turiștilor” din 1880, „Societatea carpatină Sinaia” sau „Cercul excursioniștilor” din 1891, prima organizație turistică din București care își propunea să întreprindă *excursiuni menite să dezvolte iubirea pentru frumusețile naturii și înmulțirea cunoștințelor prin vizitarea monumentelor și localităților din țară, ce ar putea prezenta un interes din deosebite puncte de vedere* (Valentin Borda - Călătorie prin vreme, Editura Sport Turism, București 1979).

Aceste asociații și organizații de turism care și-au desfășurat activitatea înainte de primul război mondial și în perioada interbelică s-au preocupat la început preponderent de zonele montane prin construirea de cabane și case de adăpost (refugii), amenajări de drumuri, poteci, marcaje, precum și organizarea de cursuri de schi, publicarea de monografii turistice, almanahuri, ghiduri, hărți, pliante etc.

Figura 11.7 Afiş O.N.T.

(sursă <https://www.okazii.ro>)

Figura 11.6 Pepiniera Cipăianu

(Sursa: www.tiparituriromanesti.wordpress.com)

Într-un final asociațiile și organizațiile de turism s-au coagulat în scurt timp în cea mai importantă asociație, și anume Organizația Națională de Turism (O.N.T.), idee inițiată de Emil Racoviță în 1926, organizație care va deveni promotorul bogățiilor turistice ale teritoriilor românești.

⁴ Ibidem, pg. 161.

[Scurt istoric: În 4 ianuarie 1936, O.N.T. a devenit organizație cu un statut bine definit, înființată prin decret regal (legea din 29 februarie 1936), în cadrul Ministerului de Interne. În același an se deschide un birou la Sinaia.

Principalele sarcini ale O.N.T erau:

- studierea mijloacelor de dezvoltare a turismului;
- informarea publicului larg asupra turismului, organizând propagandă turistică prin ghiduri, broșuri, afișe, călăuze, filme, reviste turistice, conferințe la radio;
- îmbunătățirea mijloacelor de transport, un control riguros al hotelurilor, pensiunilor, restaurantelor și caselor de adăpost, construirea de noi hoteluri;
- organizarea expozițiilor de turism în țară, participarea la toate manifestările turistice în străinătate și la congresele internaționale prin standuri turistice cu fotografii, hărți și afișe; sprijinirea societăților turistice românești pentru stimularea și atragerea turiștilor străini în România;
- colaborare cu manifestările și mișcările cu caracter sportiv, asociațiile alpine, cluburile de automobilism și ciclism din țară.

După 1989 a fost privatizată, în 2011 acționariatul companiei fiind format din New Marathon Tours LTD (72,90%, companie înregistrată în Cipru), Gheorghe Răcaru (5,27%) și alți acționari (21,83%). Compania New Marathon LTD a fost înființată în anul 1989, iar valoarea activelor sale este de peste 140 milioane dolari, compania fiind prezentă pe mai multe piețe turistice, printre care Cipru, Liban, și Egipt⁵].

Figura 11.8 Machetă autocar O.N.T. 1963

(Sursa: <http://miniauto.ro/>)

11.3 Primele măsuri de dezvoltare a turismului românesc

Analizând istoricul activităților turistice ale României observăm că ele s-au constituit la început exclusiv în urma implicării mediului privat și mult mai târziu prin colaborarea cu statul, constituindu-se primele măsuri privind infrastructura activităților de turism (atlase, marcarea traseelor turistice montane, editarea de anuare turistice) și îmbogățirea capacității de cazare (se construiesc vile, cabane, hoteluri în zonele montane puternic exploatate din punct de vedere turistic - Predeal, Poiana Țapului, Tușnad, Sibiu, Ceahlău etc).

O măsură importantă care a avut în vedere atragerea de turiști străini s-a luat prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 836, publicat în Monitorul Oficial nr. 166, din 22 martie 1933, când s-a hotărât scutirea și reducerea taxelor consulare pentru automobilisții și turiștii străini care vizitau România cel puțin cinci zile, în scopuri turistice sau balneare (Biblioteca legilor uzuale adnotate, 1933).

Reglementarea Codului Muncii privind drepturile salariaților a favorizat o rapidă dezvoltare în domeniul turismului. Concediul de odihnă a fost reglementat pentru prima dată în România prin Legea contractelor de muncă din 5 aprilie 1929, modificată după 23 august 1944 prin Decretul nr. 314/1944, devenind un drept fundamental al salariaților prin Constituția din 13 aprilie 1948. Aceste modificări care privesc Codul Muncii au atras după sine un interes crescut al statului pentru acest domeniu economic care a dus la dezvoltarea infrastructurii turismului românesc, a serviciilor de tratament balnear, a ridicării gradului de confort și de cazare sezonieră⁶.

O altă măsură importantă a constat în conștientizarea bogățiilor naturale și în promovarea lor peste hotarele țării. După cel de-al doilea război mondial, odată cu instaurarea regimului socialist, activitățile de turism au devenit o prioritate, fiind vizați în principal toate categoriile de funcționari publici, muncitori, țărani cooperatiști și familiile acestora (într-un cuvânt: oamenii muncii) trimiși în excursii, concedii de odihnă (tabel 11.3) și concedii medicale (tabel 11.4), tratamente balneoclimaterice (tabelele 11.5 și 11.6).

⁵ Sursă text Wikiedia.ro.

⁶ „În primii ani de după 1948, în funcționarea unităților de turism a prevalat organizarea de acțiuni menite să antreneze categoriile de funcționari, muncitori, țărani cooperatiști și familiile acestora în excursii, serbări câmpenești, concedii de odihnă și concedii medicale, ce urmăreau recuperarea și consolidarea capacității de muncă a acestora.” - Rădulescu, Dan Constantin și Stănculescu, Manuela Sofia - Oferta Turistică din România: 1948-2010.

Figura 11.9 Vedere din Predeal 1918

(Sursa: <https://olx.ro>)

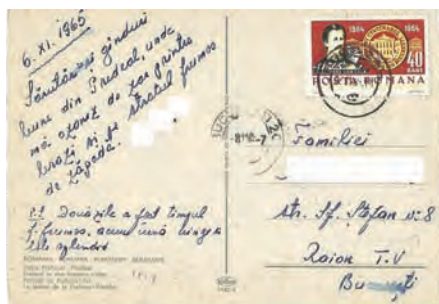

Figura 11.10 Vedere din Predeal 1918

 (Sursa: <https://olx.ro>)

aplecării, asupra stimulării și dezvoltării continue a culturii fizice și a sportului"). O vastă inițiativă editorială constând în: plante turistice, vederi, cataloage, brelocuri, statuete reprezentative ale stațiunii se dezvoltă, devenind o tradiție nescrișă a turistului de a trimite cărți poștale cu exprimări precum Salutări de la Predeal (Herculane, Amara, Mamaia, Sulina etc).

Noile activități de turism urmăreau recuperarea și consolidarea (reconsolidarea) capacității de muncă a cetățeanului. Acestor activități li se adaugă o notă propagandistă, devenind directive ale partidului aflat la putere, partid pentru care, cel puțin pe hârtie, cetățeanul era prioritar în toate deciziile pe care le lua (în Hotărârea Biroului Politic al CC al PMR din 1949 se subliniază

necesitatea

Figura 11.11 Vedere din Predeal 1918

 (Sursa: <https://olx.ro>)

Tabel 11.3 Trimiteri la odihnă în anii 1950-1959*

	An de referință									
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
Total	191616	219182	233005	272547	270462	254462	257913	269563	324844	323344
Adulți	125836	130967	126967	157338	165958	146438	140723	172026	210907	230790
Copii	65780	88215	106028	115209	104079	108024	117190	97537	113937	92554

* Datele provin din Anuarul Statistic al R.P.R 1958, 1959 - Capitolul Ocrotirea sănătății - cap. XIII

Tabel 11.4 Paturi și internări în sanatorii balneare în anii 1950-1959*

	An de referință									
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
Paturi în sanatorii balneare	10660	14622	15740	16796	16596	17206	19716	18782	21254	24315
Numărul internațiilor în sanatorii balneare	75375	107621	107058	134734	141567	162291	176004	181315	181711	209146

* Datele provin din Anuarul Statistic al R.P.R 1958, 1959 - Capitolul Ocrotirea sănătății - cap. XIII

Tabel 11.5 Fluxul de turiști în stațiunile balneare sau tratament medical*

	An de referință			
	1950	1955	1960	1965
Total	267	716	581	720
Din care: din stațiuni balneoclimaterice	201	308	457	629
Din care: la odihnă	126	146	231	318
La tratament balnear	75	162	226	311
În tabere de copii și elevi	66	108	124	91

* Datele provin din Anuarul Statistic al R.P.R 1965 - Capitolul Ocrotirea Sănătății - cap. XIII

Tabel 11.6 Odihnă și tratament în stațiuni balneoclimaterice și tabere și colonii de copii*

An referință	Total Persoane	În stațiuni balneoclimaterice			în tabere și colonii de copii
		TOTAL	la odihnă	la tratament balneoclimateric	
1950	266991	201211	125836	75375	65780
1951	326803	238588	130967	107621	88215
1952	340063	234035	126977	107058	106028
1953	407281	292072	157338	134734	115209
1954	411604	307525	165958	141567	104079
1955	416753	308729	146438	162291	108024
1956	433917	316727	140723	176004	117190
1957	450878	353341	172026	181315	97537
1958	506555	392618	210907	181711	113937
1959	532490	439936	230790	209146	92554
1960	581042	456948	230536	226412	124094
1961	694242	560319	282360	277959	133923
1962	699570	572264	274949	297315	127306
1963	744211	658906	330388	328518	85305
1964	754334	667508	330035	337473	86826
1965	720335	629025	318198	310827	91310
1966	759047	657772	314223	343549	101275

* Datele provin din lucrările: **Anuarul Statistic al R.P.R. 1963**, capitolul XIV Ocrotirea sănătății, tabel 237.
Anuarul Statistic al R.S.R.1967, capitolul XIV Ocrotirea sănătății, tabel 291.

O altă măsură care avea dezvoltarea turismului a constat în organizarea de excursii cu trenul, cu autobuzul, cu navele pe Dunăre sau pe jos pentru distanțele scurte, precum și organizarea de petreceri câmpenești în aer liber („Pentru o largă dezvoltare a turismului”, Editura Confederației Generale a Muncii 1952), punându-se în mișcare, în anul 1949, cinci trenuri speciale care se organizau, la sfârșit de săptămână, dinspre București spre localități cu potențial turistic, precum Snagov, Mangalia, Vasile Roaită, Brăila, Cheia, Cumpăna. Numărul trenurilor speciale a crescut la 11 în anul 1950, în restul țării fiind organizate, tot la sfârșit de săptămână, un număr de 12 trenuri speciale spre București (ibidem).

De remarcat în această perioadă, activitățile întreprinse de ONT Carpați care avea misiunea de a realiza convenții internaționale cu firme de turism din străinătate în vederea atragerii de turiști străini în România și respectiv, organizarea de călătorii pentru grupuri de turiști români în străinătate (tabel 11.7).

Tabel 11.7 Numărul participanților la excursiile organizate în țară de către unitățile Oficiului Național de Turism Carpați

Anul de referință	Numărul participanților la excursiile organizate de unitățile O.N.T	Numărul total de om-zile turistice realizate de participanții la excursiile organizate de unitățile O.N.T
1959	154216	298623
1962	973664	1859820
1963	946824	1795100
1964	1045218	2197867
1965	1027813	2176136
1966	1186787	2389384
1967	1474162	2924594
1968	1716865	3779446

Creșterea numărului de turiști s-a datorat în mare parte dezvoltării și modernizării infrastructurii de transport (printre care trebuie menționată electrificarea căilor ferate), a rețelelor de poștă, a rețelelor de telecomunicații, a rețelei comerciale, precum și modernizărilor făcute în mediului rural (electrificare, canalizare, apă potabilă etc) și a infrastructurii sociale (unități culturale, de învățământ, de recreere și de sănătate publică).

A doua parte a anilor '60 mai este cunoscută pentru relaxarea politică a României față de Occident, ceea ce a dus la adoptarea unei politici mai lejere față de circulația în afara granițelor. Astfel se observă o dezvoltare a turismului internațional care a reprezentat, la acea vreme, o reală sursă de fonduri valutare (tabelele 11.8 și 11.9). Acest lucru a necesitat însă modernizarea și extinderea spațiilor de cazare, instruirea unui personal calificat specializat în domeniul turismului (se înființează școli postliceale și facultăți de profil) precum și o campanie publicitară mai percutantă pentru atragerea turiștilor străini în noile zone turistice apărute (de exemplu zona litorală).

Tabel 11.8 Străini intrați în R.S. România în perioada 1971-1975*

Străini intrați	Anul de referință				
	1971	1972	1973	1974	1974
Total	3030003	3212281	3594974	4166940	3736458
Sejur turistic	1707847	1930100	2166384	2600130	1883894
În interes de serviciu:					
În tranzit	1007823	973248	1175953	1225122	1321375
Micul trafic de frontieră	19200	35306	3553	36465	204340
Personal însoțitor	295133	273627	299084	305223	326849
Din țări socialiste	2455060	2528752	2986252	3437372	3007270
Sejur turistic	1207729	1333586	1613868	1965307	1264810
În interes de serviciu:					
În tranzit	1002841	963734	1155349	1216218	1309753
Micul trafic de frontieră	19200	35306	3553	36465	204340
Personal însoțitor	225290	196126	213482	219382	228367
Din țări nesocialiste	574943	683529	658722	729568	729188
Sejur turistic	500118	596514	552516	634823	619084
În interes de serviciu:					
În tranzit	4982	9514	20604	8904	11622
Personal însoțitor	69843	77501	85602	85841	98482

Tabel 11.9 Români plecați în afara țării în perioada 1971-1975*

Români plecați	Anul de referință				
	1971	1972	1973	1974	1974
Total	481738	556595	708559	878877	804781
Sejur turistic	279103	324496	480432	587874	477245
Micul trafic de frontieră	25316	51827	31671	92095	137720
Personal însoțitor	177319	180272	196456	198908	189816
În țări socialiste	365019	408310	550531	714732	663744
Sejur turistic	227233	248669	405763	511085	417308
Micul trafic de frontieră	25316	51827	31671	92095	137720
Personal însoțitor	112470	107814	113097	111552	108716

* Date extrase din lucrarea Serii de date pentru turismul internațional

Figura 11.12 Insigna B.T.T.
(Sursa: <https://olx.ro>)

În anul 1968 s-a înființat Biroul de Turism pentru Tineret, organ central specializat care avea ca obiect de activitate stimularea și facilitarea turismului în rândul tuturor categoriilor de tineri, în principal prin organizarea de excursii și tabere pentru copii, studenți și tineri salariați. Dezvoltarea capacității de cazare și a infrastructurii de transport (deja menționate), accentuate în anii 1970 au permis sporirea constantă a numărului de turiști care își petreceau concediile de odihnă în România (tabel 11.10). Între anii 1976-1985 capacitățile de cazare au crescut cu 32,7%. Cele mai mari creșteri s-au înregistrat la stațiunile balneare, 54,5%, urmate de zona litorală, cu 33,6%, și zona montană cu 15,1%⁷. Modernizarea bazei turistice a devenit un obiectiv de interes național și o acțiune permanentă, realizată cu materiale, echipamente, aparatură, instalații și dotări existente în acea perioadă în țară (tabel 11.11).

Figura 11.13 Hotel Intercontinental
(Sursa: <https://olx.ro>)

[Scurt istoric: Hotelul Intercontinental. Lucrările la clădire au început în anul 1967, având la bază planurile realizate de o echipă de arhitecți și ingineri români formată din Dinu Hariton, Gheorghe Nădrag, Ion Moscu și Romeo Ștefan Belea. Clădirea a făcut parte dintr-un proiect mai amplu care cuprindea și construirea noii clădiri a Teatrului Național din București. Clădirea a fost construită în trei ani, urmând să fie inaugurată pe 23 mai 1971. Cu cele 24 de etaje ale sale, hotelul înalt de 87 de metri avea o formă ce oferea oaspeților o panoramă unică. Hotelul Intercontinental este primul hotel de 5 stele construit în România și una dintre cele mai înalte clădiri ale capitalei. Pentru mult timp (până în 1989, când apare „Casa Poporului” - azi, Palatul Parlamentului) a fost cea de-a doua cea mai înaltă clădire din București, după Casa Scânteii. Hotelul Intercontinental are 283 de camere și apartamente și este singurul din București cu o sală de conferințe și un centru de sănătate cu piscină aflate la peste 70 de metri înălțime. Apartamentul Imperial este singurul în București dotat cu saună și pian. Primele 3 niveluri cuprind spații largi publice, urmând corpul central al turnului modulat pentru spații de cazare pe 17 niveluri, restaurantul și piscina, precum și coronamentul. În numerotarea nivelurilor lipsește cel considerat a fi cu ghinion, respectiv numărul 13. Restaurantul Madrigal al Hotelului Intercontinental servește preparate italiene rafinate. Braseria Corso are vedere la bulevardul Bălcescu și oferă mese pe tot parcursul zilei. Barul cu pian Intermezzo situat în hol asigură băuturi calde și diverse cocktailuri. Clubul de sănătate al Hotelului Intercontinental este amplasat la etajul 22. Are vedere pitorească la oraș și oferă o sală de fitness, o piscină interioară încălzită, o saună și o baie de aburi.⁸]

Tabel 11.10 Total turiști cazați în structurile de cazare turistică în perioada 1970-1975⁹

Anii	Anul de referință					
	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Total turiști cazați	5893611	6973612	7625488	6954237	9388499	10127414
Hoteluri și moteluri	143983	201010	5431665	5097878	6886427	7465794
Hanuri turistice	383107	397542	100887	12691	153096	164327
Cabane turistice	768409	854111	542036	482555	563655	6122515
Popasuri turistice	537400	595407	663152	560995	810405	612515
Vile, pavilioane și case de odihnă	-	-	887748	800118	974916	953058
Complexe balneare	-	-	-	-	-	89127

⁷ <http://jurnalul.ro/scinteia/special/baza-materiala-turistica-din-romania-528408.html>.

⁸ Sursă text și foto wikipedia.ro

⁹ Tabelele până la final sunt luate din baza de date Tempo a insee.ro (<http://statistici.insee.ro/shop/index.jsp?page=tempo2&lang=ro&context=63>)

Tabel 11.11 Număr de locuri în structurile de cazare turistică în perioada 1970 - 1975

	Anul de referință					
	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Număr locuri	148695	166550	171320	188752	194415	205894
Hoteluri și moteluri	72315	83264	90674	104464	111926	117912
Hanuri turistice	1395	1745	952	1120	1523	1741
Cabane turistice	10776	10734	10807	10850	10610	11784
Popasuri turistice	14154	17505	16105	15266	13720	17260
Vile, pavilioane și case de odihnă	50055	53302	52782	57052	56636	52630
Complexe balneare	-	-	-	-	-	4567

11.4 Turismul românesc după 1989

După revoluția din 1989 turismul românesc urmează tendința economică de reformare a țării, majoritatea structurilor de cazare turistică trecând din forma de proprietate integral de stat în forme de proprietate majoritar private, integral private sau chiar integral străine. Observăm din tabelul 11.12 cum tipuri de proprietate precum cea cooperatistă sau obștească tind să dispară ca pondere din totalul numărului de structuri de primire turistică.

Dirjecțiile economice de la începutul anilor '90 care au început să funcționeze în noua organizare statală a României au avut un start anevoios, generând o criză economică care a dus, printre altele, la descentralizarea economică (falimentarea marilor uzine), scăderea puterii de cumpărare și o îngrijorătoare creștere a ratei șomajului. Această criză s-a reflectat și în domeniul turismului, cum era de așteptat, atât în ceea ce privește scăderea numărului unităților de cazare (tabel 11.13) cât și al scăderii numărului de turiști la sosiri (tabel 11.14) și înnoptări (tabel 11.15). În perioada 1990 - 1995 numărul de turiști sosiți în structurile de cazare scad simțitor ajungându-se de la 12297,0 mii în 1990 la 7070,4 mii în 1995, doar în moteluri și în tabere de elevi și școlari menținându-se o creștere a numărului de turiști. Ca un plus în acest domeniu economic în această perioadă de cinci ani se înființează structuri noi de cazare turistică, neexistente până în 1990: campinguri, pensiuni turistice, bungalouri, sate de vacanță, căsuțe turistice și sate de vacanță.

Dintre măsurile mai importante luate în domeniul turism în perioada 1990 - 1995, enumerăm:

- trecerea unităților de turism și agrement ale fostelor comitete județene UTC în administrarea provizorie a Companiei Autonome de Turism pentru Tineret, HG nr. 391 din aprilie 1990;
- înființarea în 1994 a Asociației Naționale pentru Turismul Rural Ecologic și Cultural din România (ANTREC)

[Scurt istoric: cu suportul și expertiza organizației europene de profil, având în prezent peste 2500 de membri din industria ospitalității românești, grupați în filiale județene și regionale în întreaga Românie, asociația noastră este principalul vector de promovare și de reprezentare a rutelor, destinațiilor, obiectivelor, infrastructurii, serviciilor, tradiției rurale românești și europene, produselor și intereselor proprietarilor sau administratorilor de resursă turistică naturală sau culturală din România. ANTREC este o organizație a proprietarilor de pensiuni turistice sau restaurante cu specific, a meșterilor populari și ansamblurilor folclorice, a proprietarilor sau administratorilor unor obiective din patrimoniul cultural sau natural, a agențiilor de turism care promovează și vând produse, pachete și servicii turistice ce vizează turismul rural, ecologic și cultural, a altor actori din acest domeniu care sunt pasionați și acționează pentru promovarea rutelor, destinațiilor și obiectivelor din zona patrimoniului cultural, patrimoniului natural și patrimoniului imaterial al României. Asociația noastră este reprezentativă la nivel național și internațional, este asociația națională de profil membră în Eurogites (Organizația Europeană de Turism Rural) care reprezintă România în acest domeniu ¹⁰];

Figura 11.14
(Sursa www.antrec.ro)

- O.G. nr. 62 din 24 august 1994 reglementează organizarea de pensiuni turistice sau ferme agroturistice, în mediul rural din zona montană de peste 500 m, din zona Delta Dunării sau din zona litorală. Ulterior, acestea au fost extinse prin OG nr. 63 din 28 august 1997 la restul localităților rurale cu potențial turistic (tabel 11.13);

¹⁰ Sursa text și foto www.antrec.ro

- întreprinderile turistice proprietate de stat au fost transformate în societăți comerciale (S.C.), prin dispozițiile legii nr. 15, din august 1990, în care statul era acționar unic, majoritar sau minoritar și la care se puteau asocia persoane fizice române sau străine (tabel 11.12).

Tabel 11.12 Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, pe forme de proprietate în perioada 1990 - 2017

Anii de referință	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2017
Total	3213	2905	3121	4226	5222	6821	7905
Proprietate integral de stat	-	-	585	329	195	104	100
Proprietate majoritar de stat	-	-	738	184	97	30	24
Proprietate majoritar privată	-	-	160	85	42	86	105
Proprietate integral privată	-	-	1253	3154	4570	6262	7312
Proprietate cooperatistă	-	-	188	134	60	46	48
Proprietate obștească	-	-	113	119	83	31	31
Proprietate integral străină	-	-	11	24	18	143	169
Proprietate publică de interes național și local	-	-	73	197	157	119	116

Tabel 11.13 Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică în perioada 1990 - 1995

Anii de referință	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Total	3213	3329	3204	2682	2840	2905
Hoteluri	830	798	818	804	811	813
Moteluri	-	24	38	86	113	116
Hanuri	131	106	89	31	20	21
Vile turistice	-	1828	1744	1255	1025	1040
Cabane turistice	226	191	190	171	179	175
Bungalouri	-	-	-	-	254	284
Sate de vacanță	-	-	-	-	1	1
Campinguri	-	186	142	139	113	108
Popasuri turistice	217	-	-	-	-	-
Căsuțe turistice	-	-	-	-	20	33
Tabere de elevi și preșcolari	203	192	183	180	188	186
Pensiuni turistice	-	1	-	16	116	128
Alte unități de cazare colective nespecificate	1606	3	-	-	-	-

Figura 11.15 (sursa www.capital.ro)

Tabel 11.14 Numărul de turiști sosiți în unitățile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică în perioada 1990 - 1995

Anii de referință	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Total	12296552	9603342	8015001	7566183	7004699	7070385
din care						
Hoteluri	9289487	7730592	6546843	6179019	5631042	5551306
Moteluri	-	148865	134083	221380	227193	211971
Hanuri	675553	313540	185395	67489	26478	8315
Vile turistice	-	564828	463432	450358	463065	467318
Cabane turistice	500874	261794	193581	154041	133757	209213
Bungalouri	-	-	-	-	32624	44553
Sate de vacanță	-	-	-	-	495	591
Campinguri	-	278062	198419	215375	179745	205100
Popasuri turistice	700771	-	-	-	-	-
Căsuțe turistice	-	-	-	-	36471	53094
Tabere de elevi și preșcolari	251693	301373	293248	275038	254454	293626
Pensiuni turistice	-	3603	-	3483	19375	25298
Alte unități	878174	685	-	-	-	-

Tabel 11.15 Numărul de înnoptări în unitățile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică în perioada 1990 - 1995

Tipuri de structuri de primire turistică	Anii de referință					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Total	44551804	31927028	26075973	24768571	23295732	24111170
Hoteluri	30793879	23279864	19141195	18902518	17675465	17956626
Moteluri	-	281858	165726	310331	335602	325644
Hanuri	1047636	465091	271705	84931	36032	14467
Vile turistice	-	3539436	2832254	2047743	1802418	1713288
Cabane turistice	1051528	576410	328538	314655	337258	384895
Bungalouri	-	-	-	-	215086	306118
Campinguri	-	823305	594529	724212	539329	661794
Popasuri turistice	2371744	-	-	-	-	-
Căsuțe turistice	-	-	-	-	208739	284838
Tabere de elevi și preșcolari	2763697	2905506	2742026	2378482	2109472	2404165
Pensiuni turistice	-	22239	-	5699	35092	56518
Alte unități	6523320	33319	-	-	-	-

Din anul 1995, de la an la an, s-a înregistrat o creștere constantă și consistentă a majorității structurilor de primire turistică. Implicarea tot mai redusă a statului în organizarea și amenajarea structurilor turistice a făcut ca hanurile, popasurile turistice și taberele pentru elevi și preșcolari să o ia pe o linie descendentă față de tendința generală.

Aderarea României la NATO în 2004 apoi, în 2007, la Uniunea Europeană au impulsivat dezvoltarea și modernizarea mai multor ramuri din aria turismului, trebuind să se investească masiv în agroturism, zonă unde țara noastră era cu mult în urma țărilor din organizațiile la care tocmai aderase (în anul 2000 erau doar 400 de pensiuni agroturistice iar în prezent avem peste 2000, tabelele 11.16, 11.17 și 11.18).

Tabel 11.16 Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică

Anii de referință	2000	2005	2010	2015	2017
Total	3121	4226	5222	6821	7905
Evoluția față de perioada precedentă %	107,4	135,4	102,5	130,6	115,9
Hoteluri	811	989	1233	1522	1577
Hosteluri	2	33	114	248	300
Hoteluri apartament	1	4	13	23	20
Moteluri	131	161	151	221	222
Vile turistice	801	716	768	643	659
Cabane turistice	161	113	134	196	225
Bungalouri	265	305	267	280	434
Campinguri	74	72	51	66	57
Popasuri turistice	6	29	32	33	40
Căsuțe turistice	66	52	49	61	70
Tabere de elevi și preșcolari	172	151	92	63	57
Pensiuni turistice	201	597	949	1527	1666
Pensiuni agroturistice	400	956	1354	1918	2556
Spații de cazare de pe nave	5	9	7	10	10

Tabel 11.17 Structuri de primire turistică pe stele în perioada 2000 - 2017 (stele)

Anii de referință	2000	%	2005	%	2010	%	2015	%	2017	%
Total	3121	100,0	4226	100,0	5222	100,0	6821	100,0	7905	100,0
5 stele	6	0,2	14	0,3	65	1,2	85	1,2	96	1,2
4 stele	85	2,7	219	5,2	337	6,5	558	8,2	648	8,2
3 stele	284	9,1	830	19,6	1295	24,8	2448	35,9	2682	33,9
2 stele	1068	34,2	1780	42,1	1200	23,0	1293	19,0	1313	16,6
1 stea	1059	33,9	1030	24,4	742	14,2	403	5,9	497	6,3
Neclasificate pe stele	619	19,8	353	8,4	229	4,4	116	1,7	113	1,4

Tabel 11. 18 Pensiuni agroturistice pe categorii de confort în perioada 1995 - 2017 (flori)

Categoriile de confort	Anii de referință				
	2000	2005	2010	2015	2017
Pensiuni agroturistice					
5 flori	-	-	10	19	26
4 flori	1	22	91	214	261
3 flori	33	142	434	1021	1470
2 flori	248	652	727	607	743
1 floare	118	140	92	57	56

Criza economică mondială s-a simțit și în activitatea turistică din România prin reducerea drastică a numărului de sosiri și înnoptări. Anul 2010 a fost anul cu cele mai mici înregistrări din ultimii zece ani, cu repercursiuni negative cauzate de criza pomenită asupra circulației turistice în România (sosiri și înnoptări ale turiștilor în structurile de primire turistică, tabelele 11.20 și 11.21), dar și asupra activităților agențiilor de turism (tour operatoare și cu activitate de vânzare, tabel 11.19).

Tabel 11.19 Numărul turiștilor români participanți la acțiunile turistice externe organizate de agențiile de turism, în perioada 2008 - 2012

Agenții de turism	Anii de referință				
	2008	2009	2010	2011	2012
Agenții tour operatoare	603198	298540	257235	567741	902783
Agenții cu activitate de vânzare	19942	81729	54051	137591	202063

Tabel 11.20 Sosiri în structurile de primire turistică, pe categorii de confort în perioada 2008 - 2012

	Anii de referință				
	2008	2009	2010	2011	2012
Total	7125307	6141135	6072757	7031606	7686489
Hoteluri	5245292	4539858	4585211	5357763	5740304
Hoteluri pentru tineret	66421	-	-	-	-
Hosteluri	59107	107828	104364	126877	153759
Hoteluri apartament	5696	7860	8935	10462	39554
Moteluri	272485	202700	204513	221139	230835
Hanuri	1877	914	638	611	823
Vile turistice	261792	233177	212848	212154	240961
Cabane turistice	107110	86961	73992	80479	86322
Bungalouri	22810	26204	14410	15412	16780
Sate de vacanță	3815	1968	1757	2071	3547
Campinguri	113104	84789	84100	73558	62516
Popasuri turistice	12442	10399	8952	11118	12113
Căsuțe turistice	10001	6918	1981	4976	6927
Tabere de elevi și preșcolari	98004	84655	65741	65995	51539
Pensiuni turistice	478058	412162	406632	479590	586119
Pensiuni agroturistice	357617	325686	289923	360696	447113
Spații de cazare de pe nave	9676	9056	8760	8705	7277

Tabel 11.21 Înoptări în structuri de primire turistică, pe tipuri de structuri în perioada 2008 - 2012

Tipuri de structuri de primire turistică	Anii de referință				
	2008	2009	2010	2011	2012
Total	20725981	17325410	16051135	17979439	19166122
Hoteluri	16394394	13625294	12732272	14300800	15091239
Hoteluri pentru tineret	161958	-	-	-	-
Hosteluri	117116	240834	224075	277132	334696
Hoteluri apartament	16937	26191	28433	30194	89493
Moteluri	455867	322365	341560	375665	372832
Hanuri	5133	2132	3304	1586	1099
Vile turistice	769408	652994	544239	565574	611419
Cabane turistice	198546	154227	133951	143182	152066
Bungalouri	76397	86144	37741	43996	55274
Sate de vacanță	9210	3577	2898	3319	6503
Campinguri	282862	200742	200921	188110	157677
Popasuri turistice	35431	28255	21115	25614	25908
Căsuțe turistice	30094	28659	5167	17299	23602
Tabere de elevi și preșcolari	410871	406428	310547	276029	200840
Pensiuni turistice	959391	813281	802222	928535	1083763
Pensiuni agroturistice	743444	673188	604606	741350	906504
Spații de cazare de pe nave	58922	61099	58084	61054	53207

În ultima perioadă de timp (2013 - 2017) se observă o revigorare a domeniului turism, în ceea ce privește investițiile în infrastructură (din 2013 până în 2017 numărul structurilor de primire turistică a crescut cu 31,5%, tabel 11.22), a numărului de sosiri și înoptări în structurile de primire turistică (tabelele 11.23 și 11.24), a creșterii numărului de turiști români participanți la acțiunile turistice interne și externe organizate de agențiile de turism și a numărului de turiști străini care au cumpărat pachete turistice către țara noastră (tabel 11.25), nu în ultimul rând a creșterii numărului de turiști străini cazați în structurile de primire turistică (tabel 11.26).

Tabel 11.22 Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică pe tipuri de structuri în perioada 2013 - 2017

Tipuri de structuri de primire turistică	Anii de referință				
	2013	2014	2015	2016	2017
Total	6009	6130	6821	6946	7905
Hoteluri	1429	1456	1522	1530	1577
Hosteluri	185	204	248	266	300
Hoteluri apartament	16	17	23	21	20
Moteluri	215	212	221	218	222
Hanuri	3	5	3	3	3
Vile turistice	621	624	643	635	659
Cabane turistice	152	162	196	194	225
Bungalouri	249	242	280	288	434
Sate de vacanță	6	9	7	7	9
Campinguri	48	52	66	61	57
Popasuri turistice	35	35	33	38	40
Căsuțe turistice	45	53	61	59	70
Tabere de elevi și preșcolari	62	62	63	58	57
Pensiuni turistice	1335	1323	1527	1530	1666
Pensiuni agroturistice	1598	1665	1918	2028	2556
Spații de cazare de pe nave	10	9	10	10	10

Tabel 11.23 Sosiri ale turiștilor în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică pe tipuri de structuri în perioada 2013 - 2017

Tipuri de structuri de primire turistică	Anii de referință				
	2013	2014	2015	2016	2017
Total	7943153	8465909	9921874	11002522	12143346
Hoteluri	5908649	6314865	7214613	7928182	8565979
Hosteluri	147848	189243	258106	316385	374806
Hoteluri apartament	9240	11333	59249	45621	58804
Moteluri	242522	231740	259961	264086	251047
Hanuri	643	1336	1994	3409	3928
Vile turistice	242187	231312	291540	327824	409165
Cabane turistice	94888	94049	94976	117304	136832
Bungalouri	16393	18062	24491	26483	32196
Sate de vacanță	5810	3348	5932	4588	6233
Campinguri	42879	30763	60723	52043	49484
Popasuri turistice	12987	14482	17772	21082	31014
Căsuțe turistice	9580	12013	11798	14364	12100
Tabere de elevi și preșcolari	48117	59523	48109	46468	48213
Pensiuni turistice	653464	704129	899494	1020606	1157665
Pensiuni agroturistice	501746	549302	672756	813454	1004400
Spații de cazare de pe nave	6200	409	360	623	1480

Tabel 11.24 Înnoptări ale turiștilor în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică pe tipuri de structuri în perioada 2013 - 2017

Tipuri de structuri de primire turistică	Anii de referință				
	2013	2014	2015	2016	2017
Total	19362671	20280041	23519340	25440957	27092523
Hoteluri	15121515	15928051	17813453	19225942	20012780
Hosteluri	357287	427741	588332	682620	784204
Hoteluri apartament	25690	32521	204636	124227	110135
Moteluri	390500	365684	450186	436444	408674
Hanuri	790	1809	2817	4603	6403
Vile turistice	627149	554798	678691	755063	912300
Cabane turistice	167839	169865	182980	215087	234536
Bungalouri	42532	39915	57035	75153	91336
Sate de vacanță	17633	8666	15451	12515	15806
Campinguri	119821	92640	180864	143990	152752
Popasuri turistice	31622	36090	45073	51731	84523
Căsuțe turistice	25809	28495	32187	38746	31685
Tabere de elevi și preșcolari	195191	238472	233119	194241	201359
Pensiuni turistice	1197200	1273114	1664533	1881750	2113520
Pensiuni agroturistice	996475	1081521	1368992	1597939	1928485
Spații de cazare de pe nave	45618	659	991	906	4025

Tabel 11.25 Numărul turiștilor români participanți la acțiunile turistice externe organizate de agențiile de turism, în perioada 2013 - 2017

Tipuri de structuri de primire turistică	Agenții de turism	Anii de referință				
		2013	2014	2015	2016	2017
Activitatea de incoming	Agenții					
	tour operatoare	118712	217705	253507	74125	105310
-	Agenții cu activitate de vânzare	14326	1808	2163	3417	8766
	Agenții					
Activitatea de turism intern	tour operatoare	401726	374667	430832	590500	670428
	Agenții cu activitate de vânzare	122527	127434	133502	162618	93791
Activitatea de outgoing	Agenții					
	tour operatoare	466683	709977	506183	541037	746928
-	Agenții cu activitate de vânzare	213360	317487	323741	409225	152791

Tabel 11.26 Sosiri ale turiștilor în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică pe destinații turistice 2013 - 2017

Tipuri de structuri de primire turistică	Anii de referință				
	2013	2014	2015	2016	2017
Total	7943153	8465909	9921874	11002522	12143346
Români	6225798	6551339	7681896	8521698	9383266
Străini	1717355	1914570	2239978	2480824	2760080
Stațiuni balneare	678536	655565	779325	851040	945257
Români	646228	621966	735869	804955	896515
Străini	32308	33599	43456	46085	48742
Stațiuni din zona litorală, exclusiv orașul Constanța	728748	747103	821659	977386	1049970
Români	697208	715778	792039	942987	1016287
Străini	31540	31325	29620	34399	33683
Stațiuni din zona montană	1241133	1291013	1528583	1748157	2019142
Români	1113959	1158742	1356404	1565562	1800140
Străini	1271174	132271	172179	182595	219002
Zona Delta Dunării, inclusiv orașul Tulcea	80885	65604	69076	73114	100423
Români	58095	52122	53384	55747	76281
Străini	22790	13482	15692	17367	24142
București și orașele reședință de județ, exclusiv Tulcea	3983497	4308117	5088334	5562743	5992403
Români	2675060	2821981	3369247	3632115	3860026
Străini	1308437	1486136	1719087	1930628	2132377
Alte localități și trasee turistice	1230354	1398507	1634897	1790082	2036151
Români	1035248	1180750	1374953	1520332	1734017
Străini	195106	217757	259944	269750	302134

11.5 Concluzii

Dacă datele statistice din domeniul turismului de până la începutul secolului XX sunt sărace, după 1900 se remarcă o creștere calitativă și cantitativă a înregistrării datelor privind activitățile turistice, a infrastructurii domeniului turistic, a conservării și gestionării bogățiilor naturale. Se remarcă o conștientizare și o responsabilitate crescute pentru promovarea și valorizarea potențialului turistic românesc. În acest demers se mai remarcă încurajarea turismului rural, a unităților de primire turistică private, promovarea României pe plan internațional la diverse târguri de turism sau încurajarea agroturismului.

În anul 2017 a fost aprobat prin Hotărârea de Guvern 558/2017 Programul pentru dezvoltarea investițiilor în turism (Masterplanul investițiilor în turism). Printre prevederile acestui Masterplan enumerăm:

- dezvoltarea comunităților locale din zonele cu potențial turistic ridicat, prin creșterea investițiilor publice în infrastructura turistică;

- dezvoltarea unei rețele de destinații turistice competitive pe plan internațional;
- valorificarea durabilă a specificului local și a elementelor de identitate națională prin turism;
- dezvoltarea turismului de sănătate;
- dezvoltarea domeniului schiabil;
- dezvoltarea echilibrată și integrată a zonei turistice din Delta Dunării și a stațiunilor de pe litoralul Mării Negre;
- dezvoltarea infrastructurii turistice din zona montană înaltă.

Se are în vedere pentru ducerea la îndeplinire a acestor măsuri, următoarele:

- investiții masive în infrastructurile obiectivelor turistice (pârții de schii, linii de teleferic, iluminat);
- finanțarea următoarelor investiții: amenajare/reabilitare parcuri tematice, construcție/amenajare/reabilitare aquaparc, instalație sanie/tobogan/carusel pentru petrecerea timpului liber alternativă de vară, infrastructură pentru alte activități recreative, bandă transport, realizare/amenajare centru/zonă de agrement, amenajare în scop turistic a lacurilor pentru agrement, construire/amenajare/reabilitare patinoar, construcție/amenajare/reabilitare zonă de picnic/campare, camping, sat de vacanță (art.7);

- finanțarea următoarelor investiții: construcție sau refacere refugiu montan/centru/bază/punct salvamont, amenajare/reabilitare infrastructură de acces (art. 8);

- finanțarea de investiții ce cuprind: proiecte de agrement cu specific nautic, respectiv: construcție/amenajare/reabilitare port de agrement/marină turistică/miniport turistic, realizare/amenajare centru/zonă de agrement, amenajare în scop turistic a lacurilor/plajelor de agrement (art. 7).

Capitolul 12

Sistemul cooperatist din România

Prof. univ. dr. Constantin **ANGHELACHE**

Conf. univ.dr. Mădălina-Gabriela **ANGHEL**

CUPRINS

12.1 Aspecte generale	358
12.2 Apariția și dezvoltarea conceptului cooperatist în România	358
12.3 Cadrul legislativ privind fundamentarea și evoluția cooperăției	359
12.3.1 Evoluția sectorului cooperăției meșteșugărești în perioada economiei etatizate	360
12.3.2 Repere ale evoluției cooperăției meșteșugărești în condițiile pieței libere	367

12.1 Aspecte generale

Acest capitol prezintă aspecte caracteristice privind geneza, structurile și evoluția cooperăției în țara noastră. Astfel, se apreciază că germeii cooperăției au rădăcini adânci în structura social-economică. Încă din cele mai vechi timpuri, teritoriile actuale ale României au fost bogate în resurse naturale astfel încât în cursul istoriei s-a pus problema cuantificării acestor resurse pe care principatele românești la început, apoi statul românesc rezultat după unirea din 24 ianuarie 1859 și, mai ales, statul centralizat românesc după Marea Unire de la 1 decembrie 1918, au încercat să le valorifice. La începuturile dezvoltării industriei românești, activitățile de schimb de bunuri și mai ales activitățile valorificării resurselor locale care au existat, au constituit nucleul incipient al dezvoltării cooperăției, concomitent cu dezvoltarea industriei. Tradiția cooperăției este veche. O serie de aspecte care au rezultat din analiza evoluției în timp a activității cooperativei ne relevă faptul că mișcarea cooperatistă a evoluat, s-a dezvoltat și s-a aliniat la curentul european care ca și în alte state a urmat același curs. Un număr important de activități a rămas apanaj al sistemului cooperativ, s-a perfecționat, iar rezultatul a fost pe măsură. Multe locuri de muncă s-au creat odată cu formarea cooperativei, asigurând, astfel, venituri și condiții de viață, contribuind într-o măsură importantă la formarea clasei de mijloc. În perioada cuprinsă între 1918 până la al doilea război mondial putem vorbi despre o evoluție dinamică a cooperăției. În perioada interbelică, pe baza datelor de arhivă de care dispunem, rezultă că activitatea cooperăției a continuat să se dezvolte, să se perfecționeze și să cuprindă o serie de activități și chiar domenii care au rămas până în zilele noastre specifice sistemului cooperatist. În această perioadă a apărut și un cadru legislativ, sigur, care a evoluat și prin care s-a legiferat organizarea și funcționarea sistemului cooperativ. În ciuda faptului că anumite aspecte ale conducerii centralizate au frânat dezvoltarea cooperăției, se poate totuși afirma cu precizie că și în această perioadă cooperăția s-a consolidat, s-a dezvoltat și a avut o contribuție importantă în ocuparea forței de muncă, în valorificarea resurselor locale, în realizarea de produse și servicii. Sistemul cooperatist în perioada de până în 1989 a generat o serie de activități prin care s-au obținut produse precum cele de mobilier, covoare, artizanat, confecții și altele care s-au dovedit apreciate și în exterior, context în care s-a dezvoltat și o activitate de export. În perioada cuprinsă între 1946 și 1989, cooperăția a avut o pondere ridicată în valoarea produselor și serviciilor realizate, la formarea Produsului Intern Brut. După 1989, activitatea cooperatistă a fost realizată în contextul noului cadru legislativ, vizând încurajarea și sprijinul dezvoltării sistemului cooperatist în România.

12.2 Apariția și dezvoltarea conceptului cooperatist în România

Ideile cooperatiste au pătruns în România încă din prima jumătate a veacului al XIX-lea. Sunt cunoscute preocupările a numeroase personalități de a promova ideile asociate sistemului cooperatist.

Contribuții valoroase la fundamentarea teoretică a programului revoluționar de dezvoltare a țării, inclusiv pe principiile asocierii, au avut mari personalități, precum N. Bălcescu, S. Bărnăuțiu, A. Iancu, E. Murgu, A. D. Xenopol și alții.

Theodor Diamant (1810 - 1841), inițiatorul falansterului de la Scăeni-Prahova din 1835, pornea de la ideea că „lupta este de acum înainte între cei care au și cei care n-au” și sublinia necesitatea înlăturării societății care nu asigură claselor de jos nici măcar dreptul la un minimum decent de existență.

Spiru Haret (1851 - 1912), matematician, sociolog, pedagog, ministru în mai multe cabinete, a fost unul dintre promotorii învățământului profesional românesc, inițiator al școlilor de arte și meserii.

Petre S. Aurelian (1833 - 1909), economist, a militat pentru implementarea cooperăției în viața economică a României. Pentru meritele sale excepționale în cultura economică românească, cu vocație în domeniul cooperăției, Petre S. Aurelian a fost membru al Academiei Române.

Dimitrie C. Butculescu (1866 - 1907), a urmărit să determine meseriașii și lucrătorii spre organizații cu caracter economic. Acesta a avut un rol deosebit în promovarea ideilor cooperatiste în rândul meseriașilor de toate categoriile.

Un moment important în dezvoltarea activității cooperatiste în Vechiul Regat a fost apariția în mai 1887 a „Codicelui de Comerț”. După intrarea în vigoare a Codului comercial, apar o serie de societăți, de tip cooperatist, datorită garanției pe care o dădeau membrilor asociați în obținerea de venituri și a perspectivei de a lucra în interesul celor cuprinși în aceste cooperative.

În secolul XX, o serie de personalități, dintre care amintim pe I. G. Duca, Ion Mihalache, Ion N. Angelescu, Vintilă Brătianu, A.G. Galan, Gh. Tașcă, au contribuit, de asemenea, la consolidarea și dezvoltarea activității cooperatiste. La rândul său, Virgil N. Madgearu s-a preocupat de definirea societății cooperatiste. Profesorul Gromoslav Mladenatz s-a ocupat activ de dezvoltarea activității cooperatiste din România în perioada dintre cele două războaie mondiale.

12.3 Cadrul legislativ privind fundamentarea și evoluția cooperăției

Reglementarea juridică a cooperăției începe în 1887 prin intermediul Codicelui de comerț. După 1900 a fost elaborată o legislație specifică. Reglementarea activității acestor organizații indică o dezvoltare a acestui sector în România la finalul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.

Între 1887-1903, cooperativele au funcționat în baza Codului de Comerț, intitulat „Codicele de Comerț”, apărut la 10 mai 1887.

Prima lege specială privind organizarea cooperăției a apărut la 28 martie 1903 intitulată „Legea asupra băncilor populare sătești și a Casei lor centrale”, a constituit legea după care s-a condus mișcarea cooperatistă în România.

La data de 20 decembrie 1909 a apărut legea de unificare a cooperăției cunoscută și sub numele de „Legea cooperăție orășenești”.

Dispozițiile legale referitoare la societățile cooperative sunt date și de Codul Comercial, de legea din 3 ianuarie 1919 pentru înființarea Casei Centrale a Cooperăției și Împroprietăririi Sătenilor, decretul - legea din 09 februarie 1919, privind înființarea cooperativei populare orășenești și de legea pentru organizarea Ministerului Muncii și Ocrotirii Sociale.

La 30 aprilie 1920 a apărut „Legea pentru organizarea Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale”, modificată la 12 iunie 1920.

Din 1923, statul a intervenit în coordonarea sectorului cooperatist prin Ministerul Muncii și a Ocrotirilor Sociale. La data de 14 martie 1923 a apărut Legea pentru unificarea cooperăției.

Legea pentru unificarea cooperăției a abrogat dispozițiile Legii pentru înființarea cooperativei de meserii, precum și alte acte normative care aveau corelare cu mișcarea cooperatistă.

La data de 12 iulie 1928 a apărut Codul Cooperăției, care a reprezentat reforma în cooperăție.

La data de 28 martie 1929 a apărut Legea pentru organizarea cooperăției, care a definit societățile cooperative ca fiind cele care se constituiau și funcționau potrivit legii și cărora se aplică și codul de comerț (art.1).

Formele de organizare prevăzute de această lege au fost: societăți cooperative; federale; uniunile de cooperative care se organizau în scopul autocontrolului și Oficiul Național al Cooperăției Române care funcționa pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

Pentru sprijinirea financiară a societăților cooperative în baza art. 87 s-a înființat Banca Centrală Cooperativă - Institut de credit, aceasta fiind persoană juridică înființată pe perioadă nedeterminată.

Articolul 81 prevedea înființarea învățământului cooperatist.

Legea din 27 martie 1935, modificată la 23.06.1938, 20.01.1939, 18.10.1940 și 22.02.1941 și intitulată „Legea pentru organizarea cooperăției” a reprezentat o republicare a Legii din 28 martie 1929.

Legislația din perioada 1887 - 1948 a fost comună pentru toate tipurile de cooperative, care consfințeau următoarele principii: Asocierea voluntară și deschisă; Controlul democratic al membrilor; Participarea economică a membrilor; Autonomia și independența; Educarea, instruirea și informarea; Cooperarea între cooperative; Preocuparea pentru comunitate.

Perioada comunistă s-a caracterizat prin existența unui model cvasi-public al cooperăției în care aceste organizații erau privite ca întreprinderi publice ale căror reglementări de conducere erau stabilite de autoritățile publice. Din acest motiv, proprietatea cooperăției a fost sporită în timpul regimului comunist, multe dintre terenurile și imobilele naționalizate fiind trecute în patrimoniul (folosința) acesteia.

Căderea regimului comunist a atras după sine o serie de probleme în mișcarea cooperatistă din România. Clasa politică a acordat o atenție marginală acestor entități, acestea fiind puse laolaltă cu întreprinderile mici și mijlocii.

O schimbare majoră în ceea ce privește cadrul legal al cooperăției a fost adus de legea 1/2005. Schimbările față de perioada precedentă sunt legate de scăderea controlului exercitat de uniunile centrale în cadrul sistemului cooperatist și de eliminarea sprijinului de stat. Din 2002, cooperativa de credit se desprinde de cea de consum și se află sub jurisdicția unei legislații speciale și a normelor Băncii Naționale a României.

Începând cu anul 1990, cooperativa meșteșugărească și-a desfășurat activitatea pe baza Decretului - Lege nr.66 din februarie 1990 privind organizarea și funcționarea cooperăției meșteșugărești.

Organul superior de conducere a tuturor organizațiilor cooperăției de consum și cooperăției de credit era Uniunea Națională a Cooperativelor de Consum și de Credit formată prin asocierea Federalele teritoriale ale cooperativelor de consum și de credit și CREDITCOOP.

Societățile cooperative de gradul 1 s-au putut constitui în una dintre formele prezentate în Caseta nr. 12.1.

Caseta 12.1 Tipurile de societăți cooperative de gradul 1, constituite în baza Legii nr. 1/2005

- *Societăți cooperative meșteșugărești;*
- *Societăți cooperative de consum;*
- *Societăți cooperative de valorificare;*
- *Societăți cooperative agricole;*
- *Societăți cooperative de locuințe;*
- *Societăți cooperative pescărești;*
- *Societăți cooperative de transporturi;*
- *Societăți cooperative forestiere;*
- *Societăți cooperative de alte forme, care se vor constitui cu respectarea dispozițiilor legii.*

Cadrul legal al cooperăției a fost readaptat conform noilor condiții ale economiei de piață printr-o serie de legi și alte acte normative precum:

Legea nr. 66/1990 privind cooperativa meșteșugărească;

Legea nr. 34/1993 privind sistemul de asigurări sociale al cooperăției meșteșugărești, preluat de sistemul asigurărilor sociale de stat;

Legea nr. 109/10.10.1996 privind cooperativa de consum și credit;

Legea nr. 200/2002 pentru aprobarea OUG nr. 97/2000 privind organizațiile de credit;

Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperăției.

În legislația românească, cooperativele sunt tratate ca întreprinderi mici și mijlocii, instituția administrației centrale care le reprezintă fiind Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și Cooperăție. Legea 346/2004 a fost cea prin care cooperativa au dobândit acces la formele de sprijin de stat a IMM-urilor.

12.3.1 Evoluția sectorului cooperăției meșteșugărești în perioada economiei etatizate

După anul 1945, în 1946 s-a trecut la reorganizare economiei românești după unele criterii impuse de situația concretă existentă sau, mai degrabă, de situația impusă de „sistemul social” în care ne-a repartizat istoria prin tratatele de pace.

● Evoluția cooperăției meșteșugărești în perioada 1950 - 1959

În perioada 1950 - 1959, numărul de cooperative meșteșugărești a crescut. Astfel, dacă în 1950 existau 568 de cooperative meșteșugărești, în anul 1957 numărul a crescut la 650, după care, în anul următor, 1958, a scăzut la 638.

În anul 1959 întâlnim o situație aparent bizară, dar care poate să fie înțeleasă: numărul total de cooperative a scăzut la 356, ca urmare a faptului că unități industriale cooperatiste s-au transformat prin hotărâri ale guvernului autoritar în întreprinderi industriale de stat.

Tabelul 12.1 Numărul cooperativelor meșteșugărești în perioada 1950 - 1959¹

Anul	Total	din care: de producție și prestări de servicii industriale ²	
		Număr	Pondere (%) ³
1950	568	526	92.61
1951	642	581	90.50
1952	679	590	86.89
1953	637	551	86.50
1954	657	552	84.02
1955	637	546	85.71
1956	637	539	84.62
1957	650	545	83.85
1958	638	532	83.39
1959 ⁴	356	311	87.36

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul Statistic al R.P.R., 1960.*

Notă: ¹ Valori la sfârșitul anului; ² Au fost considerate cooperative de producție și prestări de servicii industriale în funcție de activitatea preponderantă; ³ Calcule proprii; ⁴ În cursul anului 1959 unele unități industriale cooperatiste s-au transformat în întreprinderi industriale de stat.

O situație similară se constată și în ceea ce privește evoluția numărului de cooperative care funcționau în sistemul prestărilor de servicii industriale și al producției. Astfel, din 1950 până în 1958, numărul acestora a fost oarecum constant, cel mai ridicat fiind în 1952, respectiv 590 de cooperative de acest tip. Cu explicația de rigoare, întâlnim faptul că în 1959 mai existau doar 311 societăți cooperatiste cu activitate de producție și prestări de servicii industriale.

Corespunzător, numărul cooperativelor cuprinși în totalul cooperativelor meșteșugărești a crescut de la 65.304 de membri în 1950, la 165.249 membri în 1958. În anul 1959, prin transformarea unor societăți cooperatiste industriale în societăți industriale de stat, s-a redus și numărul membrilor cooperatori la 104.000 de membri. Totuși, dacă avem în vedere faptul că numărul cooperativelor s-a redus la aproape jumătate, numărul membrilor cooperatori s-a redus mai puțin deoarece îndeletnicirea acestora era specifică tipului de asociere cooperativă.

Tabelul 12.2 Numărul membrilor cooperatori în perioada 1950 - 1959¹

Anul	Total
1950	65 304
1951	90 320
1952	103 789
1953	110 078
1954	124 733
1955	130 985
1956	145 694
1957	156 130
1958	165 249
1959 ²	104 000

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul Statistic al R.P.R., 1960.*

Notă: ¹ Valori la sfârșitul anului; ² În cursul anului 1959 unele unități industriale cooperatiste s-au transformat în întreprinderi industriale de stat.

Numărul unităților de deservire a populației a fost mult mai mare, însumând în 1950 2.127 unități, crescând în 1959 la 9.257.

Tabelul 12.3 Situația unităților de deservire a populației în perioada 1950 - 1959¹

Anul	Total	din care: de producție și prestări de servicii industriale	
		Valoare absolută	Pondere (%) ²
1950	2127	1740	81.81
1951	2854	2083	72.99
1952	4859	3463	71.27
1953	5205	3620	69.55
1954	5361	3625	67.62
1955	5549	3850	69.38
1956	6168	4278	69.36
1957	7372	5085	68.98
1958	8227	5690	69.16
1959 ³	9257	6459	69.77

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.P.R., 1960.

Notă: ¹ Valori la sfârșitul anului; ² Calcule proprii; ³ În cursul anului 1959 unele unități industriale cooperatiste s-au transformat în întreprinderi industriale de stat.

Totodată, numărul unităților cooperatiste de producție și prestări de servicii industriale a evoluat de la 1.740 în 1950, la 6.459 în 1959.

Cooperarea meșteșugărească a evoluat la rândul ei, în perioada 1955 – 1959, și din punct de vedere al structurii ramurilor industriale în care a funcționat.

Tabelul 12.4 Structura cooperativelor pe ramuri industriale în perioada 1955 - 1959

(Cooperativele au fost repartizate pe ramuri în funcție de activitatea preponderentă)

Ramura	1955	1957	1959*
Piele-încălțăminte	127	121	95
Confecții	126	131	134
Textile	17	17	8
Tricotaje	4	4	2
Artă populară	25	24	12
Prelucrarea lemnului	113	123	36
Materiale de construcții	5	2	-
Prelucrarea metalelor	88	84	22
Chimie	14	15	1
Sticlărie	3	2	-
Alimentară	21	20	-
Poligrafie	3	2	1
Total	546	545	311

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.P.R., 1960.

* În cursul anului 1959 unele unități industriale cooperatiste s-au transformat în întreprinderi industriale de stat.

Din tabelul de mai sus, cu privire la cooperarea meșteșugărească pe ramuri industriale, rezultă că cele mai importante domenii au fost cele privind obținerea obiectelor din piele – încălțăminte, confecții, textile, tricotaje, artă populară, prelucrarea lemnului, materiale de construcție, prelucrarea metalelor, chimie, sticlărie, alimentară sau poligrafie.

Ponderea cea mai mare au deținut-o, în principal, ramurile bunurilor obținute din piele – încălțăminte, apoi textile și prelucrarea lemnului. Un lucru interesant este acela că în primii patru ani, 1955 – 1958, se înregistrează o creștere constantă în toate aceste activități.

Reține atenția faptul că deservirea populației în domeniul produselor chimice, sticlăriei, alimentare sau poligrafice a fost oarecum neglijată, încercându-se o reactivare a acestei activități începând din 1958.

În aproape toate regiunile țării exista un număr aproximativ egal cu cel al cooperativelor meșteșugărești. De asemenea, aceeași evoluție au urmat-o și cooperativele specializate în domeniul producției și prestării de servicii industriale.

Tabel 12.5 Numărul atelierelor meșteșugărești și mica industrie particulară pe ramuri, în perioada 1955 - 1959

Ramura	Valoare absolută			Pondere (%)		
	1955	1957	1959	1955	1957	1959
Prelucrarea metalelor	28 995	30 475	18 412	23.29	22.44	18.27
Chimie	1 602	2 051	889	1.29	1.51	0.88
Prelucrarea lemnului	24 200	28 091	18 473	19.44	20.69	18.33
Textile	3 470	3 923	1 685	2.79	2.89	1.67
Confecții	32 164	36 294	31 742	25.83	26.73	31.50
Piele, încălțăminte	14 666	14 927	10 319	11.78	10.99	10.24
Alimentară	13 614	18 278	14 585	10.93	13.46	14.48
Alte ramuri	5 790	1 751	4 650	4.65	1.29	4.62
Total	124 501	135 700	100 755	100	100	100
Modificare absolută	-	11 289	-35 035			

Sistematizare proprie. Calcule autori.

Creșterea numărului cu membri ocupați în această activitate a fost marcată și prin sporirea atelierelor meșteșugărești.

În societățile cooperatiste (atelier meșteșugărești și de mică industrie particulare) au existat și un număr de salariați, specialiști în anumite activități, care au fost angajați la aceste ateliere meșteșugărești și de mică industrie particulare. Se evidențiază faptul că cele mai multe persoane, ca salariați, au fost în domeniul prelucrării metalelor, o activitate destul de pretențioasă, al prelucrării lemnului, confecțiilor și industriei alimentare.

Din analiza pe care o încercăm și dorim să fie edificatoare, rezultă că în regiunile despre care am amintit și numărul de cooperative, numărul de proprietari, membri de familie, salariați sau ucenici au avut, oarecum, aceeași repartitie. În toate cele 16 regiuni ale țării din perioada respectivă, au existat unități de tipul atelierelor meșteșugărești și mică industrie particulare, care au deservit populația și care au avut o contribuție importantă în realizarea de servicii pentru populație, dar și pentru realizarea de bunuri în aceste domenii, realizate tot pentru populație.

● Evoluția cooperăției meșteșugărești în perioada 1950 - 1964

După 1959 evoluția activității în domeniul cooperăției meșteșugărești a fost oarecum stagnantă atât ca număr de cooperative cât și ca unități de deservire a populației, numărul de cooperatori total și numărul de cooperatori din unitățile de deservire a populației fiind în scădere.

Tabelul 12.6 Numărul cooperativelor și al unităților de deservire a populației, în perioada 1950 - 1964

Anul	Cooperative	
	Număr	Număr
1950	568	2 127
1951	642	2 854
1952	679	4 859
1953	637	5 205
1954	657	5 361
1955	637	5 549
1956	637	6 168
1957	650	7 372
1958	638	8 227
1959	356	9 257
1960	345	10 463
1961	323	11 109
1962	321	12 067
1963	317	11 084
1964	303	10 974

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.P.R., 1965.

Sistematizare proprie.

Notă: În cursul anului 1959, unele unități industriale cooperatiste s-au transformat în întreprinderi industriale de stat.

Reține atenția faptul că după 1959, numărul cooperativelor a crescut, ajungând în 1964 la 121.228 persoane, dintre care 82.018 acționau în domeniul de deservire a populației.

Tabelul 12.7 Numărul membrilor cooperatori, în perioada 1950 - 1964

Anul	Total	Cooperatori	
		în unități de deservire a populației	
		Număr	Pondere în total cooperatori (%)
1950	65 304	11 601	17.76
1951	90 320	21 645	23.96
1952	103 789	40 048	38.59
1953	110 078	42 125	38.27
1954	124 733	44 097	35.35
1955	130 985	44 878	34.26
1956	145 694	54 328	37.29
1957	156 130	56 951	36.48
1958	165 249	59 805	36.19
1959	104 000	62 126	59.74
1960	110 416	67 895	61.49
1961	115 257	75 713	65.69
1962	122 976	82 195	66.84
1963	120 815	80 627	66.74
1964	121 228	82 018	67.66

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.P.R., 1965.

Sistematizare proprie. Calcule autori.

Tabelul 12.8 Numărul unităților din atelierele meșteșugărești și mica industrie particulară, pe ramuri, în anii 1960 - 1964

Ramura	1960	1964
Prelucrarea metalelor	11106	3 426
Chimie	1004	448
Prelucrarea lemnului	16 575	8 657
Textile	1603	1002
Confecții	28 927	13 325
Piele, încălțăminte	9 574	5 008
Alimentară	10 153	3 681
Total	84 974	38 724

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.P.R., 1965.
Sistematizare proprie.

Tabelul 12.9 Numărul cooperativelor și al unităților de deservire a populației, în perioada 1965 - 1969

Anul	Cooperative		Unități de deservire a populației	
	Număr	Ritm de modificare	Valoare absolută	Ritm de modificare
1965	302	-	11100	-
1966	301	-0.33	10 953	-1.32
1967	305	1.33	10 798	-1.42
1968	354	16.07	11 685	8.21
1969	393	11.02	12175	4.19

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.S.R., 1970.
Sistematizare proprie. Calcule autori.

Pe baza datelor statistice asupra evoluției atelierelor meșteșugărești ne-cooperativizate și mica industrie particulară a rezultat situația din tabelul de mai jos.

Tabelul 12.10 Populația ocupată în atelierele meșteșugărești necooperativizate și mica industrie particulară, pe ramuri, în perioada 1965 - 1969

	Anul	Proprietari și membri de familie	Salariați	Ucenici	Total
Prelucrarea metalelor	1965	3 903	-	35	3 938
	1969	3 949	-	63	4 012
Chimie	1965	586	-	4	590
	1969	336	-	5	341
Prelucrarea lemnului	1965	9 021	-	182	9 203
	1969	6 961	-	239	7 200
Confecții și textile	1965	14 574	-	242	14816
	1969	9 015	-	196	9 211
Piele, încălțăminte	1965	5 237	-	14	5 251
	1969	3 467	-	11	3 478
Alimentară	1965	5160	-	1	5161
	1969	5 780	-	6	5 786
Total	1965	42 402	-	483	42 885
	1969	32 600	-	523	33123

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.S.R., 1970.
Sistematizare proprie.

● Evoluția cooperăției meșteșugărești în perioada de până în anul 1980

Am utilizat datele din anuarul statistic al R.S.R. publicat în anul 1981, care dă date cu privire la cooperăția meșteșugărească din această perioadă, cooperăția meșteșugărească pe activități și cooperăția meșteșugărească pe județe ale țării.

Tabelul 12.11 Numărul entităților din cooperăția meșteșugărească în perioada 1975 - 1980

Anul	Cooperative		Unități de deservire a populației	
	Număr	Ritm de modificare (%)	Valoare absolută	Ritm de modificare (%)
1975	395	-	13 200	-
1976	406	2.78	13 375	1.33
1977	410	0.99	13 526	1.13
1978	420	2.44	13 838	2.31
1979	431	2.62	14 159	2.32
1980	442	2.55	14 725	4.00

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.S.R., 1981.
Sistematizare proprie.

Tabelul 12.12 Personalul din cooperăția meșteșugărească în perioada 1975 - 1980

Anul	Cooperatori - total	Muncitori în unitățile de servire a populației
1975	279 040	121 417
1976	298 400	121 879
1977	304 111	122 284
1978	316 148	131 087
1979	329 160	135 076
1980	337 211	138 220

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.S.R., 1981.
Sistematizare proprie.

Tabelul 12.13 Unități ale cooperăției meșteșugărești de deservire a populației, pe activități, în perioada 1975 - 1980

Anul	1975		1980	
	Număr unități	Muncitori (persoane)*	Număr unități	Cooperatori (persoane)*
Confecții	2 460	32 764	2 769	34 968
Textile și tricotate	429	5 854	599	9 431
Încălțăminte	1 548	11 290	1334	10 460
Blănărie și jococărie	407	2 500	505	3 578
Marochinărie	210	1 729	291	2 057
Spălătorii, curățătorii și vopsitorii chimice	490	2 865	557	3 363
Lemn și mobilă	537	6 118	647	7 509
Reparații de radio și televizoare	688	2 707	735	3 401
Ceasornicărie și bijuterii	705	2 624	749	3 371
Reparații de alte obiecte de uz casnic și personal	811	7 092	1014	9 387
din care: întreținere și reparații auto-moto	178	3 657	253	5 456
Frizerie-coafură	1971	19 940	2 093	20 969
Ateliere fotografice	586	2 366	555	2 613
Alte activități	2 358	23 568	2 877	27 113
Total	13 200	121 417	14 725	138 220

Sursa: Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al R.S.R., 1981.
Sistematizare proprie.

*muncitori în unitățile de deservire a populației.

12.3.2 Reperre ale evoluției cooperăției meșteșugărești în condițiile pieței libere

În perioada de după decembrie 1989, sistemul cooperatist a luat o nouă formă și s-a consolidat pe noi baze. Astfel, în intervalul 2000 - 2008, înainte de declanșarea crizei economico-financiare, a existat un avânt, după care s-a înregistrat un ușor declin, ca efect al crizei economico-financiare, care a afectat economia mondială în perioada 2008 - 2011. Efectul pasager se mai resimte, dar prin măsuri atente de mai bună organizare și eficiență activitate, cooperăția meșteșugărească se redresează.

După 1989, sistemul cooperăției de consum a cunoscut un declin accentuat. Acest declin a început cu obligativitatea distribuirii de produse de bază la costuri impuse de stat (perioada 1990 - 1992), a continuat apoi în perioada inflației în care guvernele nu au permis modificarea prețurilor în magazine și s-a produs decapitalizarea și cu impunerea TVA-ului care a distrus sistemul de achiziție direct a produselor animale și vegetale de la membri.

Din datele INS rezultă, perioada 2000 - 2009, o ușoară creștere a numărului cooperativelor de consum în perioada 2000 - 2005 (de la 874 la 941), urmate de o diminuare treptată a numărului acestora la 894 de entități.

Distribuția pe regiuni de dezvoltare relevă faptul că cele mai multe cooperative de meșteșugărești se găsesc în regiunea Nord-Est - 211 (ca și la cooperăția de consum), urmată de Sud-Est -126, Nord-Vest - 106, Centru - 91, Sud Muntenia - 74, Vest - 69, Sud-Vest - 64, București-Ilfov - 47 (tabelul 12.14).

Tabelul nr. 12.14 Distribuția regională a cooperativelor meșteșugărești în perioada 2000 - 2009

Regiune	2000	2005	2007	2008	2009
Est	175	165	202	222	211
Vest	55	70	74	74	69
Sud-Est	129	122	123	125	126
Centru	112	104	98	98	91
Nord-Vest	106	107	106	106	106
Sud-Vest	82	73	66	67	64
Sud	87	77	77	77	74
București-Ilfov	54	53	53	50	47

Sursa: Calculații pe baza datelor publicate de INS, 2011.

În ce privește distribuția cooperativelor de consum pe mediile de rezidență observăm că 0,6% dintre ele sunt în mediul rural, iar 99,4% în mediul urban.

Tabelul nr. 12.15 Distribuția pe medii de rezidență a cooperativelor meșteșugărești în perioada 2000 - 2009

Mediu de rezidență	2000	2005	2007	2008	2009
Rural	4	5	7	6	5
Urban	796	766	792	813	783

Sursa: Calculații pe baza datelor publicate de INS, 2011.

În domeniul cooperăției meșteșugărești, în perioada 2007 - 2009 s-au înregistrat creșteri privind imobilizările corporale și financiare. Scăderi au fost înregistrate la venituri, cheltuieli și imobilizările necorporale. (tabel 12.28).

Tabel nr. 12.16 Evoluția principalilor indicatori economici ai uniunilor cooperativelor meșteșugărești în perioada 2007 - 2009

Indicator / Anul	2007	2008	2009	2009/2007
Numar total UCECOM	32	33	33	
Active imobilizate - Total	59651183	60374915	62909724	5,5
Venituri totale	50251616	15945970	14006900	-72,1
Cheltuieli totale	49047126	16126320	15008473	-69,4
Imobilizari necorporale	23606	67445	19048	-19,3
Imobilizari corporale	24811212	25475916	27059763	9,1
Imobilizari financiare	34816365	34835832	35830913	2,9

Sursa: Calculații pe baza datelor publicate de INS, 2011.

În prezent, societățile cooperatiste meșteșugărești desfășoară o gamă relativ largă de activități, dintre care se menționează:

- a) producția de bunuri industriale și de larg consum;
- b) livrări intracomunitare și export, realizând un volum mediu anual de circa 21 milioane euro, realizat în 13 țări, (preponderent livrări intracomunitare), între care cele mai mari ponderi le deține Italia, Germania, Anglia, Franța, Portugalia și altele;
- c) realizează un volum ridicat de prestări de servicii pentru populație și terți: igienă personală și estetică umană, reparații aparatură electrocasnică și alte bunuri de folosință îndelungată, întreținere și reparații auto etc.;
- d) activitatea comercială este concretizată în desfacerea unei largi game de mărfuri cu amănuntul și cu ridicata prin unitățile proprii, precum și prin intermediul unor alte societăți comerciale;
- e) unitățile cooperatiste meșteșugărești desfășoară o largă activitate de cooperare economică cu parteneri interni, existând posibilitatea unei conlucrări și pe plan extern;
- f) sistemul cooperăției meșteșugărești desfășoară o intensă și benefică activitate de formare profesională;
- g) cooperăția meșteșugărească prestează servicii turistice și de tratament balnear, în cadrul unităților hoteliere aflate în stațiunile Eforie Nord, Mamaia, Covasna și Sovata.

Tabel 12.17 Evoluția principalilor indicatori financiari ai cooperativelor de consum în perioada 2000 - 2009 (mii RON)

	2000	2005	2007	2008	2009	2009/2000
Active imobilizate	131932112	119693356	148888709	154816033	151027781	14,5
Producția vândută	65901845	61713423	67853449	77357878	84833845	28,7
Cifra de afaceri netă	476637671	601282108	587063203	613533259	549661449	15,3
Venituri din vânzarea produselor	410735826	528990883	512309136	529426272	464799027	13,2
Venituri din exploatare	488470936	650859636	650575176	660735165	589004195	20,6
Venituri din dobânzi	714765	601982	475582	853994	1246510	74,4
Alte venituri financiare	154424	521068	682112	392986	470618	204,8
Total venituri	505303165	652443723	651810505	662484146	591473959	17,1
Cheltuieli privind materiile prime și materialele consumabile	1182142	1453865	1571628	1640584	1532755	29,7
Cheltuieli cu personalul	80460053	103795852	115478839	121629583	117428660	45,9
Cheltuieli privind mărfurile	327813944	429533891	412250397	424641766	373344200	13,9
Cheltuieli cu alte impozite, taxe, vărsăminte	8851789	5372897	5264701	5559099	5390236	-39,1
Cheltuieli privind prestațiile externe	21486748	27861749	33400828	30547488	25666728	19,5
Cheltuieli financiare	3327882	2045057	2091273	2502261	2930374	-11,9
Cheltuieli totale	499302496	641401170	640663651	652237528	584871350	17,1
Profit net	747069	849054	660196	930515	1378362	84,5

Același trend se regăsește și la nivelul performanțelor cooperativelor de consum.

Capitolul 13

Evolutia Produsului Intern Brut și a altor agregate macroeconomice

Prof. univ. dr. Constantin **ANGHELACHE**

Conf. univ.dr. Mădălina-Gabriela **ANGHEL**

CUPRINS

13.1 Evoluția Produsului Intern Brut și a altor agregate macroeconomice în perioada 1920 - 1947	372
13.2 Produsul Social, Venitul Național și Produsul Intern Brut în perioada socialistă, 1950 - 1989	385
13.3 Produsul Intern Brut și agregatele macroeconomice în condițiile pieței libere	394

13.1 Evoluția Produsului Intern Brut și a altor agregate macroeconomice în perioada 1920 - 1947

Evoluția Produsului Intern Brut și a altor agregate macroeconomice în perioada 1920 - 1947 trebuie analizată în contextul unor indicatori statistici deosebit de relevanți pentru istoria oricărei țări: populația, densitatea populației, populația activă, ponderea populației din mediul rural în totalul populației, suprafața arabilă și puterea motrice instalată. Tabelul 13.1 arată valorile acestor indicatori la diferite momente din perioada 1920 - 1947 pentru România. Astfel, se poate observa o creștere a densității populației în anul 1947 comparativ cu anul 1920 în condițiile menținerii relativ constante a ponderii populației din mediul rural în totalul populației. În plus, se poate observa că suprafața arabilă a înregistrat un trend descendent pe toată perioada analizată, în contrast cu puterea motrice instalată.

Tabelul 13.1 Populația totală, activă, rurală, suprafața arabilă și puterea instalată, pe ani semnificativi, în perioada 1920 - 1947

Anul	Populația			Populația rurală – pondere	Suprafața arabilă		Puterea motrice instalată	
	total mii	locuitori pe km ²	activă mii		mii ha	ha la 100 loc.	mii kW	kW la 100 loc.
1920	15541	53	9076	77,8	10695	69	390	2,5
1939	19934	68	11641	81,8	13384	67	1250	6,3
1942	13486	69	7878	78,6	8437	63	1155	8,6
1947	15893	67	9885	76,6	9094	57	1521	9,6

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 23^{*}. Anuarul Statistic al României 1939 - 1940 pentru restul indicatorilor.

Tabelul 13.2 arată dinamica producției de bunuri și de servicii, pe locuitor în prețurile anului 1913. Cea mai spectaculoasă creștere se poate observa în cazul construcțiilor.

Tabelul 13.2 Dinamica producției de bunuri și de servicii, pe locuitor, în lei 1913, medii ale anilor selectați, în perioada 1920 - 1947

Medii ale anilor	Total		Producția agricolă		Producția industrială		Construcții		Servicii	
	lei	%	lei	%	lei	%	lei	%	lei	%
1920-1924	561	164	203	118	133	180	44	550	182	204
1935-1939	751	219	221	128	216	292	69	863	245	275
1940-1944	748	218	180	105	236	319	73	913	259	291
1945-1947	464	135	114	66	175	236	55	688	121	136

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 25.

În continuare, este prezentată structura producției pe locuitor, pe domenii (tabelul 13.3). Astfel, dacă în perioada 1920 - 1924, cea mai mare pondere era deținută de producția de bunuri agricole, în perioada 1945 - 1947, producția industrială înregistrează ponderea maximă.

Tabelul 13.3 Structura producției de bunuri pe locuitor, medii ale perioadelor 1920 - 1947

Medii ale anilor	Producția de bunuri			
	total	agricole	industriale	construcții
1920-1924	100	53	35	12
1935-1939	100	43	43	14
1940-1944	100	37	48	15
1945-1947	100	33	51	16

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 27.

^{*} Aici și pe întreg parcursul capitolului (perioada cuprinsă între 1920 - 1947) conceptul metodologic și datele statistice rezultate reprezintă aproape exclusiv contribuția prof. V. Axenciuc. Întrucât aceste date nu sunt validate de INS, nu pot fi asumate, în prezent, ca date statistice oficiale.

Tabelul 13.4 prezintă evoluția Produsului Intern Brut (PIB) pe total și pe locuitor, în prețurile anului 1913. Pentru a avea o imagine cât mai fidelă a acestei evoluții, au fost alese perioadele 1920 - 1924 (înainte de începerea Marii Crize), 1935 - 1939 (înainte de Al Doilea Război Mondial), 1940 - 1944 (pe perioada celui de-Al Doilea Război Mondial) și 1945 - 1947 (imediat după cel de-Al Doilea Război Mondial). Se poate observa că valoarea maximă a PIB se înregistrează în perioada 1935 - 1939, datorită, cel mai probabil, pregătirilor pentru război.

Tabelul 13.4 Dinamica evoluției Produsului Intern Brut, în lei 1913, pe total și pe locuitor, pe medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

	1920-1924	1935-1939	1940-1944	1945-1947
Produsul Intern Brut, mil. lei	5366	8508	5665	4045
dinamică	633	988	568	470
PIB pe locuitor, lei	345	436	420	256
dinamică	162	206	199	121

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 28.

În continuare, este prezentată evoluția Valorii Adăugate Brute (VAB) pe principalele sectoare ale economiei (tabelul 13.5). Astfel, se poate observa o scădere a VAB în agricultură și servicii în perioada 1945 - 1947 comparativ cu perioada 1920 - 1924 și o creștere în industrie și construcții.

Tabelul 13.5 Dinamica valorii adăugate brute în principalele sectoare ale economiei, pe total și pe locuitor, medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

	1920-1924	1935-1939	1940-1944	1945-1947
Valoarea adăugată în agricultură, silvicultură, pe locuitor, lei	130	144	114	71
dinamică	117	133	103	64
Valoarea adăugată în industrie, pe locuitor, lei	57	100	111	83
dinamică	171	301	335	250
Valoarea adăugată în construcții, pe locuitor, lei	21	29	31	24
dinamică	525	725	775	553
Valoarea adăugată în servicii, pe locuitor, lei	119	151	150	75
dinamică	200	252	251	125

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 30.

Analiza trebuie completată și cu prezentarea structurii VAB pe principalele sectoare ale economiei (tabelul 13.6). Astfel, se poate observa că serviciile dețin cea mai mică pondere în toate perioadele analizate.

Tabelul 13.6 Structura valorii adăugate brute, pe sectoarele de bunuri și servicii, medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

	1920-1924	1935-1939	1940-1944	1945-1947
Valoarea adăugată brută totală, din care:	100	100	100	100
în producția de bunuri	63,5	64,5	63,3	70,3
în producția de servicii	36,5	35,5	36,7	29,7
În producția de bunuri, din care:	100	100	100	100
în agricultură	62,7	52,7	44,5	40,1
în industrie	27,4	36,5	43,4	46,6
în construcții	9,9	10,8	12,1	13,3

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 31.

Tabelul 13.7 prezintă evoluția PIB pe total și pe locuitor, după corectarea valorii adăugate brute în lei 1913. Astfel, se constată că ponderea impozitelor pe produs (corectate cu subvențiile) este extrem de redusă. Tabelul 13.8 arată mai detaliat evoluția acestor indicatori.

Tabelul 13.7 Evoluția Produsului Intern Brut, total și pe locuitor, după corectarea valorii adăugate brute, în lei 1913, medii ale anilor, perioada 1920 - 1947

Anii	Produsul Intern Brut		Valoarea adăugată brută mii. lei	Impozitul pe produs mii. lei	Subvenții la produse mii. lei
	mii. lei	pe locuitor lei			
1920-1924	5466	341	5220	28	3
1925-1929	6995	407	6722	275	2
1930-1934	7398	401	7144	257	3
1935-1939	8508	436	8279	232	3
1940-1944	5665	420	5492	173	1
1945-1947	4045	256	3989	57	-

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 35.

Tabelul 13.8 Produsul intern brut, total și pe locuitor, după ajustarea valorii adăugate brute, în lei 1913, serii anuale, perioada 1920 - 1947

Anii	Produsul intern brut		Valoarea adăugată brută mii. lei	Impozitul pe produs mii. lei	Subvenții la produse mii. lei
	mii. lei	pe locuitor lei			
1920	4504	290	4315	192	3
1924	6204	377	5888	319	2
1929	7484	424	7245	241	2
1934	7402	391	7169	236	3
1939	8835	443	8591	248	3
1940	5728	431	5536	192	1
1941	5916	443	5704	213	1
1942	5527	410	5361	167	-
1943	6335	464	6134	200	-
1944	4818	352	4723	95	-
1945	3757	239	3676	81	-
1946	3674	233	3630	45	-
1947	4705	296	4660	45	-

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 40.

În continuare, este prezentată evoluția valorii impozitului pe produs, a valorii impozitului pe consum și a taxelor vamale în prețurile anului 1913 (tabelul 13.9). Astfel, se observă că toate aceste variabile înregistrează un trend descendent.

Tabelul 13.9 Impozitul pe produs și taxele vamale, în lei 1913, serii anuale, în perioada 1920 - 1947

Anii	Total mii lei	Impozitul pe produs la bugetul central mii lei	Impozite pe consum în bugetele locale mii lei	Taxe vamale mii lei
1920 ¹⁾	191978	84270	1685	106021
1924	318654	64471	1289	252894
1929	241433	88100	2643	150690
1934	235471	147574	2951	84946
1939	247606	194020	3880	49706
1940	192471	125544	2511	64416
1941	212588	121688	2434	88466
1942	166605	69747	1395	95463
1943	200378	105815	2116	92447
1944	94874	78457	1569	14848
1945	80628	32176	644	47808
1946	44646	32722	654	11270
1947 ²⁾	44646	32722	654	11270

¹⁾ Pentru anul 1920, în lipsa datelor pentru taxele vamale, s-a trecut cifra din anul 1921.

²⁾ S-au trecut datele din anul 1946.

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 41.

Tabelul 13.10 arată subvențiile acordate de stat producătorilor industrială și exportatorilor în prețurile anului 1913. Valoarea maximă a avantajelor industriale se înregistrează la nivelul anului 1939. O situație similară se observă și în cazul subvențiilor pentru exportul de grâu.

Tabelul 13.10 Subvențiile acordate de stat industriei și la exportul de grâu, în lei 1913, serii anuale, în perioada 1920 - 1947

Anii	mii lei		
	Total subvenții	Valoarea avantajelor industriale ¹⁾	Valoarea subvențiilor la exporturile de grâu ²⁾
1920	31370	31370	-
1924	57101	57101	-
1929	76542	76542	-
1934	63455	56934	6521
1939	152888	104831	48057
1940	43669	43669	-
1941	41108	41108	-
1942	41406	41406	-
1943	46272	46272	-
1944	27021	27021	-
1945	30308	30308	-
1946	30991	30991	-
1947	31674	31674	-

¹⁾ Subvenții derivate din legile de încurajare a industriei.

²⁾ S-au acordat prime de export în perioada crizei agrare și până în anul 1939.

Sursa: „*Produsul Intern Brut al României 1862-2000*”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 47.

Mai jos, este prezentată evoluția PIB, a Produsului Intern Net (PIN) și a Consumului de Capital Fix (CCF) pe total și pe locuitor în prețurile anului 1913 (tabelul 13.11). Astfel, se poate observa că, nivelul maxim al acestor indicatori în valoare absolută se înregistrează în anul 1939.

Tabelul 13.11 Evoluția Produsului intern brut și a produsului intern net, total și pe locuitor, în lei 1913, serii anuale, în perioada 1920 - 1947

Anul	Produsul Intern Brut mii. lei	Consumul de capital fix mii. lei	Produsul intern net (col. 2-3) mii. lei	pe locuitor lei	
				PIB	PIN
1920	4504	213	4291	290	279
1924	6204	320	5884	377	358
1929	7484	446	7038	424	399
1934	7402	479	6923	391	366
1939	8835	612	8223	443	413
1940	5728	490	5238	431	394
1941	5916	474	5442	443	408
1942	5527	492	5035	410	373
1943	6335	511	5824	464	427
1944	4818	389	4429	352	323
1945	3757	406	3351	239	213
1946	3674	432	3242	233	205
1947	4705	455	4250	296	267

Sursa: Anuarele statistice ale României din perioada 1904 - 1948 și lucrarea „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 50

Pentru întregirea imaginii asupra perioadei analizate, tabelele 13.12 și 13.13 relevă structura și dinamica VAB la bunuri și servicii. Astfel, se poate observa că serviciile au înregistrat o creștere semnificativ mai mare comparativ cu producția de bunuri.

Tabelul 13.12 Structura și dinamica valorii adăugate brute din producția de bunuri și de servicii, pe total și pe locuitor, în lei 1913, medii ale anilor, perioada 1920 - 1947

Anii	Total		Valoarea adăugată brută							
	mii lei	pe locuitor lei	la bunuri		la servicii		ponderi		dinamică pe locuitor	
			mii lei	pe locuitor lei	mii lei	pe locuitor lei	bunuri %	servicii %	bunuri	servicii
1920-1924	5220	326	3314	207	1906	119	64	37	139	198
1925-1929	6722	391	4252	248	2469	144	63	37	166	244
1930-1934	7144	388	4512	245	2632	143	63	37	164	238
1935-1939	8279	424	5341	273	2939	150	64	36	183	250
1940-1944	5492	407	3468	257	2024	150	63	37	173	250
1945-1947	3989	252	2814	178	1175	74	70	30	120	123

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 51.

Tabelul 13.13 Valoarea adăugată brută din producția de bunuri și de servicii, total și pe locuitor, structură și dinamică, în lei 1913, serii anuale, perioada 1920 - 1947

Anii	Total		Valoarea adăugată brută							
			la bunuri		la servicii		ponderi		dinamică pe locuitor	
	mii lei	pe locuitor lei	mii lei	pe locuitor lei	mii lei	pe locuitor lei	bunuri %	servicii %	bunuri	servicii
1920	4315	278	2792	180	1523	98	64,7	35,3	116	171
1924	5888	358	3672	223	2216	135	62,4	37,6	144	234
1929	7245	411	4625	262	2620	149	63,8	36,2	169	258
1934	7169	379	4576	242	2593	137	63,8	36,2	156	239
1939	8591	431	5611	281	2980	149	65,3	34,7	182	260
1940	5536	416	3492	263	2044	154	63,1	36,9	169	267
1941	5704	427	3524	264	2180	163	61,8	38,2	170	284
1942	5361	398	3202	237	2159	160	59,7	40,3	153	279
1943	6134	449	3908	286	2226	163	63,7	36,3	185	284
1944	4723	345	3214	235	1509	110	68,0	32,0	151	192
1945	3676	234	2552	162	1124	71	69,4	30,6	105	124
1946	3630	230	2494	158	1136	72	68,7	31,3	102	125
1947	4660	293	3395	214	1265	80	72,9	27,1	138	138

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 53.

Tabelele 13.14, 13.16 și 13.17 arată Producția Brută, Consumul Intermediar, Consumul de Capital fix și Valoarea Adăugată Brută în producția de bunuri și servicii, producția de bunuri respectiv producția de servicii pe perioadele 1920 - 1924, 1925 - 1929, 1930 - 1934, 1935 - 1939, 1940 - 1944, 1945 - 1947. Tabelul 13.15 arată evoluția detaliată a acestor indicatori în producția de bunuri și servicii. se poate observa că, în majoritatea anilor, consumul intermediar are o pondere însemnată.

Tabelul 13.14 Producția brută, consumul intermediar, consumul de capital fix și valoarea adăugată brută din producția de bunuri și servicii, în lei 1913, medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

Anii	Producția brută	Consumul intermediar	Consumul de capital fix	mii. lei
				Valoarea adăugată brută
1920-1924	8968	3748	267	5220
1925-1929	11904	5182	397	6722
1930-1934	12397	5247	452	7150
1935-1939	14664	6385	597	8279
1940-1944	10090	4598	471	5492
1945-1947	7338	3349	431	3989

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 54.

Tabelul 13.15 Producția brută, consumului intermediar, consumul de capital fix și valoarea adăugată brută în producția de bunuri și servicii, în lei 1913, serii anuale, în perioada 1920 - 1947

Anul	Producția brută mii lei	Consumul intermediar mii lei	Consumul de capital fix mii lei	Valoarea adăugată brută mii lei
1920	7380	3065	213	4315
1924	10135	4247	320	5888
1929	12806	5561	446	7245
1934	12812	5616	479	7196
1939	15148	6557	612	8591
1940	10171	4634	490	5537
1941	10455	4751	475	5704
1942	10072	4711	492	5361
1943	11232	5097	511	6135
1944	8520	3797	389	4723
1945	7010	3334	406	3676
1946	6729	3099	432	3630
1947	8275	3615	455	4660

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 56.

Tabelul 13.16 Producția brută, consumul intermediar, consumul de capital fix și valoarea adăugată brută în producția de bunuri, în lei 1913, serii anuale, în perioada 1920 - 1947

Anii	Producția brută	Consumul intermediar	Consumul de capital fix	Valoarea adăugată brută
1920-1924	6067	2753	179	3314
1925-1929	7940	3687	272	4252
1930-1934	8346	3829	327	4517
1935-1939	9886	4545	453	5361
1940-1944	6596	3128	365	3468
1945-1947	5422	2608	347	2814

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 56.

Tabelul 13.17 Producția brută, consumul intermediar, consumul de capital fix și valoarea adăugată brută în producția de servicii, în lei 1913, serii anuale, în perioada 1920 - 1947

Anii	Producția brută	Consumul intermediar	Consumul de capital fix	Valoarea adăugată brută
1920-1924	2901	995	88	1906
1925-1929	3964	1495	125	2469
1930-1934	4049	1418	125	2633
1935-1939	4778	1839	144	2939
1940-1944	3494	1470	107	2024
1945-1947	1916	741	84	1175

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. II, autor Victor Axenciuc, III, Editura Economică, București, 2012, pag. 58.

EVOLUȚIA PRODUSULUI INTERN BRUT ȘI A ALTOR AGREGATE MACROECONOMICE

Tabelul 13.18, 13.19 și 13.20 arată structura Valorii Adăugate Brute, a Consumului de Capital Fix respectiv a Producției Brute pe sectoare de activitate pentru producția de bunuri și producția de servicii. Astfel, se poate observa că la nivelul anului 1947, cea mai mare pondere în ceea ce privește VAB în cazul producției de bunuri era deținută de agricultură iar în ceea ce privește producția de servicii, valoarea maximă s-a înregistrat pentru comerț.

Tabelul 13.18 Valoarea adăugată brută, pe total și pe ramuri de activitate, în lei 1913, serii anuale ale perioadei 1920 - 1947

mii. lei

Anii	Total	Producția de bunuri			Producția de servicii							
		Agricultură	Industrie	Construcții	Transporturi ¹⁾	Comerț	Servicii		Administrație publică ³⁾	Chirie imputată ⁴⁾	Personal casnic	Profesioni libere
							bancare ²⁾	publică ³⁾				
1920	4315	1853	656	284	225	776	129	143	117	64	69	
1924	5888	2140	1177	355	305	1252	154	187	142	72	105	
1929	7245	2740	1423	463	469	1160	234	383	185	73	116	
1934	7169	2356	1727	493	435	863	69	830	216	55	125	
1939	8591	3031	2012	568	431	1147	86	892	246	66	112	
1940	5536	1594	1541	357	360	636	57	690	170	39	93	
1941	5704	1586	1528	410	399	573	32	871	177	39	89	
1942	5361	1252	1535	415	371	559	32	889	186	37	85	
1943	6134	1739	1665	504	310	572	36	993	195	40	79	
1944	4723	1547	1249	419	281	405	24	487	201	39	70	
1945	3676	901	1304	347	318	305	12	174	239	40	37	
1946	3630	865	1263	366	324	353	10	132	249	37	32	
1947	4660	1613	1371	412	377	406	10	151	262	34	25	

¹⁾ Se cuprind: transporturile, telecomunicațiile, poșta.

²⁾ Se cuprind: serviciile bancare și de asigurări.

³⁾ Se cuprind: administrația publică și apărarea, învățământul, sănătatea, cultura, cultele și asistența socială din domeniul public.

⁴⁾ Se cuprind: chiria (imputată), venitul ipotetic al locuințelor în proprietate.

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 61.

Tabelul 13.19 Consumul de capital fix, pe total și pe ramuri de activitate, în lei 1913, serii anuale ale perioadei 1920 - 1947

mii. lei

Anii	Total	Producția de bunuri			Producția de servicii							
		Agricultură	Industrie	Construcții	Transporturi	Comerț	Servicii		Administrație publică	Chirie imputată	Personal casnic	Profesioni libere
							bancare	publică				
1920	212,6	76,8	53,1	9,90	35,0	24,3	4,57	4,29	3,16	0,08	1,52	
1924	320,2	91,6	112,3	15,4	46,8	36,9	5,57	5,61	3,71	0,09	2,29	
1929	446,2	108,3	177,7	26,0	65,2	41,3	8,74	11,5	4,84	0,09	2,54	
1934	478,6	63,5	260,6	31,6	62,0	29,4	3,94	19,2	5,56	0,07	2,71	
1939	612,2	138,7	281,5	45,6	70,3	41,3	3,45	22,3	6,45	0,08	2,43	
1940	489,7	83,8	251,0	45,4	57,8	22,2	2,25	20,7	4,55	0,05	2,05	
1941	474,4	78,7	237,9	46,4	57,2	19,5	1,95	26,1	4,75	0,05	1,94	
1942	492,3	72,7	255,3	51,8	58,1	19,3	1,73	26,7	4,77	0,05	1,84	
1943	511,0	66,4	277,9	53,8	54,4	19,8	2,07	29,8	5,02	0,05	1,73	
1944	389,1	46,9	204,2	53,3	48,4	13,2	1,49	14,6	5,18	0,05	1,55	
1945	405,6	53,2	224,9	48,1	55,7	10,7	0,68	5,21	6,27	0,05	0,81	
1946	431,7	63,9	237,3	48,8	57,1	12,4	1,06	3,95	6,42	0,05	0,69	
1947	455,2	73,9	244,1	46,4	64,0	13,7	1,06	4,52	6,95	0,04	0,56	

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 63.

Tabelul 13.20 Determinarea producției brute, pe ramuri-resurse, în lei 1913, serii anuale ale perioadei 1920 - 1947

mii. lei

Anii	Total	Producția de bunuri			Producția de servicii							
		Agricultură	Industrie	Construcții	Transporturi ¹⁾	Comerț	Servicii		Administrație publică ³⁾	Chirie imputată ⁴⁾	Personal casnic	Profesiuni libere
							bancare ²⁾	publică ³⁾				
1920	7654	3166	1563	714	411	1106	161	286	144	80	23	
1924	10450	3652	2685	895	573	1770	193	374	174	90	42	
1929	13144	4829	3104	1164	871	1710	296	766	227	92	85	
1934	13158	4115	3756	1320	855	1302	98	1277	266	69	100	
1939	15392	4829	4454	1490	880	1646	111	1486	303	83	109	
1940	10374	2651	3320	971	768	851	73	1379	208	49	104	
1941	10654	2698	3279	1083	734	710	46	1742	217	48	95	
1942	10257	2385	3240	1089	696	661	44	1779	228	47	87	
1943	11452	2885	3478	1313	667	704	51	1986	240	50	78	
1944	8718	2512	2624	1119	617	474	35	974	247	49	67	
1945	7376	1807	2782	958	643	429	17	347	294	50	50	
1946	7058	1668	2612	1006	654	443	18	264	307	46	40	
1947	8694	2604	2885	1121	797	574	18	301	322	42	30	

¹⁾ Se cuprind: transporturile, telecomunicațiile, poșta.

²⁾ Se cuprind: serviciile bancare și de asigurări.

³⁾ Se cuprind: administrația publică și apărarea, învățământul, sănătatea, cultura, cultele și asistența socială din domeniul public.

⁴⁾ Se cuprind: chiria (imputată), venitul ipotetic al locuințelor în proprietate.

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862-2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 65.

Tabelul 13.21 prezintă Indicele General de Prețuri din perioada 1920 - 1947, ca deflator pentru indicatorii valorici exprimați în prețuri curente. Acești indici au fost utilizați pentru exprimarea indicatorilor în prețuri comparabile.

Tabelul 13.21 Indicele general de prețuri din perioada 1920 - 1947, ca deflator pentru indicatorii valorici exprimați în prețuri curente

Anul	Indice general	Indice al		Indice al
		prețurilor agricole	prețurilor industriale	
1920	1086	983	1169	1211
1924	3197	3055	3397	3011
1929	3801	3529	3823	4619
1934	2214	1745	2627	2531
1939	3350	2435	4078	3275
1940	4524	3345	5120	4148
1941	7959	6791	9337	5770
1942	12937	9712	15850	10043
1943	17371	13790	23715	12195
1944	27229	21125	40074	23892
1945	185600	167383	225320	120830
1946	1086920	933345	1330588	682686
1947	10465656	7775460	10249857	8296883

Sursele și modalitatea de calcul a se vedea în studiul *Indicele de prețuri din perioada 1862 - 1947, ca deflator pentru indicatorii valorici exprimați în prețuri curente*. Addenda volumului I.

În calitate de deflatori, acești indici de prețuri au fost aplicați la indicatorii valorici în prețuri curente din capitolele: industria mare prelucrătoare, construcții, comerț intern și extern, transporturi mecanizate, activități bancare și financiare, bugete centrale și locale. Procedeele de deflatare cu cei patru indici de prețuri se specifică în introducerea metodologică de la fiecare secțiune și capitol în cauză.

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 72.

Pentru a avea o imagine cât mai fidelă a ceea ce a însemnat pentru România perioada premergătoare Marii Uniri, Marea Unire, Sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial și anii imediat următori, tabelele 13.22 - 13.24 arată valorile VAB și diferitele segmente temporale ale perioadei. Astfel, în ceea ce privește PIB/locuitor, se poate observa că acesta era mult mai mare în perioada 1911 - 1914 comparativ cu oricare dintre perioadele luate în considerare.

Tabelul 13.22 Evoluția produsul intern brut, în lei 1913, în dinamică și pe locuitor, medii ale anilor, în perioada 1911 - 1947

	1911-1914	1920-1924	1935-1939	1940-1944	1945-1947
Produsul Intern Brut, mii. lei	3363	5466	8508	5665	4045
dinamică, %	391	635	988	658	470
PIB pe locuitor, lei	458	345	436	420	256
dinamică, %	217	162	207	199	121

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 97.

Tabelul 13.23 Valoarea adăugată brută în principalele sectoare ale economiei, pe locuitor și în dinamică, medii ale anilor, în perioada 1911 - 1947

	1911-1914	1920-1924	1935-1939	1940-1944	1945-1947
Valoarea adăugată în agricultură, silvicultură pe locuitor, lei	157	130	144	114	71
dinamică, %	142	117	130	103	64
Valoarea adăugată în industrie pe locuitor, lei	98	57	100	111	83
dinamică, %	297	173	303	336	252
Valoarea adăugată în construcții pe locuitor, lei	24	21	29	31	24
dinamică, %	600	525	725	775	600
Valoarea adăugată în servicii pe locuitor, lei	160	119	151	150	74
dinamică, %	267	200	252	251	125

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 99.

Tabelul 13.24 Structura valorii adăugate brute, din producția de bunuri și de servicii și pe domenii, medii ale anilor, în perioada 1911 - 1947

	1911-1914	1920-1924	1935-1939	1940-1944	1945-1947
Valoarea adăugată brută totală, din care:	100	100	100	100	100
în producția de bunuri,%-	63,6	63,5	64,5	63,3	70,3
bunuri în producția de servicii,%	36,4	36,5	35,5	36,7	29,7
din care:	100	100	100	100	100
în agricultură, %	56,2	62,7	52,7	44,5	40,0
în industrie, %	35,2	27,4	36,5	43,4	46,6
în construcții, %	8,6	9,9	10,8	12,1	13,4

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 100.

Tabelul 13.25 Produsul intern brut și produsul intern net, total și pe locuitor, în lei 1913, medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

Medii ale anilor	Produsul Intern Brut mii lei	Consumul de capital fix mii lei	Produsul Intern Net (col 2-3) mii lei	PIB pe locuitor	PIN pe locuitor
1920-1924	5466	267	5199	344	328
1925-1929	6995	397	6598	411	388
1930-1934	7398	451	6947	402	378
1935-1939	8508	597	7911	436	405
1940-1944	5665	471	5194	420	385
1945-1947	4045	431	3614	256	229

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 110.

Pentru relevarea evoluției unor indicatori, precum sunt: producția brută, consumul intermediar, valoarea adăugată brută în producția de bunuri și servicii, s-a selectat valoarea acestora, exprimată în valoare leu/1913, pe intervalul 1920 - 1947, prezentat pe perioade semnificative de cinci ani, ținând seama de evenimentele timpului.

Tabelul 13.26 Producția brută, consumul intermediar și valoarea adăugată brută în producția de bunuri și de servicii, în lei 1913, medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

Medii ale anilor	Producția brută mii. lei	Consumul intermediar mii. lei	Valoarea adăugată brută mii. lei
1920-1924	8968	3748	5220
1925-1929	11904	5182	6722
1930-1934	12397	5248	7149
1935-1939	14664	6384	8280
1940-1944	10090	4598	5492
1945-1947	7338	3349	3989

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 138.

În tabelele 13.27 și 13.28 sunt sintetizate datele privind producția brută, consumul intermediar și valoarea adăugată brută, în producția de bunuri (tabelul 13.27) și producția de servicii (tabelul 13.28).

Tabelul 13.27 Producția brută, consumul intermediar și valoarea adăugată brută în producția de bunuri, în lei 1913, medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

Medii ale anilor	Producția brută	Consumul intermediar	Valoarea adăugată brută
	mii lei	mii lei	mii lei
1920-1924	6066	2752	3314
1925-1929	7940	3687	4253
1930-1934	8346	3829	4517
1935-1939	9886	4545	5341
1940-1944	6596	3128	3468
1945-1947	5422	2608	2814

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 139.

Tabelul 13.28 Producția brută, consumul intermediar și valoarea adăugată brută în producția de servicii, în lei 1913, medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

Medii ale anilor	Producția brută	Consumul intermediar	Valoarea adăugată brută
	mii lei	mii lei	mii lei
1920-1924	2901	995	1906
1925-1929	3964	1495	2469
1930-1934	4051	1419	2632
1935-1939	4778	1839	2939
1940-1944	3494	1470	2024
1945-1947	1916	741	1175

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 139.

Tabelul 13.29 Nivelul și structura producției brute, consumului intermediar, consumului de capital fix și valorii adăugate brute în producția de bunuri și de servicii, în lei 1913, medii ale anilor, în perioada 1920 - 1947

Medii ale anilor	Producția brută		Consumul intermediar		Consumul de capital fix		Valoarea adăugată brută	
	mii. lei	%	mii. lei	%	mii. lei	%	mii. lei	%
1920-1924	8968	100	3748	41,8	267	3,0	5220	58,2
1925-1929	11904	100	5182	43,5	397	3,3	6722	56,5
1930-1934	12397	100	5253	42,3	451	3,6	7144	57,6
1935-1939	14644	100	6364	43,6	597	4,1	8280	56,5
1940-1944	10090	100	4598	45,6	471	4,7	5492	54,4
1945-1947	7338	100	3349	45,6	431	5,9	3989	54,4

Sursa: „Produsul Intern Brut al României 1862 - 2000”, vol. I, autor Victor Axenciuc, Editura Economică, București, 2012, pag. 143.

13.2 Produsul Social, Venitul Național și Produsul Intern Brut în perioada socialistă, 1950 - 1989

În interpretarea datelor privind evoluția acestor indicatori sintetici trebuie să ținem seama de faptul că, în perioada 1950 - 1959, se calculau indicatorii Produs Social și Venit Național, după sistemul de evidență al producției materiale. Față de Produsul Intern Brut, cei doi indicatori cuprindeau doar serviciile legate direct de producție. În anul 1990 s-a trecut la recalcularea PIB, prin transformarea Produsului Social pe baza anexelor nr. 4, 5 și 6 din Metodologia cuprinsă în „Sistemul de contabilitate națională al ONU” din anul 1970, revizuit în 1977.

Facem câteva precizări metodologice privind definirea indicatorilor sintetici menționați.

Produsul social este determinat ca sumă a produsului global al ramurilor producției materiale.

Venitul național a fost calculat pe baza metodei de producție și reprezintă suma produsului net al ramurilor, determinat ca diferență între produsul global și cheltuielile materiale de producție aferente. Pentru anii 1980, 1985 - 1989, venitul național a fost determinat și prin metoda veniturilor primare, prin însumarea veniturilor primare ale unităților de stat și cooperatiste cu veniturile primare ale populației.

Venitul național utilizat pentru fondul de consum și fondul de acumulare a fost calculat prin metoda cheltuielilor.

Produsul intern brut este prezentat și calculat după cele trei metode: metoda producției, metoda veniturilor și metoda cheltuielilor.

Indicatorii produs social, venit național creat, repartizat și utilizat, precum și produsul intern brut au fost exprimați valoric în prețuri curente ale fiecărui an, iar dinamicile au fost calculate pe baza datelor în prețuri comparabile.

În tabelul 13.30 am prezentat modul de formare și utilizare a resurselor economiei naționale în ultimul deceniu al economiei etatizate (1980 - 1989).

Tabelul 13.30 Formarea și uilizarea resurselor economiei naționale (prețuri curente)

	miliarde lei					
	1980	1985	1986	1987	1988	1989
Resurse - total	1 396,1	2 003,2	2 081,5	2 110,8	2 116,9	2 076,0
Produs social	1 259,0	1 839,9	1 929,8	1 960,7	1 982,2	1 931,4
Import de mărfuri și servicii	137,1	163,3	151,7	150,1	134,7	144,6
Utilizări – total, din care	1 396,1	2 003,2	2 081,5	2 110,8	2 116,9	2 076,0
Cheltuieli materiale	745,4	1 167,9	1 235,5	1 263,5	1 284,8	1 298,8
Fond de consum	340,6	432,3	440,0	467,5	472,4	478,3
Food de acumulare	189,7	185,7	206,7	177,5	144,0	109,7
Export de mărfuri și servicii	138,8	235,8	227,0	224,6	218,9	191,9

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 229.

În tabelul 13.31 s-au prezentat în mod sintetic Produsul Social, cheltuielile materiale și venitul național, indicatorii menționați fiind stabiliți pe principalele ramuri ale economiei naționale. Datele se referă la anii considerați semnificativi.

Tabelul 13.31 Produsul social, cheltuielile materiale și venitul național, pe principalele ramuri

miliarde lei – prețuri curente

	1950	1960	1970 ¹⁾	1980	1985	1989
Produsul social, din care:	66,8	200,8	519,4	1 259,0	1839,9	1931,4
Industrie	31,2	105,2	333,0	794,4	1 205,9	1 289,7
Construcții	4,9	19,5	53,7	123,7	166,1	169,2
Agricultură	17,1	49,2	83,1	163,5	233,5	218,1
Transporturi și telecomunicații	2,8	7,1	16,9	66,2	88,9	98,6
Circulația mărfurilor	5,3	9,2	15,2	56,7	63,0	68,9
Cheltuielile materiale, din care:	32,6	103,4	309,3	745,4	1167,9	1 298,8
Industrie	16,1	62,3	206,3	458,6	809,7	922,0
Construcții	2,9	10,7	33,1	80,0	110,7	124,1
Agricultură	7,6	17,1	42,1	92,7	129,4	121,9
Transporturi și telecomunicații	1,3	3,4	8,5	30,8	45,8	51,1
Circulația mărfurilor	1,3	2,9	7,7	17,4	19,1	21,3
Venitul național, din care:	34,2	97,4	210,1	513,6	672,0	632,6
Industrie	15,1	42,9	126,7	305,8	396,2	367,7
Construcții	2,0	8,8	20,6	43,7	55,4	45,1
Agricultură	9,5	32,1	41,0	70,8	104,1	96,2
Transporturi și telecomunicații	1,5	3,7	8,4	35,4	43,1	47,5
Circulația mărfurilor	4,0	6,3	7,5	39,3	43,9	47,6
Venitul național pe locuitor - lei	2 098	5 294	10375	23133	29 569	27 325
Productivitatea muncii sociale-lei	4431	10995	23691	56016	71677	64 323

¹⁾ Conform metodologiei din perioada 1950 - 1970.

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 230-231.

Tabelul 13.32 reflectă contribuția principalelor ramuri ale economiei naționale la crearea Produsului Social și Venitului Național în perioada 1950 - 1989.

Tabelul 13.32 Contribuția principalelor ramuri la crearea produsului social și venitului național (calculată pe baza valorilor exprimate în prețuri curente)

	procente					
	Total	Industrie	Construcții	Agricultura	Transporturi și telecomunicații	Circulația mărfurilor
Produsul Social						
1938	100,0	39,0	5,4	30,1	6,4	11,2
1950	100,0	46,6	7,4	25,7	4,2	7,9
1960	100,0	52,4	9,7	21,5	3,5	4,6
1970 ¹⁾	100,0	64,1	10,3	16,0	3,2	2,9
1970 ²⁾	100,0	61,4	10,6	16,5	4,7	3,0
1980	100,0	63,1	9,8	13,0	5,3	4,5
1985	100,0	65,5	9,0	12,7	4,8	3,4
1986	100,0	66,4	9,0	11,8	4,8	3,3
1987	100,0	66,7	9,1	11,1	4,8	3,5
1988	100,0	66,9	8,8	11,5	4,9	3,5
1989	100,0	66,8	8,8	11,3	5,1	3,6
Venitul național						
1938	100,0	30,8	4,4	38,1	6,5	14,9
1950	100,0	44,0	6,0	27,8	4,3	11,8
1960	100,0	44,1	9,0	33,0	3,8	6,5
1970 ¹⁾	100,0	60,3	9,8	19,5	4,0	3,6
1970 ²⁾	100,0	58,0	10,4	18,5	6,0	3,7
1980	100,0	59,5	8,5	13,8	6,9	7,7
1985	100,0	59,0	8,3	15,5	6,4	6,5
1986	100,0	60,0	8,3	14,4	6,5	6,2
1987	100,0	59,8	8,4	13,7	6,6	6,8
1988	100,0	59,0	8,2	14,8	6,8	7,0
1989	100,0	58,1	7,2	15,2	7,5	7,5

¹⁾ Conform metodologiei din perioada 1950 - 1970.

²⁾ Conform metodologiei anului 1974.

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 232.

Tabelul 13.33 reflectă, pentru perioada 1938 (anul cel mai reprezentativ ca nivel al evoluției până la cel de Al Doilea Război Mondial) - 1989, ponderea Venitului Național și a cheltuielilor materiale în Produsul Social.

Tabelul 13.33 Ponderea Venitului Național și a cheltuielilor materiale în Produsul Social (calculată pe baza valorilor exprimate în prețuri curente)

	procente					
	Total	Industrie	Construcții	Agricultura	Transporturi și telecomunicații	Circulația mărfurilor
Venitul național						
1938	48,9	38,6	40,0	62,0	50,0	65,0
1950	51,2	48,4	41,9	55,4	52,5	76,0
1960	48,5	40,8	45,1	65,2	51,9	68,6
1970 ¹⁾	40,5	38,0	38,3	49,3	49,8	49,3
1970 ²⁾	40,1	37,8	39,4	44,9	51,5	49,9
1980	40,8	38,5	35,4	43,3	53,5	69,3
1985	36,5	32,9	33,4	44,6	48,5	69,7
1986	36,0	32,5	32,9	43,9	48,9	68,7
1987	35,6	31,9	32,7	43,8	49,1	70,6
1988	35,2	31,0	32,5	45,5	48,7	71,3
1989	32,8	28,5	26,6	44,1	48,2	69,1
Cheltuielile materiale						
1938	51,1	61,4	60,0	38,0	50,0	35,0
1950	48,8	51,6	58,1	44,6	47,5	24,0
1960	51,5	59,2	54,9	34,8	48,1	31,4
1970 ¹⁾	59,5	62,0	61,7	50,7	50,2	50,7
1970 ²⁾	59,9	62,2	60,6	55,1	48,5	50,1
1980	59,2	61,5	64,6	56,7	46,5	30,7
1985	63,5	67,1	66,6	55,4	51,5	30,3
1986	64,0	67,5	67,1	56,1	51,1	31,3
1987	64,4	68,1	67,3	56,2	50,9	29,4
1988	64,8	69,0	67,5	54,5	51,3	28,7
1989	67,2	71,5	73,4	55,9	51,8	30,9

¹⁾ Conform metodologiei din perioada 1950 - 1970.

²⁾ Conform metodologiei anului 1974.

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 233.

În tabelul 13.34 se prezintă dinamica Produsului Social pe ramuri în perioada 1950 - 1989.

Tabelul 13.34 Dinamica Produsului Social pe ramuri

	procente					
	Total	Industrie	Construcții	Agricultura	Transporturi și telecomunicații	Circulația mărfurilor
1938 = 100						
1950	99	146	227	73	79	59
1960	261	495	924	125	201	91
1970	623	15 ori	25 ori	159	518	101
1980	14 ori	38 ori	48 ori	271	14 ori	250
1985	18 ori	48 ori	53 ori	320	17 ori	282
1986	19 ori	51 ori	55 ori	306	17 ori	280
1987	19 ori	53 ori	57 ori	281	17 ori	301
1988	19 ori	53 ori	56 ori	295	18 ori	305
1989	19 ori	52 ori	54 ori	278	18 ori	307
1950 = 100						
1960	263	338	407	171	256	153
1970	629	10 ori	11 ori	218	658	171
1980	15 ori	26 ori	21 ori	371	18 ori	121
1985	18 ori	33 ori	23 ori	438	21 ori	475
1986	19 ori	35 ori	24 ori	419	22 ori	472
1987	19 ori	36 ori	2,5 ori	385	22 ori	508
1988	19 ori	36 ori	25 ori	404	23 ori	514
1989	19 ori	35 ori	24 ori	381	23 ori	518
1980 = 100						
1985	124	127	110	118	120	113
1986	130	136	116	113	124	112
1987	131	139	119	104	125	121
1988	132	140	117	109	132	122
1989	129	137	113	103	132	123
1985 = 100						
1986	105,0	106,9	105,2	95,6	103,1	99,4
1987	106,2	109,5	108,0	87,9	104,2	107,0
1988	106,9	110,2	106,1	92,2	110,1	108,2
1989	104,3	107,8	102,4	86,9	110,1	109,1
1988 = 100						
1989	97,5	97,8	96,5	94,3	100,0	100,8

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 238.

Tabelul 13.35 cuprinde date referitoare la dinamica venitului național pe ramuri ale economiei naționale românești, în perioada 1950 - 1989.

Tabelul 13.35 Dinamica Venitului Național pe ramuri

	Total	Industrie	Construcții	Agricultura	Transporturi și telecomunicații	Circulația mărfurilor	Venit național pe locuitor
							procente
				1938 = 100			
1950	99,5	164	238	70	81	65	95
1960	267	611	10 ori	117	265	84	226
1970	597	21 ori	24 ori	114	734	34	459
1980	15 ori	59 ori	43 ori	176	21 ori	112	10 ori
1985	17 ori	68 ori	51 ori	198	26 ori	122	12 ori
1986	17 ori	71 ori	53 ori	190	26 ori	119	12 ori
1987	18 ori	72 ori	54 ori	177	27 ori	132	12 ori
1988	17 ori	69 ori	53 ori	186	28 ori	135	-12 ori
1989	16 ori	64 ori	42 ori	170	28 ori	132	11 ori
				1950 = 100			
1960	268	372	424	169	328	128	238
1970	599	13 ori	10 ori	164	908	52	482
1980	15 ori	36 ori	18 ori	253	26 ori	171	11 ori
1985	17 ori	42 ori	22 ori	284	32 ori	187	12 ori
1986	18 ori	43 ori	23 ori	273	33 ori	183	13 ori
1987	18 ori	44 ori	23 ori	253	33 ori	202	13 ori
1988	17 ori	42 ori	22 ori	267	35 ori	207	12 ori
1989	16 ori	39 ori	18 ori	244	34 ori	202	11 ori
				1980 = 100			
1985	116	115	119	112	120	109	113
1986	119	120	124	108	124	107	116
1987	120	122	126	100	126	118	116
1988	118	117	123	106	133	121	113
1989	108	108	97	96	131	118	104
				1985 = 100			
1986	103,0	104,8	104,1	96,4	103,2	97,9	102,6
1987	103,8	106,5	105,2	89,4	104,6	108,3	102,8
1988	101,7	101,9	102,8	94,2	110,6	110,6	100,2
1989	93,6	94,2	81,4	85,9	108,3	108,1	91,9
				1988 = 100			
1989	92,1	92,4	79,3	91,2	98,0	97,7	91,7

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 239.

Tabelul 13.36 înglobează datele privind repartitia primară a venitului național în perioada 1980 - 1989.

Tabelul 13.36 Repartiția primară a venitului național (calculată în prețuri curente)

miliarde lei

	1980	1985	1986	1987	1988	1989
Venitul național	613,6	672,0	694,3	697,2	697,4	632,6
Veniturile primare ale unităților de stat și cooperatiste	199,7	266,2	273,8	281,8	271,6	169,5
Unități de stat	195,1	267,1	271,7	281,9	267,0	173,2
Unități cooperatiste	4,6	-0,9	2,1	-0,1	4,6	-3,7
Veniturile primare ale populației	313,9	405,8	420,5	415,4	425,8	463,1
Din unitățile de stat și cooperatiste	254,4	306,2	323,6	322,9	330,7	365,7
Din gospodăriile populației	59,5	99,6	96,9	92,5	95,1	97,4

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 240.

În tabelul 13.37 se prezintă datele privind repartizarea venitului național pentru fondul de consum și fondul de acumulare.

Tabelul 13.37 Venitul Național utilizat pentru fondul de consum și fondul de acumulare (calculat în prețuri curente)

	Miliarde lei			Structura - %		
	Total	Fond de consum	Fond de acumulare	Total	Fond de consum	Fond de acumulare
1950	37,5	28,5	9,0	100,0	76,0	24,0
1960	94,0	74,9	19,1	100,0	79,7	20,3
1970	219,1	156,2	62,9	100,0	71,3	28,7
1980	530,3	340,6	189,7	100,0	64,2	35,8
1985	618,0	432,3	185,7	100,0	69,9	30,1
1986	646,7	440,0	206,7	100,0	68,0	32,0
1987	635,0	457,5	177,5	100,0	72,0	28,0
1988	616,4	472,4	144,0	100,0	76,6	23,4
1989	588,0	48,3	109,7	100,0	81,3	18,7
1951-1955	313,6	23,4	76,2	100,0	75,7	24,3
1956-1960	419,9	348,1	71,8	100,0	82,9	17,1
1961-1965	637,6	44,8	162,8	100,0	74,5	25,5
1966-1970	926,9	653,8	273,1	100,0	70,5	29,5
1971-1975	1 524,0	1 011,1	512,9	100,0	66,3	33,7
1976-1980	2 347,0	1 503,0	844,0	100,0	64,0	36,0
1981-1985	2 979,9	2 065,8	914,1	100,0	69,3	30,7
1986-1989	2 486,1	1 818,2	637,9	100,0	74,3	25,7

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 240.

Așa după cum am menționat, indicatorii sintetici calculați în perioada 1950-1989, erau Produsul Social și Venitul Național, inclusiv pe locuitor. Până în anul 1989, pe elementele de structură ale Produsului și Venitului Național, se comunicau date, pe baza cărora se stabilea nivelul Produsului Intern Brut pentru comparațiile internaționale. În 1990, s-a efectuat conversia Produsului Social în PIB care a fost publicat în Anuarul Statistic al României, ediția 1990. Acest indicator macroeconomic a fost calculat tot în prețuri curente.

În tabelul 13.38 se prezintă Produsul Intern Brut pe ramuri ale economiei naționale, în perioada 1980 - 1989.

Tabelul 13.38 Produsul Intern Brut pe ramuri ale economiei naționale (calculat în prețuri curente)

	procente									
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Produsul Intern Brut	616,9	623,7	727,4	768,7	816,1	817,4	838,6	845,1	857,0	798,0
Industrie	325,3	311,2	365,4	411,4	445,1	433,0	460,5	461,8	459,9	421,9
Construcții	47,4	441,7	47,2	52,2	53,5	57,9	59,5	60,8	60,4	50,6
Agricultură și silvicultură	78,0	91,6	125,7	107,9	110,7	114,3	106,8	103,4	115,6	110,9
Transport și telecomunicații	43,6	44,8	48,9	49,9	53,1	55,4	57,0	58,0	60,3	60,0
Circulația mărfurilor	36,4	38,1	39,5	33,3	35,3	39,9	39,5	43,2	46,9	48,2
Cercetare, informatică, industria casnică	16,9	19,3	23,6	23,4	23,9	26,4	29,5	30,2	27,2	26,2
Servicii social-culturale	25,4	27,9	29,3	28,8	31,4	36,0	35,0	34,4	34,3	36,8
Servicii de gospodărie comunală, de locuințe și alte prestări de servicii neproductive	14,0	14,4	12,8	13,4	13,5	13,2	13,6	13,8	15,1	12,1
Servicii financiar-bancare	15,1	16,3	18,1	30,3	31,4	21,0	18,7	20,2	18,3	11,6
Administrație, apărare	14,8	15,4	16,9	18,1	18,2	20,3	13,5	19,3	19,0	19,7
Produsul Intern Brut pe locuitor-lei	27787	27905	32360	34008	36070	35967	36741	36842	37173	34466

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 245.

În tabelele 13.39 și 13.40 sunt prezentate date de structură ale PIB-ului pe elementele componente, calculat prin metoda cheltuielilor pentru perioada 1980 - 1989, respectiv Produsul Intern Brut calculat după metoda veniturilor pe același interval de timp.

Tabelul 13.39 Produsul Intern Brut după metoda veniturilor pe elemente componente (calculat în prețuri curente)

	miliarde lei					
	1980	1985	1986	1987	1988	1989
Produsul Intern Brut - total	616,9	817,4	838,6	845,1	857,0	798,0
Veniturile din munca	357,2	463,0	477,1	469,6	481,2	522,7
Impozite și taxe	106,8	159,6	172,4	162,0	171,4	161,9
Excedentul net de exploatare	91,5	105,8	99,1	114,9	98,9	3,4
Amortizarea fondurilor fixe	61,4	39,0	90,0	98,6	105,5	110,0

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 246.

Tabelul 13.40 Produsul Intern Brut după metoda cheltuielilor pe elemente componente (calculat în prețuri curente)

miliarde lei

	Produs Intern Brut	din care			Export net
		Consum final al populației	Consum final guvernamental	Formarea brută a capitalului	
1980	616,9	357,3	31,1	245,7	-34,8
1981	623,7	379,7	32,0	226,4	-22,7
1982	727,4	438,4	30,0	245,3	+4,0
1983	768,7	432,7	50,5	261,6	+32,4
1984	816,1	463,2	30,6	274,8	+29,3
1985	817,4	459,9	32,0	269,9	+33,2
1986	838,6	466,9	30,3	288,4	+35,5
1987	845,1	489,1	27,8	268,9	+52,8
1988	857,0	501,4	31,0	243,3	+80,1
1989	798,0	505,9	32,9	213,2	+46,6

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 246.

Tabelul 13.41 prezintă dinamica PIB pe elemente de structură în perioada 1980 - 1989. Sunt luați în calcul doi ani diferiți ca bază de comparație, respectiv anul 1980 = 100, pentru perioada 1981 - 1989 și anul 1985 = 100, pentru perioada 1986 - 1989.

Tabelul 13.41 Dinamica Produsului Intern Brut pe elemente componente

	Produs Intern Brut	Consum final al populației	Consum final guvernamental	Formarea brută a capitalului	Produs Intern Brut pe locuitor
1980 = 100					
1981	100,1	102,5	102,9	86,2	99,4
1982	104,1	101,7	95,8	87,9	102,8
1983	110,4	99,5	93,7	90,7	108,6
1984	116,9	103,6	89,1	95,0	114,7
1985	116,8	102,4	94,4	92,9	114,1
1986	119,6	103,3	89,4	99,4	116,3
1987	120,6	107,6	81,9	92,8	116,7
1988	120,0	109,3	91,3	84,1	115,5
1989	113,0	110,5	97,0	73,7	108,4
1985 = 100					
1986	102,3	100,9	94,7	107,0	101,9
1987	103,2	105,1	86,8	100,0	102,2
1988	102,7	106,7	96,7	90,6	101,2
1989	96,8	107,9	102,8	79,4	95,0
1988 = 100					
1989	94,2	101,1	106,3	87,6	93,8

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1990, pag. 247.

13.3 Produsul Intern Brut și agregatele macroeconomice în condițiile pieței libere

Evoluția societății românești, după evenimentele din decembrie 1989, a luat o altă turnură. S-a trecut la implementarea pieței libere, ceea ce a impus mari transformări social-economice. Dacă până în decembrie 1989, indicatorii macroeconomici de rezultate se calculau după sistemul de evidență al producției materiale, din 1990 s-a trecut la sistemul de evidență al Conturilor Naționale. Tot în 1990 s-a efectuat și convertirea indicatorilor macroeconomici din sistemul producției materiale în cel al Conturilor Naționale. Datele sunt prezentate în tabelul 13.42.

Tabelul 13.42 Produsul Intern Brut și agregatele pe baza cărora s-a calculat în perioada 1990 - 1998, dinamica față de anul precedent

Categoriile de cheltuieli	Anul 1991	Anul 1992	Anul 1993	Anul 1994
	UM: - % -			
Consumul final	88,2	94,4	101,2	103,8
Formarea brută de capital fix	68,4	111,0	108,3	120,7
Variația de stoc	80,1	63,4	79,3	43,4
Export	82,1	102,9	111,1	119,0
Import	70,4	107,5	104,4	102,8
PIB	87,1	91,2	101,5	103,9
Categoriile de cheltuieli	Anul 1995	Anul 1996	Anul 1997	Anul 1998
	UM: - % -			
Consumul final	110,8	106,4	96,3	104,0
Formarea bruta de capital fix	106,9	108,4	99,9	95,0
Variația de stoc	46,3	10,4	-433,8	93,4
Export	117,0	106,1	111,2	98,4
Import	116,3	109,0	110,5	111,5
PIB	107,1	103,9	95,2	97,9

Sursa: <http://statistici.inse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/inse-table>, accesat 20 noiembrie 2018.

Pentru perioada 1990 - 1998 dispunem de date privind mărimea Produsului Intern Brut și a celorlalte agregate, calculate prin metoda de producție, exprimate în prețuri curente. Astfel, Produsul Intern Brut a evoluat de la 857,9 miliarde ROL, în 1990, la 372579 miliarde ROL, în 1998. În toți anii luați în calcul rezultă că ponderea cea mai mare a avut-o consumul final, urmat de export și formarea brută de capital fix. Importurile au determinat o reducere a Produsul Intern Brut, în mod constant, acestea fiind de 224,6 miliarde ROL în 1990, ajungând la 114070 miliarde ROL, în 1998.

Constatăm că PIB a evoluat în ritm oscilant în acest interval de timp, în condițiile manifestării unei rate de creștere a inflației foarte ridicată. Evoluția Produsul Intern Brut și a celorlalte agregate sunt prezentate în tabelul 13.43.

Tabelul 13.43 Produsul Intern Brut și agregatele pe baza cărora s-a calculat în perioada 1990-1998, după metoda de producție, în prețuri comparabile - SEC 79

Categoriile de resurse	Ani				
	Anul 1990	Anul 1991	Anul 1992	Anul 1993	Anul 1994
UM: Milioane lei, lei RON, mii lei RON, milioane lei RON (începând cu 2005)					
	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei
Producția de bunuri și servicii	1768597	1826988	4952225	15765264	44967893
Consumul intermediar	1065036	1131580	3071482	9655557	25598502
Valoarea adăugată brută	703561	695408	1880743	6109707	19369391
Impozite pe produs	80066	78611	172979	463589	1747255
TVA	:	:	:	:	:
Alte impozite pe produs	:	:	:	:	:
Taxe vamale	1114	1642	26315	81378	347390
Subvenții pe produs	-29667	-28629	-69347	-533330	-640525
PIB	755074	747032	2010690	6121344	20823512

Categoriile de resurse	Ani			
	Anul 1991	Anul 1992	Anul 1993	Anul 1994
UM: Milioane lei, lei RON, mii lei RON, milioane lei RON (începând cu 2005)				
	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei
Producția de bunuri și servicii	109437947	160548815	225231821	511815609
Consumul intermediar	60372388	91343624	130771504	291588786
Valoarea adăugată brută	49065559	69205191	94460318	220226823
Impozite pe produs	4219427	5870143	7042500	17010747
TVA	:	4157975	4991321	:
Alte impozite pe produs	:	1712168	2051178	5011944
Taxe vamale	714815	1272681	1839049	4558532
Subvenții pe produs	-673699	-1364509	-1015272	-1055141
PIB	53326102	74983506	102326594	240740961

Sursa: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>, accesat 20 noiembrie 2018.

Legenda: ':' - date lipsă; 'c' - date confidențiale; 9999,00 - normal - date definitive; **9999,00 - îngroșat subliniat** - date semidefinite; **9999,00 - îngroșat** - date revizuite; 9999,00 - subliniat - date provizorii .

Pe intervalul de timp începând cu anul 1999, până în anul 2017, se constată creștere cvasi constantă a PIB. Deși unele date sunt semidefinite sau chiar provizorii, revizuirea acestora nu schimbă semnificativ mărimea indicatorilor și agregatelor calculate. Datele sunt sintetizate și prezentate în tabelul 13.44.

EVOLUȚIA PRODUSULUI INTERN BRUT ȘI A ALTOR AGREGATE MACROECONOMICE
Tabelul 13.44 Produsul Intern Brut și agregatele pe baza cărora s-a calculat în perioada 1999 - 2017, după metoda cheltuielilor, prețuri comparabile - SEC 2010

Categoriile de cheltuieli	Anul 1999	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003
	UM: Milioane lei				
	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei
Consum final	32793	49645,9	74047,1	104811	137742,8
Formarea brută de capital fix	6949,6	10709,4	17119,3	27007,8	36550,1
Variația de stoc	-899,1	316,2	1543,8	846,1	612,6
Achiziții minus cedări de obiecte de valoare	:	:	:	:	:
Variația de stoc + Achiziții minus cedări de obiecte de valoare	:	:	:	:	:
Export	9575,3	18933,5	29755,6	45662,8	58752,2
Import	11310,5	22796,8	36645,6	53866,2	72596
PIB	37108,3	56808,2	85820,2	124461,5	161061,7

Categoriile de cheltuieli	Anul 2004	Anul 2005	Anul 2006	Anul 2007	Anul 2008
	UM: Milioane lei				
	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei
Consum final	185825,4	229312,7	273763,8	327701,7	380410,9
Formarea brută de capital fix	48794,6	64071,7	85123,2	137834,5	177066,5
Variația de stoc	4267	-977,7	2686,4	-18108,9	-29135,6
Achiziții minus cedări de obiecte de valoare	:	:	:	:	64,2
Variația de stoc + Achiziții minus cedări de obiecte de valoare	:	:	:	:	-29071,4
Export	78304,7	95368,9	105575,6	119976,9	119694
Import	101816,9	128650,5	153259,7	196582,4	183687,9
PIB	215374,8	259125,1	313889,3	370821,8	464412,1

Categoriile de cheltuieli	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013
	UM: Milioane lei				
	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei
Consum final	404330,7	402908,4	422594,8	447499,6	462188,4
Formarea brută de capital fix	129010,4	134072,2	146179,5	157057,4	153826,6
Variația de stoc	5394,6	7763,1	3853,6	-7933,5	6363,9
Achiziții minus cedări de obiecte de valoare	81,2	58,9	142,1	97,1	161,2
Variația de stoc + Achiziții minus cedări de obiecte de valoare	5475,8	7822	:	:	:
Export	134423,1	160795,4	191881,4	209385,9	266944,6
Import	166990,9	194051,4	225801,6	235245,3	274874,5
PIB	506249,1	511546,6	538849,8	570861,2	614610,2

Categoriile de cheltuieli	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017
	UM: Milioane lei			
	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei	Milioane lei
Consum final	499285,9	530736,6	574763,3	641255,3
Formarea brută de capital fix	162542,8	174598,7	176151	183194,3
Variația de stoc	2295,4	1495,1	2358,3	-
Achiziții minus cedări de obiecte de valoare	132,6	206,6	217,7	-
Variația de stoc + Achiziții minus cedări de obiecte de valoare	2428	1701,7	:	8776,4
Export	273703,6	287778,7	339090,9	345820,7
Import	280826,5	300341,1	345783,4	358362,6
PIB	657133,8	694474,6	746797,8	820684,1

Sursa: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>, accesat 20 noiembrie 2018.

Legenda: '!' - date lipsă; 'c' - date confidențiale; 9999,00 - normal - date definitive; **9999,00 - îngroșat subliniat** - date semidefinite; 9999,00 - îngroșat - date revizuite; 9999,00 - subliniat - date provizorii .

Tabelul 13.45 Produsul Intern Brut și principalele agregate pe locuitor, exprimate în prețuri curente - SEC 2010, în perioada 1995 - 2017

Principalele agregate	Anul 1995	Anul 1996	Anul 1997	Anul 1998	Anul 1999	Anul 2000
	UM: Lei					
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Produsul Intern Brut	337,6	507,1	1139,4	1655,7	2470,4	3622,7
Venitul disponibil brut - total	321	503,5	1131,4	1645,2	2453,6	3641,2
Consumul final individual efectiv al gospodăriilor populației	254,2	401,6	903,6	1386,8	2005,2	2784
Economia brută a gospodăriilor populației	3,9	65,9	115,9	-94,6	-68,1	125,2
Capacitatea (+) sau necesarul (-) de finanțare a gospodăriilor populației	14,9	5,1	89,9	279,5	-52,8	149,7

Principalele agregate	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003	Anul 2004	Anul 2005	Anul 2006
	UM: Lei					
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Produsul Intern Brut	5280,5	7041,5	9212,8	11595,6	13625,4	16373
Venitul disponibil brut - total	5324,2	7309,3	9026,7	11522	13629	16376,4
Consumul final individual efectiv al gospodăriilor populației	4116,4	5396,3	6928,7	8927,4	10647,5	12670,3
Economia brută a gospodăriilor populației	211,8	-27,2	-732,9	-764,6	-887,8	-1344,8
Capacitatea (+) sau necesarul (-) de finanțare a gospodăriilor populației	1197,1	55,6	-117,2	-353,3	-642,9	-1155,9

Principalele agregate	Anul 2007	Anul 2008	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012
	UM: Lei					
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Produsul Intern Brut	20542	26198	25842,5	26158,4	27897,2	29679,1
Venitul disponibil brut - total	20194,8	25289,6	25113,7	26259,8	28285,4	29903
Consumul final individual efectiv al gospodăriilor populației	15513,5	18988,2	18439,3	18843,2	19887,5	21320,9
Economia brută a gospodăriilor populației	-1260,2	-205,9	1247,5	1198,9	450,4	-349,9
Capacitatea (+) sau necesarul (-) de finanțare a gospodăriilor populației	-1184,9	111,7	1237	121,9	-306,5	-1553,8

Principalele agregate	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017
	UM: Lei				
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Produsul Intern Brut	31890,8	33547,3	35957,1	38684,7	<u>43693,6</u>
Venitul disponibil brut - total	31942,7	33646,2	35896,5	38397,6	<u>30580,2</u>
Consumul final individual efectiv al gospodăriilor populației	21535,4	22874,9	24573,4	26956,3	:
Economia brută a gospodăriilor populației	140,9	-25	-181,3	-245,5	:
Capacitatea (+) sau necesarul (-) de finanțare a gospodăriilor populației	-1233,9	-1167,2	-1652,3	-2125,9	:

Sursa: <http://statistici.inse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/inse-table>, accesat 20 noiembrie 2018.

Legenda: '-' - date lipsă; 'c' - date confidențiale; 9999,00 - normal - date definitive; **9999,00 - îngroșat subliniat** - date semidefinite; **9999,00 - îngroșat** - date revizuite; 9999,00 - subliniat - date provizorii .

Din studiul datelor prezentate în mai sus rezultă că PIB / locuitor a avut o creștere constantă, evoluând de la 337,6 lei pe locuitor în anul 1995, cu o creștere mai accelerată începând din anul 1999 (2470,4 lei / locuitor), la 26.198 lei / locuitor în 2008.

Capitolul 14

*Locul României în lume de-a lungul
a 100 de ani - o analiză pe baza
datelor statistice*

Prof. univ. dr. Tudorel ANDREI

Dr. Aurel VAINER

Dr. Andreea MIRICĂ

CUPRINS

14.1 1918 – Sfârșitul marilor imperii, noi începuturi pentru Europa	402
14.2 Criza românească 1928-1939	408
14.3 1938 – România în context internațional la debutul celui de-al Doilea Război Mondial	410
14.4 1950 – România într-o lume divizată	412
14.5 1970 – La scurt timp după Declarația de Independență a României față de Moscova din 1964	416
14.6 După decembrie 1989	419
În loc de concluzii - România după 100 ani	425

Evoluția istorică a unei țări trebuie judecată atât în timp cât și în comparație cu alte țări pe baza surselor de date oferite de statistica oficială. Acest demers prezintă cel puțin două avantaje majore. Primul este legat de acuratețea datelor și de folosirea unor metodologii comune la nivel internațional pentru calcularea indicatorilor statistici, fapt din care decurge posibilitatea comparării valorilor indicatorilor calculați în diferite țări. Astăzi statistica oficială reprezintă sursa cea mai importantă pentru realizarea unei cercetări științifice deoarece accesul la date este garantat în mod egal tuturor utilizatorilor. Astfel, dacă la finele secolului al nouăsprezecelea, statistica oficială a luat naștere din nevoia de a asigura procesul de guvernare al unei țări, astăzi statistica oficială este fundamentul unei societăți democratice, asigurând în egală măsură informații pentru fundamentarea politicilor publice, a monitorizării acestora și pentru informarea publicului larg. Al doilea avantaj major ce decurge din aplicarea metodei comparației între țări este legat de nevoia evaluării progresului economic și social al unei țări, nu numai în timp, dar și în contextul unei regiuni economice sau la nivel internațional. În acest demers, trei aspecte trebuie avute în vedere: țările alese pentru realizarea comparației; anii sau perioadele de timp pentru care se compară rezultatele României cu aceste țări; indicatorii pentru care se realizează această comparație. Legat de primul aspect al comparației s-au avut în vedere țări din regiune dar și țări dezvoltate la nivel european. Legat de al doilea aspect au fost realizate comparații între țări pentru perioade sau ani care au marcat istoria țărilor europene sau a României. În fine, legat de al treilea aspect au fost aleși acei indicatori reprezentativi pentru evoluția economică și socială a României în contextul evoluției istorice a Europei. Un alt motiv pentru care s-a decis comparația în spațiu este faptul că o comparație în timp este dificil de realizat datorită schimbărilor de regim politic, care au dus implicit la schimbări metodologice în calcularea celor mai mulți indicatori macroeconomici. Conform Statistics Denmark (2017), pentru a putea realiza comparații în timp este necesară revizuirea datelor ori de câte ori au loc schimbări majore în definirea conceptelor care stau la baza indicatorilor statistici. În plus, conform aceleiași surse, unii indicatori statistici pot fi dificil de interpretat chiar și atunci când se realizează doar comparații în spațiu. De exemplu, compararea venitului disponibil la nivelul mai multor țări este deosebit de dificil de realizat deoarece sistemul de asigurări sociale și nivelul prețurilor sunt diferite.

În acest demers, vom compara pentru anumite ani, valorile unor indicatori statistici de la nivelul României cu cele înregistrate la nivelul altor țări. În vederea realizării comparației au fost alese trei țări care au marcat evoluția istorică la nivel european și trei țări din estul Europei care după cel de-Al Doilea Război Mondial au avut la conducerea politică regimuri socialiste. Astfel, în cadrul studiului valorile unor indicatori statistici înregistrați la nivelul României au fost comparate cu cele înregistrate în Franța și Italia, țări incluse în Big Four la Conferința de Pace de la Paris (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/www/89875.htm> accesat la 26 Oct. 2018), Germania, Bulgaria, Polonia și Ungaria.

Pentru realizarea comparației au fost alese anumite perioade de timp sau ani reprezentativi. Au fost aleși indicatori statistici ce sunt esențiali în realizarea comparațiilor între țări, care sunt ușor de interpretat, care nu depind foarte mult de particularitățile economice ale țărilor pentru care sunt calculați și a căror metodologie a rămas relativ stabilă în timp. Astfel, au fost analizați următorii indicatori statistici: suprafața și numărul de locuitori, o serie de indicatori pentru caracterizarea agriculturii (agricultura fiind o ramură de bază a României în toată evoluția istorică a țării, dacă ținem seama de potențialul natural, de ponderea populației din mediul rural și de ponderea mare a populației ocupate în agricultură pe tot parcursul celor o sută de ani) precum și importul și exportul (pentru a caracteriza deschiderea și competitivitatea unei țări într-un spațiu economic). De asemenea, pentru a evalua capacitatea economiei românești de a face față crizelor economice majore (1928-1933, 2008) precum și schimbărilor politice majore (schimbarea regimului politic în 1989) au fost analizați și alți relevanți pentru această perioadă (indicii de preț, indicatori pentru caracterizarea industriei etc.).

14.1 1918 – Sfârșitul marilor imperii, noi începuturi pentru Europa

Sfârșitul Primului Război Mondial a marcat începutul unei noi perioade în care statele-națiuni încercau să își consolideze granițele, pe fondul destrămării Imperiilor Austro-Ungar și Otoman (Horne, 2018). Conform Stevenson (2014), această perioadă, care a durat în unele părți ale Europei până în anul 1923 (când a fost încheiat Tratatul de la Lausanne), a fost marcată de numeroase conflicte militare. Cu privire la România, Memorandumul „*Secret Synopsis of our obligations to our allies and others (6 February 1918)*”, garanta anexarea unor teritorii deținute de Austro-Ungaria precum și stipula faptul că „*eliberarea României și a Românilor este un scop esențial al războiului*” (Secret Synopsis of our obligations to our allies and others, p.4, disponibil <https://www.bl.uk/collection-items/synopsis-of-obligations-to-our-allies-and-others> accesat la 21 oct. 18). Astfel, pentru a caracteriza perioada care a urmat imediat după Marele Război, disponibilitatea datelor statistice variază, de la o țară la alta. În cazul României vor fi folosite date începând cu 1925 iar pentru alte țări au fost luați în considerare anii 1921, 1922, 1923, 1924 sau 1925.

Pe baza datelor din *Buletinul Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926*, editat de Institutul de Statistică Generală a Statului din Ministerul Industriei și Comerțului, în anii 20 din secolul trecut, România era, la nivel european, pe locul nouă din punct de vedere al teritoriului și pe locul 7 din punct de vedere al numărului de locuitori. Mai mult, România avea o densitate de aproximativ 59 de locuitori pe km², aproape jumătate din densitatea Germaniei sau Italiei (tabelul 14.1).

Tabelul 14.1 Suprafața și numărul de locuitori în România și alte state Europene după Primul Război Mondial

Țara	Suprafața (km ²)	Numărul locuitorilor (mii pers)	Anul la care se referă datele
România	296142	17500,0	1925
Bulgaria	103146	5008,0	1924
Polonia	386479	27178,7	1921
Ungaria	92806	8158,6	1923
Franța	544047	39310,0	1922
Italia	309984	39657,0	1923
Germania	472033	62036,0	1922

Sursa: *Buletinul Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926*, Institutul de Statistică Generală a Statului din Ministerul Industriei și Comerțului, p. 55.

La începutul secolului al douăzecilea, mai exact până la debutul Primului Război Mondial, Europa Centrală și de Est reprezenta una dintre cele mai importante regiuni producătoare de grâu din lume, România având o cotă de 8% din totalul exporturilor de grâu la nivel mondial (Berend, 1998 p.15). Aceasta arată că România a avut un potențial natural ridicat care a stimulat dezvoltarea agriculturii mai ales în ceea ce privește cultivarea cerealelor. În tabelul 14.2, este prezentată destinația terenurilor în România și din alte țări după Primul Război Mondial. Conform Buletinului Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926, România ocupa în raport cu suprafața arabilă locul al 6-lea la nivel european, aceasta reprezentând 41,6% din suprafața totală a țării. Dintre țările europene numai Ungaria (58,8%), Italia (42,9%), Germania (42,8%), Franța (42,2%) și Cehoslovacia (42,1%) aveau o pondere mai mare a terenurilor arabile în suprafața totală.

Tabelul 14.2 Destinația terenurilor (hectare)

Țara	Teren arabil	Fânețe și pășune	Culturi arborescente	Păduri	Teren necultivat
România	12269362	4318957	545248	7241700	5113933
Bulgaria	3268088	327118	63448	6656000	
Polonia	18307800	6366600	9062100		3924800
Ungaria	5471401	1679585	320866	1099926	720232
Franța	22973220	10931220	2439565	10346686	7986170
Italia	13310400	6798500	1491700	5583200	3562600
Germania	20225491	7925701	18860000		

Sursa: *Buletinul Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926*, Institutul de Statistică Generală a Statului din Ministerul Industriei și Comerțului, p. 56; *România – 1925; Celelalte țări – 1922,1923,1924* (conform sursei citate în cadrul lucrării – *Anuarul Internațional de Statistică Agricolă al Inst. Internat. de agricultură din Roma*).

La începutul secolului al douăzecilea, agricultura reprezenta ramura de bază a economiei românești atât în raport cu populația ocupată în această ramură, dar și prin ponderea producției agricole la realizarea rezultatelor economice. La recensământul populației din 1930 s-a înregistrat că 79,9% din populația totală a României trăia în mediul rural iar o proporție de 78,2% a populației active care lucra în agricultură, în timp ce alte țări înregistrau următoarele valori: Bulgaria – 80,0%, Ungaria – 50,8%, Franța – 35,7%, Italia – 47,3% și Germania – 28,9% (conform Ion Vasiliu în volumul

Aspecte ale economiei românești, 1939 p. 84). Aceste date ne arată că România alături de Bulgaria sunt țări în care populația din mediul rural era una majoritară. În contrast cu acestea, țări din vestul continentului, precum Franța și Germania, aveau o pondere relativ scăzută a populației care trăia în mediul rural.

Tabelul 14.3 prezintă suprafața cultivată cu principalele cereale precum și ponderea suprafețelor cultivate în funcție de destinație în totalul suprafeței cultivate. Astfel, se poate observa că în România, aproximativ 35% din suprafața agricolă cultivată cu cereale este destinată porumbului, în timp ce numai 2,8% este destinată secarei. Conform Buletinului Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926, în ceea ce privește strategia de utilizare a terenului agricol, România ar trebui să își mărească suprafețele cultivate cu grâu, aceasta fiind în primul rând o plantă mai rentabilă și oferind un avantaj competitiv în raport cu alte state europene.

Tabelul 14.3 Suprafața cultivată în anul 1926

	Grâu		Secară		Orz		Ovăz		Porumb	
	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%
România	2690	28.1	270	2.8	1878	19.6	1345	14.0	3405	35.5
Bulgaria	932	46.0	172	8.5	220	10.9	150	7.4	552	27.2
Polonia	1017	10.8	4644	49.1	1199	12.7	2515	26.6	76	0.8
Ungaria	1333	35.7	653	17.5	455	12.2	325	8.7	972	26.0
Franța	5533	50.9	897	8.2	681	6.3	3423	31.5	342	3.1
Italia	4676	66.2	127	1.8	230	3.3	495	7.0	1534	21.7
Germania	1478	14.1	4366	41.6	1302	12.4	3345	31.9	-	-

Sursa: Buletinul Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926, Institutul de Statistică Generală a Statului din Ministerul Industriei și Comerțului, p. 57.

Pe parcursul Primului Război Mondial producția agricolă a reprezentat unul dintre elementele esențiale pentru câștigarea Războiului, nevoia de forță de muncă aducând cu sine reforme sociale precum oportunități egale pentru femei și bărbați și progres tehnologic, printre care introducerea tractoarelor în producție (National Farmers' Union, 2014). În România, după război, agricultura s-a bazat pe munca femeilor (a se vedea de exemplu, <https://www.loc.gov/item/2017670738/> accesat la 22 oct. 2018) însă nu au fost introduse mijloace tehnice necesare unui randament mare la hectar (Buletinul Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926). Astfel, România înregistrează randamentul cel mai mic comparativ cu toate țările luate în considerare (tabelul 14.5), deși producția în valoare absolută este una dintre cele mai mari (tabelul 14.4). Mai mult, se poate observa că randamentul în cazul României este la aproximativ jumătate din randamentul Germaniei pentru culturile de grâu, secară, orz și ovăz.

Tabelul 14.4 Producția de cereale (mii chintale metrice)

Țara	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb
România	27488	2377	13524	10203	40761
Bulgaria	9858	1743	2400	1334	6824
Polonia	13536	59624	16555	35224	973
Ungaria	18427	7944	5938	3986	12509
Franța	88034	9276	9802	48908	3219
Italia	61191	1647	2286	5781	22659
Germania	28971	66815	23611	61070	-

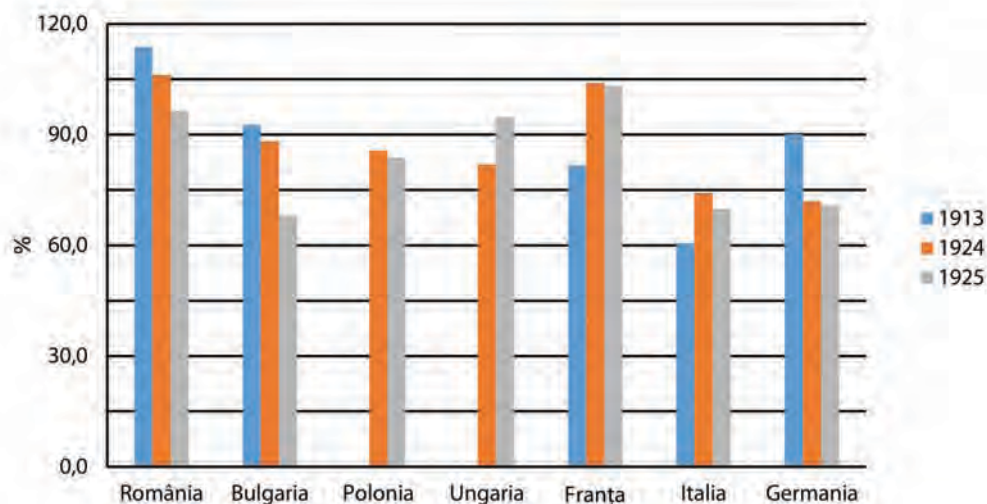
Sursa: Buletinul Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926, Institutul de Statistică Generală a Statului din Ministerul Industriei și Comerțului, p. 59.

Tabelul 14.5 Randamentul României comparativ cu randamentul altor țări pe culturi agricole (%)

Țara	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb
Bulgaria	96.6	86.9	66.0	85.3	96.8
Polonia	76.8	68.6	52.2	54.2	93.5
Ungaria	73.9	72.4	55.2	61.9	93.0
Franța	64.2	85.1	50.0	53.1	127.2
Italia	78.1	67.9	72.5	65.0	81.0
Germania	52.1	57.5	39.7	41.6	-

Sursa: calcule proprii pe baza tabelelor 14.3 și 14.4.

Comerțul exterior este un element important pentru evaluarea nivelului de dezvoltare a unei țări. În evaluarea acestui sector de activitate vom lua în considerare nu numai valoarea importului și exportului și implicit excedentul sau deficitul acestuia, dar și alte aspecte referitoare la acesta. De exemplu, pentru anii dintre cele două războaie mondiale sunt statistici referitoare nu numai la valoarea importului și exportului unei țări, dar și cu privire la cantitatea mărfurilor ce au făcut obiectul tranzacțiilor internaționale de mărfuri. La nivel european în anii 1924 și 1925 numai 4 țări (Cehoslovacia, Franța, Iugoslavia și Finlanda) au înregistrat excedent comercial (conform Buletinului Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926). Referitor la România, este de precizat faptul că în anul 1924 s-a înregistrat un excedent comercial iar în anul 1925 deficitul comercial este mult mai mic în raport cu al altor țări europene (figura 14.1). Cu privire la mărfurile exportate de România, Nicolae Xenopol afirma: *“Exportăm mărfuri grele, voluminoase, care au valoare mică într-un volum mare, în timp ce străinătatea ne trimite mărfuri scumpe și care au un volum mic. Un vagon de grâu de 10000 de kilograme e necesar pentru a plăti un ceas care cântărește 100 de grame; pălăria unei femei elegante, care poartă marca unei mari firme de pe rue de la Paix, reprezintă munca de un an a unei familii de țărani; un automobil de lux este echivalentul venitului obținut de pe un teren de 300 de hectare.”* (Nicolae Xenopol – Bogația României, Editura ASE, 2013, București (traducere a lucrării La Richesse de la Roumanie, 1916), pag. 38).

Figura 14.1 Raportul dintre export și import în România și alte state europene în 1913, 1924, 1925

Sursa datelor: Buletinul Statistic al României Nr. 3 Iulie-Septembrie 1926, Institutul de Statistică Generală a Statului din Ministerul Industriei și Comerțului, p. 67.

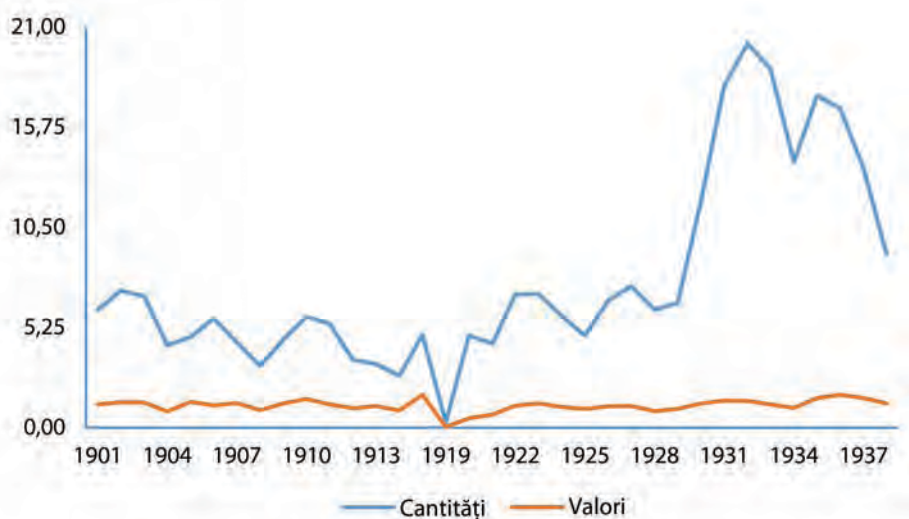
În perioada 1901-1938, numai în 9 ani România a înregistrat un deficit al balanței comerciale: 1904, 1908, 1914, 1919, 1920, 1921, 1925, 1928, 1929. În toți ceilalți ani, exportul României a devansat importul. Totuși, următoarele aspecte sunt deosebit de interesante în evaluarea comerțului exterior al României ținând seama de datele disponibile:

- Greutatea mărfurilor exportate este cu mult mai mare decât a celor importate, în timp ce raportul dintre valoarea mărfurilor exportate și a celor importate se situează în jurul valorii 1. În perioada 1901 – 1929 valoarea maximă a raportului între cantitatea de mărfă exportată și importată a fost 7,4, în 1927. Începând cu anul 1929 valoarea raportului a crescut continuu în următorii trei ani. Astfel, dacă în 1929 valoarea acestui raport a fost de 6,5, aceasta a crescut la 20,1 în 1932. Până în 1936 valoarea raportului s-a menținut la un nivel ridicat, aceasta scăzând într-o mică măsură în următorii doi ani (figura 14.2);

- Valoarea unei tone exportate este mult mai mică decât valoarea unei tone importate. Astfel, acest raport atinge valoarea maximă 0,35 în anul 1915, ceea ce înseamnă că o tonă exportată este de aproximativ 3 ori mai ieftină decât o tonă importată (figura 14.3). În anul 1919 se observă o scădere a raportului dintre cantitățile exportate și cele importate la valoarea de 0,26, fiind mult mai mică decât cea din anul 1915, egală cu 4,86 respectiv cea din 1920 egală cu 4,82. Explicația poate fi dată de faptul că a scăzut exportul de cereale din cauza unor măsuri protecționiste luate de guvernul României din acea perioadă. Astfel, Petre Constantinescu afirmă că „în realitate s-a urmat o politică de sugrumare a exportului de cereale, aproape singurul posibil, prin taxe vamale pe export. Cu atât mai surprinzătoare sunt aceste taxe, cu cât introducerea lor nu este făcută cu scop fiscal (...) ci are rostul să comprime exportul și să protejeze consumatorul intern prin comprimarea prețurilor.” (Petre Constantinescu în volumul Aspecte ale economiei românești, 1939 p. 227).

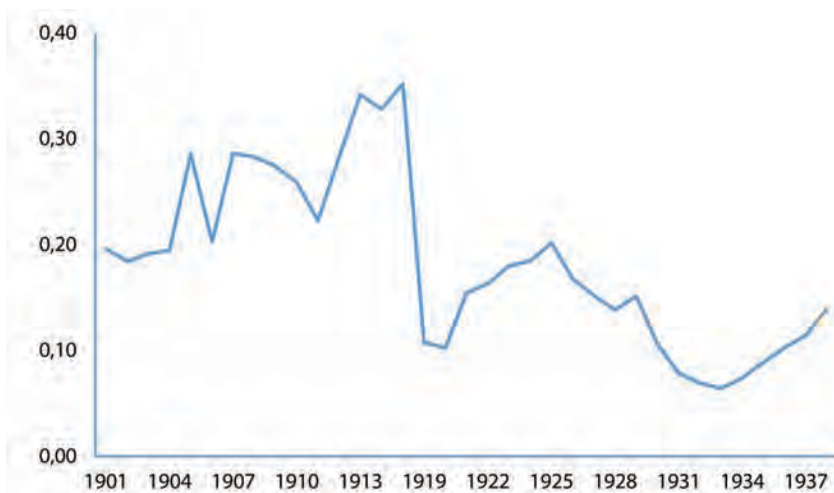
- Cea mai mare parte a importurilor României era reprezentată de produsele fabricate și semifabricate (conform datelor prezentate în *Aspecte ale economiei românești, 1939 p.258*, tabelul 14). Astfel, în perioada 1929-1936 ponderea importurilor produselor fabricate în totalul importurilor a fost cuprinsă între 44,6% (1936) și 61% (1929); ponderea semifabricatelor în total produse importate a fost cuprinsă între 26,1% (1929) și 43,1% (1933); materiile prime au deținut o pondere redusă în importul României, acestea modificându-se de la 11,3% (1930) la 19,2% (1936) – cea mai mare parte fiind alocată consumului și nu producției (de exemplu în anul 1936, 12% din import era reprezentat de materii prime pentru consum și 7,2% materii prime pentru producție).

Figura 14.2 Raportul dintre cantitatea exportată și importată respectiv valoarea mărfurilor exportate și importate în perioada 1901-1937

Sursa: calcule proprii pe baza datelor din *Aspecte ale economiei românești, 1939 p. 254*.

Figura 14.3 Raportul dintre valoarea unei tone exportate și valoarea unei tone importate în perioada 1901-1937

Sursa: calcule proprii pe baza datelor din *Aspecte ale economiei românești*, 1939 p. 254.

În perioada dintre cele două războaie mondiale ponderea cea mai mare în comerțul exterior al României a fost deținută de țări din Europa. În continuare, este prezentată situația comerțului exterior al României în funcție de principalele țări partenere la nivelul anului 1937, atât pentru importul, cât și pentru exportul de mărfuri (conform datelor din *Aspecte ale economiei românești*, 1939 p.259). Astfel, în ceea ce privește importul de produse, țările cu o pondere de peste 5% în importul total al României au fost: Germania – 28,86%, Cehoslovacia – 16,10 %, Anglia – 9,40%, Austria – 8,49% și Franța – 6,13%. În ceea ce privește exportul, țările cu o pondere de peste 5% în exportul total al României au fost: Germania – 19,18%, Anglia – 8,82%, Cehoslovacia – 8,20%, Austria – 6,77%, Italia – 6,56%, Grecia – 5,86%, Franța – 5,74%. Dintre țările mai sus menționate, cele cu care România a avut balanță comercială pozitivă sunt Anglia, Austria, Germania, Grecia, Franța și Italia.

Tabelul 14.6 Valoarea tonei la import și export pentru perioada 1925-1938 (lei)

	Valoarea unei tone importate	Valoarea unei tone exportate
1925	32.314	6.245
1926	37.196	6.262
1927	33.763	5.131
1928	33.208	4.592
1929	27.111	4.009
1930	29.132	3.096
1931	28.093	2.209
1932	26.693	1.846
1933	25.143	1.614
1934	20.773	1.542
1935	20.339	1.545
1936	20.034	2.057
1937	28.594	3.276
1938	20.803	2.902

Sursa de date: *Aspecte ale economiei românești*, Consiliul Superior Economic, 1939 p. 254.

Figura 14.4 Raportul dintre valoarea unei tone importate și valoarea unei tone exportate în perioada 1925-1938

Sursa datelor: *Aspecte ale economiei românești, Consiliul Superior Economic, 1939 p. 259.*

Pentru a avea o imagine clară asupra eficienței comerțului exterior, în tabelul de mai jos sunt prezentate cantitățile de mărfuri importate și exportate în medie dintr-o lună din anul 1927 exprimate în mii tone. Astfel, se poate observa că raportul dintre cantitatea de mărfuri exportate și importate a fost de 6,7 în cazul României, mult mai mare decât în cazul celorlalte state europene.

Tabelul 14.7 Cantități medii lunare de mărfuri importate și exportate în anul 1927 (mii tone)

Țara	Import	Export	Raportul dintre export și import	Anul la care se referă
România	76	509	6.7	1926
Bulgaria	26	39	1.5	1927
Polonia	409	1696	4.1	1927
Ungaria	535	168	0.3	1927
Franța	4113	3171	0.8	1927
Italia	2154	364	0.2	1927
Germania	5674	3915	0.7	1927

Sursa: *Anuarul pentru toți aprilie 1928-1929, București Tipografia Cultura poporului, p. 730.*

14.2 Criza românească 1928-1939

În anul 1928, SUA și alte țări ale lumii au semnat la Paris pactul Kellogg-Briand, care avea drept scop renunțarea la conflictul militar ca instrument de politică națională (<https://www.uni-marburg.de/icwc/dateien/briandkellogg pact.pdf> accesat 22 oct 2018). Așa cum arată Bouchard (1929), țările semnatare nu au făcut demersuri consistente pentru punerea în aplicare a acestui tratat. Pe fondul unei lipse ferme de angajament către pace din partea decidenților politici precum și a crizei din SUA care a afectat grav comerțul european, la nivelul țărilor europene s-a declanșat o criză economică și politică care în cele din urmă a condus la declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial (Klapisz, 2014).

În România, Marea Criză din 1929 a avut o serie de trăsături comune cu alte state europene. Tabelul 14.8 ilustrează contextul politic din România comparativ cu alte state europene în timp ce tablele 14.9-14.11 ilustrează contextul economic la nivelul perioadei 1928 - 1939.

Cu privire la contextul politic, Britannica (2018) arată că alegerile din 1928 "au fost cele mai libere din întreaga istorie a României până în anul 1990" (Britannica, 2018, Greater Romania – From Democracy to Dictatorship). Conform aceleiași surse, ascensiunea la tron a lui Carol al II-lea și criza economică (marcată de un șomaj masiv) a condus la mărirea grupării de extremă dreaptă, Garda de Fier. Tabelul 14.8 arată o creștere a ponderii numărului de voturi în favoarea unui partid de extremă dreaptă în totalul numărului de voturi. Se poate observa că în cazul României aceasta a crescut de la 1,2% în anul 1928 la 22,8% în anul 1937.

Tabelul 14.8 Ponderea în numărul de voturi a celor în favoarea unui partid de extremă dreaptă înainte și după debutul Marii Crize în Europa

	Rezultatele alegerilor dinaintea Marii Crize		Rezultatele alegerilor după Marea Criză	
	Ponderea în numărul de voturi a celor în favoarea unui partid de extremă dreaptă	An	Ponderea în numărul de voturi a celor în favoarea unui partid de extremă dreaptă	An
România	1,2%	1928	25,1%	1937
Ungaria	3,8%	1926	22,8%	1939
Germania	2,6%	1928	43,2%	1932

Sursa: Klapsis, A. (2014). *Economic crisis and political extremism in Europe: from the 1930s to the present. European View*, 13(2), 189-198, tabelul 1.

În continuare sunt prezentate câteva date statistice relevante pentru agricultură, dinamica prețurilor și comerțul exterior. Acestea vor fi utile pentru caracterizarea crizei economice pe care a parcurs-o România între cele două războaie mondiale. Sectorul agricol a fost unul dintre cele mai afectate sectoare din România în perioada Marii Crize datorită scăderii prețurilor mărfurilor exportate în special grâu, petrol și lemn dar și datorită ponderii foarte mari a persoanelor din mediul rural – aproximativ 80% din totalul populației – a căror activitate principală era agricultura (Blejan et al. 2009). Tabelul 14.9 prezintă indicii de valori ai producției agricole în perioada 1930-1934. Comparativ cu țările analizate, în cazul României se observă cea mai mare scădere la nivelul anului 1933.

Tabelul 14.9 Indicii de valori ai producției agricole (valoarea în moneda națională în 1929=100)

Țara	Natura datelor de bază	1930	1931	1932	1933	1934
România	-	53	43	43	40	-
Polonia	Venitul agricol net	-	59	41	-	-
Ungaria	-	72	63	61	45	63
Franța	-	84	77	69	-	-
Germania	Venitul agricol net	87	74	66	73	-

Sursa: Scărlătescu, V. (1937) *Problema prețurilor în volumul: Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale, Comunicări făcute la Asociația Generală a Economisților din România, Tip. Bucovina, I. E. Toroușiu, București 1937, p. 83.*

În continuare, tabelul 14.10 prezintă indicii prețurilor agricole în perioada 1932-1936 având ca bază anul 1929. Din datele prezentate, reiese că, în România, ca de altfel în toate țările europene, prețurile produselor agricole au scăzut dramatic la începutul anilor treizeci din secolul trecut. Totuși, trebuie observat că această scădere a fost mult mai accentuată în cazul Poloniei și Italiei și mai mică în cazul Germaniei. Astfel, după cum se poate observa și în tabelul 14.10, în anul 1935, acest indicator a atins valoarea minimă în Polonia. În cazul României, conform Scărlătescu (1937), în vederea protejării micilor agricultori împotriva acțiunilor speculative, prețul minim pentru vagonul de grâu pe piața internă a fost de 34 000 lei. Conform aceleiași surse, investițiile în mijloace fixe în sectorul agricol au scăzut foarte mult comparativ cu anul 1929.

Tabelul 14.10 Indicii prețurilor agricole în perioada 1932-1936 (baza 1929=100)

Țara	1932		1933		1934		1935		1936
	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI	XII	VI
România			67	55	66	60	62	68	-
Polonia	70	53	60	53	50	48	46	47	50
Italia	68	63	53	57	58	62	71	-	-
Germania	71	65	65	72	72	77	78	81	81

Sursa: Scărlătescu, V. (1937) *Problema Prețurilor în volumul: Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale, Comunicări făcute la Asociația Generală a Economisților din România, Tip. Bucovina, I. E. Toroușiu, București 1937, p. 92.*

Indicii principalelor produse importate și exportate de România au înregistrat o scădere semnificativă față de anul 1929 (tabelul 14.11). Mai mult, conform Scărlătescu (1937) exista un decalaj major între prețurile produselor importate și a celor exportate, România exportând materii prime sub formă de produse agricole și importând produse manufacturate. Explicația scăderii majore a prețurilor produselor agricole este dată de Ing. P.N. Panaitescu, acesta punctând că există două cauze ale acestei scăderi: „mașinismul agricol din America care dă un grâu cu un preț de producție de 3 ori mai efitin, decât prețul grâului european, în care lucrul cu mâna ocupă un loc prea mare și măsurile protecționiste luate de Statele industriale europene cum e Franța, Germania etc. (80 franci și 45 R. M. pe chintalul de grâu importat) cu scopul ca să protejeze pe agricultorii lor. Acest protecționist era îndreptat contra concurenței grâului american, mult mai efitin.” (Ing. P.N. Panaitescu, Problema Prețurilor în volumul: *Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale, Comunicări făcute la Asociația Generală a Economisților din România, Tip. Bucovina, I. E. Torouțiu, București 1937, p. 109*)

Tabelul 14.11 Indicii prețurilor de gros pentru principalele articole de export și import în România (%)

An	Export	Import
1929	100	100
1930	75	87
1931	50	69
1932	44	57
1933	42	62
1934	41	60
1935	41	60

Sursa: Scărlătescu, V. (1937) *Problema Prețurilor în volumul: Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale, Comunicări făcute la Asociația Generală a Economisților din România, Tip. Bucovina, I. E. Torouțiu, București 1937, p. 101.*

Reitalizarea economică la nivelul statelor europene a avut loc pe fondul pregătirilor pentru un nou război, având în vedere “cursa înarmărilor și toată acțiunea desfășurată de guvernele Statelor Europene în vederea unui război, care a exercitat o influență considerabilă asupra vieții economice. Industrii noi au fost create, stocurile de materii prime au scăzut, capitaluri au început să se mobilizeze, pregătirile de război au rupt cercul vicios al dezechilibrului dintre producție și consum”. (Col. Dr. Costin Al. Dobre în volumul: *Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale, Comunicări făcute la Asociația Generală a Economisților din România, Tip. Bucovina, I. E. Torouțiu, București 1937, p. 336*). Cu toate acestea, România nu a depus eforturi sistematice pentru înarmare și înzestrare cu tehnică militară, fiind „un stat care cheltuiește 227 miliarde lei pentru personal și nu cheltuiește pentru înzestrarea armatei lui (...) n’a vrut să se înarmeze” (Col. Dr. Costin Al. Dobre în volumul: *Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale, Comunicări făcute la Asociația Generală a Economisților din România, Tip. Bucovina, I. E. Torouțiu, București 1937, p. 362*).

14.3 1938: România în context internațional la debutul celui de-al Doilea Război Mondial

Conform Britannica, în perioada interbelică, populația României a continuat să crească înregistrându-se o rată a natalității mai mare decât cea a mortalității și a urbanizării (<https://www.britannica.com/place/Romania/Greater-Romania> accesat la 25 oct. 2018). Așa cum reiese din tabelul 14.12, comparativ cu țările analizate, România avea una dintre cele mai mici densități ale populației la nivelul anului 1938.

Tabelul 14.12 Suprafața, numărul de locuitori și densitatea la 31.12.1938

Țara	Suprafața (mii km ²)	Numărul locuitorilor (mii locuitori)	Densitatea (loc/km ²)
România	295	19852	67.3
Bulgaria	103	6273	60.9
Polonia	389	35090	90.2
Ungaria (Teritoriul în urma Tratatului de la Trianon)	93.1	9078	97.5
Franța	551	41980	76.2
Italia	310	43430	140.1
Germania (zona frontierelor din august 1939)	586	79200	135.2

Sursa: *League of Nations Yearbook 1938-1939, Tabelul 2, disponibil la <http://digital.library.northwestern.edu/league/le0277ae.pdf> (accesat la 17 oct 2018).*

La finele anilor treizeci din secolul trecut, agricultura a continuat să fie ramura economică cea mai importantă în România. Tabelul 14.13 prezintă situația României comparativ cu a altor țări în ceea ce privește cultura de grâu și porumb la nivelul anului 1938. După cum se poate observa, România are cea mai mare suprafață cultivată cu porumb precum și cea mai mare producție, însă este una dintre țările cu cel mai mic randament la această cultură. În ceea ce privește cultura de grâu, se poate observa că suprafața cultivată a României este de 1.8 ori mai mare decât cea a Germaniei însă randamentul este la aproximativ jumătate. Această situație se explică prin diferențele de politică agrară dintre cele două țări. Clifford R. Lovin (1969) citat în Spoerer și Streb (2006) arată că politica agrară a Germaniei din anii 30 bazată pe creșterea productivității a condus la autonomie din punct de vedere alimentar. Pe de altă parte, în România, agricultura era una de subsistență iar loturile de pământ erau foarte fărâmițate: "din totalul exploatațiunilor de la noi care sunt în număr de 3280000 găsim sub 5 ha un număr de 2460000 exploatații sau un procent de 75%" (Prof. Dr. N. Cornățeanu în volumul: *Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale, Comunicări făcute la Asociația Generală a Economiștilor din România, Tip. Bucovina, I. E. Torouțiu, București 1937, p. 55*).

Comparația prezentată mai sus, care ne arată o situație precară a producției agricole în România poate fi susținută și de alte studii. Astfel, I. Vasiliu, în volumul *Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale*, prezintă câteva cauze ale acestei situații: fărâmițarea excesivă a suprafețelor agricole, lipsa irigațiilor, mecanizarea precară și lipsa unei producții zootehnice sustenabile. Astfel, exploatațiile mai mici de 10 ha au ponderea cea mai mare, reprezentând 92 % din numărul total de exploatații, ceea ce înseamnă 60% din suprafața arabilă a României. Mai mult, exploatațiile de dimensiuni medii în România, având suprafețele între 10 și 100 de ha dețin numai 24,3% din suprafața arabilă, în timp ce în Germania dețin 43,8%, Italia – 32,4% și Franța – 61,8%. Înainte de Primul Război Mondial, conform lui Nicolae Xenopol, 95,4% din numărul total de proprietăți agricole care aveau mai puțin de 10 ha dețineau 40,3% din suprafața arabilă a țării. Mai mult, marile proprietăți cu mai mult de 100 de ha care reprezentau în jur de 0,65% din numărul total de proprietăți dețineau 48,7% din suprafața arabilă a României.

Tabelul 14.13 Producția, suprafața cultivate și randamentul la grâu și pomb în 1938

	Țara	Suprafața (mii ha)	Producția (mii qintale)	Randament (qintale la hectar)
Grâu	România	3818	48214	12.6
	Bulgaria	1395	21487	15.4
	Polonia	1754	21719	12.4
	Ungaria	1619	26883	16.6
	Franța	5050	98010	19.4
	Italia	5031	81838	16.3
Porumb	Germania	2038	55781	27.4
	România	4997	51173	10.2
	Bulgaria	700	5323	7.6
	Polonia	88	1262	14.3
	Ungaria	1185	26780	22.6
	Franța	340	5786	17.0
	Italia	1507	29397	19.5
Germania	66	1794	27.2	

Sursa: *League of Nations Yearbook 1938-1939, tabelele 23 și 29* <http://digital.library.northwestern.edu/league/le0277ag.pdf> (accesat la 17 oct 2018).

Dacă se analizează indicele producției industriale pentru perioada 1929-1938 se poate constata că România a înregistrat o creștere considerabilă comparativ cu celelalte state ce au fost incluse în acest studiu. Creșterea semnificativă a industriei în România s-a înregistrat până în anul 1934. Mai mult, în anul 1935 s-a înregistrat o scădere a producției industriale de 1,6% față de anul anterior, situație întâlnită numai în cazul Franței. Mai mult, în Germania producția industrială a crescut cu 17,8% în 1935 față de 1934, creștere anuală de peste 7% ce a fost înregistrată în următorii doi ani.

De menționat este faptul că industria petrolului a avut un rol foarte important în ratele de creștere a industriei. Germania deținea un rol important în industria petrolului, această ramură fiind indispensabilă continuării eforturilor de pregătire a războiului. Astfel, Gâdea (2014) arată că, în urma tratatului de București din 7 mai 1918, Germania a obținut monopolul asupra exploatărilor de petrol din România pentru 90 de ani, iar în condițiile în care 37% din necesarul de petrol al Germaniei provenea din România, unul dintre interesele majore ale lui Hitler în campania contra Rusiei era securizarea orașului Ploiești.

Tabelul 14.14 Indicele producției industriale

Tara	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
România	100	97,0	105,0	82,0	101,0	126,0	124,0	132,0	137,0	133,0
Bulgaria							100	148,5	142,7	155,0
Polonia	100	88,0	76,7	62,5	68,7	77,3	83,3	92,5	108,6	118,0
Ungaria	100	94,6	87,4	81,9	88,2	99,2	106,8	118,4	129,5	126,5
Franța	100	99,6	86,4	72,2	80,7	75,2	73,1	78,3	81,9	76,1
Italia	100	91,9	77,6	66,9	73,7	80,0	93,8	87,5	99,6	98,5
Germania	100	85,9	67,6	53,3	60,7	79,8	94,0	106,3	117,2	126,2

Sursa: League of Nations Yearbook 1938-1939, table 93, <http://digital.library.northwestern.edu/league/le0277ah.pdf> (accesat la 17 oct 2018).

Tabelul 14.15 prezintă importurile și exporturile țărilor analizate la nivelul anului 1938. Se poate observa că România, a înregistrat un excedent comercial, în timp ce țările dezvoltate, precum Franța, deficit comercial. De menționat este faptul că, relațiile comerciale ale României erau bazate în special pe acordurile cu Germania de comerț cu cereale, petrol și alte materii prime, care la 10 Decembrie 1938 *“era responsabilă de 50% din comerțul exterior al României”* (Hehn, 2002 p.230). Pe de altă parte, relațiile comerciale ale Franței se bazează pe exportul de produse manufacturate de tradiție precum textilele care au avut un rol cheie în comerțul exterior al acestei țări încă din sec. XIX (Becuwe și Blancheton, 2016).

Tabelul 14.15 Import, Export în moneda națională (milioane unități monetare) în 1938

Țara și moneda	Import	Export	Balanță comercială (Export-Import)
România (leu)	18693	21524	2831
Bulgaria (lev)	4934	5578	644
Polonia (zlot)	1299,8	1184,7	-115.1
Ungaria (pengö)	410,6	522,4	111.8
Franța (franc)	46064	30590	-15474
Italia (lira)	11124	10379	-745
Germania (RM)	5443	5249	-194

Sursa: League of Nations Yearbook 1938-1939, tabelul 98, <http://digital.library.northwestern.edu/league/le0277ai.pdf> (accesat la 17 oct 2018).

14.4 1950 România într-o lume divizată

Pe 8 mai 1945, Germania semnează actul de predare necondiționată la Reims (accesat la 28.10.2018). Astfel, conflictul armat al celui de-Al doilea Război Mondial ia sfârșit pentru Europa, urmând o serie de conferințe ce aveau drept scop conturarea unei noi paradigme geopolitice. Rolul României pe parcursul războiului a fost unul unic. Deși inițial România a aderat la Pactul Tripartit intrând în război de partea Germaniei, *“începând cu 24 august 1944, ora 4:00, România a încetat deplin operațiunile militare împotriva URSS în toate teatrele de război, s-a sustras războiului împotriva Națiunilor Unite, a rupt relațiile cu Germania și sateliții ei și a intrat în război alături de Puterile Aliate împotriva Germaniei și Ungariei cu scopul de a reinstaura independența și suveranitatea României, pentru care pune la dispoziție nu mai puțin de 12 divizii de infanterie”* (Armistițiul cu România, semnat între Guvernele SUA, Uniunea Sovietică și Marea Britanie pe de-o parte și Guvernul României pe de alta, 12 Sept 1944, art. 1, <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000003-0901.pdf> accesat 28 oct. 18).

Pe baza acestor fapte, Gheorghe Tătărescu a argumentat poziția României vis-a-vis de pretențiile teritoriale ridicate de Ungaria la Conferința de Pace de la Paris din 1946: "o simplă privire asupra suprafețelor fizice a României, executată în relief și pe care sunt marcate regiunile pretinse de Ungaria (...) este destul pentru a realiza dificultățile tehnice și geografice insurmontabile în calea construirii unei noi căi ferate mai departe spre est. Pentru frontierele sale și pentru independența sa, România, în ultima fază a Războiului, a dezlănțuit asupra Germaniei și Ungariei toate forțele sale vii. Pentru acest război de eliberare globală, națiunea Română și-a mobilizat toate rezervele, oameni și ultimele resurse materiale. 14 divizii complet echipate de români au participat în lupta care a permis lumii să clatine jugul Nazist și Transilvaniei să scape de jugul Horthyst. 120 000 de morți și răniți au căzut pe dealurile Transilvaniei și în valea Tatrei. Si chiar sub zidurile Aradului, Oradei și Satu-Mare, asupra cărora Ungaria pretinde suveranitatea, soldații noștri au luptat până la moarte și trupele noastre de elită au fost decimate. Să acceptăm pretențiile Ungariei ar fi o înfrângere a moralității internaționale și o eroare fatală a istoriei" (G. Tătărescu în cadrul Conferinței de Pace de la Paris 1946, <http://www.roconsulboston.com/Pages/InfoPages/Commentary/ParisPeaceCnf.html> accesat 28 oct 2018). Astfel, prin Tratatul de la Paris cu România, frontierele țării se stabileau după cum urmează: frontiera dintre România și Ungaria – cea existentă la anul 1938; frontierele cu celelalte state rămân cele existente la 1 ian 1941 (Treaty of Peace with Romania : February 10, 1947, art. 1 și 2 http://avalon.law.yale.edu/20th_century/usmu011.asp accesat 28 oct 2018). În aceeași timp, România trebuia să plătească compensații în valoare de \$ 300,000,000 către Uniunea Sovietică pe parcursul a 8 ani începând cu 12 Septembrie 1944 în natură – „produse petroliere, cereale, lemn, ambarcațiuni maritime și fluviale, diverse utilaje și alte mărfuri” (Treaty of Peace with Romania: February 10, 1947, art. 22 http://avalon.law.yale.edu/20th_century/usmu011.asp accesat 28 oct 2018).

În continuare, vor fi prezentate câteva aspecte ale societății românești în perioada 1950-1960. În concordanță cu obiectivele lucrării, analiza se baza în special pe date statistice oficiale. De asemenea, vor fi avute în vedere și o serie de studii ale unor organisme internaționale, documente oficiale sau studii ale unor personalități marcante.

Tabelul 14.16 prezintă suprafața, numărul de locuitori și densitatea României la nivelul 1950. După cum se poate observa, România are o densitate de doar 68 de locuitori pe km², aproximativ o treime din densitatea Germaniei (țara cu cea mai mare densitate). În vederea evaluării situației economice a unei țări este important, pe lângă raportul dintre numărul de locuitori și suprafață, și structura populației. Așa cum arată Bachman (1989) într-un studiu asupra României parte a *Country Studies/Area Handbook Series sponsored by the U.S. Department of the Army between 1986 and 1998*, numai 23,4% din populație trăia în orașe iar ponderea persoanelor care lucrau în sectorul industrial în totalul populației active era de numai 19%.

Tabelul 14.16 Suprafața, numărul de locuitori și densitatea în 1950

Țara	Suprafața (km ²)	Numărul locuitorilor (mii)	Densitatea (loc pe km ²)
România	237384	16094	68
Bulgaria	110842	7235	65
Polonia	311730	24977	80
Ungaria	93011	9313	100
Franța	550986	41934	76
Italia	301031	46272	154
Germania*)	353436	69000	195

*) Teritoriul total Germania Dem.Rep. și Germania Fed.Rep.

Sursa datelor: United Nations Demographic yearbook 1951, tabelul 1 <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/products/dyb/dysets/1951%20DYB.pdf>.

În ceea ce privește dezvoltarea industriei alimentare în general și a sectorului agricol în special, este de menționat faptul că după terminarea războiului, în multe țări europene exista o lipsă acută de alimente (Comisia Europeană, 2012). În acest sens, prin Tratatul de la Roma din 25 martie 1957, politica agricolă comună a fost definită ca unul dintre pilonii Comunității Economice Europene (art.3). Pe de altă parte, Uniunea Sovietică a creat Consiliul pentru Ajutor Economic Reciproc - CAER (Council for Mutual Economic Assistance - COMECON) în anul 1949 cu scopul de

a sprijini dezvoltarea economică a membrilor săi - Uniunea Sovietică, Cehoslovacia, România, Bulgaria, Polonia și Ungaria, într-o primă fază (<https://www.britannica.com/topic/Comecon> accesat la 28 oct 2018). Agricultură a jucat un rol foarte important în economia CAER (Wilczynski, 1974). Din tabelul 14.17 se poate observa faptul că, la nivelul anilor 1952-1956 producția de grâu a României, Bulgariei, Poloniei și Ungariei este mult sub cea a statelor vestice. În ceea ce privește producția de porumb, se poate observa faptul că România înregistrează cea mai mare valoare comparativ cu celelalte țări din cadrul studiului.

Tabelul 14.17 Producția de cereale 1952-1956

	Țara	Producția (mii tone metrice)
Grâu	România	2904
	Bulgaria	1943
	Polonia	2028
	Ungaria	1904
	Franța	8803
	Italia	8481
	Germania (Dem. Rep.)	1195
	Germania (Fed. Rep.)	3263
Porumb	România	4101
	Bulgaria	991
	Polonia	107
	Ungaria	2277
	Franța	1027
	Italia	3037
	Germania (Fed. Rep.)	20

Sursa: United Nations Statistical Yearbook, 1970, tabelul 36 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/SYB22.pdf>.

Pentru a evalua gradul de dezvoltare al agriculturii din România, în continuare, sunt prezentate randamentele la hectar în ceea ce privește culturile de grâu și porumb din țările analizate la nivelul anului 1961 (tabelul 14.18). Astfel se poate observa că România înregistrează cel mai mic randament atât în ceea ce privește cultura de grâu cât și în ceea ce privește cultura de porumb. La porumb randamentul este de aproape două ori mai mic decât în cazul Italiei, cu aproape 40% mai mic decât în cazul Poloniei și cu 17,4% decât în cazul Ungariei. O situație asemănătoare este întâlnită și în cazul producției de grâu: producția medie la ha este la jumătatea celei obținute în Germania, fiind mai mică cu 32% celei din Polonia și aproape cu 30% celei din Italia și Ungaria.

Tabelul 14.18 Suprafața cultivată, producția și randamentul pentru grâu și porumb în 1961

	1961		
	Suprafața cultivată (ha)	Producția (tone)	Randament (hg/ha)
Porumb			
Bulgaria	634565	1424492	22448
Franța	980600	2480000	25291
Germania	9024	26151	28979
Ungaria	1350688	2736903	20263
Italia	1197001	3936000	32882
Polonia	11900	33000	27731
România	3428400	5739600	16741
Grâu			
Bulgaria	1323010	2039600	15416
Franța	3997300	9573520	23950
Germania	1774628	5076707	28607
Ungaria	1013700	1935700	19095
Italia	4345449	8301200	19103
Polonia	1401000	2792000	19929
România	2969400	3990300	13438

Sursa datelor: <http://www.fao.org/faostat/en/#data> (accesat la 25 oct. 2018).

Pe plan european, anul 1950 marchează începutul unor relații comerciale strânse la nivelul statelor din vestul Europei. Astfel, prin declarația lui Robert Schuman din 9 mai, se lansează ideea creării unei comunități a cărbunelui și oțelului. Pe 3 iunie 1950, Belgia, Franța, Luxemburg, Italia, Olanda și Germania aderă la Declarația Schuman (https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1946-1959/1950_en accesat la 28 oct. 18). De asemenea, la nivelul CAER se crează structuri ce au drept scop specializarea țărilor pe anumite sectoare de activitate precum și proiecte industriale comune (Korbonski, 1964). După cum se poate observa din tabelul 14.19, indicele producției industriale la nivelul anului 1953 înregistrează una dintre cele mai mici valori în cazul României. Așa cum vom vedea în secțiunea următoare a lucrării proiectele industriale la nivelul CAER (tabelul 14.20) vor avea un impact deosebit asupra producției industriale.

Tabelul 14.19 Indicele producției industriale în 1953 (1963=100)

Țara	Indice general	Indice Minerit	Indice produse manufacturate	Indice electricitate și abur
România	33	49	33	26
Bulgaria	29	46	28	22
Polonia	40	66	39	29
Ungaria	53	68	52	47
Franța	56	85	53	48
Italia	42	51	42	50
Germania Dem.Rep.	47	64	46	44
Germania Fed.Rep.	48	87	46	45

Sursa: United Nations Statistical Yearbook, 1970, tabelul 51 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/SYB22.pdf>.

Tabelul 14.20 Cooperarea economică în cadrul CAER în 1963

Țări participante	Scop
Uniunea Sovietică, Germania de Est	Dezvoltarea industriei chimice
Polonia, Germania de Est	Dezvoltarea industriei de cărbune brun
România, Polonia, Germania de Est, Cehoslovacia	Construirea unei fabrici de celuloză în Delta Dunării (pentru utilizarea stufului)
Uniunea Sovietică, Ungaria	Dezvoltarea industriei aluminiului
Bulgaria, România	Construirea unei centrale hidroelectrice pe Dunăre
Cehoslovacia, Ungaria	Construirea unei centrale hidroelectrice pe Dunăre
Polonia, Cehoslovacia	Construirea de camioane grele
Uniunea Sovietică, Polonia	Extinderea industriei de fertilizanți pe bază de potasiu
Cehoslovacia, Polonia	Dezvoltarea mineritului de cupru, sulfuri și cărbune
Uniunea Sovietică, alte state membre CAER	Dezvoltarea industriei de fertilizanți pe bază de fosfați

Sursa: Korbonski A (1964) COMECON International Conciliation CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE, p. 43 <http://aei.pitt.edu/73837/1/DODGE001.pdf>.

Comerțul exterior a fost puternic influențat de crearea celor două blocuri la nivel european. Astfel, Zickel (1989) arată faptul că în 1960, 56% dintre exporturile Uniunii Sovietice și 58% din importuri de realizau cu membrii CAER. După cum se poate observa din tabelul 14.21, la nivelul anului 1958, România, alături de Polonia, Franța și Italia înregistra deficit comercial însă mult mai scăzut comparativ cu acestea din urmă.

Tabelul 14.21 Importuri CIF și Exporturi FOB (Mil. USD) în 1958

Țara	Importuri CIF	Exporturi FOB	Balanța comercială
România	482	468	-14
Bulgaria	367	373	6
Polonia	1 227	1 060	-167
Ungaria	631	684	53
Franța	5920	5 380	-540
Italia	3216	2 577	-639
Germania Dem.Rep.	1 511	1 704	193
Germania Fed.Rep.	7730	9 220	1490

Sursa: United Nations Statistical Yearbook, 1970, tabelul 145 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/SYB22.pdf>

14.5 1970 – La scurt timp după Declarația de Independență a României față de Moscova din 1964

Scopul principal al guvernului României după moartea lui Stalin a fost înlăturarea controlului Sovietic și recâștigarea suveranității depline (Watts, 2013). În acest context, în 1964, Partidul Comunist Român a emis Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale, ce va fi cunoscută sub numele de Declarația de Independență față de Uniunea Sovietică (<https://www.britannica.com/place/Romania/National-communism> accesat la 29 oct 2018). Astfel, conform aceleiași surse, a urmat o perioadă de relaxare pe plan intern a rigorilor regimului comunist. În continuare vor fi prezentate câteva date statistice cu privire la această perioadă.

Tabelul 14.22 prezintă densitatea, numărul de locuitori și suprafața României comparativ cu statele luate în considerare la nivelul anului 1970. Astfel, se observă că densitatea României este de aproximativ 3 ori mai mică decât a Rep. Fed. Germania. Cu toate acestea este cu 25% mai mare decât în anul 1960. Creșterea populației la nivelul României se explică prin politica pronatalistă implementată începând cu anul 1966 (Ghețău, 1997). De menționat este faptul că România a înregistrat valori ușor mai ridicate în ceea ce privește indicii demografici comparativ cu țările dezvoltate (tabelul 14.23), cu excepția speranței de viață la naștere care în cazul României a avut valoarea de 69,69 ani în timp ce în țările dezvoltate a fost de 71,1 ani.

Tabelul 14.22 Suprafața, numărul de locuitori și densitatea în 1970

Țara	Suprafața	Numărul locuitorilor	Densitatea
România	237500	20253	85
Bulgaria	110912	8490	77
Polonia	312677	32805	105
Ungaria	93030	10331	11
Franța	547026	50775	93
Italia	53667	301225	178
Germania Dem.Rep.	107771	16183	150
Germania Fed.Rep.	247973	59554	240

Sursa: United Nations Demographic yearbook 1970 tabel 2 (estimates of midyear population, 1970; area, density). <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/products/dyb/dybsets/1970%20DYB.pdf>.

Tabelul 14.23 Indicii demografici ai populației regiunilor dezvoltate și a celor în curs de dezvoltare (1970-1973)

	Regiuni dezvoltate	Regiuni în curs de dezvoltare	România
Rata de creștere (%)	0.86	2.31	1.1 (1966-1976)
Rata brută de natalitate (‰)	17.2	37.5	20.8 (1966-1976)
Rata brută de mortalitate (‰)	9.2	11.3	9.6 (1966-1976)
Speranța de viață la naștere (ani)	71.1	52.2	69.69 (1974-1976)

Sursa: Trebici, V. Tranziția demografică în România, p. 336 http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf606.pdf.

În continuare vor fi prezentate câteva date statistice pentru a caracteriza sectorul agricol. Din tabelul 14.24, se poate observa faptul că randamentul cel mai mare în cazul culturii de grâu este înregistrat în Germania iar în cazul culturii de porumb în Franța. În ambele cazuri, randamentul în România a fost de aproximativ 40% din randamentul acestor țări. Cu privire la ponderea angajaților în sectorul agricol în totalul populației ocupate, se poate observa că în România aceasta a fost de 49% (tabelul 14.26). Deși această valoare este cu mult mai mică comparativ cu anul 1950, dintre țările CAER analizate, România a înregistrat nivelul cel mai ridicat pentru acest indicator. Bachman (1989) analizează rolul forței de muncă în dezvoltarea atât a sectorului agricol cât și a celui industrial în perioada 1970-1982: *"rezervele de forță de muncă din mediul rural care ar putea fi mobilizate și transformate într-un proletariat urban sunt la fel de importante pentru dezvoltarea României ca și resursele sale naturale. (...) Planul ambițios de industrializare a lipsit agricultura de necesarul de capital și forță de muncă pe parcursul primelor patru decenii ale regimului comunist. Însă chiar și anul 1982, 28,6% din populația ocupată era angajată în agricultură. Aplicarea unor tehnici agricole moderne și un program de irigații și amenajări pe terenuri au crescut producția. Producția de grâu a crescut de 4 ori între 1950 și 1980. și totuși cantitatea produsă nu atingea țintele asumate și era inadecvată cerințelor interne și de export".* (<http://countrystudies.us/romania/50.htm> accesat la 29 oct 2018).

Tabelul 14.24 Suprafața cultivată, producția și randamentul pentru grâu și porumb în 1970

	1970		
	Suprafața cultivată (ha)	Producția (tone)	Randament (hg/ha)
Porumb			
Bulgaria	635275	2375090	37387
Franța	1469000	7491000	50994
Germania	104750	521057	49743
Ungaria	1206200	4072412	33762
Italia	1025881	4754300	46344
Polonia	5100	12000	23529
România	3084036	6535512	21191
Grâu			
Bulgaria	1013839	3031719	29903
Franța	3696000	12649000	34223
Germania	2091560	7794037	37264
Ungaria	1274000	2722523	21370
Italia	4138372	9688600	23412
Polonia	1985200	4607800	23211
România	2321000	3356000	14459

Sursa datelor: <http://www.fao.org/faostat/en/#data> (accesat la 25 oct. 2018).

În ceea ce privește producția industrială, se poate observa că România a înregistrat cea mai mare creștere în anul 1970 față de 1963 comparativ cu țările analizate (tabelul 14.25). Bachman (1989) arată faptul că programul de dezvoltare al industriei românești avea drept obiectiv principal distribuția producției pe tot parcursul țării. Conform aceleiași surse, în România, la sfârșitul anilor 60 și începutul anilor 70, au fost mai multe proiecte industriale majore: în domeniul energiei, în 1972 a fost finalizat complexul Porțile de Fier I în colaborare cu Iugoslavia; fabrica de automobile din Pitești a început asamblarea de automobile Dacia în 1968 sub licența Renault; producția de oțel a atins pragul de 6.5 mil tone la începutul anilor 70 când, datorită unui deficit de oțel considerabil în ciuda creșterilor spectaculoase față de anul 1960, guvernul a decis construirea unei platforme de prelucrare de ultimă generație, folosind tehnologie vest-germană, la Târgoviște.

Datele statistice cu privire la Indicele Producției Industriale arată o intensificare a activităților industriale în toate țările analizate (tabelul 14.25) precum și o creștere a ponderii populației ocupate în industrie în totalul populației ocupate (tabelul 14.26). Cu toate acestea, industrializarea și măsurile luate odată cu aceasta la sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70 a avut și o serie de consecințe negative în special asupra țărilor CAER, care vor fi expuse în continuare. Astfel, în cazul României, au fost sacrificate arii întinse de teren arabil pentru construirea de fabrici (Bachman, 1989). În cazul Bulgariei, specializarea în industria grea a avut consecințe negative puternice asupra mediului (Curtis, 1992a). Cu privire la Polonia, arată că sistemul de economie centralizată a condus la alocarea greșită a resurselor naturale și a fondurilor destinate investițiilor între sectoarele de activitate, fiind nevoie de eforturi considerabile pentru refacerea echilibrului după căderea regimului comunist (Curtis, 1992b). În Ungaria, conform lui Balassa (1982) a fost implementat începând cu 1 ianuarie 1968 Noul Mecanism Economic ce avea drept scop înlocuirea planurilor centralizate cu relații de piață între companii, alinierea prețurilor produselor exportate și importate la prețurile de pe piața globală și descentralizarea deciziilor de investiții (Balassa, 1982, p. 8): Conform aceleiași surse, în anul 1972 în Ungaria au fost reintroduse măsuri de centralizare a activității, cu consecințe negative importante asupra balanței de plăți și a eficienței utilizării resurselor.

Tabelul 14.25 Indicele producției industriale în 1970 (1963=100)

Țara	Indice general	Indice Minerit	Indice produse manufacturate	Indice energie
România	229	155	230	334
Bulgaria	213	136	217	253
Polonia	178	146	180	196
Ungaria	144	113	156	158
Franța	165	135	166	179
Italia	150	135	150	156
Germania Dem.Rep.	153	-	-	146
Germania Fed.Rep.	154	98	156	178

Sursa United Nations Statistical Yearbook, 1972, tabelul 50 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/SYB24.pdf>.

Tabelul 14.26 Ponderea angajaților pe sectoare de activitate în unele țări CAER în perioada 1950-1970

Țara	An	Industrie și Construcții	Agricultură și păduri	Transporturi și comunicații	Comerț	Servicii neproductive
Bulgaria	1950	11	80	2	2	5
	1960	27	56	5	4	9
	1965	33	45	5	6	11
	1970	39	36	6	6	13
Germania Dem. Rep.	1950	44	27	6	8	14
	1960	48	17	7	12	15
	1965	49	15	7	11	17
	1970	50	13	7	11	19
Ungaria	1950	23	51	4	5	16
	1960	34	39	6	7	14
	1965	40	30	7	7	16
	1970	44	26	7	8	15
Polonia	1950	26	54	4	5	9
	1960	32	44	5	6	10
	1965	33	41	6	6	11
	1970	35	37	6	6	12
România	1950	14	74	2	3	6
	1960	20	66	3	3	8
	1965	26	57	4	4	9
	1970	31	49	5	4	10
URSS	1950	27	48	6	5	12
	1960	32	39	7	5	15
	1965	34	32	8	6	18
	1970	37	28	8	7	20

Sursa: Wilczynski J. (1974) *Technology in Comecon Acceleration of Technological Progress through Economic Planning and the Market* p. 27; conform notei autorului, în unele cazuri, valorile însumate nu ating valoarea 100 din cauza rotunjirilor.

În continuare, va fi analizat comerțul exterior. Așa cum se poate observa din tabelul 14.27, toate țările analizate au înregistrat deficit comercial, cu excepția Republicii Federale Germane. În ceea ce privește comerțul exterior al României, Percival (1995) arată faptul că România avea acorduri comerciale puternice cu țările vestice iar "Marea Britanie era al patrulea mare exportator către România după URSS, Germania de Vest și Italia"(1995, p.70). Un astfel de acord a fost încheiat în anul 1969 între Marea Britanie și România pentru furnizarea de material de cercetare nucleară și echipament către România (<http://treaties.fco.gov.uk/docs/pdf/1969/TS0033.pdf> accesat 30 oct 2018). De asemenea, în 1971 a fost semnat un Protocolul de Aderare a României la Acordul General asupra Tarifelor și Comerțului (Protocol for the Accession of Romania to the General Agreement on Tariffs and Trade <http://treaties.fco.gov.uk/treaties/treatyrecord.htm?tid=2843> accesat la 30 oct 2018). Mai mult, în anul 1972 a fost semnat un protocol de colaborare în ceea ce privește comerțul cu Marea Britanie (<http://treaties.fco.gov.uk/docs/pdf/1972/TS0107.pdf> accesat la 30 oct 2018).

Tabelul 14.27 Importuri CIF si Exporturi FOB (Mil USD) în 1970

Țara	Importuri CIF	Exporturi FOB
România	1960	1851
Bulgaria	1831	2004
Polonia	3608	3 548
Ungaria	2506	2317
Franța	18922	17739
Italia	14970	13206
Germania Dem.Rep.	4332	4132
Germania Fed.Rep.	29814	34189

Sursa: United Nations Statistical Yearbook, 1972, tabelul 146 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/SYB24.pdf>.

14.6 După decembrie 1989

Decembrie 1989 a marcat începutul unei perioade cu schimbări majore în plan politic și economic. Într-o perioadă scurtă de timp structurile economice create în perioada economiei planificate nu au mai funcționat în noile realități politice și economice din țară și de la nivel internațional. În aceste noi condiții au apărut inevitabil, dezechilibre majore care au determinat reducerea producției pe ramurile importante ale economiei. Astfel, pe parcursul primilor doi ani de tranziție PIB s-a redus substantial. La numai 3 ani după schimbările politice din 1989, mai exact, în anul 1992, PIB s-a redus cu aproape 30% față de 1989.

Pe parcursul perioadei de tranziție s-au înregistrat schimbări structurale majore: dacă în anul 1995 agricultura reprezenta 18,1% din PIB aceasta s-a redus la 4,4% în anul 2017; ponderea industriei s-a redus în această perioadă de la 29,9% la 24,2%, iar serviciile au crescut de la 40% la 55,8%. Pe fondul reducerii activității sau a închiderii marilor întreprinderi industriale s-a redus considerabil numărul angajaților din industrie. Astfel, dacă în anul 1990 în industrie lucrau 3,8 milioane persoane, numărul acestora s-a redus la numai 1,4 milioane în anul 2016, ceea ce reprezintă numai 35% din nivelul anului 1990.

Primi zece ani ai tranziției au fost marcați de două recesiuni economice importante: prima a avut loc în anul 1992 când PIB a fost cu aproximativ 30% mai mic decât cel din 1989; cea de-a doua a avut loc în perioada 1997-1999 pe fondul închiderii mai multor întreprinderi ca urmare a apariției unor dezechilibre majore în economie și a creșterii arieratelor (Dăianu și Murgescu, 2013). Conform aceleiași surse, perioada de recuperare care a urmat s-a caracterizat printr-o lipsă a sustenabilității măsurilor economice ce au fost luate. În plus, perioada după 1989 este caracterizată de "oportunități pierdute, cinism instituționalizat și proasta gestionare a resurselor de către cei care trebuiau să le administreze" (Tismăneanu, 1998, p. 24). Perioada ce a urmat anului 2000 și integrarea în Uniunea Europeană a condus la o revitalizare a industriei românești (Russu, 2015).

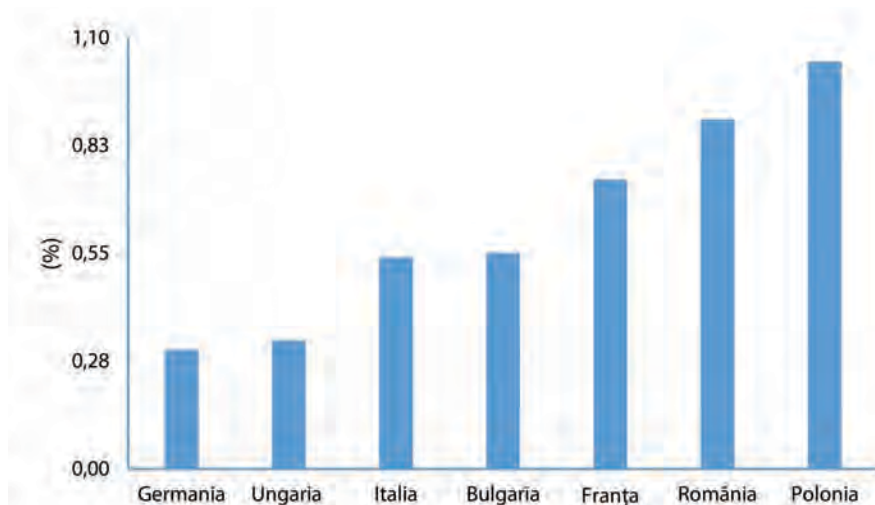
Tabelul 14.28 Suprafața, numărul de locuitori și densitatea în 1989

Țara	Suprafața (km ²)	Numărul locuitorilor (mii persoane)	Densitatea
România	237500	23152	97
Bulgaria	110912	9004	81
Polonia	312677	37854	121
Ungaria	93032	10576	114
Franța	551500	56160	102
Italia	301268	57517	191
Germania Dem.Rep.	108333	16630	154
Germania Fed.Rep.	248713	61990	249

Sursa: United Nations Demographic yearbook 1989, tabelul 3 <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/products/dyb/dybsets/1989%20DYB.pdf>.

Și pentru această perioadă vom continua evaluarea progresului realizat de România în raport cu țările luate în considerare în cadrul analizei.

Figura 14.5 Rata medie anuală a populației în perioada 1950 - 1989

Sursa: Calcule proprii pe baza tabelor 14.16 și 14.28.

În anul 1989 populația României a fost de peste 23 milioane locuitori. După cel de-Al Doilea Război Mondial s-au stabilizat granițele naționale iar dinamica populației este explicată exclusiv prin fenomene demografice (spor natural și migrația internațională). În graficul din figura 14.5 se prezintă ritmul mediu anual de creștere a populației României comparativ cu cel al unor țări europene în perioada 1950-1989. În cazul Germaniei, pentru anul 1989 s-au adunat populațiile din Germania federală și Germania de est. România și Polonia cu un spor mediu anual de 1,04%, respectiv 0,89% sunt țările care au înregistrat creșterea cea mai mare a populației în perioada considerată.

După cel de-Al Doilea Război Mondial ca urmare a procesului de industrializare, s-a redus continuu ponderea populației din mediul rural. Astfel, populația României la 1 iulie 1946 a fost 14141 mii locuitori, repartizată neegal între mediul urban (22,8%) și rural (77,2%). La jumătatea anului 1989 populația a fost 23152 mii locuitori repartizată în proporție relativ egală între mediul urban (53,2%) și cel rural (46,8%). Pe parcursul acestei perioade populația țării a crescut cu 7361 mii locuitori, reprezentând un spor mediu anual de 0,9%. Această creștere a populației se datorează în mare măsură deciziilor luate de vechiul regim pentru limitarea avortului și a migrației internaționale. În aceste condiții populația a crescut pe cale naturală cu 8023,4 mii locuitori (diferența dintre numărul total de nașteri și de decese din această perioadă) iar migrația internațională a dus la o scădere a acesteia cu 667,4 mii persoane.

În continuare, vor fi prezentate câteva date statistice pentru caracterizarea sectorului agricol. În tabelul 14.29 sunt prezentate date reprezentative la nivelul anului 1989 pentru caracterizarea culturilor de porumb și de grâu pentru România și țări din Europa. Datele din tabelul 14.30 prezintă pentru fiecare țară indicii de creștere a suprafeței, producției și randamentelor pentru culturile de grâu și porumb în anul 1989 față de 1938. Pentru cazul României, în anul 1989 se observă o scădere a suprafețelor cultivate cu grâu și porumb față de 1930, datorită extinderii culturilor cu alte plante agricole precum floarea soarelui, soia etc. Chiar și în aceste condiții producția de porumb și de grâu a crescut. Producția medie la ha a crescut în 1989 față de 1938 de peste 2,4 ori la porumb și de aproape 2,7 ori la grâu. Chiar dacă în decurs de cincizeci de ani randamentele agricole au crescut semnificativ la cele două culturi, totuși în raport cu celelalte țări creșterile au fost mai mici. Pentru a prezenta aceste aspecte s-a calculat, pentru fiecare an, pentru grâu și porumb raportul dintre producția medie la ha înregistrată în cazul României la producția medie la ha înregistrată de celelalte țări la nivelul celor 2 ani considerați (figura 14.6). Rezultatele obținute ne arată că, atât la nivelul anului 1938, cât și 1989 randamentele la ha, atât la porumb cât și la grâu erau sub nivelul celorlalte țări. Singurele excepții sunt la cultura de grâu din anul 1989 în raport cu Italia (34,2% mai mare în cazul României) și în 1938 în raport cu Polonia (1,6% mai mare în cazul României). Mai mult, exceptând Germania și Italia la producția de grâu, decalajele dintre România și țările comparate, având în vedere randamentele medii la ha pentru cele două culturi agricole s-au mărit.

Tabelul 14.29 Suprafața cultivată, producția și randamentul pentru grâu și porumb în 1989

	1989		
	Suprafața cultivată (ha)	Producția (tone)	Randament (hg/ha)
Porumb			
Bulgaria	563249	2265450	40221
Franța	1942400	13347900	68719
Germania	208932	1573476	75310
Ungaria	1105387	6996000	63290
Italia	804200	6359500	79079
Polonia	51064	244012	47786
România	2733400	6761800	24738
Grâu			
Bulgaria	1138252	5425026	47661
Franța	5013000	31822304	63480
Germania	2553725	14509067	56815
Ungaria	1242233	6539521	52643
Italia	2943542	7412900	25184
Polonia	2195450	8461619	38542
România	2319000	7840000	47661

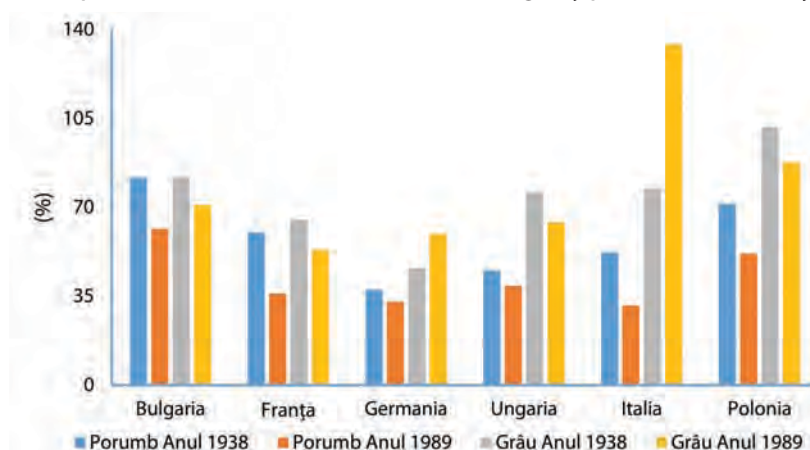
Sursa datelor: <http://www.fao.org/faostat/en/#data> (accesat la 25 oct. 2018).

Tabelul 14.30 Dinamica suprafeței, producției și randamentului la culturile de porumb și grâu în anul 1989 față de 1938 (%)

	Suprafața cultivată	Producția	Randament
Porumb			
Bulgaria	80.5	425.6	528.9
Franța	571.3	2306.9	403.8
Germania	316.6	877.1	277.1
Ungaria	93.3	261.2	280.1
Italia	53.4	216.3	405.4
Polonia	58.0	193.4	333.2
România	54.7	132.1	241.6
Grâu			
Bulgaria	81.6	252.5	309.4
Franța	99.3	324.7	327.1
Germania	125.3	260.1	207.6
Ungaria	76.7	243.3	317.0
Italia	58.5	90.6	154.8
Polonia	125.2	389.6	311.3
România	60.7	162.6	267.7

Sursa: Calcule proprii pe baza tabelor 14.13 și 14.29.

Figura 14.6 Raportul dintre randamentul mediu la culturile de grâu și porumb al României față de alte țări europene

Sursa: Calcule proprii pe baza tabelor 14.30.

Anii '80 din secolul trecut au înregistrat o creștere accelerată a producției industriale în România. Astfel, indicele general de creștere a producției industriale din anul 1989 în raport cu anul 1980, egal cu 134%, este unul dintre cei mai mari în raport cu țările comparate. Creșterea s-a realizat în procente relativ egale pe industria extractivă, prelucrătoare și energetică.

Tabelul 14.31 Indicele producției industriale în 1989 (1980=100)

Țara	Indice general	Extractivă	Prelucrătoare	Energie
România	134	128	134	133
Bulgaria	139	108	140	137
Polonia	110	106	108	134
Ungaria	111	88	111	130
Franța	112	75	108	150
Italia	114	128	113	121
Germania Dem.Rep.	133	116	135	123
Germania Fed.Rep.	117	84	118	121

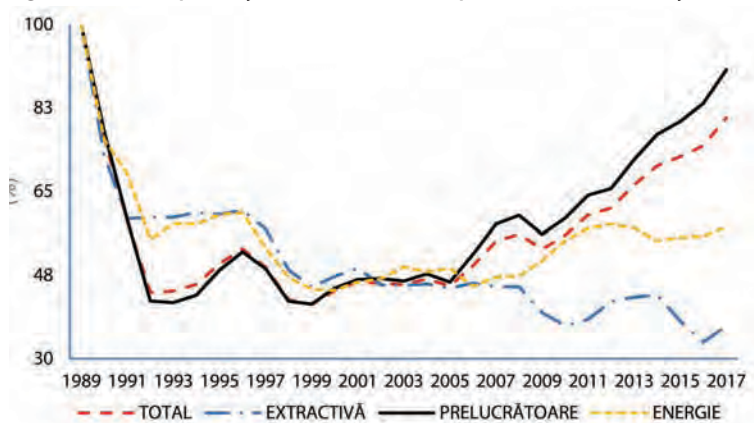
Sursa: United Nations Statistical Yearbook, 1992, tabelul 30 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/SYB38.pdf>.

Schimbările politice survenite în decembrie 1989 au determinat intrarea industriei românești într-o nouă etapă, caracterizată de o scădere accelerată a producției în primii doi ani, urmată de o relativă stabilizare până în 1996, de reforme structurale în perioada 1997 – 1999 și de o stabilizare și o creștere în anii care au urmat. Graficul din figura 14.7, ce prezintă indicii de creștere a producției industriale din fiecare an în raport cu 1989, pe total și pe cele trei ramuri, scoate în evidență cinci subperioade: 1989-1992, 1993-1996, 1997-1999, 2000-2005 și 2006-prezent. Pentru fiecare dintre aceste subperioade are o serie de particularități, industria a înregistrat rate de creștere după cum urmează:

- Indicele Producției Industriale în 1992 față de anul 1989 este de 44%;
- În anul 1996, Indicele Producției Industriale față de 1989 a fost de aproximativ 53%, dintre cele 3 ramuri, industria prelucrătoare înregistrând valoarea cea mai mare;
- În anul 1999, se înregistrează cele mai scăzute valori pentru Indicele Producției Industriale atât pe total cât și pe ramuri.
- În perioada 2000-2005, a avut loc o stabilizare a indicatorilor ce caracterizează producția industrială;
- Anul 2006 a marcat începutul unei creșteri semnificative a producției industriale, pe total, prelucrătoare și energie. Industria extractivă a continuat și în această subperioadă procesul de contracție. Astfel, în 2017 industria extractivă realiza numai 36,9% din producția anului 1989. Industria românească în anul 2017 a reprezentat 80,4% din producția anului 1989, scăderea fiind mai redusă la nivelul industriei prelucrătoare (90,5%) și mai accentuată în industria de energie (57,6%), dar mai mică decât în industria extractivă.

O caracterizare detaliată a primelor patru subperioade se regăsește în Andrei și Mirică (2018).

Figura 14.7 Indicii producției industriale (1989 reprezintă anul de referință)

Sursa: Calcule proprii pe baza tabelului 14.31.

În anul 1989 România a înregistrat un excedent la comerțul internațional cu bunuri și produse în valoare de peste 2 miliarde USD. România a înregistrat un raport între volumul exportului și al importului de 1,24, valoare supraunitară fiind înregistrată și de celelalte țări din estul Europei luate în considerare în analiză.

Tabelul 14.32 Importuri CIF și Exporturi FOB (Mil USD) în 1989

Țara	Importuri CIF	Exporturi FOB	Excedentul/Deficitul
România	8436	10486	2050
Bulgaria	14881	16013	1132
Polonia	10085	13155	3070
Ungaria	8803	9 584	781
Franța	190898	173014	-17884
Italia	152913	138503	-14410
Germania Dem.Rep.	17778	17334	-444
Germania Fed.Rep.	271071	343033	71962

Sursa: United Nations Statistical Yearbook, 1992, tabelul 117 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/SYB38.pdf>.

Unul dintre momentele care a marcat istoria României după Revoluția din 1989 a fost anul 2000, când România a deschis oficial negocierile pentru aderarea la Uniunea Europeană pe data de 15 februarie (<https://www.mae.ro/node/1540> accesat la 31 oct 2018). Dintre statele europene cu care s-a realizat comparația pe parcursul lucrării, este de menționat faptul că Polonia și Ungaria sunt membre ale Uniunii Europene încă din anul 2004, iar România a devenit membru în anul 2007, odată cu Bulgaria. În același timp, negocierile cu Polonia și Ungaria au început în decembrie 1997, aceste două state fiind, la nivelul anului 2000, mai aproape ca nivel de dezvoltare de țările deja membre (Idu et al., 2001). În acest context, va fi realizată în continuare o scurtă analiză pe baza datelor statistice la nivelul anului 2000, punctând, pe baza studiilor de specialitate, posibilele cauze ale discrepanțelor României față de unele dintre aceste țări.

În primul rând, se observă faptul că densitatea populației la nivelul României este de 94 de locuitori pe km² mai mare decât a Bulgariei însă mai mică decât a tuturor celorlalte state (tabelul 14.33). Potrivit Ghețău (2007) în perioada 1990-2005 scăderea populației României s-a datorat în principal scăderii naturale.

Tabelul 14.33 Suprafața, numărul de locuitori și densitatea în 2000

Țara	Suprafața (km ²)	Numărul locuitorilor (mii persoane)	Densitatea (populația pe km ²)
România	238391	22435	94
Bulgaria	110912	7949	72
Polonia	323250	38646	120
Ungaria	93032	10024	108
Franța	551500	58892	107
Italia	301318	57762	192
Germania	357022	82017	230

Sursa: United Nations Demographic yearbook 2000 tabelul 3 (estimates of midyear population, 2000; area, density) <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/products/dyb/dybsets/2000%20DYB.pdf>.

În perioada ce a precedat anul 2000, rolul agriculturii în economia românească a fost unul considerabil. Astfel, conform OECD (2000, p. 38), cu o pondere de 36% în totalul populației ocupate și o contribuție la PIB de 16% la nivelul anului 1998, agricultura este în România mai importantă decât orice altă țară din Europa Centrală și Est, cu excepția Albaniei. Conform aceleiași surse, creșterea ponderii agriculturii se datorează declinului altor sectoare de activitate.

La nivelul anului 2000, dintre țările avute în vedere, randamentul maxim în cazul culturii de porumb s-a înregistrat în Italia iar în cazul culturii de grâu în Germania (tabelul 14.34). Randamentul înregistrat de România în cazul culturii de porumb este de doar 18% din cel al Italiei deși suprafața cultivată a atins valoarea maximă, fiind de 2,7 ori mai mare decât al Italiei. Cu privire la cultura de grâu, se observă că randamentul înregistrat de România este la aproximativ o treime din cel al Germaniei.

Tabelul 14.34 Suprafața cultivată, producția și randamentul pentru grâu și porumb în 2000

	2000		
	Suprafața cultivată (ha)	Producția (tone)	Randament (hg/ha)
Porumb			
Bulgaria	466475	804134	17239
Franța	1764767	16018168	90766
Germania	360841	3324018	92119
Ungaria	1192702	4984332	41790
Italia	1064000	10137500	95277
Polonia	152273	923341	60637
România	2859474	4897603	17128
Grâu			
Bulgaria	978575	2781242	28421
Franța	5248436	37355957	71175
Germania	2968940	21621548	72826
Ungaria	1024430	3692470	36044
Italia	2322840	7463968	32133
Polonia	2635097	8502865	32268
România	1928328	4434438	22996

Sursa datelor: <http://www.fao.org/faostat/en/#data> (accesat la 25 oct. 2018).

Cu privire la indicele producției industriale, se poate observa că în cazul României acesta a înregistrat valori de 83,2% față de anul 1995. În celelalte state avute în vedere, cu excepția Bulgariei, acest indicator a înregistrat valori de peste 100% (tabelul 14.35). Pentru a înțelege cauzele acestui fenomen, este de menționat faptul că negocierile României pentru aderarea la Uniunea Europeană s-au bazat pe Programul Național de Dezvoltare a României elaborat de către guvernul condus de Mugur Ișărescu (conform Vasile Pușcaș, Negociator-șef pentru aderarea României la UE în discursul *10 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană: De la coeziune la convergență*). Acest program prezintă o radiografie a economiei românești la nivelul anului 2000. Astfel, starea economică a României „se caracterizează, în mod sintetic, printr-un sistem instituțional slab structurat, determinat de: incertitudinea drepturilor de proprietate pentru o parte a avuției naționale (active imobiliare destinate privatizării aflate încă în patrimoniul public; bunuri aflate în litigii comerciale); construcția instituțională încă deficitară pentru asigurarea funcționalității mecanismelor economiei de piață și operaționalitatea redusă a acestora din cauza insuficienței coerenței a cadrului normativ; desfășurarea într-o proporție considerabilă a activității economice pe palierul informal al societății; intervenția, de multe ori, discreționară a autorității publice, supusă, deseori, intereselor politice conjuncturale” (http://www.cdep.ro/pdfs/prog_guv.pdf accesat la 31 oct 2018).

Tabelul 14.35 Indicele producției industriale în 2000 (1995=100)

Țara	Indice general	Indice Minerit	Indice produse manufacturate	Indice energie
România	83,2	79,8	85,1	72,7
Bulgaria	78,2	80,7	74,7	112,3
Polonia	143,5	82,1	153,7	116,9
Ungaria	168,7	68,2	186,5	101,6
Franța	116,3	91,3	117,8	108,6
Italia	107,7	98,4	106,7	118,3
Germania	117,2	78,7	119,2	106,4

Sursa: United Nations Statistical Yearbook, 2001, tabelul 25 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/syb48/syb48.pdf>.

În ceea ce privește comerțul exterior al României, World Trade Organisation punctează faptul că “în ciuda mediului economic dificil și în continuă schimbare, comerțul exterior a crescut, devenind sectorul cel mai dinamic al economiei” însă, 40% dintre bunurile exportate sunt bunuri de consum iar 50% sunt bunuri intermediare “reflectând o economie caracterizată printr-un grad scăzut de tehnologizare” (https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp115_e.htm accesat la 31 oct 2010). Așa cum se poate observa din tabelul de mai jos, doar Italia și Germania au înregistrat o balanță comercială pozitivă.

Tabelul 14.36 Importuri CIF și Exporturi FOB (Mil USD) în 2000

Țara	Importuri CIF	Exporturi FOB	Balanța
România	13055	10367	-2688
Bulgaria	6505	4809	-1696
Polonia	48970	31684	-17285
Ungaria	31955	28016	-3939
Franța	310942	300022	-10920
Italia	23807	239934	1863
Germania	495480	550260	54780

Sursa: United Nations Statistical Yearbook, 2001, tabelul 73 <https://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/files/syb48/syb48.pdf>.

În loc de concluzii - România după 100 ani

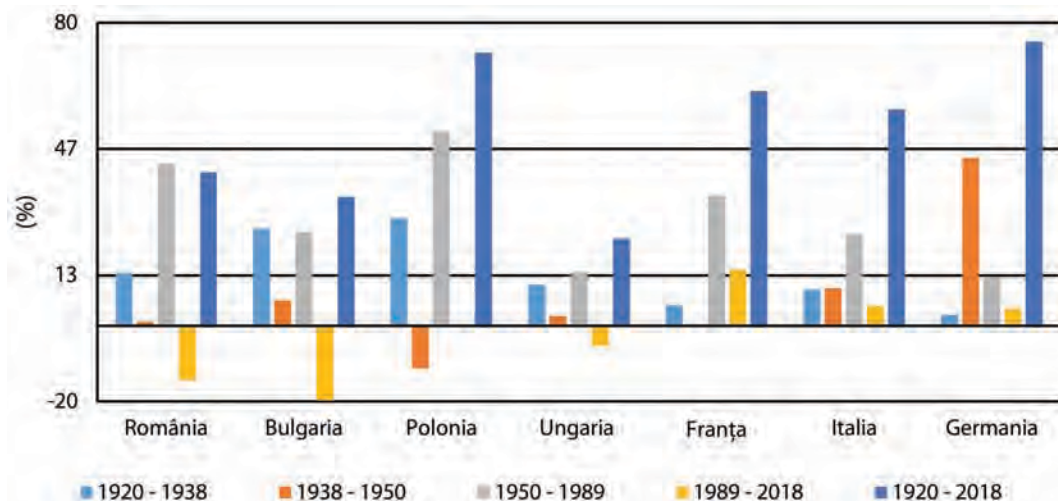
Lazea (2017), pe baza unei analize asupra PIB PPP în perioada 1913-2017, arată faptul că *“după un secol România a revenit la același nivel de dezvoltare relativă față de celelalte țări”* (Valentin Lazea citat în <https://www.capital.ro/lazea-dupa-un-secol-romania-a-revenit-la-acelasi-nivel.html> accesat la 12 nov 2018). PIB-ul, deși este indicatorul statistic cel mai des utilizat pentru comparații în ceea ce privește nivelul de dezvoltare economică al unei țări, nu surprinde și aspecte de ordin social sau de mediu (Comisia Europeană, 2018). Astfel, în finalul acestei lucrări, vom prezenta câteva date statistice și informații pe baza literaturii de specialitate la nivelul anilor 2016 și 2017 pentru a reîntregi tabloul evoluției României în ultimii 100 de ani.

După o sută de ani populația rezidentă a României este sub pragul de 20 milioane locuitori. Un indicator relevant pentru caracterizarea dinamicii populației este densitatea (numărul de locuitori la un km pătrat). În graficul din figura 14.8 se prezintă ritmul de creștere a densității populației pentru cele șapte țări la nivelul ultimilor o sută de ani, dar și pe anumite perioade relevante. Rezultatele obținute ne arată că, în România densitatea populației a crescut cu peste 40%, această creștere fiind mai mare decât în cazul Ungariei (23%) și Bulgariei (34%) dar mai mică decât în cazul celorlalte patru țări comparate: Italia (57%), Franța (62%), Polonia (72%) și Germania (75%). Pe parcursul celor o sută de ani dinamica densității populației în România, dar și în celelalte țări a fost diferită la nivelul subperioadelor. În majoritatea țărilor, densitatea a crescut cel mai mult în perioada 1950 – 1989. În schimb, subperioada în care se înregistrează scădere a densității populației este diferită. Astfel, scăderea masivă a acestui indicator s-a înregistrat în cazul României (-14,4%), Bulgariei (-19,8%) și Ungariei (-5,3%) în perioada 1989 - 2016. Italia și Germania au înregistrat numai valori pozitive a ritmului de creștere a densității populației pe toate subperioadele considerate, iar Franța a înregistrat o scădere moderată (-0,3%) în perioada 1938 – 1950.

Tabelul 14.37 Suprafața, numărul de locuitori și densitatea în 2016

Țara	Suprafața (km ²)	Numărul locuitorilor (mii persoane)	Densitatea (populația pe km ²)
România	238 391	19 760	83
Bulgaria	110372	7 154	65
Polonia	312 679	37 967	121
Ungaria	93 022	9 830	108
Franța	551500	64 732	117
Italia	302 073	60 666	201
Germania	357 386	82 1761	230

Sursa: United Nations Demographic yearbook 2016, tabelul 1 <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/products/dyb/dybsets/2016.pdf>.

Figura 14.8. Dinamica densității populației pe diverse țări și pe perioada 1920 – 2018 (%)

Sursa: Calcule proprii pe baza tabelelor 14.12,14.16,14.22,14.28.

Agricultura a reprezentat ramura de bază a economiei pe tot parcursul celor o sută de ani. Tabelul 14.38 prezintă indicatori statistici pentru caracterizarea a două culturi importante din producția agricolă. Pe baza acestora s-a calculat raportul dintre randamentul fiecărei culturi la nivelul României și a celui înregistrat în celelalte țări în anii 1920 și 2016. Rezultatele obținute ce sunt prezentate în tabelul 14.39 ne arată că randamentele la cele două culturi la nivelul celor doi ani sunt mai mici decât în raport cu țările comparate. În România, în anul 2016 în raport cu anul 1920 randamentele la cele două culturi au crescut de 3,5 ori la porumb și de 3,9 ori la grâu. Totuși, la nivelul anului 2016 există diferențe destul de mari între randamentele României și celorlalte țări. În tabelele 14.40 și 14.41 sunt prezentate ritmurile medii anuale de creștere a randamentelor la porumb și grâu pe anumite perioade de timp.

Tabelul 14.38 Suprafața cultivată, producția și randamentul pentru grâu și porumb în 2016

	2016		
	Suprafața cultivată (ha)	Producția (tone)	Randament (hg/ha)
Porumb			
Bulgaria	406942	2226094	54703
Franța	1487041	12131249	81580
Germania	416300	4017800	96512
Ungaria	1198207	7406815	61816
Italia	660727	6839499	103515
Polonia	595405	4342910	72940
România	2578523	10746387	41677
Grâu			
Bulgaria	1192590	5662721	47483
Franța	5562553	29504454	53041
Germania	3201700	24463800	76409
Ungaria	1055589	4788027	45359
Italia	1912418	8037872	42030
Polonia	2384056	10827902	45418
România	2135304	8431131	39484

Sursa datelor: <http://www.fao.org/faostat/en/#data> (accesat la 25 oct. 2018).

Tabelul 14.39 Raportul procentual al randamentului la porumb și grâu în România și diverse țări (%)

	1920		2016	
	Porumb	Grâu	Porumb	Grâu
Bulgaria	96.8	96.6	76.2	83.2
Franța	127.2	64.2	51.1	74.4
Germania	-	52.1	43.2	51.7
Ungaria	93.0	73.9	67.4	87.0
Italia	81.0	78.1	40.3	93.9
Polonia	93.5	76.8	57.1	86.9

Sursa: Calcule proprii pe baza tabelelor 14.5 și 14.38.

Tabelul 14.9 Ritmul mediu anual de creștere a randamentului culturii de porumb în perioada 1920 – 2018 (%)

Porumb	1920 - 1938	1938 - 1950	1950 - 1989	1989 - 2018	1920 - 2018
Bulgaria	-2.7	9.4	2.3	1.1	1.5
Franța	3.3	3.4	3.0	0.6	2.2
Germania	-	0.5	3.1	0.9	-
Ungaria	3.2	-0.9	2.9	-0.1	1.6
Italia	1.6	4.5	3.0	0.9	2.0
Polonia	0.6	5.7	2.5	1.5	1.8
România	-0.9	4.2	2.4	1.8	1.3

Sursa: Calcule proprii pe baza tabelelor 14.5, 14.13, 14.18, 14.24, 14.29, 14.34, 14.38.

Tabelul 14.10 Ritmul mediu anual de creștere a randamentului culturii de grâu în perioada 1920 – 2018 (%)

Grâu	1920 - 1938	1938 - 1950	1950 - 1989	1989 - 2018	1920 - 2018
Bulgaria	2.1	0.0	2.9	0.0	1.5
Franța	1.1	1.8	2.5	-0.6	1.2
Germania	1.9	0.4	1.8	1.0	1.4
Ungaria	1.0	1.2	2.6	-0.5	1.2
Italia	1.2	1.3	0.7	1.8	1.2
Polonia	-0.4	4.0	1.7	0.6	1.3
România	1.2	0.5	3.3	-0.6	1.4

Sursa: Calcule proprii pe baza tabelelor 14.5, 14.13, 14.18, 14.24, 14.29, 14.34, 14.38.

În ceea ce privește sectorul industrial, la nivelul anului 2017, Kirov (2017) identifică o serie de puncte forte ale acestui sector în România, dintre care cele mai importante sunt: ponderea ridicată a investițiilor străine directe în totalul investițiilor, ponderea ridicată a persoanelor cu nivel secundar de educație, disponibilitatea resurselor naturale. Conform aceleiași surse, punctele slabe ale acestui sector sunt: absorbția limitată a fondurilor europene, lipsa unor acorduri colective la nivel sectorial și național, migrația forței de muncă înalt calificată.

Situația României în ceea ce privește comerțul exterior va fi analizată folosind datele disponibile pe portalul <https://globoledge.msu.edu/countries/romania/tradestats> (accesat la 12 nov 2018). Astfel, în anul 2017, România ocupă locul 33 din 121 în topul țărilor după valoarea exporturilor și locul 32 din 121 în topul țărilor după valoarea importurilor. În ceea ce privește balanța comercială, România ocupă locul 109. Principalele țări partenere la export sunt: Germania, Italia, Franța, Ungaria, Marea Britanie, Bulgaria, Turcia, Polonia, Spania și Republica Cehă. Principalele țări partenere la import sunt Germania, Italia, Ungaria, Polonia, Franța, China, Olanda, Turcia, Austria și Rusia. După cum se poate observa, România are ca parteneri comerciali mai multe țări cu care a avut schimburi și în trecut. În ceea ce privește bunurile comercializate, România importă cu precădere următoarele categorii de bunuri: mașini electrice, mașini industriale și vehicule motorizate și piese. Aceleași categorii de bunuri se regăsesc și în topul bunurilor exportate.

Capitolul 15

România: dinamici instituționale și evoluții politice

Conf. univ. dr. Andrei Florin **SORA**

Ec. Ilie **DUMITRESCU**

Prof. univ. dr. Bogdan **MURGESCU**

Ing. Vitty-Cristian **CHIRAN**

CUPRINS

15.1 Cadrul legal	432
15.1.1 Denumirile oficiale ale statului român	432
15.1.2 Imnul oficial de stat	432
15.1.3 Constituțiile României, legi organice, alte legi și acte administrative de importanță deosebită	432
15.2 Scurtă cronologie	433
15.2.1 Evoluția regimului politic al României, evenimente și acte administrative marcante	433
15.2.2 Aderarea României la organizații internaționale după 1945	439
15.3 Evoluție instituțională, sistem politic, alegeri parlamentare	440
15.3.1 Șefii de Stat ai României	440
15.3.2 Evoluția numărului membrilor Parlamentului	441
15.3.3 Formațiunile politice câștigătoare în alegerile parlamentare, după 1919	442
15.3.4 Durata mandatului, vârsta minimă pentru a vota și a fi ale(a)s(ă) în Parlament	443
15.3.5 Rata participării la alegerile legislative din România după Marea Unire	444
15.3.6 Viața politică în perioada socialistă	445
15.3.7 Numărul ministerelor și al instituțiilor asimilate; numărul membrilor guvernului	446
15.3.8 Evoluția numărului unităților administrativ-teritoriale	448
15.3.9 Rețeaua diplomatică a României: dinamica reprezentanțelor diplomatice ale României	448
15.4 Spre egalitatea în drepturi între femei și bărbați: reprezentarea femeilor în viața publică românească	449
15.5 Evoluția statisticii românești - elemente de sinteză	450
15.6 Conducătorii statisticii oficiale a României	452
Hărți	454
Pagini de istorie	458

15.1 Cadrul legal

15.1.1 Denumirile oficiale ale statului român

- o Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei, 1859-1862
- o Principatele Unite ale Țării Românești și Moldovei, 1862-1866
- o România (Regat începând cu 1881), 1866-1947
- o Republica Populară Română (Romîna, între 1954 și 1964), 1947- 1965
- o Republica Socialistă România, 1965-1989
- o România, 1989- în prezent

15.1.2 Imnul oficial de stat

- o *Marșul triumfal și primirea steagului și a Măriei Sale Prințul Domnitor* (1862-1884)
- o *Trăiască Regele* (1884-1947)
- o *Zdrobite cătușe* (1948-1953)
- o *Te slăvim Românie* (1953-1975)
- o *Pe-al nostru steag e scris Unire* (1975-1977)
- o *Trei culori cunosc pe lume* (1977-1989)
- o *Deșteaptă-te române* (1990- în prezent)

15.1.3 Constituțiile României, legi organice, alte legi și acte administrative de importanță deosebită

Regulamentul Organic al Țării Românești/Regulamentul Organic al Moldovei, 1831-1832¹

Convenția de la Paris din 7/19 august 1858 (*Convențiunea pentru organizarea definitivă a Principatelor Dunărene ale Moldovei și Valahiei*)²

Statutul dezvoltător al Convențiunii de la Paris, din 3/15 iulie 1864

Constituția din 1866 (promulgată de principele Carol I la 30 iunie/12 iulie 1866, în vigoare începând cu 1/13 iulie 1866), revizuită la 12/25 octombrie 1879 (modificarea art. 7, schimbat în: „Diferența de credințe religioase și confesiuni nu constituie în România o piedică pentru a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita”), 8/20 iunie 1884 și 19 iulie/1 august 1917

Constituția din 29 martie 1923

Constituția din 27 februarie 1938

Constituția din 13 aprilie 1948

Decretul-regal nr. 3052 din 5 septembrie 1940 de suspendare a Constituției din 1938

¹ *Regulamentele organice* pot fi considerate *statute* cu caracter constituțional, care au introdus principiul separației puterilor în stat, care au acordat o mai mare atenție funcționării întregului mecanism administrativ și care au realizat o mai bună delimitare a atribuțiilor fiecărei instituții publice și a slujbașilor Statului.

² *Convenția* avea ca anexă o lege electorală.

Înaltul Decret Regal din 31 august 1944 (publicat în *Monitorul Oficial* din 2 septembrie 1944), prin care se restabileau drepturile românilor în conformitate cu Constituția din 1866 și modificările aduse prin Constituția din 1923. Acest decret relua prevederile Constituției din 1923, cu rezerva că organizarea reprezentanței naționale și inamovibilitatea magistraților urma să se facă ulterior printr-un decret al Consiliului de Miniștri³

Constituția din 24 septembrie 1952, modificată în 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1964⁴

Constituția din 1965, modificată în 1968, 1969, 1971, 1972, 1974, 1975, 1979, 1986, abrogată la 8 decembrie 1991⁵

Decretul lege nr. 92 din 14 martie 1990 pentru alegerea Parlamentului și a Președintelui

Constituția din 1991, revizuită în 2002-2003

15.2 Scurtă cronologie

15.2.1 Evoluția regimului politic al României, evenimente și acte administrative marcante⁶

- o 5/17 ianuarie 1859: Alexandru Ioan Cuza este ales domnitor al Moldovei
- o 24 ianuarie/5 februarie 1859: domnitorul Moldovei, Alexandru Ioan Cuza, este ales de către Adunarea electivă de la București și domnitor al Țării Românești
- o 12/24 iulie 1859: Ordonanța domnească nr. 276 constituie actul de naștere al statisticii oficiale din România
- o 12/24 ianuarie 1861: înființarea Curții de Casație și Justiție
- o 22 ianuarie/3 februarie 1862: se constituie primul Consiliu de Miniștri unic al Principatelor Unite, condus de către Barbu Catargiu
- o 24 ianuarie/5 februarie 1862: deschiderea la București a lucrărilor Parlamentului unic
- o 24 ianuarie/5 februarie 1864: înființarea Curții de Conturi
- o Mai 1864 – adoptarea *Statutului dezvoltător al Convenției de la Paris*
- o 2/14 decembrie 1864: promulgarea Codului Penal și a Codului de Procedură Penală, în vigoare de la 1/13 mai 1865
- o 4/16 decembrie 1864: promulgarea Codului Civil, aplicat începând cu 1/13 decembrie 1865
- o 11/23 septembrie 1865: promulgarea Codului de Procedură Civilă, aplicat începând cu 1/13 decembrie 1865
- o 11/23 februarie 1866: abdicarea forțată a lui Alexandru Ioan Cuza
- o 10/22 mai 1866: Carol (Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig) de Hohenzollern-Sigmaringen devine domnitorul *Principatelor Unite* sub numele de Carol I
- o 9/21 mai 1877: proclamarea Independenței României, în cadrul Adunării Deputaților, de către ministrul de Externe Mihail Kogălniceanu; moțiunea este votată în aceeași zi de către membrii Adunării Deputaților și ai Senatului
- o 1877-1878: Războiul de Independență
- o 1/13 iunie - 1/13 iulie 1878: se desfășoară Congresul internațional de la Berlin, în cadrul căruia, printr-un tratat, este recunoscută independența României și integrarea nordului Dobrogei; pe de altă parte, România cedează Rusiei sudul Basarabiei (județele: Ismail, Cahul și Bolgrad)
- o 2/14 mai 1879: promulgarea legii asupra responsabilității ministeriale

³ Vezi Virgiliu Țărău, *Alegerile fără opțiune. Primele scrutinuri parlamentare din Centrul și Estul Europei după cel de-al doilea război mondial*, Eikon, Cluj-Napoca, 2005, p. 445.

⁴ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/14933>.

⁵ <http://www.monitoruljuridic.ro/act/constitutia-republicii-socialiste-romania-republicata-emitent-marea-adunare-nationala-publicat-n-buletinul-oficial-nr-65-din-14938.html>.

⁶ Pentru a înțelege mai bine cadrul de funcționare a României după 1918, autorii acestui capitol au considerat necesar să includă și principalele momente din istoria politică și administrativă din perioada 1859-1918.

- o 13/25 octombrie 1879: legea de revizuire a articolului 7 din Constituția din 1866, care condiționase anterior obținerea cetățeniei române de apartenență la religia creștină.
- o 17/29 aprilie 1880: înființarea Băncii Naționale a României
- o 14/26 martie 1881: proclamarea României ca Regat; Carol I devine rege al României
- o 18/30 octombrie 1883: semnarea de către România a unui tratat de alianță (defensiv), secret, încheiat cu Austro-Ungaria, la care au aderat și celelalte două state membre ale Triplei Alianțe (Germania și Italia)
- o 19 aprilie/1 mai 1909: promulgarea Legii pentru acordarea de drepturi civile și politice locuitorilor din județele Constanța și Tulcea, lege modificată în aprilie 1910; primii parlamentari ai acestor județe sunt aleși la alegerile din 1912
- o 16/29 iulie-28 iulie/10 august 1913: se desfășoară Conferința de Pace de la București, care a pus capăt celui de - Al Doilea Război Balcanic; prin tratatul de la București Bulgaria cedează României sudul Dobrogei (Cadrilaterul)
- o 27 septembrie/10 octombrie 1914: decesul regelui Carol I, la Sinaia; la 28 septembrie/11 octombrie 1914, nepotul său, Ferdinand, este proclamat rege al României
- o 14/27 august 1916: intrarea României în Marele Război: guvernul de la București a declarat război împotriva Austro-Ungariei și, implicit, împotriva Puterilor Centrale. În noaptea de 14-15/27-28 august, armata română a trecut granița cu Austro-Ungaria, în Transilvania
- o Septembrie-octombrie 1916: ofensiva trupelor austro-ungare, germane, bulgare și turce; retragerea armatei române din Transilvania și Dobrogea
- o 23 noiembrie/6 decembrie 1916: capitala București a fost ocupată de către trupele Puterilor Centrale, după ce, anterior, familia regală, guvernul Ion I.C. Brătianu, membrii Parlamentului, o parte a funcționarilor administrației centrale, armata, cât și mulți refugiați civili luaseră drumul Moldovei. Pentru doi ani de zile, Iași a fost capitala României „libere”
- o Iulie-august 1917: au loc marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, armatele române și ruse rezistă unei puternice ofensive a trupelor Puterilor Centrale
- o 26 noiembrie/9 decembrie 1917: semnarea la Focșani a unui armistițiu între România și Puterile Centrale, consecință directă a semnării cu câteva zile în urmă, la Brest-Litovsk, a unui armistițiu, între Rusia, aliatul României, și Puterile Centrale
- o 2/15 decembrie 1917: este proclamată Republica Democratică Moldovenească, entitate autonomă în cadrul Republicii Federative Democratice Ruse
- o 24 ianuarie/6 februarie 1918: Sfatul Țării de la Chișinău votează în favoarea independenței Republicii Democratice Moldovenești
- o 27 martie/9 aprilie 1918: membrii Sfatului Țării al Republicii Democratice Moldovenești votează în majoritate unirea cu România
- o 24 aprilie/7 mai 1918: este semnat tratatul de pace de la Buftea-București între România și Puterile Centrale, neratificat însă de către regele Ferdinand
- o 18/31 octombrie 1918: la Budapesta este înființat Consiliul Național Român Central (format din 12 membri) care a avut un rol esențial în procesul de unire a Transilvaniei cu România
- o 27 octombrie/9 noiembrie 1918: România intră din nou război, de partea Antantei
- o 15/28 noiembrie 1918: Congresul general al Bucovinei votează unirea acestei provincii cu România
- o 18 noiembrie/1 decembrie 1918: Marea Adunarea Națională de la Alba-Iulia, la care participă zeci de mii de români, a decis unirea Transilvaniei cu România; dincolo de Carpați, în aceeași zi, regele Ferdinand și regina Maria au intrat în București
- o 12/25 ianuarie 1919: prin decretul lege nr. 122 este înființată Direcția Generală a Statisticii
- o 5/18 martie 1919: a fost adoptat decretul-lege pentru adoptarea calendarului gregorian, prin înlocuirea calendarului iulian începând cu 1 aprilie 1919, care devine 14 aprilie 1919

- o 1919: introducerea votului universal masculin și primele alegeri parlamentare din cadrul României Mari (la începutul lunii noiembrie)
- o 29 decembrie 1919: Parlamentul de la București votează legile prin care au fost ratificate actele de unire cu România ale Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei
- o 15 octombrie 1922: încoronarea la Alba-Iulia a lui Ferdinand și a Mariei ca rege și regină a României Mari
- o 4 aprilie 1920: promulgarea legii de dizolvare a organismelor regionale din provinciile unite cu România în 1918
- o 19 iunie 1923: promulgarea legii asupra Statului funcționarilor publici
- o 24 februarie 1924: promulgarea legii asupra obținerii și pierderii cetățeniei române
- o 4 februarie 1925: hotărârea Sfântului Sinod de ridicare a Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie, confirmată prin decret regal în data de 25 februarie 1925; Miron Cristea devine primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române
- o 14 iunie 1925: adoptarea legii de unificare administrativă (de organizare a Ministerului de Interne), în vigoare începând cu 1 ianuarie 1926, modificată prin legea administrativă din 1929
- o 27 martie 1926: adoptarea unei noi legi electorale, se introducea pragul electoral de 2% și principiul primei majoritare (având ca model legea italiană din 1923); partidul care obținuse alegerile cu cel puțin 40% din voturi, obținea o primă de jumătate din restul mandatelor, ceea ce însemna o confortabilă majoritate parlamentară
- o 20 iulie 1927: moartea regelui Ferdinand I *Întregitorul*; având în vedere că moștenitorul tronului, regele Mihai I, este minor se constituie o Regentă (formată din unchiul noului rege, principele Nicolae, patriarhul Miron Cristea și Gheorghe Buzdugan, prim-președintele Înaltei Curți de Casație)
- o 8 iunie 1930: fostul prinț Carol revine în țară și este proclamat Rege al României sub numele de Carol al II-lea
- o 29 decembrie 1933: asasinarea pe peronul gării din Sinaia, de către membri ai mișcării legionare, a prim-ministrului liberal Ion G. Duca
- o 17 martie 1936: au fost promulgate un nou Cod Penal și un nou Cod de Procedură Penală
- o 10 februarie 1938: instaurarea unui regim autoritar de către regele Carol al II-lea; proclamarea stării de asediu pe întregul teritoriu al țării
- o 17 februarie 1938: sunt interzise partidele politice
- o 24 februarie 1938: este organizat un plebiscit prin care se aprobă proiectul unei noi Constituții, noul act fundamental fiind publicat în data de 28 februarie 1938
- o 14 august 1938: este promulgată o nouă lege administrativă
- o 19 august 1938: este promulgată legea asupra organizării justiției, care suprimă principiul inamovibilității magistraților
- o 9 mai 1939: adoptarea unei noi legi electorale. Constituția din 1938 și legea electorală din 9 mai 1939 prevedeau împărțirea alegătorilor în trei categorii, în funcție de profesie: agricultură și muncă manuală, comerț și industrie și, respectiv, ocupații intelectuale; pentru prima dată femeile pot să voteze și să fie alese în Parlament, însă doar pentru Senat.
- o Iunie 1939: se desfășoară alegeri parlamentare în care partidul unic, Frontul Renașterii Naționale, obține toate mandatele de deputați (258) și de senatori aleși (88)
- o 21 septembrie 1939: prim-ministrul Armand Călinescu este asasinat de către membri ai mișcării legionare
- o 26 iunie 1940: U.R.S.S. adresează un ultimatum guvernului de la București privind cedarea de către România a Basarabiei și a Bucovinei de Nord; o zi mai târziu, la 27 iunie, România acceptă condițiile impuse
- o 30 august 1940: prin „dictatul de la Viena”, stabilit de către Germania și Italia, România este obligată să cedeze Ungariei hertystele nord-vestul Transilvaniei
- o 4 septembrie 1940: generalul Ion Antonescu este numit prim-ministru

- o 5 septembrie 1940: suspendarea Constituției din 1938 și dizolvarea Parlamentului, Ion Antonescu este „investit cu puteri depline”
- o 6 septembrie 1940: abdicarea lui Carol al II-lea în favoarea fiului său, regele Mihai I
- o 7 septembrie 1940: Tratatul de la Craiova, prin care România cedează Bulgariei Dobrogea de Sud
- o 14 septembrie 1940: România devine „stat național legionar”
- o 21-23 ianuarie 1940: în principalele orașe ale țării și în special la București are loc „rebeliunea legionară”, terminată cu înfrângerea acestora de către generalul Ion Antonescu, formarea unui nou guvern și desființarea „statului național legionar”. În timpul rebeliunii din București, membrii Gărzii de Fier au procedat la acte de barbarie și vandalism împotriva populației evreiești și la reținerea a numeroși evrei. În pădurea Jilava, legionarii au asasinat aproximativ 90 de cetățeni evrei
- o 22 iunie 1941: armata română trece linia Prutului, declanșând intrarea României în război, de partea Germaniei, împotriva Uniunii Sovietice
- o 27-29 iunie 1941: are loc pogromul de la Iași, în care mii de cetățeni evrei sunt uciși cu largul concurs al autorităților civile și militare române
- o 23 august 1944: arestarea mareșalului Ioan Antonescu; încetarea colaborării cu Germania și aliații săi, declararea războiului împotriva acestora
- o 31 august 1944: promulgarea decretului-regal nr. 1626 prin care Constituția din 1923 este repusă în drepturi; până la constituirea Parlamentului, puterea legislativă urma să fie exercitată de către Rege, la propunerea Consiliului de Miniștri
- o 12 septembrie 1944: semnarea la Moscova a Convenției de Armistițiu între România, pe de-o parte, și, pe de altă parte, U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie
- o 6 martie 1945: la presiunea Moscovei se constituie guvernul Petru Groza
- o 15 iulie 1946: decret-lege privind alegerile pentru Adunarea Deputaților; dreptul de vot urma să fie universal, egal, direct și secret pentru toți cetățenii țării în vârstă de minimum 21 de ani; femeile și militarii primesc drept de vot. Parlamentul devenea unicameral
- o Decembrie 1946: are loc „etatizarea” Băncii Naționale
- o Iulie 1947: Partidul Național-Țărănesc este dizolvat ca urmare a arestării principalilor săi lideri, în urma înscenării de la Tămădău
- o August 1947: Partidul Național Liberal își suspendă activitatea
- o 30 decembrie 1947: abdicarea regelui Mihai I, proclamarea Republicii Populare Române
- o 21-23 februarie 1948: Partidul Comunist Român fuzionează cu Partidul Social Democrat, creându-se Partidul Muncitoresc Român (P.M.R.)
- o 11 iunie 1948: legea privind naționalizarea principalelor mijloace de producție
- o 30 august 1948: înființarea printr-un decret al Prezidiului M.A.N. a Direcției Generale a Securității Poporului (*Securitatea*)
- o 3-5 martie 1949: se desfășoară o Plenară a Comitetului Central (C.C.) al P.M.R. care hotărăște „transformarea socialistă a agriculturii române”
- o între 1949 și 1962 în România are loc procesul de colectivizare, care va însemna și o cruntă represiune asupra țăranilor
- o Iunie-august 1958: se desfășoară retragerea trupelor sovietice din România
- o 15-22 aprilie 1964: Plenara lărgită a C.C. al P.M.R. adoptă Declarația din aprilie (*Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*), apreciată atât în România, cât mai ales în plan internațional ca un veritabil act de independență față de U.R.S.S., marcând astfel o destindere și o deschidere culturală, economică și chiar politică cu țările occidentale

- o 24 iulie 1964: grațierea ultimilor condamnați politici
- o 19 martie 1965: decesul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej
- o 22 martie 1965: în cadrul unei plenare a C.C., Nicolae Ceaușescu este numit secretar general al P.M.R., succesor pe linie de partid a lui Gheorghiu-Dej
- o 9 decembrie 1967: Nicolae Ceaușescu este ales de către Marea Adunare Națională, președinte al Consiliului de Stat
- o August 1968: invadarea Cehoslovaciei de către trupe aparținând unor țări membre ale tratatului de la Varșovia (U.R.S.S., Bulgaria, Polonia, Ungaria, Republica Democrată Germană); prin vocea lui Nicolae Ceaușescu, România condamnă intervenția militară și încălcarea suveranității naționale a Cehoslovaciei
- o 6 iulie 1971: în Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. sunt adoptate „tezele din iulie” care marchează accentuarea cultului personalității (a cuplului Ceaușescu), a naționalismului, a controlului de partid asupra culturii, economiei etc.
- o 20-21 aprilie 1972: se desfășoară Plenara C.C. al P.C.R. în care este adoptat principiul rotației cadrelor în Partid și în administrația de stat
- o 28-29 martie 1974: modificarea Constituției duce la crearea funcției de președinte al Republicii Socialiste România; Marea Adunare Națională îl alege în această demnitate pe Nicolae Ceaușescu
- o Ianuarie-februarie 1977: scriitorul Paul Goma se solidarizează cu mișcarea dizidentă cehoslovacă Charta '77, trimițând inclusiv o scrisoare deschisă lui Nicolae Ceaușescu; în noiembrie 1977 Paul Goma este expulzat din țară
- o 1-3 august 1977: au loc puternice mișcări de protest în mai multe mine din Valea Jiului (mai ales la Lupeni), pe fondul nemulțumirilor legate de condițiile de muncă, salarizare, aprovizionarea populației cu alimente. Dialogul eșuat cu prim-ministrul Ilie Verdeț va însemna și luarea ca ostatic a acestuia de către greviști. Doar venirea lui Nicolae Ceaușescu în Valea Jiului printre greviști și promisiunile acestuia vor duce la terminarea grevei. Promisiunile puterii comuniste de îmbunătățire a traiului și a condițiilor de muncă nu vor fi îndeplinite decât în mică parte, mai mult, măsurile represive împotriva liderilor greviștilor nu vor întârzia să apară
- o Ianuarie 1981: Nicolae Ceaușescu decide achitarea datoriei externe a României, în cuantum în acel moment de aproximativ 10 miliarde dolari, proces finalizat în martie 1989 cu prețul unor dificultăți foarte mari pentru asigurarea unei vieți normale pentru majoritatea cetățenilor români
- o 15 noiembrie 1987: orașul Brașov este scena unor manifestații împotriva condițiilor de trai și de muncă, cât și împotriva regimului Ceaușescu, revolta este înfrântă
- o 2 martie 1989: în semn de protest, cât și pentru a atrage atenția Occidentului asupra situației grave din România, pe pârta Bradu din Poiana Brașov, Liviu Corneliu Babeș își dă foc în timp ce cobora cu schiurile, nu înainte să pună o pancartă pe care era scris: „Stop Mörder! Brașov = Auschwitz!”
- o Martie 1989: postul de radio „Europa Liberă”, dar și alte canale occidentale fac cunoscută și discută despre Scrisoarea celor șase, atribuită unor șase foști membri marcanți ai Partidului Comunist Român, care aduc reproșuri împotriva lui Nicolae Ceaușescu și a politicilor acestuia
- o Noiembrie 1989: se desfășoară la București ultimul congres al P.C.R.; Nicolae Ceaușescu este reales secretar general
- o 14 decembrie 1989: la Iași are loc o încercare eșuată de a se iniția o mișcare de protest de amploare, în oraș circulă ma multe manifeste - *Chemare către toți români de bună credință* – prin care populația era încurajată să demonstreze împotriva regimului; mai mulți ieșeni sunt arestați
- o 15 decembrie 1989: zeci de timișoreni se adună în fața casei parohiale a pastorului reformat László Tökés și protestează împotriva unei decizii judecătorești de evacuare a acestuia din locuință, în urma transferării la o altă parohie din județul Sălaj
- o 16 decembrie 1989: la Timișoara revolta devine una împotriva regimului Ceaușescu, cu lozinci și de ordin social, în care se reclamă lipsa alimentelor de bază, a căldurii, a libertății de opinie etc.; au loc ciocniri între manifestații și forțele de ordine, au loc arestări din rândurile manifestațiilor
- o 17-21 decembrie 1989: mișcările de protest din Timișoara cresc în intensitate; intervin și unități ale Armatei. Forțele de ordine trag asupra manifestațiilor. Există victime din rândul revoluționarilor, însă revolta anticomunistă continuă și în zilele următoare. Revoluționarii ocupă piața Operei

În dimineața zilei de 21 decembrie 1989 în fața a 100.000 de manifestații din balconul Operei este citită *Proclamația Frontului Democratice Român*, redactată în acea noapte.

- o 20 decembrie 1989: revoltă și la Lugoj
- o 21 decembrie 1989: au loc puternice mișcări de protest la Arad, Sibiu, Brașov, Sfântu Gheorghe, Cluj-Napoca, Turda, Mediaș, Cugir etc.

La București, mitingul televizat de susținere pentru regim, desfășurat în fața Comitetului Central al P.C.R., are un efect invers, ducând la amplificarea revoltelor și la creșterea numărului de manifestații. După spargerea mitingului, în centrul capitalei sunt mii de români care cer căderea regimului Ceaușescu, riscându-și prin acest protest chiar viața.

În după-amiaza zilei de 21 decembrie 1989 se înregistrează primele victime și la București; în zona hotelului Intercontinental unde se construiește *Baricada*, loc în care revoluționarii rezistă forțelor de ordine până aproape de ora 1 noaptea.

- o 22 decembrie 1989: în dimineața acestei zile, zeci de mii de bucureșteni încep să se deplaseze spre centrul orașului scandând lozinci împotriva regimului Ceaușescu, iar manifestațiile ample continuă sau încep să se desfășoare în toate marile orașe ale țării. La câteva minute după ora 12, la bordul unui elicopter, Nicolae și Elena Ceaușescu părăsesc Comitetul Central, ajungând câteva ore mai târziu în custodia Miliției din Târgoviște și apoi la Unitatea Militară 01417

La București se formează Consiliul Frontului Salvării Naționale (C.F.S.N.), organism al puterii de stat. Comunicatul către țară al C.F.S.N. prevede un „sistem democratic pluralist de guvernare” și alegeri libere.

- o 25 decembrie 1989: Nicolae și Elena Ceaușescu sunt judecați la Târgoviște de către un *Tribunal Militar Excepțional*, condamnați la moarte și executați în aceeași zi
- o 26 decembrie 1989: se constituie primul guvern postcomunist, condus de către Petre Roman
- o 31 decembrie 1989: este adoptat decretul nr. 8/1990 al C.F.S.N., de funcționare a partidelor politice
- o 6 februarie 1990: F.S.N. este înscris ca partid politic (la Tribunalul Municipiului București)
- o 9 februarie 1990: se constituie Consiliul Provizoriu de Uniune Națională (C.P.U.N.), „organ legislativ al puterii de stat”
- o 13 februarie 1990: este ales Biroul Executiv al C.P.U.N.
- o 26 martie 1990: se înființează Serviciul Român de Informații
- o 20 mai 1990: se desfășoară primele alegeri libere
- o 8 decembrie 1991: are loc referendumul privind adoptarea Constituției
- o Iunie 1992: sunt numiți judecătorii și sunt pronunțate primele decizii ale Curții Constituționale a României, instituție prevăzută în Constituția din 1991, cu rolul de a se pronunța asupra neconstituționalității legilor și în urma revizuirii în 2003 a legii fundamentale „garant al supremației Constituției”
- o Martie 1993: începe să funcționeze efectiv Curtea de Conturi a României, prevăzută în Constituția din 1991, a cărei funcționare este reglementată prin publicarea la 9 septembrie 1992 a legii nr. 94/1992
- o 1993: începe să funcționeze primul Consiliu Superior al Magistraturii, instituție consacrată în Constituția din 1991 și legea nr. 92/1992, având rolul de „consiliu de disciplină al judecătorilor”
- o 1 aprilie 1996: își începe efectiv activitatea Consiliul Legislativ, instituție prevăzută în Constituția din 1991 și a cărei funcționare a fost reglementată prin legea nr. 73/1993 și prin regulamentul din 1996. O instituție cu un rol similar funcționase între 1925-1948 și 1971-1989
- o 8 decembrie 1999: este publicată în *Monitorul oficial* legea nr. 188/1999 privind *Statutul funcționarilor publici*, modificat în mai multe rânduri
- o 1 octombrie 2011: intră în vigoare un nou Cod Civil (lege adoptată în 2009) care înlocuiește Codul civil din 1864, cu modificările și completările sale ulterioare
- o 15 februarie 2013: intră în vigoare un nou Cod de Procedură Civilă (lege adoptată în 2010)
- o 1 februarie 2014: intră în vigoare un nou Cod Penal (lege adoptată în 2009) care înlocuiește Codul Penal din 1969, cu modificările și completările sale ulterioare și un nou Cod de Procedură Penală

15.2.2. Aderarea României la organizații internaționale după 1945

- o ianuarie 1949: crearea la Moscova a Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.); România este unul dintre primii semnatori
- o 14 mai 1955: semnarea de către România, membru fondator al Tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală (la Conferința statelor socialiste de la Varșovia) – Tratatul de la Varșovia
- o 12 iulie 1955: primirea României în UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură), ca membru cu drepturi depline începând cu 27 iulie 1956
- o 14 decembrie 1955: admiterea României în Organizația Națiunilor Unite (ONU)
- o 1 ianuarie 1967: este înființată Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (ONUDI), organism central de coordonare a activităților industriale din cadrul Națiunilor Unite; România a fost membră a ONUDI încă de la început
- o 2 aprilie 1975: este semnat la București Acordul privind relațiile comerciale între România și S.U.A., în urma căruia România a primit *clauza națiunii celei mai favorizate*
- o 20 decembrie 1991: se desfășoară sesiunea inaugurală a Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică, la care a participat și ministrul de Externe român
- o 1 februarie 1993: este semnat Acordul de Asociere a României la Uniunea Europeană, intrat în vigoare la 1 februarie 2005
- o 26 ianuarie 1994: la Cartierul general al NATO, Teodor Meleșcanu, ministrul Afacerilor Externe al României semnează Documentul-cadru al Parteneriatului pentru Pace, România fiind primul stat din Europa Centrală și de Est care aderă la Parteneriatul pentru Pace
- o Septembrie 1994: soldați ai armatei române participă în Polonia la primul exercițiu NATO/Parteneriatul pentru Pace, „Cooperative Bridge 94”
- o Octombrie 1995: România semnează „Acordul privind Statutul Forțelor” (acord între statele Parteneriatului pentru Pace și statele membre NATO)
- o Iunie 1995: este prezentată cererea oficială de aderare a României la UE
- o 8 iulie 1997: la summit-ul NATO de la Madrid, România nu primește invitația de a se alătura NATO, cum a fost cazul Cehiei, Ungariei și Poloniei; România este nominalizată printre statele candidate pentru a nouă lărgire
- o 13 noiembrie 1997: la București se ține cea de-a 43 sesiune a Adunării Parlamentare a NATO
- o Decembrie 1999: Consiliul European de la Helsinki decide deschiderea negocierilor cu România pentru aderarea la UE
- o 21 noiembrie 2002: în cadrul summit-ului NATO de la Praga este adoptată decizia de lărgire a Alianței, România primind invitația de începere a convorbirilor de aderare
- o 26 martie 2003: la Bruxelles se desfășoară ceremonia oficială de semnare a Protocolului de aderare
- o 4-5 mai 2003, la Snagov, România este gazda unei reuniuni informale a primilor miniștri din cele șapte state invitate să adere la NATO
- o Decembrie 2003: în cadrul Consiliului European de la Bruxelles este stabilit calendarul de aderare a României la UE
- o 26 februarie 2004: Parlamentul României adoptă Legea de Aderare a României la Tratatul Atlanticului de Nord
- o 2 aprilie 2004: Ministerul Afacerilor Externe depune instrumentele de ratificare la guvernul S.U.A., depozitarea Tratatului Atlanticului de Nord instrumentul de aderare al României la această organizație
- o 25 aprilie 2005: a fost semnat tratatul de aderare a României (și Bulgariei) la UE
- o Septembrie 2005 - noiembrie 2006: statele UE au ratificat Tratatul de Aderare a României la UE
- o 14-15 decembrie 2006: Consiliul European de la Bruxelles a confirmat aderarea României la UE la 1 ianuarie 2007
- o 1 ianuarie 2007: România devine stat membru al UE
- o 1 ianuarie 2019: România va prelua Președinția Consiliului UE (până la 30 iunie 2019)

15.3 Evoluție instituțională, sistem politic, alegeri parlamentare

15.3.1 Șefii de Stat ai României

Alexandru Ioan I, domnitor al României: 24 ianuarie/5 februarie 1859 - 10/22 februarie 1866

Locotenentă domnească (Nicolae Golescu, Lascăr Catargiu, Nicolae Haralambie): 11/23 februarie - 10/22 mai 1866

Carol I (domnitor al României, 1866-1881, rege al României, 1881-1914): 10/22 mai 1866 - 27 septembrie/10 octombrie 1914

Ferdinand I, rege al României: 27 septembrie/10 octombrie 1914 - 20 iulie 1927

Mihai I, rege al României, 20 iulie 1927 - 8 iunie 1930 (**Regență**)

Carol al II-lea, rege al României: 8 iunie 1930 - 6 septembrie 1940

Mihai I, rege al României, 6 septembrie 1940- 30 decembrie 1947

Constantin I. Parhon, președinte al Prezidiului Republicii Populare Române (compus din M. Sadoveanu, C.I. Parhon, Ștefan Voitec, Gh. Stere, Ion Niculi): 30 decembrie 1947 - 13 aprilie 1948

Constantin I. Parhon, președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale (M.A.N.): 13 aprilie 1948 - 12 iunie 1952

Petru Groza, președinte al Prezidiului M.A.N.: 12 iunie 1952 - 7 ianuarie 1958

Ion Gheorghe Maurer, președinte al Prezidiului M.A.N.: 11 ianuarie 1958 - 21 martie 1961

Gheorghe Gheorghiu-Dej, președinte al Consiliului de Stat: 21 martie 1961 - 19 martie 1965

Chivu Stoica, președinte al Consiliului de Stat: 24 martie 1965 - 9 decembrie 1967

Nicolae Ceaușescu, președinte al Consiliului de Stat: 9 decembrie 1967 - 28 martie 1974

Nicolae Ceaușescu, președinte al Republicii Socialiste România: 28 martie 1974 - 22 decembrie 1989

Ion Iliescu, președinte al C.F.S.N.: 22 decembrie 1989 - 6 februarie 1990

Ion Iliescu, președinte al Consiliului Provizoriu de Uniune Națională (C.P.U.N.), 6 februarie 1990 - 20 iunie 1990

Ion Iliescu, președinte al României, 20 iunie 1990 - 11 octombrie 1992, 11 octombrie 1992 - 17 noiembrie 1996

Emil Constantinescu, președinte al României, 17 noiembrie 1996 - 10 decembrie 2000

Ion Iliescu, președinte al României, 10 decembrie 2000 - 20 decembrie 2004

Traian Băsescu, președinte al României, 21 decembrie 2004 - 20 aprilie 2007

Nicolae Văcăroiu, președinte al Senatului, președinte interimar al României pe perioada primei suspendări a președintelui Traian Băsescu, 20 aprilie - 23 mai 2007

Traian Băsescu, președinte al României, 23 mai 2007 - 21 decembrie 2009, 21 decembrie 2009 - 9 iulie 2012

Crin Antonescu, președinte al Senatului României, președinte interimar al României pe perioada celei de-a doua suspendări a președintelui Traian Băsescu, 9 iulie 2012 - 27 august 2012

Traian Băsescu, președinte al României, 27 august 2012 - 21 decembrie 2014

Klaus Werner Iohannis, președinte al României, 21 decembrie 2014 - **în prezent**

Tabelul 15.3.2 Evoluția numărului membrilor Parlamentului

Anul	Nr. de membri ai Ad. Deputaților	Nr. de membri ai Senatului	Număr mandate
1919	566	271 (fără senatorii de Drept) ⁷	837 (fără senatorii de Drept)
1920	369	173 ⁸ (inclusiv senatorii de drept)	542
1922	369	173 (inclusiv senatorii de drept)	542
1926	387	230 (inclusiv senatorii de drept)	617
1931	387	230 (inclusiv senatorii de drept)	617
1932	387	230 (inclusiv senatorii de drept)	617
1933	387	230 (inclusiv senatorii de drept)	617
1937	387	230 (inclusiv senatorii de drept)	617
1939	258	176 (88 senatori aleși și 88 numiți)	434
1946	414	-	414
1948	414	-	414
1952	428	-	428
1957	437	-	437
1961	465	-	465
1965	465	-	465
1969	465	-	465
1975	349	-	349
1980	349	-	349
1985	349	-	349
1990 – CPUN ⁹	259 ¹⁰	-	259
1990	396 (385 aleși+11 ai minorităților ¹¹)	119	515
1992	341 (328 aleși+13 ai minorităților)	143	484
1996	343 (328 aleși+15 ai minorităților)	143	486
2000	345 (327 aleși+18 ai minorităților)	140	485
2004	332 (314 aleși+18 ai minorităților)	137	469
2008	334 (316 aleși+18 ai minorităților)	137	471
2012	412 (394 aleși+18 ai minorităților)	176	588
2016	329 (312 aleși+17 ai minorităților)	136	465

⁷ Alexandru Radu, *Alegerile parlamentare din 1919. Un sistem electoral particular*, în „Revista română de studii electorale”, vol. VI, nr. 1, 2018, p. 126.

⁸ Pentru perioada interbelică numărul total al senatorilor este dificil de stabilit datorită fluctuației de la un Parlament la altul al senatorilor de drept. Pentru stabilirea numărului de senatori am folosit în special datele furnizate de Cristian Preda, *România postcomunistă și România interbelică*, București, Meridiane, pp. 115-121.

⁹ C.P.U.N. a fost un organism provizoriu de conducere a României, care a funcționat între februarie și iunie 1990, cu rol legislativ, marcând reînstituirea pluralismului politic; jumătate din rândul membrilor acestuia erau membri ai C.F.S.N., iar cealaltă jumătate era compusă din trei reprezentanți ai fiecărei formațiuni politice recunoscute legal până la acea dată.

¹⁰ *Documente privind Revoluția Română din Decembrie 1989. Activitatea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională (1 februarie – 11 mai 1990)*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009, Documentul nr. 29, pp. 140-146.

¹¹ Deputați desemnați ai minorităților, altele decât cea maghiară, a cărei organizație politică a trecut la toate alegerile de după 1990 de pragul electoral.

Tabelul 15.3.3 Formațiunile politice câștigătoare în alegerile parlamentare, după 1919

Anul	Structură Parlament	Formațiune/alianță politică câștigătoare(r)(e)	Rezultat(e)	Procent din numărul de mandate obținut de formațiunea de pe primul loc	Formațiune/alianță politică aflată la guvernare
1919	Bicameral	Partidul Național din Transilvania	Ad. Dep.	35% din mandate ¹²	Guvern condus de gen. Arthur Văitoianu, sprijinit de P.N.L. ¹³
1920		Liga Poporului	Ad. Dep.	60% din mandate	Partidul Poporului
1922		P.N.L.	Ad. Dep.	61,51% din mandate	P.N.L.
1926		Partidul Poporului	Ad. Dep.	53,38% (cu prima electorală: 75,45%)	Partidul Poporului
1927		P.N.L.	Ad. Dep.	62,72% (cu prima electorală: 82,17%)	P.N.L.
1928		P.N.Ț	Ad. Dep.	79,25% (cu prima electorală: 89,92%)	P.N.Ț
1931		Uniunea Națională	Ad. Dep.	48,86% cu prima electorală: 74,68%)	Uniunea Națională (Partidul Național - Iorga, P.N.L., Liga „Vlad Țepeș”, Partidul German, Liga Agrară)
1932		P.N.Ț (în cartel cu Partidul German)	Ad. Dep.	41,51% (cu prima electorală: 70,82%)	P.N.Ț
1933		P.N.L.	Ad. Dep.	52,01% (cu prima electorală: 77,00%)	P.N.L.
1937		P.N.L.	Ad. Dep.	35,92%	P.N.L.
1939		Frontul Renașterii Naționale	Senat Ad. Dep.	(100% din mandate)	Frontul Renașterii Naționale
1946	Monocameral	Blocul Partidelor Democratice	Ad. Dep.	69,81% - 347 dep. (+8,32% Uniunea Populară Maghiară – 29 dep.)	Blocul Partidelor Democratice (în special reprezentanții Partidului Muncitoresc Român)
1948		Frontul Democrației Populare	M.A.N.	93,2% (405 dep.)	Frontul Democrației Populare (P.M.R., Frontul Plugarilor, Partidul Național Popular, Uniunea Populară Maghiară)
1952			M.A.N.	98,84% (100% din mandate)	
1957			M.A.N.	98,88% (100% din mandate)	
1961			M.A.N.	99,77% (100% din mandate)	
1965			M.A.N.	99,85% (100% din mandate)	P.C.R.
1969		Frontul Unității Socialiste	M.A.N.	99,75% (100% din mandate)	
1975			M.A.N.	98,80% (100% din mandate)	
1980		Frontul Democrației și Unității Socialiste	M.A.N.	98,52% (100% din mandate)	
1985			M.A.N.	97,73% (100% din mandate)	

¹² Cristian Preda, *Rumâniilor fericiți. vot și putere de la 1831 până în prezent*, Iași, Polirom, 2011, pp. 147, 148, 162.

¹³ În urma alegerilor s-a format guvernul Blocului parlamentar prezidat de Alexandru Vaida-Voevod, constând într-o coaliție formată din Partidul Național Român, Partidul Țărănesc, Partidul Țărănesc din Basarabia, Partidul Democrat al Unirii, Partidul Naționalist-Democrat și gruparea independentă condusă de Nicolae Lupu.

Tabelul 15.3.3 Formațiunile politice câștigătoare în alegerile parlamentare, după 1919 - continuare

Anul	Structură Parlament	Formațiune/alianță politică câștigătoare(a)r(e)	Rezultat(e)	Procent din numărul de mandate obținut de formațiunea de pe primul loc	Formațiune/alianță politică aflată la guvernare
1990	Bicameral	F.S.N.	Senat Ad. Dep.	67,02% 66,31%	F.S.N.
1992		F.S.N.+P.N.L.+M.E.R.	Senat Ad. Dep.	28,29% 27,72%	Frontul Democrat al Salvării Naționale (F.D.S.N.)
1996		Convenția Democratică din România (C.D.R.)	Senat Ad. Dep.	30,69% 30,16%	Partidul Democrației Sociale din România
2000		Polul Social Democrat (P.D.S.R.+P.S.D.R.+P.U.R.)	Senat Ad. Dep.	37,09% 36,61%	C.D.R.+P.D.+P.D.S.R.+U.D.M.R.
2004		P.S.D.+P.U.R.	Senat Ad. Dep.	37,12% 36,61%	P.S.D.
2008		P.S.D.	Senat Ad. Dep.	34,16% 33,09%	P.N.L.+U.D.M.R.
2012		U.S.L.(Uniunea Social Liberală)	Senat Ad. Dep.	60,10% 58,63%	U.S.L.
2016		P.S.D.	Senat Ad. Dep.	45,67% 45,47%	Guvern de tehnocrați

Tabelul 15.3.4 Durata mandatului, vârsta minimă pentru a vota și a fi ale(a)s(ă) în Parlament

Anul	Durată mandat (ani)	Vârsta minimă pentru a vota	Vârsta minimă pentru a fi ales
1919	Ad. Dep.: 4	Ad. Dep.: 21 Senat.: 40 ¹⁴	Ad. Dep.: 25 Senat: 40
1926	Ad. Dep.: 4	21	Ad. Dep.: 25 Senat: 40
1939	Ad. Dep.: 6 ani Senat: 9 ani reînnoire (tragere la sorți) la fiecare 3 ani	30	Ad. Dep.: 30 Senat: 40
1946	4	21	25
1948	4	20	23
1965	5		23
1990	2	18	Ad. Dep.: 23 Senat: 30
Constituția din 1991/Legea electorală din 1992	4	18	Ad. Dep.: 23 Senat: 35
Revizuirea Constituției, 2003	4	18	Ad. Dep.: 23 Senat: 33

¹⁴ M. Dogan, *Analiza statistică a „democrației parlamentare” din România*, București, Editura Partidului Social Democrat, 1946, p. 19.

Tabelul 15.3.5 Rata participării la alegerile legislative din România după Marea Unire

Alegeri	Numărul alegătorilor înscrși	Numărul votanților	Rata participării (%)
Nov. 1919	1.916.225	1.324.563	69,12
	fără Transilvania	fără Transilvania	
Mai 1920	2.924.527	1.937.561	66,25
Martie 1922	2.908.015	2.210.370	76,01
Mai 1926	3.496.814	2.622.565	74,99
Iulie 1927	3.586.086	2.762.779	77,04
Dec. 1928	3.671.325	2.840.680	77,5
Iun. 1931	4.037.360	2.927.112	72,5
Iul. 1932	4.219.039	2.987.129	70,8
Dec. 1933	4.380.354	2.978.748	67,8
Dec. 1937	4.649.163	3.071.695	66,1
Iun. 1939		Camera Dep.: 1.758.025	66
19 nov. 1946	7.990.687	6.955.644	87,04
28 martie 1948	8.400.000	7.661.031 ¹⁵	91,22
30 nov. 1952	10.574.475	10.353.369	97,91
3 febr. 1957	11.652.289	11.553.690	99,15
5 martie 1961	12.444.977	12.417.800	99,78
7 martie 1965	12.858.835	12.853.590	99,96
2 martie 1969	13.582.249	13.577.143	99,96
9 martie 1975	14.900.032	14.894.185	99,96
9 martie 1980	15.631.351	15.629.098	99,99
17 martie 1985	15.733.060	15.732.095	99,99
20 mai 1990	17.200.722	14.826.616	86,19
27 sept. 1992	16.380.663	12.496.430	76,29
3 nov. 1996	17.218.654	13.088.388	76,01
20 nov. 2000	17.699.727	11.559.458	65,31
28 nov. 2004	18.449.344	10.794.653	58,93
30 nov. 2008	18.464.274	7.238.871	39,26
9 dec. 2012	18.423.066	7.694.180	41,76
11 dec. 2016	18.263.875	7.212.022	39,49

¹⁵ La alegerile din 1948, 192.000 de voturi au fost anulate, C. Preda, *României fericiți...*, p. 243.

Tabelul 15.3.6 Viața politică în perioada socialistă**Evoluția numărului de membri ai P.C.d.R./P.M.R./P.C.R.**

August 1944 – mai puțin de 1000 de membri în ilegalitate (600-800 membri).

Oct. 1944 – 5000 de membri

Febr. 1945 – 15.000 de membri

Iunie 1945 – 110.041 de membri

Decembrie 1947 – 799.351 de membri

Mai 1948 – 1.057.428 membri

Noiembrie 1955 – 595.398 membri

Iunie 1960 – 686.595 membri, plus 148.000 de candidați

Iunie 1965 – 1.454.727 de membri

Decembrie 1969 – 1.983.790 de membri

1974 – 2.480.000 de membri

1979 – 2.930.000 de membri

1984 – 3.465.069 de membri

1989 – 3.831.000 de membri

Sursă: Vasile Buga, *Partidul Comunist Român...*, pp. 421-423.

Structura organizatorică a Partidului – Evoluția numerică

Iunie 1965 – 56.000 de organizații de Partid;

1972 - 64.500 organizații de bază;

1989 – 59.544 organizații de bază, 6.063 comitete de Partid în întreprinderi, instituții și unități agricole, 2364 comitete comunale, 259 comitete orășenești și comunale, 259 comitete orășenești și municipale, 41 de organizații de partid județene (inclusiv municipiul București).

Sursă: Vasile Buga, *Partidul Comunist Român...*, pp. 422-423.

Congresele P.C.d.R./P.M.R./P.C.R.

Congresul I, București, 8-12 mai 1921 - Congresul general al Partidului Socialist din România

Congresul al II-lea, Ploiești, 3-4 octombrie 1922 – este adoptată denumirea de P.C.d.R. și Statutul Partidului

Congresul al III-lea, Viena, 17-22 august 1924

Congresul al IV-lea, Ciuguevo (Harkov), 29 iunie – 7 iulie 1928

Congresul al V-lea, Moscova, 3-24 decembrie 1931

Congresul I al P.M.R. (Congresul al VI-lea), București, 21- 23 februarie 1948;

Congresul al II-lea al P.M.R. (Congresul al VII-lea), decembrie 1955

Congresul al III-lea al P.M.R. (Congresul al VIII-lea), iunie 1960

Congresul al IV-lea al P.M.R. (**Congresul al IX-lea al P.C.R.**), iulie 1965

Congresul al X-lea, 6-12 august 1969

Congresul al XI-lea, noiembrie 1974

Congresul al XII-lea, noiembrie 1979

Congresul al XIII-lea, noiembrie 1984

Congresul al XIV-lea, noiembrie 1989

15.3.7 Numărul ministerelor și al instituțiilor asimilate; numărul membrilor guvernului

- Ianuarie 1862: șapte ministere/ministri (președintele Consiliului de Miniștri este titularul unui Minister)
- 1881: a fost adoptată o lege (din 7/19 aprilie 1881) care dădea dreptul prim-ministrului de a fi ministru fără portofoliu; în același an, 1881, prim-ministrul a primit sarcina oficială de a-i recruta pe miniștri
- 1883: opt ministere (este înființat Ministerul Agriculturii, Domeniilor, Industriei și Comerțului)
- 1907: nouă ministere (Ministerul Agriculturii, Domeniilor, Industriei și Comerțului este scindat în două ministere: Ministerul Agriculturii și Domeniilor și respectiv Ministerul Industriei și Comerțului)
- 1916: a fost creată instituția miniștrilor fără portofoliu, având aceleași drepturi și responsabilități ca și titularii departamentelor
- Iulie 1917: zece ministere (între iulie 1917 și ianuarie 1918 a funcționat Ministerul Materialelor de Război); 15 membri ai Guvernului (un prim-ministru - în același timp și ministru de Externe -, un viceprim-ministru, 13 miniștri din care, patru miniștri fără portofoliu)
- Decembrie 1918: nouă ministere; 17 membri ai Guvernului (prim-ministru - în același timp și ministru de Externe -, 16 miniștri, din care opt miniștri fără portofoliu)
- 1919: nouă ministere; 13 membri ai Guvernului (un prim-ministru - în același timp și ministru de Externe -, 8 miniștri, patru miniștri de stat, fără portofoliu)
- Martie 1920: este înființat Ministerul Muncii și Ocrotirii Sociale
- Iunie 1920: sunt înființate Ministerul Comunicațiilor, Ministerul Cultelor și Ministerul Instrucțiunii Publice (ultimele două prin desprinderea din Ministerul Cultelor Artelor și Instrucțiunii Publice)
- Iulie 1920: 12 ministere; 17 membri ai Guvernului (prim-ministru, 12 miniștri, patru miniștri de stat, fără portofoliu);
- Iulie 1921: Ministerul Agriculturii și Domeniilor este scindat în două instituții (Ministerul Agriculturii și Ministerul Domeniilor)
- Decembrie 1921: 13 ministere; 13 membri ai Guvernului (prim-ministru - titular al Ministerului de Finanțe - 12 miniștri, un ministru de stat, fără portofoliu);
- Aprilie 1922: în locul Ministerului Muncii și Ocrotirii Sociale este înființat Ministerul Sănătății Publice, Muncii și Ocrotirii Sociale; se înființează din nou Ministerul Agriculturii și Domeniilor (prin unificarea din nou a celor două câmpuri de activitate)
- Mai 1922: 12 ministere; 15 membri ai Guvernului (prim-ministru, 12 miniștri, doi miniștri de stat)
- Noiembrie 1923: Ministerul Sănătății Publice, Muncii și Ocrotirii Sociale este divizat în Ministerul Sănătății Publice și Ocrotirii Sociale și Ministerul Muncii, Cooperăției și Asigurării Sociale
- Decembrie 1923: 13 ministere; 15 membri ai Guvernului (prim-ministru - titular al Ministerului de Finanțe - 12 miniștri, doi miniștri de stat)
- Noiembrie 1929: Ministerul Cultelor și Artelor și respectiv Ministerul Instrucțiunii Publice sunt contopite formând Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor; Ministerul Sănătății Publice și Ocrotirii Sociale și respectiv Ministerul Muncii, Cooperăției și Asigurării Sociale sunt contopite formând Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale; Ministerul Lucrărilor Publice a fost contopit cu Ministerul Comunicațiilor formând Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor
- Decembrie 1929: 10 ministere; 15 membri ai Guvernului (prim-ministru, 10 miniștri, patru miniștri de stat)
- Octombrie 1932: 10 ministere; 15 membri ai Guvernului (prim-ministru, un vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, fără portofoliu, 10 miniștri, trei miniștri de stat)
- Iunie 1934: 11 ministere – crește numărul acestora prin înființarea Ministerului Armamentului (funcționează până în 1937)

- 1934-1935: funcționează distinct Ministerul Muncii și respectiv Ministerul Sănătății și Ocrotirii Sociale
- August 1936: este înființat Ministerul Cooperăției, condus de un ministru de stat
- August 1937 – martie 1937: funcționează separat Ministerul Cultelor și Artelor respectiv Ministerul Instrucțiunii Publice (Ministerul Educației Naționale din noiembrie 1936)
- Noiembrie 1936: este înființat Ministerul Aerului și Marinei
- Noiembrie 1937: 14 ministere, 17 membri ai Guvernului (prim-ministru, 14 miniștri, doi miniștri de stat)
- Octombrie 1938: este înființat Ministerul Înzestrării Armatei, desființat câteva luni mai târziu
- Februarie 1939: 13 ministere, 17 membri ai Guvernului (prim-ministru, 11 miniștri- doi titulari a câte două ministere fiecare ca ad-interim, cinci miniștri de stat, fără portofoliu)
- 1940: prim-ministru, 18 miniștri
- septembrie 1944: prim-ministru, un vicepremier, 17 miniștri
- 1948: prim-ministru 6 viceprim-miniștri, 45 de miniștri
- 1982: prim-ministru, 3 prim-viceprim-miniștri, 18 viceprim-miniștri, 35 de miniștri, 26 miniștri secretari de stat.
- 1990: guvernul provizoriu Petre Roman, decembrie 1989-iunie 1990: 37 de membri (prim-ministrul, 4 viceprim-miniștri, 28 de miniștri, 4 miniștri secretari de stat)
- 1992: 22 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- 1996: 26 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- 1998: 24 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- 1999: 18 membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- Dec. 2000: 27 de membri, inclusiv prim-ministrul
- Martie 2004: 24 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- Dec. 2004: 25 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- Aprilie 2007: 18 membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- Dec. 2008: 20 membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- Oct. 2009: 11 membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- Dec. 2009: 17 membri ai guvernului inclusiv prim-ministrul
- Mai 2012: 21 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- Decembrie 2012: 27 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul și viceprim-miniștri cu portofoliu ministerial și un viceprim-ministru fără portofoliu ministerial
- Noiembrie 2015: 22 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul
- Ianuarie 2017: 27 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul, doi vicepremier (titulari și ai unui minister) și patru miniștri delegați
- Iunie 2017: 28 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul, trei vicepremier (dintre care unul fără portofoliu) și patru miniștri delegați
- Ianuarie 2018: 24 de ministere (28 de membri ai guvernului, inclusiv prim-ministrul și patru viceprim-miniștri – dintre care doi exercită și conducerea unui minister și respectiv un ministru delegat pentru afaceri europene)

Tabelul 15.3.8 Evoluția numărului unităților administrativ-teritoriale

Anul	1914	1920	1925	1929	1938	1940	1947	1950
Directorate ministeriale/ Ținuturi/regiuni	-	-	-	7	10	-	-	28
Județe	34	76	71	71	71	47	58	-
Raioane	-	-	-	-	-	-	-	177
Plăși	221	-	489	322	429	-	424	-

Tabelul 15.3.8 Evoluția numărului unităților administrativ-teritoriale - continuare

Anul	1952	1956	1959	1960	1968	1981	1997	2016
Directorate ministeriale/ Ținuturi/regiuni	18	16	16	16	-	-	-	-
Județe	-	-	-	-	39	40	41+Mun. București	41+Mun. București
Raioane	183	192	189	142	-	-	-	-
Plăși	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabelul 15.3.9 Rețeaua diplomatică a României: dinamica reprezentanțelor diplomatice ale României

Anul	Număr
1881	11
1914	16
1921	25 (misiuni diplomatice permanente)
1946	66 (ambasade, legațiuni consulat)
2017	150 (ambasade, consulat generale, misiuni/delegații/reprezentanțe permanente, birouri generale)

15.4. Spre egalitatea în drepturi între femei și bărbați: reprezentarea femeilor în viața publică românească

- 1917: Elena Alistar, reprezentând ținutul Cetatea Albă, devine prima femeie deputat în Sfatul Țării al Republicii Democratice Moldovenești, votând la 27 martie/9 aprilie 1918 unirea Basarabiei cu România
- 1929: Adoptarea unei noi legi administrative care deschide calea către votul feminin, totuși condițiile impuse limitează foarte mult votul și accesarea acestora în demnități publice. La următoarele alegeri locale au fost alese în consiliile comunale aproximativ 220 de femei¹⁶
- 1930: învățătoarea Luiza Zavloschi este prima femeie aleasă în funcția de primar al unei localități din România: satul Buda din județul Vaslui¹⁷
- 1930: Irina Constanziu-Vlassopol devine prima femeie ofițer din Marina Comercială Română
- 1939: decretul-lege pentru reforma electorală din 9 mai 1939 acordă femeilor dreptul de vot (în anumite condiții, identice cu cele ale bărbaților) pentru ambele camere ale Parlamentului, însă ele puteau să își depună candidatura și să fie alese doar în Senat
- 1939: Maria Mișu Pop devine prima femeie senator, aleasă în colegiul Agricultorilor, în județul Dolj. Anterior, Maria Mișu Pop fusese viceprimar al Craiovei, respectând prevederile legii administrative din 1929
- 1946: prin decretul-lege din 15 iulie 1946, femeile obțin dreptul de vot și de a fi alese în Adunarea Deputaților
- Decembrie 1946: dr. Florica Bagdasar devine prima femeie ministru din România (al Sănătății) în guvernul Petru Groza
- Noiembrie 1947: Ana Pauker devine prima femeie ministru de Externe din lume
- Art. 21 al Constituției din 1948 prevede că „femeia are drepturi egale cu bărbatul în toate domeniile vieții de Stat, economic, social, cultural politic și de drept privat. La muncă egală, femeia are drept de salarizare egală cu bărbatul”
- 1948: Raluca Rîpan devine prima femeie membru al Academiei Române
- 1952: Raluca Rîpan devine prima femeie rector al unei universități din România (Universitatea „Victor Babeș” din Cluj, 1952-1956)
- Martie 1980: Elena Ceaușescu devine prima femeie numită în funcția de prim-viceprim-ministru al guvernului român
- 2003: Floarea Șerban devine prima femeie general din Armata Română (general de brigadă – 2003, general maior - 2009)
- 2006: Laura Codruța Koveși devine prima femeie numită în funcția de procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Justiție și Casație a României (2006-2012)
- 2008: Roberta Anastase devine prima femeie din România aleasă președinte al Camerei Deputaților, a treia funcție în stat
- 2012: Lia Olguța Vasilescu devine prima femeie primar din România de după 1989 a unui municipiu reședință de județ
- Iunie 2016: Gabriela Firea devine prima femeie primar a capitalei României, București
- Iunie 2016: Daniela Cîmpean devine prima femeie aleasă președinte al unui Consiliu județean (Sibiu) din România
- Ianuarie 2017: Carmen Dan devine prima femeie care deține funcția de ministru de Interne în România
- 29 ianuarie 2018: Vasilica Viorica Dăncilă devine prima femeie numită în funcția de șef al guvernului României

¹⁶ C. Preda, *Rumâniilor fericiți...*, p. 160.

¹⁷ <http://informatormoldovei.ro/cand-istoria-si-traditiile-sunt-pilde-pentru-prezent/>

15.5. Evoluția statisticii românești-elemente de sinteză-

*Demersul / acțiunea statistică*¹⁸

Evenimente care au precedat Marea Unire

- Catagrafia orașului București (1831)
- Catagrafia Moldovei (1831)
- Înființarea secției de statistică a Departamentelor Treburilor din Lăuntru (1831)
- Introducerea actelor de stare civilă în Principate (1832)
- Catagrafia țării Românești (1835)
- Recensământul general (1838)
- Înființarea Oficiului de Statistică al Moldovei (1 iulie 1859)
- Înființarea Oficiului Central de Statistică Administrativă al țării Românești (12 iulie 1859)
- Recensământul Populației din Principatele Unite (1859-1860)
- Apariția Analelor Statistice (1860)
- Apariția Analelor Economice (1860)
- Apariția Revistei de Statistică (1860)
- Unificarea Oficiilor de Statistică din țara Românească și Moldova în cadrul Oficiului Central de Statistică Administrativă de la București (4 august 1862)
- Recensământul stabilimentelor industriale (1860-1863)
- Prima reorganizare a statisticii (1867)
- Prima monografie economico-socială a României (1867)
- Legea pentru reorganizarea statisticii (1871)
- Recensământul general al populației din România (1890)
- Ancheta agrară (1907)
- Anuarul Statistic al României (1904)
- Statistica pe acțiuni din întreaga țară (1913)
- Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale (1913)
- Dicționar Statistic (1914-1915)
- Recensământul Populației (1912)

De la Marea Unire la al doilea Război mondial

- Prima reorganizare a statisticii după Marea Unire (Direcțiunea Generală a Statisticii – 1919)
- Anuarul Statistic al României (1922 după șapte ani de pauză)
- Legea de organizare a statisticii (1923)
- Recensământul Agricol (1930)
- Școala Superioară de Statistică (1930)
- Înființarea primei stații mecanografice (1930)

¹⁸ Anul indicat în paranteză reprezintă data efectuării lucrării, înființării unei instituții sau entități etc.

- Recensământul Populației (1930)
- Campania sanitară (august-septembrie 1938)
- Recensământul populației (1941)
- Înființarea Societății Române de Statistică (1937)

Perioada regimului socialist

- Conferința ministerială de reorganizare a statisticii (1947)
- Comisia Centrală de Statistică (1947)
- Recensământ general agricol (1948)
- Reorganizarea Statisticii: Institutul Central de Statistică se desființează, în locul lui se înființează Direcția Generală de Statistică (1950)
 - Reorganizarea Institutului Statistic (1949)
 - Recensământul populației (1948)
 - Lansarea Cercetării Selective a Bugetelor de Familie (1948)
 - Înființarea Direcției Centrale de Statistică (1951)
 - Reluarea editării Anuarului Statistic al României (1957)
 - Recensămintele Populației (1956, 1966, 1977)
 - Consfătuiri științifice anuale (1961-1985)
 - Organizarea la București a primei grupe de lucru ONU pentru prelucrarea electronică a informației (1968)

Perioada postdecembristă

- Elaborarea programului de cooperare INS-Eurostat (1991)
- Adoptarea principiilor fundamentale ale statisticii oficiale în legislația statistică românească (1994)
- Demararea și desfășurarea programelor Phare naționale în domeniul statistic (1992; 1994; 2000; 2001; 2003; 2004; 2005; 2006)
 - Ordonanța Guvernului nr. 9/1992 aprobată prin legea nr. 11/1994 privind organizarea statisticii oficiale
 - Promovarea legii organizării și funcționării statisticii oficiale din România nr. 226/2009
 - Încheierea capitolului de negocieri în domeniul statisticii privind aderarea României la Uniunea Europeană (2000)
 - INS România se realizează în calitate de partener la Sistemul Statistic European (SSE 2007)
 - România devine observator permanent în Comitetul de Statistică al OCDEE (2010)
 - Organizarea la București a conferinței conducătorilor oficiilor de statistică ale statelor membre UE (DGINS 2018)
 - Recensămintele Populației și Locuințelor (1992, 2002, 2011)

15.6 Conducătorii statisticii oficiale a României

Dionisie Pop MARȚIAN (1859-1865); Ioan PETRESCU (1865-1871); Alexandru POPOVICI (1871-1883); Mihai BĂDULESCU (1883-1890); Mihai BALȘ (1890-1892); Constantin CRUPENSKI (1893-1899); Leonida COLESCU (1899-1922); I.N.TEODORESCU (1922-1934); Sabin MANUILĂ (1934-1947); Anton GOLOPENȚIA (1947-1948) Gheorghe MIHOC (1948-1951); Manea MĂNESCU (1951-1954); Paul ISCOVICI (1954-1956) – interimar; Mihail LEVENTE (1956-1962); Mircea BIJ (1962-1965); Constantin IONESCU (1965-1969); Petrache BUZOIANU (1969-1972); Ilie ȘALAPA (1972-1974, 1975-1984); Petre GHIMBULUȚ (1974-1975) - interimar; Nicolae IONESCU (1984-1990); Petru PELEA (1990-1992); Alexandru RADOCEA (1992-1996); Pavel WAGNER (1996-1998); Vicotor DINCULESCU (1998-2001); Aurel CAMARA (2001-2003); Clementina IVAN-UNGUREANU (2003-2005); Virgil VOINEAGU (2005-2013).

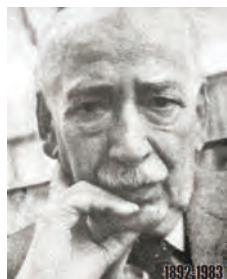
Ion Ionescu de la Brad (iunie 1818 – decembrie 1891) a fost membru de onoare al Academiei Române. A beneficiat de o educație deosebită, bucurându-se de îndrumarea celebrului revoluționar pașoptist Eftimie Murgu, ajungând la rândul său, el însuși, un participant activ al mișcării pașoptiste. La doar 24 de ani a devenit profesor de agronomie la Academia Mihăileană din Iași, fiind unul dintre promotorii principali ai realizării reformei agrare în Principatele Române. În anul 1838 a plecat în Franța unde s-a specializat în economie agrară la renumita școală a agronomului Mathieu de Dombasle și a statisticianului Moreau de Johannes, frecventând cursuri de fizică, chimie și istorie la Sorbona, de botanică la Jardin des plantes și de economie la Conservatoire des Artes et Métiers. A participat alături de Nicolae Bălcescu la revoluția din 1848, luptând pentru drepturile țăranilor și pentru oprirea abuzurilor, ceea ce a dus la arestarea de către armata otomană și trimiterea lui în exil la Constantinopol. Acolo a scris o serie de lucrări de specialitate cum ar fi: *Agricultura din Brusa*, *Agricultura din Dobrogea* (1850), *Agricultura din Tesalia* (1851), precum și un raport asupra Asiei Mici (1856). Se întoarce în țară opt ani mai târziu, în 1857, cu o multitudine de cunoștințe și experiență în domeniul agriculturii.

Dionisie Pop Martian născut în anul 1829, își începe educația în satul său natal, sub supravegherea tatălui său. Urmează seminarul ortodox din Sibiu și ulterior școlile Blajului pe care le termină în anul 1852. La 24 de ani, în anul 1853 promovează examenul de bacalaureat. Dionisie Pop Marțian poate fi considerat întemeietor al statisticii și învățământului economic românesc. Este personalitatea cea mai puternică și cea mai reprezentativă, cea mai originală și cea mai caracteristică dintre toți economiștii români ai veacului al XIX – lea. Fiind pregătit în școlile superioare germane, el este nu numai primul economist român cu o solidă pregătire universitară, dar și cel dintâi dintre gânditorii noștri economiști, care va impune și aplica concepțiile și metodele de cercetare ale științei economice germane. A redactat și publicat într-un timp record, de numai 5 ani, 5 lucrări în volume și 77 de articole științifice, la care se adaugă un număr mare de articole în presă. De asemenea, Dionisie Pop Marțian punea bazele științei economice românești, a învățământului de profil precum și a instituțiilor care trebuiau să le pună în practică. El și-a conturat gândirea sa economică în funcție de situația reală în care se regăseau Principatele Unite după 1859. Era convins că nu se putea concepe o temeinică așezare economică națională decât pornind de la temelii.

Leonida Colescu s-a născut la 11 ianuarie 1872 în București. A absolvit liceul Sf. Sava în 1888, apoi și-a luat licența în drept în 1892 la Universitatea din București. Studiile la Paris, München și Bruxelles, unde a obținut în 1897 doctoratul în științe economice și financiare. La vârsta de 27 de ani a obținut funcția de director general al Serviciului Statisticii Generale a Statului, pe care a îndeplinit-o timp de 23 de ani (până în 1922), fiind cel mai longeviv conducător al statisticii oficiale din România. A organizat și condus câteva acțiuni de mare amploare și de o importanță economică și socială deosebită, printre care se numără recensămintele populației din 1899 și 1912, ancheta industrială din 1901-1902, mai multe anchete agricole și un recensământ al animalelor domestice. A contribuit și la prelucrarea materialelor reformei agrare din 1864. Ca membru al Institutului Internațional de Statistică, Leonida Colescu a participat la sesiunile acestuia organizate la Berlin (1903), Paris (1911), Haga (1911) și Viena (1914).

Octav Onicescu, născut la 20 august 1892, a fost unul dintre cei mai străluciți matematicieni români, având o contribuție importantă în multe dintre ramurile matematicii teoretice și aplicate. A reprezentat pentru școala românească de matematică un deschizător de drumuri, fiind în același timp o personalitate apreciată pe plan mondial pentru însemnatele sale contribuții și ca inițiator de noi direcții de cercetare în știință. S-a remarcat prin contribuții însemnate în domeniul teoriei probabilităților, în statistică, analiză matematică, mecanică, geometrie diferențială și algebră. A obținut licențele în matematică și filosofie în 1913. Din 1914 până în 1916 și-a desfășurat cariera didactică la Liceul Militar de la Mănăstirea Dealu. Odată cu începerea primului război mondial, Octav Onicescu, la cererea sa, a devenit combatant activ pe front. După încheierea războiului în 1919 a plecat la Roma pentru studii doctorale și s-a axat pe o problemă de mare actualitate la acea vreme: aplicații ale geometriei diferențiale în teoria relativității generalizate - recent elaborată de Albert Einstein. Titlul de doctor l-a obținut în iunie 1920 în urma susținerii tezei "Asupra aplicațiilor einsteiniene cu grupuri continue de transformare". Octav Onicescu a introdus o nouă dimensiune în calcul (a patra), în conformitate cu teoria relativității lui Einstein: trei pentru spațiu și una temporală. Pentru contribuția sa a fost recompensat cu titlul "magna cum laude".

Sabin Manuilă, caracterizat de Dimitrie Gusti ca fiind „organizatorul statisticii științifice în România”, s-a născut în 1894 în localitatea Sâmbăteni, din județul Arad. A absolvit Facultatea de Medicină de la Budapesta, iar în anul 1919 a obținut titlul de doctor în științe medicale. Sabin Manuilă a condus Spitalul de copii al Universității din Cluj, iar între 1925 și 1926 a fost bursier al Fundației „Rockefeller”, în Statele Unite ale Americii. Remarcat ca demograf și statistician, din anul 1934 până în 1947 a fost director al Institutului Central de Statistică (astăzi INS), iar din această calitate acesta a organizat și condus Recensământul General din anul 1941. În perioada desfășurării recensământului, Manuilă s-a deplasat în nordul Bucovinei și în ținutul Herței, fiind parte a unei echipe din care mai făcea parte și Anton Golopenția. În anul 1938 a fost membru corespondent al Academiei Române, iar trei ani mai târziu a devenit membru titular. Sabin Manuilă a emigrat în Statele Unite, unde și-a continuat activitatea științifică, publicând, printre altele, lucrări precum „Agriculture and Food in Romania during the World War II” sau „Regional development of the Jewish Population in Romania” - împreună cu Wilhelm Filderman. De asemenea, Sabin Manuilă a fost consilier în cadrul Biroului American de Statistică și a lucrat pentru Institutul de Cercetări Alimentare.

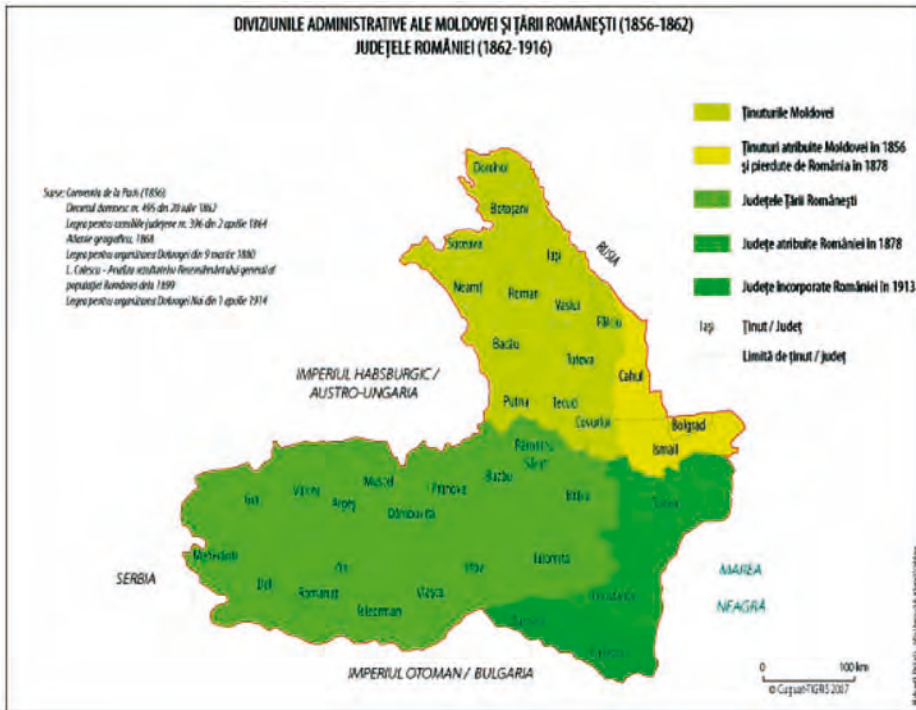
Nicolae Georgescu Roegen s-a născut la data de 4 februarie 1906 în Constanța într-o familie de români. Numele de „Roegen” este un pseudonim pe care și l-a adăugat singur, fiind de fapt o anagramă formată din „Ne” de la Nicolae și „Geor” de la Georgescu. A studiat matematica la Universitatea București, unde a obținut diploma universitară în 1926. A fost un matematician, statistician, pedagog și probabil cel mai mare economist român al secolului XX, considerat parintele teoriei bioeconomice după apariția lucrării sale „Legea entropiei și procesul economic”, publicată în 1971. De asemenea, elaborat o serie de lucrări în domeniul statisticii și demografiei și a făcut și parte din colectivul de redacție al Enciclopediei României. A fost profesor (în perioada 1932 – 1946) la școala de Statistică condusă de Octav Onicescu și profesor în străinătate (1947 – 1976). Alături de preocupările științifice și didactice la Universitatea București, Nicolae Georgescu – Roegen a desfășurat și activități diplomatice. La 30 august 1940 a făcut parte, ca statistician, din delegația condusă de Mihai Mașoilescu la arbitrajul de la Viena. În 1944 a fost Secretarul General al Comisiei de mediere a armistițiului dintre România și țările vest-europene, membre ale Aliaților, participând decisiv la apropierea punctelor de vedere ale părților implicate.

Anton Golopenția (1909 – 1951) a fost reprezentant al școlii clasice demografice românești, personalitate științifică complexă, licențiat în drept și filosofie. A fost unul dintre fondatorii școlii românești de geopolitică. În 1930 Dimitrie Gusti îl numește pe Golopenția bibliotecar la Seminarul de Sociologie, Etică și Politică pentru ca mai târziu să îl preia ca șef de cabinet. Golopenția a ocupat și funcția de director general, conducând Institutul Central de Statistică (actualul INS n.r.) în perioada 1947 și 1948. Anton Golopenția a fost nu numai un membru al Societății Române de Statistică, dar și un membru fondator al revistei „Geopolitica și Geoistoria”.

Hărți

România, 1862-1916

Sursa: http://www.2012en.ro/wp-content/uploads.2013/05/Harta_administrativa_Romania_1856-1913.jpg

Harta administrativ-teritorială a României în 1919

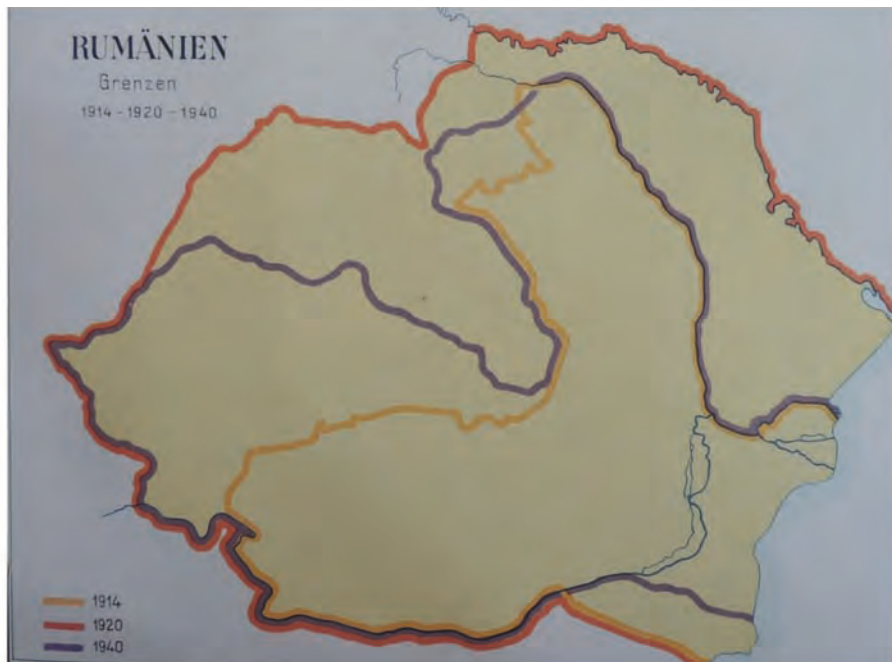
Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Jude%C8%9Bele_interbelice_ale_Regatului_Rom%C3%A2niei

Harta administrativ-teritorială a României în 1925

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Jude%C8%9Bele_interbelice_ale_Regatului_Rom%C3%A2niei

Dinamica granițelor României între 1914-1940

Sursa: Walter Hofmann, *Rumänien von Heute: ein Querschnitt durch Politik, Kultur und Wirtschaft*, București, Cugetarea, 1942. Proiectul cărții (din 1914) este disponibil la Arhivele Naționale ale României, fond Ministerul Propagandei, parte structurală: Propagandă, dosar 2837, f. 19

Harta administrativ-teritorială a României în 1950

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ A ROMÂNIEI (1950-1952)

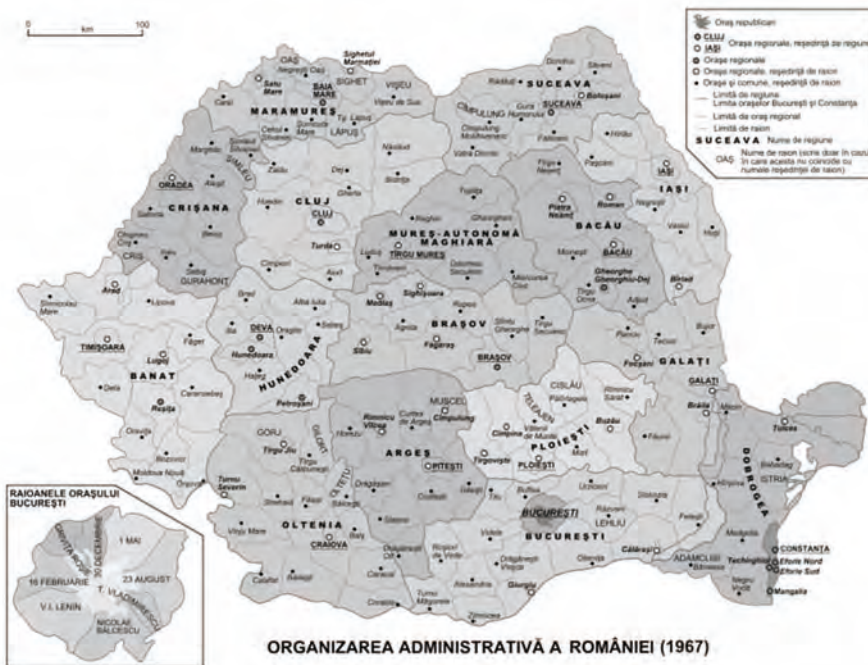
Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunile_Republicii_Populare_Rom%C3%A2ne

Harta administrativ-teritorială a României în 1952

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunile_Republicii_Populare_Rom%C3%A2ne

Harta administrativ-teritorială a României în 1966

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunile_Republicii_Populare_Rom%C3%A2ne

Harta administrativ-teritorială a României la începutul secolului XXI

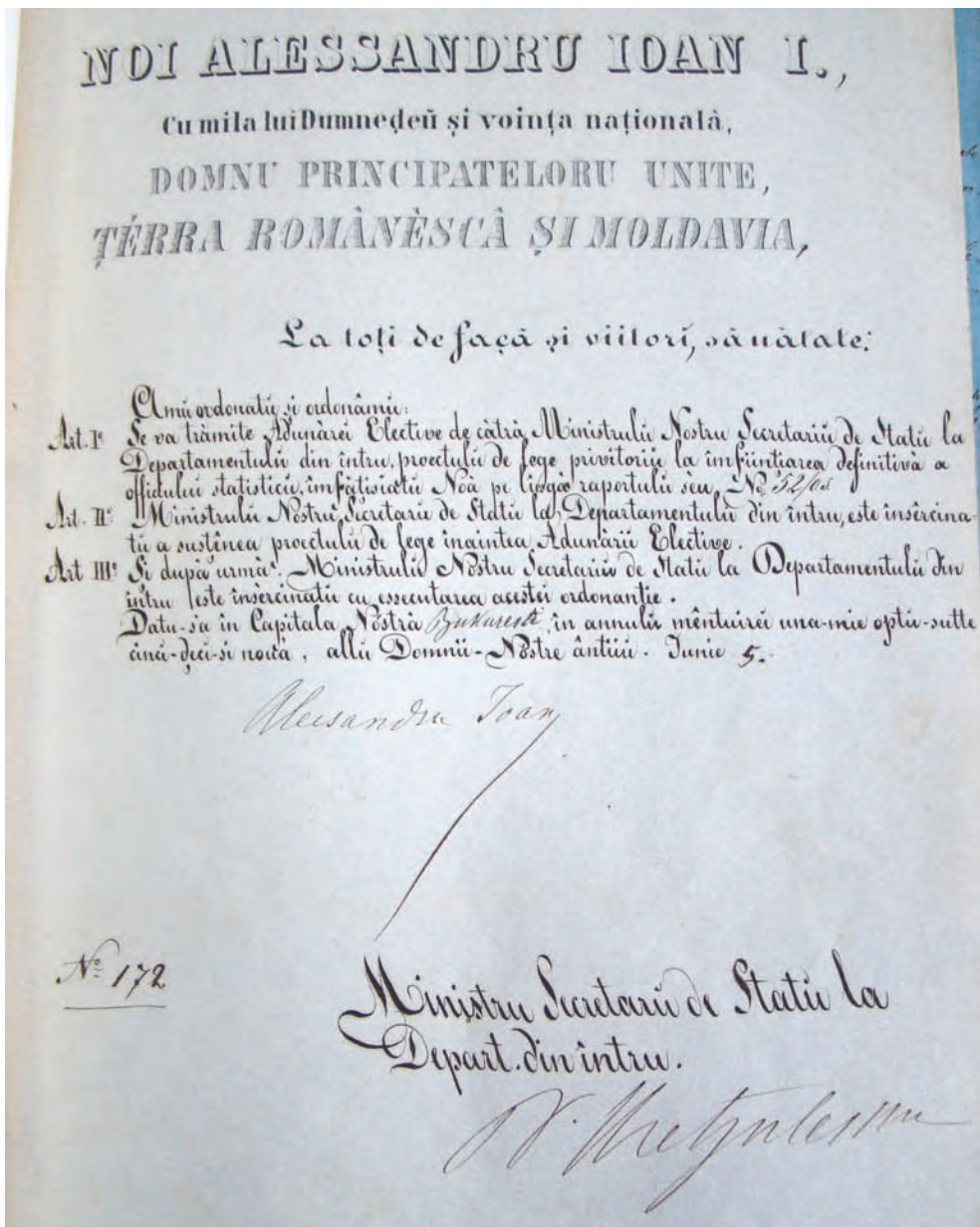
Sursa: <https://casa-regala.blogspot.com/2009/01/impartirea-administrativ-teritoriala.html>

Închinăm această lucrare cu o colecție de reproduceri după înregistrări și alte materiale documentare selectate din arsenalul arhivistic (Arhiva Națională a României) cu scopul de a-l introduce pe cititor, pe cât posibil, în atmosfera marilor evenimente ce au avut loc în istoria neamului nostru.

Cu acest prilej, în speranța ralierei tuturor celor care împărtășesc sentimente de pioasă recunoștință față de înaintași, ne exprimăm profunda mulțumire față de cei care, cu înalt devotament și jertfă, s-au atașat devenirii României moderne.

Cu modestia cuvenită alăturăm, astfel, recunoștința noastră, a celor care activăm pe tărâmul statisticii românești, față de marile personalități ale trecutului, care au făcut ca statistica românească să împlinească, în anul centenar, 159 de ani de existență oficială.

Autorii

71
INDI ALESSANDRU IOAN I.

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională,
DOMNU PRINCIPATELORU UNITE
ȚERRA ROMÂNESCĂ ȘI MOLDAVIA.

La toți de față și viitori sănătate.

Creșd paacpteh Ministerhu Noștru Suptap de
Stat la Curafih din hratyr ur H 194.

Am ordonat hi ordonam rula urmatoarea:

- Apt. 1. Sanuzioram amandamenteh apors adupa aporu
tehu de bezinje dîn sanuziapa rari ojirin scapah
de Statistier administratibeh aprobah de Alraapra
Yapi.
- Apt. 2. Notajiram cu Ministeru Noștru Suptap de
Stat la Curafamijeh din hratyr, a' h adran
la sfoumar sadrahinija.
- Apt. 3. Hi ark din rme. Ministeru Noștru Suptap
de Stat la Curafih din hratyr, este anaspinat
ur usurtapra ordonaji de gora.
Date sa urafaha de hratyrhi anrh 1859 iuhie 12.

Alessandru Ioan

N° 276

Ministeru Suptap de Stat
la Curafamijeh din hratyr
D. M. M. M.

off. Statist. 90 / 13. Aug. 1859
 Se voră împărtăși exemplarele celor
 funcționariți oficiului și raportant

Principatele Unite
 Domnule.

Din ordinul excelentii sale D^{le} Ministrului,
 urmându a se introduce în cancelariile Minis-
 terului modul de scriere cu litere străbune care
 cuprinde și sistemul de ortografie adoptat în
 școlile după cea mai din urmă discuțiune a
 comisiei gimnaziale, amu onore a înain-
 ta Dstre pe lângă acesta un număr de
 10. exemplare modeluri pentru employații
 biroului Statistic. —
 Șeful Seciunii. C. Rizea
 L

2976
 August 1859
 Mossa T^m D^{le} Șeful Seciunii Biroului Statistic.

Nr. 100
 1/

Măriei Sale Alexandru Ioan I.
 Domnii Principatelor - Unite
 Terra Românească și Moldavia

Pre Înălțate Doamne!

Postulu de raportoriu Statisticu la Districtu Mehedinții, rămânând
 vacant în urma demisionării date de D. Dimitrie Culescu la 1^a a carentei
 prin petițiunea înregistrată la S. și fiind de urgență a se numi
 câte unii fără întârziere unuia altului, Sub-scrisatul, supunându la
 unii examenului pe D. Ioan C. Mungoscu, care a ascultat și consultat
 de statistică, preparatoriu pentru acea funcție, și găvindului capabilu a
 îndeplini serviciul de raportoriu, vine cu respectu a aduce acestea la
 cunoștință Măriei Voastre și a vă ruga, să bine voiti a da În-
 nalta aprobare de la data demisionării numitului. —

Ministrul secretarilor de Statu la
 Departamentul din interior N. Wregulescu

N. 100.
 1859 Septembrie 4.
 Oficiul Statisticu
 D. J. Martianu

F. S. GEN. 1223854
PARIS 14 96 OCT. 1868

Carol Iⁱⁱ.

Din grația lui Dumnezeu și prin voința Națională
Domn alii Românilor.

La toți de față și viitori sănătate.

Asupra raportului Ministerului nostru Secretarului de
Stat la Departamentul de Interne sub N° 16747.
avem decretat și decretăm ce urmează:

Art. I. În funcțiunea de referent statistică rămasă va-
cantă prin demisiunea Dⁿⁱ Constantin Lecca, se nu-
mesce provisoriu până la votarea legii organizării ser-
viciului statistic, Dⁿⁱ Mesvandru S. Băcaloglu fostul
raportor statistic.

Art. II. Celui din urmă Ministerului nostru Secretarului de
Stat la Departamentul de Interne, este însărcinată
cu executarea acestui Decret.

Dat în București la Octombrie 15. 1868.

Carol

Ministru Secret. de Stat
ad interim la Depart. de Interne

Amz. Aron

1677

Statului
Defilierii personalului Serviciului Statistic pe
trei luni din Anului 1868.

<i>Structura</i>	<i>Functiunea</i>	<i>Salariul pe trei luni</i>		
		<i>Lu' Vechi</i>	<i>Lu' noi</i>	<i>lap.</i>
1	<i>Seftu de Divizie</i>	4,500	1,565	67
2	<i>Referenti</i>	4,800	1,777	78
2	<i>Ajfulori de corespondenta</i>	3,000	1,111	41
1	<i>Arhivar</i>	1,500	555	55
3	<i>Copisti</i>	2,700	1,000	—
1	<i>Ordinasi</i>	450	166	67
	<i>Totalu</i>	16,950	6,277	78

421

București, 29 April 1870

Primit la 29 April 1870

A. G. G.

MINISTERIUL
AFFACERILOR STRĂINE

Nr. 2723

Domnule Ministru,

Congresul statistic ținut în 1869 la Haga, la care erau reprezentate toate statele Europei și Statele-Unite ale Americii, exprimând dorința ca clasificarea și nomenclatura mărfurilor în espunerele asupra importățiunii, exportățiunii și a tranzitului să fiă supuse la o revizuire generală, pentru ca, printre altele, să parvină la uniformitatea și simplificarea atât de dorită în redactarea acestor espuneri, precum și de a se reconcilia precisiunea datelor statistice cu interesele comerțului internațional, și în acest scop propunând convocarea unei comisii internaționale după exemplul conferențelor monetare, postale și telegrafice, guvernul imperial și regal al Austro-Ungariei care din partea aderă la propunerea congresului, solicită prin Onor. Agenția și Consulat V. V., a i se face cunoscut dacă guvernul nostru aderă asemenea la dăsa propunere și dacă este gata a fi reprezentat la conferența în

—

Domnului Ministru
de Interne.

restime.

Am dar onoarea a Vă ruga, Domnule
Ministru, să bine voști a' mi comunica cât s'ar
putea mai curând deciziunea D. Vostre în această
privință.

Primiti, Domnule Ministru, asigurarea
mea osobită mel consideratiunii.

Ministru. P. P. Carff

Șeful Diviziunii.
M. Mitulescu

Pre Înaltăte Dómne,

Subsemnatul supune cu respect la Înalta sancțiune a Măriei Voștre proiectul de lege pentru reorganizarea Serviciului Statistic general al României, votat de Corpurile Legiuitoare, și, în virtutea art. 93 din Constituțiune, rogu plecat pe Măria Ta să subscrie alăturatul proiect de Decret.

Sunt, Srea Înaltăte Dómne,

al Măriei - Voștre

prea plecat și prea supus
Servitor,

Ministru din Intru
L. Catargi

Capul Af. Statistică

1871

Novembre 27/9.

N° 16269.

Carol I.ⁱⁱⁱ

Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională
Domnului al Romanilor

La toți de facia și viitori sănătate.

Supra raportului Ministrului Nostru Secretar de Stat la departamentul
din Întru cu № 12,269 pe lângă care ne supune spre sancțiune proiectul
de lege votat de Corpurile Legiuitoare pentru reorganizarea Serviciului
Statistic general al României;

În virtutea art. 93 din Constituțiune,

Am sancționat și sancționăm;

Am promulgat și promulgăm ce urmează:

Lege
pentru reorganizarea Serviciului Statistic general
al României.

Titlul I.

Serviciu General de Statistică.

Cap. 1.

Despre oficiu central de Statistică.

Art. 1. Se reînstitue pe lângă ministeriul de interne un oficiu
central de statistică pentru a culege, coordina și publica în fie-care
an, datele statistice, privitoare la toate ramurile administrațiunii
publice și la toate manifestațiunile ce interesează viața fizică, economică
intellectuală și morală a țării.

Art. 2. Caputul oficiului central de statistică, va dirige lucrările pentru
toată țerra, sub ordinile Ministeriului din întru. El va avea
răspunderea cu drept de subscriere pentru toate câte nu privesc
Budgetul, executarea culegerilor statistice noi; cheltuielile și

Investiția cu sigiliul Statului și publicată în Monitor.
Dat în București la 29 Noiembrie 1871.

Carol

Ministru Secretar de Stat
la Depart. din Inter.
L. Catargi

Ministru Secretar de Stat
la depart. Justiție.

Al. I. Cuza

2144.

Carol I.

PRIN GRATIA LUI DUMNEDEU ȘI VOINTIA NAȚIONALE

Damnu al Romaniloru

LA TOȚI DE FACIĂ ȘI VIITORÎ SĂNĂTATE.

Asupra raportului Ministrului Nostru, secretar de Stat la Departamentul de Interne sub No. 6,735--

Avind in vedere Jurnalul Consiliului de Ministri, incheiat in ședința din 28 Aprilie 1873, relativ la Regulamentul serviciului de Statistică, cerut prin art. 23 din legea pentru reorganizarea serviciului statistic general din Romania ;

In virtutea art. 93 din Constituțiune,

Am decretat și decretăm :

Art. I. Alăturatul aci regulament al serviciului general de Statistică din Romania este aprobat de Noi, astfel cum s'a învintat de Consiliul de Ministri.

Art. II. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul de Interne este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului de față.

Dat in Bucuresci, la 9. Maia 1873.

Carol

S 1014

Ministrul Secretar de Stat la Departamentul de Interne.

L. Stancu

Regulament al Serviciului General de Statistică din România.

- Art. 1. - Administrațiunea serviciului general de Statistică se împarte sub înalta conducere a Ministerului de Interne, în :
- A). Comisiunea centrală de Statistică ;
 - B). Oficiu central de Statistică ;
 - C). Referenții Statistici ;
 - D). Serviciu Judecian de Statistică.

A.

Despre Comisiunea Centrală de Statistică.

- Art. 2. - Membrii Comisiunii Centrale de Statistică se numesc prin decret Românesc, în urma raportului Ministerului de Interne, în care se va face mențiune că persoanele recomandate întrunesc condițiunile cerute prin Art. 5 din lege.
- Art. 3. - Termenul de trei ani se socotește pentru fie-care membru de la data decretului de numire.
- Membrii, cari au împlinit acest termen, pot fi numiți din nou.
- Art. 4. - Membri, care voiesc a se retrage din Comisiune, cată a da demisiune în scris Ministerului de Interne.
- Art. 5. - Se va considera ca demisionat membru, care ar primi vre-o funcțiune permanentă afară din Capitală.
- Art. 6. - Comisiunea ține regulat, în una din camerele Oficiului Central de Statistică cel puțin una ședință pe săptămână. Ziua și ora întrunirii se fixează, după împrejurări, prin împreună înțelegere a Membrilor.
- Art. 7. - Comisiunea poate ține și extraordinare ședințe, atunci se convocă de către președintele ei legal, iar în lipsa sa din capi-

a se alcătui noi formulare se va avea în vedere totdeauna și deciziunile Congresului internațional de Statistică asupra materiei în chestiune.

Art. 101. - În privința recensământului general al țării, se va alcătui la timp de către Comisiune a-nume regulament, care pe lângă va preciza timpul și modul, când și după care armiza a se efectua, cum și faptele ce va cuprinde.

Ministru Secretar de Stat
la Departamentul de Interne:
L. Catargi

Jurământul

jură în numele Trei Săntei Treimi
că voi servi în funcțiunea ce mi s'a încredințată
cu răvnă, cu credință și cu dreptate,
că nu mă voi abate din datoriile prescrise, și
voi păți cu sântenie legile și institutiile Pa-
trii mele.

Jură credință Domnitorului Carolu I^{le}
și Dinastiei sale. Osa se mi ajute Dumnezeu.

A. G. Baraod

Acestu jurământu s'a căvireșitu în prezența
subscrierului astăzi Miercuri 16 Septembrie 1868.

Creștu Tr. Vasile Poppe

Acestu jurământu s'a căvireșitu în prezența
subscrierului astăzi Miercuri la 16 Decembrie 1868.
Ministru Mahalici

2/82

CAROL I.

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională

Rege al României

La toți de facia și oitlor sănătate.

Asupra raportului Ministrului Nostru Secretaru de Statu la departamentul de Interne sub N^o

Amu decretatu și decretăm:

Art. I. Domnulu Mihail P. Bals, fostu Inspectoru financiaru, se numesce Capu al Oficiului Centralu de Statistică.

Art. II. Ministrulu Nostru Secretaru de Statu la departamentul de Interne este însărcinatu cu executarea decretului de facia.

Dat in Bucuresca la 31 Mai 1882.

Carol

Ministru Secretaru de Statu
la departamentul de Interne

M. M. M. M.

Se aprobă lucrările
de mobilizare cerute de
Directorul Oficiului
Statistic

12
—
Referat

Domnule Ministru,

Biblioteca Oficiului Central de Statistică posedând deja un număr de peste trei mii de opere sau publicațiuni statistice și înavutându-se pe fiă-care și cu scrieri economico-statistice, nu dispune cu toate acestea, nici de localități înăpătorii, nici măcar de rafturi îndestulătoare pentru cuprinderea numărului mereu crescând de publicațiuni. Cu atât mai mult se simte lipsa mobilierului în chestiune, cu cât Oficiul Central trebuie să păstreze în localitățile sale, foarte strâmte și care servesc și ca sală de ședințe a Comisiunii Centrale de statistică și de cabinetul alii Capului SerVICIULUI, totu prinosul publicațiunilor noastre statistice oficiale, cari, în urma dispozițiunii luate, ierăna trecută, de către Domnul C. A. Rosetti, ministru de interne la acea epocă, nu se mai primesc în depozit la tipografia Statului.

În considerarea acestora, amă onore, Pa Vă ruga, Domnule Ministru, să binevoiti a dispune, deoamdata,

Domniei-Selle

Domnului Ministru de Interne. —

celu puțină construirea unui dulap^u de cărți, de for^ă,
ma și mărimea celor existente sau de alta formă, însă
potrivită cu acelea și cu importanța unei biblioteci
științifice.

Cheltuelile ce va necesita cumpărarea sau constru^{irea}
rafturilor ^{sau dulapurii} în chestiune s-ar^u put^e acoperi, printr^u
un^u credit^u extraordinar^u, de îre-ce fondul^u de 500 lei,
alocat^u anualmente în bugetul^u acestui onor. Miⁿ
ister^u pentru înar^uțirea bibliotecii Oficiului Cen^{tr}
tral^u de statistică, n^ă mai r^emas^u de c^{ât} o mică
sumă, de care am^u dispus^u deja pentru plata unor^u
opere statistice, comandate în străin^etate.

Binevoiti, V^e rog^u, Domnule Miⁿistru, a primi
încerdin^tarea pr^e distincⁱ mele consideratiuni.

Capul^u Oficiului

M. Bals

9/Septembrie, 1882.
/2i

Plina

REGISTRUL VOLUMELOR 1885 ⁹
 MINISTERUL AGRICULTURII, COMERCIULUI
 INDUSTRIEI ȘI DOMENIILOR
 N° 14240/1885 *Marta 13*

Ephoria Spitalelor Civile

serviciul
156.
10/85

N° 1453

Domnule Ministru,

Avem onoarea a vă înainta pe lângă
 acesta două exemplare din Tablou gra-
 phic al morbidității și mortalității în
 spitalele Ephoriei, pe anul 1885.

Bine-vorită a primi Domnule Minis-
 tru asigurarea deosebită noastră considerată

Ephoria Nimicului

H. Bruma *Gottfried*

Capul Serviciului

Quising

Domnii Sale
 Domnului Ministru al Domeniilor, Agriculturii,
 Industrii și Comerțului.

București, 3 Septembrie Luna 1882

MINISTERIUL
AGRICULTURII, INDUSTRIEI
COMERCIULUI ȘI DOMENIILOR

Direcțiunea Generală
MĂRINELOR ȘI PĂDURILOR STATULUI

Secțiunea Personală
No. 620

49164
4574

Domnule

Am onoare a vă comunica că la divizia contabilității din acest Minister se află un deposit de 2000 bilete de loterie pentru clădirea Atheneului, loterie autorizată de Guvern și vă rog să binevoiti a pune în amovecintă pe D-voastră subalterin ai D-voastră ca dacă dorește a poseda atare bilete nu ai de ce să se adreseze la divizia contab. auct. Minister, spre a li-se procura, urmând a plăti costul lor de un leu, unul la luarea lefii pe luna curentă. -

Pe lângă aceasta am onoare a vă trimite un afiș și un apel către amicii culturii naționale, pentru a-le pune în vedere celor ce vor să cumpere bilete la citata loterie. -

Priimiti în răg asigurarea conșt. mele.

p Director-g^l
I. I. I.

p. Secf. - secției Personală
N. D. Popovici

O. Sallé

Domnului Secf. al aff. central de Statistică

MINISTERUL
AGRICULTUREI, INDUSTRIEI, COMERCIULUI
SI
DOMENIILOR
DIVIZIUNEA CONTABILITĂȚII ȘI ORGANOASTĂRIILOR

București, 4 Martie 1897
38

*P. Șorfan
Ștefan*

MINISTERUL AGRICULTURII, COMERCIULUI,
INDUSTRIEI ȘI DOMENIILOR
19950 • 3 MAR 1897
REGISTRATURA GENERALĂ

BUKARESTER TAGBLATT
REDAKTION & ADMINISTRATION
EIGENE DRUCKEREI
10 STRADA PELERII No. 7
HOTEL PISCRI

București, 22. Februarie 1897
6 clasa

INDUSTRIEI ȘI DOMENIILOR
17477 • 24 FEB. 1897
REGISTRATURA GENERALĂ

39

Domnule Ministru

814

Respectos vă rugăm să lăsați vântul a răspunde
la setămintă redacției ziarului nostru "Bucurester
Tagblatt" totă publicatiunile periodice ale
aceluia onor. Minister pentru a putea face la timp
o dre de șama asupra conținutului acestor
publicatiuni.

Ziarul nostru fiind foarte mult citit atât în țară
cât și în străinătate, credem că veți găsi de curiinte
a sătesface cererea noastră.

Bine văuți, vă rugăm, Domnule Ministru, a pri-
mi încredințarea înaltăi noastre știne

*97 febr 27
aprobare
a. a. n. c.
obligatiune
de plată a
seu sub ventis
în par. 7 a
statutului
C. C. C. C. C.*

*Se va înainta la
viitor totă publi-
caturile periodice
ale Ministerului
Ziarului*

Redaction
des
Bukarester Tagblatt.

S. M. Caules

Domnului Minister Agriculturei, Industriei, Comerciului
și Domeniilor.

Telegrama Adresat: "Tagblatt", Bukarest.

Brașova 25/4 Martie 1898 200
 MINISTERUL AGRICULTURII COMERTUL
 INDUSTRIEI ȘI DOMENILOR
 22275 • 26.FEB.18: 8
 REGISTRATURA GENERALA

Excelență!

Acest Împ. și Reg. Consulat
 austro-ungar își permite cu toată umilitatea
 a ruga pe înaltul Minister Regal
 a Domeniilor, se bine voiască a îi trans-
 mite, *sen tablou*, de Producțiunea
 Cerealelor în România pe anul 1897
 după cum a bine voit a îi transmite și
 în anul trecut.

Bine voiti Excelență a primi
 asigurare celei mai distinse mele stime
 și înalta Considerațiune.

Împ. și Reg. Consul austro-ungar
 Timon

Înaltului Minister de Domenii
 Regatului României

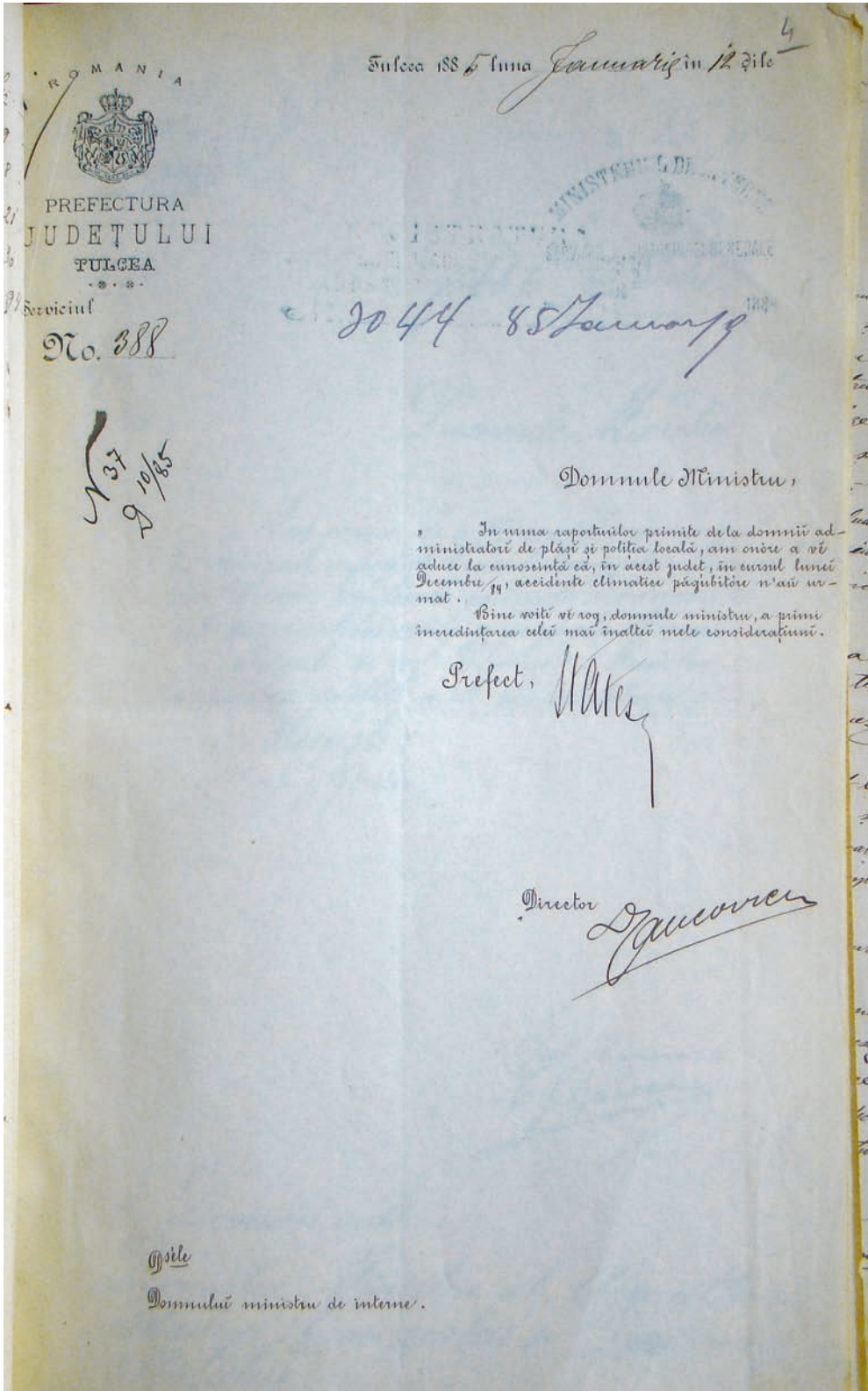
Stat
 Brașova
 #1183
 26 febr.
 676
 1/97
 în atârșare
 cerca, în urmă
 întru în
 Dăruie

Anexa C

Tablou

De numărul funcționarilor, angajaților etc., plătiți din bugetul Statului, și a lefelor anuale ce îi primesc. —

Ministerele	Numărul funcționarilor, angajaților, unșorilor, omșenilor de serviciu etc., în sarcina Statului. —	Lefeluri, salarii anuale, etc. Lei
Afacerilor străine	135	749.880
Agricultura, Comerțul, Industriile și Domeniile Statului	1.175	2.840.055
Finanțele	2.368	5.052.440
Reschelul	4.080	15.980.880
Instructiunea publică și Culte	8.343	15.801.803
Interne	5.887	11.456.220
Justiția	2.301	6.443.124
Lucrări publice	4.710	13.844.210
Consiliul de Miniștri	7	27.600

ROMANIA

București, 30 (11) Maiu 1873.

MINISTERIU DE INTERNE

OFICIU CENTRAL DE STATISTICA

No. 7,986

Domnule Primar,

Cu decretu Măriei Săle Domnului sub No. 1014 din 9 Maiu curent, s'a promulgat regulamentul serviciului general de statistică, și s'a publicat în fôia *Monitorulu Oâciul* sub No. 104 din ziua lui 15 Maiu 1873.

Acest regulament, cerut prin art. 23 din lege, s'a alcătuit cu scop de a regula definitiv modu de organizare al instituțiunii statistice în România.

Acastă folositoare instituțiune, înființată pentru a curma multe rele din țără și a da naștere tuturor îmbunătățirilor serioase în legile și aședemintele noastre, decât n'a putut corespunde încă pe deplin scopului ce are, cauza în mare parte este nepăsarea noastră, D-le primar; și, după trecere de patru-spre-dece ani de când are țera un serviciu de statistică, este bine să nu mai credem că numai timpului e dat a purta grija de îndreptarea relexor și îndestularea trebuințelor ce avem în privința fericirii noastre ca națiune.

Din studiul pe larg, în care veți bine-voi a lua prescripțiunile acestui regulament, vă veți încredința, D-le primar, că fie-care articol isvorasce din spiritul și litera legii și că s'au luat toate dispozițiunile posibile pentru ca operațiunile statistice să fie exacte ca să inspire încredere, să fie controlate și alcătuite în mod sistematic și să corespundă neapărat atât cu nevoile țerei, cât și cu cerințele științei.

Ca să pot da cu folos de acest rezultat, care este adevărata cugetare a legii, am căutat mai cu sémă a explica prin dispozițiunile acestui regulament, bazele mai de căpitenie pe care legea a isbutit să așede solid această instituțiune în țera noastră; m'am ocupat, voi să dic, ca răspunderea pentru exactitatea cifrelor a agenților însărcinați a culege și a regula datele statistice să fie lămurit stabilită, și țera să aibă uniformitate în formulare, învățatură și stabilitate în funcționării statistice.

Dără exactitatea datelor statistice depinde în mare parte de inteligența și stăruința ce veți pune în culegerea cifrelor primitive. Să luați grija neconținut, vă rog, D-le primar, ca formularele și instrucțiunile ce primiți în privința fiecărui categorii de date statistice să fie bine înțelese și pe deplin executate de către agenții ce veți însărcina să adune științele cerute, și în persoană veți bine-voi a sta pururea în priveghere ca toate tabellele ce primăria comunei va înainta prefecturii județului să fie controlate serios.

După art. 98 din regulament și art. 21 din lege, agenții statisticei administrative, judiciare și comunale, cari se vor descoperi c'au desnatat cifrele statistice, adică cari vor da cifre din închipuire în loc de a înainta după adevăr cifrele din realitate, se vor da judecătii și se vor pedepsi cu 15 zile de închisore, după care, destituindu-se îndată, vor fi publicați în *Monitoru Oficial*.

D-lui primar din comuna

BIBLIOGRAFIE

1. Alesandrini, N., *Statistica României de la Unirea Principatelor până în Presentu, volumulu alu doilea*, (cap. XIII Industrie), Tipo-litografia H. Goldner, Iași, 1898.
2. Alexandrescu, I., Bulei, I., Mamina, I., Scurtu, I., *Enciclopedia de istorie a României*, Editura Meronia, București, 2000.
3. Andrei, T., Mirică, A., Teodorescu, D., Dascălu, E. D., *Main Determinants of Labor Force Participation in the case of Metropolitan Roma People*, *Journal for Economic Forecasting*, (3), 144-163, 2016.
4. Andrei, T., Oancea, B., Mirică, A., *Action Against Income Discrimination. Case Study: Roma Minority In Romania*, in *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, 51(4), 19-36, 2017.
5. Anghelache, C., Anghel, M.G., *România - membră a Uniunii Europene. Zece ani de la aderare*, Editura Economică, București, 2017.
6. Anghelache, C., *România 2017. Starea economică la un deceniu de la aderare*, Editura Economică, București, 2017.
7. Anghelache, C., *Tratat de statistică teoretică și economică*, Editura Economică, București, 2008.
8. Arcadian, N., *Industrializarea României*, ed. II-a, Imprimeria Națională, București, 1936.
9. Axenciuc, V., *Evoluția economică a României, cercetări statistico-istorice 1859-1947*, Vol. I - Industria, Editura Academiei Române, București 1992.
10. Aspecte ale Crizei Românești în cadrul Crizei Mondiale, Comunicări făcute la Asociația Generală a Economistilor din România, Tip. Bucovina, I. E. Torouțiu, București, 1937.
11. Axenciuc, V., Tiberian, I., *Premisele economice ale formării statului național român*, Ed. Academiei, București, 1979.
12. Axenciuc, V., *Produsul Intern Brut al României 1862-2000*, vol. I și II, Editura Economică, București, 2012.
13. Axenciuc, V., *Produsul Intern Brut al României 1862-2000. Serii statistice seculare și argumente metodologice*, Editura Economică, București, 2012.
14. Banu, G., *Șomajul în România*, București, 1931.
15. Bărbulescu, R., *A Dark Scenario for Romania's Pension System Future: Fertility, Mortality and Migration Remain the Same*, in *Romanian Economic and Business Review*, 8(1), 66-72, 2013.
16. Becuwe, S., Blancheton, B. (2016). *French Textile Specialisation in Long Run Perspective (1836-1938): Trade Policy as Industrial Policy* (No. 2016-17). Groupe de Recherche en Economie Théorique et Appliquée.
17. Berend, I. T. (1998). *Decades of Crisis: Central and Eastern Europe before World War II*. Univ of California Press.
18. Biji, M., *Întreprinderile Industriale Particulare*, (extras din "Probleme Economice", nr. 2-3, martie-aprilie 1948), Institutul Central de Statistică, București, 1948.
19. Borcard, E. (1929). *The Multilateral Treaty for the Renunciation of War*. *American Journal of International Law*, 23(1), 116-120. doi:10.2307/2190241.
20. Buga, V., *Partidul Comunist Român*, în Dan Cătănuș (coord.), *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist: instituții de partid, de stat, obștești și cooperatiste*, București, Institutul pentru Studiul Totalitarismului, București, 2012, pp. 402-469.
21. Cătănuș, D., Roske, O., *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică*, vol. I, 1949-1953, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2000, pp. 31-32.
22. Colescu, L., *Analizele rezultatelor recensământului general al populației României din 1899*, Institutul Central de Statistică, București, 1944.
23. Constantinescu-Ismail, N., *Noi contribuțiuni la stabilirea numărului de pomi și a producției noastre de fructe*, citat în publicațiile Institutului Central de Statistică.

24. Constantinescu, N., *Istoria economică a României*, Editura Economică, București, 1997.
25. Constantinescu, N., Axenciuc, V., *Studii privind istoria economică a României*, vol. I, Editura Academiei, București, 1961.
26. Ciubotaru, B.M., *Organizarea și funcționarea guvernului României. Legislație, doctrină și practică politică*, Editura Lumen, Iași, 2013.
27. Damean, Sorin Liviu (coord.), *Evoluția instituțiilor politice ale statului român din 1859 până astăzi*, Târgoviște, Cetatea de Scaun, 2014, pp. 155-239.
28. Dăianu, D., Murgescu, B. (2013), *Which Way Goes Romanian Capitalism-Making a Case for Reforms, Inclusive Institutions and a Better Functioning European Union*, „Romanian Journal of. European Affairs”, 13 (4) 5-34.
29. Dobrescu, Th., *Industria rafinajului în România în perioada 1930-1938*; Comunicare prezentată Congresului A.I.T.I.M. din 1939, București, 1940.
30. *Documente privind Revoluția Română din Decembrie 1989. Activitatea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională (1 februarie - 11 mai 1990)*, vol. I, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009.
31. Dogan, M., *Analiza statistică a „democrației parlamentare” din România*, Editura Partidului Social Democrat, București, 1946.
32. Dumitrescu, I., *Integrarea statisticii românești în sistemul statistic european*, Editura INS.
33. Dumitrescu, I., *153 ani de statistică oficială*, Istoria statisticii românești, Revista de Statistică Supliment iulie 2012.
34. Dușu M., *Dreptul Mediului*, tratat vol. I, Editura Economică, București, 1998, p. 21.
35. Enache, M., Constantinescu, M., *Renașterea parlamentarismului în România*, Editura Polirom, Iași, 2001.
36. Furnică, D., *Industria și dezvoltarea ei în Țara Românească*, Editura Camerei de Comerț și Industrie, București, 1926.
37. Giurescu, D., Dinu, R., Constantiniu, L., *O istorie ilustrată a diplomației românești*, București, Monitorul Oficial, 2011.
38. Ghețău, V., *Tranziția și impactul său demografic*, în Revista de Cercetări Sociale, nr.1/1994, București.
39. Ghețău, V., *Declinul demografic al României: ce perspective?*, Sociologie românească, 2(2), 5-41, 2004.
40. Ghețău, V., *Copiii care ne lipsesc și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul XXI*, Sociologie românească 2 (2) 7-84, 2007.
41. Golopenția, A., Georgescu, D.C. (1948), *Populația Republicii Populare Române la 25 ianuarie 1948*.
42. Hehn, P. (2002) *A low dishonest decade : the great powers, Eastern Europe, and the economic origins of World War II, 1930-1941*, New York: Continuum, 2002.
43. Horváth, I., Gabriel Anghel, R., *Migration and its consequences for Romania. Südosteuropa*, 57(4), 386 - 403, 2009.
44. Inglot, T., Szikra, D., Raț, C., *Continuity and Change in Family Policies of the New European Democracies: A Comparison of Poland, Hungary and Romania*. National Council for Eurasian and East European Research, 2011.
45. Ilie, O., Ilie, C. C., *Istoria Parlamentului, a Camerei Deputaților și a președinților ei*, București, 2008.
46. Ion, R. A., 2018. Beyond Macroeconomics of Food and Nutrition Security. International Journal of Sustainable Economies Management. Vol. 7, no. 4, pp.13-22.
47. Ion, R. A., 2017. Securitate și siguranță alimentară, București, Editura ASE.
48. Ionescu, C., Ștefănescu, D., Dumitrescu, I., *România în lume*, Revista de Statistică nr. 157/1988.
49. Ioniță, A. C., Șerban, R. M., *Concepte metodologice privind populația*, Romanian Statistical Review Supplement, 63(12), 9-16, 2015.
50. Iorga, N., *Istoria industriei la români*, Societatea Națională de Credit Industrial, București - Vălenii de Munte, 1927.
51. Iovaneli, M., *Industria Românească 1934-1938*, Edit. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

52. Istrate, N., Buletinul Statistic al României nr. 2, Aprilie - Iunie 1926.
53. Istudor, N., Ion, R. A., Sponte M., Petrescu I. E., 2014. Food Security in Romania - A Modern Approach for Developing Sustainable Agriculture, Sustainability, 6 (12), pp. 8796-8807, ISSN 2071-1050.
54. Ivan, M., *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice, 1919-1932*, Sibiu.
55. Klapsis, A. (2014). *Economic crisis and political extremism in Europe: from the 1930s to the present*. European View, 13(2), 189-198.
56. Madgearu, V., *Evoluția economiei românești după primul război mondial*, Ed. Independența Economică, București, 1940.
57. Maghiar, N., Olteanu, Șt., *Din istoria mineritului în România*, Ed. Științifică, 1970.
58. Manuilă, S., (1939), *Breviarul Statistic al României* (vol. II), Editura Institutului Central de Statistică.
59. Manuilă, S., Georgescu, D.C., *Populația României* (cu o anexă cuprinzând populația Bucureștiului după datele recensământului general din 29 decembrie 1930), București: Imprimeria Națională, 1937, p. 54.
60. Mauthe M., Henningsen T., 2011. *Europas Wilde Wälder* (Pădurile sălbatice ale Europei), Greenpeace, München.
61. Mihalache, F., Croitoru, A., *Mediul rural românesc: evoluții și involuții, Schimbare socială și antreprenariat*, Editura Expert, București, 2011.
62. Mihăescu, Constanța., *Populație și Ocupare. Trecut-Prezent-Viitor*, Editura Economică, București, 2001.
63. Mihăilescu, C., *Industria mineritului în România*, Institutul de Arte Grafice "Eminescu S.A.", București, 1943.
64. Mitchell, B. R. (2007), *International Historical Statistics. Europe 1750-2005*, Sixth edition, Houndmills: Palgrave Macmillan.
65. Mitchell, W.F., Muysken, J., (2007), *Full employment does not mean low unemployment?*, in Wrightson, G. (ed.), *The Challenge to Restore Full Employment, Proceedings of the 9th Path to Full Employment Conference/14th National Conference on Unemployment*, December, 274-290.
66. Mureșan, M., *Istoria economiei. Epoca modernă și contemporană*, Editura Economică, București, 1995.
67. Murgescu, B., Sora, A. F. (2013) *Dynamics of Qualifications in Romanian Higher Education (1968-2010)*, Manager Journal, nr. 18/2013, pp. 30-39.
68. Nancu, D. V., Guran-Nica, L., Persu, M., *Demographic Ageing In Romania's Rural Area*, Human Geographies, 4(1), 33, 2010.
69. Obizuc, Stelian, *Consulatele diplomatice onorifice ale României în străinătate - scurt istoric (1862-1948)*, în „Caietele Diplomatice”, an IV-V, 2016-2017, nr. 4-5, pp. 15-36.
70. Otiman, P. I., 2012. *Structura agrară actuală a României - o mare (și nerezolvată) problemă socială și economică a țării*, Revista Română de Sociologie, serie nouă, anul XXIII, nr. 5-6, pp. 339-360, București.
71. Oțetea, A., *Considerații asupra trecerii de la feudalism la capitalism în Moldova și Țara Românească*, "Studii și materiale de istorie medie", IV, Bucuresti, 1960.
72. Pavelescu, E., *Economia breslelor în Moldova*, Editura - Fundația Carol I, București, 1939.
73. Păun, N., *Contribuții ale domeniului economic al statului la dezvoltarea României în perioada dintre cele două războaie mondiale (1919-1939)*, "Studia Universitatis Babeș - Bolyai, Oeconomica", 1-2, Cluj Napoca, 1992.
74. Percival, M. (1995). *Britain's 'Political Romance' with Romania in the 1970s*. Contemporary European History, 4(1), 67-87.
75. Pisciă, S., Vasile, V., Ciuhu, A. M., (2015), *Analysis of Structural Changes on the Labour Market in Romania*, Romanian Journal of Economics, Nr. 2/2015.
76. Pisciă, S., Vasile, V., Dobre, A. M., (2015), *Labour market for youth in Romania - a demographic and qualitative approach of their employability*, Revista Română de Statistică RRS nr. 3/2015.

77. Pisică, S., Caragea, N., (2015), *Determinants of Labor Force Potential in Romania*, Romanian Statistical Review, vol. 63(2), pp. 104-118.
78. Pisică, S. (coord.), Moldoveanu, R., (2018), *Forța de muncă în România: Ocupare și șomaj în anul 2017*, Institutul Național de Statistică.
79. Popescu, C.R., *Industria României în Secolul XX - Analiza geografică*, Editura Oscar Print, București, 2000.
80. Preda, C., *România postcomunistă și România interbelică*, Editura Meridiane, București, 2002.
81. Preda, C., *Rumâni fericți. vot și putere de la 1831 până în prezent*, Editura Polirom, Iași, 2011.
82. Radu, A., *Politica între proporționalism și majoritarism. Alegeri și sistem electoral în România postcomunistă*, Iași, Institutul European, 2012.
83. Radu, A., *Alegerile parlamentare din 1919. Un sistem electoral particular*, în „Revista română de studii electorale”, vol. VI, nr. 1, 2018, pp. 125-137.
84. Radu, S., *Modernizarea sistemului electoral din România (1866-1937)*, Iași, Institutul European, 2005.
85. Radu, S., 2016. *Pădurile României - semnale din străinătate*, Revista de Silvicultură și cinegetică, nr. 39/2016.
86. Reidpath, D. D., Allotey, P., *Infant mortality rate as an indicator of population health*, Journal of Epidemiology & Community Health, 57(5), 344-346, 2003.
87. Rendall, M., Aracil, E., Bagavos, C., Couet, C., Derose, A., Digiulio, P., Verropoulou, G. *Increasingly heterogeneous ages at first birth by education in Southern European and Anglo-American family-policy regimes: A seven-country comparison by birth cohort*, Population Studies, 64(3), 209-227, 2010.
88. Ringold, D., *Roma and the transition in Central and Eastern Europe: Trends and challenges*, World Bank Publications, 2000.
89. Rotariu T., Voineagu V. (coord.), Pisică S., (2012), *Inerție și schimbare: dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Iași, Editura Polirom, ISBN 978 973 46 2447 8, pp. 45 - 94.
90. Russu, C. (2015), *Structural Changes Produced in the Romanian Manufacturing Industry in the Last Two Decades*, Procedia Economics and Finance, 22, 323-332.
91. Săgeată, R., *Organizarea administrativ-teritorială a României. Evoluție. Propuneri de optimizare*, București, 2013, http://advocacy.ro/sites/advocacy.ro/files/files/depozitie/anexe/2013-03/organizarea_administrativteritoriala_a_romaniei.pdf, accesat în data de 18 decembrie 2017.
92. Sbârână, G., (coord.), *Constituțiile României. Studii*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2012.
93. Scărlătescu, I., *Statistica demografică a României, extras din „Buletinul Statistic al României”*, nr. 6-7, 1921.
94. Sdrobiș, D., *Limitele meritocrației într-o societate agrară. Șomaj intelectual și radicalizare politică a tineretului în România interbelică*, Editura Polirom, Iași, 2015, pp.132-185.
95. Simion, M., *Profilul demografic al României*, Calitatea vieții, 1-14, 2004.
96. Sora, F. A., *Servir l'État roumain. Le corps préfectoral, 1866-1940*, Editura Universității din București, București, 2011.
97. Sora, F. A., *Organizarea administrativ-teritorială a Republicii Populare Române: înființarea raioanelor și regiunilor*, în „Anuarul Institutului de Istorie ‘A.D. Xenopol’”, an XLIX, 2012, pp. 169-187.
98. Stănciulescu, G., Emilian, R., Țigu, G., Nistoreanu, P., Grofu, M., Țuclea, C., *Managementul turismului durabil în țările riverane Mării Negre*. Editura All Beck, București, 2000.
99. Șandru, D., *Reforma agrară din 1921 în România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.
100. Ștefănescu, Șt., Petrescu, A., *Statistica industriei textile în documente brașovene*, Revista de Statistică, nr. 9, 1969.
101. Trebici, V., *Demografie, excerpta et selecta*, Editura Enciclopedică, București, 1996.

102. Țărău, V., *Alegerile fără opțiune. Primele scrutinuri parlamentare din Centrul și Estul Europei după cel de-al doilea război mondial*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2005.
103. Vasiliu, I., *Agricultura*, în *Aspecte ale economiei românești*, Consiliul Superior Economic. 1939.
104. Văcăroiu, N., *Istoria Senatului României*, București, Regia Autonomă Monitorul Oficial, 2004.
105. Wilczynski, J., (1974) *Technology in Comecon Acceleration of Technological Progress through Economic Planning and the Market*.
106. Xenopol, N. (2013) *Bogăția României*, Editura ASE, 2013, București (traducere a lucrării *La Richesse de la Roumanie*, 1916).
107. Zane, Gh., *Industria în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Editura Academiei, București, 1970.

Anuare și publicații statistice

108. *Ancheta Industrială din 1901-1902*, vol.I - *Industria mare*, vol. II - *Industria Mică și Mijlocie*, Ministerul Agriculturii, Comerțului, Industriei și Domeniilor, Inst. de Arte Grafice "Carol Göbl", București, 1904.
109. Anuarele de Comerț Exterior al României, edițiile din perioada 1924, 1994-2016.
110. Anuarul de învățământ din anul 1994.
111. Anuarul Demografic al României - 1996, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1996.
112. Anuarul Demografic al României - 2015, Institutul Național de Statistică, București, 2015.
113. Anuarul Statistic al României 1912.
114. Anuarul Statistic al României 1922.
115. Anuarul Statistic al României 1937, 1938.
116. Anuarul Statistic al României - 1939/1940, Institutul Central de Statistică, Imprimeria Națională, București, 1940.
117. Anuarul Statistic al României din anul 1941, Secția Recensământul Agricol, Rezultate provizorii ale Recensământului Agricol din 6 Aprilie 1941.
118. Anuarul Statistic al României - 1948, Direcția Centrală de Statistică, București, 1965.
119. Anuarul Statistic al R.P.R. 1959, Direcția Centrală de Statistică, București.
120. Anuarul Statistic al RSR 1962-1988.
121. Anuarul Statistic al României 1990, București, Comisia Națională pentru Statistică.
122. Anuarul Statistic al României 1991, 1992, 1995.
123. Anuarul Statistic al României 1997, Comisia Națională pentru Statistică, București.
124. Anuarul Statistic al României 2000, 2014, 2017.
125. *Aspectele crizei românești în cadrul crizei mondiale*, Asociația Economisților din România, Tipografia Bucovina, București, 1937.
126. *Breviarul Statistic al RSR*, DCS, 1966.
127. Buletinele Statistice ale României Nr. 3, iulie-septembrie 1925, iulie-septembrie 1926, publicat de Direcțiunea Generală a Statisticii din Ministerul Industriei și Comerțului, București: TIPOGRAFIILE ROMÂNE UNITE S.A.

128. Buletinul Statistic al României Nr. 1, Ianuarie-Martie 1928, publicat de Institutul de Statistică Generală a Statului din Ministerul Industriei și Comerțului, București: TIPOGRAFIA ION C.VĂCĂRESCU.
129. Breviarul Statistic al României 1938, pag. 112.
130. Buletinul Demografic al României 1932.
131. Buletinul Statistic no. 1, seria IV, vol. XIV - 1919, Direcțiunea Generală a Statisticii, București, 1919.
132. Buletinul Statistic al României, nr. 6-7, Direcția Generală a Statisticii, Institutul de Arte Grafice "Carol Göbl", București, 1921.
133. Buletinele Statistice ale României nr. 1/1924, nr. 1/1925, nr. 2/1926 Direcția Generală a Statisticii, Tipografia Curții Regale, București.
134. *Buletinul Statistic al României, vol. XL 1941-1945*, Publicație Oficială a Institutului Central de Statistică, București.
135. *Cadrilaterul 1913-1938*, vol. I, "Analele Dobrogei - Revista Societății Culturale Dobrogeane", Anul XIX, vol. 1, Tiparul Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1938.
136. *Comunicări Statistice*, Institutul Central de Statistică, Presedinția Consiliului de Miniștri, Imprimeria Institutului Statistic, București, anii 1945-1946.
137. Comisia Europeană, 2016, *UE în 2016 - Raport General privind activitățile UE*.
138. Comisia Europeană, 2017, *Production, yields and productivity*, DG Agriculture and Rural Development, Unit Farm Economics.
139. Comisia Europeană, 2018, *Farm structures*, DG Agriculture and Rural Development, Unit Farm Economics.
140. Dicționarul explicativ al Limbii Române, Editura Academiei, București, 2009.
141. *Dezvoltarea Industriei Republicii Populare Române - Culegere de date statistice*, Direcția Centrală de Statistică, București, 1964.
142. Documentar - Evoluția principalilor indicatori economico-sociali în perioada 1989-1995, ed. 1996.
143. Eurostat - *Marriages and births in Romania - Romania between modernism and traditionalism*, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriages_and_births_in_Romania, 2015, (accesat 9.06.2018).
144. Eurostat - *Mortality and life expectancy statistics* http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Mortality_and_life_expectancy_statistics, 2017b (accesat 10.06.2018).
145. Eurostat - *Statistics on rural areas in the EU* http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_rural_areas_in_the_EU, 2017a, (accesat 9.06.2018).
146. Food and Agricultural Organization. 2009. *Global agriculture towards 2050*. Rome: FAO.
147. *Industria Petrolului din România*, Ministerul Industriei și Comerțului, Tipografia Curții Regale, F.Göbl, București, 1909.
148. Institute International de l'Agriculture, Bulletin de statistique agricole et commerciale, Nr. 9, Septembrie 1925, Rome.
149. INS, 19947311 și 22299730. *Ce reprezintă cele două numere? Care dintre acestea estimează populația României?* <http://www.insse.ro/cms/files/evenimente/prezentare-populatie.pdf>, 2014 (accesat 9.06.2018).
150. INS, *Agricultura României 1944-1964*, Editura Agrosilvica, București, p. 53, T43.
151. INS, *Ancheta Structurală în Agricultură 2013 și 2016 - Date generale la nivel național*, T17.
152. INS, *Recensământul agricol din Republica Populară Română*, București, 1948.
153. INS, *Recensământul General Agricol 2002 și 2010*.

154. Învățământul în România - date statistice, București, Comisia Națională pentru Statistică, 1996.
155. Ministerul Industriei și Comerțului, Direcțiunea Generală a Statisticii, Buletinul Statistic al României, Nr. 3, Iulie-Septembrie, 1925.
156. Ministerul de Agricultură și Domenii, Statistica agricolă pentru anul 1924, supliment la Buletinul Agriculturii, vol.I/1925.
157. Ministerul Agriculturii și Alimentației, Comisia Națională pentru Statistică, S.C. Agroinform SA, Agricultura României 1938-1990, Editura Tehnică Agricolă, București, 1992.
158. *Notice sur la Roumanie*, Commission Princiere de la Roumanie, Paris, 1868.
159. Official for National Statistics, Ethnicity and National Identity in England and Wales: 2011, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/ethnicity/articles/ethnicityandnationalidentityinenglandandwales/2012-12-11>, 2010, (accesat 9.06.2018).
160. Raportul anual privind Starea Mediului din România pe anul 2015, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, 2015, București.
161. Raportul anual privind Starea Mediului din România pe anul 2016, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, 2016, București.
162. Raport privind starea pădurilor României 2016, Ministerul Apelor și Pădurilor.
163. Recensământul Agricol din 6 Aprilie 1941.
164. Recensământul general al populației României din 1930, Biblioteca INS.
165. Recensământul General al Populației României din anul 1899, Rezultate definitive, Introducțiune cu explicații și date comparative, an de apariție 1905.
166. Recensământul Populației din 1912, Biblioteca INS.
167. Recensământul Populației și al Locuințelor din anul 2011, Biblioteca INS.
168. Recensământul Populației din 21 februarie 1956 (Direcția Centrală de Statistică, 1959), Biblioteca INS.
169. Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, volumul V: *"Profesiuni, populația după situația în profesie, sex, grupe de vârstă, instrucție și neam, pe clase de profesioni"*, editura Institutului Central de Statistică, București, 1940.
170. Recensământul Populației și Locuințelor din 7 ianuarie 1992, *Structura etnică și confesională a populației*, Comisa Națională pentru Statistică, România, 1995.
171. Seria Statistica Mediului - Cheltuieli pentru protecția mediului, Institutul Național de Statistică, 2016, București.
172. Statistica învățământului din România, 1921/922 - 1928/929, Biblioteca INS.
173. Statistica Știutorilor de carte din România întocmită pe baza rezultatelor definitive ale Recensământului general al populației din 19 decembrie 1912, București, Stabilimentul de Arte Grafice Albert Baer, 1915.
174. *Statistica Minieră a României pe anii 1906/7-1912/913*, Ministerul Industriei și Comerțului, Biurul Statistic, Institutul de Editură și Arte Grafice "Flacăra", 1914.
175. *Statistica Minieră a României pe anii 1913/914-1915/916*, Ministerul Industriei și Comerțului, Direcțiunea Generală a Statisticii, Tipografia Curții Regale, F.Göbl Fii, București, 1920.
176. *Statistica Minieră a României pe anul 1920*, Ministerul Industriei și Comerțului, Tipografia "Lucia", București, 1921.
177. *Statistica Minieră a României pe anul 1924*, Ministerul Industriei și Comerțului, Direcțiunea Generală a Statisticii, Tipografiile Române Unite S.A., București, 1925.
178. *Statistica Uzinelor Electrice din România 1929*, "Romania villamos müveinek", Bucuresti, 1932.

179. *Statistica Industriei Extractive - Anul XXXVII, 1935*, Institutul Central de Statistică, Ministerul Economiei Naționale, București, 1937.
180. *Statistica Industriei extractive - Anul XXXVIII, 1936*, Institutul Central de Statistică, Ministerul Economiei Naționale, București, 1938.
181. *Statistica Industriei Extractive - Anul XL-1938*, Institutul Central de Statistică, Ministerul Economiei Naționale, București, 1940.
182. *Statistica Industriei extractive - Anul XLI, 1939*, Institutul Central de Statistică, Presedinția Consiliului de Miniștri, București, 1942.
183. *Statistica Industriei Extractive pe anii 1040-1945*, Comisiunea de Stat a Planificării, Institutul Central de Statistică, București, 1949.

Resurse online

184. Andrei și Mirică (2018). *Industria românească după 1990* http://www.acad.ro/academica2002/rev2018/pag_acad2018_nr331_332_mai_iun.htm
185. *Armistițiul cu România, semnat între Guvernele SUA, Uniunea Sovietică și Marea Britanie pe de-o parte și Guvernul României pe de alta*, 12 Sept 1944, <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000003-0901.pdf>
186. Bachman R. D (1989) ed. *Romania: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress, 1989. <http://countrystudies.us/romania/> accesat la 28 oct 2018
187. Balassa, B., 1982. *Reforming the new economic mechanism in Hungary* (English). Staff working paper ; no. SWP 534. Washington, D.C. : The World Bank, <http://documents.worldbank.org/curated/en/921411468751560595/Reforming-the-new-economic-mechanism-in-Hungary>
188. Banca Națională a României, Baza de date interactivă, <http://www.bnr.ro/Baza-de-date-interactiva-604.aspx>
189. Comisia Europeană, 2012, *The Common Agricultural Policy of Common Agricultural Policy A story to be continued* http://ec.europa.eu/agriculture/50-years-of-cap/files/history/history_book_lr_en.pdf accesat la 28 oct 2018.
190. Comisia Europeană, 2018. http://ec.europa.eu/environment/beyond_gdp/background_en.html accesat la 12 noiembrie 2018.
191. Curtis G., ed. *Bulgaria: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress, 1992a, <http://countrystudies.us/bulgaria/> accesat 29 oct 2018.
192. Curtis G., ed. *Poland: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress, 1992b, <http://countrystudies.us/poland/> accesat 29 oct 2018.
193. *Cuvântarea d-lui Vasile Pușcaș, Negociator-șef pentru aderarea României la UE 10 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană: De la coeziune la convergență* <http://www.bnro.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=26532&directLink=1>
194. Dogaru, L., 2012. *Analiza istorică evolutivă a codificărilor silvice*, http://revcurentjur.ro/old/arhiva/attachments_201201/recjurid121_13FR.pdf.
195. Gâdea, J. (2014) *"Ulei Română" During World War II and Beyond: Development of the Romanian Oil Industry* <http://yris.yira.org/essays/1474> accesat la 25 oct. 2018.
196. Ghețău, V. (1997) *Evoluția fertilității în România de la transversal la longitudinal* http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf612.pdf

197. Ghețău, V. (2007), *Declinul demografic și viitorul populației României, O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul 21* http://www.apapr.ro/wp-content/uploads/2018/04/INCE_2007_Declinul_demografic_si_viitorul_populatiei_Romaniei.pdf, accesat la 31 oct 2018.
198. Horne, J. 2018, *The first World War: the aftermath* <https://www.irishtimes.com/culture/heritage/the-first-world-war-the-aftermath-1.3452686> accesat la 21 oct 2018.
199. Idu, N., Mocanu O., Voicu, A, (2001) *Stadiul negocierilor în vederea aderării la Uniunea Europeană a statelor candidate din Europa Centrală și de Est* http://www.ince.ro/Publicatii/Tezaur/caiet_2.pdf accesat la 31 oct 2018.
200. Institutul Național de Statistică, baza de date TEMPO, <http://statistici.inse.ro/shop/>
201. Kirov, V. (2017) *Industry in Romania: state of the play. SWOT analysis* https://news.industriall-europe.eu/content/documents/upload/2017/4/636287317148170523_636275140008738887_Updated%20SWOT%20analysis%20Romania.pdf
202. Korbonski, A. (1964) COMECON International Conciliation CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE <http://aei.pitt.edu/73837/1/DODGE001.pdf>
203. National Farmers Union (2014) WORLD WAR ONE: THE FEW THAT FED THE MANY https://www.nfuonline.com/nfu-online/about-us/the_few_that_fed_the_many_web/ accesat la 22 oct. 2018.
204. OECD (2000), Review of Agricultural Policies Romania.
205. Program de guvernare pe perioada 2001-2004, București, 22 decembrie 2000 http://www.cdep.ro/pdfs/prog_guv.pdf accesat la 31 oct 2018.
206. Protocol for the Accession of Romania to the General Agreement on Tariffs and Trade
- <http://treaties.fco.gov.uk/treaties/treatyrecord.htm?tid=2843> accesat la 30 oct 2018
 - <http://treaties.fco.gov.uk/docs/pdf/1969/TS0033.pdf> accesat 30 oct 2018
 - <http://treaties.fco.gov.uk/docs/pdf/1972/TS0107.pdf> accesat la 30 oct 2018
207. Secret Synopsis of our obligations to our allies and others, p. 4, disponibil <https://www.bl.uk/collection-items/synopsis-of-obligations-to-our-allies-and-others> accesat la 21 oct 2018.
208. Stevenson, D. (2014) Aftermath of World War One <https://www.bl.uk/world-war-one/articles/aftermath#>, accesat 21 oct 2018.
209. The National Bank of Romania during The Great Depression 1929-1933 https://www.nbs.rs/internet/latinica/90/seemhn/seemhn_conf/SEEMHN_14_Rumunija.pdf
210. Tismăneanu, V. (1998), *Communism and post communism in Romania: challenges to democratic transition*, The National Council for Eurasian and East European research. <http://www.ucis.pitt.edu/nceeer/1998-811-23-Tismaneanu.pdf>
211. Treaty of Peace with Romania: February 10, 1947, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/usmu011.asp accesat la 28 oct 2018.
212. Urs, V., *Rolul și importanța pădurilor*, <http://www.agriculturaromaneasca.ro/produse/rolul-i-importana-pdurilor-197-c5.html>
213. Valentin Lazea citat în <https://www.capital.ro/lazea-dupa-un-secol-romania-a-revenit-la-acelasi-nivel.html>, accesat la 12 nov 2018.
214. Watts, 2013 *Divided Loyalties Within the Bloc: Romanian Objection to Soviet Informal Controls, 1963-1964* <https://www.wilsoncenter.org/publication/divided-loyalties-within-the-bloc-romanian-objection-to-soviet-informal-controls-1963>.

215. Zickel, R.F. (1989) ed. Soviet Union a country study Federal Research Division
Library of Congress <http://www.country-data.com/frd/cs/sutoc.html#su0000>
216. <https://www.loc.gov/item/2017670738/> accesat la 22 oct 2018.
217. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/wwi/89875.htm> accesat la 26 oct 2018.
228. <http://www.roconsulboston.com/Pages/InfoPages/Commentary/ParisPeaceCnf.html>
219. <http://www.roconsulboston.com/Pages/InfoPages/Commentary/ParisPeaceCnf.html> accesat la 28 oct 2018.
220. <https://www.britannica.com/place/Romania/National-communism>.
221. <https://www.mae.ro/node/1540> accesat la 31 oct 2018.
222. https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp115_e.htm, accesat la 31 oct 2010.
223. <https://globaleledge.msu.edu/countries/romania/tradestats>, accesat la 12 nov 2018.
224. Statistics Denmark (2017) Documentation of statistics for Income Statistics 2017
<https://www.dst.dk/en/Statistik/dokumentation/documentationofstatistics/income-statistics/comparability> accesat la 21 oct 2018.
225. <http://www.insse.ro/cms/ro/content/castiguri-salariale-din-1938-serie-anuala-0>
226. <http://www.bnr.ro/Cursul-de-schimb-524.aspx>
227. <http://adevarul.ro/locale/ploiesti/>
228. <http://www.historia.ro/>
229. <http://arhivadepresa.files.wordpress.com/2012/11/muncitoare-la-malaxa-feb1940-margaret.jpg>
230. <http://www.recensamantromania.ro/>
231. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_lang01&lang=en
232. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>
233. <https://www.edu.ro/invatamant-minoritati-nationale>
234. <http://www.agriculturaromaneasca.ro/produse/rolul-i-importana-pdurilor-197-c5.html>, în iunie 2018.
235. <http://agrintel.ro/86146/pretul-lemnelor-de-foc-cu-cat-se-vinde-metrul-cub-in-fiecare-judet/>, accesat în iunie 2018.
236. www.eurostat.eu.
237. www.faostat.org.
238. <http://www.rosilva.ro/>.
239. <http://www.becparlamentare2008.ro/>
240. <http://www.becparlamentare2012.ro/index.html>
241. <https://casa-regala.blogspot.com/2009/01/impartirea-administrativ-teritoriala.html>
242. http://www.2012en.ro/wp-content/uploads.2013/05/Harta_administrativa_Romania_1856-1913.jpg
243. <http://parlamentare2016.bec.ro>
244. https://www.mae.ro/sites/default/files/file/mae_old/upload/pdf/cronologia_relatiilor_rom%C3%A2nia_ue.pdf
245. <http://www.comunismulinromania.ro>
246. https://www.ccr.ro/Scurt_istoric
247. <http://www.clr.ro/InfoPublic/Home.aspx>

248. <http://www.curteadeconturi.ro/Istoric.aspx>
249. www.idrept.ro
250. <http://informatormoldovei.ro/cand-istoria-si-traditiile-sunt-pilde-pentru-prezent/>
251. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/14933>
252. https://ro.wikipedia.org/wiki/Jude%C8%9Bele_interbelice_ale_Regatului_Rom%C3%A2niei
253. https://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunile_Republicii_Populare_Rom%C3%A2ne

Documente legislative

254. Codicele silvic de la 1881.
255. Codul silvic român din 1910.
256. Codul silvic din 1962.
257. Convenția BIM nr. 59/1937 privind stabilirea vârstei minime pentru admiterea copiilor la muncile industrial.
258. Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 518/1954.
259. Decret nr. 284/1973 pentru ratificarea unor convenții ale Organizației Internaționale a Muncii.
260. Decretul nr. 176/1948 pentru trecerea în proprietatea Statului a bunurilor bisericilor, congregațiilor, comunităților sau particularilor, ce au servit pentru funcționarea și întreținerea instituțiilor de învățământ general, tehnic sau profesional.
261. Ordin nr. 4 din 5.aug.2003 - Monitorul Oficial, Partea I 576 12.aug.2003 - Intrare în vigoare la 12.aug.2003, privind cursul oficial leu/dolar S.U.A. în perioada 1945-1989, Banca Națională a României.
262. Legea Apelor nr. 8/1974 - Buletinul Oficial nr. 52 din 04.04.1974.
263. Legea nr. 26/1996 Codul Silvic.
264. Legea nr. 2/1976 - abrogată prin decretul-lege 48/04.02.1990 publ in M. Of. nr. 19/05.02.1990.
265. Legea nr. 1/1976 publicată în Buletinul Oficial nr. 34 din 22.04.1976.
266. Legea privind fondul funciar nr. 58/1974 - Buletinul Oficial nr. 135 din 01.11.1974.
267. Legea privind protecția mediului nr. 9/1973 - Buletinul Oficial nr. 91 din 23.06.1973.
268. Legea nr. 46/2008 privind Codul Silvic, republicată.
269. Legea nr. 100/2010 privind împădurirea terenurilor degradate.
270. Legea nr. 53/2003, Codului Muncii în vigoare.
271. Legea numărul 3/1950, Primul Cod al Muncii din România Monitorul Oficial al României. Partea 1 1948-08-03, nr. 177.
272. Legea Educației Naționale nr.1/2011.

